THEOLOGIA SCHOLASTICA TRACTATUS OMNES IN...

Anton Mayr, Josè Maria Fonseca de Evora

Digitized by Google

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
32
4 C
9
FONDO FORENSE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

THEOLOGIA SCHOLASTICA TRACTATUS OMNES

In Universitatibus
Provinciæ Germaniæ Superioris
Societatis JESU
Tradi Solitos,
Et
Quæstiones in iis præscriptas
Complexa.
Quibus additæ sunt complures aliæ,
Recentiores etiam Controversiæ,

AUTHORE

R. P. ANTONIO MAYR,
Soc. JESU SS. Theol. Doctore,
ejusdémque antehac in Universitate
Friburgensi, & Ingolstadiensi,
Professore Ordinario,
Nunc Studiorum Præfecto.

TRACTATUS VII.
DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS.

Cum Privilegio Sacræ Cæsar. Majestatis,
& Facultate Superiorum.

INGOLSTADII,
Sumptibus JOANNIS ANDREÆ de la HAYE,
Bibliopolæ Academ.
Typis Godefridi Zipper, Typogr. Acad. Anno 1731.

Digitized by Google

Digitized by Google

Lector Benevole.

CUrſum Theologicum tibi offero, omnes eas quæſtiones complexum, quæ intra quadriennium, à duobus Theologiæ Scholaſticæ Profeſſoribus, in Univerſitatibus Provinciæ Germaniæ Superioris Societatis JESU, ex præſcripto ſolent exponi: tum ut pateat omnibus, quibus de rebus præcipuè Auditores noſtri edoceantur, nec quiſquam exiſtimet, ſuperfluis tantùm ſubtilitatibus, tempus inutiliter teri: tum præſertim, ut ij, qui ad literarios gradus Sacræ Facultatis aſpirant, quæſtiones omnes, quæ in Elencho pro Theologicis examinibus conſtructo, continentur, ſcholaſticè examinatas, & aſſertionibus ſtatutis determinatas inveniant, addita etiam iſtarum ab objectionibus ſat copioſa vindicatione: quod ſperatur futurum non modico Candidatis illis ſubſidio, & laboris, ac temporis compendio. Adjunctæ quoque ſunt nonnullæ aliæ quæſtiones, etiam recentiores, eæ præſer-

Digitized by Google

ſertim, quæ Janſenii errores, & pertinaciam quorundam in acceptanda celebri Bulla Clementis XI. *Unigenitus* concernunt. Cæterùm conatus ſum (utinam etiam aſſecutus!) ſtudere ubique, quantum in tam ſubtili, & ſublimi materia licuit, claritati: quin tamen propterea difficultates diſſimularem. Inſuper non levem operam in eo poſui, ut Authorum, quas vocant, citationes, eſſent fideles: certè diligentiâ magnâ, omnes SS. Patres, quorum affero textus, ipſe inſpexi, & verba ex fonte hauſi: circa quod tamen monendum, quòd, etſi Græcorum Patrum verſiones quoad ſenſum concordent, non tamen omnes quoad verba ſemper conſentiant: unde, ſi fortè vox quædam alia apud alium interpretem occurrat, non ſtatim textus, quaſi malè, aut oſcitanter citatus, eſt rejiciendus. Pariter omnes Authores, quorum non tantùm nudum nomen, ſed, aut verba, aut locum adduco, à me diligenter inſpectos, aut lectos, fidenter aſſerere poſſum: quo labore meo, ſi tibi allubet fruere,

& vale.

Digitized by Google

FACULTAS
R. P. PROVINCIALIS
CUM
PRIVILEGIO CÆSAREO.

EGo *Magnus Amman Societatis* JESU, *per Superiorem Germaniam Præpositus Provincialis, facta mihi potestate ab Admodum Reverendo Patre Nostro Francisco Retz, Societatis Universæ Præposito Generali, librum, cui Titulus:* Tractatus Theologicus de Virtutibus Theologicis, Fide, Spe, Charitate. *à P. Antonio Mayr, Societatis nostræ Sacerdote, SS. Theologiæ Doctore, & Professore emerito, conscriptum, à Deputatis ejusdem Societatis Patribus lectum, probatúmque, typis in lucem edi permitto, & Domino Joanni Andreæ de la Haye Bibliopolæ Academico Ingolstadiensi, jus concedo, usurpandi Privilegii Cæsarei, quo Typographis, ac Bibliopolis omnibus adimitur copia, vulgatos à Societatis* JESU *Patribus libros, absque Superiorum, Authorúmque con-*

Digitized by Google

consensu, in eadem, vel diversa lingua excudendi, vel intra Sacri Romani Imperii, & Provinciarum S. C. Majestati hæreditario jure subjectarum, fines importandi. Facultatem hanc, de una tantùm impressione intellectam, manu mea, & solito officii sigillo firmavi. Romæ 10. Februarii 1731.

L.S.

MAGNUS AMMAN
Soc. JESU.

Digitized by Google

APPROBATIO
FACULTATIS THEOLOGICÆ INGOLSTADIENSIS.

TRactatus hic quæſtiones de Virtutibus Theologicis in Scholis noſtris explicari ſolitas, non minùs clariſſima brevitate, quàm mira ſoliditate complectens, à pluribus SS. Theologiæ Doctoribus accuratè lectus, & approbatus, non modò in morum, ac fidei orthodoxæ regulas offendit nuſpiam: ſed ob doctrinam inſuper abundantiſſimam, & fundatiſſimam, cum claritate perſpicua, & eruditione ampliſſima conjunctam, omnino digniſſimus eſt, ut ad inſigne literati orbis emolumentum ſimul, ac ornamentum in lucem publicam prodeat. ità cenſeo

FRANCISCUS HALDEN, S. F. SS. Theol. Doctor, ejúſque Profeſſ. Ordinar. p. t. Sacræ Facult. Decanus.

Digitized by

Digitized by Google

INDEX.

Disputationum, Quæstionum, & Articulorum

In Tractatu de Virtutibus Theologicis.

DISPUTATIO I.

De Virtutibus Theologicis in genere. Num. 2.

QUÆSTIO Unica.

De essentia Virtutum Theologicarum, atque Moralium.

Art. I. Quale sit Objectum formale Virtutis Theologicæ. 3

Art. II. Solvuntur Objectiones. 9

Art. III. An etiam dentur Virtutes Morales infusæ. 21

Art. IV. Solvuntur Objectiones. 30

DISPUTATIO II.

De Objecto Formali Divinæ Fidei. 32

QUÆSTIO I.

De Infallibilitate DEI.

Art. I. An Fides Divina debeat habere objectum formale infallibile. 33.

Art

Num.

Art. II. Solvuntur Objectiones. 41
Art. III. An DEUS possit fallere, vel falli. 52
Art. IV. Solvuntur Objectiones. 59
Art. V. Solvuntur reliquæ Objectiones. 78
Art. VI. An DEUS possit patrare, vel saltem permittere miracula in testimonium falsitatis. 89
Art. VII. Solvuntur Objectiones. 94

QUÆSTIO II.

De Objecto Formali Fidei Increato.

Art. I. Quodnam sit objectum formale increatum Divinæ Fidei. 103
Art. II. Solvuntur Objectiones. 114

QUÆSTIO III.

De Objecto Formali Fidei Creato.

Art. I. An Revelatio externa sit Objectum Formale Fidei. 127
Art. II. Solvuntur Objectiones. 133
Art. III. An etiam Revelatio privata possit esse Objectum formale fidei. 142
Art. IV. Solvuntur Objectiones. 147

QUÆSTIO IV.

De Ultimo Fidei Resolutivo.

Art. I. Quodnam sit ultimum Resolutivum Fidei Divinæ. 154
Art. II. Solvuntur Objectiones. 162

DIS-

DISPUTATIO III.

Num.

De Applicatione Objecti Formalis Fidei. 175

QUÆSTIO I.

De variis Regulis applicantibus Verbum DEI.

Art. I. An Sacra Biblia sola sufficienter applicent Verbum DEI. 176
Art. II. Solvuntur Objectiones. 186
Art. III. An Traditio sufficienter applicet Verbum DEI. 193
Art. IV. Solvuntur Objectiones. 198
Art. V. An Spiritus privatus sufficienter applicet Verbum DEI. 207
Art. VI. Solvuntur Objectiones. 212

QUÆSTIO II.

De Ecclesia, & Signis Credibilitatis.

Art. I. An detur aliqua vera Religio, vel Ecclesia in mundo. 218
Art. II. Solvuntur Objectiones. 222
Art. III. An Religio Christiana sit præ aliis credibilis. 224
Art. IV. Aliæ probationes ejusdem conclusionis. 232
Art. V. Ulteriores probationes ejusdem conclusionis. 238
Art. VI. Ultima probatio conclusionis. 246
Art. VII. An Religio Christiana sit præ omnibus aliis credenda. 251

Art.

Digitized by Google

Art. VIII. An inter varias Religiones Christianas liceat pro libitu quamlibet amplecti. Num. 258
Art. IX. An præ omnibus aliis sectis Christianis sola Catholica Religio sit credibilis. 262
Art. X. Ulteriores probationes hujus conclusionis. 269
Art. XI. Solvuntur Objectiones. 277

QUÆSTIO III.

De Ecclesiæ Proprietatibus.

Art. I. An Ecclesia vera debeat esse semper visibilis. 286
Art. II. Quinam sint membra Ecclesiæ. 294
Art. III. An Ecclesia sit infallibilis regula fidei. 306
Art. IV. Solvuntur Objectiones. 310
Art. V. Quænam Propositio, vel Definitio Ecclesiæ sit infallibilis regula credendi. 322
Art. VI. Solvuntur Objectiones. 331
Art. VII. Solvuntur reliquæ Objectiones. 343
Art. VIII. An etiam Definitio Pontificis extra Concilium infallibiliter applicet Verbum DEI. 352
Art. IX. Solvuntur Objectiones. 360
Art. X. An infallibiles sint Definitiones Pontificis ante consensum Ecclesiæ. 372
Art. XI. Solvuntur Objectiones. 379
Art. XII. Ostenditur Pontificis definitionibus malè imputari errores. 382

Art.

Digitized by Google

Art. XIII. An Honorius I. lapsus sit in hæresin. Num. 388
Art. XIV. An Pontifex sit infallibilis in quæstionibus facti, & damnationibus propositionum. 393
Art. XV. An legitima sit Appellatio à Pontifice ad Concilium Generale. 403
Art. XVI. Solvuntur Objectiones. 415
Art. XVII. An sit de fide modernum SS. D. Clementem XII. esse verum Summum Pontificem. 421
Art. XVIII. Solvuntur Objectiones. 426
Art. XIX. An Definitio Ecclesiæ sit Verbum DEI strictè dictum. 443
Art. XX. Solvuntur Objectiones. 450

QUÆSTIO IV.

De Actibus Præviis ad Fidem.

Art. I. An actum fidei præcedere possit, vel debeat evidentia in attestante. 459
Art. II. Solvuntur Objectiones contra 1. conclusionem. 464
Art. III. Solvuntur Objectiones contra reliquas conclusiones. 471
Art. IV. Quale judicium credibilitatis præcedere debeat actum fidei. 487
Art. V. Solvuntur Objectiones. 505
Art. VI. Solvuntur reliquæ Objectiones. 516
Art. VII. Quid sit Pia Affectio, & an sit necessaria. 526

DIS-

DISPUTATIO IV.

Num.

De Objecto Materiali Fidei. 531

QUÆSTIO I.

De Objecto Materiali Fidei in Genere.

Art. I. An, & quæ implicitè revelata sint objectum materiale fidei. 532
Art. II. Solvuntur Objectiones. 560
Art. III. An fides sit discursiva. 581

QUÆSTIO II.

De Objectis Materialibus Fidei in Specie.

Art. I. Quæ sint credenda necessitate medii, vel præcepti. 595
Art. II. Solvuntur Objectiones. 613
Art. III. Solvuntur reliquæ Objectiones. 629

QUÆSTIO III.

De Externa Confessione Fidei.

Art. I. An, & quando necessaria sit confessio externa fidei. 635
Art. II. Solvuntur Objectiones. 649

DISPUTATIO V.

De Proprietatibus Actûs Fidei. 657

QUÆSTIO I.

De Certitudine Actûs fidei.

Art. I. An, & quàm certus sit actus Fidei. 658
Art. II. Solvuntur Objectiones. 666

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO II.

De Supernaturalitate Actûs Fidei.

Art. I. An habitus, & actus fidei, itémque prævia Pia Affectio, & alia ad fidem requisita, sint supernaturalia. 676
Art. II. Solvuntur Objectiones. 689
Art. III. Quomodo Habitus Fidei se habeat ad Gratiam sanctificantem. 701
Art. IV. Solvuntur Objectiones. 705

QUÆSTIO III.

De Subjecto Habitûs Fidei.

Art. I. In quibus subjectis detur habitus fidei, spei, & Charitatis. 709
Art. II. Solvuntur Objectiones. 720

DISPUTATIO VI.

De Spe, & Charitate Theologica, 722

QUÆSTIO I.

De Objecto Materiali, & Formali, ac Proprietatibus Spei.

Art. I. Quid sit Spes, & quàm certa: quódque objectum materiale, & formale ejusdem. 723
Art. II. Solvuntur Objectiones. 734

QUÆSTIO II.

De Objecto Materiali, & Formali, ac Proprietatibus Charitatis.

Art. I. Quid sit Charitas, & quod ejus Objectum

Digitized by Google

Objectum materiale, & Formale, & an detur Amicitia inter DEUM, & hominem. 745
Art. II. Solvuntur Objectiones. 755
Art. III. An habitus Charitatis augeatur etiam per actus remissos. 766
Art. IV. An Actus Charitatis formaliter justificet. 775
Art. V. Solvuntur Objectiones. 783

TRACTATUS THEOLOGICUS

In 2. 2.dæ Divi Thomæ

DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS.

POst Tractatum de Gratia, & Merito, ex more recepto tradi à Theologis ſolet Tractatus de Virtutibus Theologicis: nec immeritò id conſuetudine introductum eſt; quippe ſapienter, poſtquam de natura cujusdam rei eſt actum, de ejusdem proprietatibus diſſeritur. Eſt autem gratia Divina quaſi natura in ordine

Digitized

ſuperno, vi cujus operationes, ſupernaturalis præmij meritorias, elicere poſſumus: & ejus proprietates ſunt ſupernaturales quaſi potentiæ, ſeu habitus ſupernarum virtutum. Agit autem Angelicus jam quidem in 1. 2dæ. de virtutibus Theologicis, ac etiam de moralibus: ſed valde paucis, & in genere tantùm: copioſiùs autem, atque diſtinctiùs, & in ſpecie de tribus virtutibus Theologicis, ac moralibus (quas ad quatuor cardinales reducit) agit S. Doctor in 2.da 2.dæ, quam maximam ſuæ Summæ partem ijs ferme totam impendit. Agemus ìtaque etiam nos hoc tractatu de Theologicis virtutibus in genere, & ſpecie, primariò quidem de Fide, tum etiam, quantum elenchus præſcribit, de Spe, & Charitate.

DISPUTATIO I.

De Virtutibus Theologicis in genere.

2. VIrtus in genere definitur ab Angelico. *1. 2. q. 55. a. 4. Bona qualitas mentis, qua rectè vivitur, qua nullus malè utitur, quam DEUS in nobis ſine nobis operatur.* Hæc definitio ex S. Auguſtino, quem Angelicus citat, deſumpta, etſi non conveniat virtuti omnino genericè ſumptæ, ùt eam Logici in prolegomenis accipiunt, convenit tamen omni-

Digitized by Google

omnibus virtutibus ſupernaturalibus infuſis, de quibus hîc maximè ſermo eſt; nam hæ, & ad rectè vivendum diſponunt, & in nullam operationem malam influunt, atque à DEO unâ cum gratia infunduntur. Dividuntur autem virtutes in *Theologicas*, atque *Morales*: quæ tamen diviſio non eſt omnino ſtrictiſſima; nam prudentia, licèt verè ſit virtus, tamen ſtrictè loquendo, nec eſt Theologica, nec ſtrictè moralis; non enim fertur in DEUm tanquam objectum formale quod: nec attingit bonum ùt bonum, ſed ùt verum, ſpectatque propriè ad virtutes intellectuales. Poteſt tamen, & ſolet, lato modo dici virtus moralis, quatenus eſt earum directiva. Quænam autem, & quotnam ſint hujus, vel alterius claſſis virtutes, ex ſequentibus conſtabit.

QUÆSTIO UNICA.

De Eſſentia Virtutum Theologicarum, atque Moralium.

ARTICULUS I.

Quale ſit Objectum Formale Virtutis Theologicæ.

3. EX deciſione hujus quæſtionis facilè inferri poterit, quænam ſit virtus Theologica, quænam moralis; illa enim, quæ fertur in objectum Theologicæ virtuti proprium, etiam talis

Digitized by Google

erit, & per hoc ipsum à morali differet. Quæ autem in aliud tendit, eo ipso excludenda erit ex numero virtutum Theologicarum, & accensenda inferioribus, seu moralibus (per quas omnes aliæ intelliguntur, modo loquendi quidem latiori, sed jam Theologis consueto) habitus enim, maximè, qui actus intentionales eliciunt, diversitatem specificam recipiunt ab objecto, non quidem à materiali, in quo sæpe conveniunt, sed à formali. Unde ad inveniendam differentiam specificam, inter habitum unum, & alterum, inquirendum est utriúsque objectum formale. Quanquam, ùt verum fatear, ex hoc non semper colligi possit realis distinctio, atque diversitas habituum; cum enim idem habitus, saltem sæpe, possit elicere actus specie diversos, non quodlibet objectum formale, quomodocunque diversum, probat etiam realem distinctionem habitûs, sed tantùm distinctionem formalem; & hinc ad inferendam realem distinctionem habituum opus est adhuc alio fundamentò. Quia tamen diversitas objecti formalis saltem requiritur ad distinctionem habituum, hæc priùs indaganda est.

4. Per objectum autem hîc maximè intelligitur res illa, in quam tendit habitus per actus suos intentionales, hoc est, per assensum, vel dissensum, amorem, vel odium &c. Dicitur autem aliud *objectum materiale*, aliud *formale*. Prius, seu *materiale* est, *quod attingitur propter aliud: formale* est, *pro-*

Digitized by Google

propter quod attingitur aliud. Hoc, ſeu *formale* dividitur iterum in *formale quod*, & *formale quo.* Illud, ſive *formale quod* eſt, *quod attingitur propter ſe, & propter ipſum etiam attingitur aliud.* Iſtud, ſive *formale quo* eſt, *propter quod attingitur aliud, ſed ipſum non attingitur.* Licèt autem *attingere* in genere ſignificet, reſpectu virtutis intellectualis *affirmare, & negare*: reſpectu virtutis volitivæ *amare, & odiſſe* (nam & quod nego, & quod odi, reſpicit meus actus, & ſuo modo attingit) tamen in hac quæſtione per *attingere* nihil aliud intelligimus, quàm reſpectu virtutis intellectualis *affirmare:* reſpectu virtutis volitivæ *amare.*

Sic reſpectu actûs fidei, quo credo reſurrectionem mortuorum; quia DEUS eam revelavit, ipſa reſurrectio mortuorum eſt objectum materiale; quia eam non affirmo propter ſe, ſed propter revelationem: revelatio autem eſt objectum formale quod; quia eam etiam credo hoc actu, & quidem propter ſe. Et reſpectu hujus actûs non datur objectum formale quo. Si autem e. g. ex juſtitia ſolvo alteri debitum; quia habet jus ad ſolutionem, jus illud eſt objectum formale quo; quia propter illud ſolutionem præſto: non tamen ipſum jus attingo, ſeu amo; nam ſæpius vellem, ùt non daretur illud jus, & hinc jus non eſt objectum formale quod juſtitiæ. His poſitis

5. Dico. Objectum virtutis Theologicæ formale quod eſt neceſſariò aliquod prædica-

tum Divinum: & per hoc differt virtus Theologica à non Theologica. ita *Gormaz diſp. 2. de virt. Theolog. ſec. 1.* & alij, quibus conſentit Suarez *de fide diſp. 3. ſec. 12. n. 9.* quatenus docet, in omni actu fidei etiam tanquam objectum formale quod credi revelationem Divinam, ſeu revelationem informatam authoritate Divina. Prob. Inprimis omnes communiter docent, quòd virtus Theologica ſpecialiter dicta ſit Theologica; quia peculiari modo DEUM habet pro objecto: non autem tantùm pro objecto materiali (quia hoc non ſpecificat habitum) neque tantùm pro objecto formali quo (hoc enim competit etiam pluribus virtutibus moralibus, ùt ex dicendis patebit) ergo debet DEUM habere pro objecto formali quod.

Confir. ex Divo Thoma. *1. 2. q. 62. art. 2. in corpore.* ubi ait: *Objectum autem Theologicarum virtutum eſt ipſe DEUS, qui eſt ultimus rerum finis*: hæc verba autem Cajetanus, & alij explicant, quòd debeat virtus Theologica, DEO tanquam ultimo fini, unire potentiam ſuam: id quod S. Doctor etiam docet. *1. 2. q. 68. a. 8. in. corp.* ubi ait: *Virtutes quidem Theologicæ ſunt, quibus mens humana DEO conjungitur*: atqui virtutes, niſi DEUM habeant pro objecto formali quod, non uniunt potentiam ſuam, ſeu mentem humanam DEO: ergo. prob. min. quando actus intellectus objectum negat, vel ab eo præſcindit: item

quan-

quando actus voluntatis aliquid odit, vel etiam præſcindit, non unitur intellectus, vel voluntas objecto, ſed vel ab eo intentionaliter recedit, vel certè non accedit: adeóque, ut illi uniatur, debet illud affirmare, vel amare: hoc autem eſt habere illud pro objecto formali quod: ergo.

6. Prob. concl. 2. inductione facta per omnes virtutes Theologicas. Fides ſic tendit: *Credo reſurrectionem mortuorum; quia DEUS eam revelavit, ſeu dixit*: hæc propoſitio cauſalis juxta ſummulas facit hunc ſenſum: *Credo reſurrectionem mortuorum, & credo, eam eſſe dictam, ſeu revelatam à DEO; & ideo illam credo; quia eſt à DEO dicta*: ergo hic actus clarè attingit, ſeu affirmat DEUM dicentem. Hæc eſt etiam mens Sancti Thomæ 2.2. *q. 1. a. 1. in corp.* ubi expreſsè ait: *Sic igitur in fide, ſi conſideremus formalem rationem objecti, nihil eſt aliud, quàm veritas prima.* & addit: *Nihil cadit ſub fide, niſi in ordine ad DEUM.* Et hinc juxta Angelicum, quæcúnque alia conſiderantur à fide, ùt ſacramenta &c. ea conſiderantur in ordine ad DEUM.

Nec dici poteſt, revelationem DEI eſſe tantùm motivum extrinſecum, ùt aliquando objectum præmiſſarum eſt extrinſecum motivum concluſionis, in ſententia eorum, qui negant, concluſionem ſe neceſſariò reflectere ſupra præmiſſas: vel ùt objectum actûs imperantis eſt tantùm extrinſecum objectum actûs imperati; nam ab objecto

jecto extrinseco non specificatur habitus, vel actus; cùm tamen juxta omnes habitus, & actus fidei specificetur à revelatione, vel verbo DEI, & per hoc distinguatur ab actu fidei humanæ, ac alijs habitibus, & actibus.

7. Pariter, quando per spem Theologicam aliquid speramus, semper speramus simul ipsum DEUM, tanquam beatitudinem nostram objectivam, in ordine ad quam alia speramus: quæ iterum est expressa mens S. Thomæ. *2. 2. q. 17. a. 5. in corp. & ad 1.* unde, quando tantùm speramus alia, non erit spes Theologica, sed tantùm aliqua spes moralis. Eadem est ratio de charitate; nam quidquid per hanc amamus, sive proximum, sive DEUM, sive aliquid aliud, propter DEUM amamus, hoc est, amamus illud; quia bonum DEO: sed amare aliquid tanquam bonum alteri, est utique velle bonum alteri: hoc autem est formalissimè amare illum alterum. Jam verò virtutes morales, quanquam aliquæ earum habeant pro objecto formali quo aliquod prædicatum Divinum, nulla tamen habet aliquod prædicatum Divinum pro objecto formali quod: id quod probatur negativè, & solutione objectionum. Ex quo etiam rectè infertur, hoc ipsum esse discrimen, inter unam, & alteram classem virtutum, quæ est secunda pars conclusionis.

8. Collige ex dictis, tres, & non plures, nec pauciores, esse virtutes Theologicas in via. Dico *in via*; nam lumen gloriæ

gloriæ etiam eſt virtus Theologica, ſuccedens fidei: verùm non datur in via, ſeu in hac vita hominis, ſed primùm dabitur in patria, ſeu in cælo. ita defacto omnes Theologi, & prob. 1. Tantùm tres ſunt virtutes, quæ habent pro objecto formali quod aliquid Divinum, ſcilicet fides Divinam veracitatem, ſpes Divinam bonitatem ùt nobis bonam, & charitas Divinam bonitatem ùt ſibi ipſi bonam. Quòd autem omnes hæ non ſint unus habitus, potens elicere actus ſpecie diverſos, probatur ex illo fundamento, ex quo doctrinam de rebus ſupernis debemus habere, ſcilicet ex revelatione Divina; nam S. Paulus *1. Cor. 13. v. 13.* tres exprimit, dicens: *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas, tria hæc: major autem horum eſt charitas:* cúmque idem doceant Concilia, & Doctores, non eſt dubitandum de hoc aſſerto. Accedit, quòd hæ tres virtutes ſeparabiles ſint, & ſpes ſine charitate, fides ſine utraque, perſiſtere poſſit: adeóque inter ſe diſtinctæ ſint.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

9. OB 1. Poſſet quis per ſigna credibilitatis naturaliter cognoſcere revelationem Divinam, & deinde non ampliùs cogitando de revelatio-

ne, certè non ſe reflectendo in illam, aſſentiri objecto revelato: talis eliceret actum fidei, & non attingeret revelationem Divinam: ergo poteſt dari actus fidei, ſeu virtutis Theologicæ ſine illa attingentia. Reſp. 1. neg. min. nam nemo poteſt elicere actum fidei, niſi præcedat pia affectio voluntatis, qua imperetur actus fidei, & ratione cujus iſte ſit liber: hæc autem pia affectio haberi non poteſt, niſi præcedat illuſtratio ſupernaturalis; unde, poſita tantùm naturali cognitione, nunquam poteſt elici actus fidei.

Quia tamen poteſt urgeri argumentum ex eo, quòd, etſi ſupernaturaliter quis cognoverit revelationem, tamen poſſit poſtea, in eam ſe non ampliùs reflectere, ſed immediatè objecto revelato, per ſupernaturalem illuſtrationem propoſito, aſſentiri tanquam vero, non tamen, tanquam revelato, reſp. 2. iterum neg. min. quia, etſi omittatur hæc hypotheſis eſſe poſſibilis, ille actus non eſſet actus fidei, ſed alterius virtutis innominatæ. Ratio reſponſionis ſumitur ex noſtris probationibus: ſaltem talis actus non foret actus fidei formalis, ſed tantùm objectivæ, de quo inferiùs *n. 43.*

10. Ob. 2. Actus, quo credo reſurrectionem mortuorum: quo ſpero gratiam aliquam à DEO: quo amo proximum &c. ſunt actus fidei, ſpei, & charitatis, & non attingunt DEUM: ergo. Reſp. neg. 2. p. 1. ant. vide *n. 6. & 7.* Si autem forent actus tales, ut nullo modo attingerent DEUM,

non

non eſſent actus Theologici: ſed, vel eſſent actus ſecundarij, & effectus actuum primariorum, quatenus actus primarij perſeverant virtualiter in ſpeciebus relictis: quibus mediantibus ejusmodi actus ſecundarij eliciuntur: vel eſſent actus fidei non Theologicæ, ſed alicujus fidei inferioris: & eodem modo eſſent actus ſpei, ac charitatis inferioris, vel moralis. Et licèt tales actus etiam aliquo modo reſpicerent DEUM ùt objectum formale, per hoc nondum unirent potentias DEO, nec differrent à virtutibus moralibus, ùt jam dictum, & mox ampliùs dicetur.

11. Dices. Objectum formale quo, & formale quod, tantùm differunt per hoc, quòd iſtud ſecundum etiam involvat objectum materiale: ſed per objectum materiale non ſpecificatur actus: ergo in ordine ad actum ſpecificandum non plus facit objectum formale quod, quàm objectum formale quo. Reſp. diſt. maj. objectum formale quod, & quo, tantùm differunt, quòd illud involvat objectum materiale diſtinctum à formali. neg. maj. identificatum cum formali. conc. maj. & diſt. ſic min. neg. conſeq. Objectum materiale identificatum cum formali ſpecificat actum: ſic color, qui eſt objectum materiale, & formale ſimul, ſpecificat viſionem: non autem murus, qui eſt purum objectum materiale. Sed neque objectum materiale, & objectum formale quo diſtinctum, unquam coaleſcunt in unum objectum formale quod: ſic in exemplo dato *n. 4.* ex ſolutione, &

jure

jure creditoris, nunquam fit unum objectum formale quod juſtitiæ.

12. Ob. 3. Etiam virtutes morales habent aliquod prædicatum Divinum pro objecto formali quod: ergo non differunt à Theologicis: prob. ant. e. g. religio, & obedientia erga DEUM, ſunt virtutes morales, & habent pro objecto formali quod prædicatum Divinum: prior quidem magnificentiam, & dignitatem DEI, ſecunda poteſtatem dominativam DEI: & par eſt ratio de juſtitia erga DEUM, ac alijs virtutibus: ergo. Reſp. neg. ant. ad probat. neg. 2. p. ant. illa enim prædicata Divina reſpectu iſtarum virtutum ſunt tantùm objectum formale quo, & non objectum formale quod; non enim religio amat magnificentiam DEI, nec obedientia ejus dominativam poteſtatem (hoc enim ſpectat ad charitatem) quamvis neque oderint ea prædicata; hoc enim eſſet malum; hinc iſtæ virtutes ab amore eorum prædicatorum præſcindunt, ſéque habent iſta prædicata ad has virtutes, ùt jus creditoris reſpectu ſolutionis præſtandæ, quod debitor, nec amare, nec odiſſe debet; unde objectum formale quod iſtarum virtutum eſt tantùm aliquid creatum, ſcilicet ipſa honeſtas cultûs Divini, & ipſa impletio præcepti Divini, quam religio, & obedientia amplectuntur, & amant.

13. Dices. 1. Hoc ipſo iſtæ virtutes habent etiam pro objecto formali quod aliquid Divinum: ergo nulla ſolutio. prob. ant.

cultus

cultus Divinus eſt cultus ùt conformis (hoc eſt conveniens, non commenſuratus) & debitus dignitati Divinæ (& par eſt ratio de impletione præcepti reſpectu poteſtatis dominativæ DEI) ergo, ſi objectum formale quod eſt honeſtas illius cultûs, vel impletionis præcepti, etiam ipſa dignitas DEI, ac ipſa lex, ſeu poteſtas dominativa, eſt objectum formale quod. prob. conſ. cultus conformis dignitati Divinæ conſtituitur ex dignitate Divina: ergo, ſi honeſtas illius cultûs eſt objectum formale quod, etiam pars illius honeſtatis, ſeu dignitas Divina, erit objectum formale quod.

Reſp. nego antecedens ad prob. conc. ant. neg. conſeq. ad hujus probat. diſt. ant. cultus ille quidditativè, vel concretivè acceptus, conſtituitur ex dignitate Divina. conc. ant. cultus ille denominativè tantùm acceptus. neg. ant. & conſ. non enim honeſtas, aut cultus, quidditativè acceptus, eſt objectum formale quod religionis, ſed tantùm cultus denominativè acceptus. Concretum ſumitur quidditativè, quando ſumitur ſecundùm omnes partes: denominativè autem ſumitur, quando accipitur tantùm ſecundùm illam partem, quæ ſuſcipit denominationem; hinc concretum *cultus conformis dignitati DEI*, dicit utique pro parte etiam dignitatem DEI: ſed non omnis pars hujus concreti denominatur conformis, ſed tantùm una, ſcilicet ipſe cultus e. g. oratio, genuflexio; unde, ſi denominativè

nativè tantùm ſumatur hoc concretum, ſignificat tantùm orationem, vel genuflexionem, quæ eſt aliquid purè creatum: & hæc oratio tantùm, vel genuflexio &c. eſt objectum formale quod religionis, non verò totum concretum quidditativè ſumptum.

14. Dices 2. Eo ipſo, quòd aliquod prædicatum Divinum ſit objectum formale quo alicujus virtutis, etiam eſt objectum formale quod: ergo. prob. ant. DEUS ſemper proponitur ùt amabilis virtuti: ergo etiam amatur, eſtque objectum formale quod. Reſp. neg. ant. ad prob. neg. ant. DEUS enim tantùm proponitur ùt amabilis ſpei, & charitati, non autem alijs virtutibus; unde quando quis amat cultum DEI, non tantùm quomodocunque, ſed ùt bonum DEO (quod utique eſt amare DEUM; ſicut enim velle aliquid ùt malum alteri, eſt eum odiſſe, ita aliquid velle ùt bonum alteri, eſt eum amare) id non facit ex virtute religionis, ſed ex virtute charitatis.

Ubi notandum, objectum formale poſſe tripliciter movere: *per convenientiam, per non convenientiam, per contrarietatem*: Primo modo movet objectum, quando etiam ipſum amatur: & ſic movet DEUS ad amandum proximum propter DEUM per actum charitatis Theologicæ; nam talis actus etiam attingit, & amplectitur, ſeu amat ipſum DEUM. Secundo modo movet objectum, quando ab ejus amore præſcinditur: & ſic movent prædicata Divina ad

actus

actus virtutum moralium, per quos DEUS non amatur, neque tamen odio habetur, ſed ab ejus amore præſcinditur; cùm DEUS amari non poſſit à virtutibus tantùm moralibus. Tertio modo movet objectum, quando actus virtutis non tantùm non amat objectum formale quò: verùm nec poteſt amare, ſed potiùs debet odiſſe: & ſic movent delicta judicem ad actum juſtitiæ vindicativæ, ac infligendam pœnam.

15. Dices 3. Non poteſt cognoſci cultus DEI, quin etiam cognoſcatur DEUS: ergo neque poteſt amari cultus DEI, quin etiam ametur DEUS. Reſp. retorqueo argumentum. Non poteſt cognoſci pœna congrua peccato, quin cognoſcatur peccatum: ergo neque poteſt amari talis pœna, quin ametur peccatum: ergo DEUS non poteſt amare, vel complacere ſibi in pœna impiorum, conſequenter neque illam infligere. Reſp. 2. neg. conſeq. Intellectus eſt potentia neceſſaria: voluntas eſt potentia libera; igitur mirum non eſt, ſi intellectus debet cognoſcere omnia connexa; quia ſcilicet repræſentantur, & quæcunque repræſentantur, neceſſariò cognoſcit. At verò voluntas utpote libera, non debet amare omnia, quæ ipſi repræſentantur: ſic utique DEUS amat ſcientiam ſuam de peccatis hominum, quin amet peccata.

Imò, ſicut intellectus non omnia repræſentata debet affirmare, ita neque voluntas omnia debet amare. Ex quo etiam obiter infero,

infero, aliud eſſe, velle, vel amare rem in certis circumſtantijs, & aliud, velle, vel amare ipſas circumſtantias. Sic is, cui latro minitatur mortem, niſi det magnam ſummam pecuniæ, vult in his circumſtantijs dationem pecuniæ: at nullo modo vult ipſas circumſtantias, ſeu minas, aut periculum mortis. Unde velle rem in circumſtantijs tantùm ſignificat, velle rem ùt propoſitam ab intellectu cum circumſtantijs: velle autem circumſtantias eſt, voluntatem in has ipſas proſecutivè tendere: quæ ſunt diverſiſſima.

16. Ob. 4. contra illationem *n. 8.* factam. Scriptura accipit fidem pro fiducia: ergo fides non eſt diſtincta à ſpe: conſequenter non dantur tres virtutes Theologicæ. Reſp. diſt. ant. Scriptura hoc facit, quando loquitur in ſenſu proprio. neg. ant. in ſenſu metaphorico, ſignificando effectum per cauſam. om. ant. & neg. conſeq. Certè ipſe S. Paulus, ex quo tamen objectio fit. 1. *Timoth. 3. v. 13. ait. Qui enim bene miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent, & multam fiduciam in fide;* unde iſta duo diſtinguit.

Quòd autem aliquando per metonymiam ſumatur fides, tanquam cauſa, ſeu radix, pro fiducia, & ſpe, tanquam effectu, nihil obeſt; cùm in ſenſu tropico ſæpe duo diſtincta eodem nomine appellentur, ùt homo nomine leonis: & cauſa veniat nomine effectûs: quo ſenſu dicit Apoſtolus 1. *Cor. 13. v. 7.*

Digitized by Google

v. 7. de charitate: *Omnia credit:* hoc eſt: facit omnia credere. Cæterùm Suarez *diſp. 1. de fide ſec. 1. n. 6.* (ubi etiam citat Sotum, & Bellarminum) negat ſimpliciter ant. & dicit, quòd Scriptura per fidem ſemper intelligat fidem ſtrictè ſumptam; unde etiam illùd Pauli *ad Rom. 4. v. 18. Contra ſpem in ſpem credidit:* exponens, ait, ſignificari, Abrahamum ex vera fide concepiſſe ſpem de filio promiſſo, contra ſpem, quam jam ſeneſcenti non ampliùs faciebat natura.

17. Ob. 5. DEUS eſt tantùm unum objectum formale quod: ergo tantùm datur una virtus Theologica. Confirmatur. Si ſufficeret pluralitas, ſeu diſtinctio tantùm formalis objecti, tunc darentur virtutes Theologicæ infinitæ; cùm perfectiones DEI ſint infinitæ: ergo debet dari pluralitas, ſeu diſtinctio realis objecti. Reſp. diſt. ant. DEUS eſt tantùm unum objectum formale realiter. con. ant. tantùm unum formaliter. neg. ant. & conſeq. Sicut plures ſcientiæ circa idem realiter objectum poſſunt verſari, modò ſit formaliter multiplex, ita etiam poſſunt plures virtutes. Ad confirmationem neg. ant. quia omnes illæ perfectiones continentur ſub objectis iſtarum trium virtutum; nam fides pro objecto habet omne affirmabile, & ſic complectitur omnes perfectiones DEI in ordine ad intellectum: ſpes omne amabile ùt bonum nobis: & charitas omne amabile ùt bonum DEI: & ſic complectuntur omnes perfectiones DEI in ordine ad voluntatem.

Si fors replices, poſſe dici, unam tan-

Digitized by Google

tùm virtutem complecti ſub ſua ratione formali omnia hæc tria objecta formalia. Reſp. hoc dici non poſſe ; eo quòd ex Scripturis, Concilijs, & Patribus habeamus, tres iſtas virtutes eſſe ab invicem ſeparabiles, & realiter diſtinctas : cui irrefragabili auctoritati utique opponi non poteſt argumentum tantùm negativum. Quare maneat firmum, tres eſſe virtutes Theologicas realiter diſtinctas, à quibus omnes perfectiones Divinæ, tanquam objectum formale quod, attinguntur. Quot autem ſint virtutes morales, quæ perfectiones creatas, tanquam objectum formale quod, attingant, certo, vel etiam ſatis firmo fundamento, dici non poteſt. Si etiam virtutes morales ſint plures, quàm Theologicæ, inde nullatenus infertur, perfectiones creatas eſſe majores Divinis : ſed tantùm infertur, virtutes morales eſſe Theologicis imperfectiores, & non habere objectum formale æquè latè patens, ac habent virtutes Theologicæ, quod nullo modo abſurdum eſt.

18. Ob. 6. ex Magiſtro Sententiarum. DEUS eſt charitas : ergo charitas non eſt aliquis habitus, ſeu virtus. Confirmatur. 1. *Charitas ex DEO eſt. 1. Joan. 4. v. 7.* ergo eſt Spiritus Sanctus. Confirmatur. 2. ex S. Auguſtino. *l. 15. de Trinitate c. 17.* ubi ait, DEUM non dici charitatem, ùt dicitur ſpes, aut patientia noſtra, ſed ſicut dicitur ſpiritus : atqui dicitur ſpiritus per identitatem : ergo & charitas. Reſp. diſt. ant. DEUS eſt charitas, qua ipſe nos diligit.

Digitized by Google

git. con. ant. qua nos DEUM diligimus. ſubdiſt. eſt ea charitas cauſaliter. con. ant. formaliter. neg. ant. & conſeq. Ad. 1. confirmationem ſervit eadem diſtinctio.

Ad. 2. confirmationem ſufficeret eadem diſtinctio ; nam legenti totum caput citatum apparebit, S. Auguſtinum loqui de charitate DEI erga nos, & non de noſtra erga DEUM ; quærit enim ibi, cùm dicatur : *DEUS charitas eſt* : quare hoc potiùs dicatur de Spiritu Sancto, quàm de Patre, vel Filio : & reſolvit, ideo hoc nomen Spiritui Sancto appropriari ; quia charitas ex DEO eſt, & donum DEI eſt : quod utrumque magis conveniat Spiritui Sancto, quàm alteri Sanctiſſimæ Perſonæ. Quia tamen S. Auguſtinus *l. 8. de Trinit. c. 8. circa medium* apertè loquens de charitate, qua nos invicem diligimus, ſcilicet propter DEUM, dicit, eam *non ſolùm ex DEO, ſed etiam DEUM eſſe.* Reſp. cum, S. Thoma. diſt. maj. dicitur charitas ſicut ſpiritus, in ſenſu ſtricto. neg. maj. in ſenſu minùs ſtricto, con. maj. & omiſſa min. neg. conſeq. S. Thomas. 2. 2. *q. 23. a. 2. ad 1.* ait, quòd ex more Platonicorum participatio rei dicatur res participata, & in hoc ſenſu loquatur S. Auguſtinus : verba Angelici ſunt : *Hic enim modus loquendi conſuetus eſt apud Platonicos, quorum doctrinis imbutus fuit Auguſtinus. Quod quidam non advertentes ex verbis ejus ſumpſerunt occaſionem errandi.* Cùm ergo charitas noſtra, ſeu amor noſter erga DEUM, ſit participatio charitatis Divinæ,

quæ eſt per identitatem DEUS, vocatur etiam noſter amor DEUS.

19. Si dicas, hac ratione, DEUM non magis poſſe dici noſtrum amorem, quàm noſtram ſpem, & noſtram patientiam: quod tamen negat ibidem S. Auguſtinus. Reſp. DEUS non eſt propriè formaliter ſpes per identitatem; cùm ſperare non poſſit, nec formaliter, aut propriè patientia; cùm pati non poſſit: adeóque neque ſpes, neque patientia noſtra, eſt participatio ſpei, aut patientiæ formalis, DEO identificatæ; unde non poteſt ſpes noſtra vocari DEUS, niſi intelligatur ſpes objectiva: nec etiam patientia noſtra poteſt vocari DEUS, niſi intelligatur patientia cauſalis: quæ ambæ dicuntur DEUS; ſic *pſal. 70. v. 5.* ait David: *Quoniam tu es patientia mea Domine: Domine ſpes mea à juventute mea.* Quando autem S. Auguſtinus loquitur in ſenſu literali, ùt *de ſpir. & lit. c. 32. in fine*, ait, charitatem DEI, *qua nos facit dilectores ſuos*, diffundi in cordibus noſtris, ùt juſtitiam, & fidem, qua nos juſtos, & fideles facit: fides autem diſtinguitur à DEO: ſic ait: *Charitas quippe DEI dicta eſt diffundi in cordibus noſtris, non qua nos ipſe diligit, ſed qua nos facit dilectores ſuos: ſicut juſtitia DEI, qua juſti ejus munere efficimur: & Domini ſalus, qua nos ſalvos facit: & fides JESU Chriſti, qua nos fideles facit.*

20. Ob. 7. Charitas habet effectum infinitæ virtutis: ergo eſt DEUS. Confirmatur. Scripturæ, Concilia, & Patres, quan-

quando diſtinguunt charitatem à DEO, debent intelligi de actu charitatis: non de principio ejus productivo: ergo. Reſp. neg. ant. nec enim charitas, ſed DEUS, mediante ipſa miſericorditer ſe uniens animæ, præſtat effectum aliquo modo ſecundùm quid, ſeu terminativè infinitum, quatenus DEUS eſt objectum infinitum actûs finiti, & finito modo DEUM attingentis. Ad confirmationem. neg. ant. S. Paulus citatus *n. 8.* ait, manere charitatem, quod non competit actui: & Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 7.* ait, fidem, ſpem, & charitatem, juſtis inhærere, quod iterum non convenit actibus tranſeuntibus, nec Spiritui Sancto, qui non poteſt dici inhærens, ſeu indigens ſubjecto. Moguntinum etiam Concilium *de juſtificatione c. 7.* ait: *Cum venia peccatorum homo etiam DEI gratiam, & per Spiritum S. unâ cum fide ſimul charitatem in corde diffuſam, ac ſpem accipit, hísque DEI donis in ipſo permanentibus, non jam ſolùm reputætur, aut nominatur, ſed verè exiſtit juſtus*: quod *permanere* rurſus non competit actibus tranſeuntibus. Sed & S. Auguſtinus *numero præced.* citatus, loquitur, ſicut de fide, & juſtitia, ita & de charitate habituali.

ARTICULUS III.

An etiam dentur Virtutes Morales infuſæ.

21. ALiæ ſunt virtutes, ſeu *habitus acquiſiti*, qui ſcilicet generantur,

tur, & acquiruntur per frequentatos actus, quales ſunt omnes habitus naturalium ſcientiarum, & artium. Alij ſunt *habitus infuſi*, qui absque prævio exercitio actuum à DEO homini infunduntur: & tales ſaltem ſunt habitus virtutum Theologicarum, quos Tridentinum dicit *ſeſſ. 6. c. 7.* infuſos accipi per Jeſum Chriſtum. Sunt autem aliqui habitus *infuſi per ſe*, alij tantùm *infuſi per accidens*. Priores, ſeu *per ſe infuſi* dicuntur, qui nulla naturali propria induſtria, nec ulla actuum repetitione, acquiri poſſunt: & tales ſunt habitus ſaltem Theologici. *Infuſi per accidens* ſunt, qui quidem repetitione actuum poſſent acquiri, ſed hîc, & nunc, absque prævia ea repetitione ſunt à DEO infuſi: & ſic primo parenti Adamo infuſæ ſunt plures ſcientiæ, ac artes, quas alij homines per frequentatos actus addiſcunt.

22. Eſt autem adhuc hoc diſcrimen inter habitus per ſe infuſos, & acquiſitos, vel tantùm per accidens infuſos, quòd illi dent ſimpliciter poſſe, non verò facilè poſſe: econtrà acquiſiti, vel per accidens tantùm infuſi, non dent ſimpliciter poſſe, ſed tantùm facilè poſſe. Dare autem *ſimpliciter poſſe* eſt ita concurrere, ut ſine ipſo non poſſit actus elici: & ſic ſine habitu fidei (niſi omnipotentia, extrinſecè applicata, defectum ſuppleat) non poteſt elici actus fidei: quanquam etiam cùm eo habitu non propterea actus eliciatur facilè. Dare autem *facilè poſſe* eſt ita concurrere, ut quidem ſine eo poſſit actus elici, ſed non faciliter:

Digitized by Google

liter : quam tamen facilitatem operandi habitus tribuit. Sic, ùt communiter Logici docent, ſine artificiali Logica poteſt fieri diſcurſus aliquis legitimus , quanquam non ſine difficultate , quam dein tollit Logica artificialis. Quæritur jam, an præter virtutes Theologicas dentur etiam habitus virtutum moralium, juſtitiæ, temperantiæ &c. qui ſint per ſe infuſi. Negat Scotus cum Bacconio , & aliquibus alijs. Affirmat S. Thomas. *1. 2. q. 63. a. 3.* Suarez, & communis Theologorum , cum quibus

23. Dico. Præter virtutes Theologicas dantur etiam virtutes morales per ſe infuſæ. Antequam aſſertionem hanc probem, noto, tempore Innocentij III. agitatas fuiſſe quæſtiones duas. Prima fuit , an parvuli eſſent baptizandi ; cùm non habeant uſum rationis , conſequenter nec credere poſſint , ſicut tamen credere poſſunt adulti. Altera, an parvulis in bàptiſmo infunderentur virtutes, plerísque Theologis id affirmantibus, alijs negantibus : nemo autem tunc negabat , eas virtutes infundi adultis. Primam quæſtionem decidit Pontifex *C. Majores. de baptiſmo* , docétque , parvulos eſſe baptizandos : alteram abſolutè non decidit; teſtatur tamen, plerosque Theologos ſentire, quòd parvulis in baptiſmo infundantur fides, & charitas, aliæque virtutes. Quæſtio hæc poſtea rurſus agitata eſt in Concilio Viennenſi ſub Clemente. V. utl habetur *Clementina. de Summa Trinitate, & fide catholica. c. 1.* ubi Concilium ita ſtatuit : *Nos autem at-*

tendentes generalem efficaciam mortis Christi (quæ per baptismα applicatur pariter omnibus baptizatis) opinionem secundam (quæ dicit, tam parvulis, quàm adultis, conferri in baptismo informantem gratiam, & virtutes) tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologia, magis consonam, & concordem, sacro approbante Concilio duximus eligendam.

24. Jam sic probatur noſtra concluſio. Ex deciſione Concilij Viennenſis habetur, ad minimum probabiliorem eſſe ſententiam noſtram, quàm ſit oppoſita: ergo eſt tenenda. Nec dicas 1. Innocentium tantùm nominare fidem, & charitatem, nulla facta mentione ſpei, adeóque, modò hæc virtus Theologica etiam ſit infuſa, jam ſatisfieri textui; nam contrà eſt. Innocentius expreſsè dicit, præter fidem, & charitatem infundi virtutes: atqui ſpes non eſt in plurali virtutes, ſed tantùm una virtus. Nec dicas. 2. Innocentium nil determinâſſe; nam ſufficienter poſtea determinavit quæſtionem Concilium Viennenſe, de quo dubitari non poteſt, quòd loquatur de ijsdem virtutibus, de quibus priùs Innocentius; cùm eandem quæſtionem de baptiſmo parvulorum tractet, & easdem opiniones Doctorum contrarias referat.

25. Nec dicas. 3. plus non probari ex eo textu, quàm unam virtutem moralem infundi; nam contrà eſt. Concilium loquitur de ijs virtutibus, quæ concedebantur adultis ex generali efficacia mortis Chriſti: atqui

atqui illis concedebantur plures, & merita Chriſti ſe ad plures extendunt: ergo. Adde, quòd Catechiſmus Tridentini *de baptiſmo §. de eximijs baptiſmi fructibus* dicat de gratia: *Huic autem additur nobiliſſimus omnium virtutum comitatus, quæ in animam cum gratia divinitus infunduntur.* Nec dicas. 4. Ex dictis tantùm probari, quòd dentur aliquæ virtutes morales per accidens infuſæ, quamvis per ſe eſſent acquiribiles; nam habitus acquiſiti, & acquiribiles, etſi per accidens infundantur, facilitant, & inclinant ad ſimiles actus (neque enim per infuſionem accidentalem perdunt naturam habitûs acquiſiti, quæ eſt facilitare, & inclinare) at non facilitant, vel inclinant habitus morales cum gratia infuſi; nam e. g. qui ſæpius peccavit contra caſtitatem, etſi in ſacramento pœnitentiæ recipiat gratiam, & habitum caſtitatis infuſum, non eo ipſo inclinatur ad actus caſtitatis: & par eſt ratio de ebrioſo &c. ergo iſtæ virtutes non ſunt habitus acquiſiti, vel acquiribiles.

26. Si autem quæras, quot dentur habitus morales realiter diſtincti: Reſp. ex nullo certo principio poſſe hoc determinari: nec audet ullus, quem vidi, Theologus, regulam certam proponere; nam, licèt ex S. Scriptura diſtinguantur tres virtutes Theologicæ, éæque ab invicem ſeparabiles ſint *ex n. 8.* tamen de habitibus moralibus Scriptura nil docet; cúmque iſti radicentur in gratia, & cum hac producantur, atque cum eadem deſtruantur, nec ſine ipſa den-

Digitized by Google

tur, ſunt mediatè ſaltem, & in hac providentia ab invicem inſeparabiles: quòd autem ſint abſolutè, ſaltem in alia providentia, tam à gratia, quàm à ſe invicem ſeparabiles, adeóque realiter diſtincti, certè hucúsque ignotum eſt.

Aliqui, ùt Arriaga, & Bernal, volunt, diverſitatem difficultatum inferre diſtinctionem realem habituum. Et hoc quidem verum eſſe poteſt in habitibus acquiſitis, qui probabiliùs conſiſtunt in ſpeciebus experimentalibus, & dant facilè poſſe; & hinc etiam facilè capi poteſt, quòd pro diverſitate difficultatis dentur, aut neceſſariæ ſint ſpecies experimentales diverſæ. At non ita res ſe habet in habitibus infuſis; nam iſti non conſiſtunt in ſpeciebus, nec dant facilè poſſe: ſed ad modum potentiarum dant ſimpliciter poſſe: nec per ſe tollunt difficultatem; unde ratione difficultatis non videntur debere eſſe diſtincti. Sic e. g. quamvis ad tollendas difficultates actuum Logicæ, & Mathematicæ, dentur hæ duæ ſcientiæ, ſeu habitus realiter diſtincti, tamen ſufficit unus intellectus; quia hic tanquam potentia, has, & plurium adhuc aliarum ſcientiarum difficultates, amplecti poteſt.

27. Quidam videntur velle aſſerere, diſtinctionem realem habituum iſtorum tunc dari, quando datur diverſum objectum formale: ſed, licèt hæc ratio aliquid probare poſſit de habitibus acquiſitis, tamen non probat de habitibus infuſis; nam, cùm habitus acquiſiti generentur ab actibus, qui pro diverſitate objecti formalis, ſunt diverſi, & con-

Digitized by Google

conſequenter poſt ſe relinquunt diverſas ſpecies, in quibus conſiſtunt habitus acquiſiti, facilè intelligitur, etiam iſtos pro diverſitate objecti fore diverſos, & quidem realiter ab aliis, qui ex aliis ſpeciebus conſtituuntur. At verò habitus infuſi non generantur ab actibus, nec conſtituuntur ex ſpeciebus: ſed habent ſe per modum potentiarum, quæ diverſa objecta formalia poſſunt attingere, & actus diverſos elicere; unde hæc ratio non probat diſtinctionem realem inter iſtos habitus: ſicut nempe diverſitas actuum, vel objectorum formalium Phyſicæ, & Mathematicæ, probat, hos habitus acquiſitos realiter inter ſe diſtingui: non autem probat, etiam ita diſtingui duos intellectus, quorum unus eliciat Mathematicæ, alter Phyſicæ actus; cùm intellectus unus, utpote potentia, poſſit influere in utróſque.

Quare quando S. Thomas. *3. p. q. 85. a. 2. in corp.* ait: *Species habituum diſtinguuntur ſecundùm ſpecies actuum:* intelligendus eſt de diſtinctione tantùm formali. Quod ulteriùs probatur ex hoc; quòd aliàs deberent admitti habitus morales realiter diſtincti, quaſi infiniti; cùm objecta formalia, & conſequenter ſpecies actuum, poſſint excogitari ſyncategorematicè infinitæ: vel, ſi requiratur diverſitas, non tantùm qualiſcunque phyſica, ſed moralis, & Theologica, tamen ſaltem adhuc deberent admitti virtutes morales quàm plurimæ: quod Angelicus non videtur velle, &, qui id vellet, deberet poſitivè probare.

Licèt autem S. Thomas *1. 2. q. 54. a. 1.*

&

Digitized by Google

& ſeq. (quo ſe refert *citato. loco 3. partis*) agat de diſtinctione reali, nil obeſt; quia clarum eſt, ibi eum agere de habitibus acquiſitis, à quibus dein hîc argumentatur à pari, quantum nempe poteſt, ad infuſos, & infert diverſitatem formalem. Adde, quòd etiam in hoc ſit diſparitas inter habitus, quòd acquiſiti ſucceſſivè per actus acquirantur, adeóque nunquam ſimul innumeri dari debeant: at verò infuſi dentur omnes independenter ab eorum exercitio, adeóque ſimul: conſequenter innumeri, ſeu tot, quot objecta formalia diverſa ſunt, dari deberent.

28. Gormaz quidem *diſp. 1. de virtutibus Theologicis. n. 26. & ſeq.* videtur velle, quòd morales virtutes, realiter diſtinctæ, non quidem ſint infinitæ, ſed tamen innumeræ: at res hæc eſt valde incerta; nec eam probant textus ab eo allati. S. Auguſtinus. *tractatu 8. in Joan. ſub initium* dicit quidem, virtutes eſſe quaſi exercitum imperatoris: ſed loquitur de actibus virtutum; nam nominat ibi opera miſericordiæ, affectus charitatis &c. S. Hieronymus, ſeu S. Paulinus *epiſtola ad Celantiam ante medium c. 4.* dum ait: *Infinitæ namque ſunt ſpecies, partéſque juſtitiæ:* loquitur de actibus, ſeu officiis alteri præſtandis, & non de habitu, ſeu habitibus; quia præmittit, *compendioſum quoddam commonitorium*, & *totius juſtitiæ breviarium* eſſe illam Domini ſententiam *Matth. 7. v. 12. Quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* S. Proſper. *c. 19. & c. 38.*

Digitized by Google

contra Collatorem poteſt optimè explicari de virtutibus formaliter diſtinctis; nam recenſet pudicitiam conjugalem, & continentiam virginalem: quæ planè non videntur eſſe virtutes realiter diſtinctæ; unde tot virtutes morales realiter diſtinctæ non videntur admittendæ.

29. Lugo. *de fide diſp. 1. ſect. 11. n. 238.* ait, videri ſibi poſſe ex paritate virtutum Theologicarum inferri, eos habitus morales diſtingui realiter, quorum objecta formalia tantum differunt, quantum objecta formalia virtutum Theologicarum, de quibus certum eſt, eas realiter diſtingui. Sed & hæc conjectura multum habet divinationis; unde melius eſt, totum hoc in dubio relinquere.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

30. OB. 1. Virtutes morales non ſunt neceſſariæ: ergo non dantur. prob. ant. peccator perdit omnes habitus infuſos morales, & tamen poteſt earum actus elicere: ergo non ſunt neceſſariæ. Confirm. Homo ad finem ſupernaturalem ſufficienter ordinatur per virtutes Theologicas: ergo morales ſunt ſuperfluæ. Reſp. diſt. ant. Virtutes morales non ſunt neceſſariæ, abſolutè, & metaphyſicè. con. ant. non ſunt neceſſariæ ad explendam exigentiam gratiæ. neg. ant. & conſeq. ad prob. re-

torqueo

torqueo argumentum. Etiam peccator perdit charitatem, & tamen potest elicere contritionem perfectam: ergo nec habitus charitatis est necessarius. in form. dist. ant. peccator potest elicere istos actus juxta exigentiam gratiæ. neg. ant. tantùm per omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam. con. ant. & neg. conseq. Ut dictum *n. 1.* gratia est quasi natura, exigens potentias supernaturales, per quas homo fit stabiliter potens elicere actus virtutum: hæ autem potentiæ sunt habitus infusi, sine quibus potest quidem peccator absolutè, per omnipotentiam extrinsecè applicatam, elicere actus virtutum, etiam Theologicarum: sed non est stabiliter potens; cùm ista applicatio omnipotentiæ non ei stabiliter insit. Ad confirm. dist. ant. Homo ad finem supernaturalem sufficienter ordinatur per virtutes Theologicas juxta exigentiam gratiæ. neg. ant. præter exigentiam gratiæ. omitt. ant. & neg. conseq.

31. Ob. 2. Objectum virtutum moralium est tantùm aliquid naturale, & creatum: ergo non specificat habitum supernaturalem infusum. prob. ant. inductione. Sic objectum temperantiæ est moderatio in cibis: objectum justitiæ est solutio debiti, vel redditio ejus, quod cuique debetur &c. hæc sunt naturalia: ergo. Respondent Scotus, Molina, Arriaga, & alii, omittendo totum, ajúntque, etsi habitus non sit supernaturalis ratione objecti, tamen sufficienter fore supernaturalem ratione actûs, modò iste sit supernaturalis.

Jam

Digitized by Google

Jam verò actus ſupernaturalis eſſe poteſt, etſi objectum naturale ſit, modò ipſe ſit à principio ſupernaturali; tunc enim jam eſt ſupra exigentiam totius naturæ. Reſp. 2. diſt. ant. objectum virtutum moralium eſt tantùm aliquid naturale, ſi proponitur per cognitionem naturalem, ùt conducens ad finem aliquem naturalem. con. vel omitt. ant. ſi proponitur per cognitionem ſupernaturalem, & ùt conducens ad finem ſupernaturalem, gloriæ DEI, vel beatitudinis noſtræ &c. neg. ant. & conſ.

Notandum hìc, voluntatem non tendere in bonum, prout in ſe tantùm eſt materialiter, vel phyſicè, ſed ùt proponitur à cognitione prævia; nunquam enim ferretur in malum, ſi non proponeretur ùt bonum; unde objectum voluntatis non eſt res, tantùm prout eſt in ſe, ſed prout eſt in cognitione, ſeu ùt cognita, ita ut vel cognitio ſe teneat in obliquo ex parte objecti, vel ſaltem ex parte objecti ſe teneat finis, ad quem cognitio refert objectum. Hinc ſequitur, quòd, ſi objectum, etiam purè naturale, proponatur voluntati per cognitionem ſupernaturalem, ùt conducens ad finem ſupernaturalem, objectum voluntatis, ſaltem quoad obliquum, ſit ſupernaturale: quod jam ſufficit, ad actum, & habitum ſupernaturalem ſpecificandum. Hæc de virtutibus infuſis in genere breviter præmittenda fuêre: at nunc accedamus ad tractatum de virtutibus Theologicis in ſpecie: poſt quem, ſi non de omnibus, ſaltem de una præcipua ex moralibus, ſcilicet Juſtitia, agendum erit. DISPU-

Digitized

DISPUTATIO II.

De Objecto Formali Divinæ Fidei.

32. QUid ſit objectum formale quod, & quo, item quid objectum materiale, dictum eſt jam *n.* 4. Reſtat hîc tantùm addendum, quid ſit *objectum attributionis* & *attributum*; in quo tamen explicando non ſatis conveniunt auctores. Mihi in re non adeò magni momenti placet modus loquendi communior eorum [b], qui cum Gormaz *de virt. Theol. diſp. 7. n. 295.* dicunt, *objectum attributionis* eſſe *objectum materiale primarium, quod primariò habitus conſiderat, & in ordine ad quod conſiderat alia: objectum attributum* autem eſſe *objectum materiale, quod habitus conſiderat in ordine ad objectum attributionis, ſeu propter iſtud.*

Addit Gormaz, quòd partes objecti attributionis (ſi ſcilicet diviſibile eſt) dicendæ ſint *objecta attributa intrinſeca:* alia autem, quæ non conſtituunt objectum attributionis, dicenda ſint *objecta attributa extrinſeca.* Sic. e. g. in Logica, ſaltem Ariſtotelica, cujus finis eſt ſyllogiſmus, iſte eſt objectum attributionis: propoſitiones eum conſtituentes ſunt objecta attributa intrinſeca: alia erunt attributa extrinſeca: & reſpectu fidei Divinæ objectum attributionis erit DEUS, quem primariò, & in ordine ad quem alia conſiderat, atque ad DEUM ordi-

ordinat fides, ùt docet Auguſtinus. *l. 4. de civitate DEI. capite. 20.* ajens de fide: *Cujus primum, & maximum officium eſt, ùt in verum credatur DEUM*: cui conſonat Divus Thomas. 2. 2. *q. 1. a. 1. in corp. & ad 1.* Alia verò, ùt humanitas Chriſti, ſacramenta &c. erunt objecta attributa. videatur ipſe Gormaz. *à n. 294. de virtutibus Theologicis.* His prænotatis, quærendum jam eſt, quodnam, & quale ſit objectum formale fidei Divinæ.

QUÆSTIO I.

De Infallibilitate DEI.

ARTICULUS I.

An Fides Divina debeat habere Objectum formale infallibile.

33. *Fides* in rigore, & proprio uſu linguæ Latinæ, ſignificat aſſenſum intellectûs: ſic Virgilius *Æneidos. 4.* ait: *Credo equidem, nec vana fides, genus eſſe Deorum.* Sumitur tamen hæc vox etiam in alijs varijs ſignificationibus, tum à ſacris, tum à prophanis ſcriptoribus, et. 1. quidem pro fidelitate in ſervandis promiſſis: ſic Apoſtolus ait *ad Romanos. 3. v. 3. Numquid incredulitas illorum fidem DEI evacuabit?* 2. pro veracitate: ſic *Jeremiæ 7. v. 28. Periit fides, & ablata eſt de ore eorum*

rum. 3. pro fiducia: ſic *Jacobi 1. v. 6. Poſtulet autem in fide, nihil hæſitans*: & *Matth. 8. v. 26. Quid timidi eſtis modicæ fidei?* quanquam Suarez *de fide diſputatione 1. ſectione. 1. numero 5. & 6.* putet, his locis ſermonem eſſe de fide ſtrictè dicta, ſeu aſſenſu intellectûs, tanquam de fundamento, & radice dictarum virtutum.

34. Sumitur 4. fides pro quovis aſſenſu intellectûs opinativo: ſic Ariſtoteles *2. de anima textu 157.* ait: *Opinionem quidem ſequitur fides.* 5. ſumitur pro dictamine conſcientiæ: & in hoc ſenſu dicitur *ad Rom. 14. v. 23. Omne autem, quod non eſt ex fide, peccatum eſt.* 6. pro inſtrumentis, ſeu ſcripturis, aliquid authenticè probantibus: & ſic Jura ſœpius agunt *de fide inſtrumentorum, ſeu inſtrumentis facientibus fidem.* 7. pro dono Spiritûs Sancti, ad fidem per modos extraordinarios probandam, ùt, quando S. Apollonia ex ſpeciali inſtinctu Spiritûs Sancti in flammas inſilijt. 8. tandem ſumitur pro aſſenſu intellectûs, quo rei alicui aſſentimur propter teſtimonium, ſeu auctoritatem loquentis. Et hic eſt propriè actus fidei in genere, atque in hac ſignificatione nos hîc & nunc maximè loquimur:

35. Dividitur autem fides, in hoc ultimo ſenſu accepta, in *fidem humanam*, & *Divinam.* Prior, ſeu *fides humana* eſt, quando alicui rei aſſentimur ob auctoritatem humanam, vel teſtimonium hominis. *Fides Divina* eſt, quando aſſentimur ob auctoritatem, vel teſtimonium DEI loquentis.

Digitized by Google

tis. Notandum tamen adhuc, cùm ad actum fidei concurrat ſuo modo, & objectum, quod creditur, & habitus, à quo actus producitur, hanc vocem *fides* etiam tribui, & objectis fidei, & habitui, à Patribus, & Scripturis. Sic pro objectis ſumitur, quando *Apoc. 2. v. 13.* dicitur: *Non negâſti fidem meam;* hoc eſt, objecta revelata: & à S. Athanaſio *in ſymbolo: Hæc eſt fides catholica:* ſcilicet objecta credenda. Pro habitu autem accipitur. *1. Cor. 13. v. 13. Nunc autem manent fides, ſpes, charitas &c.* hoc eſt habitus. Pro actu ſumitur *ad Hebræos. 11. v. 3.* ubi dicitur: *Fide intelligimus, aptata eſſe ſæcula verbo DEI:* hoc eſt, per actum fidei. Unde nos etiam ſæpe omnibus his vocem hanc attribuemus: quo tamen in ſenſu loquamur, facilè ex contextu patebit.

36. Dico. 1. Fides Theologica non poteſt niti ratione humana. ita omnes Catholici. Prob. Fides Theologica eſt aſſenſus firmiſſimus, ita ùt mutari nunquam licitè poſſit, ſed potiùs vita relinquenda ſit, quàm fides: nec etiam dubium ullum deliberatum poſſit cum fide ſtare, ùt ipſa fides Catholica docet: ergo non poteſt niti objecto formali (ſeu quod idem eſt) motivo, niſi firmiſſimo, & infallibili: ergo non poteſt niti humana ratione, ùt hæretici docent; hoc enim motivum fallibile eſt, nec tam firmo aſſenſu dignum. Confir. 1. Multa ſunt ſupra rationem humanam, ùt myſterium SS. Trinitatis &c. ergo iſta nunquam deberemus credere. Confir. 2. Ad fidem ne-

ceſſaria eſt, ùt habet S. Paulus *2. Cor. 10. v. 5.* captivatio intellectûs in obſequium Chriſti: hoc eſt: debemus credere aliquid, quod intellectus naturaliter non capit, ſeu quod eſt ſupra rationem humanam: ergo fides non poteſt niti ſola ratione humana.

Hinc S. Auguſtinus *ſermone 1. de Trinitate, qui eſt 188. de tempore.* ait: *Denique accepto baptiſmo hoc dicimus: fidelis factus eſt, ſive factus ſum: credo, quod neſcio, & propterea ſcio; quia me ſcio neſcire, quod neſcio.* iterum *tractatu. 40. in Joan. & illa verba Joan. 8. v. 31. Et cognoſcetis veritatem.* ait: *Non quia cognoverunt, crediderunt, ſed, ùt cognoſcerent, crediderunt; credimus enim, ùt cognoſcamus: non cognoſcimus, ùt credamus.* Tandem S. Paulus. *1. Cor. 2. v. 4.* expreſsè noſtram concluſionem docet, dum ait: *Sermo meus, & prædicatio mea, non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritûs, & virtutis, ùt fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute DEI.* Quare fides niti debet altiore motivo, ſcilicet teſtimonio DEI, ùt jam diximus, & adhuc pluribus infrà dicemus: ubi etiam probabimus, teſtimonium DEI infallibile eſſe.

37. Priùs tamen contra eos agendum, qui docere videntur, fidem, ſeu Divinæ fidei actum, nullum omnino objectum formale, ſeu motivum habere: cui ſententiæ videtur favere Scotus *in 3. diſt. 23. quæſtione unica. articulo 2.* Gabriel autem, & Occam, apud Gor-

Gormaz *de virt. Theol. n. 133.* eam probabilem reputant. Volunt itaque authores hujus ſententiæ, fidem ex ſola terminorum apprehenſione aſſentiri revelatis objectis: &, ſi objiciatur ipſis, plura fidei objecta, e. g. myſterium Trinitatis, Incarnationis &c. apparere ex ſe intellectui neutra, hoc eſt, nec vera, nec falſa, ſicut nobis apparet paritas, vel imparitas numeri ſtellarum (nec enim ſcimus, an par, an impar ſit) reſpondent, quòd habitus fidei, qui fidei lumen vocatur, ſuppleat cauſalitatem terminorum, & determinet intellectum ad aſſenſum immediatum rei per ſe obſcuræ; nam (ajunt ulteriùs) habitus eſt inclinatio potentiæ ad aſſentiendum objecto, vi cujus ſæpe aſſentimur propoſitionibus ex ſe non notis: & ſæpe, quando ab initio alicui propoſitioni difficulter aſſenſi ſumus, poſteà ex habitu facilè ei aſſentimur: at contra hanc ſententiam.

38. Dico 2. Actus Divinæ fidei exigit neceſſariò objectum formale motivum aſſentiendi objectis revelatis. ita Theologi communiſſimè. Probatur. 1. Scripturæ Sacræ paſſim, dum exigunt fidem à nobis, proponunt nobis Divinum teſtimonium, ob quod credamus: ergo hoc ipſum aſſignant tanquam motivum, ſeu objectum formale: ergo neceſſariò fides hoc motivum reſpicit, ſeu exigit. conſequentia prima eſt clara; eſſe enim motivum fidei eſt eſſe id, ob quod, ſeu propter quod creditur. Secunda etiam conſequentia non poteſt negari; nam illud exigit fides, quod Scripturæ ei ſemper attribuunt; hoc e-

nim utique cenſendum eſt, ſpectare ad eam eſſentialiter; aliàs naturam fidei non ritè explicarent: ſicut etiam propterea ad charitatem ſpectat eſſentialiter, reſpicere DEUM ùt ſummum bonum.

Ant. probatur adducendo textus. *Joan. 1. v. 18. Unigenitus filius, qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit.* & *1. ad Theſſal. 2. v. 13.* ait S. Paulus: *Cùm accepiſſetis à nobis verbum auditûs DEI, accepiſtis illud, non ùt verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) verbum DEI.* item *ad Galat. 1. v. 11. Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum eſt à me; quia non eſt ſecundùm hominem; neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici: ſed per revelationem JESU Chriſti.* item. *1. Joan. 5. v. 10. Qui credit in filium DEI, habet teſtimonium DEI in ſe: qui non credit filio, mendacem facit eum; quia non credit in teſtimonium, quod teſtificatus eſt DEUS de filio ſuo.* item *ibidem v. 6. Spiritus eſt, qui teſtificatur, quoniam Chriſtus eſt veritas:* & *v. 9. Si teſtimonium hominum accipimus, teſtimonium DEI majus eſt.* Rurſus. *2. Petri 1. v. 19. Habemus firmiorem propheticum ſermonem &c.* Adde S. Auguſtinum *l. de ſpir. & liter. c. 32.* dicentem: *Nulli itaque dubium eſt, eam fidem ab Apoſtolo commendari, qua creditur DEO.* Plura vide apud Suarez *de fide diſp. 3. ſec. 1.*

39. Prob. concluſio 2. Sicut objectum voluntatis eſt bonum, ita objectum intellectûs eſt verum: ſed voluntas non poteſt, neque

que ſupernaturaliter adjuta per habitum charitatis, amare id, quod nec in ſe, nec in alio apparet bonum: ergo nec intellectus adjutus ſupernaturaliter per habitum fidei, poteſt aſſentiri illi, quod nec in ſe, nec in alio apparet verum: ergo non poteſt abſque motivo ſuadente veritatem credere. Cùm autem motivum in ordine ad credendum, ſeu ad fidem, non ſit qualecunque, ſed ſit teſtimonium, (nemo enim poteſt credere, niſi loquenti: & aliàs fides non diſtingueretur ab opinione quacunque, vel à ſcientia, vel etiam à viſione beatifica) neceſſariò fides exigit pro motivo teſtimonium, & conſequenter fides Divina exigit teſtimonium Divinum, quemadmodum fides humana exigit teſtimonium humanum. Confirmatur. Fides, utpote virtus Theologica, debet ex dictis *n.* 5. habere objectum formale Divinum: ergo.

40. Prob. 3. concl. ex abſurdis, quæ ſequuntur ex oppoſita ſententia. Si habitus fidei poſſet ſupplere defectum motivi, tunc puer baptizatus, adeóque donatus habitu fidei, ſtatim, poſtquam uſum rationis adeptus eſſet, aſſentiretur cuivis myſterio noſtræ fidei, e. g. Sanctiſſimæ Trinitatis, vel Incarnationis, poſita tantùm ipſa terminorum apprehenſione, nulla præmiſſa inſtructione, modò auditu quocunque, vel à pſittaco dicta, perciperet: quod eſt contra omnem experientiam. 2. Neceſſaria non foret pia affectio, imperans aſſenſum fidei, ſed, ſicut homo apertis oculis, & applicato ſufficienter lucido colorato, ſtatim videt, ita etiam aſſentiretur myſteriis fidei:

consequenter actus fidei esset necessarius, & non meritorius: quod est omnino falsum.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

41. OBjic. 1. contra 1. concluſ. Qui credit, quod ratio non capit, imprudenter agit: ergo ratio humana debet esse motivum fidei. Resp. dist. ant. si id, quod credit, non aliunde in alio appareat verum. conc. ant. si in alio appareat verum. neg. ant. & conſ. Certè, licèt res, in se præcisè spectata, nobis appareat neutra, dummodo in alio, scilicet testimonio fideli, appareat vera, prudentissimè eam credimus; aliàs minùs docti nunquam possent credere, quæ audiunt à doctioribus: ipsi autem non capiunt. Aliud est, quòd ratio naturalis, seu humana, debeat ostendere, quòd illa res in alio sit vera, vel certè, quòd sit credibilis: sive debeat ostendere, quòd DEUS eam rem dixerit: vel certè, quòd sit credibile, atque credendum, DEUM illam dixisse: de quo inferiùs pluribus, quando de credibilitate mysteriorum nostræ fidei, & motivis credibilitatis ejusdem. Hoc autem licèt humana ratio debeat facere, non propterea ipsa est motivum fidei, sed tantùm est applicatio motivi. Sic etiam cognitio debet applicare voluntati bonitatem objecti, ut possit amari: non tamen cognitio est motivum amoris.

42. Ob.

Digitized by Google

42. Ob. 2. contra 2. concluſionem. Concluſio non debet ſe reflectere ſupra præmiſſas etiam objectivas, ſeu rationem earum, quæ tamen eſt ratio, ſeu motivum concluſionis: ergo nec actus fidei debet ſe reflectere ſupra ſuum motivum: adeóque neque illud reſpicere, vel etiam ullum habere. Reſp. omitt. ant. quod multi in Logica negant. neg. conſ. In ſententia illa probabili id contingit; quia motivum præmiſſarum eſt tantùm motivum extrinſecum concluſionis, ſéque habet ùt motivum actûs imperantis, reſpectu actûs imperati: e.g. ſi quis ex metu gehennæ imperat ſibi perfectam contritionem, gehenna, quæ eſt motivum actûs imperantis, non eſt motivum contritionis intrinſecum; aliàs contritio perfecta reſpiceret intrinſecè tanquam motivum gehennam, & ex hujus metu doleret de peccatis, quod eſt omnino contrarium eſſentiæ contritionis, ùt omnes nôrunt. At verò actus fidei formalis, non habet motivum tantùm extrinſecum, ſed debet habere intrinſecum; cùm enim, ùt ſuprà dictum, ſit actus virtutis Theologicæ, & hæc neceſſariò debeat potentiam ſuam unire DEO, atque intrinſecè reſpicere aliquod prædicatum Divinum, non tantùm debet habere motivum extrinſecum. Adde, quòd, ſi motivum aliquod reſpectu unius actûs ſit tantùm extrinſecum, reſpectu alterius præcedentis debeat eſſe intrinſecum; unde, quod eſt motivum extrinſecum reſpectu concluſionis, debet eſſe intrinſecum reſpectu præmiſſarum; hinc

in caſu objectionis debuiſſet præcedere actus intrinſecè attingens teſtimonium DEI: &, ſi id factum fuiſſet, diceremus, eum ſolum eſſe actum formalis fidei.

Neque dicas, actum ſpei (ùt habet Gormaz. *de ſpe. n. 18*) reſpicere promiſſa, vel auxilia Divina, tantùm ùt objectum formale quo, adeóque etiam actum fidei poſſe teſtimonium DEI reſpicere tantùm ùt objectum formale quo; nam inprimis objectum formale quo non eſt extrinſecum; quia ab intrinſeca tendentia actûs eſſentialiter reſpicitur, quamvis, inſenſu *n. 4.* explicato, non attingatur: ſicut etiam motivum odii non eſt extrinſecum, quamvis nec iſtud in eo ſenſu reſtricto attingatur. Secundò. Actus ſpei ſaltem bonitatem Divinam reſpicit ùt objectum formale quod intrinſecum, ſecundùm formalitatem deſiderii, licèt ſecundùm formalitatem fiduciæ objectum ſuum tantùm reſpiciat ùt quo: cùm igitur actus fidei non habeat ſimiles duas formalitates, ſed tantùm unam, debet, objectum ſuum reſpicere ùt objectum formale quod. Sed de hoc plura, quando de ſpe.

43. Dixi ſuperiùs, illum ſolum fore actum formalis fidei, qui objectum intrinſecè attingat; nam diſtinguendi ſunt *actus formalis fidei*, & actus, quos Gormaz. *de virt. Theol. n. 161.* vocat *actus fidei objectivæ*: pro quibus rite intelligendis ſciendum, ſæpe contingere, quòd aliquis e. g. hìc & nunc, velit dare eleemoſynam; quia eſt ad ſalutem æternam conducens, quin recordetur, hoc

à DEO

à DEO esse revelatum: iste actus supernaturalis quidem est: at non est actus fidei formalis, sed, ùt vocat Gormaz, est actus fidei objectivæ, hoc est, est actus affirmans objectum materiale fidei: vel, ùt vocat Cardenas *dissert. 16. in propositiones ab Innocentio XI. damnatas, n. 53.* est *actus fidei virtualis*, quatenus scilicet in isto virtualiter perseverat actus fidei formalis priùs elicitus. Sicut enim sæpe contingit, quòd, qui in Matheſi didicit aliquod problema, ejus posteà recordetur, quin recordetur demonstrationis: ita sæpe accidit, ut, qui in schola fidei doctus est aliquam veritatem, ejus posteà recordetur, quin recordetur motivi illius, seu testimonii DEI. Et hic actus fidei virtualis, vel objectivæ, plurimum conducit ad praxin; nam Cardenas *cit. dissert. 16. n. 58.* & Lugo *de fide disp. 12. sec. 2.* ex SS. Patribus, & ratione, egregiè probant, quòd nullum opus meritorium vitæ æternæ possit elici, nisi ex dictamine fidei supernaturalis: si autem semper necessarius foret actus fidei formalis, certè plurima opera spoliarentur suo merito; cùm sæpissimè homines non cogitent de testimonio DEI; hinc dicendum est, sufficere actum fidei virtualis, vel objectivæ. Hic autem actus non est actus Theologicus, aut actus habitûs fidei Theologicè operantis: sed est actus inferior, ùt ad mentem Suarezii rectè ait Gormaz *de virt. Theol. n. 122.* quia iste actus non unit potentiam DEO, nec attingit objectum formale quod Divinum.

44. Si quæras, à quo principio igitur pro-

producatur hic actus virtualis fidei: Reſp. Gormaz *de virt. Theol. n. 163.* eum procedere quidem ab habitu fidei, ſed non ab eo ùt operante Theologicè, neque operante ſe ſolo, ſed concurrentibus etiam ſpeciebus relictis à priori actu, vel prioribus actibus fidei formalis; ùt enim actus naturales ſæpiùs eliciti relinquunt ſpecies ſui, & objectorum, ita etiam actus ſupernaturales relinquunt tales ſpecies; non enim habent minorem virtutem in ordine ad relinquendas ſpecies, quàm actus naturales habeant. Ait ulteriùs Gormaz, has ſpecies non eſſe puras determinationes, ſeu conditiones, ad hoc, ut habitus agat, ſed etiam eſſe partiales concauſas, & concurrere ex parte objecti, ſicut aliæ ſpecies ſolent concurrere, juxta proverbium: *Ex objecto, & potentia oritur notitia.* Unde tandem actus fidei virtualis, vel objectivæ, reducitur ad habitum infuſum, ſeu Theologicum fidei tanquam ad ſuam cauſam, ſed non ad eum ùt Theologicè operantur; quia tunc tantùm dicitur Theologicè operari, quando producit actum verè Theologicum, hoc eſt, intrinſecè attingentem objectum formale quod Divinum, quo DEO uniatur potentia intellectiva.

45. Petes fortè, an iſtæ ſpecies relictæ, ſint aliquis habitus acquiſitus. Reſp. experientiam monſtrare, quòd etiam detur aliqua facilitas in ordine ad eliciendos actus ſupernaturales in eo, qui eos frequenter elicuit: certè, qui ſæpiùs elicuit actum fidei circa aliquod myſterium, facilius elicit denuo talem

Digitized by Google

lem actum, quàm alius: pariter, qui ſæpiùs elicuit actum contritionis, faciliùs eum elicit, quàm alius. Sed quæritur jam ulteriùs, an ea facilitas ſit habitus acquiſitus dicendus, an non. Dixi in Philoſophia, habitus acquiſitos intellectuales non diſtingui à ſpeciebus ritè coordinatis, & facilè excitabilibus; unde ſanè ſequitur, hanc facilitatem, ſeu has ſpecies eſſe dicendas habitum aliquem acquiſitum.

Et ſanè habitum talem acquiſitum admittit Arriaga *de anima. diſp. 9. ſec. 1. n. 18.* Scotus, Durandus, Nominales, Gormaz, *de virtutibus Theologicis. n. 65.* Oviedo *in 1. 2. tractatu. 3. controverſia 2. puncto 4. n. 40.* Quæſtio tantùm adhuc inter ipſos eſt, an hic habitus ſit ſupernaturalis, an naturalis tantùm. Supernaturalem eum eſſe, admittunt Arriaga, & Gormaz *loc. cit.* Nominales, Durandus, & alii. Et ſanè, ſi actus naturales producunt habitum proportionatum ſibi naturalem, cur non actus ſupernaturales producant ſupernaturalem? quæ enim aſſignabitur differentia? certè aliàs ſemper habitus acquiſitus inclinat ad actus ſimiles iis, à quibus eſt generatus.

46. Difficultas tantùm eſt, quòd habitus iſte acquiſitus deberet manere in peccatoribus, in quibus manet facilitas aliqua etiam ad bonum, ſaltem in pluribus, qui priùs diu bene vixerunt, & in aliquod mortale prima vice inciderunt: econtrà non videtur manere in peccatore ullus habitus ſupernaturalis, niſi fidei, & ſpei. Sed inprimis reſpondent aliqui,

qui, non manere in peccatore facilitatem ſupernaturalem, ſed tantùm aliquam naturalem; nam, ùt habet Arriaga *diſp. 9. de anima. n. 22.* quandocúnque homo elicit actum ſupernaturalem, ſimul elicit actum naturalem circa idem objectum; unde ex his actibus naturalibus poteſt oriri habitus naturalis, qui dein influat in actus naturales, & fortè etiam in ſupernaturales cum conprincipiis ſupernis; neque enim omnia principia actûs ſupernaturalis debent eſſe ſupernaturalia; aliàs anima non poſſet in eum influere. Et videtur hæc reſponſio firmari ex eo, quòd aliàs, quando tolleretur potentia, hoc eſt, habitus infuſus, qui dat ſimpliciter poſſe, videatur etiam tolli debere facilitas ei ſuperaddita, & ei quaſi innixa, quæ eſt habitus acquiſitus.

47. Reſp. alii cum eodem Arriaga *diſp. mod. citata n. 12.* manere poſſe habitum acquiſitum ſupernaturalem, etiam in peccatore; cùm Tridentinum Concilium, & Patres, ac Theologi, tantùm negent, manere in peccatore habitus per ſe infuſos, de quibus ſolis erat ipſis ſermo; de acquiſitis enim non cogitaverunt, ſaltem nihil determinârunt. Non tamen poterit talis habitus acquiſitus producere actum ſupernaturalem ſine habitu infuſo (ſicut citharœdus habens ſpecies optimas, & habitum perfectum, non poteſt pulſare citharam abſque manibus) niſi DEUS ſuppleat per omnipotentiam extrinſecè applicatam defectum habitûs. Manere autem poſſe habitus hos acquiſitos ſine gratia ajunt; eò

Digitized by Google

eò quòd non ſint proprietates gratiæ, nec producantur nec exigantur ab ipſa; cùm poſſit gratia dari ſine ipſis, ùt patet in homine priùs malo recens converſo, & necdum inclinato ad actus virtutum: ſubjectum autem eorum ſit ipſa anima. videatur ipſe Arriaga, & Gormaz, ac Oviedo *loc. cit.* Ex his opinionibus, quamcunque teneas, neutra obeſt noſtræ aſſertioni de neceſſitate objecti formalis intrinſeci ad actum fidei formalis.

48. Ob. 3. Licet aliqua propoſitio nobis ab initio ſit ex terminis tantùm imperfectè nota, & adhuc obſcura, ita, ut ei difficulter aſſentiamur, tamen, quando ſæpiùs ei aſſenſi ſumus, & habitum aſſentiendi contraximus, illa propoſitio fit nobis ita clara, ut facilè ei aſſentiamur: ergo habitus poteſt ſupplere cauſalitatem terminorum: ergo etiam habitus fidei. Reſp. conc. ant. & omitt. 1. conſeq. at. neg. 2. conſ. Etſi fortè id poſſit aliquis habitus acquiſitus, non id poteſt habitus infuſus fidei. Ratio eſt; quia inprimis habitus infuſus non facilitat, conſequenter non inclinat, adeóque neque ejus inclinatio, quæ nulla datur, poteſt ſupplere cauſalitatem terminorum. Secundò habitus non inclinat, niſi ad actus ſibi proprios; atqui actus proprii fidei non ſunt illi, qui non nituntur teſtimonio DEI; ergo ad hos non poteſt habitus fidei inclinare:

Quin imò etiam actus fidei virtualis, vel objectivæ, debent ſaltem extrinſecè niti teſtimonio DEI, & neceſſariò præſupponere

actus

actus formales fidei formalis: (aliàs enim quomodo in iis virtualiter perſeverarent actus fidei formalis?) conſequenter ſaltem aliqui actus fidei neceſſariò nituntur teſtimonio DEI intrinſecè attacto: ergo habitus fidei nunquam poteſt ſupplere cauſalitatem terminorum; non enim in actibus fidei formalis, ùt patet: non in actibus fidei virtualis, vel objectivæ; quia, ſi in ordine ad iſtos ſuppleretur cauſalitas terminorum, ſuppleretur ea potiùs per ſpecies relictas ab actibus fidei formalis, quàm per habitum infuſum. Tandem, licèt habitus poſſit facere, ùt propoſitioni, quæ ex ſe neutra eſt, aſſentiamur ob rationem non ampliùs intrinſecè attactam, tamen non poteſt facere, ut aſſentiamur alicui propoſitioni, quæ ex ſe neutra eſt, abſtrahendo ab omni ratione; nunquam enim ullus habitus poteſt facere, ut dicam potiùs, ſtellas eſſe numero pares, quàm impares; quia nullam hujus rei rationem, nec intrinſecam, nec extrinſecam habeo.

49. Dices. Habitus determinat ad credendum ipſum teſtimonium DEI abſque ulla ratione: ergo etiam poteſt determinare ad credenda alia objecta abſque ratione. prob. ant. vel credimus teſtimonimu DEI propter ſe, vel propter aliud: ſi primum: cùm teſtimonium in ſe ſit neutrum, (nec enim eſt ex terminis notum, DEUM locutum fuiſſe) debet habitus determinare, & habetur intentum: ſi ſecundum: inprimis ſæpiſſimè non datur teſtimonium DEI reflexum: dein redit quæſtio de hoc eodem teſtimonio reflexo in infinitum:

Digitized by Google

finitum: ergo. Reſp. diſting. ant. Habitus determinat ad credendum teſtimonium abſque ulla ratione identificata cum teſtimonio. neg. ant. abſque ratione diſtincta. conc. ant. & ſub eadem diſtinctione conc. vel neg. conſeq. ad prob. conc. ma. neg. primam partem mi. vel potiùs ejus ſuppoſitum; teſtimonium enim non eſt neutrum, quando eſt ſufficienter applicatum, ſeu quando eſt redditum evidenter credibile, & credendum; neutrum enim dicitur illud objectum, de quo nec habeo ullam rationem credendi, vel negandi, nec intrinſecam, nec extrinſecam, neque talem, vi cujus reddatur illa res credibilis.

Jam verò dari teſtimonium DEI, ſive DEUM eſſe locutum, redditur evidenter credibile, & credendum, ex ſignis credibilitatis noſtræ fidei, de quibus pluribus agemus inferiùs. Nec dicas, ex his ſequi, quòd aſſenſus, præſtitus de ipſa exiſtentia Divini teſtimonii, ſit aſſenſus tanquam primi principii; nam negatur illatum; aſſenſus enim, præſtitus rei tanquam primo principio, eſt ille, quando res ex ipſa apprehenſione terminorum ſtatim rapit intellectum ad aſſenſum, quin priùs debeat fieri aliunde evidenter credibilis, & credenda. Certè, ut huic principio: *Totum eſt majus ſua parte:* aſſentiamur, non indigemus prævia applicatione, vel credibilitate.

50. Ob. 4. Non eſt laudabile credere DEO ob rationem, ſeu motivum, aut objectum formale: ſed fides noſtra eſt laudabilis: ergo per eam non credimus ob rationem &c.

Confirm. Si crederemus DEO ob ejus dictum infallibile, non præferremus DEUM homini, qui eſſet infallibilis in loquendo: hoc eſt abſurdum: ergo. Reſp. diſt. ma. non eſt laudabile credere DEO ob rationem diſtinctam ab ejus teſtimonio, & auctoritate. om. ma. ob rationem identificatam cum ejus teſtimonio. neg. ma. & conceſſa. mi. neg. conſeq. Utique laudabile eſt credere DEO ob ejus teſtimonium, quando nobis revelat plura obſcura, & ſupra captum noſtrum, ad quæ credenda opus eſt magna intellectûs noſtri captivitate, & ſubjectione.

Ad confirm. Reſp. neg. ma. nam 1. etſi homo eſſet ratione extrinſecæ aſſiſtentiæ DEI infallibilis, non eſſet infallibilis intrinſecè; unde, dum illam ipſam intrinſecam infallibilitatem de DEO credimus, ipſum homini illi præferimus. 2. etſi homo eſſet infallibilis, ejus infallibilitas eſſet ordinis longè inferioris; unde etiam teſtimonium DEI plùs æſtimamus, ita ut, ſi per impoſſibile talis homo contraria loqueretur DEO, illius teſtimonio fidem negaremus: & in hoc ſenſu ait Apoſtolus *ad Gal. 1. v. 8. Sed licèt nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis, præterquam, quod evangelizavimus vobis, anathema ſit*: hoc eſt, ſi etiam Angelus de cœlo, qui, utpote beatus, falli non poteſt, aliud diceret, quàm, quòd S. Paulus ex revelatione DEI docuerat, non foret ei credendum.

51. Ob. 5. Saltem fides non debet habere objectum ex parte intellectûs, ſed ſufficit, ſi ali-

Digitized by Google

ſi aliquod habeat ex parte voluntatis: ergo. prob. ant. non credimus DEO, quia verax eſt, ſed quia ſupremus dominus eſt, & quia præcipit, ut credamus: atqui præceptum eſt motivum, ſeu objectum formale afficiens voluntatem, non intellectum: ergo. ita Guilielmus Pariſienſis *libro de fide, & legibus non longè ab initio.* Confirm. Poteſt DEUS homini, nihil cogitanti de veracitate DEI, præcipere, ut ſibi credat: talis eſſet actus fidei abſque motivo afficiente intellectum: ergo.

Reſp. neg. ant. ad prob. neg. ma. Volumus quidem credere; quia DEUS præcipit: ſed credimus; quia verum dicit. Volo dicere: actus voluntatis, ſeu pia affectio, qua nobis liberè imperamus actum fidei, & à qua actus fidei denominatur liber, atque fit meritorius (de quo infrà) habet pro motivo præceptum: ſed non ipſe actus fidei habet præceptum pro motivo intrinſeco. Sic, licèt contritio, vel attritio, præcepta ſit peccatori ſaltem ſemel in anno, adeóque actus imperans contritionem habeat pro motivo præceptum, non tamen actus contritionis habet pro motivo præceptum; aliàs tandem omnes ferme actus haberent pro objecto motivo præceptum DEI, adeóque omnes eſſent actus virtutis moralis obedientiæ.

Ad confir. neg. ant. Sicut DEUS non poteſt præcipere homini, ut aliquid amet, quod non apparet bonum, ita neque poteſt ei præcipere, ut credat, quod non apparet verum; quia non poteſt facere, ut potentia feratur

extra ſuum objectum. Hoc tamen eſt verum, quòd, ſicut eo ipſo, quòd DEUS præcipiat aliquid amandum, oſtendit id eſſe bonum, ſi non intrinſecè in ſe, ſaltem extrinſecè ratione alterius, ad quod ordinatur: ita eo ipſo, quòd aliquid præcipiat credendum, oſtendat, id eſſe verum, ſi non ex apprehenſione terminorum, ſaltem ob extrinſecam atteſtationem DEI, quæ implicitè ſaltem continetur in præcepto credendi.

ARTICULUS III.

An DEUS poſſit fallere, vel falli.

52. DIco 1. DEUS non poteſt falli. ita contra Averroem, qui DEO negavit aliquarum rerum ſcientiam, defacto omnes Catholici, imò omnes, qui DEUM verè agnoſcunt. Prob. facilè. DEUS eſt ens perfectiſſimum: ergo debet habere omnem perfectionem, nec poteſt habere aliquam imperfectionem: atqui omniſcientia eſt manifeſtè perfectio, & ignorantia, vel error, eſt imperfectio: ergo DEUS debet manifeſtè habere omniſcientiam, & non poteſt habere ullam ignorantiam: atqui, ſi falli poſſet, manifeſtè careret omniſcientiâ, haberétque ignorantiam alicujus veritatis: quin, quod pejus foret, haberet poſitivum errorem circa aliquam rem, circa quam falleretur; nam aliter conciperet rem, quàm in ſe eſſet, & ignoraret, quomodo verè

ſe

ſe haberet: ergo. Omnia membra hujus diſcurſûs ſunt evidentia. Poſſent addi textus innumeri Sacræ Scripturæ, DEO omniſcientiam attribuentes: ſed non eſt neceſſe.

53. Dico 2. contra Priſcillianiſtas. DEUS etiam non poteſt fallere, neque de potentia abſoluta. ita rurſus omnes Catholici, ſaltem de potentia ordinaria: quanquam de potentia extraordinaria aliqui, ſed vix unus, & alter, olim admiſerint, DEUM fallere poſſe, ùt Holkot. *in 2. q. 2. a. 8.* item apud Cardinalem de Lugo. *de fide diſp. 4. ſec. 2. n. 15. & 16.* Petrus de Alliaco, & Gabriel, quorum tamen ſententia modò ſuſtineri non poteſt. Prob. 1. Fallere alterum ſcienter, eſt mentiri: ſed DEUS ſemper falleret ſcienter; cùm omniſcius ſit, & falli non poſſit: ergo mentiretur: atqui DEUS mentiri non poteſt: ergo.

Minor ſubſumpta inprimis eſt lumine naturæ nota; eſt enim evidenter indecens, & imperfectum mendacium, imò, ùt omnes dicunt, eſt intrinſecè malum; quia ipſum lumen naturæ dictat, etiam barbaris non omnino honeſti oblitis, mendacium eſſe naturæ rationali difforme, & eſſe contra finem, ac inſtitutionem verborum ad humanum commercium ordinatorum; iſtud enim per mendacium, ſi hoc foret licitum, everteretur; quia tolleretur fidelitas, atque fiducia mutua: ergo mendacium non poteſt cadere in perfectiſſimum DEUM.

54. Prob. eadem minor ex Scripturis, & Patribus. *Ad Hebr. 6. v. 18.* dicitur de

DEO: *Interposuit jusjurandum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri DEUM, fortissimum solatium habeamus.* Duæ autem res illæ sunt promissio, seu assertio DEI, & juramentum: ergo per has habemus fortissimum solatium: sed, si DEUS fallere posset, non haberemus fortissimum solatium, sed possemus dubitare, & timere: ergo. prob. mi. Non haberemus fortissimum solatium ratione assertionis, si DEUS per hanc fallere posset, ùt patet: neque haberemus illud ratione juramenti; nam juramentum DEI non reddit promissionem ejus certiorem: ergo. prob. 2. pars ant. DEUS non habet superiorem, per quem juret: ergo debet jurare tantùm per semetipsum: & sic *Gen. 22. v. 16.* dicit DEUS: *Per memetipsum juravi:* ergo juramentum ejus non addit auctoritatem majorem ipsius dicto: ergo, si DEUS posset mentiri per simplicem assertionem, posset etiam mentiri per juramentum: ergo per neutrum haberemus firmissimum solatium, contra Apostolum: ergo, ut hoc habeamus, debet dici, quòd, sicut impossibile est, DEUM testantem aliquid juramento, mentiri, ita etiam impossibile sit, eum mentiri dicentem aliquid sine juramento. Utitur autem DEUS frequenter in Scripturis formulâ juratoriâ, ut nostræ infirmitati, quæ majorem certitudinem in assertione jurata, quàm in alia, concipit, se accommodet.

Iterum *Numeror. 23. v. 19.* dicitur: *Non est DEUS quasi homo, ut mentiatur, nec ùt filius hominis, ut mutetur:* ergo DEUS etiam

etiam de abſoluta potentia non poteſt mentiri. prob. conſ. fuêre aliqui Sancti, qui nunquam mentiti ſunt, e. g. B. Virgo, S. Joannes Baptiſta : ergo, ut DEUS non ſit ſicut iſti, ſeu præcellat omnes homines in veracitate, debet neque de potentia abſoluta poſſe mentiri. Et in hoc quoque ſenſu intelligendum etiam eſt illud *ad Rom. 3. v. 4. Eſt autem DEUS verax, omnis autem homo mendax.*

55. Accedunt SS. Patres. S. Dionyſius *de Divinis nominibus c. 8.* juxta verſionem Ambroſii Florentini(à qua non quoad ſenſum, ſed tantùm quoad verba, paulùm diſſentit Perionius) ait: *Porro veritas DEUS eſt, & à veritate cadere, à DEO eſt cadere: ſi igitur veritas DEUS eſt, veritatíſque negatio eſt à DEO prolapſio, à DEO cadere DEUS non poteſt.* S. Ambroſius *in c. 23. Numer. v. 19. Non eſt DEUS quaſi homo, ut mentiatur:* ait: *Nunquidnam mentitur DEUS? ſed non mentitur; quia impoſſibile eſt mentiri DEUM .... Impoſſibile iſtud non infirmitatis eſt, ſed virtutis, & majeſtatis.* S. Auguſtinus. *l. 22. de civ. DEI. c. 25.* ait: *Si volunt invenire, quod omnipotens non poteſt, habent prorſus: ego dicam: mentiri non poteſt.* Similia habent SS. Athanaſius, Cyrillus, Anſelmus, & alii. vide Lugo *de fide diſp. 4. ſect. 2.* Gormaz. *de virt. Theol. diſp. 17. n. 810.*

56. Collige 1. DEUM non tantùm mentiri non poſſe, aliquid nudè aſſerendo, ſed nec promittendo. Ratio eſt clara; quia in omni promiſſione includitur aſſertio; nam, qui dicit: *dabo:* vel: *donabo:* aſſerit certè, ſe habere

Digitized by Google

bere animum dandi: ſi ergo DEUS nequit falſum aſſerendo decipere, neque poterit decipere promittendo. Collige 2. DEUM neque poſſe mentiri per alium; nam indecentia mendacii refunderetur in DEUM tanquam ejus auctorem, & cauſam. Dein quando Scripturæ dicunt, DEUM mentiri non poſſe, intelligunt, eum id non poſſe, per locutionem, qua hucuſque ordinariè hominibus locutus eſt: atqui locutus eſt per Angelos, Prophetas, Apoſtolos, & alias perſonas ab ipſo diſtinctas: ergo.

Collige. 3. probabiliùs DEUM non poſſe, ſe ſolo infundere homini errorem, vel habitum erroneum. ita Gormaz. *diſp. 19. de virt. Theol. n. 897.* Oviedo *de fide controv. 3. punct. 2. n. 8.* & alii ab eo citati. Prob. Si DEUS ſe ſolo infunderet errorem, etiam tantùm ſpeculativum, intellectui humano, tunc infunderet eum cum certa ſcientia de ipſo; quia non poſſet habere ignorantiam: ſed ſic ſcienter deciperet, & virtualiter mentiretur, quod DEUS non poteſt, ùt jam probatum: ergo. prob. mi. ſi creatura ſtudiosè facit, ut alius putet, Petrum currere, quando non currit, & ſtudiosè ex intentione procurat, ut erret, virtualiter certè mentitur, & decipit ſcienter alterum: ergo etiam DEUS, procurando, vel cauſando talem errorem, virtualiter mentiretur &c.

Confirm. Si DEUS poſſet infundere talem errorem, poſſet etiam formare voces in aëre, quæ ſonarent, vel ſignificarent, Petrum currere, quando non currit, ſaltem quando non

Digitized by Google

non sciret audiens, has voces expressè ad se à DEO dirigi: sed hoc, etsi Lugo *de fide disp. 4. sec. 3.* non videatur rejicere, aut certè juxta principia ibi jacta non rejicere posse, videtur non posse admitti: ergo. ma. prob. ex eo, quòd inter posse hoc, & posse illud, non possit ostendi ulla disparitas. mi. videtur inprimis sensui communi conformis; cùm tales voces falsum significantes, nullus unquam audeat DEO tribuere, sed omnes tribuant eas diabolo, vel simili causæ: ergo

57. Collige 4. DEUM loquentem non posse uti restrictione purè mentali. *Restrictiones purè mentales* fiunt, quando verbis, exteriùs dictis, aliquid à loquente additur, in mente subintellectum, quod nullo signo externo, vel significatione externa verborum, per consuetudinem, vel aliam causam, acceptata, potest colligi. e. g. Petrus rogatus, an occiderit Paulum, quem domi gladio herì occidit, respondet: *Non occidi*; subintelligendo *sclopeto*, vel *in templo*, vel *hodie*. Hæ restrictiones sunt reverà mendacia, quæ DEO repugnant; nam, ùt ait Cardenas *in propos. ab Innoc. XI. damnat. dissert. 19. n. 31.* loquela humana (& par est ratio de Divina) neque totaliter, neque partialiter constituitur ex conceptibus mentalibus, sed ex vocibus, & sæpe ex circumstantiis externis, ratione quarum sæpè variatur significatio vocum: ergo, ut propositio sit vera, non debet attendi conceptus mentalis interiùs in mente additus, sed sola verba, & signa, vel circumstantiæ externæ: ergo, si quis occi-

dit Paulum, & exteriùs ſimpliciter dicit: *Non occidi:* licèt mente ſubintelligat *veneno*, vel *hodie &c.* eſt mendax; nam, ſi conceptus mentis non attendatur, propoſitio clarè eſt mendax, ùt patet: ergo. Hinc Innocentius XI. damnavit has propoſitiones. 26. *Si quis, vel ſolus, vel coram aliis, ſive interrogatus, ſive propria ſponte, ſive recreationis cauſâ, ſive quocunque alio fine, juret, ſe non feciſſe aliquid, quod reverà fecit, intelligendo intra ſe aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, reverà non mentitur, nec eſt periurus.* & 27. *Cauſa juſta utendi his amphibologiis eſt, quoties id neceſſarium, aut utile eſt ad ſalutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio cenſeatur tunc expediens, & ſtudioſa:* & his ſimilis eſt propoſitio 28. ſimiliter etiam damnata.

58. Collige 5. DEUM poſſe loqui per æquivocationem, vel amphibologiam, quæ ex aliquo ſigno externo, vel circumſtantiis extrinſecis, aut modo loquendi, licèt non ita obvio, poteſt intelligi; ſimiles enim locutiones, ſi fiant, quando adeſt juſta cauſa celandi veritatem, excuſantur adhuc, etiam poſt decretum Innocentii XI. ab omnibus ferme auctoribus à mendacio. Et certè, quando verba ſunt æquivoca, poteſt loquens, ex juſta cauſa ea accipere in uno, & permittere, ut audiens ea intelligat in altero ſenſu, intendendo celare veritatem, & tantùm permit-

mittendo alterius deceptionem. Similiter cùm ſigna externa, pronuntiatio, aut modus loquendi, aliæque circumſtantiæ exteriùs ſenſibiles, ſint conſtitutiva locutionis externæ (aliàs enim nunquam à mendacio excuſari poterunt dicta ironica, vel hyperbolica) qui ea non attendit, ſibi imputet, quòd non ritè rem intelligat. Confirm. Multa ſunt dicta in Sacris Scripturis, quæ, ùt patebit ex objectionibus, à mendacio excuſari non poſſunt, niſi recurrendo ad hanc noſtram doctrinam: atqui dici minimè poteſt, ibi dicta eſſe mendacia; cùm aliqua ſint ipſius Chriſti Domini, vel Sanctorum Angelorum: ergo. Quodſi jam in locutionibus æquivocis, vel amphibologicis, mendacia non reperiantur, neque deceptio poſitivè intenta, non eſt, cur DEUS ita loqui non poſſit: & certè videtur in Scripturis aliquando ita locutus.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

59. OB. 1. contra 2. concluſionem (nam quæ contra primam objici fors poſſent, tangunt tractatum de DEO, ubi de infinita ejus perfectione, vel tractatum de actibus humanis, ubi de libertate creata) Mendacium non eſt intrinſecè malum: ergo in quibusdam circumſtantjis poteſt DEUS de potentia abſoluta men-

Digitized by Google

mentiri : ant. prob. quidquid eſt malum, eſt tale ; quia eſt contra legem DEI ; hæc enim, ùt etiam diximus *tract. de actibus humanis, n. 176.* eſt prima univerſalis regula moralitatis : ſed mendacium, quod faceret DEUS, non eſſet contra legem DEI; ergo: prob. mi. lex DEI non datur ſine voluntate DEI obligante: atqui non daretur tunc voluntas DEI obligans ad non mentiendum, ſed potiùs daretur in DEO voluntas mentiendi: ergo.

Reſp. neg. ant. Certè S. Auguſtinus. *l. de mendacio, præſertim c. 6.* ſenſit, mendacium eſſe intrinſecè malum; ait enim, mendacium eſſe aliquid pejus iniquitate, quam DEUS oderit; cùm mendacium perdat, juxta illud *pſal. 5. v. 7. Odiſti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquuntur mendacium*: & comparat mendacium cum furto, & adulterio, docétque, quòd, ſicut iſta non licent, ſic nec licitum ſit illud. ad prob. conc. ma. neg. mi. ad hujus prob. iterum neg. mi. nam DEUS neceſſariò ſibi ipſi imponit legem non faciendi intrinſecè mala: ſaltem neceſſitate metaphyſica vult non mentiri, quæ voluntas, ſi non eſt propriè lex, eſt æquivalenter talis, & æquè abſolutè impoſſibile DEO reddit mendacium. Hinc ſi DEUS, ùt ponunt adverſarii, vellet mentiri, vellet, & nollet idem: vellet mentiri, ùt ponitur: nollet; quia neceſſariò non vult intrinſecè mala, & neceſſariò etiam odit omne deſtructivum ſuæ ſupremæ auctoritatis, & infallibilitatis: quale eſſet mendacium.

60. Ob.

Digitized by Google

60. Ob. 2. DEUS potuit reddere licitum homicidium, imò illud præcipere, dum Abrahamo præcepit immolare Iſaacum: ergo etiam poterit reddere licitum mendacium. Confirm. DEUS etiam potuit reddere licitum furtum Iſraëlitis, qui *Exod. 12.* Ægyptiis furati ſunt vaſa aurea, & argentea: item *Oſeæ 1.* huic Prophetæ reddidit licitam fornicationem: ergo etiam poterit reddere licitum mendacium; neque enim eſt ratio, cur potuerit diſpenſare in aliis præceptis, & non in iſto. Reſp. neg. conſ. Homicidium, ſi tantùm accipiatur pro cæde hominis innocentis, non eſt ſtrictè loquendo intrinſecè malum (quia DEUS, ſupremus vitæ, & mortis dominus, poteſt id pro libitu velle, & imperare, etiam quando manet cædes innocentis) modò fiat cum legitima poteſtate, ſine qua etiam eodem modo mala eſt cædes nocentis, quæ tamen non dicitur intrinſecè mala. At, quod ſtrictè eſt intrinſecè malum, DEUS nunquam poteſt velle, quamdiu manet tale, ùt patebit ex mox dicendis.

61. Ad confirm. neg. ant. DEUS, nec furtum, nec fornicationem licitam fecit: ſed fecit, ut eæ actiones, nec eſſent furtum, nec fornicatio; DEUS enim, utpote abſolutiſſimus Dominus vitæ, corporum, & rerum omnium, poteſt transferre jus ab uno domino creato in alium: & ſic jus Ægyptiorum in vaſa aurea transtulit in Hebræos: Oſeæ autem dedit poteſtatem, imò imperium impoſuit, ducendi illam mulierem uxorem: & ſic nec datum tunc fuit furtum, nec fornicatio.

Quam-

Quamvis autem illi filii Oſeæ vocentur filii fornicationum, per hoc tantùm ſignificatur, eorum matrem priùs fuiſſe meretricem.

Idem dicendum de polygamia antiquorum Patriarcharum, quibus dedit DEUS poteſtatem ducendi plures uxores, vel, ut multiplicaretur populus, aut ſemen Abrahæ: vel ut indicarentur certa myſteria in Eccleſia DEI futura, e. g. populi gentium, & ſynagogæ conjunctio, ac fœcunditas. An autem hæc fuerit diſpenſatio propriè dicta, an tantùm impropriè dicta, ſeu, an tantùm fuerit mutatio conditionis, e. g. quòd DEUS jus, quod haberet per ſe una uxor totaliter in corpus mariti, diviſerit in plures uxores, videri poteſt apud Platelium. *de matrim. capite. 7. §. 4. n. 1068.* Mihi probabilius videtur, non fuiſſe veram diſpenſationem, ſed tantùm mutationem conditionis, qua poſita extractæ ſunt illæ actiones ex ratione furti, fornicationis &c.

62. Quidquid tamen ſit, parùm refert ad rem noſtram; DEUS nec directè, nec indirectè, nec propriè, nec impropriè, diſpenſare poteſt in præcepto non mentiendi; quia mendacium eſt ſemper contrarium fini verborum, & honeſtati debitæ naturæ rationali, ùt agnoſcunt etiam gentiles: nec eſt excogitabilis caſus, in quo poſſit hæc contrarietas à mendacio ſeparari. Sed neque licet aſſignare pro libitu circumſtantias, quibus mutatis poſſit DEUS indirectè in præcepto naturali diſpenſare; ſi enim iſtæ non aliunde ſunt notæ, debent innoteſcere, aut ex

Divina

Digitized by Google

Divina revelatione, aut ex legitima authoritate, non ex privato tantùm ſenſu: atqui ex authoritate Eccleſiæ conſtat oppoſitum, ſcilicet non poſſe dari circumſtantias, in quibus mendacium ſit licitum: ergo.

Videri meretur hac de re Lugo *de fide, diſp. 4. ſect. 4. n. 58. & ſeq.* ubi inſuper rectè probat, etſi daretur, (quod tamen eſt falſum) etſi daretur, inquam, quòd poſſet DEUS in aliquo extraordinario caſu diſpenſare cum homine, ut in extrema neceſſitate mentiretur, non tamen propterea poſſe ipſummet DEUM mentiri; quia ipſe facilè poteſt aliis mediis malo cuique occurrere: neque poteſt DEUS omnia, quæ homo per ejus licentiam, vel aliàs poteſt; nam poteſt homo ſe humiliare, non autem DEUS. Sed neque verum eſt, quòd DEUS omnia poſſit ſe ſolo, quæ poteſt cum creatura; neque enim ſe ſolo poteſt producere peccatum, nec ſe ſolo poteſt producere odium DEI. Ratio autem diſcriminis eſt; quia aliqui effectus mali tribuerentur DEO ùt cauſæ, ſi ſe ſolo eos produceret: non verò tribuuntur eidem, ſi eos producat cum creatura, & ùt ab hac determinatus, adeóque ùt cauſa per accidens: imò DEUS neque poteſt ſe ſolo producere actiones vitales creatas, quæ probabiliùs eſſentialiter connectuntur cum principio creato.

63. Ob. 3. Decipere alterum non eſt intrinſecè malum: ergo nec mentiri. ant. prob. *2. Cor. 12. v. 16.* gloriatur S. Paulus, & ait: *Cùm eſſem aſtutus, dolo vos cepi.* 2. ſæpè

ſæpè dicuntur aliqui inducti ad bonum dolo pio, & fraude innocenti: imò etiam jura diſtinguunt dolum bonum, & malum. Reſp. diſt. ant. decipere alterum tantùm indirectè, materialiter, & occaſionaliter, non eſt intrinſecè malum. conc. ant. decipere directè, & formaliter. neg. ant. & conſ. Occaſionaliter decipere eſt ponere ſignum verum, vel ambiguum, cujus occaſione alter ex inadvertentia, ignorantia, vel alia cauſa, in errorem inducitur, quod ex juſta cauſa licet: & ſic fit e. g. per æquivocationem, vel amphibologiam, ex juſta cauſa adhibitam, non intendendo deceptionem, ſed tantùm veritatis occultationem, quando ad hanc loquens jus habet: formaliter autem decipere eſt ponere ſignum determinatum ad falſum, ſive dein ſignum ſit vocale, ſive reale (quo caſu foret mendacium reale pariter illicitum) ad alterum fallendum. ad prob. illud Apoſtoli dictum potiùs eſt vox ſibi objicientis, quàm aſſerentis, ùt patet legenti; cùm Apoſtolus videatur ibi velle, id, tanquam objectionem ſibi factam, ſolvere. Si tamen id S. Paulus concedat, ſermo ipſi eſt de dolo pio, ſeu tantùm occaſionali, ac licito, ùt habet S. Thomas. *2. 2. q. 55. a. 4. ad 1.* Eadem reſponſio ſequentibus congruit.

64. Ob. 4. DEUS ſæpè in Scripturis Sacris decepit homines in pœnam peccati: ergo. ant. prob. ad *Rom. 1. v. 28.* dicitur: *Tradidit illos DEUS in reprobum ſenſum.* & *3. Reg. 22. v. 20.* ait DEUS: *Quis decipiet Achab regem Iſraël?* & tunc ſpiritus quidam

Digitized by Google

dam dixit *v. 22. Ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus: & dixit Dominus: Decipies, & prævalebis: Egredere, & fac ita:* ergo DEUS Achabum decepit: & par est ratio de aliis. Resp. neg. ant. ad prob. neg. cons. Verba illa, & similia, juxta unanimem Theologorum consensum, explicantur tantùm de permissione, sive, quòd DEUS tantùm permiserit homines abire in reprobum sensum, & spiritum illum Achabo imponere. Sic quoque induratio Pharaonis, & alia, hinc inde in Scripturis similia, exponuntur tantùm de permissione, vel subtractione gratiæ majoris; nec enim DEUS potest esse auctor mali moralis. Similiter de permissione, vel subtractione gratiæ explicandum est illud *Isaiæ. 6. v. 10. Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus clau[illegible] ne fortè videat oculis suis, & auribus si[illegible]diat, & corde suo intelligat.*

65. Quodsi DEUS in Scripturis aliquando aliquid dixit futurum, quod postea factum non est, e. g. *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur. Jonæ. 3. v. 4.* propositiones illæ fuêre conditionales, & conditio non fuit impleta; intelligebatur enim: *nisi pœnitentiam egerint.* Et quamvis locutio DEI non tollat ipsi libertatem, tamen non potest deinde aliter facere consequenter, licèt possit antecedenter. Neque hinc sequitur, DEUM non esse omnipotentem, si non possit aliter facere, vel non mentiri; quia, cùm mentiri imperfectum sit, in DEO Chimera est, quam omnipotens facere non potest: &

hinc S. Auguſtinus. *l. 1. de ſymbolo. c. 1.* ait de DEO: *Si mori poſſet, non eſſet omnipotens: ſi mentiri, ſi falli, ſi fallere, ſi iniquè agere, non eſſet omnipotens; quia ſi hoc in eo eſſet, non fuiſſet dignus, qui eſſet omnipotens.* Videatur Lugo *de fide diſ. 4. ſect. 2.*

66. Ob. 5. contra 3. illationem. Error phyſicus intellectûs eſt tantùm malum phyſicum, & non morale; nam innocenter falli hominem, non eſt malum morale: ſed DEUS poteſt cauſare ſe ſolo omne malum phyſicum: ergo etiam poteſt cauſare errorem. Confirm. 1. Error intellectûs ſe habet aliquo modo ùt monſtrum naturæ: ſed hoc DEUS poteſt producere ſe ſolo: ergo. Confirm. 2. DEUS poteſt eſſe cauſa falſi judicii: ergo.prob. ant. Si DEUS determinet Petrum ad aliquid affirmandum, e. g. hanc propoſitionem: *Paulus currit:* [illegible]æc propoſitio duret per duo inſtantia, atq[illegible] in ſecundo Paulus non currat, & ſic tranſeat hæc propoſitio de vera in falſam, eam tamen in ſecundo inſtanti DEUS conſervet: in hoc caſu, qui eſt poſſibilis, DEUS erit cauſa falſi judicii, ſeu erroris: ergo.

67. Reſp. diſt. ma. Error phyſicus intellectûs eſt tantùm malum phyſicum reſpectu recipientis. om. ma. reſpectu ſcienter eum cauſantis. neg. ma. & diſt. mi. DEUS poteſt cauſare omne malum phyſicum, ſi ſit tantùm malum phyſicum, tam reſpectu cauſantis, quàm recipientis. conc. mi. ſi ſit malum phyſicum tantùm reſpectu recipientis, non autem reſpectu cauſantis. neg. mi. & conſ.

Certè,

Digitized by Google

Certè, licèt errare tantùm ſit phyſicè imperfectum, ſeu malum, in eo, qui recipit inculpabiliter errorem, non eſt tantùm phyſicè, ſed moraliter imperfectum cauſare ſcienter errorem. Patet in eo, qui alteri aliquid falſi dicit, quod alter inculpabiliter credit.

Sic etiam eſt tantùm malum phyſicum doloribus affici, etiam æternis: non poteſt tamen (ùt longè communior docet) DEUS innocentem doloribus inferni affligere, etiam præſervando eum ſupernaturaliter à peccatis, in eo ſtatu aliàs committendis. Unde non eſt abſolutè verum, quòd DEUS poſſit cauſare omne prorſus malum phyſicum: ſed tantùm verum eſt, quòd poſſit cauſare omne illud malum phyſicum, ex cujus cauſatione nihil indecens redundet in ipſum: ſicut autem ex afflictione innocentis redundaret in DEUM nimia aliqua ſeveritas, ita ex cauſatione erroris redundaret defectus veracitatis. Sed nec dici poteſt, DEUM tantùm decepturum phyſicè; nam, cùm incapax ſit ignorantiæ, ſemper deciperet ſcienter, quod eſt decipere moraliter.

68. Ad 1. confirm. neg. ma. Ex productione monſtri non redundat aliquid indecens in DEUM: redundat autem ex productione erroris ſcienter facta. Ad 2. confirm. neg. ant. ad probationem. inprimis quæro, an poſſit propoſitio vera tranſire in falſam, vel non: ſi ſecundum, caſus implicat, & negatur ſuppoſitum: ſi primum, DEUS non poterit, ùt cauſa per ſe, & particularis, ex intentione ſua, judicium illud pro ſequenti

inſtanti conſervare, ſed tantùm ad exigentiam creaturæ, & ùt cauſa per accidens. Sed neque DEUS poteſt eſſe cauſa per ſe principiorum neceſſariò determinantium ad errorem; ſic enim eſſet cauſa mediata per ſe erroris. Verbô: DEUS non poteſt intendere, & per media neceſſaria, contra, vel præter exigentiam omnis creaturæ, cauſare errorem.

69. Ob. 6. DEUS poteſt conſervare accidentia Evchariſtica ſine ſubjecto: ſed ſic decipiuntur homines: ergo. Confirm. DEUS poteſt etiam conſervare viſionem ſine objecto: ſed tunc cauſat errorem in exiſtimante, objectum eſſe præſens, cùm abſit: ergo. Reſp. diſt. mi. decipiuntur homines per accidens, ratione ignorantiæ, vel infidelitatis. conc. mi. ex intentione, & determinatione DEI. neg. mi. & conſ. DEUS miraculum Evchariſticum ſufficienter manifeſtavit per fidem: ſi hæretici id credere nolunt, ſibi imputent, non DEO. Quodſi alius etiam decipiatur, id fit, non per ſe ex intentione DEI, ſed ratione ignorantiæ, quam DEUS juſtè permittit: quæ ignorantia, ſaltem ſe ſola, etiam minimè determinat ad falſum judicium, ſed tantùm ad negationem ſcientiæ.

Sic etiam ob diſtantiam ſolis, plurimi habent falſum judicium de ejus magnitudine, & philoſophi de plurimis effectibus, ac eorum cauſis, habent falſas idæas, vel ſententias, quin DEUS ſit poſitiva cauſa erroris. Ad confirm. vel viſio omnino neceſſariò exigit præſentiam objecti: & DEUS non poteſt talem

talem visionem infundere, quin saltem miraculum manifestet, ùt dictum de accidentibus Evcharisticis: vel visio non omnino necessariò exigit præsentiam objecti: & DEUS non causat, sed tantùm permittit eo facto errorem: & sub hac distinctione in forma conc. vel neg. ma. aut mi. & cons.

70. Ob. 7. DEUS potest privare hominem usu rationis: ergo potest etiam eum leviter decipere. Confir. DEUS potest conservare habitum erroneum: ergo etiam infundere. Resp. conc. ant. neg. cons. Ex priori nihil redundat indecentiæ in DEUM: at verò ex posteriori: quamvis autem homini minùs noxius sit error levis, quàm privatio totius rationis, non ideo unum magis decet DEUM quàm alterum; neque in his est attendenda hominis utilitas, sed DEI perfectio. Ad confirm. dist. ant. DEUS potest conservare habitum erroneum, ùt causa universalis, & juxta exigentiam creaturarum, specierum, vel alterius rei. conc. ant. ùt causa particularis per se talis, contra, vel præter exigentiam creaturarum. neg. ant. & cons. Pariter DEUS ùt causa universalis potest etiam causare errorem ad exigentiam creaturarum, quando ab his ad illum producendum determinatur.

71. Ob. 8. Christus *Lucæ. 24.* apparuit discipulis in Emaus euntibus specie peregrini, & *Joan. 20.* Magdalenæ specie hortulani, qualis non erat: ergo eos in errorem induxit: ergo Christus, seu DEUS potest, per se causare errorem. Resp. conc. ant. neg.

conſ. Chriſtus diſcipulos non induxit in errorem: ſed hunc tantùm permiſit. Habuit Chriſtus jus ad ſe occultandum; unde, ſicut poteſt aliquis ad ſe occultandum alias veſtes induere, ne agnoſcatur, ita & Chriſtus potuit inducere aliud exteriùs ſchema, ex quo diſcipuli per accidens reſpectu intentionis Chriſti Domini fuêre decepti. Ille tantùm voluit, pro aliquo tempore ex rationabiliſſimo fine non agnoſci: illi judicârunt, eum eſſe alium: quod Chriſtus non intendit, ſed permiſit. Adde, quod alii dicunt, illam apparentiam exteriorem fuiſſe allegoricam, & in ſenſu allegorico Chriſtum fuiſſe peregrinum, ac hortulanum: nec ſenſum allegoricum eſſe mendacem, aut decipientem.

72. Ob. 9. Poteſt DEUS præcipere homini, ut eliciat errorem: ergo etiam poteſt eidem errorem infundere. ant. prob. ſi ruſtico e. g. parochus aliquid falſum proponit, tanquam articulum fidei, & ruſticus, qui non habet ullam rationem dubitandi, putat, ſe debere huic falſitati aſſentiri: in hoc caſu conſcientiæ erroneæ, præcipit DEUS, ut eliciatur aſſenſus circa rem falſam, ſeu præcipit errorem: ergo. Hoc argumentum eſt Arriagæ, & Lugonis nobis contrariorum: ſed inprimis retorquetur argumentum. Ponamus ruſticum invincibiliter credere, ſe debere mentiri ad ſalvandam vitam proximi: in hoc caſu juxta adverſarios etiam præcipit DEUS illi mendacium, & quidem formale: nunquid etiam poterit DEUS eum determinare ad men-

Digitized by Google

mendacium formale, vel poterit DEUS illud ipſi infundere?

Reſp. 2. directè. diſt. ant. poteſt DEUS homini præcipere directè, & per ſe, ut eliciat errorem. neg. ant. indirectè, & per accidens. om. ant. & neg. conſ. ad prob. diſt. iterum ant. DEUS præcipit per accidens, ut eliciat talem aſſenſum. conc. ant. præcipit id per ſe. neg. ant. & ſub eadem diſt. conc. vel neg. conſ. Et quidem, ſi in eo caſu DEUS aſſenſum præcipit, non præcipit aſſenſum, ſeu actum fidei ſupernaturalis; hic enim eſt impoſſibilis circa falſitatem: ſed tantùm præcipit actum fidei naturalis, vel aſſenſum naturalem.

73. Duplex eſt circa hoc Theologorum opinio. Quidam cum Eſparza, Rhodes, Lugo, & aliis, dicunt, in eo caſu erroneæ conſcicntiæ, DEUM per accidens præcipere, ut faciamus, quod dictat conſcientia erronea; quatenus nempe nobis dedit lumen rationis, ſimúlque voluit, ut nihil faciamus, quod conſcientia dictat, non eſſe faciendum: & licèt iſta aliquando per accidens erret, dictando, ut faciamus aliquid materialiter malum, tamen DEUS voluit, ut illud faciamus. Et in hoc caſu, ait Rhodes, rem illam non eſſe prohibitam, (intellige formaliter) quoad illum, qui erroneâ conſcientiâ laborat; nam ait hic auctor, mendacium e. g. non eſſe prohibitum, niſi ùt agnitum, vel (ùt excludatur ignorantia vincibilis) ùt potens agnoſci contrarium rationi. Et ratio horum auctorum ulterior eſt; quia objectum

ctum non ſpecificat actum, prout eſt in ſe, ſed prout eſt in intellectu, ùt docet S. Thomas. *1. 2. q. 19. a. 5. in corp.* ubi ſic habet: *Voluntas diſcordans à ratione, vel conſcientia errante, eſt mala aliquo modo propter objectum, à quo bonitas, vel malitia voluntatis dependet: non autem propter objectum ſecundùm ſui naturam, ſed ſecundùm quod per accidens à ratione apprehenditur ùt bonum, vel malum, ad faciendum, vel ad vitandum: & quia objectum voluntatis eſt id, quod proponitur à ratione, ùt dictum eſt.* ergo ſicut, ſi objectum materialiter bonum repræſentatur per intellectum ùt malum, actus illud amplectens eſt malus, & prohibitus à DEO; ita ſi objectum materialiter malum repræſentatur ùt bonum, actus illud amplectens erit bonus, & à DEO ſaltem per accidens præceptus.

74. Alii autem auctores cum Ruiz docent, quòd DEUS in caſu conſcientiæ erroneæ actum non præcipiat, ſed quòd tantùm homo invincibiliter judicet, eum à DEO eſſe præceptum; unde excuſatur quidem talis homo à malitia actûs, ſed non propterea facit actum bonum. Verùm hi auctores videntur tamen debere dicere, quòd DEUS mediatè præcipiat eum actum; nam certè talis, omittendo actum materialiter malum, contra conſcientiam erroneam eum præcipientem, peccat: & eodem modo etiam peccat, ponendo actum materialiter bonum, contra conſcientiam erroneam eum prohibentem: ergo, ùt diximus *tr. de act. human. n. 219.*

n. 219. agit contra aliquod præceptum DEI. Non eſt autem ulla ratione abſurdum, quòd DEUS per accidens imperet talem actum; quia propterea non eſt cauſa per ſe illius actûs; ſed tantùm cauſa per accidens; nam in tali caſu tantùm eſt cauſa per ſe præcipiens, ut nihil fiat contra id, quod exiſtimatur à DEO prohibitum: hoc autem præcipere, vel cauſare, eſt honeſtum; nam facere contrarium, ſeu facere id, quod exiſtimatur à DEO prohibitum, eſt virtualiter negligere, & poſtponere, ſe contemnere voluntatem DEI præcipientem, quod utique eſt inhoneſtum.

75. Pariter diviſi ſunt auctores, an, qui aliquid materialiter malum facit, putans ad id ſe obligatum, non tantùm excuſetur à peccato, ſed etiam eliciat actum bonum, & meritorium coram DEO, e. g. ruſticus ex conſcientia erronea credens, ſe obligatum ad mentiendum pro ſalute proximi conſervanda: & idem eſt, ſi quis ex conſcientia erronea judicet, ſe obligari ad aliquid omittendum, ad quod neutiquam per ſe obligatur, e. g. ſi ruſticus erroneè exiſtimet, ſe debere die jejunii abſtinere à ſumenda medicina, ad vitam nunc conſervandam ſummè neceſſaria, ad quam in hoc caſu ſumendam jure naturali obligatur.

S. Bonaventura, Ruiz, Thyrſus, & alii negant, talem aliquid mereri, ex eo capite, quòd bonum debeat eſſe ex integra cauſa, & malum ſit ex quocunque defectu; unde, quando actus eſt materialiter malus, putant,

non esse meritorium: & videtur huic opinioni etiam favere S. Thomas *1. 2. q. 19. a. 6. ad 1.* Videntur tamen aliqui ex his auctoribus admittere, quòd in tali casu pia affectio prævia, & imperans talem actum, possit esse meritoria. Alii verò putant, talem actum esse actum virtutis, adeóque meritorium. ita Oviedo *in 1. 2. tr. 5. contr. 2. p. 1. n. 5.* Rhodes *disp. 2. de actibus humanis. quæst. 2. sect. 2. ad. 2.* Esparza *l. 3. de act. hum. quæst. 24. art. 3.* Layman. *l. 1. tr. 1. cap. 3. n. 2.* ubi ait, talem actum esse bonum; quia tendit ad finem bonum, scilicet ad amorem, vel cultum DEI &c. quamvis deficiat in mediis, qui tamen defectus excusetur ob ignorantiam.

76. Dicunt autem hi auctores, non esse paritatem inter actus intellectûs, & actus voluntatis; nam illorum objectum est veritas: & hinc, ut sint in sua ratione boni, debent eam attingere; unde nec actus fidei supernaturalis, imò nec alius supernaturalis actus intellectûs, potest esse falsus. At actuum voluntatis, seu moralium, etiam supernaturalium, objectum non est veritas, sed bonitas, & hæc quidem non tantùm, ùt est materialis in se, sed etiam, ùt est repræsentata per actum intellectûs: potéstque dirigi actus moralis hoc judicio prævio verissimo: *Quidquid conscientia invincibiliter dictat faciendum, bene fit: sed dictat, nunc hanc actionem, vel ejus omissionem, esse ponendam: ergo:* ubi major, & minor est certa.

Unde ait Rhodes, bonum debere esse

ex

ex integra cauſa, vel verè tali, vel tali invincibiliter exiſtimata. Stat pro hac ſententia etiam Sanchez *l. 1. in decal. c. 11. n. 17.* citans Azor, Salas, Corduba, vúltque, etiam S. Thomam non eſſe contrarium huic ſententiæ; eoquòd quidem doceat, actum contra conſcientiam elicitum ſemper eſſe malum, non autem doceat, actum elicitum juxta illam conſcientiam, ſemper eſſe non bonum: ſed tantùm doceat, non ſemper eſſe bonum, quod ait S. Doctorem dicere propter conſcientiam vincibiliter errantem, cui licèt actus ſit conformis, non tamen eſt bonus. Favet quoque Arriaga *tr. de act. hum. diſp. 22. ſect. 4.* ubi ſe refert ad *ſect. 5.* in cujus *ſubſect. 3. n. 38.* ait, actum moralem dirigi ſimili ſyllogiſmo, ſeu diſcurſu, qualem modò poſuimus.

77. Et ſanè contingere poteſt, ut conſcientia erronea dictet faciendum aliquid valde arduum, e. g. ut quis cum magno damno ſuo, vel magno ſaltem lucro ceſſante, debeat mentiri ad ſervandam vitam proximi: vel ut debeat odiſſe aliquid, ad quod amandum valde inclinaretur: vel debeat reddere debitum conjugale exiſtimatæ uxori, à qua aliàs valde magnum horrorem, & averſionem naturalem habet: vel debeat die jejunii abſtinere à medicina cum periculo vitæ: durum autem videtur, talem hominem nihil mereri, niſi fortè per actum prævium imperantem.

Id faciliùs tamen capiam, quòd per aſſenſum hæreſi factum, etſi difficilem, non acqui-

acquiratur meritum; cùm enim assensus sit falsus, nec supernaturalis, nec meritorius esse potest; nam habitus fidei influere non potest in falsitatem. Faciliùs etiam capiam, neminem mereri per mendacium; cùm actus externus non augeat per se meritum, (ùt dixi *tr. de act. hum. n. 164.*) & intra mentem mendacium non detur. Quòdsi Auctores oppositi, admittentes piam affectionem prævium esse meritoriam, tantùm velint, actus externos, materialiter malos, non esse meritorios, id facilè concedam: at, si velint, tantùm actum imperantem actûs interni materialiter mali esse meritorium, nullum verò actum imperatum internum (nam & isti imperari possunt, ùt est innegabile) tendentem ex optima intentione obediendi, vel placendi DEO, in aliquid materialiter malum, hæc sententia videtur satis difficilis.

Juxta hanc enim sententiam e. g. nil mereretur, qui sibi ex metu, ne peccatum contraheret, actum internum imperaret, e. g. intentionem, sua æstimatione optimam, abstinendi amore DEI à medicina summè necessaria, vel intentionem mentiendi amore proximi propter DEUM, cum magno suo gravamine. Certè volitio, imperans exteriùs verba proferre, etsi priùs ab alio actu fuisset imperata, vix videtur suo fraudanda merito: nec alii actus voluntatis imperati, etsi in objectum materialiter malum, invincibiliter tamen judicatum honestum, tendant. Sed, quidquid de tota hac quæstione sit,

Digitized by Google

sit, quam ad eruditionem tantùm pluribus examinavimus, nihil inde infertur contra nostram doctrinam; nam non omnia, quæ DEUS potest per accidens præcipere, potest etiam intendere, ùt patet ex retorsione *n. 72.* data: & possent dari similes plures. videatur etiam Gormaz. *de virt. Theol. n. 76 e.*

ARTICULUS V.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

78. OB. de restrictionibus, & æquivocationibus ulteriùs. 10. contra. 4. illationem. Plura DEUS dixit in Sacris Scripturis, vel certè auctor fuit, ut dicerentur ab aliis, quæ vera esse non possunt sine restrictione purè mentali: ergo. ant. prob. Primò. *Joan. 7. v. 8.* Christus dixit: *Non ascendo ad diem festum istum; quia meum tempus nondum impletum est:* & tamen postea ascendit. Secundò. Idem Dominus discipulis dixit *Marci 13. v. 32. De die autem illo* (judicii extremi) *vel hora nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater:* cùm tamen eum diem ipse sciverit etiam ùt homo. Tertiò. *Genes. 22.* Abraham dicit servis: *Ego, & puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos;* cùm tamen iret, animo Isaacum in monte in holocaustum offerendi, adeóque eum ibi comburendi. Quartò. Joseph. *Gen. 42. v. 16.* jurat, & ait: *Per salutem*

tem Pharaonis: exploratores eſtis: quos tamen ſciebat eſſe fratres ſuos, & pro ſolis alimentis adiiſſe Ægyptum. Quintò. *Tob. 5. v. 18.* Angelus Raphael ait: *Ego ſum Azarias Ananiæ magni filius.* Sextò. *Gen. 27. v. 19.* Jacob dicit ad Iſaac. *Ego ſum primogenitus tuus Eſau.* Septimò *Judith. 11. v. 12.* ait ipſa Holoferni de Judæis: *Certum eſt, quòd in perditionem dabuntur:* & infrà: *v. 13. Miſit me Dominus, hæc ipſa nunciare tibi:* & *v. 15. Ego adducam te per mediam Jeruſalem, & habebis omnem populum Iſraël, ſicut oves, quibus non eſt paſtor.* Octavò. *Exodi 1. v. 19.* obſtetrices Pharaoni quærenti, cur non necâſſent parvulos Hebræorum, reſponderunt, ſe non vocari ad parientes Hebræas: & tamen ipſæ ſervabant pueros: & additur. *v. 20. Bene ergo fecit DEUS obſtetricibus ..... & ædificavit eis domus.* Plura hujuſmodi exempla ex Sacris Scripturis adducit Melchior Canus *de locis Theol. l. 2. c. 2.* quibus doctiſſimè reſpondet *eod. l. 2. c. 4.*

79. Reſp. neg. ant. Nunquam in Scripturis reſtrictio purè mentalis approbatur, ſed tantùm æquivocatio, vel amphibologia, quæ ex aliquo ſigno externo, vel circumſtantiis extrinſecis, aut modo loquendi non ita obvio, poſſunt intelligi, quæque licitæ ſunt, quando neceſſitas eſt, vel certè gravis cauſa veritatem occultandi, qualis ſæpe occurrit, e. g. in confeſſario circa notitiam ex confeſſione habitam, in conſiliariis obligatis ad ſecretum &c. ſi tamen nulla eſſet cauſa

juſta

juſta celandi veritatem, tunc neque licitæ forent iſtæ æquivocationes, aut amphibologiæ.

Ut enim rectè Gormaz *de virt. Theol. n. 880.* ſicut non licet intendere deceptionem proximi, ita neque licet facere ſine cauſa juſta id, ex quo moraliter ſequitur deceptio ejuſdem proximi. Et videtur jure gentium receptum, ut verba ſumantur juxta generalem modum loquendi; ſi non adſit juſta cauſa celandi veritatem. Multò minùs iſtud licet, quando legitimæ poteſtati interroganti in re gravi, parendum eſt ſub culpa. Attamen, quando habeo legitimam cauſam veritatem occultandi, & verba, cum ſuis circumſtantiis ſumpta, duplicem ſenſum faciunt, poſſum ego intendere unum, & permittere, ut audiens accipiat alterum.

80. Æquivocationes autem, vel amphibologiæ licitæ ſunt variæ, ſuppoſitâ ſemper cauſâ juſtâ celandi veritatem. 1. ſi verbum ſit æquivocum: v. g. gloſſa ponit exemplum hoc: *Non eſt hîc:* ut ego intelligam: *Non comedit hîc:* etſi alter intelligat: *Non eſt præſens hîc:* 2. quando verba in communi uſu hominum habent aliam, quàm ab inſtitutoribus acceptam ſignificationem. e. g. communiter *neſcio* ſignificat carentiam notitiæ etiam probabilis: ex prima autem inſtitutione ſignificat tantùm carentiam notitiæ certæ, vel evidentis; unde, etſi probabilitèr aliquid nôris, ſi non certò ſcias, abſque mendacio dicis: *neſcio.* Et hoc vel maximè debet dice-

dicere confeſſarius, interrogatus aliquid ex confeſſione.

Item 3. ſæpe reſpondetur ad mentem interrogantis, e. g. ſiquis petat pecunias mutuas, reſpondes ſine mendacio, te non habere, quando non habes, niſi tibi ſummè neceſſarias; nam interrogans, non quærit de his, ſed de aliis, quas poſſis dare mutuas. 4. Aliquando verba aliud ſignificant ratione additi ſigni exterioris, quod adverti poſſit, licèt audiens non advertat. 5. Aliquando verba ſunt hyperbolica, aliquando metaphorica, modò metaphoræ non ſint nimis remotæ, ita ut non intelligi queant. 6. Aliquando verba non ſignificant id, quod prima fronte ſignificare videntur; quia alia eſt communis eorum interpretatio, ùt illa: *ſervus obſtrictiſſimus*, *paratiſſimus &c.* 7. Aliquando reſponſio eſt indirecta, aliquid verum dicens, aliam partem tacens. 8. Aliquando reſponſio nihil affirmat, nihil negat, e. g. ſi quærenti, an hoc, vel illud habeat, reſpondes: *Gauderem*, *ſi haberem.* Et ſimili aliquo modo explicare oportet dicta Scripturæ.

81. Igitur ad 1. Chriſtus *Joan. 7.* veriſſimè dixit, ſe tunc non aſcendere; nam non tunc, ſed poſteà aſcendit; licèt Judæi ea verba alio in ſenſu, in quo juxta ſatis communem hominum acceptionem ſignificabant, eum nec poſteà aſcenſurum, acceperint. ita S. Auguſtinus *l. quæſt. vet. & novi teſtam. q. 78.* Addit S. Pater ibi aliam quoque reſponſionem. Bona eſt etiam tertia, ſci-

scilicet Christum locutum fuisse ad mentem interrogantium, qui interrogabant de ascensu palam, & solemniter faciendo; nam dicebant, eum debere se ostentare discipulis suis: quo modo teste Evangelista non ascendit. Sic sæpè dicimus: *Non accedo nuptias:* quod non significat, non accedere ullo modo templum, ubi celebrantur: sed tantùm negat publicum comitatum &c.

82. Ad 2. Spondanus *ad an. Chri. 563. n. 1.* ait, fuisse hæreticos quosdam dictos *Agnoitas*, qui dixerint, Christum ùt hominem nescîsse penitus diem judicii; unde non solvitur argumentum, dicendo, Christum ibi locutum fuisse de se ùt homine: & sanè, ùt Bellarminus *tom. 1. controv. 2. de Christo. l. 4. c. 5.* rectè docet, Christus constitutus est judex omnium, & præterea in ipso sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ DEI; hinc illi negari non potest omnis scientia. Quare idem Cardinalis *loc. cit.* post alias responsiones improbatas, subjungit ex SS. Gregorio, Ambrosio, Hieronymo, Chrysostomo, Basilio, Augustino, item Theophilacto, hanc solutionem, Christum scilicet nescîsse illum diem scientia communicabili, seu ita, ut suam notitiam de illa die aliis communicaret.

Hæc autem restrictio, à Christo subintellecta, potuit colligi ex circumstantiis externis; nam inprimis Christus Dominus per hoc responsum volebat dare causam; quare id non diceret. Secundò Christus satis alibi manifestavit discipulis, quòd, quando loquendo cum ipsis diceret, se scire aliquid,

præsertim in ordine ad ipsos, semper intelligeret scientiam communicabilem, vel utilem ad manifestandum; nam *Joan. 15. v. 15.* dicit: *Omnia, quæcunque audivi à Patre meo* (hoc est, scivi; nam quidquid audivit, scivit) *nota feci vobis*: attamen non omnia, quæ Christus scivit, etiam Apostolis indicavit, sed tantùm, quæ Pater volebat, & ipsos scire conveniebat: imò tantùm illa, quæ scire debebant pro eo tempore; nam idem Dominus *Joan. 16. v. 12.* subjungit: *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò.* Imò promisit, Spiritum Sanctum ipsos adhuc docturum quàm plurima; unde in illis saltem circumstantiis hæc dictio *nescio*, non significabat omnimodam nescientiam, sed tantùm negationem scientiæ communicabilis.

Tertiò hæc vox *nescio*, quando à Scripturis tribuitur DEO, nunquam significat strictè dictam nescientiam: igitur, cùm Christo etiam ùt homini debeamus concedere omnes thesauros sapientiæ, & scientiæ, debet vox *nescio*, etiam, dum ipsi tribuitur, minùs strictè accipi; præsertim cùm Apostoli utique tunc sciverint, Christum esse DEUM, nec eum tantùm ùt hominem, sed etiam ùt DEUM, sive ùt totum Christum, videantur interrogâsse: & modò ipsis dixisset, sive ùt DEUS, sive ùt homo, ipsi contentissimi fuissent. Quare utique potuerunt colligere, hanc vocem *nescio* in Christo non significare omnimodam nescientiam: &, cùm scirent, ipsum simul esse DEUM, incapacem omnimodæ nescientiæ, collegerunt, eum tantùm

tùm loqui de negatione scientiæ communicabilis. Arriaga *de fide disp. 1. sect. 5. n. 76.* ait, hanc vocem *nescio*, in rebus gravioribus, & occultandis, jam exusu significare negationem scientiæ communicabilis: & idem censet Lugo *de fide disp. 4. sec, 5. n. 64.*

Quartò, sicut quando DEUS dixit *Gen. 22. v. 12. Nunc cognovi, quòd times DEUM:* id explicatur, non, quòd DEUS tunc primùm cognoverit (nec enim priùs ignoravit) sed, quòd alios cognoscere fecerit: ita etiam illud *nescire* potest intelligi, quòd alios *nescire* fecerit: & sic expressè explicat S. Augustinus. *l. 83. quæstionum quæst. 60.* ubi ait: *Quod dictum est nescire filium, sic dictum esse; quia facit nescire homines.* Similiter *l. 1. de Trinit. c. 12.* sic ait: *Hoc enim nescit, quod nescientes facit, id est, quod non ita sciebat, ut tunc discipulis indicaret.*

Ad 3. Abraham non est mentitus; quia certò sperabat, Isaacum, etsi esset à se comburendus, tamen iterum à DEO resuscitandum; sic enim ait Apostolus *ad Hebr. 11. v. 17. Fide obtulit Abraham Isaac, cùm tentaretur, & unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones, ad quem dictum est: quia in Isaac vocabitur tibi semen, arbitrans, quia & à mortuis suscitare potens est DEUS.*
Ad 4. Illud *estis* significat idem, ac *habebimini*, seu tractabimini, sicut exploratores: sicut scilicet *3. Reg. 18. v. 24.* dicitur: *DEUS, qui exaudierit per ignem, ipse sit DEUS.* hoc est, habeatur, & colatur ùt DEUS.

83. Ad 5. Voces illæ Hebrææ *Ananias*, *Azarias*, & erant nomina propria, & ſimul poterant eſſe appellativa, ut vel ſignificarent perſonam aliquam hominis, vel aliquam aliam rem; nam Azarias appellativè ſignificat *auxilium Domini*, & Ananias *nubem Domini*. Advertit etiam Salianus *ad an. mundi 3226.* vocem *Azarias* ſæpius aliis nominibus ſubſtitui, vel ſaltem addi honoris cauſâ: & exemplis oſtendit, quòd aliqui in Scriptura appellentur Azariæ, licèt alibi aliter vocentur; unde appellativè ſignificabant illa verba: *Ego ſum auxilium Domini, filius nubis Domini:* per quam nubem S. Ambroſius DEUM Patrem indigetari vult. Iſta autem vox *nubis Domini* utique metaphoricè accipi debet; cùm rationalis creatura ex nube propriè dicta naſci non poſſit: quod facilè advertiſſet Tobias, ſi ad ſenſum appellativum attendere voluiſſet. Senſus ergo ab Angelo intentus, ſed à Tobia non attentus, nec perceptus, eſt: *Ego ſum auxiliator à Domino, filius adoptivus DEI.* Sic qui diceretur Mariophilus, & Beatam Virginem non amaret, poſſet dici, non eſſe Mariophilus: & ſi malus princeps vocaretur Ariſtarchus (quod græcè ſignificat optimum principem) poſſet dici, non eſſe Ariſtarchus.

84. Ad 6. Quando Jacob dixit, ſe eſſe primogenitum Eſau, Salianus *in annal. ad an. mundi 2276. n. 7.* non veretur admittere cum pleriſque, ùt ait, viris, pietate, & eruditione præſtantibus, Jacobum leviter eſſe mentitum; quia licèt primogenita emiſſet

ab

ab Esau edulio lentis, itémque ex destinatione Divina primogenitus suo modo factus, seu fratri prælatus fuisset, juxta illud *Gen. 25. v. 23. Major serviet minori* (ex quibus apparet, cum contra Esau injustitiam non commisisse) tamen Esau non erat. Quodsi hoc admittatur, scilicet Jacobum dixisse mendacium, utique non DEO auctore, vel hortante, sed tantùm permittente locutus, aut mentitus fuit. Alii autem cum S. Augustino. *l. contra mendacium. c. 10.* & Innocentio III. *c. Gaudemus. de divortiis.* volunt, Jacobum metaphoricè, vel mysticè locutum, per similitudinem, vel allegoriam, in quo sensu allegorico erat primogenitus ; quatenus figurabat Christum, in cujus corpore, seu Ecclesia, fiunt primi novissimi, & novissimi primi : & gentiles, qui posteriùs ad Ecclesiam accedunt, Judæis tamen primatum auferunt. Et hoc, Innocentius *cit. cap.* sentit, Jacobum didicisse ex revelatione Divina.

85. Ad 7. Apud Salianum *ad annum mundi 3346. n. 87.* Juditham non excusant à veniali mendacio graves authores: at ipse Salianus ait, à Judith multa dicta per æquivocationem, quæ mendacium non est. Potest etiam dici, illa verba, quibus Judith futurum Judæorum excidium asseruit, fuisse comminatoria, quemadmodum fuit prophetia Jonæ de subversione Ninive: in comminationibus autem, etiam Divinis, sæpe intelligitur: *Nisi emendatio secuta fuerit, vel alia circumstantia veniam causantes intercurrerint.* Ad id autem comminatoriè dicendum

potuit DEUS Juditham mittere. Holofernes, etsi non vivus, potuit tamen adduci in Jerusalem saltem mortuus: & videtur id factum, quando ob hanc victoriam celebrârunt ibi Judæi festivitatem: ubi utique accurrerint Judæi spectatores, tanquam grex ovium inordinatus sine pastore.

86. Ad 8. Si dicere velis, obstetrices Ægyptias fuisse officiosè mentitas, habebis assentientes plures interpretes, teste Saliano *ad ann. mundi 2463. n. 2.* Nec tamen propter mendacium, sed propter opus bonum prævium, eas DEUS est remuneratus; nam opus bonum propter sequens, imò etiam comitans peccatum veniale, non perdit rationem meriti. Facilè tamen excusari possunt eæ obstetrices à mendacio; nam indirectè responderunt: & utique aliquæ feminæ Hebrææ noverint artem obstetricandi, & pepererint, ante adventum obstetricum Ægyptiarum: quanquam non omnes Hebrææ mulieres pepererint absque interventu harum obstetricum, & etiam istæ aliquot infantulos servaverint: quod non negârunt, sed tacuerunt.

87. Ob. 11. contra 5. illat. Restrictio mentalis est illicita: ergo etiam est illicita æquivocatio: prob. cons. non magis una est contra commercium humanum, quàm altera: ergo. Confirm. 1. Æquivocatio non minùs reddit fidem incertam, quàm restrictio mentalis: ergo nec una, nec altera, potest adhiberi à DEO. Confirm. 2. DEUS æquivocans non esset summæ sinceritatis;

nam

nam majoris foret, ſi clarè loqueretur: ergo non eſſet ſummè perfectus. Reſp. neg. conſ. ad probat. om. ant. neg. conſ. non enim nos illam rationem aſſignamus; nec enim reſtrictio mentalis, ùt ait Cardenas *in prop. Innoc. XI. diſſert. 19. c. 3. à n. 29.* illicita eſt; quia tolleret commercium humanum (nam ex hoc capite tantùm licita non eſſet ubique, & ſine gravi cauſa celandi veritatem: inſuper ſæpè ad commercium humanum ſervandum prodeſſet; nam etiam ad hoc neceſſaria eſt obſervatio ſecreti, ad quam reſtrictio conduceret) ſed ex alia ratione, quam dedimus *n. 57.*

Ad 1. confirm. neg. ant. nam fides Theologica non verſatur circa ſenſum revelationis dubium, ſed circa clarum; nec tenemur credere explicitè, quæ non ſunt ſufficienter clarè propoſita; unde, ſi DEUS æquivocè loqueretur, non vellet nos credere, ſed potiùs vellet celare veritatem: niſi tamen per conſcientiam erroneam exiſtimaremus, nos eſſe obligatos ad aliquid credendum, quod reverà falſum eſſet, & DEUS non intendiſſet credendum: quo caſu per accidens, vel mediatè DEUS obligaret nos ad aſſenſum aliquem præſtandam, ùt diximus. *n. 72. & ſeq.* Ad 2. confirm. neg. ant. nam ad ſummam ſinceritatem non ſpectat revelatio omnis ſecreti; hæc enim poteſt eſſe vitioſa; unde DEUS etiam ſummè ſincerus ex certis cauſis poteſt celare aliquam veritatem.

88. Ob. 12. Aliquæ Scripturæ e. g. Apoca-

pocalypsis, vel Ezechielis, aut etiam Danielis prophetiæ, sunt ita obscuræ, ut à nullo interprete certò intelligi queant: ergo debent esse restrictiones mentales, vel æquivocationes, adeóque istæ debent per se esse licitæ. Resp. neg. cons. nam etiam, si quis loquitur alteri linguâ ignotâ, non propterea mentalem restrictionem adhibet. Ad summum potest objici, quòd tales locutiones sint inutiles: at reponi facillimè potest, habere sapientissimum DEUM nimis multas rationes obscurè loquendi. 1. ne sacra eloquia nimia claritate vilescant. 2. ut homines iis scrutandis majore se diligentia applicent, majore etiam cordis puritate ad recipiendum lumen Divinum se præparent. 3. ut per recursum ad DEUM, vel Apostolicæ Sedis oracula, submissio animi, & obedientia exerceatur. 4. quandoque DEUS etiam vult mysteria non ante certum tempus evolvi. Interim, licèt interpretes discrepent, probabilissimè tamen non omnes errant: sed aliqui aliquos, alii alios sensus penetrant. Sufficit autem, si aliqui, etsi non evidenter, verum Scripturæ sensum percipiant: præsertim in iis, quorum notitia clarior non est ad salutem necessaria.

ARTI-

ARTICULUS VI.

An Deus patrare, vel ſaltem permittere poſſit miracula in teſtimonium falſitatis.

89. DIco. Non poteſt DEUS patrare vera miracula in confirmationem falſæ doctrinæ. ita communiſſima. Probatur. Vera miracula ſunt opera extraordinaria, vel abſolutè, vel certè in circumſtantiis, in quibus fiunt, ſuperantia vires totius naturæ creatæ: ergo ſunt opera propria DEI, ſaltem tanquam cauſæ principalis; quidquid ſit, an creatura divinitus elevari poſſit, ut ſit cauſa inſtrumentalis: ergo, quando DEUS miracula facit, in conteſtationem alicujus rei à ſe dictæ, ſeu teſtimonii ſui, illa ſunt quaſi ſigillum, quo DEUS obſignat teſtimonium ſuum; hinc ſæpius appellantur à Patribus, & Scholaſticis, ſigillum DEI: ſic S. Thomas *3. p. q. 43. a. 1. in corp.* ea comparat annulo regis, quo obſignantur literæ regiæ: imò ipſa Scriptura ſic loquitur *Marc. 16. v. 20. Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis:* item *ad Hebr. 2. v. 4. Conteſtante DEO ſignis, & portentis:* ergo, ſi DEUS patraret vera miracula in confirmationem falſæ doctrinæ, ſe haberet, ac ſi huic apprimeret ſuum ſigillum, atque iſto eam confirmaret: ſed hoc eſſet ſaltem vir-

tuale mendacium, & approbatio erroris, utique DEO repugnans: ergo.

90. Confirm. Scripturæ, Patres, Doctores, & communis ſenſus omnium hominum, ſemper docuerunt, vel cenſuerunt, vera miracula in confirmationem doctrinæ alicujus à DEO patrata, eſſe ſignum, quòd doctrina illa ſit à DEO tradita: ergo, ſi DEUS ea patraret in confirmationem falſitatis, mundum deciperet: hoc dicere eſt blasphemum: ergo. ant. prob. 1. ex Scripturis. *Joan. 5. v. 36.* dicit Chriſtus: *Opera, quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me:* quaſi diceret, de me tanquam docente veram legem Divinam. & *Joan. 10. v. 38. Si mihi non vultis credere, operibus credite.* rurſus *Joan. 11.* Chriſtus Lazarum reſuſcitans addit, illum mortuum reſuſcitari, ut credant Judæi, quòd ſit miſſus à DEO, ſic dicens *v. 42. Sed propter populum, qui circumſtat, dixi, ut credant, quia tu me miſiſti.*

Ex SS.PP. Auguſtinus. *ep. 49. q. 6.* ſic ait: *Nam ſicut humana conſuetudo verbis, ita Divina potentia etiam factis loquitur: & ſicut ſermoni humano verba nova, vel minùs uſitata, moderatè, ac decenter aſperſa, ſplendorem addunt: ita in factis mirabilibus, congruenter aliquid ſignificantibus, quodammodo luculentior eſt Divina eloquentia.* Richardus à S. Victore *l. 1. de Trinitate. c. 2.* ait: *Domine, ſi error eſt, à te ipſo decepti ſumus; nam iſta in nobis tantis ſignis & prodigiis, confirmata ſunt, & talibus,*

quæ

quæ non niſi per ſe fieri poſſunt: ergo ſupponunt, doctrinam miraculis veris, quæ ſolus DEUS facere poteſt, confirmatam, non poſſe fallere, niſi DEUS falleret, quod impoſſibile eſt.

91. Quòd autem etiam communis ſenſus omnium hominum pro nobis ſtet, & quòd quaſi lumine naturæ omnes gentes ex veris miraculis inferant veritatem doctrinæ, per ea confirmatæ, negari non poteſt; nam etiam Ægyptii magi, poſtquam miracula Moyſis vera eſſe debuerunt agnoſcere, dixerunt *Exodi 8. v. 19. Digitus DEI eſt hic.* Sic gentiles alii omnes, qui viderunt, & agnoverunt, miracula Chriſtianorum eſſe tam grandia, atque veriſſima, inde intulerunt, legem illam datam eſſe à DEO: nec ullus ſomniavit, ut diceret, eſſe vera miracula, & tamen legem, in cujus gratiam facta ſunt, non eſſe veram: ſed citiùs, quanquam imprudentiſſimè, negârunt, ea eſſe vera miracula. Sic Judæi etiam à Chriſto ſigna, ſeu miracula petiêrunt.

Dein omnes peſſimi quoque ſeductores, finxerunt ſaltem miracula, ut auctoritate DEI ſuam doctrinam firmari confingerent; nam & Machometes, ac poſtea Lutherus, & Calvinus, miracula patrare conati ſunt: ſed infelici ſucceſſu: ita teſte Hazardo *in hiſtoria Mogorica. p. 2. c. 9.* Machometani aliud de ſuo pſeudo-propheta referre non potuerunt, quàm eum lunam è cœlo lapſam, & confractam, denuo integritati ſuæ reſtituiſſe: cujus aſſerti inſulſiſſimam abſurditatem

vel

vel bardi omnes facilè agnoſcunt, & rident. Teſte Staphilo Lutherus, dum voluit liberare obſeſſam à dæmone, vix non fuit occiſus: aliàs autem ſuffocarum in aquis fruſtraneo clamore ad vitam revocare tentavit, à ſpectantibus meritò irriſus: Calvinus verò paradoxo ſanè prodigio, qualia vel latrones omnes facere nôrunt, è vivente mortuum fecit. vide Bellarminum *tom. 2. contr. gener. t. l. 4. de notis Eccleſ. c. 14.* ergo quaſi lumine naturæ, & communiſſimo conſenſu, omnes agnoſcunt, vera miracula eſſe ſigna atteſtationis Divinæ, quæ falſitati tribui nequaquam poteſt.

92. Dico. 2. DEUS neque permittere poteſt, ut quis poſſit abuti virtute patrandi miracula, ad confirmandam falſam doctrinam, ſaltem quando nemo illum abuſum prudenter poſſet agnoſcere, vel ſuſpicari. ita re ipſa poſt S. Thomam, Scotum, Bellarminum, Toletum, alii communiter. Explico concluſionem. Vel ponitur, quòd creatura, per aliquam virtutem inſtrumentalem à DEO acceptam, etiam influat in miraculum: & tunc dico, quòd, etſi DEUS alicui, priùs vera docenti, dediſſet virtutem patrandi mira, ſi talis poſtea doceret falſum, non poſſet ea virtute uti, nec DEUS poſſet cum ipſo concurrere: & ex eadem ratione dico, quòd DEUS non poſſet, eam virtutem alicui primò concedere ad confirmandum falſum. Vel ponitur, quòd creatura non influat in miraculum, ſed ſolus DEUS, ad inſtantiam tamen creaturæ illud operetur: & tunc dico,

Digitized by Google

co, quòd DEUS non poſſet in iis circumſtantiis ad inſtantiam talis creaturæ mira operari. Probatur jam concluſio. Vera miracula, in iis circumſtantiis edita, in quibus nemo poſſet agnoſcere, vel ſuſpicari, aliquem abuti virtute patrandi miracula, ad confirmationem falſitatis, prudentiſſimè judicarentur ab omnibus, eſſe ſignum, & ſigillum auctoritatis Divinæ: adeóque DEO attribueretur doctrina, illis miraculis confirmata: ſed DEUS non poteſt permittere, ut prudenter ſibi poſſit attribui doctrina falſa; alias homines in errorem induceret: ergo. Confirm. Si rex ſciret, quòd miniſter ipſius falſum ſcripſiſſet, & ipſe tamen ſigillum ſuum apprimeret, certè ab omnibus imputaretur regi illa falſitas, regio ſigillo firmata: & omnes dicerentur ab eo decepti: ergo à pari, ſi DEUS falſitati jungeret vera miracula, quæ ſunt quaſi ſigillum DEI, tribueretur falſitas DEO.

93. Alia quæſtio eſt, an DEUS poſſit permittere talem abuſum virtutis thavmaturgæ, vel an ipſe poſſit miracula facere in iis circumſtantiis, in quibus quidem videri poſſet prima fronte confirmari falſum: interim tamen homines prudenter ſuſpicari poſſent, DEUM iis miraculis non intendere confirmationem doctrinæ falſæ, ſed aliquid aliud. Circa hanc quæſtionem inprimis teſte Ripalda communiter ab omnibus dicitur, quòd in hac providentia DEUS id nunquam faciat, aut permittat; nam SS. Patres, & Catholici, communiter negant, unquam ullum verum

rum miraculum ab ullo impoſtore jam per tot ſæcula eſſe patratũ, vel deinceps patrandum; & præſtigias Antichriſti (quæ tamen maximam ſpeciem verorum prodigiorum habebunt) jam Apoſtolus prædixit, fore mendaces. *2. ad Theſſ. 2. v. 9.* de eo ſcribens: *Cujus eſt adventus ſecundùm operationem ſatanæ, in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus.* Experientia etiam monſtrat, hactenus nulla unquam à falſariis edita fuiſſe vera miracula, ut oſtendit Bozius, Valentia, Tannerus, & alii, ac jam primis temporibus Tertullianus.

Si autem ulteriùs quæratur, an ſaltem in alia providentia DEUS poſſet, eum abuſum ſenſibilem, ſeu ſuſpicabilem permittere, reſpondent Suarez *tom. 2. in 3. p. diſp. 31. ſec. 2. §. Hæc argumenta. & ſeq.* Lugo *de fide diſp. 2. n. 24.* Granadus, & alii, probabiliùs DEUM id poſſe; tunc enim, cùm homines deprehendere, vel certè ſuſpicari prudenter poſſent, quòd DEUS aliam intentionem haberet, nec falſum confirmare vellet, non poſſet ei falſitas ulla imputari. Sicut, ſi aliunde conſtaret, vel ſaltem prudens ſuſpicio foret, quòd rex nollet aliquid confirmare, vel teſtificari, non obeſſet ejus veracitati, ſi miniſter perfidus ejus ſigillo ad falſum confirmandum abuteretur.

ARTICULUS VII.

Solvuntur Objectiones.

94. OB. 1. Miracula de ſe ſunt indifferentia ad ſignificandum hoc, vel illud: ergo non ex natura ſua, ſed ex libera DEI aſſumptione, ſunt ſigna locutionis Divinæ: ergo, ſi DEUS nolit illa aſſumere pro ſigno ſuæ locutionis, ſed tantùm ea faciat juxta voluntatem hominis, volentis per ea confirmare errorem ſuum, non ſequitur, DEUM loqui falſum. Confirm. Sigillum de ſe antecedenter ad aſſumptionem regis eſt indifferens, ut ſignificet locutionem regis, vel alterius inferioris: ergo pariter miracula ſunt indifferentia. Reſp. diſt. ant. Miracula de ſe ſunt indifferentia ad ſignificandum hoc, vel illud determinatè à DEO dictum. om. ant. ad ſignificandum hoc, vel illud indeterminatè à DEO dictum. neg. ant. & diſt. 1. conſ. miracula non ſunt ex natura ſua ſigna locutionis Divinæ determinatæ. om. conſ. non ſunt ſigna alicujus locutionis Divinæ indeterminatæ. neg. 1. & 2. conſ.

Etſi miraculum, e. g. reſuſcitatio mortui, ſit indifferens ad ſignificandam, vel confirmandam locutionem DEI, potiùs de myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis, quàm de Virginitate perpetua B. Virginis: tamen, ùt ſuprà probavimus, ſemper ſignificant aliquam ſaltem locutionem Divinam: igitur, cùm

DEUS

DEUS miracula facit, ſemper cenſetur aliquid loqui: & conſequenter, ſi falſitas confirmaretur, cenſeretur DEUS loqui falſitatem. Imò etiam, in circumſtantiis prudentis ſuſpicionis, de oppoſita intentione DEI, tamen cenſeretur DEUS aliquid per miracula velle teſtari, quanquam non eam falſitatem, cui favere ea miracula viderentur: ſed aliquid aliud fortè incognitum.

Omiſi autem, quòd miracula non ſignificent locutionem determinatam; nam poſſent eſſe miraculoſæ illuſtrationes, quibus determinata aliqua DEI locutio confirmaretur. Ad confirm. conc. ant. de ſigillo humano. neg. conſ. nam miracula, cùm ſuperent vires totius naturæ creatæ, & DEUS ſit principalis eorum cauſa, non ſunt indifferentia, ad ſignificandam locutionem Divinam, vel creatam: ſed ſemper ſunt determinata ad ſignificandam ſaltem aliquam locurionem DEI, quamvis indeterminatè ſumptam: quæ tamen indeterminatio aufertur per circumſtantias, per quas miracula determinantur ad confirmandum id, quod tunc aſſeritur, & in ordine ad quod confirmandum tunc adhiberi miracula ab omnibus prudenter cenſentur; unde, ſi fierent ab eo, qui falſum docet, certè determinarentur, ut eſſent confirmatio falſitatis.

95. Ob. 2. Miracula ſunt tantùm teſtimonia phyſica veritatis, non moralia, hoc eſt, non ſignificant mentem loquentis, ſed tantùm ſunt aliqua argumenta veritatis, & teſtificantur de veritate, ſicut effectus teſtificatur

ficatur de ſua cauſa: ergo non ſignificant locutionem DEI moraliter. Hæc Ripalda aliquanto obſcuriùs. Reſp. Si miracula phyſicè teſtarentur veritatem, ſicut effectus teſtatur ſuam cauſam, deberent miracula habere phyſicam connexionem cum veritate: at non video, unde ſit phyſica hæc connexio. Rurſus, ſi miracula phyſicè connecterentur cum veritate, deberet DEUS, in caſu propoſitæ falſitatis, novo miraculo eam connexionem impedire, ut miracula poſſent fieri in circumſtantiis falſitatis, in quibus non poſſent, eſſe phyſicè connexa cum veritate: at quomodo hæc impeditio, vel hoc miraculum, connexionem cum veritate impediens, DEUM deceret? Dein, quidquid hîc ſit, an miracula ſint phyſicè, vel moraliter, formalis locutio DEI, an non, ſaltem ex Scripturis, Patribus, & ſenſu communi, ſufficienter probavimus, quòd miracula ſint, moraliter ſaltem, confirmatio teſtimonii Divini, & conſequenter DEUS cenſeatur per ea confirmare aliquam ſuam locutionem: adeóque, ſi confirmaret locutionem falſam, cenſeretur illa falſitas DEO attribuenda. Unde omiſſo antecedente neg. conſeq.

96. Ob. 3. Si miracula ſunt locutio DEI, tunc erunt objectum formale fidei: ſed hoc dici non poteſt: ergo. prob. mi. miracula ſunt evidentia: ſed motivum fidei non poteſt eſſe evidens; aliàs fides non eſſet obſcura: ergo. Reſp. Nunquam dixi, miracula eſſe formalem locutionem DEI: ſed tantùm dixi, illa eſſe aliquam confirmatio-

nem locutionis Divinæ: & ad ſummum admiſi, miracula eſſe virtualem locutionem DEI, quod non ſtatim ſufficit ad motivum fidei; nam ad hoc requiritur teſtimonium DEI formale; unde potiùs dicendum, quòd miracula ſint confirmationes teſtimonii Divini, & applicatio ejuſdem ad noſtrum intellectum.

Qui enim videt e. g. fieri miraculum, dum myſterium fidei e. g. reſurrectio Chriſti prædicatur, illi applicatur utique teſtimonium Divinum de reſurrectione, quatenus talis cogitat, id debere eſſe à DEO revelatum, pro cujus veritate confirmanda miraculum fit. In forma diſt. ma. ſi miracula ſunt locutio aliqua DEI formalis, ſunt objectum fidei. conc. ma. ſi ſunt locutio tantùm virtualis. neg. ma. & om. mi. neg. conſ. ad prob. om. totum; quia nil probat contra nos, quamvis ma. & mi. ſint omnino dubiæ: & minorem, quidem negabimus infrà *à n. 459.* quando agemus de evidentia in atteſtante.

Major etiam, ſaltem univerſaliter ſumpta, eſt falſa; nam ſæpe miracula ſunt auditu percepta, & non viſa ab iis, quibus myſterium aliquod fidei credendum proponitur. Sæpe etiam non eſt evidens, an miracula non ſint tantùm ficta. Sæpe non eſt evidens, aut clarum, quid DEUS per ea velit teſtari, aut ad quem finem illa faciat. Et ex hoc capite potuit dæmon carere notitia evidenti de myſterio incarnationis; quia DEUS potuit eum impedire, ne evidenter agnoſceret con-

Digitized by Google

connexionem miraculorum cum revelatione, vel locutione Divina de incarnatione: vel etiam, ne cognoſceret ipſam revelationem de hoc myſterio. Dixi carere *notitia evidenti;* nam moralem aliquam certitudinem de eo myſterio, poſt tot patrata miracula, dæmoni multi authores concedunt.

Dices. Miracula ſunt ſaltem conſtitutiva locutionis Divinæ ùt confirmatæ: ſed locutio Divina ita confirmata eſt motivum fidei: ergo etiam miracula ſunt motivum fidei. Reſp. diſt. mi. locutio confirmata eſt motivum fidei quidditativè ſumpta. neg. mi. denominativè ſumpta. conc. mi. & neg. conſ. Senſus diſtinctionis facilè patet *ex n. 13.* ſic etiam cognitio eſt pars locutionis Divinæ cognitæ, & locutio DEI cognita eſt objectum fidei (ſi enim non cognoſceretur, non crederetur) non tamen propterea cognitio eſt objectum formale fidei, ſed tantùm applicatio.

97. Ob. 4. Qui habet donum prophetiæ, vel gratiam ſanitatum &c. liber eſt, dum iis donis utitur, ad prædicandum verum, vel falſum: ergo poteſt etiam falſitatem confirmare miraculo. prob. ant. ſi non foret liber ad prædicandum falſum, prædicatio ejus non eſſet meritoria: ſed eſt meritoria: ergo. Reſp. neg. ant. licèt enim talis, ante uſum illius doni, vel etiam poſt illum, quando miraculum non cenſeretur ampliùs confirmare dicta ſequentia, ad utrumque eſſet liber; non tamen foret liber in ipſo uſu, ſaltem in hac providentia: imò nec in alia extra ca-

ſum prudentis ſuſpicionis de alia intentione DEI, de quo ſuprà *n. 93.* ad prob. neg, ma. ſufficit enim ad meritum libertas contradictionis, hoc eſt, talis, ut quis poſſit omittere omnem prædicationem; aliàs, cùm Chriſtus falſi nihil docere potuerit, ſine merito prædicâſſet.

98. Ob. 5. Si DEUS revelaret Petro, cras facturum ſe miraculum, poſſet Petrus abuti eâ notitiâ, & dicere, miraculum faciendum eſſe in confirmationem falſitatis à ſe dictæ: quo caſu audientes exiſtimarent, falſitatem Petri confirmatam fuiſſe miraculo: & nullam haberent prudentem ſuſpicionem de oppoſito: ergo. Confirm. Dum Chriſtus reſuſcitavit Lazarum, potuiſſet aliquis impoſtor in confirmationem ſuæ falſæ doctrinæ petere etiam à DEO reſurrectionem Lazari: cúmque iſta poſteà contigerit, potuiſſet ſuam falſitatem eo miraculo confirmare: ergo. Reſp. diſt. ant. poſſet Petrus tali notitia abuti potentia antecedente. om. ant. potentia conſequente. neg. ant. & conſ.

Si DEUS revelat miraculum futurum, jam præſcit, non futurum ejus abuſum inſenſibilem; aliàs non poſſet id revelare; quia non poſſet miraculum facere: ſtante autem ea ſcientia infallibili DEI, ſeu in ſenſu compoſito illius, non poteſt Petrus eo miraculo abuti. Omiſi, quòd Petrus potentia antecedente poſſet abuti notitiâ de futuro cras miraculo; nam, cùm decretum, vel potiùs neceſſitas in DEO, non faciendi miraculum, in circumſtantiis abusûs inſenſibilis,

non

non pendeat à libertate Petri, & ſit impedimentum inauferibile à Petro, non video, quomodo in noſtris principiis habeat Petrus veram libertatem, etiam antecedentem abutendi eâ notitiâ. Fortè dicent, habere eum poteſtatem antecedentem impediendi hanc ipſam revelationem: verùm reſponſio hæc multas habet difficultates; hinc eam, nec defendere, nec impugnare volui, & ideo ant. omiſi. Ad confirm. diſt. ant. potuiſſet aliquis impoſtor petere reſurrectionem Lazari, caſu quo ejus impoſtura fuiſſet ſenſibilis. om. ant. caſu quo non fuiſſet ſenſibilis. neg. ant. & conſ. ſi enim DEUS voluiſſet permittere illas preces ad falſitatem tendentes, debuiſſet, ne ipſi tribueretur falſitas, impoſturam illam reddere ſenſibilem.

99. Ob. 6. Poteſt DEUS cum homine concurrere concurſu naturali ad peccatum, quin ſit auctor peccati: ergo etiam poteſt concurſu ſupernaturali concurrere ad confirmationem falſi, quin ſit auctor falſitatis. Reſp. neg. conſ. Concurſus ſupernaturalis eſt concurſus extraordinarius, & DEUS eſt cauſa per ſe, & principalis illius; unde ſpecialiter DEO tribuitur: & præſertim concurſus ad miracula tribuitur DEO, ùt ſigillum ſuum adhibenti, & confirmanti rem miraculo teſtificatam, ſaltem, niſi abuſus ſenſibilis ſit: non ita ſe habet concurſus tantùm naturalis, quo DEUS ex determinatione cauſæ ſecundæ concurrit, & de quo aliunde jam notiſſimum eſt, quòd illo creatura ſæpiſſimè abutatur, quódque non poſſit omnis actio

creaturæ imputari DEO, tanquam principali agenti, & cauſæ per ſe: & hinc etiam hic abuſus concurſûs naturalis minimè inſenſibilis eſt.

100. Ob. 7. Gentiles, & hæretici, patrârunt miracula: ergo DEUS concurrit cum ipſis; aliàs non potuiſſent ea patrare: ſed iſti confirmârunt falſitatem: ergo. ant. prob. ex hiſtoriis. Sic Tacitus *l. 4. hiſtoriarum ſub finem* narrat, ad Veſpaſianum Imperatorem gentilem, veniſſe monitu Serapidis, Ægyptiorum Idoli, aliquem cæcum, cui viſum reddiderit, dum oculos ſputo liniverit: alium veniſſe manu ægrum, quem calcando ſanaverit. Reſp. diſt. ant. Gentiles, & hæretici, patrârunt vera miracula. neg. ant. apparentia tantùm, & ficta. conc. ant. & neg. conſ. Dæmon, & magi, faciunt ſæpe aliqua, quæ videntur miracula: at non ſunt, nec DEUS ullo modo eſt auctor principalis eorum. Sicut, ſi quis falſarius falſum ſigillum, etſi aliquo modo ſimile vero, adhibeat, & falſum confirmet, non poteſt regi attribui falſitas illa. Et talia quoque, id eſt, apparentia tantùm, & ficta, fuêre illa Veſpaſiani miracula.

Porro vera miracula diſcernuntur à falſis, tum materiâ, tum formâ. Materiâ falſa ſunt, quæ tantùm apparenter talia ſint, nec verè facta, nec conſtantia. Sic aliquando videntur aliqui ſanati, quatenus dæmon per aliquot horas dolorem prohibet, qui mox revertitur. Sic ſæpe, quanquam non ſemper, ſagæ luduntur, dum domi jacent, & putant, ſe,

ſe, neſcio quo, avehi: vel putant, ſe veſci cibis optimis, dum paſcuntur morticinis: vel habere pecunias, dum tenent lutum. Formâ falſa ſunt miracula, quæ non ſuperant vires totius naturæ; nam ſupernaturalitas entis ſtat in hoc, quòd ipſum ſuperet vires totius naturæ. Sic dæmon poteſt multos tollere morbos meliùs, quàm medici; quia non ſunt naturaliter incurabiles. Et tales fuêre cæcitas illa, & languor manuum, quæ Veſpaſianus fertur curâſſe; ſic enim habet Tacitus ipſe *loc. cit. Medici variè diſſerere: huic non exeſam vim luminis, & redituram, ſi pellerentur obſtantia: illi elapſos in pravum artus, ſi ſalubris vis adhibeatur, poſſe integrari:* ergo nec gentiles, ſaltem certò, dicere audent, patratum fuiſſe tunc verum miraculum. Adde, quòd teſte Spondano *ad an. Chriſt. 71. n. 5.* Veſpaſiano tunc præſens, & amiciſſimus fuerit Apollonius Thyaneus, magorum celeberrimus, cujus operâ utique potuit dæmon moveri, ut eos ſanaret.

101. Quodſi materia, vel forma miraculorum, dubiæ ſint, ex aliis indiciis æſtimari res debent: atque inprimis ex fine; nam S. Auguſtinus. *l. 10. de civit. c. 16.* ait: *Quædam verò* (id eſt dæmonum mira) *etſi nonnullis piorum factis videantur opere coæquari, finis ipſe, quo diſcernuntur, incomparabiliter hæc noſtra oſtendit excellere.* Hinc, ſi finis miraculi ſit, ut confirmetur palpabilis falſitas, e. g. idololatria, quæ eſt contra lumen rationis, vel aliud quid contra claram

Ecclesiæ decisionem, veris jam miraculis dudum confirmatissimam: vel, si tantùm fiat, ad pascendam hominum curiositatem, opus vanum, atque inane, gestibus ridiculis, & nugatoriis observationibus, ac ceremoniis: vel, si tendat ad morum corruptelam &c. tunc, licèt non statim capiamus, quomodo naturaliter id fieri potuerit, tamen sufficientissimum indicium est, verum miraculum non esse, sed esse opus dæmonis, naturalibus hujus viribus, quæ longè humanis antecellunt, productum.

Quamvis autem per sceleratos DEUS vera miracula facere possit, & quandoque faciat, ad veritatis confirmationem (sicut probabile est, Judam etiam jam perversum, aliqua vera prodigia fecisse) tamen ea ordinariè, per impios facere non solet; unde, si auctor operis sit sceleratus, meritò opus erit suspectum: quæ suspicio valde crescit, si auctor fugiat lucem, hoc est, si sua clanculum agat, nec admittat proborum, aut doctorum, præsentiam, & inspectionem. Addo tandem, aliquando legi, à gentilibus, vel hæreticis facta quædam mirabilia, verùm non in confirmationem erroris, sed alicujus veritatis Catholicæ, vel in suæ innocentiæ testificationem: quo casu, etsi ea vera miracula fuisse permittamus, nihil contra nostram conclusionem probant, ùt patet expendenti.

102. Ob. ultimò. Juxta multos potest DEUS tantam apparentiam credibilitatis permittere pro articulo falso, quantam pro vero; ergo etiam potest permittere tanta

tanta miracula. Reſp. diſt. ant. Poteſt DEUS aliquam tantam apparentiam aliquando permittere, reſpectu alicujus tantùm, vel tantùm aliquarum particularium perſonarum. conc. ant. poteſt univerſaliter tantam apparentiam permittere, aut reſpectu totius Eccleſiæ. neg. ant. & conſ. Prius multi admittunt; quia certè aliquibus, e. g. ruſticis, poteſt æquè credibilis apparere articulus unus falſus, quàm alter verus, ſi utrumque idem parochus eadem auctoritate, modo &c. proponat.

At, licèt DEUS poſſit in aliquo caſu aliquam talem apparentiam permittere, non poteſt permittere univerſaliter omnem, & reſpectu omnium; nam non poteſt permittere eam, quæ ex veris miraculis habetur: minùs poteſt aliquam permittere reſpectu totius Eccleſiæ; aliàs tota poſſet prudenter tali articulo falſo, abſque ſuſpicione in contrarium propoſito, aſſentiri: neque ampliùs eſſet columna & firmamentum veritatis. Dein nego ſuppoſitum, quòd DEUS poſſit permittere miracula; nam, cùm ipſe moraliter, & phyſicè ea, ùt cauſa principalis determinans, patret, non tantùm ea permittit; permittere enim eſt ad ſummum agere ùt cauſam determinatam ab alio, & ita, ut ipſi permittenti effectus non imputetur.

QUÆSTIO II.

De Objecto Formali Fidei Increato.

ARTICULUS I.

Quodnam ſit Objectum Formale Increatum Fidei Divinæ.

103. EX hucuſque dictis fides debet habere objectum formale, ſeu motivum: cùmque ſit virtus Theologica, debet ex *n.* 5. habere aliquid Divinum, ſeu increatum: & de hoc nunc agendum; an enim fides etiam habeat aliquid creatum, videbimus quæſtione ſequenti. Circa objectum increatum autem ſunt plures auctorum, mutuò ſe impugnantium, opiniones, quas omnes fuſiùs referre, nimis eſſet prolixum: neque eſt neceſſarium; cùm ſufficienter ex objectionum ſolutione innoteſcere poſſit mens adverſariorum.

Prænotandum tamen eſt hìc, triplicem communiter ab auctoribus diſtingui veritatem; ſcilicet *veritatem in eſſendo*, *in cognoſcendo*, *in dicendo*. Prima, ſeu *veritas in eſſendo*, ſeu, ùt etiam dicitur, *tranſcendentalis*, nihìl eſt aliud, quàm prædicatum verum, & à Chimærico diſtinctum: & ſic etiam cognitio falſa, vel locutio mendax, eſt vera; quia eſt ens verè poſſibile, vel exiſtens. *Veritas in cognoſcendo*, quæ ſæpius vocatur *infallibilitas*, eſt virtus intellectûs, ſeu ſapientia ſumma, faciens infallibiliter cognoſcere rem, ùt eſt in ſe. Tandem *veritas in dicendo*, quæ dici etiam ſolet *veracitas*, eſt virtus voluntatis, qua quis dictum ſemper conformat cum mente, ſeu cognitione, ita,

ut

ut non loquatur aliquid contrarium illi, quod cognoſcit. Hæ duæ veritates, ſeu ſapientia, & veracitas, in DEO formaliter diſtinctæ ſunt; quia in creaturis ſunt realiter ſeparabiles, & ſæpe actu ſeparatæ, ùt experientia evidentiſſimè demonſtrat, in iis, qui res optimè cognitas tamen per mendacium aliter, ac ſibi cognitæ ſunt, proponunt. Quæſtio jam eſt, an aliqua, & quænam veritas Divina, ſit objectum formale fidei Divinæ.

104. Dico. Objectum formale Divinæ fidei eſt complexum ex veritate Divina in cognoſcendo, & dicendo, ita Suarez, Lugo, Gormaz *de virtut. Theol. n. 187.* & communis noſtrorum, ac plurium aliorum, adeò, ut Eſparza *l. 6. de virt. Theol. q. 15. a. 11.* dicat, ſententiam hanc communi Theologorum conſenſui eſſe conformem. Hîc noto, ſiquis diceret, objectum formale fidei etiam eſſe veritatem in eſſendo iſtorum duorum prædicatorum Divinorum, eum nihil dicturum contra nos; quia utique conſtituimus objectum formale fidei in prædicatis realiter, & verè Divinis, & non Chimæricis: ſi quis autem vellet dicere, quòd ſola veritas DEI in eſſendo, ſeu ſola ratio entis à ſe, vel Deitatis, ſit objectum formale fidei, eſſet nobis contrarius, ùt ex objectionibus patebit.

Probatur jam concluſio. Objectum formale fidei eſt teſtimonium DEI, ùt ex Scripturis, & Patribus, probatum *à n. 38.* & quidem eſt teſtimonium DEI infallibile; quia actus fidei debet eſſe certiſſimus, & firmiſſimus *ex n. 36.* imò motivum fidei non debet

eſſe

esse tantùm infallibile quomodocunque, sed tali infallibilitate, quæ sola conveniat primæ, seu Divinæ veritati, suum dictum infallibilizanti, ùt dixi ex S. Thoma citato *n. 6.* & infertur etiam ex eo; quòd virtus Theologica debeat habere objectum formale Divinum: atqui ad testimonium ita infallibile requiritur utraque veritas in cognoscendo, & loquendo: ergo. prob. min. siquis possit falli, etsi fideliter mentem suam explicet, non ideo ejus testimonium erit certum, & infallibile; quia, si non cognovit rem, ùt in se est, saltem materialiter falsum dicet: ergo ad testimonium infallibile est necessaria veritas, seu infallibilitas in cognoscendo.

Sed veritas in cognoscendo sola non sufficit, ad reddendum testimonium infallibile; si enim is, qui rem infallibiliter, ùt est in se, cognoscit, possit fallere loquendo, vel mentiri, iterum testimonium ejus non erit infallibile; quia poterit timeri, ne fuerit mentitus. Si autem nec falli, nec fallere possit, tunc evidenter testimonium ejus infallibile erit; unde rectè Cajetanus ait, stultum esse ulteriùs quærere, quare credas ei, qui nec falli, nec fallere potest. Sic etiam in ordine ad fidem humanam alteri habendam, eò magis ferimur, ad credendum alicui, quò magis illum sapientem, & veracem existimamus. Hinc, neque doctis mendacibus facilè credimus; quia nos fallere possunt; neque indoctis, etiam veracibus; quia falli ipsi, & consequenter etiam nos cum ipsis, falli possumus. Si tamen ii, qui aliquid affir-

Digitized by Google

affirmant, docti ſimul, & veraces ſint, facilius fidem præſtamus : & hinc tales in dubiis conſiliarios quærimus.

105. Dices ex Ripalda, non exigi ad teſtimonium DEI infallibilizandum utramque hanc perfectionem, ſed ſufficere unam perfectionem Deitatis. Nota autem, quòd hic auctor non loquatur de Deitate realiter ſumpta; ſic enim ſumitur ùt identificata cum ſapientia, & veracitate, imò omnibus perfectionibus Divinis, quæ omnes, licèt formaliter acceptæ, (in qua acceptione hîc agitatur quæſtio) non requirantur ad infallibilitatem, tamen ratione illarum duarum in ipſis incluſarum ſufficerent. Sed loquitur Ripalda de Deitate formaliter ſumpta, & quidem juxta mentem eorum auctorum, qui eſſentiam DEI conſtituunt, non in cumulo omnium perfectionum, ſed in prædicato aliquo particulari, e. g. ùt diximus *tract. de DEO. n. 101.* in ente à ſe.

Sic autem arguit. Sola Deitas, præſcindendo à ſapientia, & veracitate DEI, ratione ſuæ excellentiæ, confert ſe ipſa tantam dignitatem. & auctoritatem ſuo teſtimonio, ut removeat omnem irreverentiam intellectûs : atqui eſſet irreverentia intellectûs, ſi diſſentiret : ergo. Confirm. à pari. Siquis contradicat regi, etiamſi hic non magis ſapiens, aut verax ſit, quàm alius privatus homo, graviorem tamen irreverentiam admittit, quàm, ſi contradicat homini tantùm privato; quia ſcilicet dignitas regia, præſcindendo à ſapientia, & veracitate, confert

auctoritatem teſtimonio : ergo multò magis dignitas Divina, ſive Deitas, confert talem auctoritatem ſuo teſtimonio, ut ſit irreverentia ei non aſſentiri.

106. Reſp. diſt. ma. Sola Deitas confert talem auctoritatem teſtimonio ſuo, immediatè, formaliter, & ratione ſui. neg. ma. radicaliter, ſecundariò, & ratione attributorum. conc. ma. & omiſſa. min. neg. conſ. ſi enim Ripalda tantùm velit, in Deitatem committi aliquam irreverentiam, non credendo DEI teſtimonio, ſicut e.g. committitur in patrem, quando per injuriam filius ejus vocatur mendax, nihil probat; nam ſicut pater non reddit formaliter verum teſtimonium filii, nec primariò in eo caſu læditur: ita etiam Deitas formaliter accepta, per eam irreverentiam diſſenſûs non primariò læditur, nec ipſa formaliter ratione ſui reddit teſtimonium Divinum infallibile. Unde, ſiquid velit Ripalda probare, debet probare, quòd primariò, & immediatè ratione ſui lædatûr Deitas, & conſequenter, quòd ipſa primariò, & immediatè ratione ſui, conferat eam auctoritatem, vel dignitatem infallibilitatis teſtimonio Divino; hoc enim eſt, quòd negamus: & dicimus, quòd Deitas formaliter ſumpta, non immediatè, ſed mediatè tantùm (in ſenſu formali, quo loquimur) conferat eam auctoritatem, vel dignitatem, quatenus ſcilicet ipſa eſt radix ſapientiæ, & veracitatis.

Si enim DEUS per impoſſibile, nec ſapiens, nec verax eſſet, non eſſet irreverentia, ei non

ei non aſſentiri: modò autem, cùm talis ſit, utique ei non aſſentiri eſt irreverentia: verùm iſta non immediatè in ſenſu formali opponitur Deitati, ſed ſapientiæ, & veracitati, & ratione iſtarum immediatè movemur ad reverendum teſtimonium DEI, & ab eo per diſſenſum inhonorando abſtinemus. Ex quo ulteriùs ſequitur, quòd Deitas non immediatè infallibilizet teſtimonium DEI, ſed tantùm mediatè, & radicaliter: atqui objectum formale fidei non eſt id, quod mediatè tantùm, & radicaliter, infallibilizat teſtimonium DEI, ſed quod iſtud immediatè infallibilizat; ſicut enim actus fidei eſt immediatè in ſe, & formaliter infallibilis, ita etiam niti debet motivo, ſeu objecto, immediatè in ſe, & formaliter infallibili.

107. Quod ulteriùs explicatur hoc exemplo. Coloratum eſt objectum viſûs, quatenus habet colorem: colorem autem habet juxta antiquos, quatenus habet talem mixtionem primarum qualitatum: vel juxta multos recentiores, quatenus habet exigentiam intrinſecam talis, vel talis ſuperficiei: & tamen coloratum non eſt objectum visûs, quatenus habet mixtionem primarum qualitatum, vel quatenus habet eam exigentiam intrinſecam (nam neutra incurrit in oculos, aut videtur) quia ſcilicet coloratum non eſt objectum viſûs ſecundùm radicem coloris, ſeu viſibilitatis, ſed ſecundùm ipſam formalem viſibilitatem, ſeu ipſum colorem. Pariter, licèt teſtimonium DEI ſit credibile fide Divina; quia habet infallibilitatem ex veraci.

racitate Divina in cognoſcendo, & dicendo: & hanc infallibilitatem habeat, quatenus eſt à Deitate, non tamen eſt objectum fidei, quatenus eſt à Deitate; quia non eſt objectum ſecundùm radicem infallibilitatis, ſed ſecundùm ipſam formalem infallibilitatem.

Hinc nullius momenti eſt iſte ſyllogiſmus: *DEUS teſtificans eſt motivum formale fidei, quatenus eſt ſummè ſapiens, & ſummè verax: ſed eſt ſummè ſapiens, & verax, quatenus eſt DEUS: ergo eſt motivum formale fidei, quatenus eſt DEUS:* nam infertur in concluſione terminus, ſcilicet *motivum formale fidei, quatenus eſt DEUS*, qui non fuit poſitus unquam in præmiſſis. Sed nec reductivè bonus eſſe poteſt hic ſyllogiſmus, ùt patebit, ſiquis experiri velit: & ratio clara eſt; quia ille terminus *quatenus DEUS* ſumitur æquivocè, & prima vice in minore ſignificat reduplicationem cauſalem: in concluſione autem ſignificat reduplicationem formalem: mutatur igitur ſuppoſitio illius termini. Falſitas adhuc magis patet ex iſto ſimili ſyllogiſmo: *Objectum eſt viſibile formaliter, quatenus habet colorem: ſed habet colorem, quatenus habet mixtionem primarum qualitatum: ergo eſt viſibile formaliter, quatenus habet mixtionem primarum qualitatum:* vel ex hoc: *Murus eſt formaliter albus, quatenus habet albedinem: ſed habet albedinem, quatenus DEUS voluit, eum eſſe album: ergo eſt formaliter albus, quatenus DEUS voluit, eum eſſe album:* quâ ratione eſſet formaliter

ter albus per ipſum decretum DEI, quod eſt clarè falſum.

108. Recentior aliquis (qui tamen videtur potiùs quoad modum loquendi, quàm quo ad rem ipſam à nobis differre, cùm tantùm velit, fidem aliquo modo mediatè reſolvi in Deitatem, imò in obliquo tantùm, dicátque tandem, DEUM quà DEUM eſſe principium loquens, cui creditur, non verò rationem formalem, ob quam creditur) hic, inquam, recentior vult dare diſparitatem inter colorem, ac mixtionem primarum qualitatum reſpectu viſûs, & infallibilitatem, ac Deitatem reſpectu fidei; ait enim, cognitionem intuitivam coloris haberi per ſpecies intuitivas, evidentes, & immediatas: & hinc talem cognitionem non debere reſolvi in aliud motivum: at verò cognitionem Divinæ auƈtoritatis haberi aliquando poſſe ex ipſa Deitate, & tunc poſſe reſolvi fidem mediatè in Deitatem.

Sed contra eſt 1. Nos tantùm fecimus paritatem in hoc, quòd, licèt aliqua forma derivetur ab alio, tanquam à ſua radice, aut cauſa, vel quaſi cauſa, non tamen denominatio formalis etiam formaliter derivetur ab eodem illo alio: ad quod parùm facit, an forma evidenter innoteſcat, an non. 2. Etſi cognitio muri albi non ſit evidens, tamen reſolvi nequit in decretum DEI, tanquam in objeƈtum formale. 3. Quàm parùm mixtio primarum qualitatum poteſt eſſe objeƈtum formale viſûs, tam parùm Deitas, formali-

ter ſumpta, poteſt eſſe objectum actûs fidei; quia, ſicut viſio eſſentialiter exigit pro objecto immediato colorem, ita fides Divina eſſentialiter exigit infallibile teſtimonium: hoc autem non habetur formaliter, ſed tantùm radicaliter, à Deitate formaliter tali. Unde actus, qui ſola niteretur Deitate, non eſſet actus fidei, ſed ſcientiæ, vel concluſionis Theologicæ, cujus objectum utique poteſt eſſe Deitas. 4, Sicut Deitas poteſt eſſe objectum actûs alterius, diſtincti ab actu fidei, qui tamen mediatè poteſt ſervire ad actum fidei: ita mixtio primarum qualitatum poteſt eſſe objectum alicujus cognitionis, quæ etiam aliquo modo poteſt ſervire mediatè, ſaltem ſuadendo, ad viſionem eliciendam: ſed non quærimus modò de actu tantùm mediato.

109. Quod attinet ad confirmationem, *n. 105.* adductam à pari, omitto, quòd contradicere exteriùs, ſeu publicè, aut in faciem, regi, ſit irreverentia; quia eſt aliqualis inobedientia, vel certè minor reverentia (nam tacere ſæpe oportet, ſi rex quid dicat, etſi evidenter ſciamus, eſſe falſum: quo caſu utique non poſſumus ei aſſentiri) At verò ad interiorem aſſenſum nos non movet regia dignitas, niſi radicaliter, quatenus eo ipſo, quòd aliquis populo regendo præfectus ſit, ſupponitur, habere majorem ſapientiam, & veracitatem, quàm alii; ùt enim poteſtate, ita etiam his præſertim virtutibus deberet præcellere. Certè eſt longè turpius, ſi rex mentiatur, vel aliquid ad ſuum officium pertinens

nens neſciat, quàm ſi neſciat tale quid privatus. Si autem ſciremus, regem frequenter mentiri, ei etiam ùt regi difficiliùs aſſentiremur, quàm homini privato, ſapienti, atque veraci. Imò, ſi e. g. rex adhuc puer ſit, vel vi morbi factus fuerit amens, certè, durante pueritia, vel amentia, non eſſet irreverentia ulla, ejus dictis interiùs fidem negare.

110. Replicabis cum aliis recentioribus, non requiri indiſpenſabiliter ad fidei motivum utramque hanc veritatem; ſi enim DEUS per impoſſibile ſemper deciperetur, cognoſcendo res aliter, ac ſunt in ſe, & ſimul ſemper mentiretur, hoc eſt, aliter eas diceret, ac cognoſcit, tunc ſemper, & infallibiliter, diceret verum, ſine utraque illa veritate: ergo poſſet etiam illi credi. Reſp. neg. conſ. In tali caſu nunquam poſſet credi DEO; quia credere eſt aſſentiri ob auctoritatem, & meritum loquentis: atqui ſemper deceptus, & mendax, nullam habet auctoritatem, aut meritum, quod moveat ad aſſenſum; unde in eo caſu non aſſentirer per fidem, ſed per aliquem diſcurſum, per quem deducerem ex duobus illis principiis (ſcilicet, quòd DEUS ſemper fallatur, & ſemper mentiatur) rem tamen materialiter ſe ita habere, ùt ipſe dicit. Par eſt ratio, ſi ſcirem, aliquem eſſe inſipientem, & mendacem, ac cupere mentiri, DEUM tamen nolle cum eo concurrere ad loquendum, niſi quando ratione inſipientiæ ſuæ, & ſimul mendacitatis, materialiter verum diceret; non enim tum aſſenti-

rer per fidem humanam, ejus auctoritate nitentem, ſed per alium actum e. g. concluſionis, inferendo ex decreto Divino, & verbis illius hominis, rem dictam ita ſe habere.

111. Replicabis denuo, non requiri ſummam veritatem in cognoſcendo, ſed ſufficere ſolam veracitatem in dicendo; ſi ſcilicet DEUS diceret, ſe nihil revelaturum, niſi quod certò ſciat, ita ſe habere. Sed contra eſt 1. Si DEUS non eſſet infallibilis in cognoſcendo, poſſet quis hoc ipſo ſuſpicari, an non falleretur in eo ipſo, quod ait, ſe certò cognoſcere: & ſic fides non ampliùs eſſet firmiſſima. 2. In hac ſuppoſitione intellectus ſtatim agnoſceret, eum, qui non eſſet infinitè ſapiens, non eſſe DEUM: adeóque non poſſet elicere actum fidei Divinæ. Si dicas: ponamus, DEUM eſſe infallibilem, ſaltem quoad aliquas veritates, & has tantùm revelare. Reſp. Unde tibi poteſt conſtare, DEUM eſſe infallibilem quoad aliquas, & non quoad omnes veritates; niſi quia ipſe dicit? At, ſi non eſt infinitè ſapiens, ſuſpicio eſſe poteſt, quòd in hoc ipſo fallatur, ùt jam eſt dictum.

112. Dices. Etſi DEUS non eſſet infinitè ſapiens, tamen circa aliqua falli non poſſet; nam etiam homo non poteſt falli circa exiſtentiam ſuam, circa cognitiones internas, quòd exiſtant in mente: ergo ſaltem, ſi DEUS tale quid revelaret, poſſem ipſi credere, absque eo, quòd moverer ejus ſapientiâ. ita Haunoldus. *l. 3. tr. 1. n. 61.* Sed contra

eſt

eſt. Quod attinet ad cognitiones internas DEI, ſi ipſe non eſſet infallibilis, eas non cognoſceret reflexione certa; nam experimur, homines ſæpe actus ſuos reflexè non certò cognoſcere; cùm ſæpè dubitent, an tentationibus conſenſerint, an voverint, an hoc, vel illud judicium habuerint &c.

Si velis dicere, hominem ſaltem directè cognoſcere ſuam cognitionem, quatenus ipſa manifeſtat ſe ipſam, informando intellectum. Reſp. hac ratione ipſam cognitionem eſſe particularem aliquam, & infallibilem cognitionem ſui ipſius: adeóque etiam in ordine, ut ejus cognitionis revelatio ſit infallibilis, debet adeſſe infallibilis aliqua cognitio, ſeu aliqua ſapientia in cognoſcendo. Quare ad fidem cuicunque revelationi adhibendam, nunquam ſufficiet ſola veritas in dicendo: ſed debebit adeſſe ſemper etiam aliqua infallibilitas, ſaltem particularis, in cognoſcendo: & ita etiam res ſe haberet, ſi DEUS in ea hypotheſi revelaret ſuam exiſtentiam; quia ad revelandam iſtam deberet præcedere cognitio ejus infallibilis; ſi enim ipſam non infallibiliter cognoſceret, non poſſet eam revelare: vel, ſi etiam eam revelaret, ego non poſſem firmiſſimè eam credere, propter ſolum DEI teſtimonium; quia hoc non eſſet infallibile, nec mereretur meum aſſenſum firmiſſimum, propter auctoritatem loquentis: ſicut non meretur aſſenſum dictum pſittaci propter ſe, licèt ſit materialiter verum; unde in eo caſu ego non crederem, ſtrictè loquendo, exiſtentiam DEI: ſed aſſentirer illi,

per aliquem discursum, vi cujus eam inferrem, ex eo, quòd nemo loqui possit, nisi existat.

113. Sed tamen etiam ista particularis infallibilitas, seu veritas in cognoscendo, non videtur sufficere ad actum fidei. 1. quia ad fidem Divinam non sufficit quælibet infallibilitas, sed, ùt S. Thomas docet, debet esse infallibilitas primæ veritatis, hoc est, propria primæ veritati: prima autem, & summa veritas, non petit tantùm infallibilitatem particularem in cognoscendo, sed universalem, infinitam, DEO propriam. 2. juxta communissimam assensus formalis, & explicitus fidei respectu unius mysterii, est virtualis, & implicitus assensus omnium mysteriorum: ergo debet esse elicitus ex motivo se extendente ad omnia revelata: atqui hoc motivum, tantùm constans particulari infallibilitate, non se extendit ad omnia revelata, ùt patet: ergo. Et hinc etiam est, quod Suarez *disp. 3. de fide. sec. 8. n. 7.* & Gormaz *de virt. Theol. disp. 3. n. 120.* dicunt, scilicet, actus fidei omnes esse ejusdem speciei: licèt in aliis virtutibus e. g. charitate, dentur actus specie diversi, ùt docet idem Eximius *disp. 1. de charit. sect. 3. n. 5.* & Gormaz *loco modò citato.*

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

114. OB. 1. Auctores etiam Catholici aliqui, ùt dictum *n. 53.* putâ-

putârunt, DEUM ſaltem de potentia abſoluta poſſe mentiri: & tamen ritè crediderunt: ergo non requiritur ad actum fidei Divinæ, tanquam objectum formale, ſumma veritas in loquendo. Reſp. cum Gormaz. *de virtut. Theol. n. 845.* neg. conſ. Auctores illi, quod ſpeculativè docuêre, practicè revocârunt: certè nunquam potuiſſent elicere aſſenſum firmiſſimum, ſi cogitaſſent, ſe à DEO falli poſſe. Alii autem auctores, qui admittunt, DEUM poſſe errorem infundere, negant conſtanter, quòd ille error ſit, aut poſſit eſſe locutio DEI, per quam DEUS aliquid teſtificetur: adeóque ſemper admittunt, requiri ad fidem veritatem ſummam in dicendo.

115. Ob. 2. Rudes homines Catholici verè credunt DEO, quin cogitent de complexo utriuſque hujus veritatis: ergo iſtud non requiritur ad motivum fidei. Confir. Quamvis DEUS non revelâſſet ſuam veracitatem, tamen poſſet revelare alia: ſed tunc iſta non crederentur ob veracitatem: ergo. Reſp. diſt. antec. Rudes credunt, quin de iſto complexo cogitent explicitè. conc. ant. quin cogitent implicitè. neg. ant. & conſ. Iidem rudes, & alii etiam, quando homini credunt, non cogitant explicitè, eum eſſe ſapientem, & veracem: ſed implicitè tantùm, quatenus ejus teſtimonium verum exiſtimant: ita autem cogitant quoque de ſapientia, & veracitate Divina, quatenus ſcilicet Divinum teſtimonium infallibile credunt: quale eſſe non poſſet ſine illo complexo. Quomodo autem rudes ſemper, ſal-

tem implicitè, cogitent de DEO, ejúſque teſtimonio, quando eliciunt actum fidei formalis, dicemus infrà *à n. 456.*

Ad confir. diſt. ma. quamvis DEUS non revelâſſet ſuam veracitatem ſignatè, tamen poſſet revelare alia. conc. ma. quamvis non revelâſſet eam exercitè. neg. ma. & diſt. proportionaliter. mi. neg. conſ. Signatè revelatur aliquid, de quo habetur expreſſa revelatio, ejus mentionem reflexè faciens: & talis de facto habetur etiam de veracitate Divina, ùt videre eſt *n. 54.* Si non habetur revelatio ſignatè talis, habetur revelatio exercitè talis, quæ tunc datur, quando aliquid non quidem reflexè dicitur in actu ſignato, ſed tamen dicitur in actu exercito, per ipſam revelationem de alio objecto, ùt rectè tradit Eximius *diſp. 3. de fide. ſect. 12. n. 12.* Sed de hoc iterum plura *n. 159.*

116. Ob. 3. Poſſet dici, quòd una quidem ex his duabus perfectionibus DEI formaliter requiratur ad motivum fidei, altera verò tantùm in obliquo connotetur: ergo. Reſp. neg. ant. quia neutra ſe ſola eſt tota forma denominans teſtimonium infallibile; nam, ſive præſcindatur à ſapientia, ſive à veracitate, infallibilitas deficit; unde utraque formaliter, & conſtitutivè, requiritur. Si quis vellet aſſerere, unam tantùm eſſe connotatum, deberet is oſtendere, quòd ab altera jam habeatur formaliter tota infallibilitas, & quòd illa prior tantùm ſit aliquod præſuppoſitum, aut conſequens ad formam; & ſic ſe habet juxta nos Deitas, ſine qua formali-

maliter jam habetur forma infallibilizans: quamvis ipſa ſit radix præſuppoſita ad ſapientiam, & veracitatem, quæ ſunt forma.

117. Ob. 4. Scripturæ, & Patres, paſſim revocant fidem noſtram ad DEUM: ergo motivum formale eſt Deitas. Reſp. diſt. ant. revocant ad DEUM in ſenſu reali acceptum. conc. ant. ad DEUM in ſenſu formali acceptum, ſeu ùt præciſum à ſapientia, & veracitate. neg. ant. & conſ. hoc ipſo enim, quòd Scripturæ, & Patres, revocent fidem ad DEUM, ſupponunt, eum eſſe ſummè ſapientem, atque veracem. Nec ideo, quòd utantur hoc termino *DEUS*, intelligunt eum in abſtracto ſumptum, ita, ut Deitas ſola tanquam motivum formale intelligi debeat; ad has enim ſubtilitates Scripturæ, & Patres, non attendunt; aliàs etiam dominium DEI aſſignarent pro objecto formali fidei; cùm prophetæ ſæpiſſimè clament: *Hæc dicit Dominus*: quod aſſignare, licèt placeat Guilielmo Pariſienſi, aliis tamen ùt plurimùm diſplicet.

118. Ob. 5. Deitas removet omnem imperfectionem à DEO: ergo etiam falſitatem, adeóque reddit ipſum hujus incapacem: ergo reddit teſtimonium ejus infallibile, & fide Divina credibile. Confirm. Deitas exigit, ut DEUS nunquam loquatur, niſi præcedente judicio infallibili, & conformi cum objecto: imò exigit, ut dictum ejus ſemper ſit conforme objecto; nam oppoſita ſemper eſſent imperfecta: ergo ob ſolam Deitatem poſſumus firmiſſimè aſſentiri Divino teſtimonio. Reſp. 1. hoc argumento probari,

etiam omnipotentiam, vel bonitatem Divinam, esse objectum formale fidei Divinæ; nam omnipotentia quoque, & bonitas DEI, sunt incompossibiles, sicut Deitas, cum omni imperfectione, adeóque etiam cum falsitate, ùt considerantì patebit.

Resp. 2. in forma. dist. ant. Deitas realiter accepta removet omnem imperfectionem à DEO. conc. ant. formaliter accepta. subdist. removet omnem imperfectionem formaliter, & immediatè per se ipsam. neg. ant, radicaliter, & mediatè, per perfectiones, quas sibi exigit identificatas. conc. ant. & sub ead. dist. conc. vel neg. utramque conf. Deitas realiter accepta etiam dicit sapientiam, & veracitatem, adeóque realiter reddit testimonium credibile fide Divina: at non est quæstio de Deitate realiter accepta, sed de formaliter accepta: hæc autem, seu ratio entis à se, non formaliter, & immediatè per se ipsam, removet falsitatem: sed tantùm radicaliter, quatenus exigit sapientiam, & veracitatem.

119. Sicut enim in genere physico aqua non excludit formaliter ratione sui calorem, sed ratione frigoris, quod exigit: & sicut decretum DEI non est ratione sui dealbativum parietis, sed ratione albedinis, quam exigit: ita pariter Deitas non immediatè, sed mediante sapientia, exigit tale judicium, aut tale testimonium: imò neque veracitas, formaliter accepta, exigit immediatè ratione sui judicium prævium infallibile, sed tantùm mediante sapientia, quam

sibi

Digitized by Google

ſibi petit identificari. Non autem eſt objectum formale fidei illud, quod tantùm radicaliter, & mediatè, reddit infallibile teſtimonium, ſed quod illud reddit infallibile immediatè, & formaliter, ùt dictum *n.106*.

Hinc neque admittendum, quòd veracitas humana ideo formaliter in ſua linea ſit imperfecta; quia non exigit prævium judicium infallibile, vel dictum conforme, non tantùm menti, ſed etiam objecto; nam ob hanc rationem tantùm eſt realiter imperfecta, & extra ſuam lineam: intra ſuam lineam autem eſt imperfecta; quia non neceſſitat ad conformandum dictum menti; unde veracitas, non tantùm conformans dictum menti, ſed etiam objecto, vel exigens prævium judicium infallibile, non eſt propterea in ſua linea, & formaliter, ſed tantùm extra ſuam lineam, & realiter, perfectior, quàm humana, quæ iſta non facit, nec petit. Ad confirm. neg. conſ. quia, ùt modò dictum, objectum formale fidei non eſt, quod tantum exigit teſtimonium infallibile, ſed quod illud immediatè, & formaliter, talè reddit.

120. Ob. 6. Cum aſſenſu fidei, præſtito DEO teſtificanti, ſtat diſſenſus rei teſtificatæ: hoc eſt, poſſum dicere: *Credo, DEUM hoc dicere: non tamen credo, ita rem ſe habere*: quia ultra obſequium aſſenſûs, præſtiti DEO teſtificanti, datur novum obſequium meritorium aſſenſûs præſtandi rei teſtificatæ: atqui, ſi fides niteretur ſapientia, & veracitate Divina, & jam præſtitus eſſet aſſen-

assensus DEO testificanti, non ampliùs esset meritorius assensus rei testificatæ; quia hic assensus non esset ampliùs liber; nam necessariò assentimur rei dictæ à summè sapiente, & summè veraci; cùm res sit evidenter vera: ergo. Resp. neg. ma. Assentiri enim, seu asserere per actum fidei, quòd DEUS aliquid dixerit, & simul negare, quòd illud sit verum, est simul elicere actum fidei, & simul peccare graviter contra fidem, quæ non stant simul: sicut non possum simul habere spem in DEUM, & simul desperare; unde ille assensus saltem non esset actus fidei Divinæ: quo negato, ruit totum argumentum.

Meritum autem, seu obsequium actûs fidei, non videtur stare in eo, quod adversarius assignavit: sed in eo, quòd, cognita per motiva credibilitatis revelatione Divina, voluntas liberè imperet actum firmiorem, quàm mereantur illa motiva prævia, & eum quidem innixum Divino testimonio: qualem, quòd voluntas possit imperare, sumitur ex Innocentio XI. oppositum damnante in propositione 19. quæ sic habet: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in seipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* Sed de hoc plura inferiùs.

121. Ob. 7. Actus fidei potest niti, tanquam objecto formali, fidelitate, & omnipotentia DEI: ergo non nititur necessariò sapientiâ, & veracitate. antec. prob. si quis sciat, DEUM esse omnipotentem, adeóque

omnia

omnia poſſe, ſimúlque fidelem in ſervandis promiſſis, tunc poteſt firmiſſimè credere promiſſionibus Divinis, etſi DEUS non eſſet infinitè ſapiens, vel verax: ergo. Confirm. In humanis, ſi quem ſcimus poſſe, & ſimul fideliter velle, implere ſuam promiſſionem, huic facillimè credimus, etiamſi non cogitemus de ejus ſapientia, & veracitate: ergo pariter poſſumus credere promiſſionibus Divinis.

Reſp. neg. antec. ad prob. neg. antec. ſi enim alicui non conſtet, an DEUS verè internè promiſerit, ex fidelitate, & omnipotentia, non poteſt inferre, rem certò futuram; nam, ſi DEUS internè non promiſiſſet, non ageret, contra fidelitatem, non implendo promiſſionem; unde debet certò conſtare, quòd DEUS internè promiſerit. Jam hoc poteſt conſtare, vel ex aliis indiciis, diſtinctis à teſtimonio DEI: & actus, iis nixus, non erit actus fidei; quia hic indiſpenſabiliter exigit teſtimonium DEI: vel poteſt conſtare ex teſtimonio DEI: &, ut ex hoc conſtet certiſſimò, prout ad fidem Divinam requiritur, debet iſtud ratione ſapientiæ, & veracitatis Divinæ infinitæ, eſſe infallibile. Ad confirm. neg. ant. Aliud eſt, quòd fortè per diſcurſum aliquem inferamus, rem eſſe futuram: aliud, quòd credamus; ad hoc enim requiritur etiam teſtimonium humanum, & tale ſaltem, ut judicetur prudenter, hîc & nunc non fallere.

122. Dices 1. Ergo neque ſufficit ſapientia, & veracitas; quia, ſi DEUS promitte-

ret

aſſenſus DEO teſtificanti, non ampliùs eſſet meritorius aſſenſus rei teſtificatæ; quia hic aſſenſus non eſſet ampliùs liber; nam neceſſariò aſſentimur rei dictæ à ſummè ſapiente, & ſummè veraci; cùm res ſit evidenter vera: ergo. Reſp. neg. ma. Aſſentiri enim, ſeu aſſerere per actum fidei, quòd DEUS aliquid dixerit, & ſimul negare, quòd illud ſit verum, eſt ſimul elicere actum fidei, & ſimul peccare graviter contra fidem, quæ non ſtant ſimul: ſicut non poſſum ſimul habere ſpem in DEUM, & ſimul deſperare; unde ille aſſenſus ſaltem non eſſet actus fidei Divinæ: quo negato, ruit totum argumentum.

Meritum autem, ſeu obſequium actûs fidei, non videtur ſtare in eo, quod adverſarius aſſignavit: ſed in eo, quòd, cognita per motiva credibilitatis revelatione Divina, voluntas liberè imperet actum firmiorem, quàm mereantur illa motiva prævia, & eum quidem innixum Divino teſtimonio: qualem, quòd voluntas poſſit imperare, ſumitur ex Innocentio XI. oppoſitum damnante in propoſitione 19. quæ ſic habet: *Voluntas non poteſt efficere, ut aſſenſus fidei in ſeipſo ſit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentium.* Sed de hoc plura inferiùs.

121. Ob. 7. Actus fidei poteſt niti, tanquam objecto formali, fidelitate, & omnipotentia DEI: ergo non nititur neceſſariò ſapientiâ, & veracitate. antec. prob. ſi quis ſciat, DEUM eſſe omnipotentem, adeóque

omnia

omnia poſſe, ſimúlque fidelem in ſervandis promiſſis, tunc poteſt firmiſſimè credere promiſſionibus Divinis, etſi DEUS non eſſet infinitè ſapiens, vel verax: ergo. Confirm. In humanis, ſi quem ſcimus poſſe, & ſimul fideliter velle, implere ſuam promiſſionem, huic facillimè credimus, etiamſi non cogitemus de ejus ſapientia, & veracitate: ergo pariter poſſumus credere promiſſionibus Divinis.

Reſp. neg. antec. ad prob. neg. antec. ſi enim alicui non conſtet, an DEUS verè internè promiſerit, ex fidelitate, & omnipotentia, non poteſt inferre, rem certò futuram; nam, ſi DEUS internè non promiſiſſet, non ageret, contra fidelitatem, non implendo promiſſionem; unde debet certò conſtare, quòd DEUS internè promiſerit. Jam hoc poteſt conſtare, vel ex aliis indiciis, diſtinctis à teſtimonio DEI: & actus, iis nixus, non erit actus fidei; quia hic indiſpenſabiliter exigit teſtimonium DEI: vel poteſt conſtare ex teſtimonio DEI: &, ut ex hoc conſtet certiſſimò, prout ad fidem Divinam requiritur, debet iſtud ratione ſapientiæ, & veracitatis Divinæ infinitæ, eſſe infallibile. Ad confirm. neg. ant. Aliud eſt, quòd fortè per diſcurſum aliquem inferamus, rem eſſe futuram: aliud, quòd credamus; ad hoc enim requiritur etiam teſtimonium humanum, & tale ſaltem, ut judicetur prudenter, hîc & nunc non fallere.

122. Dices 1. Ergo neque ſufficit ſapientia, & veracitas; quia, ſi DEUS promitte-

ret

ret in futurum aliquid ſe facturum, deberet credens etiam ſcire, quòd DEUS non eſſet mutabilis; aliàs non ſciret, an ſit certò futurum. Reſp. neg. illat. Immutabilitas in hoc caſu eſt objectum materiale revelatum, non autem formale, reddens revelationem infallibilem: ſicut etiam ipſum decretum DEI promiſſivum; DEUS enim eo ipſo, quòd revelet, aliquid ſe facturum, revelat ſuum decretum immutabile: imò etiam revelat omnipotentiam ſuam, ſeu revelat, ſe poſſe omnia, quæ prædicit, vel promittit; nam, cùm DEUS ſit infallibilis in cognoſcendo, & ſimul omniſcius, eo ipſo etiam cognoſcit, ſe eſſe in ſuis decretis immutabilem, & rem ipſam eſſe futuram: & hæc omnia ſimul revelat: & hæc ejus revelatio, vel teſtimonium, redditur formaliter infallibile ab illa ipſa cognitione, qua ea omnia cognoſcit, & à veracitate, qua omnia dicit, prout cognoſcit: at verò ab immutabilitate, omnipotentia &c. redditur tantùm mediatè, & radicaliter certum, vel infallibile teſtimonium DEI, ſicut à Deitate.

123. Dices 2. Fides Abrahæ, quæ utique Theologica erat, nitebatur tantùm Divinis promiſſionibus; ſic enim dicitur *ad Rom. 4. v. 20. In repromiſſione etiam DEI non hæſitavit diffidentiâ, ſed confortatus eſt fide, dans gloriam DEO, pleniſſimè ſciens, quia, quæcunque promiſit, potens eſt & facere:* ſic etiam Beatiſſimæ Virgini Gabriel Angelus motivum ad actum fidei propoſuit omnipotentiam DEI. *Luc. 1. v. 37.*

Quia

Quia non erit impoſſibile apud DEUM omne verbum: & ſimilia plura poſſent ex Scripturis afferri: ergo. Reſp. 1. Juxta multos Doctores, & probabiliter etiam juxta D. Thomam, ùt videre eſt apud Gormaz *de virt. Theol. n. 214.* fidelitas nihil aliud eſt, quàm veracitas in loquendo: & hinc etiam dicitur *pſal. 18. v. 8. Teſtimonium Domini fidele.* & *pſal. 110. v. 8. Fidelia omnia mandata ejus.* & Chriſtus dicitur *Apoc. 1. v. 5. Teſtis fidelis*; unde niti fidelitate eſſet niti veracitate in dicendo: ſed quia hæc ſola non ſufficit, & juxta Gormaz *loc. cit.* plures auctores non admittunt identitatem harum virtutum

124. Reſp. 2. neg. ant. Ibi Scriptura non aſſignat immediatum objectum formale actûs fidei, ſed tantùm motivum volendi credere; nam, quando quis, vel per actum fidei prævium, jam credidit omnipotentiam, & fidelitatem DEI, tanquam objectum materiale, vel eas per actum etiam inferiorem cognovit: poſtea autem audit, DEUM hoc promiſiſſe, tunc utique illa quæcunque cognitio prævia poteſt ipſum movere, ad volendum credere aliquod novum objectum promiſſum, e. g. promiſſam incarnationem Divinam, non propter fidelitatem DEI, ſed propter revelationem, & teſtimonium DEI, quo DEUS teſtatur, ſe velle ſuo tempore mittere filium ſuum in carne; nam, ſi non crederet, DEUM eſſe omnipotentem, fortè putaret, incarnationem non eſſe poſſibilem: adeóque non poſſet credere Divinæ revela-

tio-

tioni; & pariter ſi non judicaret, DEUM eſſe fidelem, fortè putaret, DEUM ſua promiſſa non impleturum, adeóque incarnationem non futuram. Unde hi actus prævii etiam removent impedimenta actûs fidei: attamen eorum motiva non ſunt immediata objecta formalia fidei: ſed tantùm radicaliter, & mediatè, aliquo modo concurrunt. Aliquando etiam omnipotentia DEI, per fidem credita, poteſt movere voluntatem ad opera difficilia, e. g. Abrahamum ad immolandum Iſaacum: & hac ratione dicitur Abraham fide omnipotentiæ confortatus.

125. Ob. 8. Saltem exiſtentia DEI non poteſt credi propter teſtimonium DEI: ergo. prob: ant. exiſtentia DEI eſt prior revelatione; priùs enim debet DEUS exiſtere, quàm loquatur: & priùs debet eſſe cognitus ùt exiſtens, quàm ùt loquens; nam niſi priùs ſciam, aliquem exiſtere, nunquam aſſentiri potero, quòd loquatur: ergo. Confirm. Exiſtentia DEi eſt evidens, & teſtimonium DEI non eſt evidens: ergo non creditur illa propter iſtud. Reſp. neg. ant. ad prob. conc. 1. p. ant. diſt. 2. p. DEUS debet priùs eſſe cognitus ùt exiſtens, per actum ſupernaturalem fidei. neg. ant. per actum naturaliter evidentem, vel concluſionem aliquam Theologicam, vel quemcunque alium actum. om. ant. & neg. conſ.

Dixi: omitto antecedens; quia poteſt ſæpe contingere, ut DEUS ùt exiſtens, & ùt loquens, ſimul proponatur per idem teſtimonium Divinum. Quòd ſi autem aliqua notitia

DEI

DEI præcedat, illa non eſt actus fidei; quia hic non poteſt elici, niſi ex motivo Divini teſtimonii; unde etiam, ſi aſſentiremur exiſtentiæ DEI, vel ſapientiæ, & veracſtatī; eoquòd DEUS nos elevâſſet ad viſionem intuitivam iſtarum perfectionum, non eliceremus actum fidei: multò igitur minùs ille actus viatoris, affirmans exiſtentiam DEI ante ejus teſtimonium, eſt actus fidei: ſed eſt actus alterius ſpeciei, ſpectans ad prævias diſpoſitiones ad fidem, ſeu ad applicationem motivi fidei.

Quòd autem exiſtentia DEI ſit prior ad ejus locutionem, nihil probat contra nos; nam & cauſa eſt prior effectu, & tamen poteſt cognoſci cauſa ex effectu: & vel maximè, quod eſt intentionaliter prius reſpectu alicujus quoad unum actum, poteſt eſſe intentionaliter poſterius reſpectu ejuſdem rei, quoad alium actum, ùt eſt evidens. Ad confirm. conc. ant. neg. conſ. Multa evidentia creduntur, quanquam non credantur ob evidentiam: ſcilicet poſſum aſſentiri eidem rei per diverſos actus, habentes diverſa motiva, tum evidentia, tum non evidentia, præſertim ſi motiva non evidentia exuperent ratione certitudinis ſupernaturalis, motiva evidentia.

126. Ob. 9. Ignotius non poteſt eſſe ratio cognoſcendi aliquid notius: ſed teſtimonium DEI eſt aliquid ignotius, quàm exiſtentia DEI: ergo teſtimonium DEI non poteſt eſſe ratio cognoſcendi exiſtentiam DEI: adeóque hæc non poteſt credi ob teſtimoni-

um DEI. Confirm. 1. Nemo audiens hominem loquentem credit ob ejus teſtimonium, quòd exiſtat: ergo neque audiens DEUM loquentem credit, eum exiſtere ob ejus teſtimonium. Confirm. 2. Ipſa prima veritas, & infallibilitas DEI, non eſt credibilis ob teſtimonium: ergo actus fidei non univerſaliter elicitur ex hoc motivo. ant. prob. aliàs prima veritas crederetur propter ſe ipſam, ſeu per circulum vitioſum: hoc eſt abſurdum: ergo. Reſp. neg. ma. cùm enim eadem res poſſit cognoſci, & affirmari ex diverſis motivis, poteſt utique aliquid etiam notius, ſeu ex alio fundamento evidentius, affirmari ob motivum ignotius, hoc eſt, obſcuriùs propoſitum. Nec id imprudenter contingit in fide; tum quia certitudo fidei, ùt infrà dicemus, major eſt, quàm certitudo actûs naturalis, etiam metaphyſicè evidentis; tum quia actus fidei habet ſuum meritum ſupernaturale; tum quia proponuntur etiam in Scripturis talia credenda, e. g. quòd omnibus hominibus ſit moriendum.

Ad 1. confirm. om. ant. neg. conſ. quia, cùm audio loquentem, ipſa locutio, non ùt teſtimonium, ſed tanquam purus effectus vitalis cauſæ ſuæ, jam metaphyſicè me certificat de vita loquentis; unde ordinariè eſſet ſuperfluum, aſſentiri ob teſtimonium hominis fallibile, quod eſt multò inferius motivum: at non ita ſe habet teſtimonium DEI, quod eſt motivum longè firmius, quàm ſit omnis ratio naturalis. Ad 2. confirm. neg. ant. ad prob. neg. ma. Creditur quidem

dem prima veritas, imò & revelatio, propter ſe ipſam: non tamen ideo ambulatur vitioſo in circulo, ſed potiùs in hoc motivo ſiſtitur gradus, ùt infrà agendo de reſolutione fidei pluribus oſtendemus. Et hæc de objecto formali fidei increato ſat fusè: jam de creato agendum.

QUÆSTIO III.

De Objecto Formali Fidei Creato.

ARTICULUS I.

An Revelatio Externa ſit Objectum Formale Fidei,

127. ESparza. *l. 6. de virt. Theol. q. 15. a. 2.* cupiens conciliare omnes auctores circa ſententiam de objecto, ſeu motivo formali fidei, duplicem adſtruit revelationem DEI: unam increatam, æternam, & DEO intrinſecam, quam vocat *revelationem activam*, atque *a. 3.* aſſerit, eam nec virtualiter diſtingui à voluntate DEI libera, aliquid exteriùs in tempore revelandi: alteram, quam vocat *revelationem paſſivam*, aitque, conſiſtere in aliqua entitate creata: ſive hæc ſit illuſtratio interior, immiſſa animo, ùt contingit in prophetis: ſive ſit vox, aut aliquod aliud ſignum exterius, quo DEUS creaturis ſuum conceptum, de hac, vel illa re, ſimúlque rem ipſam manifeſtat. Et illam quidem revela-

Digitized by Google

tionem activam ait esse partiale motivum fidei: sed de passiva postea *q. 16. a. 12.* ait, certum esse, quòd non sit motivum ad assensum: at quomodo certum esse potest, cujus oppositum gravissimi auctores tradunt?

128. Dico 1. Revelatio illa, ab Esparza dicta activa, non est propriè, & strictè dicta revelatio: sed revelatio Divina, propriè dicta, est locutio aliqua DEO extrinseca, & creata manifestatio Divini conceptûs. ita Suarez, Valentia, Gormaz, & communiter nostri. Prob. 1. ex S. Thoma, qui *1. p. q. 107. a. 1. in corp.* ait: *Nihil enim est aliud loqui ad alterum, quàm conceptum mentis alteri manifestare:* sed illa revelatio activa, DEO interna, non est manifestatio conceptûs Divini; cùm nemini ex se sit nota, aut intellecta, nisi per aliud signum creatum manifestetur: ergo. Confirm. 1. ex eodem S. Doctore. *q. 18. de verit. quæ est de cognitione primi hominis &c. a. 3. in corp.* ubi dividit revelationem in internam, seu illam, quæ fit per internam inspirationem: & in externam, seu illam, quæ fit, aut per voces prophetarum, aut Scripturam, aut traditionem: quæ utraque est creata, & DEO externa: nec mentionem ullibi facit alterius revelationis DEO intrinsecæ: ergo.

129. Prob. conclusio 2. Scripturæ, Concilia, & Patres, per revelationem Divinam ubique intelligunt locutionem DEI ad nos directam: atqui hæc non est revelatio illa activa, sed passiva creata: ergo. Confir. 1.

Ut

Ut fatetur Eſparza, revelatio activa DEO intrinſeca, aliud non éſt, quàm decretum, ſeu volitio DEI, aliquid nobis manifeſtandi, vel loquendi, aut revelandi: atqui volitio loquendi, vel revelandi, non eſt locutio, aut revelatio: ſicut volitio comedendi non eſt comeſtio, & volitio ſanctificandi non eſt ſanctificatio, ùt clarè colligitur ex Tridentino *ſeſſ. 6. c. 7.* ergo. Confirm. 2. Revelatio illa activa, DEO immanens, eſt ab æterno: atqui revelatio DEI ſtrictè talis, non eſt ab æterno: ergo. prob. mi. DEUS non eſt ab æterno loquens creaturis: cur enim locutus fuiſſet, quando nemo audiviſſet? ergo. Certè, ſicut decretum condendi mundum, ab æterno exiſtens, non denominat DEUM ab æterno creantem, ita nec volitio revelandi, ab æterno exiſtens, denominat DEUM ab æterno revelantem.

Confirm. 3. Per revelationem Divinam hîc non intelligitur locutio purè mentalis, qua DEUS ſibi loquitur ad intra (ſicut etiam homo poteſt ſibi ipſi loqui, dum ſe convertit ad actu conſiderandum, quod habitualiter novit, & in ſe formar conceptum rei, qui verbum mentis dicitur) ſed juxta Scripturam, Concilia, & Patres, intelligitur hîc per revelationem locutio ad nos directa: atqui hæc non poteſt explicari, niſi dicatur, quòd ſit aliquod ſignum manifeſtativum conceptûs Divini, à DEO diſtinctum, eique extrinſecum: ergo. Confirm. 4. Locutio ad alterum ſtrictè dicta debet eſſe ſignum extrinſecum, diſtinctum à conceptu loquen-

tis, quòd innoteſcat ei, ad quem locutio dirigitur: ergo etiam revelatio, ſeu locutio DEI, directa ad nos, debet eſſe tale ſignum extrinſecum, diſtinctum à conceptu DEI. prob. ant. aliàs non eſt explicabile, in quo ſtet ratio mendacii; nam hæc in eo ſtare juxta omnes dicitur, quòd locutio ſit conceptui in mente exiſtenti contraria: ſi autem locutio jam ſtaret in ipſo conceptu, non poſſet eſſe contraria conceptui: ergo.

130. Dico 2. Revelatio iſta, propriè dicta, ſeu creata, eſt partiale motivum Divinæ fidei. ita S. Thomas *2. 2. q. 1. a. 1. in corp.* Suarez, Vaſquez, Turrianus, Molina, & communiter noſtri, pluréſque alii. Prob. 1. Scripturæ ubique pro motivo fidei aſſignant teſtimonium, locutionem, revelationem, enarrationem, ſermonem Divinum &c. ſed, niſi verba hæc valde torqueantur, à proprio in alienum ſenſum, planè ſignificant manifeſtationem aliquam creatam; cùm, (ùt hucuſque probatum) actus internus DEI, nec ſit teſtimonium, nec locutio, nec ſermo, nec manifeſtatio &c. reſpectu noſtri: ergo. ma. prob. omnibus textibus. *n. 38.* citatis.

Confir. 1. Teſtimonium externum DEI, ſeu revelatio, ùt vocatur paſſiva, juxta Scripturas non eſt pura conditio, applicans motivum formale: ergo eſt partiale motivum. ant. prob. Scripturæ illi teſtimonio, ſeu externæ manifeſtationi, tribuunt prædicata, quæ conveniunt ſoli motivo fidei: ergo. prob. ant. teſtimonium illud dicitur in Scripturis eſſe verum, eſſe majus teſtimonio hu-

humano, eſſe æternæ veritatis, adeóque dignum aſſenſu firmiſſimo : atqui hæc non conveniunt ei, quod eſt tantùm applicatio motivi, ſed conveniunt ſoli motivo fidei : ergo. Confirm. 2. Nec juxta Scripturas, nec juxta rationem, ad motivum fidei ſufficit aliquid tantùm infallibiliter connexum cum re, ſed debet eſſe infallibile dicens: atqui hujus concreti *infallibile dicens*, etiam eſt pars ipſa dictio, ſeu revelatio propriè dicta : ergo. ma. eſt clara, tum ex Scripturis, quæ ſemper exigunt ad fidem dictum, vel teſtimonium : tum ex ratione allata *n. 39.* quia per hoc diſtinguitur fides ab aliis aſſenſibus intellectualibus. mi. etiam eſt clara cuilibet, qui ad regulas logicas illud concretum novit reſolvere in ſubjectum, & formam.

131. Prob. 2. concluſio, & præoccupatur ſimul reſponſio adverſariorum. Fides ſemper aſſentitur myſteriis, vel objectis; quia ſunt dicta, vel revelata à DEO : atqui illa particula *quia* (ùt rectè notat Gormaz *de virt. Theolog. n. 251.*) etſi ſæpe reſpectu aliarum potentiarum denotet tantùm conditionem, tamen reſpectu intellectûs, elicientis propoſitionem cauſalem, ſemper denotat motivum : ergo reſpectu intellectûs, elicientis actum fidei (qui eſt propoſitio cauſalis, habens pro cauſa teſtimonium DEI) e. g. reſpectu intellectûs elicientis hunc actum : *Credo incarnationem ; quia DEUS dicit*: illud *quia* denotat, dictum Divinum eſſe motivum illius actûs.

conſ. patet. ant. prob. etſi voluntas amans bonum, quia cognoſcit, non habeat pro motivo cognitionem: & ignis comburens, quia applicatus, non habeat applicationem pro concauſa, ſed tantùm pro conditione: tamen in iſtis propoſitionibus cauſalibus: *Voluntas amat bonum; quia eſt cognitum*: &: *Ignis comburit; quia eſt applicatus*: cognitio, & applicatio, eſt verum objectum formale motivum reſpectu intellectûs, elicientis eas propoſitiones cauſales: &, quæ ſunt tantùm conditiones reſpectu voluntatis, vel ignis, ſunt vera motiva reſpectu intellectûs: ergo non eſt paritas ab aliis potentiis ad intellectum, elicientem propoſitiones cauſales.

Prob. ant. Juxta omnes ſummulas propoſitio, quæ habet particulam *quia*, eſt cauſalis, & per illam particulam denotatur ratio, ſeu motivum aſſentiendi: ergo. Et ſanè intellectus ex eo, quòd voluntati proponatur bonum per cognitionem, & igni per applicationem admoveatur e. g. ſtupa, movetur ad affirmandum, dari amorem, & combuſtionem: & ſi deberet per ſyllogiſmum hoc probare, pro medio termino, id eſt, pro motivo ſuo, aſſumeret cognitionem, & applicationem. Hinc, quamvis e. g. cognitio, non ſit cauſa amoris, tamen eſt cauſa, vel motivum propoſitionis affirmantis, eum dari.

¦132. Dices. In hac propoſitione: *Intellectus agit; quia eſt applicatus*: applicatio non eſt motivum reſpectu intellectûs agentis: ergo.

go. Reſp. diſt. ant. applicatio non eſt motivum reſpectu intellectûs, hanc propoſitionem cauſalem elicientis. neg. ant. non eſt motivum reſpectu intellectûs alterius, qui non elicit hanc propoſitionem, ſed de quo, tanquam de objecto, dicitur, eum aliud quid agere. conc. ant. & neg. conſ. Dixi enim tantùm, quòd reſpectu intellectûs, elicientis propoſitionem cauſalem, illa particula *quia* denotet motivum, in ordine ad aſſenſum illum cauſalem (& talis ſemper eſt intellectus, eliciens actum fidei, ſeu credens objectum; quia DEUS dicit) non verò dixi, quòd illa particula *quia* denotet ſemper motivum reſpectu cujuscunque intellectûs, non elicientis propoſitionem cauſalem, ſed tantùm ſe habentis per modum objecti, de quo alius quidam propoſitionem cauſalem affirmat.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

133. OB. 1. contra primam concluſionem. Illa eſt locutio, ſeu revelatio propriè dicta, à qua res dicta habet veritatem: ſed hanc non habet à manifeſtatione, ſeu revelatione creata externa: ergo. prob. min. revelatio creata, ſeu verba extrinſeca, ſunt indifferentia ad verum, vel falſum: ergo ab his non habet res dicta veritatem. Reſp. 1. neg. ma. nam utique locutio falſa eſt locu-

cutio propriè dicta, & vera in essendo, licèt non sit vera in dicendo. Resp. 2. dist. ma. illa est locutio propriè dicta, à qua præcisè nudè in se sumpta habet res dicta veritatem. neg. ma. à qua ùt informata auctoritate infallibili dicentis habet veritatem. conc. ma. & dist. sic min. neg. cons. ad prob. dist. ant. verba illa, nudè sumpta, sunt indifferentia ad verum, vel falsum. conc. ant. ùt informata auctoritate DEI. neg. ant. & cons.

Si enim DEUS illa verba assumat, & sua auctoritate extrinsecè informet, seu moraliter ipsis uniat suam infallibilitatem, non ampliùs sunt indifferentia, sed determinatissima ad veritatem; sicut, si homo gravis ea assumat, non quidem metaphysicè, vel physicè, tamen moraliter redduntur determinata ad verum. Quòdsi etiam ille fallatur ex inculpata ignorantia, tamen ejus auctoritate verba determinantur ad hoc, ut non sint mendacia, quamvis priùs in se, & nudè sumpta, indifferentia essent ad mendacium. Unde, licèt talis non loquatur materialiter verum; quia ejus verba non sunt conformia objecto, tamen loquitur, ùt Logici dicunt, formaliter verum, quatenus verba sunt conformia conceptui mentis.

134. Ob. 2. *Psal. 61. v. 12.* dicitur: *Semel locutus est DEUS: duo hæc audivi:* atqui, si revelatio externa esset vera locutio DEI, non tantùm semel fuisset locutus DEUS: ergo. Resp. retorqueo argumentum *Ad Hebr. 1. v. 1.* dicitur: *Multifariam, multisque modis, olim DEUS loquens patribus*

in

in prophetis, noviſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio: ergo DEUS ſæpiùs locutus eſt: & cur hæc verba Apoſtoli *in filio* non ſint explicanda etiam de locutione proprié dicta? Quare, ne iſti textus ſibi contrarii ſint, conciliari debent: hinc reſp. 1. diſt. min. non tantùm ſemel locutus fuiſſet DEUS ad extra. conc. min. ad intra. neg. min. & conſ. Illum textum Pſalmiſtæ Gormaz *de virt. Theol. n. 242.* explicat de locutione DEI ad intra, non de qua loquitur Esparza, conſiſtente in decreto DEI, & de qua *n. 127.* ſed de locutione, per quam DEUS generavit Verbum Divinum. Firmatur reſponſio auctoritate D. Auguſtini *enarrat. in pſal. 61. in ea verba* ita commentantis: *Apud ſe ſemel DEUS locutus eſt; quia unum Verbum genuit DEUS.* Ex illis autem ibi ſemel dictis dein per revelationem extrinſecam David duo illa audivit: ſcilicet, in DEO dari potentiam, & miſericordiam, ut illa timeatur, in hac ſperetur.

135. Reſponderi probabiliter poteſt 2. DEUM fuiſſe ſemel, hoc eſt, aliquando immobiliter locutum; nam *ſemel* videtur etiam in hac ſignificatione accipi; ſic enim dicimus: *Jam ſemel dixi: quod ſemel factum, ſemper manet: ſemel dictum, ſemper dictum.* ita Bellarminus *in explan. pſal. 61. & hunc locum*, citans S. Hieronymum, qui ſic explicat: *Semel DEUS loquitur, & ſit omnino, quod loquitur.* Ex hoc autem non ſequitur, quòd tantùm ſemel, vel tantùm una vice, DEUS locutus ſit. Item *ſemel* etiam

ſigni-

ſignificat *ſummatim*, vel *omnino* juxta Calepinum; unde poteſt fors dici, DEUM ſummatim, vel omnino, aliqua aliquando dixiſſe, ex quibus David duo illa perceperit. S. Hieronymus pro illo *ſemel* ponit vocem *unum*; quia Hebræum vocabulum etiam juxta Bellarminum *loc. cit.* ſignificat unum. Et hinc quoque Emanuel Sa ex S. Hieronymo vertit illa verba: *Unum mihi*; ſcilicet Davidi, locutus eſt DEUS: hoc autem unum non neceſſariò negat aliud, ſed ab eo præſcindit.

136. Ob. 3. contra 2. concluſionem S. Thomas. *2. 2. q. 1. a. 1. in corp.* ait de fide: *Si conſideremus formalem rationem objecti, nihil eſt aliud, quàm veritas prima:* ergo excludit revelationem creatam. Reſp. diſt. ant. nihil eſt aliud, quàm veritas prima revelans, vel dicens. conc. ant. quàm veritas prima nudè ſumpta. neg. ant. & conſ. Hæc eſt mens expreſſa Angelici; nam ſtatim ibidem ſubjungit: *Non enim fides, de qua loquimur, aſſentit alicui, niſi quia eſt à DEO revelatum.* & *2. 2. q. 5. a. 3. in corp.* ait: *Formale autem objectum fidei eſt veritas prima, ſecundùm quod manifeſtatur in Scripturis Sacris, & doctrina Eccleſiæ.* & *1. p. q. 1. a. 8. ad 2.* ait: *Innititur enim fides noſtra revelationi, Apoſtolis, & Prophetis factæ, qui canonicos libros ſcripſerunt.*

137. Ob. 4. Si revelatio creata eſſet objectum fidei, tunc fides haberet pro objecto formali aliquid creatum: ſed ſic non eſſet virtus Theologica: ergo- Reſp. diſt. ma.

Digitized by Google

ma. fides haberet aliquid creatum pro objecto formali adæquato. neg. ma. pro inadæquato. conc. ma. & diſt. ſic min. neg. conſ. poteſt enim virtus Theologica, ſi id requirat tendentia actuum ejus, habere aliquod partiale objectum formale quod creatum, modò alterum partiale objectum ſit Divinum; nam ſic tamen adhuc ſufficienter diſtinguitur à virtutibus moralibus; iſtæ enim nec pro objecto formali quod partiali habent aliquid Divinum. Et ſic ſpes (quæ juxta omnes eſt virtus Theologica; eoquòd ejus actus ſit deſiderium fiduciale DEI poſſidendi) juxta communem Theologorum habet pro objecto formali quod DEUM auxiliantem, hoc eſt, præter ipſum DEUM etiam auxilia creata à DEO provenientia: vel etiam juxta plures Theologos (quia ejus actus eſt amor DEI, non quidem benevolentiæ, ſed concupiſcentiæ) habet pro objecto DEUM videndum, vel poſſidendum, hoc eſt, etiam viſionem beatificam creatam, qua videtur, & intentionaliter poſſidetur DEUS. Aliud eſt de charitate Theologica, cujus actus ex ſua tendentia nihil requirit creatum pro objecto formali, & hinc nec pro objecto partiali habet aliquid creatum; unde *1. Cor. 13. v, 13.* ab Apoſtolo dicitur *major*.

138. Ob. 5. Promulgatio legis non eſt pars legis: ergo nec revelatio eſt pars motivi fidei. Confirm. Revelationes creatæ ſunt diverſæ ſpeciei; aliæ enim conſiſtunt in inſpirationibus internis, aliæ in vocibus

cibus externis, aliæ in aliis ſignis: ſed motivum, ſeu objectum formale fidei, debet eſſe ejusdem ſpeciei; nam, ùt diximus *n. 113.* omnes actus fidei probabiliter ſunt ejusdem ſpeciei: ergo. Reſp. om. ant. neg. conſ. Etſi detur, ſeu omittatur antecedens, ex eo tantùm ſequitur, quòd revelatio non ſit pars veritatis Divinæ: non verò, quòd non ſit pars veritatis Divinæ dicentis, quæ tota eſt motivum fidei. Omiſi ant. quia, licèt dicatur, quòd promulgatio legis non ſit conſtitutiva legis, eſſentialiter tantùm ſumptæ, eſt tamen promulgatio, ſaltem aliqua latiùs dicta, pars legis ùt actualiter obligantis.

Ad confirm. diſt. ma. Revelationes creatæ ſunt diverſæ ſpeciei in conſideratione phyſica. conc. ma. in conſideratione Theologica. neg. ma. & diſt. ſic min. neg. conſ. Furtum auri, & furtum argenti, etiam differunt phyſicè, non tamen Theologice; quia hanc differentiam non conſiderat Theologia, nec prædicatum aurei, vel argentei, eſt ab ipſa conſiderabile. Poſſunt autem etiam actus fidei inter ſe differre ſpecie phyſica, modò non differant ſpecie Theologica: & hinc etiam phyſicè differre poterunt objecta formalia, modò non differant Theologicè, quod non contingit; nam Theologia non conſiderat, vel curat, an revelatio ſit vox, an illuminatio interior, ſicut neque conſiderat, an verba ſint Latina, an Hebraica, modò omnia conveniant in hoc, quòd ſint teſtimonium DEI.

139. Ob. 6. Quod eſt indifferens ad verita-

ritatem, vel falſitatem, non poteſt eſſe objectum formale fidei : ſed revelatio externa, ſeu verba extrinſeca, ſunt indifferentia: ergo. prob. ma. fides debet eſſe certiſſima, & hanc certitudinem habere ab objecto formali : ſed non poteſt eam habere ab objecto indifferente ad veritatem: ergo. min. ſuperior etiam probatur clarè : illa verba, & ſigna exteriora, ſaltem ſæpiſſimè, potuiſſent provenire ab inſipiente, & mendaci, nec ex natura ſua exigunt provenire à veraci, & cum veritate conjungi : ergo illa verba ſunt indifferentia. Reſp. diſt. ma. quod eſt indifferens ad veritatem, vel falſitatem, non poteſt eſſe objectum formale fidei adæquatum. conc. ma. non poteſt eſſe objectum indæquatum. neg. ma. & diſt. etiam min. revelatio eſt indiffereas ſeorſim ſumpta. conc. min. ùt informata extrinſecè auctoritate DEI loquentis, ſive ei conjuncta. neg. min. & conſ. ad prob. diſt. ma. fides debet habere ſuam certitudinem ab ojecto formali adæquato. conc. ma. debet eam habere ab objecto tantùm inadæquato. ſubdiſt. debet eam habere ab objecto inadæquato ſeorſim ſumpto. neg. ma. ab eò ùt informato, vel conjuncto alteri comparti, ſeu auctoritati DEI loquentis. conc. ma. & om. min. neg. conſ. ad prob. min. diſt. ant. poſſunt à mendaci provenire verba illa, & ſigna ſeorſim ſumpta. conc. ant. ùt informata, vel conjuncta auctoritati Divinæ. neg. ant. & conſ.

Deinde hoc argumentum retorqueo in adverſarios, juxta quos revelatio exter-

na

na ſaltem eſt applicatio motivi fidei; nam etiam illa verba ſunt indifferentia, ut applicent motivum fidei, ſeu auctoritatem Divinam, vel non; ſi enim à mendaci provenirent, non applicarent utique auctoritatem DEI; unde etiam adverſarii debent noſtra diſtinctione uti, & dicere, ea quidem verba eſſe indifferentia ad applicationem motivi fidei, ſi ſeorſim ſpectentur, non verò, ſi ſpectentur ùt informata auctoritate Divina, & conjuncta illi, vel certis quibusdam circumſtantiis.

140. Sciendum itaque, multa eſſe ad aliquem effectum, vel dandam aliquam denominationem indifferentia, ſi ſeorſim ſumantur: non verò, ſi cum compartibus. Sic quælibet præmiſſa ſeorſim, & ſola, eſt indifferens, ſeu inſufficiens, ad inferendam concluſionem: quilibet gradus caloris eſt indifferens ad intenſionem; ſi enim ſolus relinquitur, non faciet intenſionem: inſuper, ùt rectè notat Haunoldus *l. 3. tr. 1. n. 97.* quælibet pars corporis venuſti eſt indifferens ad conſtituendum pulchrum; naſus enim, qui eſt pulcher in facie gigantis, eſſet deformis in facie parvuli. Unde etiam, licèt revelatio externa, ſeorſim ſumpta, ſit indifferens ad movendum ad actum fidei, non tamen eſt indifferens, ſi ſimul ſumatur in complexo cum auctoritate DEI: & ſic ſumi debet; nam, ùt ſæpe jam diximus, ad actum fidei non ſufficit tantùm motivum infallibile, ſed requiritur infallibile dicens: hoc autem non habetur ſine

reve-

revelatione: & pariter neque ſufficit quodcunque dicens, ſeu dictum, ſed debet eſſe infallibile, atque adeò utrúmque ſimul.

Licèt autem revelatio ſeorſim ſumpta non ſit vera, eſt tamen vera, ſi informetur auctoritate Divina, vel huic conjungatur, hoc eſt, ſi verba illa aſſumantur à DEO ùt ſua: & ab his, in complexo, vel concreto ſumptis, poteſt actus fidei habere certitudinem, & veritatem firmiſſimam. Quæſtio autem de voce foret, quænam hujus concreti *teſtimonium DEI infallibile* pars ſit revelatio, an ſit ſubjectum, an forma: ad quam tamen reſponderi poteſt. Si ponatur hoc concretum *teſtimonium DEI infallibile*, revelatio erit ſubjectum: & forma ejus erit veritas, ſeu infallibilitas Divina. Si verò concretum ponatur iſtud *prima veritas dicens*, revelatio erit forma. Nec eſt ullo modo abſurdum, ut aliquid reſpectu concretorum, formaliter ſaltem diverſorum, nunc ſumatur per modum ſubjecti, aliàs per modum formæ; quia dependet res ab acceptione intentionali, ùt poſſet explicari pluribus exemplis.

141. Ob. 7. Viſio beatifica ſuccedit fidei: ſed viſio habet pro objecto ſolùm prædicatum Divinum: ergo etiam fides. Reſp. ſyllogiſmum manifeſtè eſſe malè formatum; inferuntur enim in concluſione duo termini, qui nunquam fuêre in præmiſſis; unde neg. conſ. Viſio, & fides, non debent quoad omnia eſſe ſimiles; aliàs, ſicut fides eſt obſcura, ita etiam viſio deberet eſſe talis: nec

viſio ſuccedit fidei, ùt par pari, ſed ùt perfectius imperfectiori: ſic etiam poſſeſſio DEI ſuccedit ſpei, quin illa etiam requirat abſentiam boni, quam tamen requirit ſpes ſtrictè dicta.

ARTICULUS III.

An etiam Revelatio Privata poſſit eſſe objectum formale fidei Divinæ.

142. CArdinalis de Lugo *de fide diſp. 9. ſect. 1. n. 17.* docet, vel potiùs ſupponit, in ſtatu puræ naturæ fuiſſe poſſibilem aliquam revelationem DEI. Et ſanè ipſius ratio magni ponderis eſt; nam utique DEUS potuiſſet tunc homini, vel creaturæ cuicunque rationali, præter præcepta naturalia imponere aliquod præceptum poſitivum; cur enim non potuiſſet DEUS, etiam homini in eo ſtatu, prohibere eſum alicujus fructûs, aliàs indifferentem, quamvis non voluiſſet eum elevare ad ſtatum ſupernum? hoc autem præceptum non potuiſſet homini innoteſcere, niſi per aliquam revelationem Divinam.

Talis autem revelatio in eo ſtatu non propterea fuiſſet Theologicè ſupernaturalis, quidquid ſit, an futura fuiſſet philoſophicè ſupernaturalis; quamvis valde probabile ſit, eam nec phyloſophicè ſupernaturalem futuram fuiſſe; tum quia non videtur, quare præceptum, de quo modò dictum, debuerit eſſe

eſſe phyloſophicè ſupernaturale; tum quia non videtur eſſe ſupra exigentiam totius creaturæ aliqua DEI locutio; nam creatura rationalis, in ſtatu naturæ puræ relicta, non exigeret auctorem ſuum mutum, ſed potiùs loquentem, ſaltem indeterminatè, & in quibuſdam naturalibus circumſtantiis. Neque eſt (ùt aliqui hîc opponunt) nimia familiaritas domini cum ſervo, ſi ei loquatur, præſertim imperando.

Imò, quamvis creatura in ſtatu puræ naturæ locutionem DEI non exigeret, tamen, ùt quidam ajunt, ea locutio non eſſet ſupernaturalis; quia DEUS producendo illam locutionem, naturaliter, ſive tanquam agens naturale, eam produceret. Sic, ajunt, licèt aër non exigat lucem; quia tamen ſol exigit illam in aëre producere, ipſa eſt aëri naturalis: ùt autem ſol exigit producere lucem, ita, ajunt iſti auctores, DEUS, etiam ùt auctor naturæ, exigit poſſe cum ſua creatura loqui, eique præcipere. Quæ autem Eſparza *l. 6. de virt. theol. q. 19. a. ult. ad 4. & q. 26. a. 7.* in oppoſitum dicit, & contra poſſibilitatem revelationis in ſtatu puræ naturæ affert, me non moverent, ſi iſtam quæſtionem tractare, & poſitivè decidere vellem.

143. Sed quidquid de hoc ſit, talis revelatio naturalis defacto non datur in noſtro ſtatu elevationis; nam modò omnes locutiones Divinæ ſunt ſupernaturales: & internæ quidem locutiones ſunt intrinſecè tales, utpote ex eſſentia ſua conducentes ad

finem ſupernum: externæ verò voces, aut ſcripturæ, vel alia ſigna, ſaltem ſunt extrinſecè ſupernaturalia; quatenus DEUS ea exhibet, ex intentione æternæ ſalutis noſtræ. Ex his autem revelationibus aliquæ ſunt *publicæ*, hoc eſt, factæ in ordine ad omnes homines, & totam Eccleſiam: aliæ verò *privatæ*, hoc eſt, factæ, non tantùm uni perſonæ privatæ (nam multæ, quæ ſunt publicæ, primò uni homini, e.g. Moyſi, factæ ſunt, ſed cum intentione, ut omnibus manifeſtarentur) ſed ſunt factæ in ordine ad unum ſolum, vel paucos.

Et pari ratione aliqui ſunt actus *fidei publicæ*, alii *fidei privatæ*: unde actus fidei eſt genus ad actum fidei publicæ, ſeu *Catholicæ*, & ad actum fidei privatæ, ſeu *non Catholicæ*: ſicut animal eſt genus ad rationale, & irrationale. Per actum fidei Catholicæ intelligimus hìc in ſenſu reſtricto eum, qui eſt univerſalis, hoc eſt, qui aſſentitur objectis revelatis in ordine ad totam Eccleſiam, ſeu revelationi publicæ: per actum fidei non catholicæ intelligimus eum, qui non eſt ita univerſalis, ſed aſſentitur tantùm revelationi privatæ. Quæritur jam, an actus, aſſentiens tali revelationi privatæ, ſit verè actus fidei Theologicæ, ſeu Divinæ, ita, ut habitus fidei etiam in ipſum influat, ſicut in actum aſſentientem revelationi publicæ.

144. Dico. Actus, reſpiciens pro ſuo motivo revelationem Divinam privatam, eſt verè actus fidei Divinæ, & Theologicæ. ita Suarez. *de fide diſp. 3. ſec. 10. n. 5.* Tanner.

diſp.

diſp. 1. de fide q. 1. n. 61. Gormaz. *de virt. Theol. diſp. 7. n. 284.* Bellarminus *tom. 4. contr. 3. gener. 2. princip. de juſtificat. l. 3. c. 3.* & plures alii. Prob. concluſio 1. ex Tridentino, quod *ſeſſ. 6. c. 12.* ait: *Nam, niſi ex ſpeciali revelatione ſciri non poteſt, quos DEUS ſibi elegerit.* & *can. 16.* ait: *Siquis magnum illud usque in finem perſeverantiæ donum ſe certò habiturum, abſoluta, & infallibili certitudine, dixerit, niſi hoc ex ſpeciali revelatione didicerit, anathema ſit.* Jam ſic. Concilium hîc admittit, aliquid infallibili certitudine ſciri poſſe, ratione ſpecialis revelationis, & quidem aſſentiendo per fidem Divinam: ergo actus, qui talem revelationem habet pro ſuo motivo, eſt verè actus fidei. prob. ant. inprimis Concilium non facit mentionem alterius fidei, quàm Divinæ, & Theologicæ: dein loquitur de eo aſſenſu, ſeu actu fidei, de quo loquebantur hæretici, quos damnat: hi autem loquebantur de aſſenſu fidei Divinæ; defacto enim adhuc Lutherani dicunt, quemvis debere credere, ſe fore ſalvum, & quidem fide Divina, ſive eâ, quæ aſſentitur Scripturis Sacris, vel aliis fidei myſteriis: ergo.

Confirm. Concilium Lateranenſe *ſeſſ. 11. in Conſtitut. Leonis X. Superna Majeſtatis præſidio. ſub finem.* quamvis extra caſum neceſſitatis reſervet examen revelationum privatarum Sedi Apoſtolicæ, tamen, ſi periculum foret in mora, concedit, ut eæ, poſt examen Ordinarii, & ejus approbationem, poſſint prædicari (e. g. ſi revelaretur

excidium urbis particularis, niſi ageretur pœnitentia, quæ revelatio non concerneret totam Eccleſiam, adeóque eſſet tantùm privata) ergo poſſent auditores earum concionum, quibus tales revelationes annunciarentur, iſtis per fidem aſſentiri. Idem videtur colligi *ex Cap. Cum ex injuncto. 12. de hæreticis.*

145. Prob. concluſio 2. ratione. Aſſenſus, præſtitus revelationi privatæ, convenit in objecto formali cum aſſenſu, præſtito revelationi publicæ: & hi duo aſſenſus ad ſummum differunt quoad objectum materiale, vel quoad modum, aut medium recipiendi revelationem: ſed hæ differentiæ ſunt tantùm accidentales, nec inferunt differentiam ſpecificam: ergo illi duo actus non differunt ſpecie, adeóque idem habitus fidei Theologicæ poteſt utrumque producere, & uterque eſt actus fidei Theologicæ, ſeu Divinæ. conſeq. eſt clara: probantur autem præmiſſæ, & primo loco ma. Revelatio privata non eſt minùs teſtimonium DEI infallibile, quàm publica; quòd enim DEUS loquatur uni privatim, & non omnibus, non infert, quòd non loquatur DEUS; aliàs loqueretur, & ſimul non loqueretur: dein æquè parum poteſt DEUS mentiri, vel falli, quando loquitur uni ſoli, quàm quando loquitur omnibus: ergo habetur totum objectum formale ad fidem requiſitum, nec poteſt eſſe diſcrimen, niſi ratione objecti materialis, vel modi, vel medii.

146. Prob. jam min. ſuperior. Inprimis

Digitized by Google

mis objectum materiale non ſpecificat habitum, aut actum, ùt eſt clarum ; aliàs differrent ſpecie Theologica actus fidei de incarnatione , & alius de extremo judicio : quod nemo dixerit. Jam modus pertinet præcisè ad applicationem motivi; quòd enim DEUS velit aliquid communicari , aut applicari uni, vel pluribus, non mutat objectum formale , ùt per ſe patet. Tandem etiam ratio medii nihil facit ad rem. Sic non mutat actum fidei, ſive credam propter revelationem immediatè factam mihi , ſive propter factam immediatè aliis , & ad me tantùm mediatè perlatam; eâdem enim fide credo, qua Apoſtoli, qui revelationes receperunt immediatè: ergo pariter eâdem fide credo aliquod myſterium, tantùm revelatum mihi , qua credo aliud revelatum omnibus.

Inſuper medium tantùm ſpectat ad applicationem motivi : quæ applicatio etiam non ſpecificat actum: vel, ſi etiam dicatur, medium eſſe partiale motivum fidei (ùt debent admittere illi, qui docent, locutionem parochi, qua mediante ruſticus percipit revelationem, eſſe partiale motivum fidei) tamen hic modus recipiendi revelationem, diverſus ab eo, quo quis revelationem accipit immediatè à DEO , non affert diverſitatem ſpecificam in conſideratione Theologica (nam nulla ratione probari poteſt, actus elicitos à ruſtico, per parochum inſtructo, & actus elicitos ab illo, qui revelationem immediatè à DEO accepit, eſſe ſpecie Theologica diverſos) ſed iſti duo modi recipiendi re-

revelationem tantùm ſe habent, ſicut revelatio interna, & externa, quarum diverſitas, ùt omnes facilè admittunt, non infert diverſitatem ſpecificam, in conſideratione Theologica, ſed ad ſummum aliquam, in conſideratione phyſica: ergo neque modus recipiendi revelationem, privatus, & publicus, infert ullam differentiam ſpecificam Theologicè talem.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

147. OB. 1. S. Auguſtinus *contra epiſtolam fundamenti c. 5.* ait: *Ego verò Evangelio non crederem, niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoveret auctoritas:* ergo, niſi revelatio applicetur ab Eccleſiæ auctoritate, adeóque univerſaliter omnibus, non poteſt elici actus fidei. Reſp. neg. conſ. S. Auguſtinus non recepit privatas revelationes immediatè à DEO, nec aliunde fuerunt ei ſufficienter applicatæ: ſi autem aliquæ aliunde ei ſufficienter applicatæ fuiſſent, tunc potuiſſet, & debuiſſet eis credere. Non poteſt autem negari, quòd absque auctoritate Eccleſiæ poſſit revelatio Divina applicari, vel per illuſtrationem ſupernam clariſſimam, vel per ſigna etiam externa, miracula &c. ut dubitari de ea prudenter non poſſit: quis enim neget, omnipotentem DEUM hoc poſſe?

Digitized by Google

poſſe? Et certè ita Chriſtus Dominus revelationes plures applicavit Beatiſſimæ Virgini, Apoſtolis, ac aliis, qui plura credidêre, antequam communiter toti Eccleſiæ nota facta fuerint.

148. Nec dicas, ſaltem fuiſſe eas revelationes ordinatas ad totam Eccleſiam; negari enim non poteſt, DEUM privatim aliqua revelâſſe aliquibus Sanctis, quæ ad Eccleſiæ totius notitiam authenticè non pervenerunt: niſi dicere velimus, omnes veras revelationes fuiſſe ſcriptas, eásque authenticè Eccleſiæ toti innotuiſſe, quod legenti Sanctorum vitas planè videbitur prorſus falſum. Quodſi talia Sanctis quibusdam verè à DEO revelata ſunt, & ſufficienter applicata, planè debuerunt illa credere: & ſi aliqui non crediderunt, ùt Sara, & Zacharias, fuêre reprehenſi, ſaltem propter tarditatem in credendo.

Hoc tamen verum eſt, regulariter revelationes applicari per auctoritatem Eccleſiæ, & miniſtros, ejus nomine loquentes. Unde privatæ revelationes examinandæ ſunt, an ſint à DEO, juxta illud *1. Joan. 4. v. 1. Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus, ſi ex DEO ſint.* Prima autem probatio debet eſſe, ut revelatio non ſit contraria Catholicæ doctrinæ: cui ſi opponatur, certum eſt, eam à DEO non eſſe, ſed à diabolo, qui, ùt ait S. Paulus *2. Cor. 11. v. 14. Transfigurat ſe in Angelum lucis.* Neque tamen hoc ſufficit; multa enim Catholicæ doctrinæ contraria non ſunt, & ta-

men non ſunt revelata à DEO, e. g. quòd Petrus ſit prædeſtinatus, quòd ſit tamdiu victurus &c. unde alia adhuc ſigna, vel argumenta ſunt habenda (de quibus D. Thomas *in 2. Cor. c. 11. lect. 3.*) debèntque in tali negotio conſuli viri aſceſeos valde periti.

149. Ob. 2. S. Thomas *1. p. q. 1. a. 8. ad 2.* ait: *Innititur enim fides noſtra revelationi, Apoſtolis, & Prophetis factæ, qui canonicos libros ſcripſerunt, non autem revelationi, ſiqua fuit aliis Doctoribus facta:* & *2. 2. q. 5. a. 3. ad 2.* ait, motivum formale fidei eſſe *veritatem primam, propoſitam nobis in Scripturis ſecundùm doctrinam Eccleſiæ:* ergo revelatio privata non eſt motivum formale fidei. Reſp. neg. conſ. S. Thomas. *2. 2. q. 1. a. 1.* nihil aliud ad fidem requirit, quàm veritatem primam revelantem: in textibus autem, in objectione citatis, non loquitur de fide tantùm Theologica, ſed de fide reſtrictè Catholica, quam explicavimus *n. 143.* dicit enim *fides noſtra*, hoc eſt, univerſalis omnium, non privata cujuſlibet, ſpecialem revelationem accipientis.

150. Ob. 3. Revelatio Divina non poteſt nobis ſufficienter applicari, niſi eam proponat Eccleſia, adeóque ex privata faciat publicam: ergo. Reſp. juxta dicta. *n. 147.* neg. ant. cujus falſitatem quoque ſupponit Concilium Lateranenſe citatum *n. 144.* ubi permittit, aliquando prædicari revelationes privatas ex conceſſione ſolius Ordinarii: quo caſu non proponuntur auctoritate totius Eccle-

Eccleſiæ, & tamen illi homines, quibus ita proponuntur, tenentur credere. Hoc tamen verum eſt, ordinariè non haberi ſufficientem applicationem revelationis Divinæ, niſi ab Eccleſia proponatur, ùt ſumitur ex eodem Lateranenſi modò citato.

Addit Gormaz. *de virt. Theol. n. 304.* quemvis actum fidei dicere ſaltem aliquem virtualem ordinem ad Eccleſiam. 1. quia eliciens talem actum non poteſt negare Eccleſiam, tanquam objectum materiale fidei. 2. quia talis debet eſſe paratus, ad credenda omnia, quæ Eccleſia credenda proponit: imò ratione ejuſdem univerſalis motivi, ſaltem implicitè, vel virtualiter, omnia credit. 3. quia nulli in hac providentia fit revelatio privata abſque omni ordine ad fidem Eccleſiæ Catholicam: quin ſæpe ſolitus eſt DEUS eos, quibus aliquid revelavit per Angelos, tamen mittere ad Eccleſiæ miniſtros, ut pleniùs inſtruerentur. Sic *Actor. 9.* miſit Saulum ad Ananiam, & *Actor. 10.* Cornelium centurionem ad S. Petrum.

151. Ob. 4. Fides Theologica eſt eſſentialiter Catholica: ergo non poteſt niti revelatione privata. Confir. Ratione fidei ſumus *ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum. ad Epheſ. 2. v. 20.* ergo fides exigit revelationem publicam, factam Apoſtolis, aut Prophetis. Reſp. diſt. ant. fides Theologica eſt eſſentialiter Catholica, in ſenſu latiori, ſeu non eſt difformis doctrinæ Catholicæ. conc. ant. in ſenſu reſtricto, quo nunc loquimur. ſubdiſt.

eſt

eſt Catholica in actu primo. conc. ant. in actu ſecundo. neg. ant. & conſ. In actu primo eſt Catholica illa fides; quia poteſt idem objectum DEUS revelare toti Eccleſiæ, vel id omnibus fidelibus credendum proponere: at non debet jam in actu ſecundo illa revelatio omnibus eſſe propoſita. Ad confirm. diſt. ant. ratione fidei tantùm Theologicæ ſumus ita ſuperædificati. neg. ant. ratione fidei in ſenſu reſtricto Catholicæ. conc. ant. & neg. conſ.

152. Ob. 5. Qui diſſentiret revelationi privatæ, etiam ſufficienter applicatæ, non eſſet hæreticus: ergo talis revelatio eſt inſufficiens ad fidem. Reſp. hanc eſſe quæſtionem de nomine. Qui putant, infidelitatem diviſione adæquata dividi in Judaiſmum, Paganiſmum, & Hæreſin, ſentiunt, taliter diſſentientem fore hæreticum: qui verò agnoſcunt plures ſpecies infidelitatis (quorum opinionem probabiliorem judicat Gormaz) dicunt, talem non fore ſtrictè hæreticum; cùm ſtrictè hæreticus tantùm ſit, qui negat aliquam doctrinam, quæ tanquam articulus fidei univerſaliter ab Eccleſia fuit recepta; unde ajunt, talem fore infidelem quarta ſpecie infidelitatis, quæ committitur negando aſſenſum revelationi privatæ ſufficienter applicatæ. Videri etiam poteſt Lugo *de fide diſp. 20. ſec. 2. n. 34.*

Obligatio autem hæc credendi revelationi privatæ, ſive non propoſitæ ab Eccleſia, licèt rarò contingat reſpectu eorum, quibus ipſa non eſt immediatè facta; cùm iſti

rarò

rarò habeant ſufficientem applicationem illius, tamen non eſt impoſſibilis, ùt colligitur *ex 3. Reg. 20. v. 35.* ubi ita dicitur. *Vir quidam de filiis prophetarum dixit ad ſocium ſuum in ſermone Domini: Percute me. At ille noluit percutere: cui ait: Quia noluiſti audire vocem Domini, ecce recedes à me, & percutiet te leo: cúmque paululùm receſſiſſet ab eo, invenit eum leo, atque percuſſit*: hoc eſt, ùt apud Emanuelem Sa habet verſio Chaldæa, *occidit*: ex qua pœna, hujus nolentis percutere, habetur, eum fuiſſe culpabilem in non credenda illa revelatione, & mandato DEI. Regulariter tamen requiritur approbatio, & applicatio Eccleſiæ, ùt habetur ex Lateranenſi citato. *n. 144.*

153. Ob. 6. Saltem revelatio privata de rebus temporalibus non eſt motivum fidei: ergo. prob. ant. talis revelatio non habet pro objecto aliquid Divinum: ergo. Reſp. neg. ant. ſicut enim revelatio publica de rebus temporalibus, e. g. de armentis, aut ovibus Jacobi, vel de cane Tobiæ, eſt objectum formale fidei, & non minùs eſſet hæreticus, qui iſta pertinaciter negaret, quàm qui negaret myſterium SS. Trinitatis: ita etiam non minùs eſt motivum fidei revelatio privata de rebus temporalibus, quàm revelatio privata de ſpiritualibus; nam in utroque caſu adeſt teſtimonium DEI: nec minùs revelatio de temporalibus, quàm revelatio de ſpiritualibus creditur; quia DEUS eam dicit: adeóque habetur etiam objectum formale Divinum: ex quo patet, ad

pro-

probationem negandum esse ant. vide *n. 6. & 7.*

QUÆSTIO IV.

De Ultimo Fidei Resolutivo.

ARTICULUS I.

Quodnam sit Ultimum Fidei Divinæ Resolutivum.

154. HÆc controversia plures paginas variis auctoribus implet: & quosdam in opiniones satis mirabiles abstrahit, quas singillatim refutare non est animus: videre eas potest, cui lubet, apud Gormaz *de virt. Theol. disp. 16. sec. 1. n. 771.* Ut autem hanc quæstionem, inter præcipuas hujus tractatûs non infimam, clarè resolvamus, notandum, per *resolutivum ultimum* non intelligi hîc causam efficientem, immediatam, & adæquatam actûs fidei; hæc enim facilè assignaretur, scilicet complexum ex omnipotentia DEI, & habitu fidei (nisi hujus defectum ipsa etiam omnipotentia extrinsecè applicata suppleat) item ex gratia, si hæc physicè influat: tandem ex intellectu creato; nam actus supernaturalis fidei, nec adæquatè procedit à principio supernaturali (quia est vitalis, & consequenter debet intellectus, per eum vivens, concurrere) nec adæquatè à principio tantùm naturali, ùt est de fide ex Tridentino.

Ve-

155. Verùm hæc quæſtio hîc loci non agitatur in hoc ſenſu : ſed per *reſolutivum* hîc intelligitur *motivum, ſeu objectum formale ultimum, in quo credens quieſcit, & quod ipſe pro ultimo reſponſo intra lineam fidei dat interroganti, quare talem, vel talem actum fidei eliciat.* Dixi *intra lineam fidei;* nam habitus, vel actus, non debet extrahi extra ſuam lineam, nec ei aſſignari pro reſolutivo aliquid, non ſpectans ad ejus lineam. Sic reſolutivum ultimum charitatis Theologicæ rectè aſſignatur bonitas DEI infinita; quia hæc eſt ultimum motivum intra lineam habitûs charitatis : & in hac quieſcit ipſe in linea ſua. Quare, ſiquis ulteriùs quæreret , unde ſciatur , bonitatem DEI eſſe infinitam , talis Interrogatio jam eſſet extra lineam charitatis ; non enim ad charitatem attinet ſcire , ſed tantùm amare ſuum objectum formale ſuper omnia : non autem charitas amat, multò minùs ſuper omnia amat eam ſcientiam, vel notitiam.

Hinc motiva probantia , DEUM eſſe ſummum bonum, non ſunt motivum charitatis Divinæ: ſed ſunt motivum, aut fidei, aut alterius habitûs intellectualis , qui credit, vel ſcit, ex ſuis rationibus, DEUM eſſe ſummum bonum. Sic etiam motivum obedientiæ intra lineam ſuam eſt præceptum : ſcientia autem de præcepto non eſt objectum formale obedientiæ , ſed alterius habitûs, aut actûs, ad obedientiam præſuppoſiti. Unde ſimilia argumenta, quibus e. g. probatur , DEUM eſſe ſummum bonum, vel

legem

legem esse latam, non sunt motiva charitatis, aut obedientiæ; sed tantùm sunt conditiones, vel applicationes morales motivorum, in eo sensu, in quo dicitur, cognitio esse applicatio motivi ad voluntatem. Similiter motiva actûs imperantis sunt suo modo conditiones, vel applicationes, motivorum propriorum actûs imperati. Sic siquis ex timore gehennæ imperet sibi actum contritionis perfectæ, metus gehennæ non est motivum istius, nec intra hujus lineam; (est enim tantùm motivum attritionis) sed respectu contritionis est tantùm aliqua quasi applicatio motivi: quod motivum est sola pura DEI bonitas propter se ipsam.

156. Sicut autem dantur applicationes motivorum, respectu habituum, & actuum voluntatis, ita etiam dantur applicationes motivorum, respectu habituum, & actuum intellectûs. Hujus rei exemplum valdè appositum affert Gormaz *de virt. Theol. n. 225.* Intrat e. g. homo doctus in officinam bibliopolæ: legit aliquem librum, cujus auctorem ignorat, sive quia titulus deest, sive quacunque de causa: placent, quæ ibi legit de variis Theologicis rebus: quærit igitur bibliopolam, hominem non aliâ scientiâ, quàm superficiali librorum notitiâ instructum, seu, qui sciat quidem, quales auctores in officina adsint, & quomodo nominentur: de cætero autem, nec Theologus, nec Philosophus sit: ab hoc audit, auctorem libri illius esse S. Augustinum; tum enimverò statim firmiùs adhuc adhæret lectis,

ctis, quàm antè: non tamen propter auctoritatem bibliopolæ, cujus auctoritas in rebus Theologicis nulla eſt: ſed tantùm propter auctoritatem S. Auguſtini, ei applicatam per dictum bibliopolæ.

Quare hic aſſenſus: *Credo iſta; quia S. Auguſtinus ita ſcribit:* ultimatò reſolvitur in auctoritatem S. Auguſtini, & non in auctoritatem bibliopolæ, ob quam neutiquam eliceretur aſſenſus, tam firmiter lectis adhærens: & in hoc caſu ulteriùs quærere, unde ſciatur, hoc eſſe à S. Auguſtino ſcriptum, non eſt ampliùs quærere motivum hujus aſſensûs, & intra ejus lineam: ſed eſt quærere motivum cognitionis prævia, & tantùm applicantis motivum aſſensûs: ſéque habet hoc motivum in ordine ad aſſenſum, rebus illis in libro lectis præſtitum, ſicut ſe habet motivum probans, quòd DEUS ſit ſummum bonum, in ordine ad actum charitatis: & ſuperior quæſtio etiam eodem modo ſe habet in ordine ad illum aſſenſum, ſicut ſe habet quærere, unde ſciatur, DEUM eſſe ſummum bonum, in ordine ad actum charitatis. His prænotatis

157. Dico. Ultimum reſolutivum fidei eſt teſtimonium DEI infallibile, ſeu complexum ex ſapientia, veracitate, & revelatione externa DEI. ita Suarez *de fide diſp. 3. ſec. 10. n. 9.* ubi ait, ultimam reſolutionem fidei fieri in ejuſdem objectum formale: hoc autem cum S. Thoma docet, eſſe primam veritatem revelantem; hinc *n. 8. & 10.* docet idem Eximius, authoritatem Ec-

Digitized by Google

cleſiæ non eſſe ultimum reſolutivum fidei; eoquód Eccleſia, etiam ùt directa à Spiritu S. non loquatur, ſed tantùm applicet verbum DEI. Unde docet, maximè *n. 10.* rudes, credentes Eccleſiæ ùt directæ à Spiritu S. aliquo modo implicitè reſolvere ſuam fidem in authoritatem DEI, quam (ùt ait) in Eccleſia quaſi loquentem ſupponunt. Conſentit Gormaz *de virt. Theol. n. 782.* & communis noſtrorum.

Prob. concluſio. Illud eſt ultimum reſolutivum fidei, in quo tanquam in motivo, vel objecto formali, quieſcit intra lineam fidei intellectus: ſed hic quieſcit in dicto complexo: ergo. prob. min. ſi quæratur ab intellectu, cur credat e. g. incarnationem Verbi Divini, reſpondet: *Quia DEUS ſummè ſapiens, & verax, id revelavit:* nec poteſt intra lineam fidei aliam reſponſiónem dare: ſicut, ſi quæratur à voluntate, cur amet DEUM ſuper omnia, reſpondet: *Quia eſt infinitè bonus, & amabilis:* nec poteſt intra lineam charitatis aliud reſponſum dare: ergo. prob. ant. qualemcunque aliam reſponſionem det intellectus, ſi ea non contineat dictum, vel revelationem, aut teſtimonium DEI, non aſſignabit motivum fidei, conſequenter nec ultimum reſolutivum ejusdem; nam fides, ùt ſæpius jam dictum, præſertim *n. 38. & 39.* indiſpenſabiliter exigit pro motivo teſtimonium DEI.

158. Ut autem clarior fiat probatio ſententiæ noſtræ, afferam breviter quæſtiones,

nes, quæ occaſione actûs fidei poſſunt fieri. *Prima* igitur quæſtio eſt. *Cur credis incarnationem?* Reſpondeo: *Quia DEUS ſummè ſapiens, & verax, eam revelavit:* & hæc reſponſio eſt omnino intra lineam fidei. *Secunda* eſt. *Cur credis id, quòd DEUS ſummè verax, & ſapiens, revelavit, ſeu dixit?* Reſpondetur, clarum eſſe, quòd dicto illius Credendum ſit, qui nec falli, nec fallere poteſt. Sanè hæc quæſtio eſt ſimilis illi, qua quis quæreret, cur aſſentiatur rei ex terminis evidenti; ipſum enim dictum infallibile meretur aſſenſum propter ſe: & hinc etiam ad hanc quæſtionem non poteſt intra lineam fidei alia reſponſio dari, neque etiam debet, quàm hæc: *Quia hoc DEUS infallibiliter dicit.*

Tertia quæſtio eſt. *Cur credis, DEUM eſſe ſummè ſapientem, & ſummè veracem?* Reſpondeo, huic quæſtioni intra lineam fidei non poteſt dari alia reſponſio, quàm hæc: *Quia hoc* DEUS *infallibiliter dicit:* quomodo autem hæc reſponſio non incurrat circulum vitioſum, vel petitionem principii, meliùs declarabitur infrà in objectionibus. *Quarta* quæſtio. *Unde ſcis, quòd DEUS ſit ſummè ſapiens, & verax?* Reſpondeo: hæc quæſtio non poteſt habere reſponſum intra lineam fidei; non enim ad fidem ſpectat ſcire, ſed tantùm credere: ſicut ad charitatem non ſpectat ſcire, DEUM eſſe ſummum bonum; quia hæc ſcientia non datur intra lineam charitatis. Extra fidem autem reſpondeo, hoc ſciri ex iis rationibus, quibus DE-

cleſiæ non eſſe ultimum reſolutivum fidei; eoquòd Eccleſia, etiam ùt directa à Spiritu S. non loquatur, ſed tantùm applicet verbum DEI. Unde docet, maximè *n. 10.* rudes, credentes Eccleſiæ ùt directæ à Spiritu S. aliquo modo implicitè reſolvere ſuam fidem in authoritatem DEI, quam (ùt ait) in Eccleſia quaſi loquentem ſupponunt. Conſentit Gormaz *de virt. Theol. n. 782.* & communis noſtrorum.

Prob. concluſio. Illud eſt ultimum reſolutivum fidei, in quo tanquam in motivo, vel objecto formali, quieſcit intra lineam fidei intellectus: ſed hic quieſcit in dicto complexo: ergo. prob. min. ſi quæratur ab intellectu, cur credat e. g. incarnationem Verbi Divini, reſpondet: *Quia DEUS ſummè ſapiens, & verax, id revelavit:* nec poteſt intra lineam fidei aliam reſponſionem dare: ſicut, ſi quæratur à voluntate, cur amet DEUM ſuper omnia, reſpondet: *Quia eſt infinitè bonus, & amabilis:* nec poteſt intra lineam charitatis aliud reſponſum dare: ergo. prob. ant. qualemcunque aliam reſponſionem det intellectus, ſi ea non contineat dictum, vel revelationem, aut teſtimonium DEI, non aſſignabit motivum fidei, conſequenter nec ultimum reſolutivum ejusdem; nam fides, ùt ſæpius jam dictum, præſertim *n. 38. & 39.* indiſpenſabiliter exigit pro motivo teſtimonium DEI.

158. Ut autem clarior fiat probatio ſententiæ noſtræ, afferam breviter quæſtiones,

Digitized by Google

nes, quæ occaſione actûs fidei poſſunt fieri. *Prima* igitur quæſtio eſt. *Cur credis incarnationem?* Reſpondeo: *Quia DEUS ſummè ſapiens, & verax, eam revelavit:* & hæc reſponſio eſt omnino intra lineam fidei. *Secunda* eſt. *Cur credis id, quòd DEUS ſummè verax, & ſapiens, revelavit, ſeu dixit?* Reſpondetur, clarum eſſe, quòd dicto illius Credendum ſit, qui nec falli, nec fallere poteſt. Sanè hæc quæſtio eſt ſimilis illi, qua quis quæreret, cur aſſentiatur rei ex terminis evidenti; ipſum enim dictum infallibile meretur aſſenſum propter ſe: & hinc etiam ad hanc quæſtionem non poteſt intra lineam fidei alia reſponſio dari, neque etiam debet, quàm hæc: *Quia hoc DEUS infallibiliter dicit.*

Tertia quæſtio eſt. *Cur credis, DEUM eſſe ſummè ſapientem, & ſummè veracem?* Reſpondeo, huic quæſtioni intra lineam fidei non poteſt dari alia reſponſio, quàm hæc: *Quia hoc* DEUS *infallibiliter dicit:* quomodo autem hæc reſponſio non incurrat circulum vitioſum, vel petitionem principii, meliùs declarabitur infrà in objectionibus. *Quarta* quæſtio. *Unde ſcis, quòd DEUS ſit ſummè ſapiens, & verax?* Reſpondeo: hæc quæſtio non poteſt habere reſponſum intra lineam fidei; non enim ad fidem ſpectat ſcire, ſed tantùm credere: ſicut ad charitatem non ſpectat ſcire, DEUM eſſe ſummum bonum; quia hæc ſcientia non datur intra lineam charitatis. Extra fidem autem reſpondeo, hoc ſciri ex iis rationibus, quibus DE-

US probatur esse Ens perfectissimum: quæ tamen, quia ordinariè naturales tantùm sunt, non sufficiunt ad assensum firmissimum fidei, aut hujus resolutivum, sed tantùm ad ejus applicationem.

159. *Quinta* quæstio. *Cur credis DEUM esse locutum?* Respondeo intra lineam fidei: *Quia locutus est:* ubi notandum, quemlibet, dum loquitur, hoc ipso exercitè dicere, seu testari ipso facto, se loqui; hinc impossibile est, ut DEUS aliquid, quodcunque sit, revelet, & non simul exercitè revelet suam revelationem, seu testimonium. Unde propter ipsum dictum non tantùm potest credi objectum, e. g. incarnatio: sed etiam potest credi, quòd DEUS locutus fuerit. Pariter quivis loquens, dum seriò loquitur, & petit sibi credi, eo ipso dicit, se intelligere, aut scire rem, de qua loquitur, & veraciter eam dicere; hinc etiam exercitè, seu ipso facto, testatur, se habere sapientiam, & veracitatem, & auctoritatem, cui fides possit adhiberi.

Hæc autem quilibet exercitè dicit proportionaliter ad se; unde homo censetur tantùm dicere sapientiam, & veracitatem humanam, pro sua conditione; quia tantùm petit fidem humanam. At, quia DEUS petit fidem Divinam, seu firmissimam, sua locutione exercitè dicit auctoritatem infallibilem. Per hoc tamen non negatur, quòd non possit signatè, vel reflexè etiam aliquis dicere, se loqui: séque esse sapientem, & veracem. Et sic in Scripturis sæpiùs reflexè reve-

revelatur, ſeu dicitur DEUS locutus: reflexè etiam, & ſignatè, dicitur, DEUS eſſe verax, ſapiens, infallibilis, ùt videre eſt *n.* 54. videatur etiam Suarez *diſp.* 3. *de fide ſec.* 12. *n.* 12.

160. *Sexta* quæſtio. *Unde ſcis, quòd DEUS ſit locutus?* Reſpondeo iterum, non eſſe fidei, hoc ſcire: imò probabiliùs nec extra fidem, ſtrictè loquendo, ſcitur univerſaliter, DEUM eſſe locutum; nam probabiliùs non eſt evidens fides Catholica, de quo infrà; hinc etiam extra lineam fidei non ſcitur, DEUM eſſe locutum: ſed tantùm ſcitur, hoc eſſe evidenter credibile & credendum, ſive eſſe evidentem credibilitatem, & credentitatem, ſeu obligationem credendi fidem Catholicam. Poſitâ autem evidentiâ de obligatione credendi, poteſt, & debet, voluntas imperare, & intellectus elicere actum fidei. Sicut quando eſt evidens obligatio adorandi hoſtiam, de qua non poſſum prudenter dubitare, quòd ſit conſecrata, certè debeo eam adorare, etſi evidenter non ſciam, quòd ſit conſecrata.

Septima quæſtio. *Cur vis credere?* Reſpondeo: hoc non attinet ad fidem, cujus non eſt velle (cùm ſit virtus intellectûs, non voluntatis) ſed ſpectat hoc ad habitum piæ affectionis, intra cujus lineam reſpondetur: *Quia honeſtum eſt credere, & implere obligationem credendi;* ùt enim diximus *n.* 9. actus fidei, utpote meritorius, debet eſſe liber: non autem poteſt eſſe liber in ſe ipſo, & intrinſecè; cùm ſit actus intellectûs, qui

eſt potentia neceſſaria: ergo debet eſſe liber in alio, ſeu extrinſecè, ſcilicet in imperio voluntatis. Quare ad eum requiruntur duo habitus, unus voluntatis, dictus piæ affectionis, qui liberè imperet actum, alter fidei Theologicæ, qui eum eliciat. Iſti habitus habent diverſa motiva: pia affectio reſpicit honeſtatem actûs fidei, & honeſtatem implendi obligationem credendi: fides autem reſpicit teſtimonium Divinum.

161. *Octava* quæſtio. *Unde ſcis, dari obligationem credendi?* Reſpondeo: hæc quæſtio eſt prorſus extra lineam fidei, imò & piæ affectionis, ad quam non ſpectat ſcire obligationem, ſed eam implere: ſicut ad charitatem non ſpectat ſcire, DEUM eſſe ſummum bonum, ſed eum amare. Spectat igitur illa notitia obligationis credendi ad aliquem habitum intellectûs, qui ex motivis credibilitatis, & etiam credentitatis, ùt vocant, concludit, dari evidenter hanc obligationem. Quænam autem ſint illa motiva, fusè dicemus *diſp. ſequenti.* Non autem nititur fides iſtis motivis (ſaltem, ſi non aliqua ſint verbum DEI, ùt aliqui volunt) ſed præſuppoſitis his inferioribus, tanquam applicantibus motivum ſuperius teſtimonii Divini, fides propter ſolum teſtimonium DEI applicatum, elicit aſſenſum longè firmiorem, quàm mereantur illa motiva inferiora: ſicut charitas, præſuppoſita cognitione de bonitate DEI, elicit amorem DEI ſuper omnia, & longè majorem, quàm mereatur illa qualiſcunque cognitio: & in caſu allato

lato *n. 156.* legens librum S. Auguſtini, elicit aſſenſum firmiorem, quàm mereatur auctoritas bibliopolæ. Quomodo autem rudes fidem ſuam reſolvant in DEUM, dicemus infrà *à. n. 456.*

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

162. OB. 1. Eſſe revelatum nihil ponit reale in rebus, conſequenter eſt tantùm ens rationis: ſed ens rationis non poteſt eſſe ſpecificativum, conſequenter nec ultimum reſolutivum actûs fidei: ergo. Reſp. diſt. ma. eſſe revelatum eſt ens rationis metaphyſicum, aut phyſicum. neg. ma. logicum. om. ma. & diſt. min. ens rationis metaphyſicum non poteſt eſſe ſpecificativum actûs. om. min. phyſicum, aut logicum. neg. min. & conſ. *Ens rationis metaphyſicum* eſt illud, quod realiter non poteſt exiſtere, ſed tantùm aliquo modo concipi, ùt Chimæra: & de hoc ente omitto, quòd non ſpecificet habitum, quanquam fors aliquis alius hoc negaret. *Ens rationis phyſicum* eſt ipſa operatio intellectûs, ſeu cognitio, quæ utique ſpecificat ſuum habitum, tanquam effectus ſuam cauſam. *Ens rationis logicum* juxta multos eſt terminus ſecundò intentionalis: & in hoc ſenſu eſſe revelatum, non eſt ens rationis; hinc omiſi ma. Juxta alios

Digitized by Google

autem *ens rationis logicum* eſt idem, ac concretum logicum, ſeu denominatio extrinſeca, cujus ſcilicet forma non ineſt ſubjecto, ùt cognitum, viſum &c. & tale concretum etiam eſt eſſe revelatum: falſum autem eſt, quòd talia non ſpecificent actum, vel habitum; nam formæ etiam extrinſecæ magnam vim habent, ad movendum intellectum, vel voluntatem, ad hos, vel illos actus, ùt patet in innumeris: ſic res viſa movet ad amorem: res perdita ad luctum: recuperata ad gaudium &c.

163. Ob. 2. Poteſt dari actus fidei, qui non attingat teſtimonium Divinum: ſed hic non habet pro ultimo reſolutivo iſtud teſtimonium: ergo. Reſp. diſt. ma. poteſt dari actus fidei formalis, neg. ma. fidei objectivæ, vel virtualis. conc. ma. & diſt. min. hic actus fidei objectivæ non habet pro reſolutivo intrinſeco teſtimonium DEI. conc. min. non habet pro extrinſeco, neg. min. & conſ. Quid ſit actus fidei objectivæ, dictum ſufficienter eſt *n. 43*. hic autem actus, cùm non habeat motivum intrinſecum, non poteſt utique in illud reſolvi. Habet autem motivum extrinſecum, ſcilicet ipſum teſtimonium DEI; nam hoc, cùm ſit intrinſecum reſpectu actûs fidei formalis, eo ipſo eſt extrinſecum reſpectu actûs fidei objectivæ. Si neges, poſſe motivum extrinſecum dici reſolutivum, eoquòd non ſit intra lineam actûs ipſius, non tecum contendam, ſed aliter diſt. min. & eſt actus fidei objectivæ. om. min, eſt actus fidei formalis, de quo eſt

nobis

nobis ſermo. neg. min. & conſ. ſic autem actus fidei objectivæ nullum omnino habebit reſolutivum, quod an admittendum, viderit, qui hæc objicit.

164. Ob. 3. Poſſet dici, actum fidei reſolvi in auctoritatem Eccleſiæ: ergo non neceſſariò reſolvitur in teſtimonium DEI. Reſp. Vel intelligitur auctoritas Eccleſiæ tantùm humana, ſcilicet tanquam alicujus congregationis ex ſapientiſſimis membris conflatæ: & tota hæc ſapientia & auctoritas eſt fallibilis, præſertim circa difficillima myſteria, quæ noſtra fides amplectitur: adeóque huic auctoritati non poteſt inniti fides illa firmiſſima, quæ exigitur à nobis. Vel intelligitur auctoritas Eccleſiæ, ùt infallibilis per aſſiſtentiam Spiritûs S. & rurſus diſtinguendum eſt; vel enim propoſitio, aut definitio Eccleſiæ, à Spiritu S. directæ, eſt verbum DEI: & actus fidei, reſolutus in eam definitionem, reſolvitur realiter in verbum, ſeu teſtimonium DEI, quod volumus: vel illa definitio non eſt verbum DEI, ſed tantùm infallibilis ejus applicatio: & actus fidei non reſolvitur in illam; quia, ùt hucusque ſæpe, & ſufficienter probatum, actus fidei exigit pro objecto formali teſtimonium DEI. Quid autem ex his duobus tenendum, examinabimus infrà *à n. 443.* In forma diſt. ant. poſſet dici, actum fidei reſolvi in authoritatem Eccleſiæ, ſi definitio Eccleſiæ ſit verbum DEI. conc. ant. ſi non ſit. neg. ant. & conſ.

165. Ob. 4. Poſſet dici, quòd actus fi-

Digitized by Google

dei reſolvatur in ſupernaturalem illuſtrationem Spiritûs S. vel lumen ſupernaturale infuſum : ergo. Reſp. diſt. ant. poſſet hoc dici, ſi illa illuſtratio ſit teſtimonium DEI. conc. ant. ſi non ſit. neg. ant. & conſ. Non eſt dubium, DEUM ſæpe illuſtrando interiùs loqui; ſic enim ſæpe Prophetis locutus eſt: & hinc illuſtratio interior etiam poteſt eſſe locutio DEI : quo caſu utique actus fidei poterit eâ niti. Sed tunc debet ea illuſtratio ita clara eſſe, vel certè cum talibus ſignis proponi, ut prudenter dubitari non poſſit, DEUM per eam loqui. At non omnis illuſtratio interior ſupernaturalis, ſeu Spiritus S. eſt talis; nam multæ tantùm proponunt alias rationes, & ſunt cognitiones aliquæ ſupernaturales rationum quorumdam e. g. ſignorum credibilitatis Eccleſiæ : neque proponunt rem ſemper in ſe ipſa veram, ſed tantùm evidenter credibilem : neque etiam proponunt reflexè, aut exercitè ſe ipſas, ùt verbum DEI : ſed potiùs proponunt ùt verbum DEI aliquam revelationem à ſe diſtinctam, & ſæpiſſimè externam. Inſuper neque ſigna credibilitatis eò tendunt, ut omnis illuſtratio ſuperna habeatur pro verbo DEI, ſed tantùm aliqua alia revelatio, in ordine ad quam etiam datur ea illuſtratio.

Ulteriùs ordinariè illuſtratio ſuperna non eſt ſufficienter à nobis diſcernibilis, aut nobis ſufficienter propoſita, ſivè applicata tanquam teſtimonium DEI : adeóque illuſtratio ſuperna, quam ordinariè habemus, non poteſt eſſe motivum fidei ; hoc enim

Digitized by Google

debet eſſe ita propoſitum, & applicatum, ut diſcerni utique poſſit ejus exiſtentia, ſaltem ut de iſta prudenter dubitari non poſſit: neque etiam prudenter dubitari poſſit, quòd ſit teſtimonium, ſeu locutio DEI: tales autem non ſunt illuſtrationes ordinariæ, & præſertim illuſtrationes multæ, prævіæ ad piam affectionem, vel etiam ad actum fidei.

Talis etiam non eſt illuſtratio, qua cognoſcimus credibilitatem noſtræ religionis; quia non eſt locutio DEI; unde etiam actus, quo poſt acceptam eam illuſtrationem affirmamus eam credibilitatem (ùt docet Gormaz *de virt. Theol. n. 666.* citans Suaezium *diſp. 4. de fide ſec. 6*, & Lugo *de fide diſp. 5. ſec. 3.*) non eſt actus fidei, ſed vel procedit ab omnipotentia extrinſecè applicata, vel ab habitu connexo cum fide. Addit, Gormaz, eum actum, ſeu eam illuſtrationem, non eſſe revelationem; eoquòd non ſit actus obſcurus, ſed evidens: quæ ratio pugnat quoque contra alios actus prævios, ſaltem multos. Multò autem minùs dici poteſt, reſolvi fidem in lumen internum, ſupernum, tranſiens, vel habituale, tenens ſe ex parte potentiæ, & productivum actûs fidei, ùt volunt Bannez, Arragon, & alii apud Gormaz *de virt. Theol. n. 773.* ùt enim diximus *n. 154.* non agimus hîc de cauſa efficiente, ſed de objecto formali, & motivo fidei.

166. Ob. 5. Poſſet dici, fidem reſolvi in hæc principia naturaliter evidentia, ſcilicet: *DEUS eſt ſummè verax, & ſapiens:* &: *Omnis revelatio DEI eſt eſſentialiter vera:* ergo

ergo non debet reſolvi in teſtimonium DEI ùt tale. Reſp. neg. ant. nam primò naturalis evidentia non eſt ſufficiens motivum ad actum Divinæ fidei, qui exigit certitudinem, & firmitatem altioris ordinis, ſuper omnia creata motiva, & à Scripturis ſemper revocatur ad teſtimonium DEI. Secundò non poſſunt iſta motiva concurrere ad fidem, niſi cognoſcantur per teſtimonium DEI, prout diximus *n. 39.* Tandem iſta duo principia nondum reddunt quietum intellectum; nam utrumque poteſt eſſe verum, & tamen non dari actus fidei certiſſimus circa objectum, e. g. incarnationem; etſi enim DEUS ſit ſummè verax, & ſapiens: etſi etiam omnis ejus revelatio ſit eſſentialiter vera, quando ſcilicet datur: ſi tamen DEUS hìc, & nunc, non loquatur, quomodo ei credes? aut quomodo certus eris de incarnatione? Unde ad motivum adæquatum fidei non ſufficiunt illa duo principia, ſed requiritur inſuper, quòd objectum ſit à DEO dictum.

167. Ob 6. Actus fidei, quo creditur prima veritas, ſeu quòd DEUS ſit ſummè verax, & ſapiens, non poteſt reſolvi in teſtimonium DEI infallibile: ergo nullus actus fidei. prob. conſ. juxta nos omnis actus fidei affirmat, ſeu credit etiam primam veritatem, ſeu DEUM ſummè veracem, & ſapientem; nam imbibuntur hæ perfectiones in ipſo teſtimonio DEI: ergo, ſi actus, credens primam veritatem, non poteſt reſolvi in teſtimonium DEI, nullus actus fidei poterit in iſtud reſolvi.

prob.

Digitized by Google

prob. iam ant. ſuperius. prima veritas non poteſt movere ad credendam ſe ipſam: ergo. prob. hoc ant. in naturalibus alius eſt habitus, aſſentiens principiis immediatis, & alius habitus, aſſentiens veritatibus mediatis, ſeu concluſionibus: ergo alius eſt etiam in ſupernaturalibus: atqui prima veritas eſt quaſi principium immediatum reſpectu actûs fidei, & hic eſt quaſi concluſio, ſeu veritas aliqua mediata: ergo habitus aſſentiens primæ veritati, eſt alius ab habitu fidei, aſſentiente actibus fidei.

Confirm. Actus fidei debet eſſe actus mediatus: ſed aſſenſus præſtitus primæ veritati propter ſe, non eſt actus mediatus: ergo non eſt actus fidei. Reſp. neg. ant. ad hujus prob. iterum. neg. ant. ad cujus prob. conc. ant. neg. conſ. Habitus naturales generantur ex frequentatis actibus: & hinc quando actus ſunt diverſi, generantur diverſi habitus, & iſti iterum limitantur ad ſimiles actus. At habitus ſupernaturales infuſi, cùm non generentur ex actibus, & inſuper ſint quaſi potentiæ, non ita arctè limitantur. Quanquam autem prima veritas ſit aliquod quaſi principium, cùm tamen ſit etiam aliquid, ſignatè, vel ſaltem exercitè revelatum, poteſt etiam per fidem affirmari.

Ad confirm. diſt. ma. Actus fidei debet eſſe actus mediatus, hoc eſt, debet eſſe cognitio unius in alio, reſpectu objectorum diſtinctorum ab ipſo teſtimonio DEI, ſeu prima veritate. conc. ma. reſpectu ipſius etiam teſtimonii, & primæ veritatis. neg. ma. &

om.

om. mi. neg. conſ. Cùm alia objecta longè plura ſint, & iſta in ordine ad fidem non cognoſcantur tanquam vera in ſe, ſed tantùm in teſtimonio Divino; hinc, denominatione deſumpta à potiori, poteſt actus fidei dici actus aliquo modo mediatus. At verò ipſum teſtimonium DEI, ſeu prima veritas, non cognoſcitur, ſeu affirmatur in alio per fidem, ſed immediatè propter ſe: nec tamen propterea actus fidei reſpectu primæ veritatis erit aſſenſus primi principii ſtrictè dicti, ùt jam dictum *n. 49.*

168. Dices. Hac ratione prima veritas deberet movere ad ſe ipſam, & eſſe prior ſe ipſa: hoc eſt impoſſibile: ergo. Confirm. 1. Auctoritas DEI eſt obſcura: ergo non poſſum ei aſſentiri propter ſe. Confirm. 2. In humanis ſtultè crederem, aliquem eſſe ſapientem, & veracem, tantùm, quia ipſe diceret, ſe eſſe talem: ergo etiam actus, quo credimus DEUM eſſe ſapientem, & veracem, malè niteretur hoc motivo. Reſp. diſt. ma. prima veritas deberet eſſe prior ſe ipſa in ſenſu formali. conc. ma. in ſenſu reali. neg. ma. & diſt. ſic mi. neg. conſ. Hoc debet dici in omnibus veritatibus immediatè propter ſe affirmatis, & in omnibus primis principiis.

Ad 1. confirm. diſt. conſ. ergo non poſſum auctoritati Divinæ aſſentiri propter ſe, niſi aliunde applicetur. conc. conſ. ſi applicetur. neg. conſ. vide *n. 49.* Ad 2. confir. diſt. ant. ſtultè crederem, ſi veracitas illius hominis aliunde non applicaretur. om. ant.

ſi ap-

ſi applicaretur. neg. ant. & conſ. Certè, ſi ſæpe expertus ſum, aliquem hominem eſſe veridicum, vel ſi aliunde mihi redditur prudenter credibile, e. g. ratione dignitatis, qua præditus eſt, quòd veridicus ſit, poſſum prudenter credere ipſi, quando dicit, ſe hìc, & nunc, mihi veraciter loqui, & me non fallere: vel etiam, ſi dicit, ſe non ſolere fallere, nec in certis rebus falli: imò hoc frequenter, & prudenter contingit in humana fide: igitur adhuc prudentiùs poteſt id fieri in actibus fidei Divinæ.

169. Ob. 7. Juxta nos reſolutio fidei fieret in revelationem mediatam, jam ante mille, & plures annos factam Patriarchis, Prophetis, aut Apoſtolis: ſed hoc eſt incredibile: ergo. Reſp. conc. ma. neg. mi. Hoc nullo modo incredibile viſum eſt Eximio Doctori, & graviſſimis aliis auctoribus, quin nec S. Thomæ, qui expreſsè dicit, fidem noſtram illi revelationi mediatæ inniti: verba ejus citavimus *n. 149.* Aliud eſt, quòd debeamus habere proximiorem aliquam applicationem revelationis, immediatè nobis factam: aliud eſt, quòd debeat ipſa revelatio immediatè nobis, & noſtro tempore eſſe facta: illud concedimus, & inferiùs exponemus, unde habeatur ea applicatio reſpectu ſingulorum: alterum negamus.

Dices ex Haunoldo *l. 3. tr. 1. n. 100.* Myſterium SS. Trinitatis non eſt immediatè credibile in ſe; quia non apparet ex terminis credibile: ſed neque revelatio mediata apparet immediatè in ſe ex terminis credibilis:

bilis: ergo neque iſta eſt immediatè in ſe credibilis. Reſp. neg. ma. Illa ratio ſaltem non eſt adæquata. Inprimis implicat, ut myſterium SS. Trinitatis in ſe appareat credibile, etſi enim apparere poſſit per viſionem beatificam immediatè in ſe verum, & affirmabile, non tamen poteſt apparere in ſe credibile; quia non eſt teſtimonium; nam quidquid eſt credibile, debet eſſe tale in teſtimonio DEI: conſequenter etiam illud myſterium debet apparere credibile in teſtimonio, hoc eſt, in alio. Ulteriùs illud myſterium neque eſt in ſe affirmabile reſpectu noſtri; quia independenter à teſtimonio DEI non eſt nobis applicatum, ut poſſit propter ſuam ſolam veritatem movere intellectum. Si tamen poſſet independenter à teſtimonio DEI nobis ſufficienter applicari in via (de quo non diſputo) poſſet etiam independenter ab illo affirmari. At verò revelatio, etiam mediata, poteſt in ordine ad fidem ita applicari, & de facto ita applicatur per ſigna credibilitatis: ergo eſt lata diſparitas.

170. Ob. 8. Noſtra reſolutio fidei committit circulum vitioſum, vel petitionem principii: ergo eſt inſufficiens. prob. ant. noſtra reſolutio fieret hac ratione: *Credo e. g. incarnationem; quia DEUS ſummè verax, & ſapiens dicit.* Quòd ſi dein ulteriùs quæratur: *Quare credis, quòd DEUS dixerit:* reſponderi non poſſet aliter, niſi: *Credo; quia verax eſt:* vel *quia hoc dicit, & ita eſt:* ſed ſic, vel committitur circulus vitioſus, vel petitio principii, ùt patet intelligenti

genti: ergo. Reſp. neg. ant. ad prob. neg. ant. & dico, non reſponderi tantùm: *quia DEUS verax eſt;* hoc enim non ſufficit; nam, etſi DEUS verax ſit, potuiſſet non loqui, & tunc non potuiſſet ei credi: ſed potiùs intra lineam fidei iterum reſpondetur: *quia DEUS verax dicit:* & hinc non fit circulus; quia nullus fit progreſſus, ſed ſiſtitur in eodem motivo. Sicut ad quæſtionem: *Cur amas DEUM?* reſpondetur: *quia eſt ſummum bonum:* & ſi ulteriùs ſæpius interroges, non poteſt aliud reſponderi intra lineam charitatis: nemo tamen dicit, committi tunc circulum vitioſum.

Potiùs videri poſſet, committi petitionem principii, quæ tunc dicitur vitiosè committi, quando aliquid, quod non eſt ex ſe clarum, aut certum, vel evidens, adſtruitur, & petitur, ut admittatur abſque ulla probatione, ſicut admitti ſolent prima principia evidentia. At neque hæc petitio principii committitur in noſtro caſu; quia, licèt intra lineam fidei non probetur ulteriùs teſtimonium Divinum, probatur tamen extra lineam fidei, ſaltem ut evidenter credibile, & credendum: quod non contingit circa prima principia evidentia. Et iſta propoſitio: *DEUS teſtatur, ſe eſſe primam veritatem infallibilem:* eſt quidem per ſe credibilis intra fidem, ſed non niſi præſuppoſita applicatione ſufficiente extra lineam fidei. vide etiam dicta *n. 49.*

171. Dices. 1. Illa probatio extra lineam fidei non eſt ſufficiens: ergo nec iſta re-

Digitized by Google

ſponſio. prob. ant. Illa probatio non reddit nos certos de exiſtentia teſtimonii Divini: ergo non eſt ſufficiens approximatio teſtimonii Divini, ut propter hoc eliciamus actum fidei firmiſſimum. prob. conſ. objectum non agit, niſi ad menſuram applicationis: e. g. objectum applicatum per apprehenſionem, vel actum probabilem, aut obſcurum, non agit, aut movet, ut progrediamur ad actum evidentem: ergo neque objectum, applicatum duntaxat per actum inferiorem, & extra lineam habitûs fidei, agit, ut progrediamur ad actum firmiſſimum, & certiſſimum intra lineam fidei.

Reſp. neg. ant. ad prob. om. ant. quia illa motiva, etſi de ipſa revelatione non afferant tantam certitudinem, quanta requiritur ad eliciendum actum fidei, tamen affe-runt, ùt infrà dicemus, aliquam certitudinem moralem. Sed hoc omiſſo neg. conſ. ad hujus. prob. neg. ant. univerſaliter ſumptum; licèt enim cauſa creata non poſſit naturaliter agere, niſi aliquo modo applicata, tamen non ſemper agit præcisè juxta menſuram applicationis: quamvis negari non poſſit, id ſæpe contingere.

172. Quòd cauſa, vel objectum, ſæpe agat ad menſuram applicationis, & huic effectus commenſuretur, patet ex exemplo in objectione poſito, & etiam ex aliis: e. g. ignis magis approximatus magis calefacit. Quòd autem id univerſaliter non ſit verum, poteſt oſtendi inductione plurium. Sic cognitio DEI non eſt digna amore ſuper omnia: attamen

Digitized by Google

tamen applicat bonitatem Divinam, tanquam motivum ad producendum amorem DEI ſuper omnia. Sic approximatio ignis non eſt ſubſtantia, & tamen applicat ignem ad producendam ſubſtantiam ignis: &, ut loquamur etiam de actibus intellectûs, e. g. probabilitas major, de neceſſitate alicujus rei ad valorem ſacramenti, non eſt certitudo, tamen applicat intellectum ad producendum actum certum de eo, quòd debeat talis res adhiberi, ùt ſumitur ex damnata propoſitione prima ab Innocentio XI. Item moralis certitudo de exiſtentia præcepti non eſt evidentia, & tamen applicat lumen naturale intellectûs ad producendum actum evidentem, quo dicat, ponendum eſſe actum præceptum: imò idem facit conſcientia erronea, etſi nullo modo ſit veritas.

Idem contingit in exemplo adducto *n. 156.* in quo certè dictum bibliopolæ non meretur tantam fidem, quantam meretur dictum S. Auguſtini: & tamen dictum bibliopolæ applicat auctoritatem S. Auguſtini ad eliciendam tantam fidem, quantam meretur S. Auguſtinus. Idem fit, ſi quis ſuperior per famulum alicui intimet aliquod præceptum; nam tunc, etſi famuli auctoritas non mereatur obedientiam, imò per ſe nec fidem indubitatam, tamen debet obediri. Rurſus ſæpiſſimè contingit, virum primarium per famulum ſignificare alteri certa nova, vel talia, aut talia dicta, vel decreta regis, quæ dein alter abſque dubio credit, utique non propter locutionem famuli, ſed propter au-

Digitized by Google

ctoritatem viri illius primarii, quam famulus tantùm applicavit, ſed ita, ut eliciarur actus ſupra meritum applicationis, vel locutionis famuli.

173. Regula autem alia circa hanc rem non videtur poſſe dari, quàm, quòd attendi debeat, ad quid tendat totus actus primus proximus: an ſcilicet hic tendat ad effectum, qui ſit in tali linea, in qua ſolet effectus produci, omnino commenſuratus applicationi: an verò tendat ad effectum, qui ſit in alia linea ſuperiori: quod vel experientiâ, vel alia ratione, deprehendi poterit. Si primum: poteſt omitti, quòd effectus in ſenſu objectionis commenſuretur applicationi. Si ſecundum: debet negari, quòd effectus ei commenſuretur.

Et hoc ſecundum contingit in caſu noſtro; nam illa motiva præcedentia, ſeu motiva credibilitatis, non applicant intellectum, præcisè ad producendum actum in ſua linea, ſeu nixum ipſis motivis credibilitatis; quanquam enim etiam producatur aliquis actus nixus iſtis motivis credibilitatis: attamen in eo non quieſcunt motiva illa: ſed ulteriùs, unà cum imperio voluntatis, applicant intellectum ad producendum actum in ſuperiori linea, ſive nixum teſtimonio Divino. Dixi *cum imperio voluntatis*; quia motiva credibilitatis ſola, nondum ſufficienter applicant, aut determinant intellectum ad eliciendum actum fidei; nam iſte adhuc prærequirit imperium voluntatis. Unde negari poteſt, quòd illa motiva ſola ſint adæquata

Digitized by Google

quata applicatio, ſeu determinatio: præſertim, ſiquis replicare vellet, quòd in exemplis ſecundæ claſſis non totam applicationem aſſignaverimus.

174. Igitur res ſic contingit. Cognoſcit intellectus motiva credibilitatis, quæ ſuadent evidenter eſſe credibile, & credendum myſterium e. g. incarnationis, ſeu dari præceptum illud credendi propter auctoritatem DEI revelantis: hæc veritas movet voluntatem ad parendum præcepto; unde iſta imperat per piam affectionem actum fidei: hoc voluntatis imperio determinatur intellectus, ut eliciat eum actum, nixum, non motivis illis prævis, ſed auctoritate, vel teſtimonio DEI: ſicut ſcilicet, quando quis audit bibliopolam dicere, hunc librum eſſe S. Auguſtini, nec habet ullam rationem dubitandi de veritate dicti, aliqua fide credit, hunc librum eſſe S. Auguſtini: hac fide minori poſita, applicatur, ſeu determinatur intellectus, ut eliciat fidem de rebus lectis firmiorem, nixam dictis S. Auguſtini.

Dices. 2. Voluntas non poteſt imperare intellectui firmiorem aſſenſum, quàm mereantur motiva præcedentia. Reſp. neg. illatum; poteſt enim omnino imperare firmiorem aſſenſum, non quidem nixum motivis illis præcedentibus, ſed altiori motivo teſtimonii Divini: quòd enim voluntas hoc poſſit, eſt certum ex Innocentio XI. qui damnavit hanc 19. nam propoſitionem: *Voluntas non poteſt efficere, ut aſſenſus fidei in ſe ipſo ſit magis firmus, quàm*

mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentium. Poteſt nempe voluntas æquè bene determinare intellectum ad implendam obligationem ſuam, quàm poſſit determinare alias potentias, aut ſe ipſam. Et quidem voluntas tam prudenter poteſt imperare adimpletionem præcepti fidei, quàm adimpletionem alterius cujuslibet præcepti ſufficienter intimati, præſertim, cùm præceptum credendi, ſeu credentitas fidei, ùt infrà dicemus, ſit evidens videatur de hac applicatione motivi Gormaz *de virtut. Theol. à. n. 788.*

DISPUTATIO III.

De Applicatione Objecti Formalis Fidei.

175. AUctoritas DEI dicentis, ſeu teſtimonium Divinum, cùm, ſaltem juxta communem ordinem Divinæ providentiæ, non innoteſcat omnibus immediatè per ſe, debet per aliquid aliud applicari, vel reddi credibile, ſive ita proponi, ut aſſenſu fidei omnino dignum ſit, & hic ei prudenter adhibeatur, tanquam tali objecto, cui fides prudenter negari non poſſit, ſed juxta leges prudentiæ omnino adhiberi debeat: ſicut ſcilicet proportionaliter liber S. Auguſtini, ùt diximus *n. 156.* debet applicari per auctoritatem bibliopolæ; unde debet adeſſe aliquod motivum, ex quo homini-

minibus reddatur credibile, DEUM hæc, vel illa revelâſſe: hoc autem motivum eſt ordinariè prædicatio miniſtri, ab Eccleſia miſſi; ſic enim ait S. Paulus *ad Rom. 10. v. 14. Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient ſine prædicante? quomodo verò prædicabunt, niſi mittantur?*

Jam verò auctoritas Eccleſiæ, vel ejus miniſtri, licèt concedatur, non habere eandem auctoritatem cum teſtimonio DEI (quanquam aliqui oppoſitum velint, docentes, ipſam prædicationem Eccleſiæ, vel miniſtri ab ea miſſi, eſſe moraliter verbum DEI, de quo agetur inferiùs *à n. 443.*) debet tamen tanta eſſe, ut ipſius prædicatio reddat teſtimonium DEI evidenter credibile, & credendum: adeóque debet ipſâ priùs eſſe evidenter credibilis, ita, ut nemo de Eccleſiæ, ejúſque prædicationis veritate, prudenter dubitare poſſit. In hunc finem DEUS Eccleſiam veſtivit ſignis veritatis planè maximis, & intellectum non omnino pertinacem convincentibus. Hæc autem ſigna vocantur *motiva credibilitatis*, qualia ſunt *prophetiæ, miracula, uniformitas, & ſanctitas doctrinæ, diffuſio, ſeu extenſio univerſalis in omnem orbem &c.* quæ fuſiùs infrà proſequemur.

Itaque negotium iſtud ſic communiùs procedit. Primò per ſigna credibilitatis agnoſcit homo, Eccleſiam Catholicam præ omnibus aliis ſectis eſſe credibilem, & credendam, ſeu pro vera habendam. Ex hoc

manifeſtè ſequitur, verbis Eccleſiæ, ſeu etiam miniſtri, ejus nomine loquentis, eſſe credendum. Hinc ulteriùs, quando illa, vel ejus miniſter, dicit, hoc, vel illud, eſſe à DEO revelatum, hos, vel illos libros, eſſe Canonicos, & continere verbum DEI, credendum eſt, DEUM id dixiſſe, illiſque libris contineri verbum DEI. Et ſic ritè eſt applicatum teſtimonium Divinum, cui dein innitendo elicitur actus fidei. Ut autem ordinatè iſta omnia explicemus, varias verbi DEI applicationes ſingillatim examinabimus.

QUÆSTIO I.

De variis Regulis applicantibus Verbum DEI.

ARTICULUS I.

An Sacra Biblia ſola ſufficienter applicent Verbum DEI.

176. REligiones, ſeu, ſi ita velis dicere, ſectæ (ſumendo hoc vocabulum latiùs) quæ in mundo hoc datæ ſunt, aut adhuc dantur, ad has potiſſimùm claſſes poſſunt reduci, ſcilicet ad Philoſophiſmum, Paganiſmum, Machometiſmum, Judaiſmum, & Chriſtianiſmum. *Paganiſmus* vocatur cultus plurium Deorum, qualis apud gentiles, & ethnicos, ſeu paganos fuit.

Digitized by Google

fuit. *Philoſophiſmus*, qui ab aliis *Theiſmus* dicitur, eorum eſt, qui unum DEUM colunt: aliud tamen de ipſo non credunt, quàm, quod naturalis ratio de eo dictat: pariter aliud præceptum, quàm juris naturæ, non agnoſcunt. *Machometiſmus*, eſt eorum, qui colunt DEUM, & Machometem, tanquam ejus prophetam: quanquam etiam Chriſtum, ſed tantùm ùt prophetam, & hominem duntaxat venerentur. *Judaiſmus* prætcr ea, quæ natura dictat, admittit etiam revelationem Divinam, in antiqui teſtamenti libris contentam, colítque unum DEUM: ſed Chriſtum nullo honore dignum exiſtimat. Tandem *Chriſtianiſmus* Chriſtum filium DEI profitetur, & revelationes, tum antiqui, tum novi teſtamenti admittit.

Dividuntur autem hæ claſſes iterum in ſpecies inferiores; nam idololatræ diverſiſſimos DEOS adorant: & Philoſophi, eodem lumine naturali, ùt exiſtimabant, ducti, diverſa ſtatuerunt: Turcæ quoque, & Perſæ, quanquam ambo Machometem colant, ſeſe invicem ùt hæreticos tractant. Inter Judæos fuit alia ſecta Phariſæorum, alia Sadducæorum, alia Herodianorum. Chriſtiani etiam in diverſas ſectas, Arii, Donati, Wicleffi, Lutheri, Calvini &c. abierê. Ex his autem Philoſophiſmus, cùm non admittat verbum DEI, ſed tantùm lumen naturale, utique non aliam admittit applicationem credendorum, vel potiùs affirmandorum de DEO, quàm ipſam naturalem hominis rationem. Gentiles, cùm abſurdiſſima quæque

de ſuis Diis credant, tanquam applicationem credendorum, aut aſſignant traditionem majorum (ùt eæ gentes, quæ ſcriptis nihil conſignârunt) aut certè aliquos libros eorum, & probabiliter adjunctam poparum, vel etiam poëtarum ſuorum explicationem. Machometani ſuum Alcoranum, aut certè ejus expoſitiones, producunt. Judæi, aut Rabbinorum auctoritatem, aut ſuum Talmud, moderno præſertim tempore aſſignant. Chriſtiani quoque inter ſe diſcrepant; quidam enim, ùt hæretici plures, Biblia Sacra, aut ſpiritum privatum adſtruunt: alii, ùt Catholici, applicationem (ſeu quod idem eſt) regulam aliquam vivam, verbum Divinum, ſive ſcriptum, ſive traditum, in ſenſu legitimo explicantem, agnoſcunt.

177. Circa hæc facilè probatur, quòd minimè ſufficiant ea, quæ ab aliis, quàm Chriſtianis afferuntur; nam, cùm (ùt infrà probabimus) evidenter credibilia, ac credenda ſint plura myſteria altiſſima, & captum humanum longiſſimè excedentia, certè ratio humana ſola (ùt Philoſophiſmus vult) ea applicare non poteſt. Cùm rurſus evidenter credibile ſit, DEUM plurima eſſe locutum, quæ ratio naturalis non dictat, certè per iſtam illa verba DEI applicari non poſſunt. Huc faciunt quoque dicta *n. 36.* quæ etiam probant, humanam rationem non tantùm non eſſe motivum fidei, ſed nec eſſe ejus infallibilem applicationem.

Cùm inſuper (ùt infrà probabimus) ad minimum evidenter credibile ſit, atque creden-

dendum, falſas eſſe ſectas Gentilium, & Machometanorum, nec eas habere verbum DEI, utique ſequitur, earum etiam applicationem falſam eſſe, quatenus pro verbo DEI falſiſſima quæque applicat. Pariter, ùt infrà probabimus, falſa eſt ſecta Judæorum, qualis nunc exiſtit, adeóque neque penes ipſos eſt verbum DEI purum, aut incorruptum; quanquam enim libros Moyſis ab eis adhuc haberi concedamus, tamen Rabbini alia multa adjunxêre, & Talmudiſtæ inaniſſimas fabulas confinxêre. Quare, etſi ſuum Talmud, non ipſum verbum DEI, ſed tantùm applicationem ejus vocárent, tamen peſſimé fallerentur. Unde hæc quæſtio de applicatione verbi Divini potiſſimùm reducitur ad applicationes verbi Divini, quas variæ ſectæ Chriſtianorum aſſignare ſolent: quænam ſcilicet ex pluribus tanquam legitima tenenda ſit: quam maximi momenti quæſtionem ùt ordinatè decidam, per partes rem agam, & de variis verbi DEI applicationibus per plures articulos tractabo, & primò de Sacra Scriptura.

178. Dico itaque. Sacra Scriptura, ſeu verbum Dei ſcriptum, non applicat ſufficienter ſe ipſum, ſed indiget adhuc alia applicatione, aut regulâ. ita omnes Catholici contra hæreticos. Utique non nego, quòd Scriptura Sacra ſit verbum DEI: neque nego, quòd, ſi ipſa ſit ritè applicata in ſenſu vero, poſſit aliquis dirigi ab ea ad credendum: ſed tantùm nego, quòd ipſa ſola, non aliunde applicata, ſit ſufficiens regula credenden-

dendorum. Prob. concluſio. Tunc Sacra Scriptura non poteſt eſſe regula ſe ſolâ ſufficiens, ſi ex ipſa ſola, & nondum aliunde applicata, non conſtat. 1. an detur aliqua Scriptura Sacra, ſeu verbum DEI ſcriptum. 2. quinam libri ſint Canonici, vel Scriptura Sacra. 3. quæ ſit legitima eorum editio. 4. quis verus Sacræ Scripturæ ſenſus, in quo omnia credi debeant: atqui hæc omnia non conſtant ex ſola Scriptura: ergo.

Major eſt innegabilis; ſi enim neſciatur, an detur aliqua vera Scriptura, aut neſciatur, in quibus libris, vel horum editionibus, comprehendatur, vel non pateat verus ejus ſenſus, omnia erunt obſcura, & incerta, adeóque minimè ſufficientia ad fidem certiſſimam, ùt eſt per ſe clarum. prob. igitur minor per partes: & inprimis quoad primam partem. Si ex Scriptura certò conſtaret, dari aliquam Scripturam Sacram, ideo hoc conſtaret; quia id Scriptura aſſereret: ſed, licèt ipſa id aſſerat, non ideo independenter ab omni alia regula, oſtendente infallibilitatem Sacræ Scripturæ, & applicante veritatem hujus aſſertionis, eſt ſtatim certum, Scripturam in hoc verum dicere; aliàs quilibet liber, qui diceret, ſe eſſe, vel dari aliam Sacram Scripturam, certiſſimam de hac re fidem faceret, quod nemo ſanus dixerit. Certè plures circumferuntur libelli, qui continent aliquas fictas revelationes, & rejiciendi ſunt, etſi dicant, eas eſſe veras.

179. Sed nec ſecundum poteſt conſtare ex Sacra Scriptura ſola; nam ſuppoſito etiam

am, dari Scripturam aliquam Sacram, & veram, tamen non est ex Scriptura sola probatum, quinam præ aliis libri sint Canonici. Certè aliqui quosdam rejiciunt, quos alii admittunt: quanquam omnes, hac de re litigantes, aliquam veram Scripturam dari agnoscant. Sic Judæi veteris testamenti libros plerósque ùt Divinos admittunt: at novo testamento omnem auctoritatem abrogant. Manichæi econtrà, explosо testamento veteri, soli novo fidem adhibebant: & quando urgebantur, quòd Christus Dominus ipse, & Evangelistæ, ac alii scriptores sacri, in Evangelio, & Epistolis Canonicis, textus veteris testamenti, tanquam sacros adhibeant, reponebant, etiam novum testamentum quoad eas partes esse falsificatum. Alii saltem aliquos libros rejiciunt, ùt libros Esther, Baruch, Tobiæ, Sapientiæ, Ecclesiastici, Machabæorum: imò & quasdam partes novi testamenti, ùt epistolam ad Hebræos, epistolam S. Jacobi, item secundam S. Petri, & secundam, ac tertiam S. Joannis, ejúsque Apocalypsin, itémque epistolam S. Judæ. Econtrà aliqui admisêre tanquam Canonicos, librum Hermetis, seu Pastoris, tertium, & quartum Esdræ, tertium, & quartum Machabæorum, orationem regis Manasse, epistolam Pauli ad Senecam, Evangelium Nazaræorum, & alia, quæ vide apud Bellarminum *tom. 1. controv. 1. de verbo DEI. l. 1. c. 20.* quos tamen libros Catholici, ùt Canonicos non admittunt. Quomodo autem ex sola Scriptura hæc lis definietur?

180. Pariter nec ex ſolis Scripturis determinari poteſt, quænam ſit ſincera, & incorrupta ſacrorum librorum editio. Certum quidem eſt, DEUM ſpeciali providentia ſua impediviſſe, ne intra ſeptendecim fermè jam ſæcula, quæ fluxerunt à tempore ſcripti novi teſtamenti, non interierint, Evangelicæ novi teſtamenti Scripturæ (ùt nihil dicam de teſtamento antiquo, quod adhuc pluribus ſæculis, ſaltem quoad aliquos libros, antiquius eſt) etſi gentiles ſeveriſſimè ſacros libros tradi ſibi juſſerint, traditóſque combuſſerint: etſi tunc temporis ex typographiæ defectu exemplaria non ita copiosè à ſcriptoribus confici potuerint, præſertim correcta; cùm à deſcribentibus facilè aliqua omitti, aut perversè ſcribi, aut etiam malitiosè plura mutari, vel addi potuerint: certum, inquam, eſt, ſpeciali DEI providentiæ erga Eccleſiam adſcribendum eſſe, quòd non omnia exemplaria Sacræ Scripturæ fuerint tradita, vel combuſta, aut aliter perdita, vel etiam omnia corrupta. Attamen certum etiam eſt, quòd aliqua exemplaria Sacræ Scripturæ fuerint corrupta; aliàs cur jam S. Hieronymus, & alii, de correctione ſolliciti fuiſſent. Equidem ſcio, Bellarmínum *tom. 1. controv. 1. de verbo DEI. l. 2. c. 2.* negare, Hebraica Biblia à Judæis in odium Chriſti fuiſſe corrupta, utì aliqui volebant: quòd tamen nulli in ea editione dentur errores, nec ipſe aſſerit: imò *c. eod. ſtatim ſub initium* ait, hoc falſum eſſe: iterum *explanat. in pſalmos* mendoſam eam editionem eſſe

ſæpius

Digitized by Google

ſæpius aſſerit, præſertim poſt additionem punctorum, à Rabbinis factam, poſt quam verſio Hebraica ſæpe valde dubii ſenſûs eſt, & à Latina editione multùm diverſa. Pariter videre eſt apud Bellarminum *cit. l. 2.* nec Græcam, nec Chaldaicam, nec omnes Latinas editiones, olim adhibitas, eſſe abſque omnibus mendis, præſertim quæ ab hæreticis prodierunt: & celari non poſſunt impoſturæ Lutheri, qui plures textus corrupit. Imò, quam habemus editionem vulgatam, quámque omnibus meliorem, ac puriorem eſſe, & in iis, quæ ad fidem, moréſque ſpectant, infallibilem, dubitare non licet, tamen ceu omnibus omnino numeris abſolutam, & librariorum, aut typographorum, erroribus omnibus carentem, Eccleſia non proponit, ùt expreſsè dicitur *in præfatione ad lectorem*, poſita in principio Bibliorum Sixti V. & Clementis VIII. juſſu editorum.

181. Quod attinet ad quartum, ſcilicet, quòd ſenſus Sacræ Scripturæ ſit dubius, & ex ſe obſcurus, id quidem hæretici, noſtri præſertim temporis, pervicaciter negant: attamen intellectui non obſtinato eſt ita certum, ut de hoc omnino dubitare non poſſit. Inprimis enim ipſa S. Scriptura teſtatur, ſe eſſe obſcuram, & intellectu difficilem. Sic *pſal. 118. v. 18.* ait David: *Revela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua:* & *v. 34. Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam:* rurſus. *v. 135. Faciem tuam illumina ſuper ſervum tuum, & doce me juſtificationes tuas:* in quæ loca S. Hieronymus

in

in epiſt. ad Paulinum de inſtitutione Monachi c. 4. ait: *Si tantus Propheta tenebras ignorantiæ confitetur, qua nos putas parvulos, & penè lactentes, inſcitiæ nocte circumdari?*

Iterum *Lucæ ultimo v. 45.* de Chriſto dicitur: *Tunc aperuit illis* diſcipulis *ſenſum, ut intelligerent Scripturas:* ergo non per ſe ipſos eas intelligebant. *Actorum 8.* Evnuchus reginæ Candacis Iſaiam legens, & à Philippo Diacono interrogatus *v. 30. Putáſne, intelligis, quæ legis?* reſpondit *v. 31. Et quomodo poſſum, ſi non aliquis oſtenderit mihi?* Denique de epiſtolis S. Pauli dicitur *2. Petri. 3. v. 16. In quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras Scripturas, ad ſuam ipſorum perditionem.* Notat autem Bellarminus *tom. 1. controv. 1. de verbo DEI. l. 3. c. 1.* non dici difficilia tantùm indoctis, & inſtabilibus, ſed difficilia abſolutè, quamvis de indoctis dicatur, quòd ea dicta depravent: ídque probat ex S. Auguſtino.

Conſentiunt unanimiter SS. Patres. S. Hieronymum modò citavimus, qui inſuper *epiſt. ad Algaſiam. quæſt. 8. in eum locum: Occaſione accepta peccatum &c.* ait: *Totus hic Apoſtoli locus, imò omnis epiſtola ejus ad Romanos, nimiis obſcuritatibus involuta eſt.* S. Auguſtinus *epiſt. 119. ad Januarium c. 21. Miror, quia hoc te latet, quòd non ſolùm in aliis innumerabilibus rebus, multa me latent, ſed etiam in ipſis Sanctis Scripturis multò*

Digitized by Google

multò nesciam plura, quàm sciam. & l. de fide, & operibus c. 15. ait: *Quapropter diligenter oportet attendere, quomodo accipienda sit Apostoli Pauli illa sententia, planè ad intelligendum difficilis, ubi ait (1. Cor. 3. v. 11.) Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, prater id, quod positum est, quod est Christus JESUS &c.* S. Gregorius *homil. 9. in Ezechiel.* ait: *Liber autem involutus est Scripturæ Sacræ eloquium obscurum, quod profunditate sententiarum involvitur, ut non facilè sensu omnium penetretur.* Similia habentur passim apud alios SS. Patres, Iræneum, Ambrosium, Chrysostomum, Origenem, quorum textus vide apud Bellarminum *tom. 1. controv. 1. de verbo DEI l. 3. c. 1.* Accedit experientia ipsa; cùm doctissimi etiam, atque optimi viri, post indefessa studia, tamen fateantur, sensum Sacræ Scripturæ sæpe sibi esse obscurum. Et sanè hoc nemo mirabitur, si considerare velit sacrarum literarum tropos obscuros, phrases à nostris linguis alienas, inaudita proverbia, parabolas peregrinas, translationes longissimè petitas &c.

182. Quin ipsi hæretici, licèt alicubi tueantur, Scripturam esse intellectu facilem, alibi sui immemores dicunt, eam esse difficilem. Lutherus *l. 1. contra Zvvinglium, & Æcolampadium* ait, propter diversas Scripturæ interpretationes, si mundus diutiùs steterit, recurrendum tandem rursus ad Conciliorum decreta. Idem *in præfatione in Psalmos* ait, nec doctissimos, nec sanctis-

ſimos, nec ſe ipſum, intelligere in omnibus Pſalterium in legitimo ſenſu. Brentius ait, donum interpretandi Scripturas eſſe donum Spiritûs Sancti, qui tamen illud liberrimè diſtribuat, pro ſuo beneplacito. Kemnitius ait, in Eccleſia donum interpretationis non omnibus eſſe commune, ſicut & gratiam ſanationum, ac miraculorum. Accedit, quòd facto etiam ipſo ſibi contradicant hæretici; dum enim dicunt, Scripturam eſſe claram, tamen, quandocunque ex ea nobis aliquid objiciunt, nunquam textum pro ſe clarum adducunt, ùt infrà videbimus: imò ſemper abſque comparatione credibilius eſt, textum illum facere ſenſum, ipſorum intentioni oppoſitum: quomodo ergo dicere poſſunt, omnia eſſe clara?

Nec hæretici reſpondeant, Scripturam tantùm obſcuram eſſe ſuperbis, vel indoctis, Hebraicæ, aut Græcæ linguæ ignaris; nam inprimis, & Evnuchus Candacis (de quo *Actor. 8.*) pius, & humilis erat, & teſte S. Hieronymo *epiſt. 103. ad Paulin. c. 5.* ſanctus: itémque linguæ Hebraicæ, vel Syriacæ, in qua Iſaias ſcriptus tunc erat, gnarus: & tamen eum non intellexit. Et quis, tum virtute, tum doctrinâ, & Hebraïcæ linguæ notitiâ, major S. Hieronymo, quem Eccleſia in exponendis Sacris Scripturis doctorem maximum appellat? Hic tamen *locis num. præced. citatis* fatetur, Scripturam Sacram ſibi eſſe obſcuram. Huc etiam ſpectat obſervatio Bellarmini *in verba Divi Petri epiſt. 2.*

circa

circa epiſtolas S. Pauli, quam *n. 181.* adduximus.

Sed & planè injurioſum eſt dicere, quòd Catholici omnes ſint indocti, ſuperbi, aut impii, qui tamen Scripturam Sacram fatentur obſcuram. Adde, hinc ſequi, indoctos non habere ullam regulam ſufficientem fidei ſuæ; námque Scriptura ipſis obſcura eſt: doctorum auctoritas fallibilis: præſertim, cùm docti inter ſe contrarii ſint, & hæretici interpretes plurimùm, non tantùm à Catholicis, ſed etiam à ſe ipſis, inter ſe differant.

183. Verùm afferamus etiam aliquos textus, & petamus claram eorum interpretationem ab adverſariis. Videtur ſanè clariſſimus ille textus *Matth. 26. v. 26. Hoc eſt corpus meum:* & tamen Sacramentarii cum Lutheranis, teſte Valentia *tom. 3. diſp. 1. q. 1. puncto 7. quæſt. 3.* plures, quàm octoginta interpretationes differentes, adhibuêre. Sanè Lutherani eum textum explicant de præſentia reali Chriſti in uſu, tamen abſque tranſubſtantiatione: Calviniſtæ, & Zvvingliani eum explicant in ſenſu metaphorico, & tropico: Catholici de reali præſentia Chriſti, etiam extra uſum, & cum tranſubſtantiatione. Quis litem decidet ex ſola Scriptura? Certè, ſi ita clara hæc eſſet, deberent omnes eandem dare interpretationem.

Rurſus *Joan. 10. v. 30.* Chriſtus dicit: *Ego, & Pater unum ſumus.* Catholici cum modernis hæreticis pluribus hunc textum

explicant de unitate reali, & consubstantiali naturæ: Ariani, & Nestoriani, de unitate tantùm morali, & affectiva. Iterum *Joan. 14. v. 28.* Salvator ait: *Pater major me est.* Catholici cum modernis pluribus hæreticis hæc verba explicant, quòd major sit Pater Filio, secundùm naturam humanam accepto, non autem secundùm Divinam, secundùm quam unum est cum ipso: Ariani iterum volunt, Filium esse omnimodè minorem, adeóque non esse DEUM. *Matth. 28. v. 19.* dicit Christus Apostolis: *Docete omnes gentes, baptizantes eos.* Anabaptistæ explicant, non debere quemquam priùs baptizari, quàm doceri, adeòque parvulos non esse baptizandos: Catholici cum multis hæreticis dicunt, illud *docete* tantùm intelligendum esse de adultis doctrinæ capacibus.

Et quæso, quomodo ex Scriptura sola probant hæretici contra Catholicos per illud *Matth. 26. v. 27. Bibite ex hoc omnes:* esse omnibus impositum præceptum sumendi etiam sacrum calicem; cùm tamen nec ipsi præceptum agnoscant in iis verbis, in eadem cœna dictis *Joannis 13. v. 14. Et vos debetis alter alterius lavare pedes.* præsertim cùm *Marci 14. v. 23.* postquam soli Apostoli bibissent, jam dicatur: *Et biberunt ex illo omnes.* Plura similia possent afferri, uti & alia, ex quibus videtur inferri aliqua apparens in Scripturis contradictio, adeò, ut SS. Patres, maximè S. Augustinus, laboraverint in conciliandis Evangelistis. Sanè hæ controversiæ ex Scriptura decidi non possunt:

Digitized by Google

poſſunt: ſed, ſicut in dubiis, de interpretatione legum civilium, recurrendum eſt ad judicem, quem rex, aut reſpublica neceſſariò conſtituere debet: ita etiam in dubiis, de ſenſu Scripturæ, recurrendum eſt ad aliam regulam, vel judicem controverſiarum, quem Chriſtus conſtituere debuit; cùm voluerit utique, bene ordinatam religionem inſtituere.

184. Dicunt adverſarii, licèt quædam loca Scripturæ ſint obſcuriora, ea tamen alibi declarari: ſed, ſi hoc verum foret, certè tot lites de intelligentia Sacrarum Scripturarum non eſſent, inter Catholicos, & ſectarios: imò inter hos invicem ipſos. Dicunt iterum, S. Auguſtinum *l. 2. de doctrina Chriſtiana c. 6.* dicere, omnia obſcura alibi explicari: ſed S. Auguſtinus adverſariis ibi nullatenus favet. Caput illud ſextum ſic incipit: *Sed multis, & multiplicibus obſcuritatibus, & ambiguitatibus decipiuntur, qui temerè legunt, aliud pro alio ſentientes: quibuſdam autem locis quid vel falsò ſuſpicentur, non inveniunt: ita obſcurè quædam dicta denſiſſimam caliginem obducunt: quod totum proviſum divinitus eſſe non dubito, ad edomandam labore ſuperbiam, & intellectum à faſtidio renovandum:* quæ S. Patris verba noſtram de obſcuritate Sacræ Scripturæ ſententiam maximè roborant.

Quòd autem in fine capitis ſic habeat: *Nihil enim ferè de illis obſcuritatibus eruitur, quod non planiſſimè dictum alibi reperiatur:* inprimis non probat, à quolibet re-

periri planiſſimè dictum: ſed ad ſummum probat, id reperiri à certis quibuſdam, copioſiùs à DEO illuſtratis: certè expoſitionem in locum illum Cantici, quam ibidem S. Auguſtinus ponit, plurimi non reperiſſent. 2. Non dicit S. Auguſtinus, omnia obſcura alibi reperiri planiſſima, ſed tantùm, ſiquid eruitur ex obſcuritatibus, hoc eſt, reperiri doctrinas aliquas ſacras inde erutas alibi planiùs ſcriptas. 3. Neque de his ſimpliciter dicit, eas reperiri: ſed addit particulam *ferè* valde limitantem: & ſanè ſibi contradiceret, ſi hoc ita illimitatè aſſereret; nam, ſi hoc eſſet, non fateretur, ſe plura in Scripturis neſcire, quàm ſciat.

Accedit, quòd, ſi etiam verum eſſet, textus obſcuros alibi explicari, tamen adhuc eſſet obſcurum, quis textus ſumendus pro regula alterius. Sic illum textum: *Pater major me eſt*: Catholici explicant in ordine ad alterum: *Ego, & Pater unum ſumus.* Ariani oppoſitum faciunt. Lutherani, qui aſſerunt, concupiſcentiam eſſe verè formaliter peccatum, textus illos ad *Rom. 6. & 8.* quibus dicuntur, per baptiſmum homines abluti, & ſanctificati, explicant in ordine ad alterum *ad Rom. 6.* ubi Apoſtolus dicit, in ſe adhuc habitare peccatum: dicúntque illud *ablui* non ſignificare, tolli omnino peccatum, ſed tantùm non imputari. Catholici vice verſa; quia dicunt, nullum in juſtificatis peccatum eſſe, explicant hunc textum poſteriorem in ordine ad priorem, & ajunt, illud *habitare peccatum* non accipiendum

endum de peccato formaliter tali, ſed tantùm metonymicè tali, ſeu de effectu peccati, & ad ſummum in quibuſdam de cauſa peccati, qualis eſt concupiſcentia; unde adhuc opus eſt alio judice, hanc litem infallibiliter dirimente.

185. Dicunt rurſùm aliqui hæretici, ea, quæ ſunt, & manent obſcura, non pertinere ad ſubſtantiam fidei, ſed ad ſcholaſticas tantùm controverſias, adeóque non eſſe magni momenti. At hoc omnino eſt falſum; utique enim doctrinæ de numero ſacramentorum, de SS. Euchariſtia, de Chriſti Divinitate, de noſtra juſtificatione, de parvulorum baptiſmo, de pœnitentia, de peccato originali &c. ſpectant ad ſubſtantiam fidei? & hæc tamen ſunt controverſa: & partes litigantes, in ordine ad ſuas ſententias probandas, etiam Scripturas Sacras adducunt. Et quis dicet, tot Concilia fuiſſe celebrata propter res non magni momenti, ſive, ut quæſtiones exiguæ, quia ex Scripturis ſolis decidi non poterant, à totius Eccleſiæ ſenatu, maximis ſumptibus, & incommodis collecto, deciderentur? An quis dicet cum quibuſdam hæreticis adiaphoriſtis, ſufficere ad fidem, credere DEUM omnium creatorem, bonorum remuneratorem, malorum vindicem, myſteria SS. Trinitatis, & Incarnationis: cætera adiaphora, ſeu indifferentia eſſe? quam horrendam impietatem etiam noſtri adverſarii deteſtantur.

Tandem, quòd multa ſint de ſubſtantia fidei, quæ etiam, ſaltem ùt plurimùm, ab ad-

verſariis noſtris admittuntur, neque tamen ex Scripturis ſatis probari poſſunt, oſtenditur exemplis. Sic clarè ex Scripturis ſolis non poteſt deſumi: an parvuli ſint baptizandi, an non: an iiſdem neceſſaria ad ſalutem ſit Euchariſtia, adeóque etiam ipſis ſit porrigenda, an non: an valeat baptiſmus ab hæretico datus, an non: an paſcha celebrandum die dominico, an alio die, in quem incidit decima quarta luna menſis primi: an dies dominica potiùs, quàm ſabbathi, ſit habenda pro feſto. Kurſus Pater in Divinis creditur ingenitus: itémque Spiritus Sanctus adorandus: ſed tamen negat S. Auguſtinus *l. 3. contra Maximinum c. 3.* hæc in Scripturis clarè legi. Sed nec deſcenſus ad inferos Chriſti Domini in iis eſt clarè expreſſus. Et hæ non ſunt leves duntaxat ſcholarum controverſiæ, ſed quæſtiones, à quarum reſolutione pendet ſalus quàm plurimorum. Quamvis autem iſtorum omnium fides explicita non ſit neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem, tamen ſunt talia, ut ſpectent ad ſubſtantialia fidei, & debeant ſciri, ſaltem ab Eccleſia: ergo ſola Scriptura non poteſt eſſe regula fidei, ſeu applicatio ſufficiens teſtimonii Divini.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

186. OB. 1. Quod debeat dari aliqua Scriptura Sacra, clarè infertur ex natura ipſius religionis, vel

vel providentiæ Divinæ, mundum gubernantis: ergo. Reſp. neg. ant. nam jam cum Adamo cœpit religio, ſeu cultus veri Numinis, & tamen per bis mille quingentos, & fortè ampliùs annos, uſque ad Moyſen, nulla fuit Sacra Scriptura. Sed nec providentia DEI neceſſariò exigit, dari Sacram Scripturam; cùm utique DEUS etiam ante Moyſen providè rexerit mundum, & inſuper alia habeat innumera media, quibus dirigat ad beatitudinem ſuos cultores: certè non deſtituit ſuâ providentiâ homines per tot ſæcula in lege naturali viventes.

187. Ob. 2. Sacra Scriptura manifeſtat ſe ipſam, & probat ſe eſſe Divinam 1. puritate, & ſanctitate doctrinæ, quæ in ea continetur. 2. mirabili conſenſu auctorum, ita concorditer ſcribentium, quaſi non plures auctores, ſed tantùm plures calami unius auctoris eam ſcripſerint. 3. impletione vaticiniorum, in ea contentorum, quæ impletio conciliat etiam fidem aliis inibi dictis. 4. demum ex miraculis in confirmationem dogmatum in Scriptura contentorum factis: ergo non eſt illi opus alia applicatione, ſed ipſamet per ſe jam ſatis ſe applicat, ſeu proponit ùt Divinam.

Reſp. 1. cum Raſslero *in Regulâ externa fidei. n. 81.* hæc quidem Sacram Scripturam valde commendare, ſed tamen, niſi Eccleſiæ auctoritas accedat, intentum non evincere. Sanè, ſi hoc eſſet ita clarum, nulla inter SS. Patres fuiſſet diverſitas in recipiendis quibusdam libris, tanquam canoni-

cis: neque Gelaſius Papa debuiſſet multis diſcernere ſacros libros ab apocryphis: neque modò lis foret, quoad hoc ipſum punctum inter Catholicos, atque Acatholicos. Reſp. 2. ad ſingula, & quidem ad 1. Doctrina pura, & ſancta, etiam tradi poteſt ab homine, non tantum à DEO. Adde, quòd eadem hæc puritas, ſeu immunitas ab omni labe falſitatis, ſe ipſâ non ſit ubique in Scripturis manifeſta; cùm in libris Geneſis, Exodi, Jobi, ac etiam aliis, plura contineantur intellectu valde difficilia, aliquando etiam, niſi ritè explicentur, cum bonis moribus non ſatis manifeſtè concordantia, ita, ut eorum puritas, & veritas, potiùs ex libris aliunde oſtenſis Divinis, quàm horum Divinitas ex illorum veritate, & puritate, debeat probari.

188. Ad 2. Non minùs inter ſe concordes eſſe poſſe videntur ſcriptores tantùm humani: imò concordia ſacrorum ſcriptorum non eſt ex ſe manifeſta; cùm S. Auguſtinus, & alii, multùm laborare debuerint, ut Evangeliſtas à contradictione vindicarent. Ad 3. Vaticinia ad ſummum probant, eos libros eſſe ſacros, in quibus ipſa continentur, ſcilicet aliquos libros teſtamenti antiqui: in quibus tamen libris non omnia dogmata fidei Chriſtianæ continentur. Sed nec omnia vaticinia independenter ab auctoritate Eccleſiæ ita clara ſunt, ut, quando impleta fuerint, vel an primùm implenda, jam conſtet. Certè in prophetia Danielis plura adhuc obſcura ſunt. Libri autem novi teſta-

menti

Digitized by Google

menti per vaticinia non ita probantur. Quòdſi autem iſti non ſint Divini, utì ſanè à Gentilibus, & Judæis non agnoſcuntur pro talibus, etiam non certiſſimò conſtabit ex iis, ſicut ad fidem requiritur, vaticinia illa fuiſſe impleta. Et certè Gentiles, atque Judæi, plurima, eáque præſertim, quæ de venturo Meſſia prædicta ſunt, negant eſſe impleta: quanquam in hoc malè faciant; cùm non tantùm libri novi teſtamenti, ſed tota Eccleſia, & immemorialis traditio, id ipſum teſtetur, ùt infrà videbimus, agendo de ſignis credibilitatis.

Ad 4. denique. Miracula non magis probant veritatem Sacræ Scripturæ, quàm veritatem religionis Catholicæ: imò videtur priùs miraculis probari auctoritas Eccleſiæ, & ex hac libri ſacri, quatenus Eccleſiæ dogma eſt, hos determinatos libros eſſe ſacros. Quòdſi tamen aliquando miracula patrata ſunt in approbationem ipſius Sacræ Scripturæ, e. g. ſi in ignem injecta non combuſta eſt, probat tantùm illud exemplar, (quod, an adhuc exſtet, incertum eſt) eſſe Sacram Scripturam: non autem probat de exemplaribus aliis, quæ potuêre corrumpi: imò & illud ipſum exemplar non combuſtum potuit poſtea corrumpi, quemadmodum contigit aliis rebus ſacris poſtea profanatis. Ex quibus omnibus ritè concluditur, abſque auctoritate Eccleſiæ, vel quacunque demum regula infallibili applicante, non poſſe ſolam Scripturam Sacram applicare infallibiliter ſeipſam; unde etiam S. Auguſtinus *l.*

con-

contra epiſtolam fundamenti c. 5. ait: *Ego vero Evangelio non crederem, niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoveret auctoritas.*

189. Ob. 3. Dicere, quòd Scriptura ſit obſcura, & inſufficiens ad noſtram inſtructionem, eſt deprimere ejus auctoritatem, & eam dicere defectuoſam, ac imperfectam: hoc autem eſt impium: ergo. Reſp. neg. ma. quam negat S. Auguſtinus, quem vide *loc. n. 184. cit.* Obſcuritas S. Scripturæ ſervit ad conciliandam ei majeſtatem, & reverentiam: nec indicat defectum in Scriptura, ſed in nobis, & tenuitate noſtri intellectûs, ad tam alta myſteria caligantis; nam ſæpe Scriptura rem quidem clarè proponit; quia tamen eſt myſterium valde difficile, homines non ſtatim verba in legitimo ſenſu accipiunt, ſed alium quærunt, & ſibi rem obſcuram reddunt. Sic quid clarius illis verbis *Matth. 26. v. 26. Hoc eſt corpus meum:* quia tamen eſt altum myſterium, quòd in tantillo ſpatio totum corpus Chriſti contineatur, iſta verba ſunt Calviniſtis, & Zvvinglianis valde obſcura. Dein aliquando nobis Scriptura fit obſcura propter idiotiſmum, ſeu proprietatem linguæ, in qua ſcripta, & ex qua translata eſt, quam ignoramus: aliquando verò propter ignorantiam hiſtoriarum, morum, & conſuetudinum apud Hebræos. DEUS autem iſta meritò permittit, de quo vide *n. 88.* imò S. Aug. *l. 2. doctr. Chriſt. c. 6.* de eo, quòd plura in Scripturis obſcurè, & ambiguè dicta ſint, ait: *Quod totum proviſum divinitus eſſe non dubito, ad edo-*

man-

mandam labore ſuperbiam, & intellectum à faſtidio renovandum, cui facilè inveſtigata plerumque vileſcunt. Nec propterea deficit DEUS in neceſſariis; quia providit de alio medio, ſcilicet, ùt dicemus, de definitione Eccleſiæ, cujus eſt Sacras Scripturas infallibiliter interpretari. Pariter, etſi non omnia in Scripturis contineantur, queri non poſſumus de providentia DEI; cùm vel ex traditione, vel ex Eccleſiæ judicio, illa innoteſcere poſſint. Sed neque propterea Scriptura eſt poſitivè imperfecta, ſicut non eſt imperfecta ideo; quòd non doceat artes omnes; quia hic non eſt ejus ſcopus: licèt ſit imperfecta negativè, ſicut omnis creatura.

190. Ob. 4. Ipſa Sacra Scriptura ait, ſe eſſe claram: ergo. prob. ant. ipſa vocat ſe lucem, lucernam lucidam &c. ergo. Confir. 1. *Deutr. 30. v. 11.* dicitur: *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum:* ergo non ſuperat captum noſtrum. Confirm. 2. S. Paulus *2. Corinth. 4. v. 3.* ait: *Quodſi etiam opertum eſt Evangelium noſtrum, in iis, qui pereunt, eſt opertum:* ergo tantùm eſt opertum non prædeſtinatis, ſeu peccatoribus, ſcilicet in pœnam peccati. Reſp. 1. Unde adverſarii probant ex ipſa Scriptura, hæc eſſe dicta in vera Scriptura, & non in aliqua tantùm ficta? Reſp. 2. diſt. ant. Ipſa Scriptura ait, ſe eſſe claram tunc, quando eſt ritè applicata. conc. ant. abſque illa applicatione. neg. ant. & conſ. certum enim eſt, quòd multi, applicantes ſibi eam per ſpiritum

tum privatum erroneum, vel rationem tantùm naturalem &c. acceperint eam in malo ſenſu, & erraverint. Dices. Ergo applicatio eſt dignior verbo DEI. Reſp. neg. illatum; nam vel Eccleſiæ definitio eſt etiam verbum DEI, & eſt paris dignitatis: vel non eſt verbum DEI, & eſt inferioris dignitatis, & eſt infallibilis quidem, ac clarior, ſed tantùm in linea inferiori applicationis.

191. Ad 1. confirm. Textus ille (ùt eum intelligunt SS. Patres complures, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Ambroſius, Origenes, Tertullianus) potiùs probat contra hæreticos, non eſſe impoſſibilem obſervationem mandatorum DEI. Dein, etiamſi textus hic debeat accipi de intelligentia mandati, ſermo in eo eſt de mandato per Moyſen explicato, & applicato: non verò de omnibus aliis ad fidem neceſſariis. Si contendere velis, eum textum de omnibus ad fidem neceſſariis intelligendum eſſe, id difficulter probabis. Sed etiam, hoc omiſſo, reſpondeo, textum intelligendum eſſe de omnibus, ſuppoſito, quòd ritè ſint applicata. Ad 2. confirm. diſt. ant. S. Paulus id dicit de Evangelio ritè applicato. conc. ant. nondum applicato. neg. ant. & conſ. Apoſtolus loquitur de Evangelio jam prædicato, cui noluerunt multi, etiam poſt ſigna, & miracula, credere. Similiter explicandi ſunt alii textus. *Joan. 7. v. 17. Siquis voluerit voluntatem ejus facere, cognoſcet de doctrina, utrùm ex DEO ſit.* Item *Joan. 10. v. 16. Vocem meam audient.* Item *1. Corinth. 2. v. 15.*

v. 15. Spiritualis autem judicat omnia; significant enim tantùm, quòd facientibus, quod est in se, non defuturum sit auxilium DEI, neque etiam legitima verbi Divini applicatio, qua posita poterunt ritè cognoscere, & judicare.

192. Ob. 5. Quidquid est de substantia fidei, dici potest contineri in symbolo Apostolorum: sed idem etiam continetur in Scriptura: ergo. Resp. Inprimis quod attinet ad minorem, ea negari posset; námque intemerata Matris Divinæ virginitas, quæ in symbolo clarè continetur, non ita clarè ex Scriptura sola potest monstrari. Pariter nec descensus Christi ad inferos satis potest ostendi ex Bibliis solis. Sed major omnino est falsa. An non enim de substantia fidei nostræ est, quòd Filius sit Patri consubstantialis: quòd sit incarnatus, seu homo factus, non per unionem tantùm moralem, sed physicam: quòd baptismus hominibus ad salutem necessarius sit: quòd Evchariſtiæ Sacramentum sit institutum à Christo, & ab omnibus fidelibus recipiendum: & alia plura, quæ longum esset recensere, quæque in symbolo non habentur.

Et cur potiùs spectet ad substantiam fidei, quòd Christus sit sepultus, ac ad inferos descenderit: quòd crucis, & non gladii mortem subierit &c. quàm illa, quæ modò allata sunt? Certè, si alia omnia, tanquam non necessaria, ad scholas ablegare velis, dicam pariter, sufficere, si credatur DEUS creator omnium, & præmiator, aut

vin-

vindex: aut etiam trinus, & unus: cæterùm, nec Scripturam curandam, nec aliud quidquam. Sanè eò dirigunt Adversarii, qui ita loquuntur, nempe ad ita dictum adiaphorismum, qui præter pauca mysteria, quæ credenda proponit, alia omnia indifferentia esse, ita, ut perinde sit ad salutem, sive credantur, sive negentur, pessimè docet.

ARTICULUS III.

An Traditio sufficienter applicet Verbum DEI.

193. PEr *Traditiones* in restricta, & Theologica significatione acceptas, intelliguntur certa Catholicæ fidei dogmata, aut etiam morum instituta, quæ Apostoli, vel à Christo Domino oretenus, vel ex suggestione Spiritûs Sancti acceperunt, & postea viva voce Ecclesiæ tradiderunt, quin ea libris canonicis insererent. Itaque traditiones debent quidem non esse in Sacra Scriptura expressæ: non tamen etiam debent ex SS. Patrum voluminibus, vel aliis non canonicis scripturis, esse exclusæ. Hinc dicuntur *verbum DEI traditum*, cui opponitur *verbum DEI scriptum*, quod scilicet in Sacris Scripturis continetur.

Quòd autem hæ traditiones (quæ *in formula professionis fidei Tridentini* vocantur

tur *Apoſtolicæ, & Eccleſiaſticæ,* quásque dari ſtatim probabimus) mereantur etiam fidem, & quidem parem cum S. Scriptura, dubium eſſe non poteſt; nam, modò aliquid à Chriſto dictum, vel à DEO revelatum fuerit, ſive dein ſcriptum ſit, ſive non, eſt æquè dignum aſſenſu fidei; nec enim membrana, aut charta, pondus auctoritatis auget, ùt eſt per ſe clarum. Quare duo nobis hîc examinanda ſunt. 1. an reverà dentur aliquæ tales traditiones, ſeu aliquod verbum DEI traditum. 2. an, ſi dentur, ſe ſolis, abſque alia regula, ſufficienter applicent verbum DEI, ſive ſcriptum, ſive non ſcriptum. Et quidem, quod ſpectat ad primum, jam antiqui hæretici traditiones negârunt: & vel maximè eas negant moderni, Calvinus *l. 4. inſtit. c. 8.* Lutherus *in commentar. in cap. 1. ad Galat.* Brentius, Kemnitius, & alii apud Bellarm. *tom. 1. contr. 1. de verbo DEI. l. 4. c. 1. ac 3.* Et quidem iſti ideò volunt Evangelici dici, quòd præter Evangelium vel novum teſtamentum ſcriptum, aliam doctrinam à Chriſto traditam negent.

194. Dico 1. cum Catholicis omnibus. Præter Scripturam Sacram debent admitti etiam aliquæ traditiones, tanquam verbum DEI traditum. ita expreſsè Concilium Tridentinum *ſeſſ. 4. in decreto de Canonicis Scripturis*, ubi ſacra ſynodus ait, Evangelii veritatem *contineri in libris ſcriptis, & ſine ſcripto traditionibus, quæ ipſius Chriſti ore ab Apoſtolis acceptæ, aut ab ipſis*

Apoſtolis, Spiritu S. dictante, quaſi per manus traditæ, ad nos pervenerunt.

Addit Concilium de ſe ipſo loquens: *Traditiones ipſas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam oretenus à Chriſto, vel à Spiritu S. dictatas, & continua ſucceſſione in Eccleſia Catholica conſervatas, pari pietatis affectu, ac reverentia ſuſcipit, & veneratur:* hoc eſt, pari reverentia cum libris canonicis, de quibus immediatè antè eſt ſermo: & ſub finem decreti ait: *Si quis autem libros ipſos integros, cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro ſacris, & canonicis, non ſuſceperit, & traditiones prædictas ſciens, & prudens contemſerit, anathema ſit.* Unde conformiter huic decreto *in forma profeſſionis fidei*, quam idem Concilium edidit, debent omnes profiteri, ſe traditiones recipere.

Prob. 1. Scriptura Sacra ipſamet aſſerit, dari traditiones, & iis debere credi: ergo. ant. prob. *2. Theſſal. 2. v. 14.* dicit S. Paulus: *Tenete traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram:* in quæ verba S. Chryſoſtomus ait: *Hinc eſt perſpicuum, quòd non omnia tradiderunt per epiſtolam* Apoſtoli, *ſed multa etiam ſine ſcriptis: & ea quoque ſunt fide digna. Quamobrem Eccleſiæ quoque traditionem cenſeamus eſſe fide dignam. Eſt traditio: nihil quæras amplius.* Idem Apoſtolus. *2. ad Thimoth. 2. v. 2.* ait. *Quæ audiſti à me per multos teſtes,*

ſtes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt, & alios docere: ergo non tantùm ſcripta, ſed & audita, ſive tradita, debuerunt aliis proponi, & ab iis credi, atque iterum aliis tradi. Idem S. Paulus *1. Cor. 11. v. 2.* ait: *Sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.* S. Joannes *epiſt. 2. v. 12.* ait, ſe multa, quæ deberet ipſis ſignificare, nolle *per chartam, & atramentum* perſcribere: & *epiſt. 3. v. 13.* ait, ſe nolle *per atramentum, & calamum ſcribere;* eoquòd ſperet eis *os ad os loqui*, ſeu oretenus eis multa tradere.

195. Rurſus *Joan. 16. v. 12.* dicit Chriſtus: *Multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò.* & *c. ultimo. v. 25. Sunt autem & alia multa, quæ fecit JEſus, quæ, ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt, libros:* ergo Chriſtus multa dixit, & fecit, quæ non ſunt ſcripta; nam, ùt rectè ait Bellarminus. *tom. 1. contr. 1. de verbo DEI l. 4. c. 5.* quæ ſcripta ſunt de Chriſto, ſeu totum teſtamentum novum, facilè una manus capit. Ulteriùs, quæ Chriſtus promiſit, ſe dicturum, ea haud dubiè dixit poſt reſurrectionem ſuam, quando verſabatur ſæpe cum diſcipulis, ùt habetur *Actor. 1. v. 3. Per dies quadraginta, apparens eis, & loquens de regno DEI:* quæ autem tunc Apoſtoli audiêrunt, utique populis prædicârunt, nec tamen literis omnia commendârunt; nunquam enim libris canonicis de Chriſto mundus repletus fuit.

Nec dicant adverſarii, omnia eſſe po-

de Spiritu S. ad Amphiloch. c. 27. ait: *Dogmata, quæ in Ecclesia prædicantur, quædam habemus è doctrina scriptorum prodita, quædam rursus ex Apostolorum traditione, in mysterio, id est, in occulto tradita, recepimus: quorum utraque parem vim habent ad pietatem, nec his quisquam contradicit, quisquis sanè vel tenuiter expertus est, quæ sint jura Ecclesiastica; nam si consuetudines, quæ scripto proditæ non sunt, tanquam haud multum habentes momenti, conemur rejicere, imprudentes & ea damnabimus, quæ in Evangelio necessaria ad salutem habentur, imò potiùs ipsam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus.*

S. Epiphanius *hæres. 61.* ait. *Oportet autem & traditione uti; non enim omnia à Divina Scriptura accipi possunt: quapropter aliqua in Scripturis, aliqua in traditione SS. Apostoli tradiderunt: quemadmodum dicit S. Apostolus: sicut tradidi vobis.* S. Augustin. *l. 2. de baptis. contra Donatist. c. 7.* scribit. *Quam consuetudinem* (non rebaptizandi ab hæreticis baptizatos) *credo ex Apostolica traditione venientem, sicut multa, quæ non inveniuntur in literis eorum, neque in Conciliis posteriorum: & tamen, quia per universam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita, & commendata creduntur.* Idem S. Doctor. *epist. 118. ad Januarium c. 1.* sic scribit: *Illa autem, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis,*

quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima authoritas, commendata, atque ſtatuta retineri. Plura vide apud Bellarminum *tom. 1. controv. 1. de verbo DEI l. 4. c. 7.*

Accedit, quòd ab Adam uſque ad Moyſen verbum DEI ſcriptum non fuerit, & tamen Eccleſia illa in lege naturali non fuerit providentiâ Divinâ deſtituta, ſed providè gubernata: imò de Chriſto ipſo non ſcitur certò, an aliquid ſcripſerit; epiſtolam enim ad Abagarum regem Edeſſenorum inter apocrypha Gelaſius Papa rejecit. Sed etiam Apoſtoli non ſtatim primis annis ſcripſerunt Evangelium: quin S. Joannes ſuum ſcripſit valde ſerò, ſcilicet, ùt Spondanus tradit, *ad an. Chriſti 99. n. 2.* circa hunc ipſum annum 99. interea autem plurima fidelibus oretenus tradita ſunt. Si ergo prima illa Eccleſia tamdiu traditionibus uſa eſt, cur non poſſit etiam ſequens iis præter Scripturas uti? Adde, quòd ipſius Sacræ Scripturæ auctoritas non poſſit innoteſcere, niſi per traditionem, ùt fuit probatum. *à n. 178.* igitur traditiones neceſſariæ ſunt in Eccleſia DEI.

197. Dico 2. Traditiones ſe ſolis, abſque alia regula, non ſufficienter applicant verbum DEI. ita omnes. Ratio eſt clara; quia inter ipſas traditiones oportet diſcernere, quæ verè Apoſtolicæ, ſeu Eccleſiaſticæ ſint, quæ verò illegitimæ: ſive agatur de traditionibus doctrinalibus, hoc eſt, quæ ſpectant ad res credendas: ſive agatur de moralibus, ſeu quæ ſpectant ad morum præcepta;

Digitized by Google

cepta; in utriſque enim poteſt frequenter errari: & multæ, præſertim in vulgus ſparſæ ſunt aniles fabellæ, quaſi ſint articuli fidei, à majoribus traditi; cùm tamen tantùm ſint ortæ ex garrulitate cujuſdam indocti hominis.

Ob ſimilia ſæpe hæretici Catholicos rident: ſed imperitè; nec enim, quod nugatur aliqua vetula, & imprudenter credit, ſtatim approbatur ab Eccleſia: ſed quod iſta priùs acceptavit tanquam traditionem legitimam. Traditio autem legitima datur de aliquo dogmate non ſcripto (& par eſt ratio de aliquo præcepto, aut conſuetudine) ſi illud Patres per diverſiſſima tempora concorditer tenuerunt, aut, ſi communi omnium fidelium conſenſione approbatum eſt, aut ſi Doctores uno ore teſtentur, tale dogma per traditionem ad nos perveniſſe. Tunc autem dabitur etiam *traditio Apoſtolica*, ſi Patres, aut Doctores, unanimiter teſtentur, aliquod dogma, præceptum, aut conſuetudinem, ab Apoſtolis ad nos deveniſſe: vel ſi Patres illud, ab Apoſtolorum uſque tempore, concorditer tenuerunt: vel, ùt habet S. Auguſtinus citatus *n. 196.* ſi aliquid obſervetur à tota Eccleſia, nec tamen ab ullo Concilio inveniatur inſtitutum. videatur Canus *de locis Theol. l. 3. c. 4.*

Hîc inſuper notandum, quòd alia ſit *traditio doctrinalis*, quæ tunc datur, quando res aliqua non ſcripta, tamen ab Eccleſia univerſa tanquam articulus fidei habetur. Alia eſt *moralis*, quando aliquid non

ſcriptum ab univerſa Eccleſia obſervatur tanquam præceptum. Poteſt autem aliqua res obſervari tanquam præcepta, quæ talis ſit, ut humana ſola auctoritate non potuiſſet inſtitui: & tunc eſt *traditio Divina*: & ſic ſigillum confeſſionis, quod (ùt videtur Suarezio. *tom. 4. in 3. p. diſp. 33. ſec. 1. n. 8.* & ab eodem benè probatur) non potuit imponi jure humano; eoquòd hoc non poſſit obligare, etiam pro caſu periclitantis boni communis &c. habetur ex traditione Divina. Quodſi res aliqua potuit ab humana auctoritate inſtitui, attamen nec à Conciliis, nec à Pontificibus ullis, inſtituta eſt, & tamen à tota Eccleſia ſervatur, tanquam præcepta, tunc creditur ab Apoſtolis tradita, adeòque eſt *traditio Apoſtolica*: & ſic jejunii quadrageſimalis præceptum, ab Apoſtolis poſitum accepimus, & tanquam Apoſtolicam traditionem obſervamus.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

198. OB. 1. contra 1. concluſ. *Deutr. 4. v. 2.* dicitur: *Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ex eo.* item *Deutr. 12. v. 32. Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.* Rurſus *Proverb. 30. v. 6. Ne addas quidquam verbis illius* DEI, *& arguaris, inveniarìſque mendax*: ergo præter verbum

bum DEI ſcriptum non debent admitti, vel addi traditiones. Reſp. neg. conſ. Ad primum textum. Reſp. quòd probaverimus hucuſque, traditiones Divinas eſſe quoque verbum DEI; unde has credendo nihil addimus ad verbum, quod loquitur DEUS, nec auferimus. Alter textus, ùt legenti illud caput patet, vult tantùm, ut Judæi in ritu colendi DEUM utantur cæremoniis, ſibi à DEO præſcriptis, non verò aliis, quæ uſitatæ erant gentilibus. Accedit, quòd etiam DEUS per traditiones præcipiat; unde has obſervando etiam tantùm facimus, quod DEUS præcipit. Tertius textus tantùm eos impugnat, qui aliquid venditant pro verbo DEI, quod non eſt tale: atqui admittendo legitimas traditiones id non facimus; probavimus enim, eas ipſas etiam eſſe verbum DEI.

199. Ob. 2. *Marci 7. v. 7.* dicitur: *In vanum autem me colunt, docentes doctrinas, & præcepta hominum.* & *Matth. 15., v. 6. Irritum feciſtis mandatum DEI propter traditionem veſtram.* item *ad Coloſſ. 2. v. 8. Videte, ne quis vos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam, ſecundùm traditionem hominum:* ergo non debemus uti traditionibus. Reſp. diſting. conſ. non debemus uti traditionibus humanis illegitimis. conc. conſ. Divinis, & legitimis. neg. conſ. Utique non debemus credere omnes fabulas, à vetulis acceptas, & denuo narratas: debemus tamen credere traditiones veras, & Divinas: quomodo autem veræ

à falſis diſtinguendæ ſint, dicemus infrà. Addo, aliquas traditiones morales humanas, ſeu præcepta humana, utique etiam ſervanda; quia legitima auctoritate Eccleſiæ impoſita ſunt, vel conſuetudine approbata, & ſub obligatione introducta; unde tantùm non debemus uti traditionibus humanis illegitimis.

200. Ob. 3. S. Paulus *ad Gal. 1. v. 8.* ait: *Licèt nos, aut Angelus de cælo, evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit:* ergo traditiones, quæ ſunt aliquid præter illud, quod evangelizavit S. Paulus, ſunt reijciendæ. Reſp. neg. conſ. imò ex hoc textu probatur, Galatas debuiſſe aliquid habere pro verbo DEI, quod non erat ſcriptum, ſed oretenus tantùm evangelizatum; nam eſt evidens, eâ epiſtolâ non contineri omnes articulos fidei. Dein illud *præterquam* ſignificat idem, ac *contra*, ùt Chryſoſtomus, Ambroſius, Hieronymus, aliſque exponunt: ſicut etiam quando *ad Rom. 16. v. 17.* dicitur: *Obſervetis eos, qui diſſenſiones, & offendicula, præter doctrinam, quam vos didiciſtis, faciunt, & declinate ab illis:* illud *præter doctrinam* neceſſariò ſignificat idem, ac *contra.*

Accedit, quòd utique Apoſtolus, in aliis epiſtolis, multa docuerit, & alibi etiam prædicaverit, quæ non exprimit epiſtola ad Galatas: ergo illud *præter* neceſſariò ſignificat, idem, ac *contra.* Sic etiam explicandum eſt illud *Apoc. ultimo v. 18.* de

non

non apponendo aliquid illi prophetiæ: ſcilicet intelligitur, nihil apponendum eſſe ei contrarium, vel nihil tanquam partem illius prophetiæ, quod non eſt pars: non autem intelligitur, nihil prorſus aliud apponendum eſſe Apocalypſi; aliàs neque alii libri Scripturæ Sacræ eſſent retinendi, nec S. Joannes debuiſſet primùm poſt Apocalipſin ſcribere Evangelium, quod tamen fecit.

201. Ob. 4. S. Paulus *2. ad Timoth. 3. v. 16.* dicit: *Omnis Scriptura, divinitus inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia, ut perfectus ſit homo DEI, ad omne opus bonum inſtructus.* item *Joan. 20. v. 30.* dicitur. *Multa quidem, & alia ſigna fecit JESUS, in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc: hæc autem ſcripta ſunt, ut credatis; quia JESUS eſt Chriſtus Filius DEI, & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus:* ergo ſola Scriptura ſufficit ad credendum, & ut homo ſit perfectus &c. nec neceſſariæ ſunt traditiones. Reſp. neg. conſ. Prior textus tantùm ſignificat, omnem, ſeu quamcunque Scripturam, eſſe ad eum finem ordinatam, ut credamus, & perfecti ſimus: ſed non, quòd ſe ſola ſufficiat. Certè illud *omnis* ſumitur ibi diſtributivè: nec tamen quælibet pars Sacræ Scripturæ ad totum illum finem ſufficit; aliàs cur non, retenta una parte, e. g. uno Evangelio, etiam reliquam Scripturam adverſarii abijciunt?

Quodſi dicas, illud *omnis* ſumi collectivè:

ctivè, id inprimis prorſus gratis dicis, & contra mentem S. Pauli, qui Timotheo vult indicare, quamlibet Scripturam eſſe ita utilem: dein tamen nihil probas; quia S. Paulus utique loquebatur de omni Scriptura tunc exiſtente, & nihilominus illa ſe ſola non ſufficiebat; aliàs Evangelium S. Joannis, quod primùm poſtea ſcriptum eſt, eſſet juxta adverſarios inutile, & non debuiſſet addi. Sed nec omnis Scriptura ſimul ſe ſola ſufficit ad diſcernendam veram Scripturam à falſa, adeóque ſe ſola non ſufficit ad applicandum verbum DEI; quamvis ad hoc etiam ſit utilis. Alter textus tantùm probat, miracula ſcripta de Chriſto ſufficere ad faciendam fidem de ejus Divinitate: non autem probat, ſufficere ad omnia alia credenda, vel agenda; aliàs cur non abrogantur aliæ Scripturæ? Certè S. Joannes ponit particulam *hæc*, & conſequenter juxta modum arguendi adverſariorum, deberet ejus Evangelium ſolùm ſufficere.

202. Ob. 5. *Deutr. 17. v. 10.* ita habetur: *Et facies, quodcunque dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus*: ergo non debemus facere, niſi quod eſt juxta legem, ſeu Sacram Scripturam. Reſp. neg. conſ. vel potiùs ultimam ejus partem; non enim idem eſt tota lex, & Scriptura; nam dantur etiam leges traditæ. Imò ex hoc textu convincuntur adverſarii, quòd præter Scripturam admittendus ſit alius judex controverſiarum fidei, ùt infrà pluribus dicemus.

Illud

Illud *juxta legem* debet intelligi *conformiter legi*: non verò *juxta expreſſum textum legis ſcriptæ*; ſi enim textus eſſet expreſſus, & clarus, non eſſet judicium difficile, & ambiguum, in quo judices civitatis deberent variare, ita, ut opus eſſet adire ſacerdotem, & judicem ſupremum, de quo tamen caſu textus ille loquitur, ùt eſt evidens legenti antecedentia.

203. Ob. 6. Ex SS. Patribus, S. Irenæus *l. 3. adversùs hæreſes c. 1.* ait, Apoſtolos, quæ priùs prædicaverant, poſtea ſcripſiſſe: ergo Sacræ Scripturæ ſufficiunt. Confir. Plures alii SS. Patres ùt Auguſtinus, Chryſoſtomus, Cyrillus, docent, in Scriptura apertè inveniri omnia, quæ ſpectant ad fidem, morésque vivendi: ergo traditiones nullo modo ſunt neceſſariæ. Reſp. neg. ant. Nuſpiam S. Irenæus id docet, ſed tantùm ait, Apoſtolos priùs Evangelium prædicâſſe, poſtea illud ſcripſiſſe, quod non negamus de SS. Matthæo, & Joanne; alii enim Evangelium non ſcripſerunt: certè, quæ olim eorum nomine ſpargebantur Evangelia, non fuerunt authentica, ſed apocrypha. Ex hoc autem non ſequitur, omnia ab Apoſtolis eſſe ſcripta, etiam quæ ſunt ſubſtantialia fidei.

Ad confir. Bellarminus *tom. 1. controv. 1. de verbo DEI. l. 4. c. 11.* admittit, quòd in Scriptura clarè contineantur omnia, quorum fides omnibus eſt neceſſaria, neceſſitate præcepti, ita, ut adultus cum eorum notitia poſſit baptizari: & de his, ait, illos SS.

Pa-

Patres loqui: hæc autem non ſufficiunt toti Eccleſiæ, vel ejus miniſtris, Epiſcopis, prædicatoribus, adminiſtrantibus ſacramenta, doctoribus &c. qui utique plus debent ſcire; aliàs ſuperfluæ etiam eſſent plurimæ partes Scripturæ; unde diſt. ant. SS. Patres docent apertè inveniri in Scriptura omnia, quæ ſunt omnibus fidelibus communiter neceſſaria. om. ant. omnia prorſus, quæ ab Eccleſia univerſali debent credi. neg. ant. & conſ. Niſi velis dicere, traditiones quoque aliquo modo implicitè contineri in Scriptura, ut docet S. Auguſtinus. *l. 1. contra Creſconium c. 33.* docens, quòd, quanquam de aliqua re certum ex Scripturis teſtimonium non poſſit haberi, tamen ex Scripturæ auctoritate habeatur veritas illius rei, ſi tota Eccleſia eam rem teneat; cùm Eccleſiæ auctoritatem Scriptura ſatis adſtruat.

204. Ob. 7. SS. Auguſtinus, Hieronymus, Chryſoſtomus, & alii, ſæpè docent, in rebus obſcuris, de quibus non habetur teſtimonium clarum ex Scripturis, debere humanam præſumptionem nihil ſtatuere: item enarrationes noſtras abſque Scriptura non habere fidem, ſed facilè contemni: ergo. Reſp. neg. conſ. Si textus ipſi inſpiciantur apud Bellarm. *tom. 1. controv. 1. de verbo DEI ſcripto. l. 4. c. 11.* patebit, SS. Patres vel tantùm loqui de quibusdam materiis, de quibus non habetur traditio univerſalis, ſed tantùm aliqua aſſertio, vel enarratio privati auctoris: vel loqui de rebus de quibus Scriptura clariſſimè loquitur, & ita, ut cla-

clara veritas ſtatim pateat: non licet autem à particularibus arguere ſtatim ad univerſale.

Accedit, quòd, qui ex traditione aliquid probat, mediatè ſaltem id probet ex ſcripturis, quatenus ipſæ traditiones, & Eccleſia eas tradens, fundamentum firmiſſimum habent in Scripturis. Cæterùm, quòd iſti Patres non omnino velint reijcere traditiones, eſt certum ex dictis *n. 196.* Nota tamen, adduci ab hæreticis aliquando textus auctorum nullatenus probatorum, qui utique nihil probant, quósque videre poteris apud Bellarminum *loc. cit.*

205. Ob. 8. Theophilus Alexandrinus *epiſt. 2. paſchali* ait: *Dæmoniaci ſpiritûs eſſet inſtinctus, ſophiſmata humanarum mentium ſequi, & aliquid extra Scripturarum authoritatem putare Divinum.* S. Baſilius *ſerm. de fidei confeſſ.* ait: *Manifeſta eſt elapſio à fide, & ſuperbiæ crimen, aut reprobare quid ex his, quæ ſcripta ſunt, aut ſuperinducere quid ex non ſcriptis.* & *epiſt. 80. Igitur Scriptura divinitus inſpirata arbiter à nobis conſtituatur:* ergo præter Scripturam nihil, conſequenter neque traditiones debent admitti. Reſp. neg. conſ. Theophilus tantùm reprehendit ibi Origenem, quòd Philoſophorum argutias, tanquam neſcio, quantum authoritatis haberent, tractatibus ſuis de fide miſcuerit: & ſanè ob hanc veroſimiliter cauſam Origenes in multos errores incidit. Non autem Theophilus rejicit traditiones univerſaliter

ab

ab Eccleſia receptas, nec recuſat, eas tanquam verbum DEI admittere.

S. Baſilius primo loco loquitur de non uſurpandis temerè vocibus, quæ hæreſis, vel erroris, ſuſpicionem poſſent movere, & in Scripturis fundamentum non habent: & hoc utique temerè faciendum non eſt. Si tamen Eccleſia aliquando talibus vocibus utitur, non eſt ulla deinceps temeritas, etiam iis uti. Altero loco, ſeu *ep. 80.* S. Baſilius tantùm ait, non eſſe pro canone habendam aliquam conſuetudinem particularem: nec loquitur de traditione univerſali; quia tunc nondum erat traditio univerſalis, dicendi rres hypoſtaſes, ſeu ſubſiſtentias, aut, ùt Græci juxta ſuum idioma enunciant, ſubſtantias, non tamen cum Latinis per ſubſtantiam intelligendo eſſentiam.

Agit namque S. Baſilius ibi de eo, an dicendum ſit, dari in DEO tres hypoſtaſes, & unam naturam, an verò non: cúmque à quibuſdam allegaretur in contrarium, non eſſe apud ſe conſuetudinem ita dicendi, Baſilius reſpondet, apud alios autem eam conſuetudinem eſſe: adeóque, cùm neutra conſuetudo ſit traditio univerſalis Eccleſiæ, imò cùm de uſu iſtorum nominum omnino non habeatur traditio univerſalis, conſequenter ex hac quæſtio definiri non poſſit, ſtandum eſſe Scripturâ. Quid autem aliàs S. Baſilius judicet de traditionibus univerſalibus, patet ſufficienter ex *n. 196.* videri poteſt Bellarminus *tom. 1. controv. 1. l. 4. c. 11.* ubi plura ex SS. Patribus

Digitized by Google

bus affert. Obiter autem hîc addo de illa consuetudine dicendi, dari in DEO tres hypostases. Illa quidem tempore S. Basilii nondum fuit; universalis: at verò progressu temporis in Ecclesiam introductus est usus istorum nominum, & defacto omnes dicunt, dari in DEO unam naturam, & tres hypostases; quia per has modò, ex determinatione Ecclesiæ, intelliguntur Personæ; cùm olim dubitatum sit, an non intelligerentur substantiæ.

206. Ob. 9. Est prorsus incertum, an, quæ Christus, vel Apostoli, oretenus tantùm tradiderunt, incorrupta ad nos devenerint: ergo non potest iis haberi fides certissima. ant. probatur partim ex longitudine temporis, per quam ea, quæ tantùm audita sunt, facilè immutantur; quia homines post diuturnum tempus non ampliùs bene recordantur: partim ex debilitate memoriæ, & intellectûs humani, qui sæpissimè rem non integrè retinet: partim ex negligentia, & socordia hominum, qui audita, vel tradita, non sufficienti diligentia conservant: partim etiam ex malitia plurium, qui studiosè aliqua corrumpunt: & sic etiam quædam à SS. Patribus tanquam traditiones Apostolicæ afferuntur, quæ fabulæ sunt.

Resp. retroq. argumentum. Pariter posset dici, esse incertum, an legitimam habeamus adhuc Sacram Scripturam; cùm & ista humanitus deperdi, vel augeri, additione etiam librorum integrorum profanorum, vel minui subtractione plurium reverà ca-

nonicorum, potuerit: item potuerit etiam corrumpi, aut ſtudiosè à malignis, aut ſocorditer à negligentibus, vel imperitis deſcriptoribus, præſertim necdum inventâ typographiâ, ante quam diu, non tantùm vetus, ſed & novum teſtamentum, ſcriptum extitit. Nec dubium eſt, aliquos libros ſacros ſæpe eſſe vitiatos. In forma. neg. ant. ſicut enim ſpecialis providentia DEI impedivit, ne Sacræ Scripturæ omnino perirent, aut ita corrumperentur, ut ab Eccleſia corruptio adverti non poſſet; ita etiam ſpeciali DEI providentiæ, quæ Eccleſiam ſemper gubernat (ùt inferiùs pluribus oſtendemus) eſt attribuendum, quòd legitimæ traditiones adhuc perſeverent.

Accedit, quòd multæ traditiones, ſaltem libris antiquiſſimorum Patrum, jam inſertæ ſint, vel uſu conſtanti, & praxi roboratæ, ùt e. g. obſervatio jejunii quadrageſimalis, ac paſchatis &c. Quòd autem unus, vel alter Pater, aut alius Doctor, & vel maximè plebs indocta, erraverit, non obeſt; cùm & ipſi homines fuerint: quando autem Patres concorditer aliquid tradunt, etiam ſucceſſivè ſecundùm ordinem temporum, quibus vixerunt, & contrarium ùt hæreticum rejiciunt, tunc, ſi illa res ſacris literis non contineatur, ex traditione Apoſtolica ad nos perveniſſe cenſenda eſt. Contra ſecundam concluſionem non eſt, quod objiciatur, vel quòd non ex dictis *a. 2.* (ubi de Sacra Scriptura) ſolvi queat; unde ad alia pergimus.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICULUS V.

An ſaltem Spiritus Privatus ſufficienter applicet verbum DEI.

207. PEr ſpiritum privatum, cui ſectarii plurimum tribuunt, & ad eum tanquam ad ultimum aſylum confugiunt, nihil aliud intelligitur, quàm illuſtratio interna, vel intellectio, dictans aliquid credendum, aut faciendum: qua hæretici dicunt, animum interiorem cujusque hominis à Spiritu S. intus doceri. Hanc Spiritûs S. (ùt vocant) interiorem illuſtrationem ipſi ſtatuunt ultimam regulam applicativam credendorum: imò Schvvenkfeldiani, ac Libertini, auctoribus Copino, & Quintino, ùt refert Bellarminus *tom. 1. contr. 1. de verbo DEI. l. 1. c. 1.* etiam ſacros libros aſpernantur, & ſolas inſpirationes internas attendunt: alii autem modeſtiores Sacram Scripturam recipiunt, ſed ejus explicationem ab illa illuſtratione, ſeu ſpiritu privato, petunt. Et ſi quidem verum eſſet, quòd Spiritus S. quemvis privatum ita illuſtraret, utique ſufficiens applicatio verbi Divini haberetur: at hoc ipſum Catholici meritò negant, & dicunt, prætenſam illam S. Spiritûs illuſtrationem non univerſaliter omnibus dari, & privatum illum ſpiritum, quem hæretici adſtruunt, non eſſe Spiritum S. veritatis, & pacis, ſed ſpiritum nequam, mendacii, & contentionum.

208. Dico itaque cum Catholicis omnibus. Spiritus privatus nec abſque Scriptura ſufficienter docet credenda, nec ipſam Scripturam, ſeu verbum DEI, ritè applicat. Probatur. Spiritus ille privatus non eſt infallibilis, ſed incertus, & in quibuſdam neceſſariò falſus: ergo non poteſt eſſe illuſtratio Spiritus S. prob. ant. quoad 1. partem. Nullus hæreticus præ altero probare poteſt, ſuum ſpiritum privatum eſſe præ aliorum ſpiritu legitimum, certum, atque Divinum: ergo ſpiritus hic privatus eſt in omnibus incertus. Si antecedens negetur, probari debet veritas ſpiritûs unius præ altero: quod hucuſque hæreticorum nullus præſtitit, ſed neque unquam præſtare poterit: id quod mox etiam poſitivè probabimus.

Prob. jam ant. quoad p. 2. Omnes hæretici, Lutherani, Calviniſtæ, & alii, allegant pro ſe ſpiritum illum privatum, & interim plurima docent contradictoria: ergo hic ſpiritus in quibuſdam eſt neceſſariò falſus; nam contradictoria non poſſunt ſimul eſſe vera. ant. eſt iterum certum; quia Lutherani, & Calviniſtæ, ac alii ſectarii, in plurimis inter ſe diſſentiunt. Sic Calviniſtæ ex ſuo ſpiritu privato recipiunt epiſtolam S. Jacobi tanquam canonicam: Lutherani eam rejiciunt. Econtra iſti admittunt realem Corporis Chriſti præſentiam, ſaltem in ſumptione Evchariſtiæ: negant eam Calviniſtæ. Imò ipſi Lutherani circa numerum ſacramentorum, circa naturam peccati originalis, circa plurima alia, inter ſe ipſos diſ-

ſentiunt: ipſéque Lutherus ſibi ipſi ſæpiſſimè contradixit, atque Auguſtana Confeſſio toties jam eſt immutata, ut primam faciem minimè referat.

Quod autem nullus hæreticus præ altero probare poſſit, ſpiritum ſuum aliis eſſe præferendum, patet; quia nec miraculis, nec prophetiis, nec aliis indiciis, ſe ſpecialiter à DEO miſſos oſtendunt. Sed nec apparet major in una, quàm in altera parte ſcientia, ſeu doctrina: & ſi hæc etiam daretur, tamen non majorem, quàm humanam, adeóque nunquam infallibilem auctoritatem, conciliaret. Nec dicant, ſe probare ſpiritum ſuum ex Scripturis; nam inprimis utraque pars Scripturas allegat, cui igitur magis credendum? Scriptura certè clarè uni præ altera palmam non tribuit; unde ejus interpretatione opus eſt ad aliquid concludendum. Sed iterum una pars ex ſuo privato ſpiritu Scripturam interpretatur in hanc, altera in alteram partem: dic OEdipe, quænam meliùs? Accedit, quòd hac ratione probetur ſpiritus privatus ex Scriptura, legitimè, ùt volunt, intellecta, ſeu ex legitima interpretatione Scripturæ: & hæc ipſa interpretatio probetur ex ſpiritu privato: quod eſt ambulare in circulo vitioſo.

209. Prob. 2. concluſio. Spiritus privatus non eſt regula à Chriſto relicta: ergo, prob. ant. Chriſtus fideles juſſit adire Eccleſiam in dubiis; hinc illud *Matth. 18. v. 17. Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus*; hinc te-

ſte Apoſtolo *ad Ephes. 4. v. 11.* DEUS Eccleſiæ *dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores, ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti;* hinc in Eccleſia, jam primis Apoſtolorum temporibus, inſtituta ſunt Concilia publica, ad definiendas dubias fidei quæſtiones: quæ omnia eſſent ſuperflua, & inania, ſi quemlibet hominem privatum Spiritus S. interiùs in animo doceret: imò etiam ipſi adverſarii fruſtra laborâſſent, dum conati ſunt, ſuas opiniones tot libris, ſummo labore editis, ſtabilire.

Confir. 1. Chriſtus, utpote auctor pacis, & charitatis, voluit, ut omnes idem crederent: atqui, ſi ſpiritus privatus, quem hæretici adſtruunt, eſſet norma credendi, quivis crederet, quod vellet, fierétque mera diſſenſio, & confuſio in Eccleſia DEI; cùm plurimi ex ſpiritu ſuo privato aliis contradicant, ùt experientia quotidiana demonſtrat. Nec poſſet jam redargui ullus tanquam hæreticus; cùm ſemper prætexere poſſet, à ſpiritu ſuo ſe ita doceri: quod tamen eſt manifeſtè falſum; cùm DEUS, ſicut voluit permittere hæreſes, ita voluerit, eas agnoſci, atque vitari. Et utique Chriſtus voluit, Eccleſiam ſuam inſtituere, ùt bene ordinatam rempublicam, in qua ſemper debet eſſe magiſtratus publicus, qui lites decidat. Confir. 2. Chriſtus voluit potiùs homines per alios homines inſtrui, quàm

Digitized by Google

quàm per ſe, vel per Angelos: ſic *Actor. 9. v. 7.* Paulum, cui ipſe apparuerat, miſit ad Ananiam. *Actor. 10. v. 5.* Cornelium, poſt apparitionem Angelicam, miſit ad Petrum, ùt advertit S. Auguſtinus *l. 1. de doctrin. Chriſt. in prologo ſub medium.*

210. Prob. concl. 3. Vel ſpiritus privatus datur in omnibus hominibus, vel tantùm in aliquibus: neutrum poteſt dici: ergo. prob. 1. p. ſi datur in omnibus omnino, etiam ruſticis, atque pueris rationis capacibus, tunc debet admitti, quòd puer, vel ruſticus quivis (dummodo, ùt aliqui exigunt, Divinum ritè imploret auxilium, & bène rebus Divinis ſit affectus) ſtatim abſque alia inſtructione poſſet diſcernere veram S. Scripturam, ab omnibus aliis libris, veros articulos fidei ab omnibus falſis: & nunquam deberent hæreticorum miniſtri ullum ex ſuis ſubjectis corrigere, nec ullum eſſet erroris periculum: quod eſt evidenter falſum.

Prob. 2. p. Si tantùm aliqui habent illum ſpiritum, debent iſti probare, ſe eo eſſe donatos; aliàs, cur magis credat ruſticus Lutherano, quàm Calviniſtæ? Et cur, obſecro, credam, Spiritum S. interiùs revelâſſe veritatem aliquot Lutheranis Miniſtris, vel Calviniſtis, & eam celâſſe tot Summos Pontifices, tótque Concilia, ex doctiſſimis, & piiſſimis viris, toto orbe convenientibus, collecta? Quodſi dicatur, unum hominem eſſe doctiorem, quàm alterum, jam dictum eſt, hanc eſſe tantùm prærogativam majo-

Digitized by Google

ris auctoritatis humanæ, quæ non ſufficit. Dein non eſt alligatus Spiritus S. doctrinæ humanæ: quin hac ratione orirentur novæ diſſenſiones, & diſcordiæ, circa modum, & rationem probandi, quòd e. g Lutheranus ſit doctior Calviniſtâ, vel viciſſim; unde rudes nunquam haberent ullam infallibilem regulam, cui ſe ſe conformarent: imò nec docti; cùm nec ipſi ſciant, an Spiritum privatum habeant, & utique poſſint falli, atque rationem naturalem, vel naturalem notitiam, pro ſupernaturali illuſtratione habere: præterquam, quòd & ipſi poſſint, & quandóque etiam debeant, ab aliis corrigi atque doceri, adeóque non ſemper præſentem habeant infabllibilem aſſiſtentiam Spiritûs S. Unde, à primo ad ultimum hic ſpiritus privatus tandem nihil aliud eſt, quàm cujusque opinio propria, deceptionibus pluribus obnoxia, atque adeò auctoritas nullo modo plusquam humana, & vel maximè fallibilis, conſequenter ad fidem nullo modo ſufficiens.

211. Nec dicas cum quibusdam, ſupremum, ac ſimul unicum judicem controverſiarum fidei, eſſe Chriſtum, qui per internas inſpirationes, ſeu privatum ſpiritum loquatur; nam inprimis contra hanc replicam militant omnes rationes hucuſque contra ſpiritum privatum allatæ. Dein ulteriùs contrà eſt. Vox judicis, ferentis determinativam ſententiam, debet eſſe publica, & manifeſta, non autem occulta, aut dubia, quam litigantes non intelligant, vel quis-

Digitized by Google

quisque pro ſe allegare poſſit ; quid enim prodeſſet , ſi judex humanus in tenebris , utrique litigantium ſeorſim, ac tacitè in aurem, ſententiam diceret, ita, ut neuter perciperet, quid alteri diceret, imò nec iudicis perſonam, ac vocem, ab alterius perſona , ac voce , certò diſcerneret ? Num tali ratione litem componeret? atqui ità ſe haberet Chriſtus, ſi, ùt adverſarii volunt, per ſpiritum internum privatim cuique loqueretur, ùt expendenti patebit.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

212. OB. 1. Scriptura ſæpe tradit, nos doceri interiùs à ſpiritu privato: ergo hic applicat ſufficienter verbum DEI. Antequam ad particulares textus deveniamus, noto, hoc argumentum, ſaltem juxta Schvvenkfeldianos, & Libertinos, nihil probare; cùm hi Scripturæ auctoritatem aſpernentur. Dicunt quidem ipſi, hoc argumentum eſſe ad hominem, ſcilicet, ad nos, qui Scripturam Sacram veneramur: quod licèt verum ſit, tamen reſpectu ipſorum argumentum efficax eſſe non poteſt; cùm juxta ipſos nitatur fundamento nullius roboris: & ad ſummum nos argueret inconſequentiæ doctrinæ. Sed nempe, quando videntur Sacræ Scripturæ, ac SS. Patres ali-

quid in ipſorum favorem dicere, maximi ponderis ſunt: ſi ipſis apertè adverſentur, ùt ordinariè fit, nullius momenti habentur. In forma. neg. ant. Jam ad textus particulares, quibus hoc ant. conantur probare. Itaque

213. Ob. 2. Chriſtus *Joan. 1. v. 9.* dicitur *lux vera, quæ illuminat omnem hominem.* & *c. 6. v. 45. Erunt omnes doeibiles DEI. Omnis, qui audivit, à Patre, & didicit, venit ad me.* item *c. 7. v. 17. Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoſcet de doctrina, utrum ex DEO ſit.* & *c. 10. v. 16. Vocem meam audient*: his, & ſimilibus clarè docemur, Spiritum S. eſſe internum doctorem, & quemlibet privatim inſtruere: ergo. Reſp. neg. mi. tantùm enim dicitur in his textibus, quòd DEUS fideles doceat, & ipſi ejus vocem audituri ſint: non tamen exprimitur, an vox illa interna ſit, an externa: & præſertim minimè dicitur, quòd DEUS abſque prævia applicatione, per vocem externam facta, interiùs verbum ſuum clarè loquatur.

214. Ob. 3. *Joan. 14. v. 26.* dicitur de Spiritu S. *Ille vos docebit omnia.* item *1. Joan. 4. v. 1.* dicitur: *Nolite omni ſpiritui credere: ſed probate ſpiritus, ſi ex DEO ſint.* item *pſal. 84. v. 9. Audiam, quid loquatur in me Dominus DEUS*: ergo Spiritus S. loquitur, docétque interiùs. Reſp. neg. conſ. Primus textus non probat, quòd Spiritus S. omnia doceat interiùs abſque externa etiam voce: ſed ab hoc prorſus abſtrahit: imò potiſſimùm ille textus tendit ad ſolos Apo-

Digitized by Google

Apoſtolos, quibus ſpecialiter eſt datus Spiritus S. & ad Eccleſiam, cui etiam Spiritûs S. aſſiſtentia eſt promiſſa. Secundus potiùs probat oppoſitum, ſcilicet interiores animi ſenſus, & cogitationes probandas eſſe, an à Spiritu S. ſint, vel non: prima autem probatio eſſe debet, an ſint conformes ſenſui Eccleſiæ.

Tertius textus ad ſummum probat, dari aliquas illuſtrationes internas, quibus DEUS alloquatur fideles, quod utique concedimus: ſed ex hoc non ſequitur, quòd illæ illuſtrationes infundi ſoleant nullo præcedente magiſterio externo: quòd eæ tanquam tales ſtatim in ſe ipſis cognoſcantur, & diſcernantur ab inſpirationibus mali ſpiritûs, nec ad aliam regulam examinari, aut probari debeant: nec denique ſequitur, quòd præter has inſpirationes non ſit Eccleſiæ DEI neceſſarius alius judex controverſiarum, ad quem, aut in defectu illuſtrationum, aut in dubio de earum origine, vel intelligentiâ, recurri poſſit. Huc usque dicta vel maximè confirmantur ex eo, quòd nec Chriſtus, nec Evangeliſtæ, nec Prophetæ, nec Scripturæ aliæ, ad invcniendam, & probandam veritatem, nos unquam mittant ad ſpiritum privatum: ſed ſæpe ad Scripturas, ſæpe ad judicium ſacerdotum &c.

215. Ob.4.S. Paulus *1.Cor. 2. v.15.* ait: *Spiritualis autem judicat omnia, & ipſe à nemine judicatur.* &*1.Theſſal.4. v.9 De charitate autem fraternitatis non neceſſe habemus*

bemus ſcribere vobis; ipſi enim à DEO didiciſtis, ut diligatis invicem. & *Matth. 23. v. 8. Vos autem nolite vocari Rabbi; unus eſt enim Magiſter veſter.* ergo. Reſp. ad 1. quærendo, an non ipſi adverſarii ſæpe judicent ſuos etiam ſuperintendentes, vel miniſtros, quos utique ſpirituales eſſe concedent? unde, quòd ſpiritualis non judicetur, ſignificat tantùm, eum non judicari, in quantum ſpiritualis eſt, aut in quantum judicat ſecundùm regulas fidei, atque prudentiæ. Quòd autem omnia judicet, iterum non ſignificat, quòd per privatum ſpiritum omnia intelligat: ſed quòd de omnibus non tantùm terrenis, & animalibus (quæ ſola novit homo animalis) ſed etiam de ſpiritualibus, & altioribus rebus, ſaltem de generibus ſingulorum, licèt non de ſingulis generum, judicium ferre poſſit. videatur Canus *de locis Theol. l. 2. c. 8. reſponſ. ad 6. & 7.*

Alter textus ad ſummum probat, DEUM unam veritatem, ſcilicet charitatem fraternam, eis manifeſtâſſe: quanquam ex textu non conſtet, an id factum ſit externa inſtructione, an ſine iſta: alia autem plurima Theſſalonicenſes non ita didicerunt; aliàs enim fruſtra eos Apoſtolus per epiſtolam docuiſſet: imò expreſsè idem Apoſtolus *eod. cap.* ait, eos à ſe aliquid accepiſſe, hoc eſt, inſtructionem aliquam, ſecundùm quam eos vult ambulare. Tertio textu non prohibet Chriſtus in univerſum, nomen, & officium magiſtri (aliàs quomodo

S.

Digitized by Google

S. Paulus *1. Thimoth. 2. v. 7.* de ſe ipſo ſcriberet: *Poſitus ſum ego Prædicator, & Apoſtolus (veritatem dico, non mentior) Doctor gentium*: ſed tantùm prohibet ambitioſum affectum ad eum honorem. Dicitur autem Chriſtus unus Magiſter, quatenus eſt præcipuus, cujus nomine alii loquuntur. Non autem ſolus ipſe inſtruit interiùs omnes; aliàs cur miſſiſſet in omnem terram Apoſtolos?

216. Ob. 5. *Jeremiæ 31. v. 33.* ait DEUS: *Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam: & ero eis in DEUM: & ipſi erunt mihi in populum: & non docebit ultrà vir proximum ſuum, & vir fratrem ſuum, dicens: cognoſce Dominum; omnes enim cognoſcent me à minimo eorum usque ad maximum.* & *1. Joan. 2. v. 27. Non neceſſe habetis, ut aliquis doceat vos, ſed ſicut unctio ejus docet vos de omnibus:* ergo DEUS in corde per unctionem, ſeu Spiritum S. omnia docet. Reſpondet ad 1. S. Auguſtinus *l. de ſpir. & liter. c. 24* prioribus verbis: *Dabo legem &c.* ſignificari gratiam novi teſtamenti: poſterioribus autem: *Et non docebit &c.* ait idem Sanctus Doctor, ſignificari præmium fidei, ſeu beatitudinem, in qua omnes electi videbunt DEUM à facie ad faciem. Si quis contendat, etiam verba poſteriora de hoc tempore viæ intelligenda eſſe, reſpondet Bellarminus *tom. 1. controv. 1. de verbo DEI. l. 3. c. 10.* ſermonem ibi eſſe, non de omnibus fidei myſteriis, ſed de ſola notitia uni-

us

us DEI, quæ in novo teſtamento utique longè magis obvia eſt; cùm nemo fermè jam idola colat, adeóque omnes facillimè unum DEUM agnoſcant, ita, ut quaſi nulla, præſertim ſpeciali inſtructione, opus ſit.

217. Ad alterum textum reſpondetur, ſenſum ejus eſſe, quòd neceſſe non ſit, ut aliquis eos doceat aliquid contrarium iis, quæ jam docti ſunt ab Apoſtolo: & certè, ſi juxta interpretationem adverſariorum accipiendus eſſet hic textus, ita, ut ſenſus ejus ſit, quòd non ſit neceſſarius ullus alius doctor, quàm internus, deberent omnes Prædicantes tacere, & ceſſare aliquando à repetitis clamoribus, quibus concionem ſolent obruere. Sanè S. Joannes ibi non vult dicere, fideles in nullo opus habere doceri (aliàs enim cur ſcripſiſſet ad eos epiſtolam, & cur DEUS Apoſtolos, & doctores Eccleſiæ dediſſet, ùt dictum *n. 209.*) ſed, ſicut patet ex contextu illius capitis, vult S. Evangeliſta tantùm dicere, fideles non opus habere quibusdam pſeudoapoſtolis, doctrinam aliam ab Apoſtolica tradentibus; hinc verſu immediatè præcedenti præmittit, verba illa: *Hæc ſcripſi vobis de his, qui ſeducunt vos*, & *c. 3. v. 7.* ait: *Filioli, nemo vos ſeducat.*

Emmanuel Sa ait, eo textu ſignificari, non eſſe neceſſarium, ut quis eos doceat illa, quæ jam priùs didicerunt, vel ad ſalutem neceſſaria ſunt; nam unctio &c. (ſeu Chriſtianiſmus; Chriſtianus enim eſt idem, ac unctus, à verbo græco chriſmate, quod unctionem ſignificat) ſeu doctrina Chriſtia-

na

Digitized by Google

na docet ea omnia. Bellarminus *tom. 1. controv. 1. de verbo DEI. l. 3. c. 10.* etiam dicit, poſſe explicari eum textum, ut ſignificet, fideles non neceſſariò eſſe docendos ea, quæ jam ab Apoſtolis docti erant: & habet hæc explicatio fundamentum in ipſa *epiſtola 1. Joan.* cùm *eod. c. 2. v. 24.* præmittatur *Vos, quod audîſtis ab initio, in vobis permaneat:* ubi videtur ſanè loqui Apoſtolus de auditione externa, ſcilicet ratione Apoſtolicæ prædicationis. Addit idem Cardinalis, ſi aliqui Catholici eſſent circumſeſſi miniſtris prædicantibus, Lutheranis, vel Calviniſtis, ut eos perverterent, non malè talibus ſcripturum aliquem Catholicum: *Non neceſſe habetis, ut aliquis Lutheranus, vel Calviniſta, doceat vos doctrinam Chriſti; omnino enim, quæ vos ſcire oporteat, jam didiciſtis, & tenetis ex prædicatione Eccleſiæ.* Tandem, quando adverſarii aliqui dicunt, omnem aliam regulam, extra ſpiritum privatum, eſſe humanam, & fallibilem, iis reſpondetur dicendo, regulam infallibilem, atque certiſſimam facilè aſſignari Eccleſiam, tanquam columnam, & firmamentum veritatis, cujus definitiones, ob aſſiſtentiam Spiritûs S. dubia infallibiliter reſolvunt: ſed hæc pluribus probanda ſunt: quare ſit

QUÆ-

QUÆSTIO II.

De Eccleſia, & Signis Credibilitatis.

ARTICULUS I.

An detur aliqua Vera Religio, ſeu Eccleſia in mundo.

218. HÆc quæſtio de Eccleſia, cùm fundamentum ſit plurium deciſionum, quibus quæſtiones controverſæ à Catholicis decidunturtur, digniſſima utique eſt prolixiori explicatione. Ut autem methodicè procedamus, priùs inquirendum, an detur aliqua vera religio in orbe: tum, an Chriſtiana aliis ſit præferenda: tandem, an ex multis, quæ Chriſtianas, ſeu à Chriſto ortas, ſe jactant, Catholica ſit præ aliis vera. Hoc ultimum ſi evicerimus, facile erit oſtendere, eam eſſe viſibilem, & ſenſibilem, ac externam regulam applicativam verbi Divini. Addenda dein erit una, vel altera concluſio, adhuc inter Catholicos Theologos controverſa ad majorem eruditionem.

Religio autem hîc non accipitur pro habitu illo infuſo, ſeu virtute morali, qua cultum DEO deferimus: multò minùs accipitur pro ſtatu religioſo, intra quem ſe mortales DEO ſpecialiter per vota ſubſtantialia conſecrant, & hinc *Religioſi* vocantur: ſed *religio*, prout hîc accipitur, eſt *doctrina de DEO, & Divinis, ac præcipuè de cultu, quo*

quo DEUS à nobis petit honorari: ſive, eſt *doctrina fidei, & morum, à DEO auctore profecta, quam credendo, & ſervando, DEO rite ſervimus, & poſt mortem felicitatem noſtram conſequimur.*

219. *Eccleſia* autem, quæ vox à Græcis accepta eſt, in genere eſt *aliqua congregatio, vel concilium*: at verò in reſtricta ſignificatione, qua fideles ea voce utuntur, eſt, ùt ait Gormaz *de virt. Theol. n. 314. ſocietas communitatis, ex rationalibus creaturis conſtituta, ſupernaturali cognitione DEO adhærens, ejúſque vero cultu inter ſe communicans.* Supponitur autem ad hanc controverſiam, DEUM exiſtere, quod lumine naturali eſt notum, & à Philoſophis demonſtratur: item eundem DEUM rerum hujus mundi curam, & providentiam habere, quod omnibus etiam eſt certum: & rectè ait Clemens Alexandr. *l. 5. ſtromatum ſub initium: Sunt etiam quædam* quæſtiones *dignæ, quæ puniantur, cujuſmodi eſt quærere probationes, an ſit providentia.*

Certè DEUS, utì omnia creavit, ac novit, ita etiam omnia ad fines ſuos ordinat, eísque providet de neceſſariis mediis; aliàs quomodo infinitè bonus eſſet? Sed hæc fuſiùs deducere non ſpectat huc. Sanè interrogentur omnes homines, qui non ſunt conſcientiæ peſſimæ, aut deſperatæ, ſed ejus remorſus adhuc ſentiunt, & dicent, DEUM mala punire, & bona remunerari. Quin etiam experientia, & hiſtoriæ mirabiles plurimæ, idem confirmant. vide *tract. de DEO*

Digitized by Google

à n. 608. Supponitur ulteriùs, etiam animam rationalem esse immortalem, quod iterum demonstrant Philosophi, vel maximè ex ipsa providentia DEI, malis supplicium, & bonis præmium decernentis ob eas quoque actiones, quæ, cùm fiant in vitæ fine, non nisi post mortem præmiari, aut puniri possunt.

220. Dico. Datur in mundo aliqua religio vera. ità non tantùm omnes Catholici, sed & omnes Christiani, imò omnes homines exceptis atheis, & pauculis quibusdam, ùt vocantur, adiaphoristis; quamvis posteriores isti, ùt videbimus, revera contrarii non sint huic conclusioni. Prob. autem conclusio 1. hoc ipso communissimo omnium mortalium sensu: certè, quamvis inventæ sint nationes non paucæ sine rege, sine civitate, sine pecuniis, sine literis: tamen, aut nullam, aut vix ullam reperire est tam barbaram, quæ DEUM nullum agnoscat, aut omni religione careat: durátque hic communis consensus jam per tot sæcula mundi. Præsertim autem ità senserunt, atque adhuc sentiunt sapientissimi, & morum honestate celeberrimi quique; unde, sicut bonum est, quod omnes amant, ità verum est, quod omnes sentiunt, nisi velimus etiam dubitare de primis principiis, quæ ideò ab omnibus certa habentur; quia omnium hominum consensu admittuntur.

221. Prob. 2. concl. ex providentia Dei. DEUS providentissimus, uti alia omnia, ità etiam hominem ordinavit ad aliquem finem

nem, & quidem, cùm omnia inferiora ordinaverit ad hominem, iſtum ordinavit ad ſe, ſeu ad ſuam laudem, & gloriam: ergo prudenter non potuit eſſe contentus, ſi homo eum non laudaret, nec coleret: ergo debuit ei etiam aliquem ſaltem modum præſcribere, vel exteriùs dictando, aut docendo, vel certè intus in animo eum aliquo lumine illuſtrando, quomodo ſe coleret; ſi enim homo illum modum non nôſſet, careret neceſſario medio ad ſuum finem. Rurſus, cùm hominem immortalem voluerit aſſumere ad aliquam æternam felicitatem, ſi bene agat; damnare ad aliquam æternam pœnam, ſi malè ſe gerat, debuit ei dare certa quædam præcepta vitæ, & morum, quæ ſervando beatus, vel violando reus, redderetur: ſivc dein ea præcepta exteriùs, ſive tantùm interiore lumine mentem illuſtrando, ei promulgare voluerit, (de quo hîc quæſtio non eſt) aliàs DEUS creâſſet pejori conditione hominem, quàm bruta, quibus media, ad eorum finem neceſſaria, ſuppeditavit: nec ſat prudenter finem abſque mediis neceſſariis obtinere vellet: ſed in hoc modo colendi DEUM, atque in his præceptis ſtat religio vera, hoc eſt illa: quæ à DEO verè orta eſt, eſque placet: ergo.

Confirm. Impiiſſimi quoque athei, ipſéque ſceleſtiſſimus Machiavellus, etſi DEUM negent, & conſequenter etiam negent omnem religionem veram, tamen vel maximè principibus commendant religionem apparentem, ſeu ſimulatam; ajunt enim, ad

continendos in officio populos, vel maximè neceſſariam eſſe perſuaſionem de exiſtentia alicujus religionis; cùm aliàs nullus ordo, nec regimen ſtare poſſet; eoquòd, ſi nihil à DEO, aut nihil poſt mortem timeatur, facilè etiam contemnatur principum temporalis tantùm auctoritas, & mors ipſa, conſequenter & aliæ pœnæ, quas quiſque illata ſibi ipſi morte poteſt vitare: atqui perſuaſio tam neceſſaria ad regendos populos, & ſervandam vitæ honeſtatem, eſt etiam neceſſariò vera: ergo.prob. ſubſumptum; aliàs enim populi eò eſſent feliciores, quò magis errarent, & qui verè ſaperent, eſſent magis miſeri, eſſetque humano generi ad ſuam felicitatem neceſſarius error, qui tamen intellectui rationali vel maximè contrarius eſt.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

222. OB. 1. Potuit DEUS in pœnam peccati originalis permittere, ut omnes homines errent, & nullibi detur vera religio: ergo non eſt certum, dari veram aliquam religionem. Reſp. 1. retorq. argum. in primis principiis naturalibus; cur enim non eodem modo potuit DEUS permittere e. g. ut omnes homines per errorem putent, totum eſſe majus ſua parte? adeóque dubitare etiam poterimus de his principiis. Ex quo ſequitur ulteriùs, nos certò nihil concludere

Digitized by Google

re unquam posse: quid igitur disputamus? Secundò. Si datur peccatum originale, eo ipso ante illud data fuit vera religio, contra quam peccando illud peccatum est admissum: si autem aliquando data fuit, etiamnum datur; cùm eadem religio, quæ originale peccatum commissum docet, etiam doceat, illud fuisse remissum. Vel igitur falluntur homines in illo credendo, vel non falluntur in credendis etiam aliis; quia eadem auctoritate revelata sunt, adeóque vel non datur peccatum originale, vel datur simul vera religio.

Accedit, quòd positis tot signis credibilitatis, miraculis &c. fiat evidenter credibile, & credendum, ac moraliter saltem certum, etiam antecedenter ad actum fidei, quòd DEUS ob peccatum originale præteritum tantum errorem non permittat; quia est evidenter credibile, & credendum, ac moraliter saltem certum, DEUM hanc religionem revelâsse, adeóque eam esse veram; cùm DEUS evidenter non possit mentiri. In forma dist. ant. potuit DEUS permittere talem communem errorem, suppositò istò communissimo omnium hominum sensu, & hac providentia circa homines, itémque positis his signis credibilitatis. neg. ant. antecedenter, absolutè, & si non haberetur iste communis sensus, nec ista providentia, nec illa signa &c. om. ant. & neg. cons.

Dixi: om. ant. non enim mihi videtur verum, quòd DEUS etiam absolutè possit permittere talem communem errorem, tum ob

rationes in retorsione allatas, tum ob aliam rationem, non quidem se tenentem ex parte hominum (utique enim DEUS potuisset permittere, ut omnes in infernum ruerent) sed tenentem se ex parte DEI; nam si DEUS talem errorem permitteret, videretur non esse sat providus; si enim DEUS nullam providentiam exerceret erga homines, etiam nullam exerceret erga alias creaturas sublunares, & materiales, quas tantùm in hominis gratiam condidit: adeóque nullam totius globi terraquei providentiam haberet, quod est absurdum vel cogitare. Nec dicas, DEUM provisurum homini de aliis, non verò de vera religione; nam contra est: hac ratione providentia DEI circa hominem non eum dirigeret ad finem ultimum, sed tantùm ad fines intermedios, seu ad summum negativè ultimos, neque DEUS adhiberet providentiam in ordine ad gloriam suam, ad quam tamen debet vel maximè ordinare, & hominem, qui cùm rationalis sit, videntur sanè etiam ipsius actiones rationales ad DEUM ordinari debere, ut possit iis coli, atque actu colatur, ad quod necessaria est aliqua religio

223. Ob. 2. Sufficit, si quis credat existentiam unius supremi DEI, & vitam instituat juxta naturalis luminis ductum: de reliquo DEUM colat ritibus, & cæremoniis, quibus voluerit: adeóque potest quisque, non in una duntaxat, sed in pluribus diversis religionibus DEO placere, ac consequenter salvari. Ità adiaphoristæ, quibus ferè consonant ii, qui fidem ad capita pauciſſima reducunt

Digitized by Google

ducunt v. g. DEUM esse trinum, & unum, omnium creatorem, Christum humani generis redemptorem: præcepta verò morum ea tantùm agnoscunt, quæ naturalis ratio dictat servanda: quidam etiam addunt necessitatem baptismi, & paucula alia: ea autem, in quibus inter se discrepant diversæ inter Christianos sectæ, inter adiaphora, seu scholasticas lites reijciunt, docéntqne, quemvis in quavis religione eorum, qui Christiani censentur, posse salvari.

Resp. Isti, etsi pessimè sentiant, tamen quoad punctum modò controversum, nobis non sunt contrari; nam etiam hi unam religionem tanquam veram adstruunt, scilicet illam, quæ paucula illa capita complectitur: reliqua autem, quæ aliæ religiones, seu sectæ superaddunt, falsa existimant, vel certè non necessariò credenda. Quod autem spectat ad ipsam hanc sectam adiaphoristarum, eam esse falsam, probatur iisdem omnibus rationibus, quibus infrà probabimus, solam Catholicam Ecclesiam esse evidenter credibilem, & credendam; nam consequenter credendum non est, quod illi adversatur.

Interim tantùm hoc dico. Qui in Christum religionis authorem credunt, debent etiam fidem habere Sacræ Scripturæ & Apostolicis scriptis: ex quibus manifestè reijcitur hic adiaphorisinus, cùm evidenter plura ex Scripturis possint monstrari credenda: nec ea levis momenti, sed spectantia ad essentiam fidei. Et vel maximè illud Christi Domini dictum. *Matth. 18, v. 17. Si autem Eccle-*

Digitized by Google

ſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus. Ex quo concluditur, debere nos audire Eccleſiam, quæ longè plura ad fidem ſpectare nos docet. Plura adhuc dicemus inferiùs, ubi de credibilitate ſolius Catholicæ Eccleſiæ. Aliam objectionem, vel confirmationem huc ſpectantem, vide infrà. *n. 257.*

ARTICULUS III.

An Religio Chriſtiana ſit præ aliis credibilis.

224. SUppoſito, quòd aliqua vera religio ſit ab auctore DEO hominibus tradita, ſequitur, eam neceſſariò debere habere talia ſigna, per quæ ab omnibus aliis falſis poſſit dignoſci; aliàs cur DEUS eam inſtituiſſet, ſi non poſſet agnoſci? Certè minùs nobis providiſſet, quàm brutis, quibus dedit mediorum, ad ſuum finem neceſſariorum, notitiam, dum nobis abſconderet medium, ad noſtram ſalutem ſummè neceſſarium: quod cogitare de optimo DEO, eſt ſanè abſurdum; præſertim, cùm id quoque redundaret in diminutionem gloriæ DEI, cujus curam DEUS etiam neceſſariò habet; unde, ſi dedit hominibus principia quædam, ad intellectum ſpectantia, per quæ homo juvari poſſit in addiſcendis ſcientiis aliis, quæ tamen non ità humanæ ſaluti, aut gloriæ Divinæ inſerviunt, utique cenſendus eſt, dediſſe quoque principia quædam, quibus juvemur

ad

Digitized by Google

ad acquirendam fidei ſinceræ doctrinam, & noſtræ beatitudini, ac honori Divino promovendo omnino neceſſariam.

225. Quanquam autem DEUS poſſet interiùs illuſtrare hominem, ut clarè veram à falſa religione diſcerneret: id tamen, in hac ſaltem providentia, ordinariè non ſolet facere, maximè antequam alicui doctrina fidei per exteriorem doctorem fuerit tradita, (ùt experientia docet, & fuſiùs dicemus, quando agemus de evidenti credibilitate fidei noſtræ, rudibus, ruſticis, puerisque neceſſaria) ſed potiùs per media, aut motiva, ſeu ſigna quædam exteriora, hominibus oſtendit, quænam religio præ aliis ſit amplectenda. Unde, ut veram religionem amplectamur, ſeriò perpendere oportet, quænam præ aliis plura veritatis ſigna habeat, adeóque collatis inter ſe ſectis credibilior ſit.

Quando autem una, omnibus diligenter conſideratis, reliquas omnes credibilitate excedit, & quidem manifeſtè, præſertim, ſi reliquæ in comparatione cum iſta omnino non ampliùs credibiles ſint, aut aſſenſu prudenti dignæ (quales, ùt infrà patebit, ſunt omnes aliæ, collatæ cum noſtra religione Catholica) tunc ſanè illa cenſenda eſt ex omnibus vera; utique enim debemus credere id, quod longè credibilius eſſe appareret, ſi prudenter agere velimus, ùt eſt per ſe clarum: adeóque debet illa religio etiam eſſe vera; aliàs teneretur homo amplecti religionem falſam, nec poſſet pruden-

ter amplecti veram : quod utique abſurdum foret , nec benigniſſimæ DEI providentiæ ſatis congruum ; cùm ſic quisque ſalutis ſuæ ſtudioſus, ſi prudenter agere vellet, non poſſet veram religionem , conſequenter nec ſuam ſalutem, aſſequi. His præmiſſis

226. Dico. Religio Chriſtiana præ omnibus aliis eſt evidenter credibilis. ità omnes Catholici. Dico autem *Religio Chriſtiana*, ut adhuc abſtraham à variis Chriſtianorum ſectis , & ordinatè procedam , agendo primò de religione à Chriſto inſtituta in genere ; poſtea enim etiam in ſpecie Catholicam evidenter credibilem probabimus. Dicitur autem *evidenter credibile* illud, quod apparet affectum talibus motivis , ut evidens ſit , me poſſe prudenter id credere , vel certè poſſe prudenter conari , ut circa illud eliciam actum fidei: quod ideo dico ; quia ratione naturali evidens eſſe non poteſt, quòd hîc, & nunc poſſim elicere actum ſupernaturalem fidei determinatè. Pariter *evidenter credendum* eſt illud, de quo eſt evidens obligatio illud credendi: vel certè eſt evidens obligatio conandi, ut circa ipſum eliciatur actus fidei: & nunc quidem probatur , religionem Chriſtianam eſſe evidenter credibilem : poſtea videbimus , eam etiam eſſe evidenter credendam.

Res autem eò magis credibilis eſt, quò pluribus rationibus, vel teſtimoniis, maximè diverſis , probatur ; nam difficulter in idem aſſe-

asserendum conspirant plures, maximè diversi testes: & difficultas illa, quæ invenitur, in procurando plurium ad idem sentiendum consensu, non solet superari, nisi à veritate, vel auctore ejusdem DEO. Hinc nobis omnibus evidenter credibile est, dari Constantinopolin, vel Americam, aut Asiam; quia, quamvis eas non viderimus, tamen tot, & tam diversis testimoniis, in idem conspirantibus, non possumus, nisi imprudentissimè fidem negare. Itaque, ut etiam ostendamus evidentem credibilitatem religionis Christianæ, eam pluribus, iisque diversis rationibus, seu testimoniis confirmabimus. Aliqui putant, hanc evidentiam esse de fide, ex illo *psal. 92. v. 5. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*: hoc est, ùt exponit Lyranus, *magìs quàm prima principia.*

227. Prob. itaque concl. 1. ex auctoritate ipsius primi auctoris religionis Chrrsti Domini, cujus inprimis eximiam vitæ innocentiam ac sanctitatem etiam hostes reprehendere ausi non sunt, & fictis tantùm ex invidia calumniis eum ad mortem damnârunt: cujus eximiam sapientiam, rerúmque abstrusissimarum notitiam, quin & futurorum contingentium præscientiam, ac prædictionem, & prophetias plurimas, iidem rursus negare non potuerunt: cujus thavmaturgam potentiam, in sanandis omnis generis morbis, in expellendis dæmonibus, in resuscitandis ipsis mortuis: ac tandem etiam propriam ejus post triduum resurrectio-

ctionem à mortuis, Judæa tota obſtupuit.

Nec dicas, hæc tantùm ab Evangeliſtis, utpote ejus ſociis, ac amicis, eſſe conſcripta, adeóque ſuſpecta; nam, licèt infideles ſcripta Evangeliſtarum non admittant, tanquam verbum Divinum, tamen ipſi ùt hiſtorici merentur ab omnibus ſaltem fidem humanam. Nec ſupponi poteſt, ea mirabilia tantùm eſſe in gratiam Chriſti conficta; nam Evangeliſtæ teſtabantur ea, tanquam in orbis oculis facta, & eo tempore, quo adhuc plurimi Chriſto ſynchroni vivebant, à quibus facillimè mendacii argui potuiſſent. Adde, quòd iidem ſincerè etiam ſcripſerint Chriſti Domini paſſionem, & mortem: cur igitur credunt infideles Evangeliſtis, aſſerentibus Chriſtum eſſe crucifixum, & non pariter credunt dicentibus, eundem à mortuis reſurrexiſſe?

Et quis tandem alius hæc ſcribere debuiſſet? an quisquam Judæus, vel gentilis, ſed Chriſto infenſus? at ſi talis quispiam ea ſcripſiſſet animo ſincero, & non omnino impiiſſimo, debuiſſet etiam Chriſti fidem amplecti, nec Chriſti hoſtis manere: & tales ex Judæis plures de Chriſto ſcripſêre: ſicut & Apoſtoli ipſi ex Judæis fuêre. Quodſi autem infidelis aliquis, animo perverſo, & neſcio ex quo fine, de Chriſto ſcripſiſſet, nulla fuiſſet ratio, ipſi præ Apoſtolis fidem habendi, præſertim cùm iſtorum ſcripta tot miraculis (de quibus fusè poſtea) comprobata fuerint.

228. Verùm etiam quidam, qui in Chri-

Christum minimè crediderunt, tamen de eo tale testimonium perhibuerunt, quod sine veritate ejus doctrinæ verum esse non posset: sic enim scribit Josephus Judæus *l. 18. antiquitatum c. 4. n. 6. edit: Basileens. Eodem tempore fuit JEsus, vir sapiens, si tamen virum eum fas est dicere; erat enim mirabilium operum patrator, & doctor eorum, qui libenter vera suscipiunt: plurimósque tam de Judæis, quàm de gentibus, sectatores habuit. Christus hic erat, quem accusatum à nòstræ gentis principibus Pilatus cùm addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere, qui ab initio cœperant; apparuit enim eis tertia die vivus, ita, ut divinitus de eo vates hoc, & alia multa miranda, prædixerunt: & usque in hodiernum Christianorum genus ab hoc denominatum non deficit.*

Hebræi quidem negant, hoc testimonium haberi in Josepho: sed sciendum, duos esse Josephos Judæos, celebres scriptores, unum filium Mathathiæ, alterum filium Gorionis, de quibus vide Bellarminum *de script. Eccl. v. Josephus Hebræus*: & prior habet hoc testimonium, non posterior. Verum est, etiam Romæ in quodam exemplari Hebræo Josephi Mathathiæ, non fuisse inventum hoc testimonium: sed ùt testatur Baronius *ad an. 34. n. 226.* cùm quæreretur in eo hoc testimonium, *abrasum inventum est, adeò ut nulla ad excusandum scelus posset afferri defensio; cùm membrana ipsa id exclamare videretur.*

229.

Digitized by Google

229. Marſilius etiam Ficinus *l. de Chriſtiana religione. c. 30.* teſtatur, quòd Machomet Turcarum Pſeudopropheta Chriſtum in Alcorano ſuo appellet *Spiritum, Verbúmque DEI.* & *c. 36.* teſtatur, Machometem fuiſſe confeſſum, *doctrinam Chriſtianam ... ab ipſo DEO auctoritatem mirabilem accepiſſe.*

Spondanus etiam *ad annum Chriſti 34. n. 63.* ex Hegeſippo Judaicarum rerum ſcriptore, refert, Tiberium Imperatorem, poſt acceptam à Pilato de Chriſti miraculis, & morte epiſtolam, de eo ad ſenatum retuliſſe, ut inter Deos referretur: ſed Senatum reſtitiſſe, & ideo pœnas à DEO ſibi accerſiviſſe, de quibus idem Spondanus ex Oroſio *ad annum Chriſti 35. n. 16.* citátque hanc in rem Tertullianum, Oroſium, Gregorium Turonenſem. Idem Spondanus *ad annum Chiſti 224. n. 2.* ex Lampridio refert, Alexandrum Severum Imperatorem, in ſuo Lararío Chriſti quoque imaginem ſtatuiſſe, eíque templum erigere, & eum inter Deos recipere voluiſſe: idem etiam jam priùs Hadrianum cogitâſſe, & ideo in omnibus civitatibus templa conſtrui juſſiſſe, eâ intentione, ut Chriſto dedicarentur: ſed ab hoc conſilio revocatum fuiſſe ab iis, qui dicebant, alia dein Numina neminem habitura cultorem.

230. Ex quibus patet, non tantùm Chriſtianos, ſed & Judæos, Machometanos, atque Gentiles, quales fuêre tres dicti Imperatores, Chriſtum ſummè laudabilem,

Digitized by Google

lem, & honore maximo dignum censuisse. Qua quidem in re sibi ipsis implicitè contradixerunt; nam, si ejus doctrina vera non fuit, certè impostor pessimus, & magus fuisset, nullo honore, sed supplicio dignissimus. At, si vera fuit ejus doctrina, errores Judæorum, atque gentilium, utique ex ejus sententia, reijciendi fuêre: quos tamen isti retinuerunt. Interim hoc manet verissimum, religionis nostræ auctorem, non tantùm à suis sequacibus, sed etiam ab alienis, supra hominem æstimatum fuisse: quòd fidei nostræ magnam utique conciliare debet auctoritatem.

Accedit, quòd Judæi post Christum interfectum tantis internecionibus, plagis, atque excidiis, afflicti fuerint, ut gravissimi sceleris eos pœnas dare, nemo dubitare queat: quale aliud præter Christi mortem prudenter assignari non potest. Sanè à morte Christi patiuntur longè graviora, quàm unquam antiquioribus temporibus, id quod cuique patebit, si ultimum excidium Hierosolymarum, & Palestinæ, atque clades Judæorum à Romanis inflictas, cum prioribus velit conferre. Insuper, cùm aliàs ad certum tempus, septuaginta circiter annorum captivitas eorum duraverit, jam ad mille & septingentos annos perdurat, quibus exules patriâ, ubique vagi, atque contempti, sine templo, sine sacrificiis, sine proprio rege, aut duce, miserabilissimam vitam ægrè trahunt: cur autem gens perfida illa non omnino è mundo sublata fuerit

rit, dicemus infrà, quando de prophetiis *n. 238.* At, ſi Chriſtus falſis doctrinis mundum decepiſſet, certè ejus mortem DEUS non ita ulciſci, ſed potiùs præmiis remunerari, debuiſſet.

231. Probatur 2. concluſio, ex auctoritate aliorum, religionis noſtræ prædicatorum, & aſſeclarum. Atque inprimis, etſi Apoſtoli priùs rudes piſcatores fuerint, poſtea tamen toti mundo prodigiis, ſapientiâ, atque omni virtute, inclaruerunt. Quanta dein fuêre nomina SS. Patres, & Eccleſiæ Doctores, Athanaſius, Baſilius, Ambroſius, Auguſtinus, Hieronymus, & mille alii, doctrinæ ſuæ, atque ingenii ſubtiliſſimi monumentis, toti orbi notiſſimi? Certè viri hi maximi tales fuerunt, qui, ùt habet S. Auguſtinus *l. de utilitate credendi c. 12. cùm de religione, id eſt, cùm de colendo, atque intelligendo DEO agitur..... ſequendi ſunt*: tanquam ij *quibus*, ùt ait, *ibidem* S. Doctor, *ineſt, quanta ineſſe homini poteſt, ipſius hominis, Deíque firmiſſimè percepta cognitio, atque huic cognitioni vita, morésque congruentes.* Unde inſurgentibus aliquando dubiis indeliberatis, meritò cogitare quis poteſt, ſe non eſſe tantis viris prudentiorem, & meritò ſibi eorum auctoritatem ſequendam. Nec ſcientiâ ſolâ, ſed etiam ſanctitate fuêre conſpicui; ſepoſitis námque, non voluptatibus tantùm, ſed & omnibus ſæculi curis, ætatem omnem Divino cultui, & veræ religionis dogmatibus enucleandis, & illuſtrandis, dedicârunt.

Digitized by Google

runt. Et quis credat, hoſce poſt diligentiſſimam inquiſitionem falli, aut ſtudiosè alios fallere? Sanè non videtur Divinæ bonitati ſatis conſentaneum, ut eos in tam gravi negotio decipi ſinat, qui tanto, támque ſincero ſtudio, Divinæ tantùm gloriæ unà cum vera fide promovendæ, operam dederunt: præſertim cùm vera religio, utpote medium ad ſalutem neceſſarium, non debeat hominibus ita eſſe abſcondita, ut nec à ſapientibus, poſt maximam diligentiam, poſſit reperiri: quomodo enim eam rudes invenirent?

ARTICULUS IV.

Aliæ probationes ejusdem concluſionis.

232. PRob. ulteriùs veritas Chriſtianæ doctrinæ, ex ipſius puritate, ac ſanctitate. Inprimis nulla alia ſecta, tam ſublimiter, ac honorificè, de DEO ſentit, omnem prorſus imperfectionem ab eo removendo, & omnem perfectionem ei attribuendo, quàm Chriſtiana; hinc, licèt in materia fidei tradat aliqua, quæ rationem naturalem ſuperant, hoc ipſum eſt veritatis argumentum; quia utique æquum eſt, aliqua de DEO credere, quæ ratio natutalis non capit; cùm tam ſublimis eſſentiæ is ſit, ut vis naturalis intelligendi creaturarum, eum capere ne-

Digitized by Google

queat. Accedit, quòd, licèt aliqua difficilia ſint, & ſupra rationem noſtram, non tamen ſint contra eam, nec falſitatis poſſint convinci.

Quod verò attinet ad morum diſciplinam, ea apud Chriſtianos (ſi ab omni hæreſi pura ſit, ùt apud Catholicos eſt) tam honeſta, rationi conformis, ac ſancta eſt, ut eam infideles etiam laudent, eámque ſuſpiciant, licèt ob nimis ardua virtutum opera eandem horreant; ſive enim ſpectemus, quæ ad DEUM, ſive quæ ad proximum, ſive quæ ad nos ipſos ſpectant, talibus moribus vivere jubemur, qui ſanctos ſanè reddunt. Certè præcipitur, ut DEUM, ejúsque honorem bonis omnibus, etiam vitæ, longè præferamus, eum ſuper omnia diligamus, cæremoniis honeſtiſſimis colamus, ejus voluntati, in difficillimis etiam caſibus, humillimè acquieſcamus.

233. Quoad proximum, debemus eum diligere, ùt nos ipſos, juvare in neceſſitatibus, etiam inimicum amare: & eſt nota omnibus illa lex: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*: quam teſte Gormaz *de virt. Theol. n. 619.* Antoninus Pius Imperator ethnicus ſummopere laudavit, & virum omni exceptione majorem fore dixit, qui id obſervaret. Quoad nos, debemus etiam moderari voluptates, præſertim corporeas, in plurimis rebus, in quas aliæ gentes ſæpe profuſiſſimæ ſunt. Etiam conjugii ſtatus apud nos indiſſolubilis, & inter duas tantùm perſonas, modeſtiſſimus, & ho-

Digitized by Google

honestissimus est, atque infidelium admirationem sæpe expressit. Certè, qui vitam ad leges Christianas exactam duxerit, omnino toti mundo laudabilem se exhibebit.

Ut nihil dicam de observatione consiliorum Evangelicorum, quæ proponuntur in nostra religione Catholica, & à plurimis sanctissimè observantur: quæ perfectè servata hominem ad summam sanctitatem perducunt; id quod experientia monstravit in tot millibus antiquorum eremitarum, & monachorum, aliorúmque Sanctorum, quos, ceu suos heroes Ecclesia ad imitationem, vel cultum proponit: qui ampliſſimas opes, imò regna, cum voluptatibus, ac honoribus omnibus, postposuêre gravissimis laboribus, ac asperitatibus vitæ: & tanta fecerunt, quæ nec antiquitas in suis fabulosis heroibus fingere ausa est.

234. Probatur 4. conclusio ex propagatione religionis Christianæ. Etsi hæc religio doceret plurima, captum humanum superantia, & corruptæ naturæ nostræ valde difficilia: etsi ei viribus omnibus resisterent, non tantùm Judæi, sed & totum Romanum imperium, aliique omni orbe reges, & principes, inque ejus assecias sævissimis tormentis animadverterent: etsi ejus auctor fuisset morte crucis, adeóque summâ ignominiâ affectus: ejus autem discipuli, dum ab eo assumerentur, essent tantùm rudes homines, nulla nobilitate, nullâ etiam naturaliter acquisitâ scientiâ clari: tamen

religio iſta per totum orbem eſt fuſiſſimè propagata.

Et quidem propagata eſt nulla armorum vi, ùt Machometiſmus, nulla temporalis voluptatis, aut commodi ſpe, ùt idem Machometiſmus, & poſtea aliquæ hæreſes: ſed ſola promiſſione, & expectatione futurorum bonorum. Et amplexi ſunt hanc religionem etiam docti, qui intellectum captivare, & indocti, qui bonis temporalibus propterea carere, atque appetitum naturæ corruptæ, in vitia pronum, fortiſſimè cohibere, ſibíque vim ſæpiſſimè facere debuerunt. Quod ſanè non niſi Divina virtute, adeóque auctore DEO, fieri potuit, præſertim, cùm, licèt omnibus modis oppugnata hæc religio ſemper fuerit, ſemper tamen creverit, adeò, ut in proverbium abierit: *Sanguis martyrum eſt ſemen Chriſtianorum.*

Hinc S. Auguſtinus *l. 22. de civit. DEI c. 5.* enumerat quidem plura Apoſtolorum miracula, iiſque docet Chriſti Domini reſurrectionem, atque ad cœlos aſcenſionem (adeóque Chriſti Domini doctrinam, ſeu noſtram religionem) redditam eſſe credibilem: ſed tamen addit, quòd, ſi negentur omnia alia miracula, hoc unum ſufficiat, quòd ſine miraculis mundus eam crediderit; ſic enim finit illud caput: *Si verò per Apoſtolos Chriſti, ut eis crederetur, reſurrectionem, atque aſcenſionem prædicantibus Chriſti, etiam iſta miracula facta eſſe non credunt, hoc nobis unum grande miraculum ſufficit, quòd eam terrarum orbis ſinè ullis mira-*

Digitized by Google

miraculis credidit. Sed nec sine Divina virtute eam firmante, post mille septingentos, & plures annos, adhuc ista religio durare potuisset, inter tot ei adversa: certè aliæ sectæ complures, quamvis non tot difficultatibus impetitæ, dudum extinctæ sunt.

235. Probatur 5. ex fortitudine martyrum. Incredibilis sanè numerus est eorum, qui pro fide Christi vitam dederunt. Probati auctores affirmant, quòd eorum numerus decem, aut undecim milliones excedat. Et quidem fuerunt omnis sexûs, & ætatis, pueri etiam, & puellæ: atque inter tormenta sævissima, inter ignes, & rotas, & quæcunque atrocia, ingeniosa crudelitas excogitare potuit, inter infamissimos etiam cruciandi modos invictâ constantiâ ad mortem usque alacritate etiam summa steterunt, solo studio placendi DEO, & servandæ religionis: quin ullis, aut parentum, vel filiorum lacrimis, aut principum, judicúmve blanditiis, ampliſſimísque promissis, sese moveri sinerent. Sanè homines libenter mori, & atrociſſima tormenta pati, non ob ullum temporale lucrum, sed ob solam vitæ sanctitatem, res est adeò magna, ut obtineri nequeat à natura, sed à sola virtute Divinitus data. Nec satis congruere videtur bonitati Divinæ, si in re tanta errare, & pro inutili falsitate mori sineret tot homines, & tanto erga se amore flagrantes.

236. Probatur 6. ex miraculis, quæ argumentum Divinæ veritatis esse, satis constat ex dictis *n. 89. & sequentibus.* Facta au-

Digitized by Google

tem esse, & quidem verissima miracula in Christianæ religionis comprobationem, negare, nisi insipiens, nemo potest; cùm jam tot sæculis annotata inveniantur, ac scripta à SS. Patribus, etiam antiquissimis, Athanasio, Gregorio Nysseno, Hieronymo, Ambrosio, Augustino, Gregorio Magno, Theodoreto, Severo Sulpitio, & aliis: quorum syllabum, & ordinem etiam sæculorum, ac temporum videre potes apud Bellarminum *tom. 2. controv. 1. l. 4. de notis Ecclesiæ c. 14.*

Quamvis autem aliquando occulti naturales effectus miraculosi sint habiti, vel etiam aliqui casus ex imprudenti simplicitate sint conficti: dicere tamen tantos viros, (quorum vitæ integritas, fides, ac sapientia, omni exceptione est major, quique loco, & tempore, hoc est, integris sæculis, ac regnis, inter sè fuêre disjuncti) in hoc conspirâsse, ut anilibus fabulis, & figmentis, fidem animo levissimo haberent, illisque conscriptis orbem implerent: vel etiam illis malitiosè sparsis alios deciperent, certè insanum est. Et rectè scripsit S. Augustinus *l. 10. de civitate DEI c. 18. An dicet aliquis, ista falsa esse miracula, nec fuisse facta, sed mendaciter scripta? Quisquis hoc dicit, si de his rebus negat omnino ullis litteris esse credendum, potest etiam dicere, nec DEOS ullos curare mortalia; non enim se aliter colendos esse persvaserunt, nisi mirabilibus operum effectibus.*

Quanquam non soli Christiani, sed & infideles, fidem de miraculis nostræ religionis

nis

Digitized by Google

nis faciant; nam Josephus Judæus, citatus *n. 228.* de Christi Domini miraculis fidem facit: item Marcus Aurelius Imperator (cujus filia quoque per S. Abertium à dæmone liberata fuit) in literis suis ad senatum datis, quas legere est apud S. Justinnum M. post Apologiam secundam ad Antonium Pium (ubi etiam habetur epistola Antonini in favorem Christianorum) quásque Marci Aurelii literas etiam plures alii citant: in his autem Marcus Aurelius apud Spondanum *ad an. Christ. 176.* testatur, se nulla ope à gentilibus Diis obtenta, tandem per militum Christianorum preces, tam pluvias exercitui summè sitienti extremè necessarias, quàm grandinem, ac fulmina, quibus hostis consumptus sit, impetrâsse. Et hinc addunt iidem auctores, quòd ea legio *fulminea*, vel *fulminatrix* dicta sit.

237. Referunt autem, tum hi, tum etiam alii scriptores, omni exceptione majores, resuscitationes mortuorum, illuminationes etiam à nativitate cæcorum, vel per plurimos annos visu privatorum: referunt gravissimos morbos, in momento sanatos, & sanitatem diu constanter, absque suspicione præstigiarum, servatam: quæ verissima prodigia sunt, & nec dæmonis virtute fieri possunt: præterquam, quòd viri, ea miracula operantes, maximæ sanctitatis (ùt aliunde erat notissimum) fuerint, & ideo dæmonibus odio; quos propterea commercii cum dæmone arguere, injustissimum esset.

Sed neque alia minora prodigia dæmoni adscribi prudenter possunt; cùm

facta ſint ad DEI maximam gloriam, quam dæmon non vult procurare, & ſæpe in confuſionem apertam, & maximam ipſius diaboli, præſertim, cùm ipſe ſæpiſſimè è corporibus pulſus ſit, & ex idolis ſuis ejectus, quin etiam coactus fateri, ſe DEUM non eſſe, ſed potiùs dæmonem: quod factum antiquiſſimus Tertullianus *in Apologetico adversùs gentes c. 23.* docet, dum ad experimentum hujus faciendum gentiles provocat: *Edatur*, inquit, *hîc ſub tribunalibus veſtris, quem dæmone agi conſtet. Fuſſus à quolibet Chriſtiano loqui ſpiritus ille, tam ſe dæmonem confitebitur de vero, quàm alibi DEUM de falſo.* & paulò poſt: *Niſi ſe dæmones confeſſi fuerint, Chriſtiano mentiri non audentes, ibidem illius Chriſtiani procaciſſimi ſanguinem fundite.*

Accedit, plurima miracula eſſe perpetua, & miraculosè ſemper perſeverare, aut conſervari, quod dæmonem, aut poſſe, aut DEUM permittere, credibile non eſt. Sic plures SS. Hoſtiæ per plura ſæcula conſervantur ſanguineæ: plura etiam Sanctorum corpora, iis etiam in locis, in quibus debuiſſent conſumi, ſervata ſunt integra, e. g. viva in calce corpus S. Xaverii. Sic concretus S. Januarii ſanguis ſæpiùs miraculosè liqueſcit. Sic ſervantur adhuc tres globi, in corde S. Claræ de monte Falco inventi, quorum bini, qualescunque velis accipere, non plus ponderabunt, quàm tertius ſolus, ſymbolum elegans SS. Trinitatis. Sic manat prodigioſus liquor ex oſſibus S. Nicolai Myrenſis

Digitized by Google

renſis Epiſcopi, quæ modò ſervantur Barii in Apulia: & ex oſſibus S. Walburgis Virginis, quæ coluntur Eyſtadii in Franconia. Sed hæc ſatis: qui plura cupit, adeat paſſim ſcriptores ſacros, præſertim hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, aut vitæ Sanctorum, ubi inveniet plurima: arguere autem omnes nugarum, aut mendaciorum, perfrictiſſimæ frontis eſt: nec tamen, qui omnia iſta negaret, S. Auguſtini invictiſſimum argumentum *n. 234.* adductum effugeret.

ARTICULUS V.

Ulteriores probationes ejuſdem concluſionis.

238. PRob. 7. concluſio ex prophetiis. Religio, quæ antequam exiſteret, infallibiliter prædicta, promiſſa, & collaudata eſt, non poteſt eſſe mala, vel falſa: talis eſt religio Chriſtianorum: ergo. ma. prob. prædictiones infallibiles rerum contingentium, à ſolo DEI nutu pendentium, ſunt certum ſignum Divinitatis, ùt omnes homines ſentiunt, & hinc gentiles, etiam ob ambiguas, vel tantùm apparenter veras, vel rerum aliquo modo etiam neceſſariò accidentium, ſed ab homine ignoratarum, prædictiones, DEOS ſuos æſtimârunt: quin etiam *Iſaias c. 41. v. 23.* alloquens DEOS gentium dicit: *Annuntiate, quæ ventura ſunt in futurum, &*

ſciemus, quia Dii eſtis vos: hinc Tertullianus *in Apologetico c. 20.* ait: *Idoneum, opinor, teſtimonium Divinitatis veritas divinationis:* ergo religio infallibiliter prædicta, promiſſa, ac collaudata, eſt à DEO prædicta, promiſſa, atque laudata: atqui, quod eſt à DEO prædictum, promiſſum, & laudatum, non poteſt eſſe malum, vel falſum: ergo.

Prob. jam minor ſuperior, nempe quòd religio Chriſtianorum talis ſit. Primò ex prophetiis Judæorum antiqui teſtamenti, quæ, tum de Chriſto venturo, tum de ejus lege, ſeu teſtamento novo, tum de ejus paſſione, ità claræ ſunt, ut gentiles dicerent, eas prophetias primùm eſſe ſcriptas poſt Chriſtum, ejúsque legem inſtitutam, ferme ſicut Virgilius vaticinatur tanquam futura, quæ ante aliquot ſæcula jam erant facta. At refutantur facillimè ab ipſis Judæis, qui teſtantur, ſanctiſſimos eſſe, & antiquiſſimos eos libros, ex quibus hæ prædictiones ſumuntur: & hæc eſt juxta S. Auguſtinum *l. 18. de civitate c. 46.* ratio, cur DEUS Judæos, etſi eos graviſſimis malis affixerit, noluerit omnino excindere, ſed potiùs eos in omnem terram diſpergere, ut ſcilicet ubique eſſent teſtes veritatis prophetiarum.

239. Ut autem ex pluribus pauca tantùm adducamus. Prædictum eſt tempus adventûs Chriſti, quando ſcilicet Judæi non erant ampliùs habituri ex ſua gente regem, vel ducem, *Gen. 49. v. 10. Non auferetur ſceptrum de Juda, & dux de femore*

Digitized by Google

more ejus, donec veniat, qui mittendus eſt: & ipſe erit expectatio gentium. Item quòd Meſſias jam venerit, colligitur apertè ex *Danielis c. 9. v. 24.* nam ſeptuaginta hebdomades (intellige annorum) quandocunque inceperint, de facto ſaltem certò impletæ ſunt, etiamſi non fuiſſent abbreviatæ, quod tamen factum eſſe Angelus expreſsè dicit *loc. cit.* Quòd Meſſias futurus ſit DEUS habetur *Baruch. 3. v. 36. Hic eſt DEUS noſter, & non æſtimabitur alius adversùs eum ..... Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt.* & *Iſaiæ 9. v. 6. Parvulus enim natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum ejus: & vocabitur nomen ejus admirabilis, conſiliarius, DEUS, fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis.* Ubi nota, hîc, ùt ſæpè etiam aliàs, à prophetis adhiberi perfectum tempus pro futuro; tum quia idiomati Hebraico id frequens eſt; tum quia hac ratione exprimitur certitudo rei futuræ, quæ tam certò fiet, quaſi jam facta eſſet.

Quòd idem Meſſias futurus ſit de ſtirpe David, dicitur *Iſaiæ 11. v. 1. Egredietur virga de radice Jeſſe* (hic eſt pater Davidis) *& flos de radice ejus aſcendet*: ſcilicet orietur B. Virgo, tanquam virga, & Chriſtus tanquam flos. Ejuſdem Meſſiæ nativitas prædicta eſt ex virgine *Iſaiæ 7. v. 14. Ecce virgo concipiet, & pariet filium.* Locus nativitatis Bethlehem *Michææ 5. v. 2. Et tu Bethlehem Ephrata parvulus es in millibus*

bus Juda: ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israël, & egressus ejus ab initio, à diebus æternitatis. Pax tunc futura per universum orbem *Michææ 4. v. 3. Concident gladios suos in vomeres, & hastas suas in ligones: non sumet gens adversùs gentem gladium.* Eadem habentur fermè verba *Isaiæ 2. v. 4.* item *Zach. 9. v. 10. Dissipabitur arcus belli, & loquetur pacem gentibus.*

Christi Domini præcursor S. Joannes Baptista prædictus est *Malach. 3. v. 1. Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam: & statim veniet ad templum suum dominator, quem vos quæritis.* Christi prædicatio prædicta est *Isaiæ 61. v. 1. Spiritus Domini super me; eò quòd unxerit Dominus me: ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clausis apertionem: ut prædicarem annum placabilem Domino.* Ejus miracula *Isaiæ 35. v. 5. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum.*

240. Ulteriùs prædicitur ingressus Christi Domini Hierosolymam super asinum *Zach. 9. v. 9. Exulta satìs filia Sion, jubila filia Jerusalem: Ecce Rex tuus veniet tibi justus, & salvator: ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinæ.* Ejus proditio per discipulum *Psal. 40. v. 10. Etenim homo pacis meæ, in*

quo

Digitized by Google

quo speravi, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem. Ejus venditio triginta argenteis *Zachar. 11. v. 12. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos: & dixit Dominus ad me: proiice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appretiatus sum ab eis: & tuli triginta argenteos, & projeci illos in domum Domini ad statuarium.* Fuga discipulorum in oliveto *Zachar. 13. v. 7. Percute pastorem, & dispergentur oves.*

Christi patientia in passione prædicta fuit *Isaiæ 53. v. 7. Sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum.* & *Jeremiæ 11. v. 19. Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam.* Ejus dolores, & cruciatus, vulnera, & plagæ, & totius corporis deformatio, iterum *Isaiæ 53. per totum quasi caput*, ubi etiam cum latronibus occidendus dicitur *v. 12. Cum sceleratis reputatus est.* Potus fellis, & aceti *Psalmo 68. v. 22. Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto.* Ejus derelictio in cruce *eod. psal. v. 21. Sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit, & qui consolaretur, & non inveni.* Ejus in cruce oratio *Psal. 21. v. 1. DEUS DEUS meus, respice in me: quare me dereliquisti?* Irrisiones, & blasphemiæ Judæorum *ibidem v. 8. Omnes videntes me deriserunt me: locuti sunt labiis, & moverunt caput.* & *v. 7. Ego autem sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio*

jectio plebis. Crucifixo, & extensio in cruce *ibidem v. 18. Foderunt manus meas, & pedes meos: dinumeraverunt omnia ossa mea.*

241. De vulneribus manuum etiam habetur prophetia *Zachariæ 13. v. 6. Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? & dicet: his plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me.* Partitio vestium iterum *psal. 21. v. 19. Divisérunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.* Defectus solis in morte Christi *Amos 8. v. 9. Et erit in die illa, dicit Dominus DEUS: occidet sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die luminis.* Christi sepultura *Isaiæ 11.* ubi, cùm propheta plura dixisset de virtutibus Christi, & felicitate illorum temporum, subjungit *v. 10. Et erit sepulchrum ejus glorioſum.* Resurrectio Christi *Psal. 15. v. 10. Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Ascensio in cœlum *Psal. 67. v. 19. Ascendisti in altum, captivam duxisti captivitatem: accepisti dona in hominibus.* Hæc ex prophetis breviter adducta potiùs, quàm explicata: duas tamen prophetias, nempe Jacobi Patriarchæ *Genes. 49.* & Prophetæ *Daniel. 9.* fusiùs tractatas invenies *in tractatu de incarnat. n. 71. & seq.*

Ex his autem patet, quàm meritò Christus Dominus sæpius Judæos revocaverit ad Scripturas, ut ex illis cognoscerent, se esse Messiam: sic *Joannis 5. v. 39.* ait: *Scrutamini Scripturas; quia vos putatis in ipsis vi-*

vitam æternam habere; & illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me. Huc etiam facit dictum illud S. Augustini *tract. 35. in Joannem sub finem: Prævidens enim Dominus JESUS Christus, impios quosdam futuros, qui miraculis ejus calumniarentur, magicis artibus ea tribuendo, prophetas antè præmisit. Nunquid enim, si magus erat, & magicis artibus fecit, ut coleretur & mortuus, magus erat, antequam natus?*

242. Huc spectant Sibyllæ, quas nemo existimet garrulas tantùm mulieres, cùm virgines fuerint omnes, & in præmium castitatis, vero DEI spiritu fuerint afflatæ, ùt S. Hieronymus, S. Augustinus, item Theophilus Antiochenus, Lactantius, & alii communissimè perhibent, præsertim S. Justinus M. *orat. paræn. ad Gentes in fine* dicens: *Valeat apud vos, ad persuadendum, faciendámque fidem, antiquissimæ Sibyllæ auctoritas, cujus libri in orbe terrarum extant, quæ & Divino numine afflata, oraculis vos docet, eos non esse Deos, qui dicuntur, & JEsu Christi, conservatoris nostri, futurum adventum, omniáque, quæ ipse facturus est, apertè, planéque prædixit*: imò Clemens Alexandrinus *l. 6. stromatum* refert dictum S. Pauli, fideles hortantis ad Sibyllinorum librorum lectionem: *Libros quoque græcos sumite: agnoscite Sibyllam, quomodo unum DEUM significet, & ea, quæ sunt futura: & Hystaspen sumite, & legite, & invenietis DEI filium, multò clariùs, & apertiùs esse scriptum: &*

quem-

quemadmodum adversùs Christum multi reges instruent aciem, qui eum habent odio, & eos, qui nomen ejus gestant: & ejus fideles, & ejus tolerantiam, & adventum.

Hinc, cùm antiqui Christiani Sibyllarum libros sæpissimè allegarent, *Sibyllistæ* dicti sunt: prohibuerúntque Imperatores gentiles, sub pœna mortis, lectionem Sibyllarum, qua de re queritur S. Justinus martyr *in Apologia 2. pro Christianis ad Antoninum Pium post medium* ajens: *Operâ autem malorum geniorum mors constituta, & definita est in eos, qui Hystaspis, vel Sibyllæ, vel prophetarum, vatúmque libros legunt, ut metu homines, qui legunt, abducant ab eo, ne rerum bonarum cognitionem accipiant.* Ecclesia etiam Sibyllis auctoritatem magnam concedit, dum eas allegat *in threnis illis: Dies iræ, dies illa, solvet sæclum in favilla, teste David cum Sibylla.*

Decem autem *Sibyllæ* fuerunt, ùt communiùs perhibent, à patria sua cognominatæ, Cumæa, Cumana, Persica, Hellespontiaca, Lybica, Samia, Delphica, Phrygia, Tiburtina, Erythræa: quarum vaticinia plura affert S. Augustinus *l. 18. de civit. DEI.* & alii, Carmina autem earum hîc refero ex Alphonsi Salmeronis *Commentariis in Evangelia tom. 2. tract. 19.* ubi explicatur, quomodo gentibus Verbum per Sibyllas illuxerit.

243. Prima Cumæa de adventu Christi in temporum tranquillitate, sic canit

Cùm DEUS è celso regem demittet olympo,

Tum

Digitized by Google

Tum terra omniparens fruges mortalibus agris
Reddet inexhaustas, frumenti, vini, oleíque.
Dulcia tunc mellis diffundent pocula cellæ,
Et niveo latices erumpent lacte suaves.
Oppida plena bonis, & pinguia culta vigebunt,
Nec gladios metuet, nec belli terra tumultus;
Verùm pax terris florebit in omnibus alta.

Cumana de incarnatione sic scribit.

Tunc ad mortales veniet mortalibus ipsis
In terris similis, natus Patris omnipotentis,
Corpore vestitus.

Persica sic habet de Joanne præcursore.

Tunc quoque vox veniet quædam in deserta locorum,
Nuntia, mortales miseros qua clamet ad omnes,
Ut rectos faciant calles, animósque repurgent
A vitiis, & aquis lustrentur corpora mundis.

Hellespontica de Christi prædicatione ait:

Ille DEI legem complebit, non violabit.
Persimilem formam referens: & cuncta docebit.

Lybica de ejus miraculis.

Ille quidem morbis pressos sanabit, & omnes
Læsos, quotquot ei fident, cæcique videbunt,
Incedent claudi, surdis audire licebit,
Insolitas mutis dabit efformare loquelas,
Expellet furias, oppressi morte resurgent,
Placabit fluctus, in desertísque locorum,

Largè panibus è quinis, & piſce marino
Millia quinque virûm ſatiabit, relliquiæque.
Biſſenos cophinos implebunt Virginis alma.

Samia de ingreſſu in Jeruſalem.

Salve caſta Sion, permultáque paſſa puella,
Ipſe tibi inſcenſo rex en! tuus intrat aſello,
Erga omnes mitis, tua quò tibi, quò juga demat
Intoleranda nimis, quæ fers cervice ſubacta.

Delphica de ejus paſſione.

Impingent illi colaphos, & ſputa ſceleſtis
Iſraël labiis, nec non & fellis amari
Apponent eſcam, potúmque immitis aceti.

Phrygia de portentis in morte ejus, & ſepultura.

Scindetur templi velum, mediúmque diei
Nox tenebroſa tribus premet admirabilis horis,
Et tridui ſomno peraget mirabile factum.

Tiburtina de Chriſti reſurrectione, & aſcenſione.

Sed poſtquam triduo lucem repetiverit, atque
Monſtrârit ſomnum mortalibus, atque docendo
Cuncta illuſtrârit, cœleſtia tecta ſubibit,
Nubibus invectus.

Erythræa de judicio extremo hæc canit.

Judicii in ſignum tellus ſudore madeſcet,
Et rex æternus ſummo deſcendet olympo,
Scilicet ut carnem, mundúmque ut judicet omnem.
Unde DEUM fidi, diffidentéſque videbunt,
Summum cum Sanctis in ſæcli fine ſedentem.

Hæc

Digitized by Google

Hæc sanè clarissima sunt, quanquam illis temporibus, aut nemini, aut vix ulli intellecta: sed postquam completa nunc sunt, ab omnibus facilè capiuntur.

244. Quin ipse dæmon, Divina vi adactus est, ad Christum confitendum; cùm enim, ùt testantur Nicephorus *l. 1. c. 17.* Suidas, & Cedrenus apud Spondanum *in apparatu ad annales n. 13.* Delphicum oraculum jam mutum redditum fuisset, tandem silentii causam edixit Augusto illis versibus notis:

Me puer Hebræus Divos DEUS ipse gubernans,
Cedere sede jubet, tristémque redire sub orcum;
Aris ergo dehinc tacitis abscedito nostris.

ubi postea Augustum ajunt, extruxisse altare cum inscriptione *Ara primogeniti DEI.* creditúrque fuisse locus in Capitolio, ubi olim stetit templum Jovis Capitolini, & modò est templum Reverendorum P. Franciscanorum dictum *in Ara cæli.*

245. Accedit, quòd non tantùm prædicta fuerit religio nostra, sed etiam plurimis ejus sequacibus collatum divinitus fuerit donum prophetiæ, seu notitia futurorum contingentium, à libertate solius DEI, vel hominis pendentium, vel abstrusissimarum cogitationum, & secretorum cordis, quæ nec dæmoni patent; nam non tantùm Christi Domini prophetiæ plurimæ recensentur ab Evangelistis (quorum auctoritatem defendimus jam suprà *n. 227.*) sed & aliorum San-

Sanctorum ubique infinitæ leguntur in eorum rebus gestis: quas, si omnes neges, poteris historiis etiam aliis omnibus fidem negare. Jam verò donum prophetiæ, cùm à solo DEO conferri possit, certé signum est religionis illi acceptæ, ùt probavimus *n.238*. Sed neque verisimile est, DEUM permissurum fuisse, ut eximii sui cultores (quibus solis ùt plurimum hoc donum concedit) ignorarent veram religionem, quæ tamen summè necessaria erat ad eorum salutem, dum interim tam multa alia, longè minùs necessaria, eisdem revelavit.

ARTICULUS VI.

Ultima probatio conclusionis.

246. PRob. Conclusio ultimò. Nulla ex omnibus aliis sectis, seu religionibus in orbe est, quæ vel à longè habeat tanta signa credibilitatis, quàm habeat religio Christianorum: ergo ipsa præ omnibus aliis est evidenter credibilis. conseq. est innegabilis; utique enim est evidens, me prudentiùs credere illud, quod pluribus signis, & motivis credibilitatis est affectum, quàm aliud longè paucioribus signis vestitum. ant. autem prob. nulla est alia religio, quæ habeat auctorem tam dignum, propagatores, & assecias tam virtuosos, & doctos, doctrinam tam puram, honestam, & sanctam, támque mirabili modo

Digitized by Google

do propagatam, tanto fuso sanguine contestatam, tantis miraculis confirmatam, tot prædictionibus priùs denuntiatam, & tot prophetis illustrem: ergo. conseq. est clara. ant. prob. comparando religionem Christianam cum Gentilismo, Philosophismo, Machometismo, & Judaismo, ad quas diximus *n. 176.* reduci omnes sectas extra Christianismum; de sectis autem Christianorum inter se, puta Catholicorum, Lutheranorum, Calviniſtarum &c. dicemus inferiùs.

247. Itaque 1. quod spectat ad Gentilismum, auctores ejus (ùt *Sapientiæ 13. 14. & 15.* habetur) fuêre homines omnino insipientes, qui ex lignis, vel metallis fecêre imagines; & e. g. pater, ùt dicitur *Sapientiæ 14. v. 15.* dolens, citò mortuum esse suum filium, ejus imaginem fieri curavit arte sculptoria: dein quem cuperet, & tamen habere non poterat vivum, colere cepit mortuum, & inter servos suos sacra constituit: vel vicissim filius patrem defunctum apotheosi donavit: & probabiliter primus Ninus patrem suum Nemrod (qui etiam dicitur Belus, aut Baal) inter Deos retulit, & sacra ei fieri voluit: atque adeò stulti hi saxa, & ligna, vel mortuos coluêre, ùt rectè irridentur *citatis Sapientiæ locis.*

Pariter propagatores idololatriæ fuêre homines stulti: imò nemo ferme philosophorum paulò celebriorum plures Deos asseruit, & Seneca *l. 4. de beneficiis c. 7. & 8.* ait, unum tantùm esse DEUM, qui pro va-

rietate ſuarum potentiarum, ſeu perfectionum, operum, & beneficiorum, quæ hominibus facit, ſortiatur diverſa nomina, ut modò poſſis eum dicere Jovem, modò Tonantem, modò Liberum Patrem, modò Herculem, modò Mercurium. Stoliditas autem doctrinæ ex eo ſufficientiſſimè patet, quòd ſaxa colant, ac ligna: imò & ex eo, quòd contra evidentem rationem plures colant Deos; cùm, ùt *in tractatu de DEO* demonſtratur, unus tantùm eſſe poſſit. Turpitudo autem patet ex eo, quòd ſceleſtiſſimos Deos, vel impiè faciunt, vel inſaniſſimè colunt, Jovem adulterum, Mercurium furem, Venerem inceſtam, Liberum ebrium &c.

Martyres autem idololatræ non habent pro ſuis ritibus, ſed Chriſtianos tales fecerunt pro ſua lege. Sed neque ulla vera miracula, aut ad propagationem, aut ad confirmationem idololatriæ unquam ſunt facta, ùt conſtat ex dictis *à n. 100.* & ſi quædam mira referuntur, ùt, quòd Dii Penates Æneæ de loco in locum migrârint: quòd ſerpens Æſculapio comes adhæſerit, dum Romàm iret: non fuerunt vera miracula; quia non fuerunt opera ſupernaturalia; nam motus ille non ſuperat dæmonum vires. Sed neque gentiles pro ſe afferre poſſunt prophetias ullas veras, ſed tantùm ambigua, & fallacia dæmonum oracula, aut rerum quidem hominibus occultarum, ſed non dæmonum notitiam exuperantium manifeſtationem.

248. Quod attinet ad Philoſophiſmum, aucto-

Digitized by Google

auctores ejus, ùtùt fuerint ſapientes, ſeu philoſophi, tamen ii ùt plurimùm religionem non elucidârunt, ſed potiùs ethicam quandam ſuis tradiderunt, aut profanas ſcientias: & ſiqui etiam de religione tractârunt, id longè imperfectiùs fecêre, quàm noſtræ fidei Patres, atque doctores Eccleſiæ. Sed nec illorum philoſophorum virtus poteſt conferri cum ea, quæ in Chriſtianis inventa eſt, iis maximè, qui inter Sanctos relati ſunt: imò quos philoſophos ipſi valde dilaudant, alii magnorum criminum reos faciunt, ùt videre eſt ex ipſis gentilibus auctoribus apud Cornelium *in 1. c. epiſt. ad Rom. v. 26.*

Quod autem attinet ad eorum doctrinam, non ſcitur, ab ullo purum philoſophiſmum eſſe traditum: ſed communiſſimè craſſos errores immiſcuerunt, ùt videre eſt apud Tannerum *tom. 3 diſp. 1. q. 2. n. 74.* & Cornelium à lapide *in 1. c. ep. ad Rom. v. 26.* De ſolo fortè Confucio, Chinenſi philoſopho, dubitari aliquo modo poteſt, an non præ aliis puriorem philoſophiſmum tradiderit: tamen nec ipſe eſt purus: adeóque certò non poteſt dici, & vix probabiliter, quòd unquam fuerit purus philoſophiſmus in mundo: &, ſi etiam fuit, tantùm fuit ad ſummum apud unum, & alterum: non poteſt autem prudenter cogitari, quòd providentia DEI voluerit religionem veram adeò eſſe occultam.

Dein, etſi purus philoſophiſmus nihil rationi naturali immediatè diſforme tradat,

tamen in hoc errat, quòd nihil ſupra rationem credendum admittat; cùm tamen evidenter credibile ſit, quòd DEUS non tantùm à voluntate, ſed etiam ab intellectu tributum, & ſubjectionem exigat, quódque idem in ſe complectatur tantam perfectionem, quantam humana ratio non capit: inſuper, quòd Chriſtum, auctorem legis ſupernaturalis, non feciſſet tot ſtupendis prodigiis illuſtrem, ſi impoſtor fuiſſet: nec etiam tot miraculis, omni ſuſpicione carentibus, voluiſſet falſitatem confirmare, tot prædicationibus laudare, tanto fuſo martyrum ſanguine illuſtrare; unde etiam hanc ſectam incomparabiliter ſuperat credibilitate Chriſtiana religio.

249. Jam Machometiſmus habet auctorem, hominem omnino indoctum, ſpurciſſimum, & impoſtorem inſignem (ùt oſtendit clarè P. Thyrſus *in ſua manuductione p. 2. l. 1. c. 2. §. 2.*) nempe Machometem, qui non erubuit ſuæ prophetiæ inſerere, quòd à DEO acceperit potentiam, libidine quadraginta alios ſuperandi: qui habuit quindecim uxores, & præterea duas concubinas: cujus operatio potiſſima fuit homines interficere, aliena diripere, adulteria, & inceſtus admittere. Ejus ſectæ propagatores fuêre cruenti milites, qui gladiis, non argumentis, ſectam eam propagârunt. Miraculum nullum feciſſe leguntur ulli Machometani, niſi illud ridiculum, de quo *n. 91.* Prophetias, ſi quas Machomet finxit, non fuêre veræ, & illa falſiſſima, qua fertur

tur prædixiſſe, ſe à mortuis reſurrecturum. Martyres autem habent Machometani non alios, quàm milites, quos in bello occiſos, tanquam martyres colunt, etiamſi priùs ſceleſtiſſimè vixerint, nec pro religione, ſed tantùm in, & pro Sultani obſequiis cæſi fuerint

Vel maximè autem cedit puritati religionis Chriſtianæ turpiſſima ſanè doctrina Machometanorum lumini rationis prorſus difformis, in Alcorano contenta; nam primò dicit, quemvis in ſua religione poſſe ſalvari, ſi ei convenienter vivat: hoc autem eſt dicere, DEUM etiam ſuperſtitionem, & idololatriam remunerari, & quamcunque infidelitatem. Secundò dicit, DEUM, & Angelos, orare pro Machomete. Tertiò permittit ſectatoribus ſuis, non tantùm fornicationes, ſed etiam vitia carnis contra naturam: imò in ſpurcitiis his felicitatem hominis conſtituit, & hanc eis beatitudinem poſt mortem promittit: quæ adeò abſurda ſunt viſa Avicennæ philoſopho, qui Machometiſmum à parentibus hauſerat, ut eum poſtea deſeruerit tanquam lumini naturæ contrarium. Accedit, quòd, ùt Thyrſus ſcribit, Machometani nullum medium ſalutis habeant, nec orationem veram, qua aliquid à DEO petant; cùm eorum oratio tantùm ſit quædam profeſſio ſuæ fidei.

Ulteriùs plura manifeſtè fabuloſa continet Alcoranus eorum; e. g. ſolem, & lunam fuiſſe paris ſplendoris, ſed hanc, affrictu alarum S. Gabrielis læſam, jubar ſuum

magnam partem perdidiſſe: item ſolem ſingulis noctibus ſe lavare, ut purior die altero ſurgat: cœlum factum ex fumo, fumum ex maris vapore, mare autem profluere ex monte, quem Angelus manu teneat, tam altum, ut cœlum ſuſtentet &c. Quibus nugis potéſtne aliquid abſurdius fingi? Hinc ſanè neceſſe fuit, ut Machomet omnem de fide diſceptationem ſuis interdiceret, & ſectam ſuam tantùm armis defendi, ac dilatari vellet, ne ſcilicet tam craſſæ, & palpabiles ineptiæ ſtatim deprehenderentur. Quis jam ſapiens æquare auſit Machometiſmum cum Chriſtianæ doctrinæ ſinceriſſima puritate?

250. Tandem, etſi Judæi olim veram fidem habuerint, & auctorem legis ſuæ DEUM, ac prædicatorem ejus Moyſen virum ſanctiſſimum: etſi habuerint prodigia maxima, & prophetias veriſſimas, quæ in antiquo teſtamento veriſſimè referuntur: attamen ex iiſdem miraculis, & prophetiis manifeſtum fuit ipſis Judæis, quòd venturus eſſet olim Meſſias, qui legem novam conderet: has autem jam eſſe impletas, conſtat ex dictis à *n. 239.* unde ex his ipſis cognoſcitur falſitas modernæ doctrinæ Judaicæ. Adde, quòd jam à tempore Chriſti Domini, per mille ſeptingentos, & ampliùs annos, miraculum nullum afferre queant.

Adde, quòd eorum doctrinæ modernæ, ſecundùm quod à Chriſtiana diſcrepat, nullatenus auctor ſit DEUS, nec Moyſes, ſed Rabbini quidam, qui abſurdiſſima quæque ſcri-

ſcripſerunt. Ipſorum Talmud, ſeu liber dogmaticus, plenus eſt blaſphemis ineptiis. e. g. tradit, DEUM indutum tunicâ lineâ *Zizith*, & genuflexum orare quotidie: deflere ſtatutis temporibus, multis cum lachrymis, excidium templi Hieroſolymitani, & Judæorum captivitatem, ſéque ipſum propterea affligere: item eum quoties recordetur calamitatum Judææ gentis, duas lachrymas in oceanum fundere, & pectus utraque manu contundere: eundem, priuſquam hunc mundum conderet, variis mundis creandis, ac rurſus deſtruendis, ſeſe exercuiſſe, tum, ut hunc producere diſceret, tum, ut otioſus non eſſet: item præcepiſſe offerri ſacrificium expiationis ſingulis noviluniis pro ſcelere, quod ipſemet perpetraverit, quando lumen, lunæ iniquiſſimè ademptum, ſoli attribuit.

Addunt, eundem DEUM aliquando à Rabbinis excommunicatum fuiſſe: ipſum legere aliquoties libros legis: fuiſſe ſolitum ludere cum piſce Leviathan, quem tandem iratus occiderit, ac ejus carnes ſale conditas ſervaverit in epulum animabus juſtis: Adamum frequentem beſtialitatem admiſiſſe: econtrà Davidem nec adulterio, nec homicidio peccâſſe: DEUM præcepiſſe Judæis, ut ſive dolo, ſive vi, Chriſtianorum bona diripiant. videatur Sixtus Senenſis *l. 2. bibliothecæ ſanctæ poſt verbum Traditiones*: item Tannerus *tom. 3. diſp. 1. q. 2. n. 75.* Quis hîc non meritò exclamet cum Davide? *Pſal. 118. v. 85. Narraverunt mihi iniqui fabu-*

la-

lationes, ſed non ùt lex tua. Certè, ſiquis omnia hucuſque enarrata credibilitatis motiva, præſertim in unum collecta, expendat; evidentiſſimum ei erit, prudenter non poſſe ſe alreri ſectæ, præ Chriſtiana religione, fidem adhibere.

ARTICULUS VII.

An Religio Chriſtiana ſit præ omnibus aliis credenda.

251. DIco. Religio Chriſtiana eſt præ omnibus aliis evidenter credenda, ſeu evidens eſt obligatio hanc præ aliis amplectendi: quæ à quibuſdam vocatur *evidens credentitas.* Prob. hæc concluſio. Evidens eſt, debere nos prudenter agere, & non imprudenter, adeòque etiam prudenter credere, ſeu aliquam religionem amplecti: ergo evidens eſt, nos debere præ aliis amplecti religionem Chriſtianam. ant. eſt lumine naturæ notum. conſ. prob. ex eo, quòd hæc ſola præ omnibus aliis ſit prudenter credibilis, prout ſatis jam eſt demonſtratum articulis præcedentibus. Nec dicas, poſſe aliquem prudenter ſuſpendere ſuum judicium, & nullam religionem amplecti; contrà enim eſt primò. Qui ſic ageret, quaſi atheum ſe gereret, & omnium hominum indignationem incurreret: certè eſt contra omnem ſenſum communem hominum, quòd homo poſſit vivere prudenter, abſque omni religione.

252.

Digitized by Google

252. Contra eſt 2. Non poteſt prudenter dubitari, aliquam religionem veram eſſe in mundo, ùt ſufficienter oſtenſum eſt *à. n. 218.* hanc autem evidenter DEUS non otiosè in mundo inſtituit: ergo eſt evidens, eum velle, ut illam quisque amplectatur. Contra eſt 3. Religio Chriſtiana eſt evidenter credibilis, ùt eſt monſtratum: ergo eſt evidenter credibile, quod dicitur in Sacra Scriptura, quam religio Chriſtiana ùt Divinam proponit: ſed in hac dicitur, Chriſtum, & DEUM velle, ac præcipere, ut religionem Chriſtianam amplectamur, & credamus; nam *Joan. 15. v. 22.* dicit Chriſtus: *Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo.* item *Marci ultimo. v. 16. Qui verò non crediderit, condemnabitur*: ergo eſt evidenter credibile, & prudenter indubitabile, ac innegabile, dari præceptum credendi: ſed quando eſt prudenter innegabile, & indubitabile, dari aliquod præceptum, datur obligatio id implendi, ùt patet: ergo. Alia argumenta Theologica, vel SS. Patrum teſtimonia, omitto; quia hoc ſolum, quod modò attulimus, quemlibet inteilectum, non omninò pervicacem, convincit, & maximam etiam vim habet contra infideles, contra quos hîc potiſſimùm agimus.

253. Ob. 1. Doctrina Chriſtianorum docet multa contra rationem naturalem: ergo non eſt ita pura, ut ejus puritas ſit motivum credendi. ant. prob. docet, DEUM unum eſſe

esse identificatum cum tribus: docet, DEUM immortalem esse mortuum, impassibilem fuisse passum, & crucifixum: hæc sunt contra rationem naturalem: ergo. Confir. Ut religio Christiana esset evidenter credibilis, deberet evidenter ostendi, nihil esse in illa contra rationem: atqui hoc evidenter non ostenditur: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. neg. mi. Plura quidem, quæ docet religio Christianorum, sunt supra rationem, naturalem, non verò contra eam: at ea fusiùs explicare, non est hujus loci. Dico breviter. DEUS unus non identificatur cum tribus Diis, sed cum tribus Personis: illud autem principium: *Quæcunque sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*: cùm tantùm sit luminis creati, non se extendit ad essentiam increatam. Dein DEUS passus, aut mortuus non est secundùm naturam Divinam, immortalem, & impassibilem: sed secundùm humanam, mortalem, & passibilem.

Ad confir. neg. ma. Sufficit, si ostendatur, non esse evidens, quòd religio Christiana tradat aliquid contra rationem, vel si argumentis adversariorum detur solutio talis, ut appareat, ea non esse evidentia; tunc enim ex aliis principiis potest fieri evidenter credibile id, quod ex quibusdam argumentis, apparenter tantùm probabilibus, videtur non esse verum, vel etiam contra rationem; nam motiva credibilitatis utique tanta sunt, ut prævaleant rationibus non evidentibus, sed tantùm, & quidem duntaxat apparenter, probabilibus; nisi

niſi velis dicere, per hæc ipſa motiva evidenter, mediatè ſaltem, vel per evidentiam credibilitatis, oſtendi, nihil poſſe in religione Chriſtiana eſſe contra rationem: quod tamen nihil eſt aliud, quàm reddi evidenter credibile, nihil in ea eſſe contra naturalem rationem.

254. Ob. 2. Argumentum de propagatione religionis Chriſtianæ probat etiam ſectam Machometis eſſe veram: ergo probat nimium, adeóque nihil. prob. ant. diſcurrendo ſimiliter, uti nos diſcurrimus de religione Chriſtiana. Vel Machometiſmus, qui valde latè in orbe patet, eſt propagatus per miracula, vel ſine illis: ſi per illa, eſt religio vera: ſi ſine illis, hoc ipſum eſt magnum miraculum, adeóque ipſa ſecta rurſus eſt vera: ergo. Reſp. neg. ant. ad prob. dico, propagatum eſſe Machometiſmum ſine ullis miraculis, nec tamen hoc fuiſſe miraculum; primò enim docti eum vix amplexi ſunt, ſed rudes tantùm: ſecundò propagatus eſt maximè armis, & vi bellica: tertiò, ſicut non eſt miraculum, ſi lapis ſponte decidat, at verò ſi ſponte in altum tendat: ita non eſt miraculum, homines ad vitia carnis proniſſimos eam ſectam amplecti, quæ in iis ſe volutandi licentiam dat, qualis eſt Machometiſmus: at verò eſt miraculum, ſi homines eam religionem amplectantur ſponte, quæ appetitui ſummè contraria eſt, qualis eſt religio Chriſtianorum. Sed neque tot poſita fuêre obſtacula propagationi ſectæ Machometanæ, quot poſita fue-

fuerunt religioni Christianæ, à tot Imperatoribus, & regibus.

255. Ob. 3. S. Augustinus *l. de unitate Ecclesiæ c. 19.* postquam docuisset, non esse credendum miraculis Donatistarum, addit: *Quæcunque talia in Catholica Ecclesia fiunt, ideo sunt approbanda; quia in Catholica fiunt: non ideo ipsa manifestatur Catholica; quia hæc in ea fiunt:* ergo ex miraculis nihil probatur. Resp. neg. cons. S. Augustinus ibi agit contra Donatistas, qui jactabant sua miracula, quæ erant, ùt ipsi docebant, potissimùm visiones ipsis factæ: econtrà contemnebant miracula Ecclesiæ Catholiæ: & hinc S. Augustinus quasi transmittit, Ecclesiam non probari ex miraculis: & independenter ab his probat veritatem Ecclesiæ ex Scripturis, quas Donatistæ admittebant: & sic necessariò debet explicari S. Augustinus, ne sibi apertè contradicat; alibi enim contra Manichæos negantes Sacras Scripturas, & admittentes miracula, expressè docet, probari miraculis veritatem Ecclesiæ; sic enim *contra epistolam Manichæi, quàm vocant, fundamenti, c. 4* ait: *Multa sunt alia, quæ in ejus* Ecclesiæ Catholicæ *gremio me justissimè teneant: tenet consensio populorum atque gentium, tenet auctoritas miraculis inchoata.* & *l. 10. de civitate DEI c. 18.* multis agit contra negantes miracula. Ejus verba vide *n. 236.*

Vide etiam Bellarminum *tom. 2. controv. 1. l. 4. de notis Ecclesiæ c. 14.* ubi insuper

Digitized by Google

super bene advertit, quòd miracula Ecclesiam nondum creditam reddant evidenter credibilem: at verò Ecclesia jam credita reddat per suam declarationem miracula omnino certa; nam facta tot prodigia, & ita contestata, ut quis prudenter suspicari neutiquam possit, ea esse fictitia: & tam mirabilia, ut dubitari non possit, ea à sola virtute Divina fieri potuisse: & insuper facta in confirmationem doctrinæ Catholicæ Ecclesiæ, reddunt hanc nondum creditam, evidenter credibilem, & credendam. Quando autem Ecclesia credita est, simul credita est omnis ejus declaratio, & definitio tanquam verissima (ista enim sequela apertè deducitur) ergo, si dein Ecclesia aliqua miracula, e. g. in ordine ad canonizationem alicujus Sancti, definit, esse verè talia, ea reddit omnino certa: & hoc sine ullo circulo vitioso: sicut sine tali circulo demonstratur effectus ex causa, & causa ex effectu; quia est duplex genus demonstrationis, nec ad unum supponitur alterum: & sic etiam ad credibilitatem Ecclesiæ non supponuntur miracula certa certitudine fidei, sed tantùm evidenter credibilia & credenda &c. ùt expenden-ti facilè patebit.

256. Ob. 4. Si religio Christiana esset evidenter credibilis, nec Judæi, nec Gentiles dissentirent (nam veritatem evidentem intellectus necessariò amplectitur) atqui dissentiunt: ergo. Confirm. Etiam simplicibus, & rudibus, deberet innotescere ista evidentia: atqui hoc non fit: ergo. Resp.

neg. ma. Multa ſunt evidentia Mathematicis, quæ imperiti negant; quia rationes, vel non conſiderant, vel non intelligunt: ita etiam quibuſdam infidelibus Chriſtiana religio nondum eſt evidenter credibilis; quia quibuſdam rationes, evidentem credibilitatem ſuadentes, nondum ſunt ſufficienter propoſitæ. Aliis quidem eæ propoſitæ ſunt, illáſque intelligere poſſent, ſi vellent: at eas conſiderare nolunt. Alii, quamvis ſit ipſis evidens obligatio credendi, tamen huic nolunt ſatisfacere: ſicut nec alia præcepta adimplent, quamvis ipſis ſit indubitabilis obligatio.

Accedit, quòd evidens credibilitas, & credentitas, excludat quidem imprudens etiam dubium de ipſa obligatione credendi; unde qui rationes noſtras ritè conſiderant, obligationem dari non diſſentiunt: at evidentia de obligatione firmiſſimè credendi, non excludit imprudens dubium de ipſa re; cùm quis poſſit imprudenter dubitare, an verum ſit, quod proponitur ùt evidenter credendum: ſicut poteſt quis dubitare, an bonum ſit, quod proponitur faciendum, per evidens præceptum. Hinc infideles, præſertim quando intellectum à motivis credibilitatis, quantum poſſunt, avertunt, & convertunt ad rationes falſas, vel quibus apparenter ſuadetur, religionem Catholicam eſſe falſam, maximè circa myſteria particularia difficiliora, poſſunt à nobis diſſentire, & actu diſſentiunt: Ad confirm. diſt. ma. etiam rudibus deberet innoteſcere iſta evidentia, niſi

huju-

hujus defectus aliunde ſuppleretur. conc. ma. ſecus. neg. ma. & om. interim mi. neg. conſ. An autem rudes hanc evidentiam habeant, vel quomodo aliquando ſuppleatur, dicemus inferiùs *à. n. 493.*

257. Ob. 5. Vel religio Chriſtiana dicitur evidenter credibilis, & credenda fide Divina, vel fide humana: neutrum poteſt dici: ergo. prob. mi. non poteſt dici evidenter credibilis fide humana; quia hic non quæritur, an religioni noſtræ poſſimus, aut debeamus aſſentiri actu fidei humanæ; hic enim non ſufficeret ad ſalutem: neque poteſt dici evidenter credibilis fide Divina; quia actus fidei Divinæ eſt ſupernaturalis: atqui non eſt evidens, eſſe poſſibilem actum aliquem ſupernaturalem, ùt ſuppono ex communiſſima Theologorum: ergo neque eſt evidens, quòd poſſit credi religio noſtra fide Divina. Confirm. Non eſt evidens, quòd detur aliqua vera religio ſupernaturalis in mundo: ergo nulla eſt evidenter credibilis fide ſupernaturali.

Reſp. conc. ma. neg. mi. & dico, eſſe credibilem fide Divina. Non tamen per hoc volo dicere, quòd evidens ſit, me hîc, & nunc poſſe actualiter elicere actum ſupernaturalem fidei; hoc enim, ùt rectè objicitur, non eſt evidens ex naturali ratione: ſed tantùm volo dicere, quòd ſit evidens, me hîc, & nunc poſſe prudenter, & debere etiam conari, ad eliciendum ſupernaturalem actum fidei Divinæ: quod, cùm per ſe ſupernaturale non ſit, naturaliter etiam evidens eſſe poteſt.

Item, non quidem est evidens, esse possibilem actum supernaturalem fidei, sed tamen est evidenter credibile, quòd talis actus sit possibilis: quale autem sit discrimen inter esse absolutè evidens, & evidenter credibile, infrà dicemus, *n. 482.* Addo, quòd, licèt antecedenter ad fidem non sit evidens, quòd possibilis sit actus supernaturalis fidei, aut elici debeat, tamen hoc sit per ipsam fidem certissimum, licèt non cum evidentia, sed cum obscuritate fidei propria.

Ad confirm. om. ant. neg. cons. Licèt non sit evidens, dari defacto aliquam religionem veram supernaturalem, tamen id potest esse evidenter credibile; est enim inter hæc duo magnum discrimen, de quo, ùt jam dictum agemus *n. 482.* Dixi om. ant. nam quidem non est evidens determinatè, dari in mundo aliquam religionem veram supernaturalem: sed tamen est evidens indeterminatè, sive est evidens, dari aliquam religionem veram, sive dein ea sit naturalis, sive supernaturalis; hæc enim veritas disjunctiva evidens ex nulla ratione repugnat; quia ex nullo capite repugnat, aliquid supernaturale tantùm sub disjunctione esse evidenter affirmabile: & sanè hanc veritatem disjunctivam efficaciter probant rationes *à n. 220.* allatæ, inter quas etiam est illa; quòd alias DEI providentia erga homines esset manca.

Nec dicas, DEUM sufficienter homini providere, si ei prospiciat de mediis naturalibus; nam respondetur, DEUM quidem sufficienter prospicere homini per media natura-

Digitized by Google

turalia, ſuppoſito, quòd illum ordinet tantùm ad finem naturalem: non autem, ſi eum ordinet ad finem ſupernaturalem; tunc enim debet ipſi providere de mediis ſupernaturalibus; unde ex providentia Divina rectè infertur veritas hæc conditionata: *Si DEUS ordinat hominem ad finem ſupernaturalem, debet dari aliqua religio vera ſupernaturalis:* ex qua, & aliis principiis hucuſque jactis (ùt conſideranti facilè patet) rite infertur hæc propoſitio disjunctiva: *Aliqua vera religio, ſive naturalis, ſive ſupernaturalis, datur in mundo.*

ARTICULUS VIII.

An inter varias Religiones Chriſtianas liceat pro libitu quamlibet amplecti.

258. DIco. Non eſt perinde, quam quis religionem ex Chriſtianis ſequatur. ita Catholici omnes, & plurimi etiam ex hæreticis, contra quosdam, qui, dum ſuis in ſectis, quibus innutriti ſunt, ſolidum fundamentum non inveniunt, aſſerunt, modò in DEUM, & Chriſtum credamus, vel certè modò in præcipuis articulis conveniamus, æquè nos poſſe ſalvari, ſive hanc, ſive illam religionem amplectamur. Prob. concl. 1. Qui Chriſtum agnoſcunt, debent utique etiam credere ejus veræ doctrinæ, quæ ab

ipſo, ejúsque diſcipulis immediatis, fuit propoſita; aliàs brevi incident in omnimodam indifferentiam, ſeu adiaphoriſmum, & perinde ipſis erit, ſive Chriſtum, ſive Machometem, ſive Platonem ſequantur: atqui non omnes, quæ Chriſtianæ religiones vocari volunt, poſſunt habere eam veram doctrinam; nam ſunt multi graviſſimi fidei articuli, in quibus non omnes religiones Chriſtianæ conveniunt: imò, in quibus ſibi opponuntur, & Chriſtus oppoſita docere non potuit: ergo non licet pro libitu quamlibet ex illis amplecti. mi. non poteſt negari ab eo, qui novit, quantæ, & de quam magnis rebus, ſint diſſenſiones, inter Catholicos & variarum ſectarum aſſeclas.

Confirm. Juxta hos adiaphoriſtas non eſſent vitandi hæretici, imò nullus talis eſſet; cùm omnes, Chriſtum colentes, haberent doctrinam ſufficienter veram: alii autem non hæretici, ſed genericè infideles dicantur: atqui hoc eſt falſum: ergo. prob.mi. S. Paulus ad Titum *3.v.10.* ait: *Hæreticum hominem, poſt unam, & ſecundam correptionem, devita.* S. Joannes autem vult, ut hæreticus, nec hoſpitio excipiatur, nec ſaluteetur. *2. Joan. v. 10. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis.* Rurſus *ad Hebr. 13. v. 9.* S. Paulus ait: *Doctrinis variis, & peregrinis, nolite abduci,* & tandem *Matth. 18. v. 17.* jubemur omnino audire Eccleſiam, quæ longè plura credenda proponit.

259.

259. Prob. concl. 2. auctoritate Patrum, & Doctorum, quos, licèt adiaphoriſtæ non adeò æſtiment, tamen omnes rationis compotes æſtimare debent, ſaltem ob orbi notiſſimam ſapientiam, ac eruditionem: atqui hi omnes conſtantiſſimè tenent, non licere, quodvis pro libitu ſentire, & quamvis religionem amplecti; hinc enim omnibus ſæculis, ab ipſis rejectæ, & anathematizatæ ſunt variæ doctrinæ hæreticæ: hinc tot ſunt celebrata Concilia, utique non ob levia duntaxat ſcholarum litigia, ſed ob articulos, eorum judicio, ſummi momenti, pro quibus etiam decertârunt acerrimè: hinc dies, noctésque impenderunt, in dilucidanda vera religione: imò hæretici etiam plurimi ſemper pro ſuis falſitatibus, tanquam pro aris, & focis, pugnârunt: adeóque & ipſi exiſtimârunt, non perinde eſſe, quod quivis credat, aut agat: conſeenter hic eſt ſenſus communis omnium.

260. Prob. 3. concl. Vel ſufficit, modò credamus in Chriſtum: vel neceſſe eſt inſuper, certa aliqua capita doctrinæ ejus amplecti: quidquid dicatur, non licet quamlibet religionem ex iis, quæ ſe Chriſtianas vocant, amplecti: ergo. prob. mi. Si dicatur primum; tunc ſaltem non ſufficit, credere in Chriſtum quomodocunque; utique enim Chriſto Domino non eſt perinde, quidquid de ipſo ſentiatur, an credatur eſſe DEUS, an purus homo, an Patri conſubſtantialis, an quoad omnem naturam inferior &c? Si autem non ſufficit, credere in

Christum quomodocunque, non licet quamlibet religionem ex Christianis amplecti; nam sectæ Christianorum, etiam in credendis articulis de Christo ipso, inter se diversissimæ sunt: & quidam sectarii asserunt, eum non esse DEUM, ùt Ebionitæ, Ariani, & alii: alii ajunt, eum non esse verum hominem, ùt Apollinaristæ: alii duas in eo personas adstruunt, ùt Nestoriani: alii unam tantùm naturam, ùt Eutychiani: alii demum docent, eum esse verum DEUM, & hominem, atque duas naturas, & unam tantùm personam habere, ùt cum Catholicis multi: ergo minimè licet, quamvis ex his religionem pro libitu amplecti.

Si verò dicatur secundum, sivè certa quædam dogmata esse credenda, tunc adhuc minùs licet, quamvis religionem amplecti, sed necesse est, eam amplecti, quæ dogmata illa complectitur: imò non erit cuique liberum, pro suo placito ea dogmata assignare, sed debebunt ea tanquam à Christo orta proponi, ab aliqua regula, quæ falli non potest. Nec dici potest, quamlibet religionem Christianam omnia ea capita, seu dogmata necessaria complecti; nam religiones, quæ se Christianas dicunt, in primis quasi principiis, certè in gravissimis punctis, dissentiunt, ùt ex sequentibus magis patebit. Nec dicas, sufficere, si aliqua pars illorum dogmatum credatur, vel etiam pars aliqua legum, à variis religionibus Christianis propositarum, servetur; nam, cùm Christus sit auctor fidei, & legislator, non est ipsi

ipſi perinde an tantùm unum, aut alterum ejus dictum credatur, an omnia: an omnes ejus leges, vel tantùm aliquæ ſerventur; meritò enim infinita veritas vult ſibi ſemper, & univerſaliter credi: & ſupremus legislator vult, omnes ſuas leges ſervari; cùm id velint legislatores etiam inferiores.

261. Prob. 4. Sectæ Chriſtianorum in plurimis ſunt ſibi oppoſitæ, nec in ſcholaſticis tantùm quæſtionibus, ſed graviſſimis rebus, etiam circa media eſſentialia ad ſalutem, e. g. circa baptiſmum parvulorum, ſacramenta Pœnitentiæ, & Evchariſtiæ &c. ergo non poſſunt omnes Chriſtianorum ſectæ eſſe veræ: ergo non omnes nos ducunt ad ſalutem; quia non omnes nobis ſuppeditant media neceſſaria ad ſalutem: ergo, cùm quilibet debeat eſſe ſollicitus de ſua ſalute, non poteſt licitè quamvis religionem, pro libitu amplecti: ſed debet eam eligere, quam prudentiùs judicat, eſſe veram, & mediis ad ſalutem neceſſariis inſtructam. Nec quis dicat, media illa obvia eſſe, & quodvis ſufficere; unde enim tam audax aſſertio, vel à longè minimam probabilitatem poteſt habere? Certè nec auctoritas, nec ratio ulla ſuffragatur: ſed omnes prudentes, & ſalutis ſuæ ſtudioſi, oppoſitum clamant: & ipſe Chriſtus, dum plura præcepta nobis propoſuit, ea utique ſervari voluit. Sed ſi etiam aliquo modo probabilis hæc aſſertio eſſet (quod falſiſſimum eſt) cùm tamen res hîc agatur graviſſima, non licet

eligere tantùm minùs probabiliter veram religionem.

Nec licet huc trahere opinionem illam multorum Theologorum, quòd possit quis licitè sequi opinionem minùs probabilem; nec enim ullo modo probabile est, posse nos sequi religionem minùs verosimilem: & expressè damnavit hanc propositionem 4. tam Innocentius XI. *Ab infidelitate excusabitur infidelis, non credens, ductus opinione minùs probabili;* nam, cùm tantum periculum sit carendi mediis essentialibus, adeòque excidendi sua salute, debet utique quivis, ex lege charitatis erga se ipsum, saluti suæ de mediis securioribus providere: & ob tale, quamvis multò minus periculum, non licet uti materia tantùm probabili ad valorem sacramentorum. Accedit, quòd, licèt ignorantia invincibilis, quando datur, excuset non credentem à peccato infidelitatis, tamen non suppleat defectum mediorum essentialium; unde, si talis incideret in aliquod peccatum, non haberet medium ab eo resurgendi, & periret. Quare quivis debet, ùt in aliis gravibus, ità multò magis in hoc gravissimo negotio, non pro libitu statim, quamvis religionem amplecti, sed eam prudenter quærere, quæ vera est: quam DEUS facienti, quod est in se, manifestabit, seu gratiam dabit eam inveniendi.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICULUS IX.

An præ omnibus aliis ſectis Chriſtianis ſola Catholica Religio ſit credibilis.

262. DIco, Sola præ aliis omnibus ſectis Chriſtianis Catholica religio, ſeu Eccleſia, eſt evidenter credibilis (ex quo ſequitur, eam etiam eſſe evidenter credendam, ùt facilè poteſt inferri ex dictis *n. 251.*) ita Catholica fides. Prob. hæc concluſio, applicando noſtræ Eccleſiæ Catholicæ argumenta, quibus oſtendimus, fidem Chriſtianam, generaliter ſumptam, eſſe ſolam veram, & oſtendendo, quòd, ſi non prorſus omnia, ſaltem ferme omnia, præ omnibus ſectis Chriſtianorum, tantùm noſtram religionem, confirment, nullúmque argumentum pro alia quadam ſecta ſola, contra Catholicam Eccleſiam poſſit afferri.

Primum argumentum ſumitur ab auctore fidei Chriſto. Etſi autem hæretici quoque eum ſuarum ſectarum auctorem clament, tamen inprimis hoc argumentum ad ſummum commune eſt, neque contra nos poteſt afferri: dein hæretici de Chriſto ſæpe ita loquuntur, ut ejus auctoritati multum decedat: certè Luthero diſplicet vox *Homouſios*, imò & nomen Trinitatis: Calvinus ait, utramque Filii naturam Patri Divino eſſe ſubjectam, ùt videre eſt apud Bellarminum *tom. 1. præfatione controverſiæ 2. à folio 271.* item apud Contzen *in c. 27. Matth. v. 46. q. 2.* referuntur ejuſdem hæreſiarchæ verba, quibus ait, Chriſtum

ſtum in cruce voces deſperantis emiſiſſe, & reum coram DEI tribunali adſtitiſſe, cúmque pœnis inferorum luctatum fuiſſe.

263. Secundum argumentum ſunt primi fidei fundatores. Jactant quidem hæretici, ſe etiam ab Apoſtolis originem trahere: ſed hoc in æternum probare non poſſunt, quoad eos articulos, in quibus à nobis diſſentiunt. Econtra nos, partim ex Apoſtolorum ſcriptis, partim ex antiquiſſimis traditionibus, habemus, Apoſtolos nobiſcum ſenſiſſe in iis, quæ hæretici damnant, e. g. altaria habuiſſe, miſſas celebrâſſe, cruces erexiſſe, virginitatem matrimonio prætuliſſe, ejúſque ſervandæ conſilium dediſſe, ſemper, poſtquam Chriſto adhæſerunt, abſque uſu matrimonii vixiſſe.

Quod verò ad alios SS. Patres attinet, fatentur ipſimet adverſarii, eos ùt plurimùm ſaltem, pro nobis contra ipſos ſtare: ſed illos ùt fallibiles contemnunt, adeò, ut Calvinus *in inſtitutionibus*, quando Catholicos impugnat, paſſim fateatur, ſe toti antiquitati repugnare, ac ſæpe dicat, omnes veteres lapſos eſſe: & quanquam aliquando Auguſtinum excipiat, tamen alibi, quando non pro ſe facit, etiam hunc deſerit. videatur Bellarminus *tom. 2. controv. 1. l. 4. c. 9.* Lutherus autem *in libro contra regem Angliæ*, poſtquam dixit, reges, & principes, dignos non eſſe, qui ſolvant corrigiam calceamenti ſui, ait etiam, ſe non magni facere mille Cyprianos, & mille Auguſtinos, ùt habet Bellarminus *tom. 2. controv. 1. l. 4. de notis*

notis Eccleſiæ c. 13. Sed hæc impudentia prudentes meritò offendit.

Præter SS. Patres Eccleſiam Catholicam illuſtrârunt milleni doctiſſimi viri, ſcriptis eruditiſſimis innumeris libris, non tantùm ſacram, ſed & profanam doctrinam abundantiſſimè complexi, quibus parem multitudinem, atque præſtantiam, ſecta nulla opponere poterit. In horum autem, atque etiam SS. Patrum locum, ſuccedere debent apud hæreticos, Lutherus infamis apoſtata, mulieroſus, ebrioſus, & ſpurcus: Calvinus ſtigmaticus, & vel ſuis intolerabilis: Zvvinglius, ipſe etiam ſacrilegus, & uxore accepta ſacerdotalis cælibatûs impugnator libidinoſus (de quibus vide, ſi lubet, Florimundum Ræmondum *de origine hæreſum l. 2. c. 8. n. 1.*) & ſimilis furfuris homunciones, quorum, ùt vita, ità & mors horribilis fuit, (de quo vide Bellarminum *tom. 2. controv. 1. l. 4. de notis Eccleſ. c. 17.* Tannerum *tom. 3. diſp. 1. q. 2. n. 102.*) qui non erubuerunt fateri, ſe à malis geniis doctrinam hauſiſſe:

Sanè Zvvinglius ipſemet ſcribit, teſte Florimundo *de orig. hæreſ. l. 2. c. 8. n. 4.* ſpiritum quendam, quem neſciat, ater, an albus fuerit, ſibi apparuiſſe, ac verba illa Scripturæ: *Hoc eſt corpus meum:* explicâſſe, quòd eorum ſenſus tantùm ſit, ibi ſignificari corpus Chriſti, vel ibi eſſe ſignum aliquod Dominici corporis: non verò dari realem eius præſentiam. Lutherus autem, ùt apud eundem Florimundum *l. 1. c. 15. n. 2.* videre

dere eſt, *libro de Miſſa angulari* fusè deſcribit diſputationem ſuam cum dæmone, à quo victus tandem Miſſam abrogaverit. Idem Lutherus *l. de Miſſa privata* ait, ſe plus, quàm modium ſalis cum dæmone comediſſe. Non igitur poteſt dicere Lutherus cum S. Paulo *1. Corinth. 11. v. 23. Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis:* ſed: *Ego accepi à diabolo, quod tradidi vobis*: cur igitur ei non etiam objici poſſit illud D. Auguſtini. *tr. 42. in Joannem: Si enim, quod dicis, à diabolo accepiſti, & diabolo credidiſti, mendax es.* Videatur etiam Gormaz *de virt. Theol. n. 643.* ubi ait, hoc argumento motum Franciſcum Walſingamum Anglum, ad Catholicos tranſiiſſe.

264. Tertium argumentum veritatis Catholicæ eſt ſanctitas, ac puritas doctrinæ, quæ certè apud hæreticos non invenitur, utpote qui multa rationi naturali, & morum honeſtati ſummè contraria tradunt, e. g. mandata DEI eſſe obſervatu impoſſibilia; ex quo ſequitur, DEUM eſſe tyrannum, & innocentes ad infernos ignes detrudere: DEUM eſſe cauſam omnis peccati, & proditionis Judæ non minùs, quàm converſionis S. Pauli; quod eſt DEUM ſceleratum facere: non dari libertatem humanam, ſaltem quoad actus ſupernos &c. Quia autem hunc errorem fundant in prævisione, & decreto DEI, ſequitur, etiam non dari libertatem ad actus naturales; nam & hi prævisi, ac prædecreti ſunt: igitur nullus eſt reus,

Digitized by Google

us, qui actus præceptos omittit, & iniuſtè puniuntur fures, atque latrones.

Ajunt inſuper, fidem ſolam juſtificare, nullis pœnitentiis, nullis bonis operibus opus eſſe, imò opera bona meritis Chriſti detrahere: quod eſt dare anſam ſceleribus omnibus; nam modò quis audacter credat, ſe ſalvandum per merita Chriſti, quidquid pro libitu agat, non ei nocebit, Sanè mihi nunquam perſuadebo, DEUM talem religionem inſtituiſſe, quæ homines, aliàs jam in ſcelera pronos, quaſi magis incitet ad ea, proponendo tale medium, quo facillimè pro graviſſimis ſceleribus ſatisfaciant. videatur Tannerus *tom. 3. diſp. 1. q. 3. à n. 140.* ubi ſpecialia Lutheri axiomata affert.

Hinc utique non eſt mirum, factum eſſe, ut per hæreſes iſtas perverſiſſimus redditus ſit populus, qui eas amplexus eſt, ùt ipſe Lutherus deplorat; nam *in Poſtilla domeſtica Dominica prima adventûs* ait: *Mundus ex hac doctrina in dies deterior evadit: quod peſſimi damonis opus, & negotium eſt. Enimverò videmus, quòd hoc tempore homines ſint magis avari, immiſericordes, impudici, procaces, atque deteriores, quàm antea in Papatu fuerunt.* Idem deplorat Schmidelinus,, & alii. Denique Eraſmus *in epiſtola ad Valturium Neocomum an. 1529.* ſic ſcribit: *Circumſpice populum iſtum Evangelicum, & obſerva, num minùs illic indulgeatur luxui, libidini, & pecuniæ, quàm faciunt ii, quos deteſtamini. Profer mihi, quem iſtud Evangelium ex comeſſatore ſobrium,*

ex

ex feroci manſuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico benevolum, ex impudico reddiderit verecundum. Ego tibi multos oſtendam, qui facti ſunt ſe ipſis deteriores. vide *Tannerum tom. 3. diſp. 1. q. 3. à n. 132.* Nec dicant adverſarii, etiam inter Catholicos reperiri homines malos; nam ſceleribus eorum anſam non dat noſtra doctrina: at verò dat ſceleribus anſam doctrina hæreticorum, de impoſſibilitate ſervandi præcepta, de DEO auctore, & prædeſtinatore ſcelerum, de nullitate libertatis humanæ, de ſuperfluitate pœnitentiæ &c.

265. Quartum argumentum de propagatione veræ religionis pugnat quidem pro Catholicis: at neutiquam pro hæreticis, præſertim modernis; nam noſtra religio adhuc omnia illa difficilia credit, & imperat, quæ gentibus difficilem amplexionem Chriſtianiſmi faciebant. At hæretici, noſtri præſertim temporis, ſenſui plurimùm indulgent, & libidini favent: jeiunia, & quidquid carni aſperum eſt, tollunt: confeſſionem ſacramentalem abrogant: bona Eccleſiaſtica laicis tribuunt: ſacerdotes ſæculari poteſtati ſubiiciunt: ſolius fidei ſufficientiam ubique declamant: econtrà docent, opera bona eſſe inutilia, quin imò aliquando etiam noxia: ulteriùs leges Divinas impoſſibiles obſervatu dicunt, adeóque legum Divinarum, & Eccleſiaſticarum, ſæpe etiam civilium, vim enervant; hinc ſanè minimè mirum, & adhuc minùs miraculum eſt, homines ad vitia pronos, hanc viven-

Digitized by Google

vivendi licentiam fuiſſe amplexos; præſertim, cùm hæretici non gentiles, adhuc magis liberos, ad ſuam ſectam trahant, ſed tantùm Catholicos pervertant, quemadmodum antiquiſſimus Tertullianus *l. 1. de præſcriptionibus adversùs hæreticos c. 42. vel verſu 272.* jam de ſui temporis ſectariis notavit, ſic ſcribens: *De verbi autem administratione quid dicam? cùm hoc ſit negotium illis, non ethnicos convertendi, ſed noſtros evertendi.... noſtra ſuffodiunt, ut ſua ædificent.*

Attamen his omnibus malis mediis adhibitis, nec à longè ulla hæreſis ſe in tantum propagare potuit, in quantum fides Catholica, quæ per omnem orbem latiſſimè propagata eſt: certè adhuc in omni orbis regione, & omnibus quatuor partibus ejus, reperire eſt Catholicos plurimos: imò ultimis hiſce ſæculis in Jndiis, Japonibus, Sinis, innumeris populis eſt prædicata, atque recepta à millionibus hominum, adeò, ut quivis Catholicus dicere queat cum S. Auguſtino *l. de utilitate credendi c. 14. Nullis me video credidiſſe, niſi populorum, atque gentium confirmatæ opinioni, ac famæ admodum celeberrimæ.*

266. Econtra hæretici vix pauculos habent, qui iis adhærent, nec adeò ſolicити ſunt de animarum ſalute, apud Indos procuranda, quàm de opibus inde evehendis. In noſtra quoque Europa quælibet hæreſis modicum terræ ſpatium occupat: id ipſe Lutherus *in colloquio Islebii de ultimo die*

folio 465. apud Tannerum. tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 189. fatetur de secta sua, cùm ait: *Quid autem hoc sibi velle putas, quòd nostrum Evangelium in angulis prædicatur? quo pertinere censes, quòd tota Asia, & Africa Evangelio carent? & in Europa, in Græcia, Italia, Hungaria, Hispania, Gallia, Anglia, & Polonia, nullum Evangelium prædicatur?* Sanè Ecclesia vera debet, universalis, seu Catholica esse, hoc est, amplissimè diffusa; hæc enim est nota, quàm Concilium Nicænum in Symbolo ei assignavit: & ex illo *Psal. 2. v. 8.* eruitur: *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ*: igitur hæretica secta nulla est vera Ecclesia. Dicamus igitur adversariis, quod S. Augustinus *l. 4. de symbolo ad catechumenos c. 13.* (vel quisquis est auctor ejus libri teste Bellarmino *de scriptor. Eccleſiaſt.* pii, & docti, ac Augustini ingenio non indigni) dicamus, inquam: *Audite hæretici, quid scriptum sit: Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remissionem peecatorum per omnes gentes. Omnes gentes totus mundus est: Ecclesia totum possidet, quod à viro suo accepit in dote: quæcunque congregatio cujuslibet hæresis in angulis sedet, concubina est, non matrona.*

267. Quintum argumentum desumitur ex fortitudine martyrum. Quamvis autem hæretici dicant, antiquæ Ecclesiæ martyres pro sua fide mortuos esse, id tamen est falsum; ostendant enim, qui martyres

vitam

vitam dederint, pro impoſſibilitate ſervandi legem Divinam, vel negatione libertatis humanæ: vel qui ſaltem iſta crediderint. Nos autem ex Apoſtolicis ſcriptis probamus, e. g. SS. Apoſtolos libertatem, & Divinorum præceptorum poſſibilitatem docuiſſe; dum ad ea liberè implenda nos ſæpe hortantur, propoſitis etiam graviſſimis pœnis. Copioſiùs autem ex primorum SS. Patrum, & martyrum ſcriptis, Catholica dogmata oſtendimus, & quidem ea, in quibus ab hæreticis diſconveniemus: ſanè à SS. Patribus, etiam primis, & pro fide occiſis, iſta aſſerta videre, paſſim licet apud Bellarminum, alióſque polemicos Theologos.

Accedunt antiquiſſimæ traditiones, quæ adhuc probant, dari altare, in quo S. Petrus Miſſam celebravit: & ſedem S. Stephani Papæ, & M. in qua inter Miſſarum ſolemnia eſt occiſus: quin ſtatim ſub primas perſecutiones, martyrum priorum corpora, alii poſteriores honorabant, eorúmque interceſſionem invocabant, ùt S. Emerentiana S. Agnetem, S. Lucia S. Agatham: ſed & plurimi alii ad martyrum tumbas conſtanter orârunt. Dein utique SS. Martyres ſe liberos crediderunt, & mandato Divino poſſibili obſtrictos, ad fidem fortiter propugnandam, dum lapſos, hoc eſt, fidem negantes, tam gravibus pœnis afficiebant Epiſcopi, & ipſi poſtea martyres? Sed quid dicent adverſarii de tot millenis, qui in Japonia præſertim, ſanguinem pro fide, quam à S. Xaverio primitus hauſerant, dederunt?

Certè parvuli, fœminæ, virgines, ſenes, cum ſumma hilaritate, ad rogos, & ignes, properârunt, & potiùs timuerunt, ne ſervarentur, quàm ne occiderentur. Etſi autem eos necdum Eccleſia, ſua definitione, martyres colendos propoſuerit, tamen ad fidem humanam certiſſimam, de eorum martyrio habendam, nihil deeſt: cúmque ab adverſariis Eccleſiæ definitio non curetur, hæc certitudo humana ab ipſis nequit contemni.

268. Nec dicant adverſarii, ſe quoque habere aliquos pro ſuis ſectis martyres; etſi enim pauculos monſtrarent, obſtinatos etiam in morte ſectarios, certè longè cedere deberent innumerabilibus, quos Japonia ſola ſuppeditat. Accedit, hæreticos, præſertim Lutheranos, vix unum, aut alterum poſſe monſtrare: quos autem Donatiſtæ, (qui jam evanuerunt) Anabaptiſtæ, vel Adamitæ proferunt, quamvis plures, quàm Lutherani, ac Calviniſtæ fuerint, tamen reſpectu Catholicorum fuêre pauciſſimi: & inſuper fuêre homines ſordidiſſimi, pervicaciſſimi, & penitus deſperati: ùt de Donatiſtis habetur ex S. Auguſtino, de reliquis ex poſteriorum, & ſynchronorum ſcriptorum monumentis, quibus proin meritò applices illud: *Martyres non facit pœna, ſed cauſa*: quod deſumptum eſt ex S. Auguſtino. *enarratione in pſal. 34. concione 2. ſub initium* dicente: *Sed quoniam multi hîc patiuntur, & pro peccatis, & pro ſceleribus ſuis, magnâ vigilantiâ diſcernenda eſt*

eſt cauſa, non pœna; ſceleratus enim poteſt habere martyris ſimilem pœnam, ſed tamen diſſimilem cauſam. & illud S. Cypriani *l. de unitate Eccleſiæ: Ardeant licèt flammis, & ignibus traditi, vel objecti beſtiis, animas ſuas ponant: non erit illa fidei corona, ſed pœna perfidiæ: nec religioſæ virtutis exitus glorioſus, ſed deſperationis interitus: occidi talis poteſt, coronari non poteſt.*

ARTICULUS X.

Ulteriores Probationes hujus Concluſionis.

269. PRobatur eadem noſtra Catholica religio ex miraculis hoc modo. Inprimis hæretici non poſſunt afferre ullum miraculum pro ſua doctrina, niſi qualia dedimus *à n. 91.* Quanquam enim referatur à Centuriatoribus Magdeburgenſibus ex Socrate apud Bellarminum *tom. 2. controv. 1. l. 4. de notis Eccleſiæ c. 14.* Paulum Epiſcopum Novatianum feciſſe miraculum: certè illud non fuit ullo modo pro hæreſi, ſed pro fidè Catholica: nec Epiſcopus hæreticus id fecit, verùm duntaxat ad ejus & aliorum, non invocationem, ſed præſentiam id fecit DEUS; nam, ùt *loco citato* Bellarminus recenſet, res ita ſe habuit. Judæus, jam ante à Catholico baptizatus, intra ſe irridebat baptiſmum,

& à Paulo, inſcio prioris baptiſmi recepti, petiit denuo baptizari: ſed mox unda baptiſmi evanuit: quo DEUS non voluit, ſectam Novati confirmare: ſed baptiſmo, priùs à Catholicis dato, reverentiam conciliare.

At verò Catholicorum miracula infinita ſunt, ùt per omnia ſæcula monſtrat Bellarminus *loc. cit.* eáque plurima facta ſunt in conteſtationem eorum dogmatum, in quibus ab hæreticis diſſentimus: ſcilicet facta ſunt per invocationem Beatiſſimæ Virginis, & Sanctorum, ad loca ſacris imaginibus celebria, per reliquias ſacras, ùt SS. Gervaſii, & Protaſii, teſte Auguſtino *in confeſſ. l. 9. c. 7.* atque etiam S. Stephani primi martyris, teſte eodem *l. 22. de civitate DEI c. 8.* rurſus per uſum aquæ benedictæ, vel ceræ: item in conteſtationem præſentiæ realis Chriſti in Euchariſtia: quale primùm hiſce annis, ipſo Theophoriæ feſto, Pariſiis factum eſt, ùt tota Gallia novit. Facta ſunt item miracula iſta per viros Sanctos, qui certiſſimè à ſectariorum doctrina abhorruêre, ùt per S. Antonium Patavinum, S. Xaverium, qui complures mortuos reſuſcitârunt in vita, & poſt mortem. Et talia prodigia adhuc fiunt in Eccleſia Catholica, ùt negari non poteſt, niſi ab iis, qui omnem fidem hominibus abnegant.

270. Septimum argumentum deſumitur ex dono prophetiæ, quod plurimis Catholicis fuit collatum, & adhuc in quibuſdam perſeverat: &, niſi quis ſine fronte velit negare omnem fidem hiſtoriis de Sanctorum

vita

Digitized by Google

vita conſcriptis, ùt SS. Benedicti, Bernardi, Franciſci, Dominici, & Franciſci Xaverii, debet planè fateri, eos occultiſſima, & ſoli DEO per ſe cognoſcibilia, Divina illuſtratione prænoviſſe. Certè teſte S. Gregorio *l. 2. dialog. c. 15.* S. Benedictus (cujus vitam monaſticam ſectarii minimè approbant) Totilam regem, ſub aliena veſte latentem, ſtatim agnovit, eique plurima in vita, & ipſam mortem prædixit, eventu ſecuto. Plura narrat Bellarminus *tom. 2. controv. 1. l. 4. de notis Eccleſiæ. c. 15.*

At quid unquam veri, DEO ſoli cognoſcibilis, & dæmonum notitiam ſupergreſſi, ullus hæreticus prædicere potuit? Lutherus temerè ſibi ſpiritum propheticum arrogavit: ſed impoſtorem ſe prodidit. Videatur Bellarminus *loc. modò citato*, Tannerus *tom. 3. diſp. 1. q. 2. à n. 86.* ubi ſcribit, Lutherum prædixiſſe, quòd poſt duos annos, à prædicato novo Evangelio, futurum ſit, ut evaneſcant Papa, & Cardinales, Epiſcopi, monachi: & tamen ipſemet, adhuc viginti, & duos annos poſthæc ſuperſtes, vidit omnes illos adhuc vigere. Celebris eſt etiam ejus prophetia de ſe loquentis: *Peſtis eram vivens: moriens ero mors tua Papa*: & tamen jam dudum ipſe computruit, florente adhuc Apoſtolica Sede, & Succeſſoribus Petri. Similia plura vide apud Tannerum *loc. cit.*

271. Probatur tandem concluſio ex notis Eccleſiæ, quas varii varias aſſignant: & quidam hactenus allata argumenta etiam notis Eccleſiæ connumerant: ſed mihi viſum

est, tantùm quatuor illas expendere, quæ in Symbolo Nicæno assignantur, quo profitemur nos credere, *unam, sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam*: hæc scilicet prædicata competere debent veræ Ecclesiæ.

Et inprimis Ecclesiam nostram sanctam esse, patet *à n. 232.* econtra hæreticorum minimè sanctam esse, patet *à n. 264.* Catholicam eam etiam esse, seu universalem, probatum est *à n. 265.* Addo hic tantùm, peculiari etiam DEI providentia, factum nobis esse proprium nomen *Catholici* præ omnibus hæreticis, ùt advertit D. Augustinus, cujus textum dabimus *n. 276.* Siqui hæretici hoc nomen *Catholici*, non ratione diffusionis suæ doctrinæ (quod nulla verisimilitudine possunt) sed ex aliis capitibus sibi arrogare velint, respondebimus id, quod S. Augustinus cuidam Rogatistæ (orti hi erant ex Donatistis) *epist. 48. ante medium* respondet. *Acutum autem aliquid videris dicere, cùm Catholicæ nomen non ex totius orbis communione interpretaris, sed ex observatione præceptorum omnium Divinorum, atque omnium sacramentorum, quasi nos etiam (si fortè hinc sit appellata Catholica; quod totum veraciter teneat, cujus veritatis nonnullæ particulæ, etiam in diversis inveniuntur hæresibus) hujus nominis testimonio nitamur, ad demonstrandam Ecclesiam in omnibus gentibus, & non promissis DEI, tam multis, támque manifestis oraculis ipsius veritatis. Sed nempe hoc est totum, quod nobis per-*

perſuadere conaris, ſolos remanſiſſe Rogatiſtas, qui Catholici rectè appellari poſſint, ex obſervatione præceptorum omnium Divinorum, atque omnium ſacramentorum: & vos eſſe ſolos, in quibus inveniat fidem, cùm venerit filius hominis. Da veniam: non credimus.

272. Reſtat igitur monſtrare, noſtram Eccleſiam eſſe unam, & Apoſtolicam, quod ſic oſtenditur. *Una* eſt; quia ſub uno Capite, ac Rectore viſibili, Romano Pontifice, Chriſti Vicario, eſt congregata: item eſt una unitate fidei, non in varias ſententias diviſa, ùt hæreſes; quod enim tanquam fidei dogma credunt Romani, idem credunt Germani, Hiſpani, & Galli, Mauri, & Indiani: nec ulla inter Catholicos eſt diſſenſio, niſi de iis, de quibus nihil adhuc ab Eccleſia eſt definitum: &, ſi quis Eccleſiæ definitioni ſe non ſubmittat, Catholicus eſſe deſinit. At verò nullus eſt cætus hæreticorum, in quo non ſint variæ, de variis, & præcipuis fidei punctis, diverſæ ſententiæ. De antiquis hæreticis jam id teſtantur antiquiſſimi Patres Hieronymus, Irenæus, Tertullianus: de modernis id teſtatur experientia, & vel maximè Confeſſio Auguſtana, ad minimum duodecies mutata. vide Tannerum *tom. 3. diſp. 1. q. 3. n. 111.*

Ratio etiam clara eſt; cùm enim hæretici non habeant judicem, cujus ſententiæ acquieſcant, facilè quivis privatos ſuos ſenſus ſequitur, & aliis contradicit: imò ſæpius ſibi ipſi, dum improviſis argumentis (quia

omnia præcogitare nemo poteſt) preſſus, negare incipit, quod priùs conceſſit. Experientia etiam eſt quotidiana: certè Lutherus ipſe fatetur in *reſp. ad librum Regis Angliæ apud Tannernm loc. cit.* ſe in non paucis articulis ſententiam ſuam mutâſſe. De libero arbitrio idem variè docuit: & initio ſtatim duo coriphæi, Lutherus, & Melanchton, inter ſe non convenerunt, imò nec quivis eorum ſecum ipſo. Fatentur hoc ipſi Lutherani, & Lutherum excuſant, dicendo, eum ſub initium ſuæ prædicationis necdum fuiſſe ſatis illuminatum.

Hi ipſi Lutherani, poſtea in quàm plurimas ſectas ſunt diviſi, in *Rigidos*, *Molles*, *Ubiquiſtas &c.* adeò, ut Bellarminus *tom. 2. contr 1. l. 4. de notis Eccleſiæ c. 10.* dicat de ſuis temporibus, Lutheranorum ſectam quotidie magis, & magis dividi, nec ſperari ab illis ullum finem diviſionum. Ex Confeſſioniſtis inter ſe pugnant Svvenkfeldius, Brentius, Oſiander, & alii: pugnant item inter ſe Sacramentarii, qui ſunt Zvvingliani, Oecolampadiani, & Carlſtadiani. Inter Calviniſtas Belgas, alii ſunt Gomariſtæ, alii Arminiani. In Anglia alii Presbyteriani, alii Epiſcopales &c. Tandem ex eorum ſynodis, ac libris patet, quòd ſe invicem ſæpiſſimè hæreſis arguant, atque condemnent.

273. Accedit, quòd defacto Lutherani, uti & Calviniſtæ, ferme neſciant, quid credant: adeò incerta ſunt omnia, & vix duæ civitates Lutheranæ, in omnibus ſubſtantialibus articulis, conveniunt: imò in eadem

ſæpe

Digitized by Google

ſæpe domo, pater, & filius, præſertim ſi hic apud Hollandos, vel Anglos eſt peregrinatus, diverſiſſima de graviſſimis rebus fidei ſentiunt, e. g. de numero, ac neceſſitate ſacramentorum ; unde falſum eſt, quòd dicunt, de rebus tantùm ſcholaſticis eſſe diſſenſiones. Quin etiam ex ipſis ſectariis fatentur Nicolaus Gallus Ratisponenſis Miniſter, & alii apud Tannerum *tom. 3. diſp. 1. q. 3. n. 116.* de rebus graviſſimis eſſe diſſenſiones, de ſacramentorum uſu, de juſtificatione, de libero arbitrio, de ubiquitate humanitatis Chriſti, de juſtitia &c.

Quódque adhuc miſerabilius eſt, hæretici ſæpiſſimè doctrinam ſuam mutant, adeò, ut difficile modò ſit eos impugnare; nam hodie non ampliùs dicunt, quod olim; nec jurare volunt in verba magiſtri Lutheri, aut Calvini: quæ mutatio veræ Eccleſiæ convenire nequit; nec enim Spiritus S. qui eam ex promiſſione Chriſti regit, poteſt negare, quod ſemel dixit, aut, quod priùs falſum pronunciavit, poſtea verum aſſerere; aliàs enim prævalerent contra Eccleſiam portæ inferni; ſi efficerent, ut vel, Eccleſia priùs falſitatem, tanquam articulum fidei, amplecteretur, vel poſtea veritatem cum falſitate mutaret: & multò magis prævalerent, ſi Eccleſia omnino deficeret, Unde, ùt obiter notem de illis ſectis, quæ rurſus evanuerunt, certum eſt, non fuiſſe eas Eccleſiam veram.

Hinc eſt, quòd Eccleſia Catholica id, quod ſemel de fide eſſe docuit, ſemper teneat,

neat, nec unquam ſinat ad trutinam revocare canones de fide olim jam definitos: nec latum unguem recedat à majorum doctrina: & probent adverſarii, ſi poſſunt, oppoſitum. Aliud eſt, quòd cæremonias aliquas, aut etiam præcepta Eccleſiaſtica, pro variis circumſtantiis, quandocunque prudentiſſimè mutet; hoc enim non eſt fidem mutare; quia accidentalia iſta ſunt, & horum diverſitas non officit Eccleſiæ unitati, ùt fatetur ipſa Auguſtana Confeſſio *a. 7. de Eccleſia*, ubi ſic ait: *Nec neceſſe eſt ubique eſſe ſimiles traditiones humanas, ſeu ritus, & cæremonias, ab hominibus inſtitutas.*

274. Tandem Eccleſia noſtra eſt *Apoſtolica*: hoc eſt, ab Apoſtolis fundata, & continuò hucusque ab Apoſtolicis ſucceſſoribus gubernata, ac Apoſtolicæ doctrinæ per omnia conſentiens. Inprimis enim Eccleſia Romana Catholica ab Apoſtolo Petro fundata eſt, ùt docent Concilia omnia, & antiquiſſimi Patres, quos longum nimis eſſet numerare. Sanè paſſim Pontifex Romanus à Conciliis, & Patribus, Divi Petri ſucceſſor vocatur. Dein continua ſerie Pontificum fuiſſe directam Eccleſiam, ſufficientiſſimè patet ex Baronii annalibus, & Bellarmino, ac aliis plurimis ſcriptoribus, qui omnes recenſent à Petro usque ad ſui temporis Romanos Epiſcopos: quin jam S. Auguſtinus *epiſt. 165. ad Generoſum* eos à D. Petro enumerat uſque ad Anaſtaſium, ſui temporis Papam: & facilè eſt adducere omnes

Digitized by Google

omnes usque ad modernum Sanctiſſ. Pontificem. Ab his habuêre prædicatores Catholici miſſionem legitimam, ad prædicandum etiam gentibus verbum DEI, quam miſſionem neceſſariam eſſe Apoſtolus ait *ad Rom. 10. v. 15.* per illa verba: *Quomodo verò prædicabunt, niſi mittantur?* dum hæretici nullam unquam oſtendere poſſunt auctoritatem legitimam, à qua fuerint miſſi.

Quod autem hæretici blaterant de Joanna Papiſſa, eſt à Joanne Carolo Florimundi Ræmondi filio, peculiari opuſculo *Error popularis ſeu fabula de Joanna Papiſſa* inſcripto, ad ſummam eorum confuſionem refutatum: & videri etiam poteſt Spondanus *ad annum Chriſti 853. n. 5.* Bellarminus *tom. 1. controv. 3. de Romano Pontifice l. 3. c. 24.* Severinus item Binius *tom. 3. Concil. part. 1. mihi fol. 657.* ubi rationibus pluribus falſitatem oſtendunt: ſimúlque probant, quòd nec Marianus Scotus, nec Sigebertus, nec Martinus Polonus (ùt originalia prima palàm faciunt) id ſcripſerint, ſed, quòd id primùm in exemplaribus corruptis additum ſit: ſaltem nullus auctor ſynchronus, nec ex Latinis, nec ex Græcis (qui tamen Romanis Pontificibus non adeò favebant) id ſcripſit, & Marianus primùm ducentis, Polonus vix non quadringentis annis, ſeriùs vixit. Accedit, quòd Marianus Scotus, creditus primus fabulæ auctor (ſi tamen auctor eſt) non adeò fuerit peritus ſucceſſionis Pontificum; nam alibi, teſte

ſte Spondano *ad annum 891.* duos fictitios Pontifices intrudit: eundémque errorem dein quoque amplexus eſt Sigebrrtus, quibus omnes alii auctores, Latini, & Græci adverſantur. Nec in S. Leonem IX. de ſimili facto accuſantem Conſtantinopolitanos, unquam auſi ſunt Græci retorquere argumentum.

Hanc autem ſucceſſionem Epiſcoporum gubernationi Eccleſiæ veræ maximè neceſſariam eſſe, docent SS. Patres: & probatur ex S. Paulo *ad Epheſ. 4. v. 11.* ubi ait: *Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem paſtores, & doctores ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii DEI.* Per quæ Apoſtolus docet, uſque ad diem judicii extremi futuros paſtores; tunc enim occurremus Chriſto. Interim tamen talem ſucceſſionem hæretici, noſtri præſertim temporis, monſtrare nullatenus poſſunt. Certè Lutherus *anno 1517.* primùm ſuam ſectam incepit: & proportionaliter loquendum eſt de Calvino, ac aliis. Quis autem priùs ex Apoſtolis, aut aliis doctoribus, (hæreticos manifeſtos ab antiquis Conciliis, & Eccleſia damnatos, excipio, quorum tamen nullus in omnibus, etiam ſubſtantialibus, Luthero, Calvino, aut aliis modernis hæreticis conſenſit, ùt eruditè oſtendit Tannerus *tom. 3. diſp. 1. q. 3. n. 165.*) Lutheri, aut Calvini, anteceſſor fuit

fuit? Certè neminem unquam oſtendent: imò fatentur ipſi, ſaltem per plura ſæcula neminem fuiſſe, & eo tempore Eccleſiam totam inviſibilem redditam: ergo ipſi vera Eccleſia non ſunt. Imò ex hoc aliud ſumitur argumentum firmiſſimum, quòd ipſi Eccleſia vera non ſint; cùm iſta, ùt inferiùs fusè probabimus, viſibilis ſemper eſſe debeat, ut homines eam invenire poſſint; cùm aliter non poſſent ſalvari.

275. Jam, quòd noſtra doctrina ſit Apoſtolicæ per omnia conformis, probari poteſt; tum quia nihil poteſt oſtendi in Apoſtolicis ſcriptis ei contrarium: imò iſtis Catholica doctrina vel maximè roboratur; tum quia recipimus traditiones Apoſtolicas, & conſentimus antiquiſſimis Patribus, Apoſtolorum diſcipulis, ex quorum monumentis, & ſcriptis, hæreticos validiſſimè impugnamus. Huc faciunt dicta jam *n. 263.* ubi quoque probatum eſt, ſectam nullam hæreticorum poſſe probare, ſe ab ullo Apoſtolorum ſuam originem trahere: ſed tantùm ab hominibus, nec ab honeſtate morum, nec à pietate, ullam fidem, vel auctoritatem promeritis.

Quod autem attinet ad doctrinam hæreticorum, ea certè Apoſtolica non eſt; tum quia traditiones Apoſtolicas rejiciunt; tum quia Patres, Apoſtolorum diſcipulos, non audiunt; tum quia plura docent, quæ nullus unquam à longè cogitavit Apoſtolus, ùt patet *ex jam citato n. 263.* Econtra eorum errores ùt plurimùm conveniunt cum anti-

antiquis hæreticis, ùt fusè oſtendit Bellarminus *tom. 2. contr. 1. l. 4. de notis Eccleſ. c. 9.* Sic Eunomiani docebant, non nocere homini peccata, modò habeat fidem. Sic, DEUM eſſe cauſam peccati, docuit Florinus, & etiam, teſte Vincentio Lyrinenſi, Simon magus. Ulteriùs mulierem poſſe eſſe ſacerdotem, docebant Peputiani, utì modò Lutherani, & Calviniſtæ, ſaltem in Anglia, ubi fœminæ Reginæ, Eliſabethæ, & Annæ, ſummam etiam poteſtatem ſacerdotalem tribuerunt. Liberum arbitrium negabant Manichæi. Eccleſiam ſolis juſtis conſtare, & Eccleſiam viſibilem de orbe terrarum periîſſe, docuerunt Donatiſtæ. Non oportere orare, aut ſacrificia offerre pro mortuis, voluerunt Aëriani: vel, ùt alii ſcribunt, Aetiani. Ciborum delectum non eſſe adhibendum, docuit Jovinianus. Sanctorum reliquias non eſſe venerandas, eſt error Vigilantii: qui idem voluit, Eccleſiaſticos eſſe uxoratos. Rurſus imagines Sanctorum non eſſe honorandas, eſt hæreſis Iconoclaſtarum, jam damnata in Synodo VII. (quæ eſt Nicæna II.) *action. 6. & 7.* Ex quo patet, quos anteſignanos, atque Patriarchas, & Pſeudoapoſtolos habeant moderni ſectarii, qui hoſce errores tuentur: & quàm longè abſint ab Apoſtolica doctrina, quámque minimè mereantur, Evangelici dici.

276. Claudamus huc uſque fusè dicta textu digniſſimo D. Auguſtini *l. contra epiſt. Manichæi, ſeu fundamenti, c. 4.* qui ferme omnia complectitur atque ità habet: *In Catholi-*

tholica enim Eccleſia, ut omittam ſinceriſſimam ſapientiam..... quam in Eccleſia eſſe Catholica non creditis, multa ſunt alia, quæ in ejus gremio me juſtiſſimè teneant. Tenet conſenſio populorum, atque gentium: tenet auctoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata: tenet ab ipſa ſede Petri Apoſtoli, cui paſcendas oves ſuas poſt reſurrectionem Dominus commendavit, usque ad præſentem epiſcopatum ſucceſſio ſacerdotum: tenet poſtremò ipſum Catholica nomen, quod non ſinè cauſa, inter tam multas hæreſes, ſic iſta Eccleſia ſola obtinuit, ut, cùm omnes hæretici ſe Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus hæreticorum, vel baſilicam ſuam, vel domum audeat oſtendere: iſta ergo tot, & tanta Chriſtiani nominis chariſſima vincula, rectè hominem tenent credentem in Catholica Eccleſia. Hucuſque S. Auguſtinus.

ARTICULUS XI.

Solvuntur Objectiones.

277. OB. 1. contra concluſionem *n. 258.* poſitam. Omnes ſectæ habent magnum numerum ſectatorum, & afferunt pro ſe plura argumenta, nec ulla eſt evidenter vera: ergo videtur DEUS permittere, ut quisque li-

berè amplectatur religionem, quam vult, vel certè in ea permaneat, in qua natus eſt. Reſp. om. ant. neg. conſ. quando enim Catholici incomparabiliter plures ſunt, & afferunt argumenta incomparabiliter fortiora, in quorum comparatione oppoſita nullum prudenter movere poſſunt ad aſſenſum, utique debet quis religionem Catholicam præ aliis amplecti.

278. Ob. 2. Non poteſt diſcerni, quænam religio ſit præ omnibus aliis credibilis: ergo poteſt quisque manere in ſua. prob. ant. vix etiam ex doctis ſcit aliquis, quot ſint religiones in mundo, & quæ earum notæ &c. (minùs autem rudes id nôrunt) qui tamen etiam diſcernere inter ſe ſectas deberent: ergo. Reſp. neg. ant. ad prob. dico, non opus eſſe, ut ſectæ ſinguæ inter ſe, ſed tantùm, ut omnes ſub generica aliqua ratione comparentur; nam omnes defacto reducuntur ad Gentiliſmum, Philoſophiſmum, Machometiſmum, Judaiſmum, Chriſtianiſmum, quæ ſectæ paulò doctioribus ſat notæ ſunt, & ex eorum comparatione facilè poteſt videri, ſolum Chriſtianiſmum eſſe evidenter credibilem.

Quod autem ſpectat ad ipſas diverſas ſectas Chriſtianorum, aliquæ jam iterum interciderunt, ùt Sabellianorum, Novatianorum, Priſcillianiſtarum, Gnoſticorum &c. & de his certum eſt, eas non eſſe veram religionem; cùm hæc ex promiſſione Chriſti debeat ſemper perſeverare, usque ad finem mundi, & nunquam contra eam præ-

vale-

valere poſſint, portæ inferni, ut eam ſubvertant. Idem eſt de iis ſectis, quæ pauciſſimos tantùm habent ſequaces; cùm Eccleſia, etſi ab initio poſſit eſſe inter paucos, tamen in progreſſu debeat multos aſſeclas numerare, ùt ſit Catholica *ex n. 265. & 266.* igitur eas tantùm nôſſe oportebit, quæ extant adhuc paulò celebriores. Neque has debet quis intimè quoad ſingulos articulos habere perſpectas: ſed ſatis erit, nôſſe motiva credibilitatis noſtræ religionis Catholicæ, & ſimul ſcire, quòd oppoſitæ ſectæ æqualia non habeant; id quod paulò doctioribus facilè conſtat, vel ex eo, quòd ſectarii talia non afferant, allaturi certè ſexcentis in libris, ſi poſſent.

Eandem notitiam etiam rudes poſſunt habere; tum ex inſtructione doctiorum, qui iſta iis explicare poſſunt ad captum, & ſæpius etiam debent; tum ex propria conſideratione; nec enim magna opus eſt ſpeculatione ad motiva credibilitatis, hactenus allata, intelligenda. Quid verò de gentibus illis dicendum, quæ à nobis, vel humano commercio, ità ſejunctæ ſunt, ut nulla religionis noſtræ notitia ad eas devenerit, eſt difficultas communis cuilibet ſectæ Chriſtianorum: & decidi ſolet in tractatu de providentia, quando quæritur, an DEUS omnibus hominibus det ſufficientem gratiam ad ſalutem: quod affirmativè reſolvimus *in tract. de DEO. a. n. 615. & ſeq.*

279. Ob. 3. contra concluſionem *n.*

262. poſitam. Notæ, quæ à nobis afferuntur, ſunt tantùm rationes, humano ratiocinio inventæ, & non è Scripturis petitæ: ergo nihil probant. prob. conſ. S. Auguſtinus *l. de unitate Eccleſiæ c. 2.* ait: *Quæſtio eſt, ubi ſit hoc corpus, id eſt, ubi ſit Eccleſia... ..puto, quòd in illius potiùs verbis eam quærere debemus, qui veritas eſt: .....in verbis noſtris Eccleſiam quæri nolumus.* & *c. 3. Nolo humanis documentis, ſed Divinis oraculis, Sanctam Eccleſiam demonſtrari.* ergo. Reſp. om. ant. neg. conſ. ad prob. diſt. ant. & S. Auguſtinus ibi loquitur contra eos, qui non admiſerunt Sacram Scripturam. neg. ant. contra eos, qui eam jam admiſerunt. ſubdiſt. loquitur permiſſivè. conc. ant. loquitur prorſus excluſivè. neg. ant. & conſ.

Loquitur ibi S. Auguſtinus contra eos hæreticos, qui jam admittebant Sacram Scripturam, & quidem eandem editionem cum ipſo, nec diſſentiebant adeò multùm de ſenſu. At noſtri hæretici nec admittere volunt omnes noſtros libros ſacros, nec editionem vulgatam: inſuper ſenſum Scripturæ pro ſuo placito torquent. Sicut ergo alibi S. Auguſtinus, ùt *locis citatis n. 147. & 276.* alias rationes aliis affert, imò dicit, ſinè Eccleſiæ auctoritate ſe nec Evangelio crediturum, ità nos etiam bene, præſertim contra eos, qui omnino non admittunt Scripturam, ùt Libertini, vel etiam contra alios, qui in textu, & ſenſu, ſæpe à nobis diſſentiunt, rectè argumentamur

ex

ex aliis, & quidem hucuſque adductis rationibus: ex quibus noſtra concluſio cuilibet intellectui non pertinaci ſolidè poteſt probari: interim non omittimus contra eos, qui S. Scripturam admittunt, etiam ex Scripturis argumentari.

280. Dices. Nullæ notæ poſſunt reddere Eccleſiam ullam credibilem, cui Scriptura Sacra repugnat: atqui repugnat Eccleſiæ Catholicæ: ergo. Reſp. neg. mi. quam adverſarii in æternum non probabunt. Jactant hæretici ſemper Scripturas: & jam S. Hilarius *libro ad Conſtantium* (quem librum Conſtantio ipſe tradidit, & incipit: *Non ſum neſcius*) ſcribit: *Memento tamen, neminem hæreticorum eſſe, qui ſe nunc non ſecundùm Scripturas prædicare ea, quibus blaſphemat, mentiatur.* & antiquior Tertullianus *l. de præſcript. c. 15.* de hæreticis ait: *Scripturas obtendunt, & hac ſua audacia ſtatim quosdam movent: in ipſo verò congreſſu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum ſcrupulo dimittunt. Hunc igitur potiſſimùm gradum obſtruimus, non admittendos eos ad ullam de Scripturis diſputationem: ſi hæ ſunt vires eorum, ánne eas habere poſſint, diſpici debet, cui competat poſſeſſio Scripturarum: ne is admittatur ad eas, cui nullo modo competit.*

281. Ob. 4. S. Joannes Baptiſta nullum ſignum, ſeu miraculum fecit, & tamen fuit extraordinariè miſſus à DEO: ergo etiam Lutherus, & Calvinus, non debuerunt facere miracula. Reſp. neg. conſ.

Digitized by Google

Ipſe S. Joannes fuit miraculum ſanctitatis, adeò, ut Judæi dubitaverint, an non ſit Chriſtus: nobis autem vita Lutheri, & Calvini, tale dubium minimè facit. Dein circa ipſum Joannem, ut ei auctoritatem DEUS conferret, plura miracula fecit. Natus eſt ex ſterili matre: pater ejus obmutuit, & in nativitate filii vocem iterum recepit: in utero parvulus exultavit &c. Quid ſimile de ſectariis dici poteſt? Adde, ipſum Chriſtum, ſummis prodigiis notiſſimum, de Joanne teſtimonium nobiliſſimum dixiſſe. Ulteriùs S. Joannes nihil docuit contra communem doctrinam, nec à ſacerdotibus ſe ſeparavit, cujus contrarium hæretici faciunt.

282. Ob. 5. Etiam Catholici non ampliùs ſigna faciunt, nec dæmones expellunt: ergo. Reſp. 1. neg. ant. Fiunt adhuc plura ſemper miracula, etſi hæretici pertinaciter id negent. Certè nec Beatiſſima virgo, nec alii Sancti, ceſſant miraculosè benefacere devotis clientibus: cedunt quoque adhuc dæmones poteſtati Eccleſiæ Catholicæ, etſi fortè non ità frequenter ac ſub initium Chriſtianiſmi. Sed demus, non fieri miracula ampliùs, quid inde? Nos non docemus, niſi antiquam doctrinam, quæ miraculis dudum eſt confirmata: quare non adeò opus eſt, eam denuo firmari, ùt advertit etiam S. Gregorius *homil. 29. in Evang.* ubi ait: *Ut enim ad fidem creſceret multitudo credentium, miraculis fuerat nutrienda; quia & nos, cùm arbuſta plantamus, tamdiu*

diu eis aquam infundimus, quousque ea in terra jam coaluiſſe videamus: &, ſi ſemel radicem fixerint, irrigatio ceſſabit. At verò hæretici novam doctrinam ſpargunt, nullis unquam prodigiis approbatam.

283. Ob. 7. Græci etiam poſſunt oſtendere ſucceſſionem ſuorum ſacerdotum, & tamen hæretici ſunt: ergo ex hac nihil probatur. Confirm. Germani Catholici non poſſunt monſtrare ſucceſſionem ſuorum Epiſcoporum, & tamen ſunt in vera religione: ergo. Reſp. neg. ant. Non poſſunt Græci omnes oſtendere ſuorum ſucceſſionem; nam, ùt fatetur etiam Calvinus, in Aſia, & Ægypto, adeóque Alexandriæ, & Hieroſolymis, quæ fuêre Eccleſiæ Patriarchales, ac ab Apoſtolis fundatæ, interrupta eſt ſucceſſio. Conſtantinopolitana non eſt ab ullo Apoſtolo primitus fundata. Reſp. 2. om. ant. diſt. conſ. ex ſucceſſione ſola nihil probatur. om. conſ. ex hac, & aliis notis, ſeu rationibus. neg. conſ. Nôrunt omnes Logici, etiam dari *proprium ſecundo modo*, hoc eſt, quod convenit omni, ſed non ſoli, ùt homini eſſe bipedem; unde mala eſt conſecutio: *eſt bipes: ergo eſt homo.* At totum complexum proprietatum non poteſt convenire, niſi uni ſoli: & ſic omnes notæ veræ Eccleſiæ, non niſi uni, & nulli alteri conveniunt. Ad confirm. neg. conſ. Sufficit Germanis Catholicis, ſi oſtendatur ſucceſſio Epiſcoporum Romanæ Eccleſiæ, cui ipſi conjuncti, atque ſubjecti ſunt, & quam magiſtram veritatis agnoſcunt, ac ſequuntur.

284. Ob. 7. Potest DEUS permittere, tantam apparentiam credibilitatis pro religione falsa, quantam pro vera: ergo ex his signis non redditur evidenter credibilis religio Catholica. Resp. neg. ant. nam, licèt dixerimus *n. 102.* quòd DEUS possit respectu hominis particularis, vèl paucorum particularium, permittere aliquam apparentiam tantam pro aliqua falsitate, quantam pro veritate, e.g. ut tam verum, quàm falsum, æqualiter dicatur ab eodem parocho, vel etiam, ut videantur alicui homini rudi stare pro articulo falso, tot, & tam docti, quot, & quàm docti stant pro vero, tamen DEUS non potest omnem prorsùs apparentiam permittere pro falso, quam pro vero; nam inprimis DEUS nunquam potest permittere pro falsitate vera miracula, veras prophetias, tantum consensum hominum doctissimorum, & sanctissimorum, per tot sæcula, & quidem in iis circumstantiis, in quibus nullo modo esset prudenter suspicabilis falsitas.

Si enim hæc DEUS posset permittere, homines prudenter imputarent illam falsitatem DEO, ùt diximus *n. 92.* & prudenter sequerentur eum errorem; imò obligarentur, eum sequi. Multò minùs id permittere potest DEUS, respectu totius Ecclesiæ; aliàs ista posset prudenter amplecti falsum, & totus mundus prudenter imputaret DEO mendacium: quin etiam DEUS, vel deberet velle, ut homines amplecterentur falsitatem, quam prudenter putarent ab eo dictam, vel saltem non deberet velle, ut ullam religio-

nem

nem amplecterentur; cùm non haberent, unde veram à falſâ dignoſcerent: imò nulla jam eſſet vera religio in mundo, contra dicta *n. 220.* vel certè non eſſent obligati homines ad eam amplectendam, & ipſa foret otiosè inſtituta.

285. Ob. ultimò. Notæ veræ Eccleſiæ non debent aſſignari illæ quatuor, allatæ *n. 271.* ſed aliæ ex Calvino, Brentio, & Auguſtana confeſſione, de quibus videatur Tannerus *tom. 3. diſp. 1. q. 3. n. 96.* ſcilicet pura, ac ſincera prædicatio verbi Divini, & legitima adminiſtratio ſacramentorum: alii addunt conſtantiam in confeſſione fidei, atque obedientiam erga miniſtros verbi, quatenus verbum adminiſtrant: ergo. Reſp. neg. ant. Notæ noſtræ deſumptæ ſunt ex Concilio Nicæno, & non tantùm ex cerebro unius, aut alterius hæretici. Dein ſigna, à ſectariis iſtis allata ſunt magis obſcura, quàm ſit ipſa Eccleſia independenter à ſignis; nam de hoc ipſo vel maximè dubitatur inter varias ſectas, quænam habeat veram prædicationem, legitimum uſum ſacramentorum &c. & in omnibus ſectis aliqui, ſi non conſtantes, ſaltem pertinaces ſunt: quanquam tot, támque illuſtria martyrum teſtimonia, pro alia, quàm pro noſtra non dentur. Subjectio etiam ad miniſtros religionis aliqua apud omnes datur; unde iſta ſigna quælibet ſecta ſibi arrogabit: adeóque ex his, nudè ſumptis, niſi aliunde majus diſcrimen oſtendatur, & ipſa e. g. veritas doctrinæ, per alia ſigna monſtretur, nihil

certi reſcietur: ſed, ùt priùs, obſcura manebit Eccleſia.

QUÆSTIO III.

De Eccleſiæ Proprietatibus.

ARTICULUS I.

An Eccleſia Vera debeat eſſe ſemper viſibilis.

286. ECcleſiam eſſe viſibilem (ùt rectè Tannerus *tom. 3. diſp. 1. q. 3. n. 85.* ait) eſt, eam eſſe talem, ut vera doctrina, ac profeſſio fidei, & legitima ſacramentorum adminiſtratio in ea perpetuò vigeat, ac palàm in oculos, aurésque incurrat: dein, ut talibus ſignis ſit affecta, ut ab aliis cætibus infidelium poſſit diſcerni, & evidenter credibile ſit, eam ſolam eſſe veram. Hanc viſibilitatem perpetuam Eccleſiæ veræ omnibus modis negant noſtri temporis ſectarii: quamvìs enim ipſimet dicant, Eccleſiam ab initio, per primos circiter quadringentos, vel quingentos annos fuiſſe viſibilem; at poſtea, per plura ſæcula, redditam fuiſſe inviſibilem, audaciſſimè aſſerunt; quippe facilè vident, ſi Eccleſia viſibilis eſſe debeat, eorum ſectam non eſſe veram Eccleſiam; cùm ante ducentos, & paulò ampliùs annos, nulla Eccleſia Lutheranorum, vel Calviniſtarum, vel Zvvinglianorum

rum, fuerit ulla in orbis parte viſibilis. Quamvis enim fuerint antiqui hæretici, qui errores eorum aliquos tenuerint, tamen nulla ſecta in omnibus, etiam ſubſtantialibus cum ipſis omnino convenit, ùt oſtendit Tannerus *n. 274.* à nobis citatus.

287. Dico cum Catholicis omnibus. Eccleſia vera debet eſſe ſemper viſibilis. Prob. 1. *Iſaiæ 61. v. 8. & 9.* dicitur *Fœdus perpetuum feriam eis, & ſcient in gentibus ſemen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes, qui viderint eos, cognoſcent illos; quia iſti ſunt ſemen, cui benedixit Dominus:* Quòd autem hoc capite de Eccleſia ſermo ſit, colligitur, tum ex *Lucæ 4. v. 17.* ubi Chriſtus cæpit illud caput Iſaiæ legere, & poſtea *v. 21.* dixit: *Quia hodie impleta eſt hæc Scriptura in auribus veſtris:* tum ex SS. Patribus, communiter id ità explicantibus. Rurſus *Pſal. 18. v. 6.* dicitur: *In ſole poſuit tabernaculum ſuum:* quem locum explicans S. Auguſtinus *enarrat. in hunc pſalmum, expoſitione. 2.* ait: *In manifeſtatione Eccleſiam ſuam, non in occulto, non quæ lateat velut operta, ne fortè fiat, ſicut operta ſuper greges hæreticorum.* Hinc quoque S. Chryſoſtomus *homilia 4. in illud Iſaiæ: vidi Dominum c. 6. v. 1.* ait: *Facilius eſt, ſolem extingui, quàm Eccleſiam evaneſcere.* Confirm. Eccleſia in Scripturis dicitur *mons domûs Domini in vertice montium. Iſaiæ 2. v. 2. lucerna* non *ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus. Matth. 5. v. 15. civitas ſupra montem poſita,*

ſita, quæ *non poteſt abſcondi: ibidem v. 14.* ſed hæc utique ſunt viſibllia, & conſequenter per ea Eccleſia denotatur viſibilis: ergo.

288. Probatur 2. concluſio. Omnes homines tenentur ingredi veram Eccleſiam, & quidem omni tempore; quia extra illam nunquam eſt ſalus, ùt habetur *ex Lateranenſi c. firmiter: Una verò eſt fidelium univerſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur*: idémque probatum eſt *à n. 258.* ergo debet ea eſſe viſibilis; aliàs enim homines eam reperire non poſſent, adeóque tenerentur ad impoſſibile. Rurſus debent omni tempore denunciari poſſe Eccleſiæ defectus fratrum, quos correctio fraterna non emendat; neque enim tantùm uni homini, ſed omnibus, & pro omnibus temporibus, dictum eſt à Chriſto *Matth. 18. v. 17. Quodſi non audierit eos, dic Eccleſiæ.* Item Chriſtus dedit Eccleſiæ ſuæ *Paſtores, & Doctores*, ùt habetur *ad Epheſ. 4. v. 11.* qui oves regant, & paſcant, & quibus oves obediant, ac rudes credant: & hoc quidem uſque *ad conſummationem Sanctorum, & donec occurramus omnes*, ſcilicet Chriſto Judici in die judicii: ergo debet Eccleſia ſemper eſſe viſibilis; aliàs iſta fieri non poſſent, ùt conſideranti facilè patebit: certè S. Auguſtinus *l. 19. contra Fauſtum c. 11.* ait: *In nullum autem nomen religionis, ſeu verum, ſeu falſum, coagulari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum, vel ſacramentorum viſibilium, conſortio colligentur.* Confir. Eccleſiæ non ſufficit ad ſanctitatem fides

fides tantùm interior, & occulta, ſed requiritur etiam exterior ejusdem profeſſio, ùt ait Apoſtolus *ad Rom. 10. v. 10.* dicens: *Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*: atqui, ſi Eccleſia non ſit viſibilis, non poteſt dari aperta, & ore facta conſeſſio fidei: ergo debet Eccleſia eſſe viſibilis.

289. Ob. 1. Sacra Scriptura ſæpe ait, Eccleſiam Chriſti eſſe inviſibilem: ergo. ant. prob. variis textibus. 1.mò. *Jeremiæ 31. v. 33. Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam.* 2 dò. *Pſal. 44. v. 14. Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus.* 3. tiò. *Lucæ 17. v. 20. Non venit regnum DEI cum obſervatione: neque dicent: ecce hìc, aut ecce illic: ecce enim regnum DEI intra vos eſt.* 4. tò. *Joannis 4. v. 24. Spiritus eſt DEUS, & eos, qui adorant eum, in ſpiritu, & veritate oportet adorare.* 5. tò. *1. Petri 2. v. 5. Domus ſpiritualis, ſacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles DEO:* ergo. Confir. Chriſtus *Luc. 18. v. 8.* dicit: *Veruntamen filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?* ergo ſub finem mundi, quando ſecundò adveniet Chriſtus, ità fides, ſeu Religio, aut Eccleſia erit occulta, ut vix inveniri queat: ergo etiam aliis temporibus poteſt eſſe occulta, vel inviſibilis. Reſp. his textibus nihil probari.

Ad primum Reſp. Jeremias non vult diſcernere Eccleſiam antiquam à nova per hoc, quòd hæc futura ſit cætus internus,

aut inviſibilis, ſed, quòd habitura ſit majores gratias internas: ſigna autem externa nullatenus negat. Secundo textu tantùm ſignificatur, præcipuum ornamentum Eccleſiæ eſſe gratiam interiorem: non verò negatur omnis ornatus exteriùs viſibibilis: imò additur ibi etiam veſtitus deauratus, & circumdans varietate. In tertio textu ſermo eſt de adventu duplici Chriſti in mundum: unus eſt præſens, ratione cujus dicitur, regnum DEI intra nos eſſe, hoc eſt, per abundantiorem internam gratiam, per quam in poteſtate noſtra eſt, obſervando legem Evangelicam Chriſtum recipere, & regnum DEI acquirere: ſicut ſcilicet Judæis DEUS dicit *Deutronomii 30. v. 14.* mandatum ſuum eſſe juxta ipſos, & in ore, ac corde ipſorum: *Juxta te eſt ſermo valde, in ore tuo, & in corde tuo:* quod S. Paulus *ad Rom. 10. v. 8. & 9.* explicat de Evangelica lege, quæ corde, & ore impletur, dicens: *Hoc eſt verbum fidei, quod prædicamus; quia, ſi confitearis in ore tuo Dominum JEſum, & in corde tuo credideris, quod DEUS illum ſuſcitavit à mortuis, ſalvus eris.* Alter autem adventus Chriſti fururus in die judicii, erit improviſus, nec longè antè pro certo tempore prædici poterit: ſed quid hæc ad rem noſtram?

Quartus textus (ùt ex contentu patet) ſignificat tantùm, non eſſe certo loco alligatam orationem, DEO placentem (ùt aliquo modo in veteri teſtamento erat alligata templo Hieroſolymitano) ſed ubique DE-

UM

UM orari poſſe, modò non labiis ſolùm, ſed etiam corde, & ſpiritu oretur: ſed iterum hoc extra rhombum. Quintus textus S. Petri utique non excludit domos materiales, ſeu templa, qualia etiam, quamvis ſatis vacua, habent ipſi ſectarii? igitur tantùm ſignificat, Eccleſiam eſſe domum ſpiritualem, non quòd ſit inviſibilis ſpiritus, ſed quòd à Spiritu Sancto potiſſimùm regatur; ſic etiam dicitur homo ſpiritualis. Spirituales autem hoſtias appellat Apoſtolus bona opera; quia, ut meritoria ſint, debent eſſe ſpiritu, ſive fide, & charitate formata. Tandem aliquando, quod non eſt ſpirituale quoad ſubſtantiam ſuam, ſed tantùm ſpirituali ſervit, vocatur in Scriptura ſpirituale: ſic S. Paulus *1. Cor. 15. v. 44.* etiam corpus vocat *ſpiritale*. Ad confir. Textus non venit ad rem; non enim ibi ſermo eſt de fide, ſeu religione, ſeu de profeſſione fidei Chriſtianæ, ſed de fide viva, & ardente, quæ maximè ſtimulat ad orandum DEUM cum magna fiducia, ad quam orationem ibi hortatur Chriſtus, & cujus aliquem defectum tunc fore inſinuat. vide Maldonatum, & Cornelium à Lapide *in hunc locum.*

290. Ob. 2. SS. Hilarius, & Hieronymus dicunt, Eccleſiam tempore Arianorum latuiſſe, eandémque etiam fore latentem tempore Antichriſti: ſicut tempore Eliæ latuit Eccleſia Hebræa: ergo. Reſp. Eſt evidenter falſum, quòd Arianorum tempore ità latuerit Catholica Eccleſia, ſicut per mil-

le,

le, & plures annos, debuiſſet latere Eccleſia, juxta Lutherum, vel Calvinum, ſcilicet ità, ut nemo de ea quidquam ſciverit; cùm tempore Arianorum ſemper fuerint manifeſti Romani Pontifices, & incomparabiliter magis nota tunc Eccleſia, quàm tempore perſecutionis factæ ab ethnicis. Unde hi SS. Patres tantùm volunt dicere, Eccleſiam non habuiſſe tunc omnem priſtinum ſplendorem externum, nec non plures fideles latuiſſe in locis abditis, vel carceribus, id quod etiam fiet tempore Antichriſti. Quod attinet ad Eliæ tempora, tunc certè etiam vera fides non fuit è mundo deleta; etſi enim è regno Iſraël exulâſſet, tamen fuiſſet adhuc in regno Juda: imò illis temporibus vivebant Aſa, & Joſaphat, reges Juda boni, & DEI veri cultores. Adde, quòd in ipſo Iſraële erant *ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt incurvata ante Baal, 3. Regum. 19. v. 18.* unde Eccleſia quidem poteſt premi, ſed non opprimi, vel omnino abſcondi.

291. Ob. 3. Eccleſia creditur: ergo non videtur: prob. conſ. fides debet eſſe de re obſcura, non viſa: ergo. Confirm. Etſi Eccleſia tempore Chriſti Domini, & Apoſtolorum fuerit viſibilis, non debuit ſemper manere viſibilis: ergo. Reſp. diſt. conſ. ergo Eccleſia non videtur ſub ea ratione, ſub qua creditur. conc. vel om. conſ. ſub alia ratione. neg. conſ. ad prob. diſt. ant. fides debet eſſe de re, ſub omni ratione obſcura. neg. ant. ſub aliqua ratione. conc. vel om. ant. & neg. conſ. Sic S. Thomas

Apo-

Apoſtolus, licèt viderit Chriſtum ùt hominem, tamen credidit in eum ùt DEUM; quia ſcilicet ſub ratione DEI eum non viderat. Sic, licèt videamus baptiſmum, tamen credimus eum, ſeu ejus virtutem tollendi peccatum &c. quam non videmus. Sic etiam videmus Eccleſiam per ſigna credibilitatis: ſed credimus eam ùt affectam infallibili aſſiſtentia Spiritûs Sancti, quam non videmus: imò nec videmus Eccleſiam ùt dictam à DEO, ſed eam tantùm credimus. Verùm de obſcuritate fidei plura, quando de evidentia in atteſtante. Ad confirm. neg. ant. Rationes noſtræ *n. 288.* adductæ univerſales ſunt pro omni tempore: textus etiam Scripturæ univerſaliter de Eccleſia in omni ſtatu loquuntur. Accedit, quòd, ſi Eccleſia facta fuiſſet inviſibilis, certè portæ inferi contra eam prævaluiſſent; quia impediſſent, ne quisquam eam ingredi poſſet: item ne ingreſſi poſſent ore confiteri fidem, parere præceptis Eccleſiæ, paſcere, vel inſtruere alios &c.

292. Ob. 4. Non opus eſt, ut omnes re ipſa ingrediantur Eccleſiam, modò eam ingrediantur in voto, ùt cathecumeni: ergo Eccleſia non debet eſſe viſibilis. prob. conſ. etſi Eccleſia non eſſet viſibilis, tamen poſſent omnes deſiderare ejus ingreſſum, ſeu per votum, & deſiderium, intrare Eccleſiam ergo. Reſp. neg. conſ. ad prob. om. ant. neg. conſ. & ſuppoſitum; quòd ſcilicet in eo caſu votum illud eſſet juſtificans; nam illud votum eatenus juſtificaret, quatenus eſſet

voluntas, implendi præceptum obligans ad ingreſſum Eccleſiæ : atqui in eo caſu hoc præceptum tam parùm poſſet dari, quàm parùm modò hominibus poteſt dari præceptum volandi ; quia homines illud præceptum ingrediendi Eccleſiam, in caſu Eccleſiæ inviſibilis, non poſſent implere, niſi ad ſummum caſualiter: quod de nullo præcepto, prudenter ſtatuto, dici poteſt: DEUS autem utique, quando præcipit, prudenter præcipere debet; unde in eo caſu homines neque poſſent habere votum, implendi præceptum ingrediendi Eccleſiam: neque (quod ordinariè ſaltem requiritur) poſſent conatum adhibere ad eam inveniendam,& ingrediendam; non enim poteſt quis velle implere præceptum, quod non datur. Dein, ſi omnes tantùm haberent hoc votum, nulla daretur Eccleſia : ergo, ſi DEUS tamen vellet, exiſtere Eccleſiam aliquam inviſibilem, deberet providere, ut ſaltem plures revera Eccleſiam ingrediantur : ad hoc autem requiritur, ut ſaltem iſtis ſit viſibilis, niſi velis dicere, omnia tantùm caſu contingere, in graviſſimo hoc negotio: quod eſt manifeſtè abſurdum.

293. Ob. 5. Forma Eccleſiæ, ſeu fides interior, non eſt viſibilis: ergo neque Eccleſia. Reſp. neg. ant. Inprimis ſola fides non eſt tota forma conſtituens Eccleſiam, ſed etiam requiritur baptiſmus, communis cultus, & unio membrorum ſub eodem capite: atqui baptiſmus, & communis cultus exterior, atque ſubjectio erga Vicarium Chriſti,

ſti, & communio fidelium, eſt utique ſatis ſenſibilis, & incurrit in oculos. Quod attinet ad fidem internam, vel etiam cultum internum, licèt hic non ſit ſenſibilis immediatè in ſe, eſt tamen ſufficienter ſenſibilis mediatè in alio, ſcilicet in externa profeſſione: ſicut in ſacramento pœnitentiæ, dolor internus eſt ſenſibilis per confeſſionem, vel alius dolor animi, per externos ejulatus.

Quod autem ſigna iſta externa poſſint fallere, nihil probat; ſolùm enim requiritur ſenſibilitas eorum tanta, ut quis prudenter poſſit judicare, hunc, vel illum determinatum hominem, habere fidem internam: quanquam hoc judicium non ſit fide certum, ſed ad ſummum moraliter certum. Dein, licèt iſta ſigna poſſint fallere circa hanc, vel illam perſonam privatam, non tamen poſſunt fallere circa totam Eccleſiam; nam, cùm Chriſtus, non quidem cuique privato, ſed tamen toti Eccleſiæ, promiſerit ſtabilitatem in fide, non poſſunt omnes, qui exteriùs Eccleſiam viſibilem conſtituere cenſentur, interiùs fide carere.

ARTICULUS II.

Quinam ſint Membra Eccleſiæ.

294. *Eccleſia* in genere, ùt diximus *n. 219.* eſt *ſocietas communitatis, ex creaturis rationalibus conſtituta, ſupernaturali cogni-*

gnitione DEO adhærens, ejúsque vero cultu inter ſe communicans. Unde involvit inprimis plures; unus enim non eſt Eccleſia: imò probabiliùs neque duo; quia tres in jure dicuntur facere capitulum, & ad congregationem requiruntur caput, & membra; hinc, ùt plures dicunt, Adam, & Eva, nondum conſtituerunt, ſed tantùm inchoârunt Eccleſiam. Nec obeſt, quòd jam potuerint mereri, vel etiam pœnitentiam agere; quia, quod dici ſolet, extra Eccleſiam non eſſe ſalutem, vel remiſſionem peccati, aut pœnitentiam, intelligi debet de Eccleſia ſaltem inchoativè tali. Secundò debent Eccleſiam conſtituere creaturæ rationales, homines, vel Angeli. Tertiò, cùm finis Eccleſiæ ſit ſupernaturalis, debet ipſa etiam adhærere DEO, per cognitionem ſupernaturalem, ſcilicet, vel per fidem, vel per viſionem intuitivam. Tandem debet inter membra Eccleſiæ dari communicatio aliqua mutuorum officiorum, & cultûs Divini.

Dividitur autem Eccleſia in *Triumphantem*, *Militantem*, & *Purgantem*. Prima, ſeu *triumphans* eſt Beatorum in cœlis: altera, ſeu *militans* eſt hominum in terris: tertia, ſeu *purgans* eſt animarum in purgatorio; nam damnati in inferno non ampliùs ſunt membra Eccleſiæ: neque peculiarem Eccleſiam conſtituunt; quia nulla inter eos ſocietas, aut communio officiorum: quæ tamen inter priores tres Eccleſias vel maximè datur; nam Eccleſia militans triumphantem reſpicit, & colit ùt adjutricem; pur-

Digitized by Google

purgantem verò adjuvat: & omnes tres ſub eodem capite ad participandum influxum cohærent: imò Eccleſia, generaliter ſumpta, in his tribus ſuis partibus eſt eadem, ſed in diverſo ſtatu, quemadmodum idem eſt homo in pueritia, virili ætate, ac ſenectute.

295. Dico 1. Eccleſia in terris militans, hoc eſt, fide meritoria ſub Chriſto militans, ſtrictiſſimè ſumpta pro Eccleſia Catholica, definiri poteſt *ſocietas communitatis viſibilis fidelium baptizatorum, ſub uno capite Chriſto, qui in cœlis regnat, & Vicario ejus in terris, inter ſe eodem cultu communicantium.* Dixi *ſocietas fidelium baptizatorum*; nam ſocietatem, ſeu unionem, aut unitatem, ac fidem, & baptiſma, requirit Apoſtolus *ad Epheſ. 4. v. 3.* ſcribens: *Soliciti ſervare unitatem ſpiritûs in vinculo pacis: unum corpus, & unus ſpiritus: ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ: unus Dominus, una fides, unum baptiſma.* & Florentinum *in decreto Eugenii* de baptiſmo ait: *Per ipſum enim membra Chriſti, ac de corpore efficimur Eccleſiæ.*

Requiritur inſuper, ut membra ſint unita inter ſe, ſub eodem Vicario Chriſti; nam debent eſſe conjuncta corpori, non mutilo, aut acephalo, ſed integro, & habenti caput, adeóque juncta etiam ipſi capiti: & quidem, cùm Eccleſia ſit viſibilis, debent etiam membra eſſe conjuncta alicui capiti viſibili: quanquam primariò debeant per fidem conjungi

capiti inviſibili Chriſto. Unde ſchiſmatici, qui ſe ſeparant ab unitate capitis, non ſunt Eccleſiæ membra: quod confirmatur ex eo, quòd Eccleſia die Veneris ſancto, ſeu Paraſceves, non minùs pro ſchiſmaticis, quàm pro hæreticis oret, *ut DEUS . . . eos . . . . ad ſanctam matrem Eccleſiam Catholicam, atque Apoſtolicam revocare dignetur:* rurſus ex eo, quòd Eccleſia comparetur tunicæ inconſutili, quæ non ſcinditur, nec poteſt in plures ſcindi Eccleſias; quia tantùm una datur; unde pars abſciſſa non eſt ampliùs ejus membrum. Idem deſumitur ex SS. Patribus, qui id clariſſimè docent apud Bellarminum. *tom. 2. controv. 1. de Eccleſia l. 3. c. 5.* & hinc hæretici, quibus deficit fides: atque ſchiſmatici, qui ſe ſeparant à capite, & corpore Eccleſiæ: item excommunicati, qui privantur communione fidelium, atque cultu communi, non ſunt membra Eccleſiæ.

296. Dico 2. Ad membrum Eccleſiæ militantis non requiritur, ut quis ſit juſtus, aut prædeſtinatus. Prob. 1. Damnatæ ſunt à Martino V. in Concilio Conſtantienſi *in Bulla: Inter cunctas: quæ habetur in fine Concilii:* hæ propoſitiones Joannis Huſſ. 1. *Unica eſt ſancta univerſalis Eccleſia, quæ eſt prædeſtinatorum univerſitas . . . Univerſalis ſancta Eccleſia tantùm eſt una, ſicut tantùm eſt unus numerus prædeſtinatorum.* & 3. *Præſciti non ſunt partes Eccleſiæ; cùm nulla pars ejus finaliter excidet ab ea; eoquòd prædeſtinationis charitas, quæ ipſam ligat, non*

non excidet: ergo etiam præſciti ſunt membra Eccleſiæ.

Prob. 2. concluſio ex pluribus parabolis S. Scripturæ, in quibus Eccleſia variis rebus comparatur *Matth. 3. v. 12.* areæ, in qua eſt palea, & triticum. *Matth. 13. v. 47.* ſagenæ miſſæ in mare, ex omni genere piſcium, bonorum, & malorum, congreganti. *Matth. 22. v. 2.* convivio nuptiali, in quo non omnes habent veſtem nuptialem. *Matth. 25. v. 1.* decem virginibus, quarum quinque ſunt fatuæ, & totidem prudentes. *2. ad Tim. 2. v. 20.* vaſis aureis, & ligneis &c. *In magna autem domo, non ſolùm ſunt vaſa aurea, & argentea, ſed etiam lignea, & fictilia.* Idem SS. Patres colligunt ex illo *Matth. 18. v. 17.* ubi dicitur, peccantem debere denunciari Eccleſiæ, &, ſi hanc non audierit, eſſe vitandum, tanquam ethnicum, hoc eſt, ejiciendum extra Eccleſiam: ergo etiam, dum peccavit, fuit adhuc intra Eccleſiam. Idem tradit fusè S. Auguſtinus *in breviculo collationum cum Donatiſtis collatione diei 3. c. 8.* & alii SS. Patres, Cyprianus, Hieronymus, Gregorius &c.

297. Accedit ratio, maximè contra requirentes prædeſtinationem. Si ſoli prædeſtinati eſſent membra Eccleſiæ, ſequeretur, quòd, qui ſemel eſt membrum Eccleſiæ, nunquam deſineret eſſe membrum Eccleſiæ; quia decretum DEI prædeſtinativum eſt ab æterno, & in æternum: & qui ſemel non eſſet membrum, nunquam futurus eſſet membrum Eccleſiæ: atqui hoc eſt contra

Digitized by Google

Scripturam *ad Epheſ. 2. v. 13. Vos, qui aliquando eratis longè, facti eſtis propè, in ſanguine Chriſti.* Dein, an S. Paulus jam erat membrum Eccleſiæ, quando totis viribus eam perſequebatur? Affirmat quidem hoc Joannes Huſs in 2. propoſit. quæ ſic ſonat: *Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licèt fecerit quosdam actus, actibus Eccleſiæ malignantium conſimiles*: verùm hæc propoſitio in Concilio Conſtantienſi damnata eſt, & planè ex ſe eſt incredibilis. Factus eſt autem S. Paulus poſtea membrum Eccleſiæ, quando converſus eſt, & baptizatus.

Pariter eſt prorſus incredibile, quòd multi gentiles, dum adhuc adorabant idola, jam fuerint membra Eccleſiæ; cùm tamen multi, poſtea converſi, etiam ſanctè obierint, e. g. aliqui tortores martyrum poſtea converſi ſunt. Rursus, ſi ſoli juſti, aut prædeſtinati, ſpectarent ad Eccleſiam, ſequeretur (ùt rectè ait Bellarminus) mera confuſio; quia hac ratione, nec oves agnoſcerent ſuos paſtores, nec iſti ſuas oves; cùm nemo de altero ſciat, an ſit prædeſtinatus, an non: & multi ſint vocati, pauci electi. Similiter cùm nemo agnoſcat internam alterius juſtitiam, ſi ſoli juſti eſſent membra Eccleſiæ, eadem confuſio oriretur: & dubitare poſſent fideles, an Epiſcopi, vel etiam Papa, eſſent membra Eccleſiæ, & conſequenter, an eſſent veri ſuperiores, potentes ſuis præceptis Chriſtianos obligare &c. qua ratione ſanè (ùt rectè advertit Canus *de locis Theol. l. 4. c. 3.*) eſſet Chriſtiana

na respublica, à ſuo auctore inſipientiſſimè conſtituta, quod dicere eſſet ſummè blaſphemum.

298. Ob. 1. Eccleſia eſt *hortus concluſus, fons ſignatus, Cantic. 4. v. 12.* qui juxta S. Auguſtinum continet in ſe tantùm electos: ergo. Confir. Eccleſia etiam comparatur arcæ Noë, in qua ſunt omnes, & ſoli ſalvati: ergo ſoli prædeſtinati ſunt membra Eccleſiæ. Reſp. 1. cum Bellarmino *tom. 2. controv. 1. l. 3. de Eccleſia militante c. 7.* non omnia, quæ dicuntur in Canticis, exponi debere de Eccleſia: ſic illud *Cant. 2. v. 2. Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*: ſi explicaretur de Eccleſia, deberent per filias intelligi variæ ſectæ infidelium: ſed hoc eſt contra ipſum S. Auguſtinum, qui *epiſt. 48. poſt medium* de iſtis filiabus inquit: *Quæ nec ſpinæ dici poſſent, niſi malignitate morum, nec filiæ, niſi communione ſacramentorum:* atqui infideles non gaudent communione ſacramentorum; unde per lilium anima perfecta, per ſpinas animæ peccatrices: vel per lilium Beatiſſima Virgo, per ſpinas alii homines, ſaltem originali peccato infecti, intelliguntur. Sic etiam hortum . concluſum quidam intelligunt de Beatiſſima Virgine, quidam de quavis anima perfecta.

Si tamen contendas, id dictum debere de Eccleſia intelligi, diſt. ant. Eccleſia eſt, vel dicitur fons ſignatus, aut hortus concluſus, denominatione deſumpta ab omnibus partibus. neg. ant. denominatione

deſumpta à nobilioribus membris. conc. ant. & neg. conſ. Utique denominatio, quæ tribuitur toti, non ſemper convenit cuique parti: ſic homo dicitur rationalis, quanquam corpus tale non ſit: ſic etiam Eccleſia poteſt dici fons ſignatus, modò aliqua ejus membra ſignata, ſeu prædeſtinata ſint: item poteſt dici hortus concluſus, modò ab aliquibus membris excluſum ſit omne malum: imò modò excluſa ſit hæreſis.

Neque etiam S. Auguſtinus plus vult dicere, qui *tract. 45. in Joannem* clarè ait: *Secundùm iſtam ergo præſcientiam DEI, & prædeſtinationem, quàm multæ oves foris, quàm multi lupi intus: & quàm multæ oves intus, & quàm multi lupi foris.* Idem S. Auguſtinus *epiſt. 59.* ait, eſſe morem Scripturarum, de toto dicere, quod parti convenit. vide dicta *n. 302.* ubi etiam invenies verba S. Auguſtini formalia. Ad confir. diſt. ant. Eccleſia comparatur arcæ Noë quoad omnia. neg. quoad aliqua. conc. ant. & neg. conſ. Fuerunt in arca etiam bruta, nunquid & iſta erunt membra Eccleſiæ? item fuêre in ea animalia immunda: ergo, ſi vis comparationem omnimodam facere, debes admittere, quòd iſta ſaltem ſignent peccatores. Meliùs autem dicitur, comparationem factam eſſe in eo, quòd, ſicut nemo eſt ſalvatus extra arcam; ità etiam extra Eccleſiam non ſit ſalus; non verò in eo, quòd omnes in arca ſint ſalvati.

299. Ob. 2. Chriſtus eſt caput illius Eccleſiæ, quam ſalvat: ſed ſalvat tantùm præ-

Digitized by Google

prædeſtinatos: ergo hi ſoli ſunt Eccleſia. Confir. Membra debent eſſe ſimilia capiti: ſed reprobi non ſunt ſimiles Chriſto: ergo. Reſp. diſt. ma. Chriſtus eſt caput Eccleſiæ, quam ſalvat, quantum eſt in ſe, & quoad ſuam paſſionem, ac ſatisfactionem ſufficientiſſimam. conc. ma. quam ſalvat abſolutè. ſubdiſt. quam ſalvat adæquatè ſumptam. neg. ma. inadæquatè ſumptam. conc. ma. & conc. mi. neg. conſ. Etiam hæc denominatio *ſalvatæ* poteſt convenire Eccleſiæ, licèt non conveniat omnibus partibus.

Ad confir. diſt. ma. Membra debent eſſe ſimilia capiti aliquo modo. conc. ma. omni modo. neg. ma. & diſt. ſic mi. neg. conſ. Nec in phyſico corpore manus, aut pes, eſt omnino ſimilis capiti: nec in morali e. g. republica, vel regno, ſubditi ſunt quoad dignitatem, vel alia moralia prædicata, ſimiles capiti, ſeu principi: ſufficit ergo ſimilitudo aliqua: talis autem multa eſt, etiam inter Chriſtum, & peccatores; eſt enim ſimilitudo inter ipſos quoad humanam naturam, ſecundùm quam dicitur nobis Chriſtus ſimilis factus: item eſt ſimilitudo per baptiſmum, & fidem. Nec dicas, totum corpus Chriſti phyſicum eſſe ſalvum, adeóque etiam totum corpus myſticum debere eſſe ſalvum; aliàs ſicut totum corpus Chriſti phyſicum eſt unitum Divinitati, deberet etiam ita eſſe unitum corpus Chriſti myſticum, quod eſt falſum; unde ſimilitudo non debet eſſe in omnibus.

300. Ob. 3. Eccleſia eſt unum ovile, in

in ſe complectens oves Chriſti: ſed oves Chriſti ſunt tantùm prædeſtinati: ergo.prob. mi. Chriſtus dicit *Joannis 10. v. 27. & 28. Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me: & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea:* ſed hoc tantùm verificatur de prædeſtinatis: ergo. Confir. Peccatores ſunt membra civitatis Babylonicæ: ergo non ſunt membra Solymæ, ſeu Eccleſiæ. Reſp. 1. Ovile Chriſti complectitur etiam hædos; nam hi dicuntur *Matth. 25. v. 33.* ſegregandi in die judicii, ſeu ſeparandi ab ovibus: ergo priùs fuêre mixti in eodem ovili.

Reſp. 2. om. ma. neg. mi. ad probat. conc. totum; quia per id non probatur intentum; nam, licèt in uno, vel altero loco Scripturæ, per oves intelligantur ſoli electi, ùt *loco citato*, & *Matth. 25. v. 33.* ubi dicuntur ſtatuendæ à dextris; tamen hoc non contingit univerſaliter; nam eodem loco *Joan. 10. v. 12.* dicit Chriſtus: *Lupus rapit, & diſpergit oves:* hoc eſt, aliquæ illarum pereunt: item *Pſalmo 73. v. 1.* dicitur: *Iratus eſt furor tuus ſuper oves paſcuæ tuæ.* rurſus *Pſal. 78. v. 13. Nos autem populus tuus, & oves paſcuæ tuæ:* ubi David loquitur de omnibus Judæis, qui non omnes fuêre electi. & *Ezech. 34. v. 8.* dicitur de Domini ovibus: *Facti ſunt greges mei in rapinam, & oves meæ in devorationem omnium beſtiarum.* Quare, quando eſt ſermo

Digitized by Google

mo de ſolis electis, per oves non intelliguntur tantùm membra Eccleſiæ, ſed membra electa; nam Chriſtus *ibidem*, ſeu *Joan. 10. v. 16.* dicit: *Alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili*: quod rectè exponit S. Thomas *in expoſitione Evangelii S. Joannis in hunc locum*, item Cornelius à Lapide *in hunc locum*, de gentilibus, qui necdum tunc erant membra Eccleſiæ, ſed primùm debebant fieri. At, ſi ſermo eſt de membris Eccleſiæ, & iſta univerſaliter dicuntur oves, e.g. *Joannis ultimò v. 17. Paſce oves meas:* nullo modo poteſt probari, quòd per oves tantùm intelligantur electi.

301. Ad confirm. neg. conſ. Poteſt quis ratione diverſarum habitationum, vel jurium, ſpectare ad duplicem civitatem: & ſic etiam peccator, ratione fidei, & communicationis cum fidelibus, ſpectat ad civitatem DEI: ratione ſcelerum ſpectat ad civitatem diaboli. Sic etiam Bellarminus *tom. 2. contr. 1. l. 3. de Eccleſia militante. c. 7.* exponit illud. *1. Joan. 2. v. 19. Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis; nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum:* exponit, inquam, illud *ex nobis* de iis, qui ſpecialiter ratione prædeſtinationis erant oves Chriſti, & membra Eccleſiæ. Et in eodem ſenſu eadem verba explicat tam Gloſſa interlinearis, quàm Lyrani. Cornelius à Lapide *in hunc locum* putat, eos dici non eſſe *ex nobis*, ſeu ex membris Eccleſiæ, ſicut pater quandoque de filio improbo dicit: *Non eſt meus filius, nec eum pro filio agno-*

Digitized by Google

agnoſco. Canus *de locis Theol. l. 4. c. 6. ſeu poſtremo. §. ſed ut argumento huic.* ait, intelligi poſſe fictos, & ſimulatos Chriſti diſcipulos, qui quaſi amici ad tempus, & ſocii menſæ, in die neceſſitatis receſſerint: quaſi S. Joannes diceret: Inter nos verſabantur, & ſacramenta nobiscum habebant communia: ſed ſimulatio tantùm erat: ideóque, cùm non eſſent ex animo, & verè noſtri, non erant ex nobis.

302. Ob. 5. Eccleſia Chriſti eſt ſancta: ergo ejus membra non poſſunt eſſe peccatores. Confirm. 1. Peccatores non ſunt filii DEI: ergo nec ſunt membra Eccleſiæ. Confirm. 2. S. Paulus *ad Epheſ. 5. v. 27.* ait Eccleſiam eſſe *non habentem maculam, aut rugam:* ergo nullum complectitur injuſtum. Reſp. neg. conſ. Inprimis Eccleſia dicitur ſancta, ratione doctrinæ fidei, & morum, quæ eſt ſanctiſſima: rurſus Eccleſia in cœlis tota eſt ſancta: &, ſi ſanctum dicitur, quod habet gratiam ſanctificantem, etiam Eccleſia militans eam habet in plurimis membris; quare etiam iſta, ratione iſtorum membrorum, magis principalium, poteſt dici ſancta. Ubi notandum, quod S. Auguſtinus dicit *epiſt. 59. poſt medium: Scripturæ mos eſt, ità loqui de parte, tanquam de toto: ſicut* Paulus *Corinthios, in primis epiſtolæ ſuæ partibus, ità laudat, tanquam omnes tales ſint, cùm eſſent laudabiles quidam eorum: & poſtea, in nonnullis epiſtolæ ipſius locis, ità reprehendit, tanquam omnes culpabiles eſſent, propter quoſdam, qui tales erant. Iſtam*

Di-

Divinarum Scripturarum conſuetudinem, per omne corpus literarum ejus creberrimè ſparſam, quiſquis diligenter adverterit, multa diſſolvit, quæ inter ſe videntur eſſe contraria.

Quòd autem denominatio aliqua poſſit tribui toti, etſi non conveniat ſingulis partibus, eſt clarum ex millenis exemplis. Sic homo dicitur rationalis, materialis, corruptibilis, licèt non ſingulæ partes ſint tales. Unde principium: *Bonum ex integra cauſa, malum ex quocunque defectu*: non venit ad rem; quia hoc tantùm verificatur de actibus moralibus, qui, ut revera ſint boni, debent ex nullo capite vitiari. An autem denominatio ſit toti alicui tribuenda, an non, colligendum eſt ex ipſa definitione, vel communi intelligentia illius denominationis: & ſiquidem ea definitio cum veritate poſſit affirmari de toto, poteſt ei tribui denominatio, licèt non ſingulis partibus conveniat: e. g. corruptibile dicitur, quod non ſemper manet, quale eſt, ſed deſtruitur manente ſubjecto: hoc certè competit homini; licèt non competat omni ejus parti, e. g. animæ; unde homo abſolutè poteſt dici corruptibilis. Ad 1. confirm. neg. conſ. quæ non probatur. Ad 2. confirm. diſt. ant. S. Paulus ait, eſſe talem Eccleſiam triumphantem. conc. ant. militantem. ſubdiſt. denominatione competente toti Eccleſiæ, ratione membrorum præcipuorum. conc. ant. competente ſingulis membris. neg. ant. &

conſ.

conſ. S. Auguſtinus, *l. 1. retract. c. 7.* hoc dictum explicat de Eccleſia triumphante.

303. Ob. 6. S. Auguſtinus *l. 3. de doctrina Chriſtiana c. 32.* ait: *Non enim revera Domini corpus eſt, quod cum illo non erit in æternum*: ergo non prædeſtinati non ſunt membra Eccleſiæ. Reſp. diſt. conſ. ergo non prædeſtinati non ſunt membra Eccleſiæ ſtabilia, & perpetuò talia permanſura. conc. conſ. non ſunt membra pro nunc, dum in vita retinent ea, quæ nos requirimus ad membrum Eccleſiæ. neg. conſ. S. Auguſtinus per Domini corpus ibi intelligit corpus Chriſti morale, non quomodocunque tale, ſed id, quod erit ſemper tale permanſurum in cœlo; nam *ibidem* ſe explicat dicens: *Nunc in uno ſunt, ... non tamen ſemper in uno erunt; ipſe eſt quippe ille ſervus, commemoratus in Evangelio, cujus Dominus, cùm venerit, dividet eum, & partem ejus cum hypocritis ponet.*

Nota inſuper, quando fortè unus, aut alter ex Patribus dicit, in corpore Chriſti nihil eſſe mortuum, intelligendum eſſe, nihil omnino mortuum, ità ut nec habeat aliquam vitam ſecundùm quid: non autem tantùm ſimpliciter mortuum, ità, ut adhuc habeat vitam ſecundùm quid. Peccator carens gratiâ dicitur ſimpliciter mortuus, nec poteſt dici membrum Chriſti ſimpliciter vivum, ùt definit Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 7.* quia tamen adhuc fidem, & communionem fidelium, adeóque aliquem motum retinet, habet adhuc aliquam vitam animæ ſecundùm

Digitized by Google

dùm quid, ferme ſicut manus arida, nec potens moveri, dicitur emortua, licèt adhuc aliquo modo tenuiter nutriatur.

304. Ob. 7. à contrariò. Schiſmatici, & excommunicati, retinent baptiſmum, & fidem: ergo ſunt membra Eccleſiæ. Confir. ex S. Auguſtino *ad Donatiſtas poſt collationem c. 20.* dicente: *Neque enim à populo DEI ſeparamus, quos vel degradando, vel excommunicando, ad humiliorem pœnitendi locum redigimus*: ergo. Reſp. neg. conſ. Iſta non ſufficiunt ad membrum Eccleſiæ, ſi deſit communicatio externa reſpectu aliorum fidelium, vel ſubjectio reſpectu Prælatorum; unde excommunicatus poteſt quidem in Eccleſia manere in voto, adeóque etiam pœnitentiam agere; ſed non manet in ea reipſa. Ad confir. Textum S. Auguſtini Bellarminus *tom. 2. controv. 1. l. 3. de Eccleſia c. 6.* ſuſpicátur eſſe corruptum, & omiſſam particulam *non*, ut legendum revera ſit: *Neque enim non ſeparamus*; nam ſtatim ſequitur: *Et ubi hoc facere, pacis, & tranquillitatis Eccleſiæ gratiâ, non permittimur, non tamen ideo Eccleſiam negligimus*: quæ verba non congruunt omiſſioni ſeparationis. Quodſi textus corruptus non ſit, dicendum eſt cum eodem Bellarmino, per populum DEI non intelligi membra Eccleſiæ, ſed intelligi electos, ſeu omnes ſalvandos, à quibus ſeparare non intendunt Epiſcopi, aut alii Prælati, etiam eos, quos excommunicant.

305. Ob. 8. Eccleſia poteſt punire

ſchiſmaticos, hæreticos, & excommunicatos: ergo ſunt intra Eccleſiam. prob. conſ. *1. Corinth. 5. v. 12.* dicitur à S. Paulo: *Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt, judicare?* ergo Eccleſia non judicat, conſequenter nec punit eos, qui non ſunt ejus membra. Confir. Epiſcopi, incidentes in hæreſin, poſſunt validè exercere actus ordinis, e. g. conſecrare, ordinare: ergo adhuc ſunt membra Eccleſiæ. Reſp. neg. conſ. Cùm ſchiſmatici, & hæretici, habeant characterem baptiſmalem, hoc ipſo habent debitum redeundi ad Eccleſiam, à qua diſceſſêre: ſicut ergo oves, fugientes extra ovile, poſſunt à paſtore è fuga retrahi, & verberibus etiam ad redeundum cogi: ita poſſunt ſupradicti plecti ab Eccleſia; unde non ſunt membra Eccleſiæ in re, ſed in debito, & jure.

Textus autem Apoſtoli tantùm intelligendus eſt de iis, qui ità foris ſunt, ut nunquam fuerint intus, nec ratione characteris habeant debitum redeundi, ùt ſunt Gentiles, & Judæi. Ad confir. neg. conſ. nam Epiſcopi ratione ejusdem characteris, & debiti redeundi ad Eccleſiam, ſeu tanquam membra, non quidem in re, ſed in voto, habent capacitatem ad aliquas functiones Eccleſiaſticas; item habent exercitium jurisdictionis, dum fideles reputantur; quippe hoc neceſſarium eſt ad rectam gubernationem Eccleſiæ, quæ non judicat de internis, niſi per externa: & cuius alia membra aliàs ſæpe paterentur inevitabile

tabile, & graviſſimum damnum; quia e. g. neſcirent, Epiſcopum, vel parochum eſſe excommunicatum. Unde Canus *l. 4. de locis Theol. c. 6. ſeu poſtremo. reſp. ad 12. arg.* ait: *Summum Pontificem, Epiſcopos, cæterósque Eccleſiæ miniſtros, poteſtate, ac juriſdictione, per hæreſim abditam, interiorémque privari, non modò non certum, ſed ne probabile quidem eſſe, maxima auctoritate Theologi affirmant.*

ARTICULUS III.

An Eccleſia ſit infallibilis Regula fidei.

306. DIco cum omnibus Catholicis. Eccleſia eſt regula fidei, ſeu credendorum infallibilis. Ut autem Gormaz *de virt. Theol. n. 436.* rectè notat *regula fidei*, prout hîc accipitur, eſt *infallibilis propoſitio, vel applicatio doctrinæ fidei;* non enim hîc per regulam fidei tantùm intelliguntur quicunque *Loci Theologici*, ex quibus ſcilicet ſolent erui argumenta pro concluſionibus Theologicis: & qui non omnes ſunt regula fidei. Solent autem aſſignari decem, ſcilicet 1. *ratio humana.* 2. *auctoritas philoſophorum.* 3. *hiſtoria humana, etiam Eccleſiaſtica.* 4. *communis ſententia ſcholaſticorum.* 5. *conſenſus Patrum* (quando aliquid communiter quidem docent, ſed non

Digitized by Google

ùt verbum DEI traditum) & hi quinque loci non ſunt regula fidei. Reliqui verò quinque ſcilicet 1. *Sacra Scriptura*, 2. *Traditio*. 3. *Eccleſia*. 4. *Concilium Oecumenicum*. 5. *Romanus Pontifex definiens*, poſſunt (ùt patebit ex dicendis) eſſe regula fidei: quanquam Scriptura, aut traditio ſe ſolis non ſint regula fidei, ſed juncta explicatione, ſeu applicatione Eccleſiæ, ſub qua comprehenditur Concilium, & Pontifex: adeóque tres ultimi loci poſſunt reduci ad unum, ſcilicet ad Eccleſiam, vel per ſe, vel per Concilium, vel per ſuum Caput loquentem.

307. Prob. jam concluſio. Cùm nec Scriptura ſola, nec traditio, nec ſpiritus privatus, ſufficienter applicent nobis verbum DEI, certè debet dari adhuc alia regula: cúmque fides debeat eſſe firmiſſima, & immutabilis, debet etiam ejus regula eſſe infallibilis; aliàs enim, deprehenſo poſtea errore, aſſenſus prudenter mutaretur: ergo debet dari alia regula infallibilis: hæc regula alia non poteſt aſſignari, quàm Eccleſia, ſeu ejus definitivum judicium: ergo. ant. videtur innegabile; aliàs enim Chriſtus non fuiſſet ſat providus, & deſtituiſſet Eccleſiam ſuam medio maximè neceſſario: reliquiſſet eam in ſumma confuſione, & incertitudine, diviſione, & diſſenſu.

Nam, ſi nemo Scripturam, vel traditionem, infallibiliter applicaret, vel res dubias, ultimo, & infallibili judicio, decideret: tunc (ſicut videmus modò apud hæreticos

ticos contingere) nihil certi foret; & cùm plurimi inter ſe non convenirent in opinionibus ſuis, eſſent inter ſe diverſi, & diſſentientes (certè quamprimum Lutherus infallibilitatem Eccleſiæ, tanquam regulæ, negavit, infinitæ propemodum ſectæ ex ejus hæreſi ortæ ſunt) cúmque ex minùs doctis, alii his, alii aliis, adhærerent, forent ſectæ, & partiales Eccleſiæ innumeræ: plurimi dubitarent in utramque partem, non ſinè confuſione: maximè autem rudes deſtituerentur omni applicatione firma, & digna, cui ſecurè poſſent fidere; cùm non niſi ex auctoritate res fidei diſcere poſſint: imò etiam docti deſtituerentur neceſſario medio, ex hac ipſa ratione; quia & hi ſuo judicio infallibiliter fidere, niſi per magnam præſumptionem, non poſſunt: & ipſi quoque res adeò ſublimes, quas fides proponit, ex auctoritate diſcere debent.

Confir. 1. Chriſtus ſcivit, orituras eſſe varias hæreſes: & utique voluit inſtituere Eccleſiam rite ordinatam, tanquam bonam rempublicam: ergo, ſicut in civilibus debet dari magiſtratus, habens auctoritatem, leges interpretandi, ità etiam debet dari ſimilis auctoritas in Eccleſia: & quidem, ſicut legislator, ſi poſſet dare infallibilem interpretationem legum civilium, malè faceret, ſi daret fallibilem: ità etiam Chriſtus, cùm potuerit dare infallibilem regulam, non bene dediſſet fallibilem. Confir. 2. Si Eccleſia non eſſet infallibilis, poſſet contingere, ut doctrina ab ea tradita falleret:

Digitized by Google

ergo ſine vitio aliquis ab ea diſcederet, ſi fallitatem agnoſceret: ergo hæreſis, prout ſignificat diſceſſum ab Eccleſia in credendis articulis, ex genere ſuo non eſſet vitium: quod eſt per ſe falſum.

308. Probatur 2. concluſio contra hæreticos, admittentes Sacram Scripturam, ex hac ipſa. *Matth. 28. v. 20.* dicit Chriſtus: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* item *Joannis 14. v. 16. Ego rogabo Patrem, & alium paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum, ſpiritum veritatis.* & paulò pòſt de eodem Spiritu. *v. 26. Ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcunque dixero vobis.* & *c. 16. v. 13. Cùm autem venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* item *Matth. 16. v. 18. Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.* iterum *Matth. 18. v. 17. Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus.* rurſus *ad Epheſ. 4. v. 11. Ipſe dedit quosdam quidem Apoſtolos, quosdam autem prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem paſtores, & doctores, ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti, donec occurramus omnes, in unitatem fidei, & agnitionis filii DEI.* & *1 ad Timoth. 3. v. 15. Eccleſia DEI vivi, columna, & firmamentum veritatis.*

Ex his manifeſtè habetur, Eccleſiam non tantùm pro aliquo tempore, ſed uſque

ad

ad ſæculi finem, & in æternum, fore ſemper dirigendam à Spiritu S. ne erret, vel ne cadat columna veritatis: aut ne fideles, qui eam, per paſtores, & doctores ſuos, loquentem tenentur audire, ab ea decipiantur: ne denique inferni potentia contra eam prævaleat, eripiendo veram fidem, & conſequenter etiam ſanctitatem, quæ fide fulcitur. Confir. 1. Eccleſia debet ſemper eſſe ſancta: ergo debet etiam eſſe infallibilis; aliàs enim poſſet docere doctrinam non ſanctam: quo caſu non eſſet ampliùs ſancta, ſanctitate ſuæ doctrinæ, imò nec morum; quia falſitas doctrinæ ſtatim poſt ſe traheret etiam aliquam maculam in moribus, ſaltem in plurimis membris. Confir. 2. S. Paulus *ad Titum 3. v. 10.* ait: *Hæreticum hominem, poſt unam, & ſecundam correptionem, devita, ſciens, quia ſubverſus eſt,*: at, quomodo devitabimus, & ſciemus, eum ſubverſum, niſi Eccleſia id nos infallibiliter doceat? ergo hæc debet eſſe infallibilis.

309. Probatur concluſio 3. ex SS. Patribus, quorum infinitos textus adducere, quia impoſſibile eſt, paucos tantùm delibabo. S. Irenæus *l. 3. adversùs hæreſes c. 4. Non oportet adhuc quærere apud alios veritatem, quam facile eſt ab Eccleſia ſumere; cùm Apoſtoli, quaſi in depoſitorium dives, pleniſſimè in eam contulerint omnia, quæ ſunt veritatis.* S. Cyprianus *l. de unitate Eccleſiæ. Hanc unitatem* Eccleſiæ *qui non tenet, DEI legem non te-*

net: non tenet Patris, & Filii fidem: vitam non tenet, & ſalutem. S. Auguſtinus jam relatus eſt *n. 147. & 276.* inſuper *enarrat: in pſal. 30. concion. 1. ante medium.* ait: *In Chriſto loquitur Eccleſia, & in Eccleſia loquitur Chriſtus, & corpus in capite, & caput in corpore.* S. Hieronymus *epiſt. 57. ad Damaſum. Beatitudini tuæ, id eſt, cathedræ Petri, communione conſocior: ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio.*

Huc etiam faciunt omnia illa, quæ Patres paſſim docent, de Eccleſiæ indefectibilitate, de Conciliorum univerſalium, & Romani Pontificis auctoritate. Tandem dicta hucusque confirmat praxis communiſſima, atque perpetua fidelium: qua dubiorum ſolutionem ſemper petierunt ex Eccleſiæ definitione: & qui Eccleſiæ contradicere auſi fuerunt, ſemper hæretici habiti ſunt, ùt oſtendi poteſt per ſingula ſæcula. Nec dici poteſt, illos habitos fuiſſe hæreticos, non quia Eccleſiæ definitionibus, ſed quia SS. Scripturis ſe ſe oppoſuerunt; hoc enim ex eo falſum eſt, quòd multæ hæreſes ex ſolis Scripturis clarè confutari non potuiſſent, ùt poſſet oſtendi, enumerando varios errores, Quartodecimanorum, Novatianorum, Arianorum, Macedonianorum, Anabaptiſtarum: qui omnes etiam pro ſe Scripturas allegabant.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

310. OB. 1. Eccleſia à SS. Scripturis, & Patribus, comparatur lunæ: ergo, ſicuti iſta eclypſin patitur, & deficit, ità poteſt etiam Eccleſia deficere à lumine fidei. Confir. Eccleſia poteſt ſaltem deficere à veritate inculpabiliter; hoc enim non obeſt fidei: ergo. Reſp. neg. conſ. Similitudo utique non debet eſſe omnimoda: igitur ea tantùm ſtat in hoc, quòd, ſicut luna initio menſis ſui creſcit, uſquedum plena ſit, ità Eccleſia creverit, uſquedum perfecta fuerit. 2. quòd, ſicut luna lumen habet à ſole, ità Eccleſia lumen fidei habeat à Chriſto. 3. quòd, ſicut luna eclypſin patitur, ità Eccleſia patiatur perſecutiones, quibus aliquando imminuta eſt fidelium numero, vel etiam externo, & aperto ſplendore, ùt dictum *n. 290.*

Ad confir. neg. ant. nam licèt inculpabiliter à veritate deficere poſſit homo privatus, tamen hoc non poteſt contingere in Eccleſia; aliàs enim non ampliùs eſſet columna, & firmamentum veritatis: nec maneret cum ipſa ſpiritus veritatis: omniáque forent dubia, etiam ipſa Scriptura; cùm dubitari poſſet, an non circa hanc ipſam Eccleſia inculpabiliter erraret. Nec dici poteſt ſufficere, modò Eccleſia ſit infalli-

fallibilis in deſignanda vera Scriptura; ſi enim infallibilis eſt in hoc puncto, cur non in aliis? 2. niſi ſaltem ſit Eccleſia etiam infallibilis in explicatione Scripturæ, nondum eſt ſatis conſultum; cùm Scriptura ſit obſcura, nec ſe ſola clarè intelligatur, ùt dictum *à n. 181. & ſeq.* 3. cùm non omnia in Scriptura contineantur, ùt *n. 192.* probatum eſt, debet etiam Eccleſia eſſe infallibilis, quoad rite determinanda illa, quæ ex traditione creduntur, eáque etiam rite explicanda, adeóque quoad omnia, extra, & intra Scripturam definienda.

311. Ob. 2. Eccleſia poteſt errare tempore ſedis vacantis, ſeu quando nullus eſt Pontifex, vel tempore ſchiſmatis, quando plures ſunt Pontifices dubii: ergo. Reſp. neg. ſuppoſitum, quòd tunc aliquid poſſit definiri, tanquam de fide credendum; nam tempore ſedis vacantis, Cardinales tantùm habent auctoritatem ad eligendum Pontificem: tempore verò ſchiſmatis Concilium Generale congregatum tantùm habet auctoritatem, ſeu poteſtatem, ſibi providendi de certo capite, ſeu creandi legitimum, & indubitatum Pontificem: non verò habet poteſtatem condendi leges univerſales, quæ vim habeant obligandi Eccleſiam, independenter à confirmatione veri Pontificis; nam, ùt Eximius Doctor *l. 4. de legibus c. 6. n. 4.* latè oſtendit, Concilium tempore ſchiſmatis tantùm habet poteſtatem illam, quæ neceſſaria eſt, velut ad defenſionem Eccleſiæ, eámque pacificandam, eligendo Pontificem

ficem certum : quam poteſtatem ei tribuit jus naturale, ſicut optimatibus regni, in ordine ad conſtitutionem regis. At verò majorem poteſtatem, nec jus naturale, nec poſitivum, Concilio in eo caſu tribuit ; cùm nullum jus, plus aliquid tribuens, oſtendi poſſit; unde ad ſummum obligarent Eccleſiam tales leges vi ſpontaneæ acceptationis.

312. Ob. 3. Eccleſia eſt libera ad credendum: ergo poteſt non credere: ergo poteſt fides omnis deficere: ergo Eccleſia non eſt abſolutè infallibilis. Reſp. 1. Pontificem, & Concilium, quando repræſentant totam Eccleſiam, & quando totam Eccleſiam obligant, non eſſe liberos, ad docendum verum, vel falſum ; nam tunc aſſiſtentia Spiritûs S. id impedit. Interim tamen habent ſufficientem libertatem ad meritum, ùt Chriſtus, qui etiam non poteſt dicere falſum. Habent ſcilicet tunc Pontifex, & Concilium, libertatem contradictionis, ad loquendum, vel omnino tacendum: habent etiam libertatem, ad varias bonas intentiones, & amplectenda motiva, impellentia ad volendum definire. Sed tamen per hoc nondum ſatisfit argumento ; nam per hoc non tollitur, quo minùs tota Eccleſia, ſeu omnia ejus membra, etſi rectè doceant, tamen malè credant, non aſſentiendo propriæ doctrinæ: atqui ſic deficeret fides totius Eccleſiæ, adeóque etiam ipſa ; nam ad eam conſtituendam, non tantùm requiritur doctrina vera, ſed etiam cœtus fidelium rite credentium.

Reſp.

Digitized by Google

Resp. igitur 2. cum Gormaz *de virt. Theol. n. 376.* dist. ant. Ecclesia est libera ad credendum libertate antecedente. conc. ant. libertate consequente. neg. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. cons. Antequam DEUS determinaverit, creare hos homines, & facere, ut nascantur in religione Catholica, jam prævidit, quòd plurimi his, vel illis auxiliis, sint consensuri, & cum istis rite crediturí; unde postea eo decreto, quo determinavit, eos creare, etiam decrevit, pluribus quovis tempore dare auxilia illa congrua: & simul prædefinivit eorum fidem: quod decretum prædefinitivum, licèt sit antecedenter impedibile, adeóque quilibet possit antecedenter à fide deficere, non tamen est frustrabile consequenter; hinc nunquam omnes deficient. Quare etiam consequenter ad hanc scientiam, de aliquorum in fide perseverantia, sub his, vel illis auxiliis, & consequenter etiam ad decretum DEI, dandi ea auxilia, potuit DEUS infallibiliter promittere, quòd nunquam sit tota Ecclesia à fide defectura: neque ea promissio, subsequens illam scientiam mediam, ullatenus tollit libertatem. Sed fusior hujus rei explicatio petenda est ex tractatu de DEO, ubi de prædefinitionibus agitur.

313. Ob. 4. Ecclesia sunt tantùm homines: sed hi possunt errare: ergo. Confir. Singuli homines possunt errare: ergo etiam omnes. Resp. dist. ma. Ecclesia ùt considerata sinè assistentia Spiritûs S. sunt tan-

Digitized by Google

tantùm homines. conc. ma. ùt conſiderata cum illa aſſiſtentia. neg. ma. & diſt. fic mi. neg. conſ. Eccleſia quidem, ſi conſideretur tantùm ùt congregatio piiſſimorum, & doctiſſimorum hominum, habet maximam auctoritatem: attamen ea nondum omnino infallibilis eſt: adeóque nondum ſufficit ad applicandum infallibiliter verbum DEI; unde accedit promiſſa aſſiſtentia Spiritûs S. docentis omnem veritatem, quæ addit infallibilitatem.

Ad confir. om. ant. neg. conſ. Non eſt bonum hoc argumentum, à ſenſu diſtributivo ad collectivum; ſicut non eſt bonum: Singuli teſtes non faciunt plenam probationem: ergo neque omnes; quia ſcilicet, ùt non quilibet teſtis ſolus habet auctoritatem requiſitam à legibus, ità nec ſinguli homines habent aſſiſtentiam Spiritûs S. quæ promiſſa eſt Eccleſiæ: & collectio Eccleſiæ eſt ſaltem conditio, ſinè qua non eſt promiſſa illa aſſiſtentia cuilibet in particulari. Dixi om. ant. propter Summum Pontificem, de quo inferiùs. Addo, quòd miniſter quilibet Eccleſiæ, qui non tantùm materialiter eſt miſſus, ſed formaliter, ſive, dum loquitur formaliter ùt miſſus, ſeu explicat doctrinam Eccleſiæ verè talem, concipiatur à fidelibus habere infallibilitatem ſaltem actualem, ſeu quoad illum actum docendi, non verò habitualem, & permanentem; quia in alia occaſione hic ipſe miniſter poteſt docere aliquid contrarium doctrinæ Eccleſiæ.

314. Dices. Nunquam aliquid definitur à tota Eccleſia; quis enim ex omni mundo omnes fideles colligat in unum Concilium? Reſp. Sicut in civilibus dicitur respublica, vel urbs, aliquid ſtatuiſſe, quamvis non omnes cives id ſtatuerint, ſed tantùm ſenatus, licèt omnium civium communis cauſa agatur: ità etiam dicitur Eccleſia aliquid definiviſſe, licèt non omnes fideles id decreverint, modò paſtores, & doctores Eccleſiæ, qui ei promiſſi ſunt, & quibus etiam aſſiſtentia Spiritûs S. promiſſa eſt, aliquid decidant. Iſti autem ſunt primò Romanus Pontifex, per ſe, vel per ſuos legatos præſens: dein Epiſcopi, quibus S. Paulus *Act. 20. v. 28.* ait: *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam DEI.*

Horum, in Concilo generali (quantum fieri moraliter poteſt; nec enim Spiritus Sanctus, ut aſſiſtat, exigit aliquid moraliter impoſſibile) congregatorum, definitionibus, ſecurè fidunt fideles cæteri. Nec ullo modo, ùt ſectarii quidam contendunt, in Conciliis etiam, ùt judices debent adeſſe laici; hoc eſt enim contra omnem antiquiſſimam praxin; nam laici ſunt oves, & non paſtores: imò nec inferiores Epiſcopis ſacerdotes admittuntur ùt Judices; nam nec iſti ſunt illi ſublimes paſtores, & ſucceſſores Apoſtolorum, quibus aſſiſtentia Spiritûs S. promiſſa eſt: quamvis ſoleant multi adhiberi ùt Theologi, & conſiliarii. Adde, quòd, ſi omnes convocarentur, Concilium tale

ob

ob multitudinem regi non poſſet, ſed confuſio ingens naſceretur.

315. Dices. Iſta aſſiſtentia Spiritûs S. gratis fingitur. Reſp. eam fuiſſe toto articulo præcedenti fusè probatam. Replicabis, aſſiſtentiam illam probari ex Scripturis legitimè explicatis, & legitimam explicationem probari per aſſiſtentiam Spiritûs S. adeóque per circulum vitioſum. Reſp. 1. eſſe falſum, quòd ea aſſiſtentia tantùm probetur ex Scripturis; nam probationes allatæ *n. 307.* ſunt ex ratione, non ex Scripturis petitæ. Licèt autem ſequentes probationes ex Scripturis ſint, non fit circulus vitioſus; nam hic tunc fit, quando duo mutuò ità probantur, ut neutrum independenter ab altero probetur: ſicut hæretici plures probant mutuò Scripturam, & ſpiritum privatum. At nos ab initio, independenter à Scriptura probamus, Eccleſiam veram eſſe Catholicam, Idque fusè per plurima ſigna, & motiva credibilitatis: ex quo, præſertim additis rationibus *n. 307.* allatis, ulteriùs ſequitur, Eccleſiam eam habere infallibilem aſſiſtentiam Spiritûs S. tum in aliis dogmatibus, tum etiam in explicanda legitimè Scriptura.

Ex Eccleſia autem ſic jam priùs probata, dein probamus ipſam Scripturam, ejúsque legitimum ſenſum, atque explicationem. Et hinc, quando dein etiam ex Scriptura ulteriùs ad abundantiam probamus Eccleſiam, tam parum facimus circulum vitioſum, quàm parum fecerunt circulum vitioſum Chriſtus Dominus, & S. Joannes,

dum

dum mutuò de ſe invicem teſtimonium perhibuerunt; cùm, ſicut Chriſtus teſtimonium dedit Joanni, ùt habens aliunde auctoritatem, ita etiam Eccleſia, ùt aliunde habens auctoritatem, teſtimonium det Scripturæ: & ſicut Chriſtus etiam à Joanne poſtea accepit teſtimonium, ità etiam Eccleſia à Scriptura teſtimonium recipiat, præſertim contra eos, qui Scripturam admittunt.

316. Ob. 5. Saltem non poteſt probari, quòd aſſiſtentia Spiritûs S. promiſſa ſit, non tantùm Apoſtolis, ſed ſucceſſoribus quoque, & Eccleſiæ poſteriori, præſertim viſibili, & non tantùm inviſibili: ergo. Reſp. neg. ant. nam probationes à nobis, tum ex ratione, tum ex Scripturis allatæ, probant aſſiſtentiam Spiritûs S. uſque ad conſummationem ſæculi, ſeu finem mundi: & rectè S. Auguſtinus *enarrat. in pſal. 47 ſub finem* ait: *Illis* Apoſtolis *loquebatur Chriſtus, & nos ſignificabat, cùm diceret: Ecce ego vobiscum ſum omnibus diebus usque ad conſummationem ſæculi.*

Quòd autem viſibili Eccleſiæ Spiritûs S. aſſiſtentia promiſſa ſit, probatur facilè; quia Chriſtus eam fruſtra promiſiſſet inviſibili, quam nemo agnoſceret, nemo audiret, nemo, niſi in rariſſimo caſu, inveniret. Et utique promiſſa eſt aſſiſtentia dicta illi Eccleſiæ, quam nos DEUS voluit doceri, quam debemus ingredi, & in qua debemus ſalvari &c. Certè non haberemus medium neceſſarium ſalutis, nec fundamentum ullum fidei

dei, ſummè neceſſariæ ad ſalutem, niſi ipſa Eccleſia viſibilis foret columna, & firmamentum veritatis; quale eſſe non poteſt ſinè aſſiſtentia Spiritûs Sancti.

Nec dicas, Eccleſiam tantùm habere aſſiſtentiam Spiritûs S. ſi adhibeat debitam diligentiam, in inquirenda veritate, quæ tamen diligentia poſſit omitti; nam reſpondeo: vel non eſt neceſſaria talis diligentia: vel, ſi neceſſaria eſt, etiam DEUS providebit certiſſimè, ut ea non omittatur, aut definitiones temerariè fiant, ne omnia incerta ſint: quod DEUS non vult permittere. Hinc de definitionibus abſolutè editis dubitari nunquam debet, eas eſſe legitimè factas. Valentia. *tom. 3. diſp. 1. q. 1. punct. 7. quæſtiun. 6. ad 6. object.* cùm putet, etiam abſque diligentia adhibita infallibiles fore definitiones, concludit conſequenter, ſtudium, ac diligentiam, Pontifici (& par eſt ratio de Conciliis) tantùm neceſſariam eſſe, ut ſinè culpa definiat, & convenienter: non tamen, ut definiat infallibiliter. vide etiam infrà *n. 381. ob. 3.*

317. Ob. 6. Juxta nos Sacra Scriptura ſubijceretur judicio Eccleſiæ: hoc eſt abſurdum: ergo. Reſp. neg. ma. vel enim intelligis per *ſubijci*, quòd Eccleſia debeat judicare, an id, de quo certò conſtat, eſſe verbum DEI, ſit verum: & neg. ma. nequo enim hoc ullo modo à nobis aſſeritur: vel intelligis tantùm, quòd Eccleſia debeat definire, an aliquis liber ſit Sacra Scriptura: vel an ſit vera ejus editio, vel quis ſit legiti-

antecedens, non ſtatim verum foret conſequens; Synagoga enim non fuit Eccleſia univerſalis, nec Pontifex illius habuit poteſtatem in omnes fideles, ſed ſolùm in populum Hebræorum: extra quem erant alii fideles, qui obſervantes legem naturalem, poterant extra Synagogam ſalvari.

Neque enim tunc tenebantur fideles omnes acceptare legem Moyſis, ſed ſolus populus Hebræorum; cùm tamen modò non ſit ſalus extra Eccleſiam Chriſti, ùt expreſsè definit Tridentinum *in formula profeſſionis fidei*, & priùs jam definivit Lateranenſe ſub Innocentio III. *C. firmiter. de ſumma Trinitate, & fide.* Unde, etſi Synagoga erràſſet, tamen potuiſſent juſti plures vitam æternam adipiſci, nec tota DEI Eccleſia in terris defeciſſet. At verò, ſi erraret Eccleſia Chriſti, tunc tota deficeret Eccleſia DEI, nec extra illam poſſet obtineri ſalus.

319. Reſp. 2. neg. ant. Synagoga nunquam tota erravit, ſaltem usque ad Chriſtum; nam quod attinet ad vitulum adoratum, præterquam, quòd tunc Aaron necdum fuerit ſummus ſacerdos, non eſt verum, omnes omnino illum adorâſſe; cùm præcipui duo viri, Moyſes, & Joſue, id non fecerint: alios etiam ab illo ſcelere remotos fuiſſe, colligitur ex eo, quòd ſtatim Moyſi ſe junxerint filii Levi, & multos propter cultum vituli occiderint. Quod ad Eliæ tempora attinet, reſponſum eſt ſatis *eodem n. 290.*

Ad Iſaiam dic, ſæpe in Scripturis de

omnibus dici, quod convenit tantùm majori parti, vel pluribus; ùt obſervat S. Auguſtinus citatus *n. 302.* Tandem, cùm Synagogæ non fuerit promiſſa aſſiſtentia Spiritùs S. æternùm (cùm nec ipſa æternùm durare debuerit, ſed in Eccleſiam novam mutari) mirum non eſt, quòd in ejus Pontifice Caipha, præſente jam Chriſto, infallibilitas defecerit: quanquam tunc, non tam Synagoga defeciſſe, quàm incepiſſe mutari in novam Eccleſiam dici poſſit. Sed neque omnes defecerunt tunc à vera fide; cùm Chriſtus habuerit multos ſequaces.

320. Ob. 8. Ipſa etiam Eccleſia novi teſtamenti erravit, & rurſus etiam errabit: ergo. ant. prob. 1. Totum Concilium Ariminenſe approbavit Arianiſmum, ità, ut S. Hieronymus *in dialog. adversùs Lucifer. anos. c. 7.* dicat: *Ingemuit totus orbis, & ſe Arianum miratus eſt.* 2. Adventus Chriſti ſecundus ad judicium non erit, ùt dicitur *2. ad Theſſal. 2. v. 3. Niſi venerit diſceſſio primùm, & revelatus fuerit homo peccati:* hoc eſt, niſi omnes reliquerint fidem, & venerit Antichriſtus. 3. Angelus *Daniel. 9. v. 27.* dicit: *Deficiet hoſtia, & ſacrificium.* Tandem 4. dicit Chriſtus *Lucæ 18. v. 8. Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?* quaſi diceret: non inveniet: ergo.

Reſp. neg. ant. ad 1. prob. om. ant. neg. conſ. Etſi Ariminenſes Patres errâſſent, non fuit approbatus eorum error à Romano Pontifice: imò nec omnes illi Patres conſen-

ſenſerunt errori: ſed aliqui ex ipſis, diſceſſerunt in locum, qui etiamnum dicitur *Catholica*. Dein plures propriè hæreſin non confirmârunt, ſed decepti ab Arianis tantùm conſenſerunt, ut omitteretur vox *homouſios*, ſeu *conſubſtantialis*, non quaſi Chriſtus non eſſet talis; ſed tantùm, ut tolleretur occaſio diſcordiarum: in quo quidem illi Patres negligenter egerunt; ſed tamen eos propterea hæreticos fuiſſe, evinci non poteſt.

Accepit quidem inde orbis occaſionem alicujus ruinæ, præſertim Arianis rem aliter vulgantibus: & hinc S. Hieronymus rhetorum more dixit, mundum ſe ingemuiſſe Arianum: attamen plurimi, & ipſe Romanus Pontifex Damaſus, ac innumeri alii, manſerunt apertè Catholici. Quod attinet ad alia Concilia, in quibus aliqui volunt, errores notare, ſciendum eſt, illa, aut non fuiſſe generalia, ſed tantùm diæceſana, vel provincialia: aut non fuiſſe legitimè convocata: aut à Pontifice non fuiſſe confirmata: aut non errâſſe in materia fidei, vel moralium præceptorum, ſed fortè tantùm in aliqua quæſtione puri facti, ùt dicemus *n. 324.*

321. Ad 2. Diſceſſio illa ex S. Ambroſio, Primaſio, & Sedulio *apud Cornelium in hunc locum*, eſt ſeparatio à Romano imperio, ut ſcilicet Romanum imperium omnino intereat, ſicut e. g. imperium Aſſyriorum. Quòdſi velis, per eam diſceſſionem etiam intelligere diſceſſionem à fide,

nunquam illa erit totius Eccleſiæ, ſed tantùm plurium, remanente tamen ſemper aliquo cœtu, quanquam minore, fidelium. Ad 3. Angelus ibi loquitur de everſione Hieroſolymæ, & ceſſatione ſacrificiorum Judaicorum, ùt explicant SS. Chryſoſtomus, Hieronymus, Auguſtinus, & alii, patétque ex eo, quòd ille defectus prænuntiatus debebat fieri tempore ſeptuageſimæ hebdomadæ, in qua occidendus erat Chriſtus, ante cujus mortem vigebant ſacrificia Judaica. Ad 4. Ex verbis illis Chriſti non poteſt evinci, nullum, ſed ad ſummum, paucos tunc fore reſpectivè fideles, quanquam S. Hieronymus *dialogo adversùs Luciferianos c. 6.* dictum illud non intelligat de fide tantùm ſimpliciter tali, ſed de fide eximia, quæ eſt paucorum. Quæ alia circa Concilia, vel Summos Pontifices, obiici ſolent, ſuo loco ſervamus.

ARTICULUS V.

Quænam Propoſitio, vel Definitio Eccleſiæ ſit infallibilis Regula credendi.

322. DIco 1. Canones, ſeu definitiones Conciliorum generalium, univerſalem Eccleſiam repræſentantium, legitimè ſtatuti, ſunt infallibilis regula credendi. ità Catholici omnes. Concilium autem generale, ſeu univerſale, aut œcumenicum cenſetur illud, cui

cui intereſſe poſſunt, imò debent omnes totius orbis Epiſcopi, niſi legitimè impediantur: & huic nemo legitimè præſidet, niſi Romanus Pontifex, vel ejus Legati: ſolus etiam Papa Romanus illud indicere poteſt, ùt Bellarminus *tom. 2. controv. 1. l. 1. de Conciliis c. 12.* oſtendit. Unde, quando antiquitus leguntur aliqua Concilia, indicta ab imperatoribus, intelligendum id eſt, quòd ad imperatorum petitionem Concilia fuerint indicta à Pontificibus, & ab imperatoribus adjuta, ac promota eorum executio.

Alia autem Concilia dicuntur, vel *Nationalia*, ad quæ Epiſcopi alicujus totius nationis e. g. Africæ, aut Galliæ, convocantur, aut conveniunt: vel *Provincialia*, ad quæ conveniunt Epiſcopi alicujus totius provinciæ, à Metropolitano, vel Primate, vel Archiepiſcopo convocati: vel *Epiſcopalia*, aut *Diœceſana*, ad quæ Clerus inferior ab Epiſcopo convocatur. Hæc autem Concilia per ſe infallibilia non ſunt, & multa eorum errârunt. Si tamen à Pontifice Romano approbata fuerint, eorum definitiones non minùs, quàm ipſius Pontificis (de quibus infrà *à n. 352.*) infallibilitatem habent. (Quodſi etiam non ſint approbata Concilia provincialia, attamen neque ſint reprobata, magnam auctoritatem, & pondus meritò habent, ùt obſervat Canus *de locis Theologicis l. 5. c. 4.* quia, ùt ait hic auctor, *communis Eccleſiæ, vel ſilentio, vel etiam implicito conſenſu, commendantur, ſi ad Eccleſiæ communi-*

munem notitiam pervenerint; non enim fit aliquo pacto verisimile, ut Concilii provincialis, toto orbe vulgati, hæresin Ecclesia diu dissimulaverit.

Prob. concluſ. 1. Si Concilium generale in definitionibus ſuis poſſet errare, errare quoque poſſet Eccleſia; nam Concilium repræſentat Eccleſiam, & fideles omnes debent obedire definitionibus Conciliorum; cùm enim non poſſint convenire in unum omnes omnino fideles, ex omni orbe terrarum, docti, & indocti &c. debet certè à primariis Eccleſiæ membris, id eſt, à paſtoribus, & doctoribus, decidi, quid ſit credendum; eos enim, ùt *Actor. 20 v. 28.* dicitur, *Spiritus Sanctus poſuit, regere Eccleſiam DEI:* & ipſis debent alii fideles obedire; cùm ſint oves, ac diſcipuli: ſicut alii ſubditi debent obedire legibus, in comitiis regni ſtatutis: ergo errante Concilio erraret Eccleſia: atqui Eccleſiam errare non poſſe, probatum eſt *n. 306.* ergo.

323. Prob. concluſ. 2. ex SS. Patribus, imò ex conſenſu totius Eccleſiæ; nam ſemper à SS. Patribus, & tota Eccleſia, tanquam firmiſſimum, & veriſſimum habitum eſt, quod in aliquo Concilio generali erat definitum. S. Athanaſius. *epiſt. ad Epictetum Corinthiorum Epiſcopum initio* ait, *Hæreticorum inanem garrulitatem Nicæno Concilio ſedatam eſſe ..... quæ* Synodus *omnium hæreſeon profligatarum, ac inprimis Arianæ trophæum habenda eſt ..... Quæ igitur audaciâ fit, ut poſt tanti Concilii authoritatem*

tem, disceptationes, aut quæstiones instituant? S. Augustinus *epist. 118. sub initium* ait de plenariis Conciliis: *Quorum est in Ecclesia saluberrima authoritas:* & *l. 1. de baptis. contra Donat. c. 18.* S. Cyprianum ab hæresi absolvit, ex eo, quòd tunc, quando hic S. Martyr contrarium, propugnabat, nondum à Concilio generali fuisset definitus valor baptismi, ab hæreticis collati.

S. Gregorius *epistolarum l. 1. epist. 24. sub finem* ait: *Præterea .....sicut S. Evangelii quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere, & venerari me fateor.... Quintum quoque Concilium pariter veneror .... Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit.* Tandem universim SS. Patres, atque fideles, semper habuerunt pro exploratis hæreticis eos, qui generalibus Conciliis contumaciter resistebant: & hinc nunquam permissum fuit, ut hæreses, semel à tali Concilio damnatæ, rursus in controversiam vocarentur: quod tamen posset fieri, si definitiones illæ fallere possent: imò tunc omnia, quæ etiam ab adversariis admittuntur, incerta forent.

324. Addendum tamen hîc est, ipsos canones, seu definitiones Concilii quidem infallibiles esse: si quando autem definitionibus præmittantur aliquæ disputationes, vel etiam aliquæ rationes, aut alia, ad definitiones magis illustrandas, apponantur, ista non etiam paris esse authoritatis cum definitionibus, nisi quatenus in definitionibus denuo continentur; quia, licèt Concilium

circa talia erraret, nihil incommodi pateretur Eccleſia; nam non proponuntur fidelibus credenda illa præambula, aut rationes omnes, ſed tantùm definitiones.

Aliquando autem à Conciliis fiunt *decreta morum*, hoc eſt, præcepta moralia, omnibus obſervanda: & de his credendum eſt, nihil præcipi in iis, quod ſit malum, vel inhoneſtum; aliàs Eccleſia deficeret à ſanctitate doctrinæ: & ex eadem ratione credendum eſt, nihil ab Eccleſia prohiberi honeſtum, neceſſarium ad ſalutem. Aliquando verò Concilia aliquid decidunt circa aliquam quæſtionem facti: & tunc ſi factum ſit tantùm particulare, nec connexum cum quæſtionibus fidei, aut juris, nec ex verbo Divino, ſeu ſcripto, ſeu tradito, revelatum, Concilium quoad eam deciſionem non eſt infallibile; error enim talis non affert grave incommodum Eccleſiæ: nec in talibus habetur infallibilis aſſiſtentia Spiritûs S. Sed de his inferiùs plura.

325. Dico 2. Ad hoc, ut definitiones Conciliorum, etiam univerſalium, ſint legitimè conſtitutæ, aut firmatæ, adeóque infallibiles, accedere debet confirmatio, vel ratihabitio Romani Pontificis. ità Theologi Catholici communiſſimè. Supponitur autem, Pontificem eſſe legitimum, & indubitatum; aliàs enim, ſi plures in aliquo ſchiſmate, dubii forent Pontifices, poſſet Concilium generale dubios deponere, vel fortè potiùs declarare, nullum eſſe legitimum, & de indubitato ſibi providere, ùt dictum *n.* 311. Quòdſi Pontifex legitimus apertè lapſus eſ-

ſet

ſet in hæreſin, in eáque contumaciter perſiſteret, excideret eo ipſo ſuo officio, & poſſet à Concilio fieri ſententia declaratoria criminis, atque etiam declarari, quòd talis Papa à Chriſto eſſet poteſtate ſua privatus.

Unde in his duabus occaſionibus poſſet etiam convocari Concilium generale abſque authoritate Pontificis, quod in aliis caſibus fieri nunquam poteſt, ùt inter ſe conveniunt Doctores Catholici: & Pelagius II. *diſt. 17. cap. Multis.* conventum, Epiſcoporum abſque authoritate Romani Pontificis celebratum, vocat *conventiculum, vel conciliabulum;* quia, ùt ibidem ait Pontifex: *Multis denuo Apoſtolicis, & Canonicis, atque Eccleſiaſticis inſtruimur regulis, non debere abſque ſententia Romani Pontificis Concilia celebrari.* Et ſanè contra rationem aliquid toti Eccleſiæ proponeretur credendum, aut agendum, ſine authoritate illius, qui toti Eccleſiæ præeſt. His ſuppoſitis

326. Prob. concluſio 1. negativè. Infallitas Concilii, abſque confirmatione Pontificis, non poteſt ulla ratione oſtendi: ergo gratis aſſeritur. antec. prob. Inprimis non poteſt oſtendi facta à Chriſto promiſſio tali Concilio, de aſſiſtentia Spiritûs S. Dein neque ex natura rei talis infallibilitas neceſſaria eſt; nam habetur alia regula fidei, & morum in Eccleſia DEI, ſcilicet Concilii à Romano Pontifice approbati definitiones. Sed nec eſt aſſignabile ullum aliud caput, ex quo probaretur infallibilitas illa: ergo. Confirm. Non tantùm unum generale Concilium,

cilium, quia non fuit confirmatum à Romano Pontifice, fuit ab Ecclesia reprobatum tanquam erroneum, ùt Ariminense, Mediolanense, Ephesinum II. de quibus vide Francolinum *tyroc. Theol. p. 2. §. 2. n. 38.* Certè *an. Domini. 449.* Concilium generale Ephesinum II. erravit, approbando errores Eutychetis, reclamantibus Legatis Romani Pontificis, S. Leonis, & Dioscoro omnia violenter agente: idque Concilium postea S. Leo irritum, & nullius valoris esse declaravit: ergo talia Concilia non sunt infallibilia.

Prob. 2. conclusio positivè. Soli S. Petro, præ omnibus aliis Apostolis, Christus dixit *Matth. 16. v. 18. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam:* pro eodem solo Christus specialiter oravit, ùt ait *Luc. 22. v. 32. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua:* hunc solum Christus constituit Pastorem universalem gregis Dominici *Joan. ultimo v. 16. & 17. Pasce agnos meos ..... pasce oves meas.* Quod autem Christus Dominus dixit Petro, in ordine ad regendam Ecclesiam, idem dictum est successoribus ejus, Romanis Pontificibus; nam, cùm Christus voluerit Ecclesiam firmam esse usque ad mundi finem, quousque non voluit vivere S. Petrum, voluit certè alios ei succedere, qui regerent eodem modo usque ad mundi finem Ecclesiam suam.

327. Hoc etiam adeò receptum semper fuit omni ætate, ut Romani Pontificis Sedes, non nisi *Apostolica Sedes, Cathedra D. Petri,*

Petri, Locus Petri, ſit nominata: ipſe autem Papa ſit dictus *Supremus Chriſti in terris Vicarius, Divi Petri Succeſſor, Summus Eccleſiæ univerſalis Paſtor, Caput omnium Eccleſiarum, Eccleſiæ univerſalis Pontifex &c.* Hinc Florentinum ità definit *ſeſſ. 25. in literis unionis: Item definimus, ſanctam Apoſtolicam ſedem, & Romanum Pontificem, in univerſum orbem tenere primatum, & ipſum Pontificem Romanum, ſucceſſorem eſſe Beati Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totiúſque Eccleſiæ Caput, & omnium Chriſtianorum Patrem, & Doctorem exiſtere, & ipſi in Beato Petro paſcendi, regendi, & gubernandi univerſalem Eccleſiam, à Domino noſtro JESU Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe.*

Idem definit Lateranenſe, ſub Leone X. qui *in Bulla: Exurge Domine: in eodem Concilio contra Lutherum, ejúſque errores edita*, damnavit hanc ejuſdem hæreſiarchæ propoſitionem, ordine 25 tam. *Romanus Pontifex Petri ſucceſſor, non eſt Chriſti Vicarius, ſuper omnes totius mundi Eccleſias, ab ipſo Chriſto in Beato Petro inſtitutus.* Idem conſtat ex eodem Lateranenſi *ſeſſ. 11.* ſub Leone X. in quo hic *abrogationem Pragmaticæ Gallicæ*, ſeu Conſtitutionem: *Paſtor æternus gregem*: edidit, in qua dicitur, non tantùm S. Scripturæ, ſed & Patrum, & ipſorum Conciliorum confeſſione, manifeſtè conſtare, Romanum Pontificem ſuper omnia Concilia authoritatem habere. Idem quoque conſtat ex Conſtitutione Martini V.

Inter

Inter cunctas paſtoralis curæ: edita *an. 1418.* Pontificatûs ſui. *an. 1.* (electus namque eſt *an. 1417.*) in Concilio Conſtantienſi, quando hoc erat indubitatò legitimum.

Ex quibus ſic argumentor. Si definitiones Conciliorum forent infallibiles ante approbationem Pontificis, deberet etiam Pontifex illis ſe ſubmittere, ſuámque illis fidem accomodare: ergo non jam ſuper ipſum eſſet ædificata Eccleſia, ſed potiùs ipſe eſſet fundatus, & ædificatus ſuper Eccleſiam: item non ipſius fides præ reliquis ex efficacia orationis Chriſti eſſet indefectibilis, ſed aliorum, à quibus ipſe eſſet confirmandus; cùm tamen Chriſtus *ibidem*, ſeu *Luc. 22. v. 32.* ubi ait Petro, ſe pro ipſo orâſſe, eidem dicat: *Confirma fratres tuos*: neque Petrus univerſum Dominicum gregem doctrinâ paſceret, ſed ab ipſis paſceretur, ac gubernaretur &c. atqui hæc admitti non poſſunt: ergo.

328. Prob. concluſio 3. ex univerſaliſſima, & conſtantiſſima praxi totius Eccleſiæ, ipſorum etiam Conciliorum generalium, quæ ſemper pro ſuis definitionibus petierunt approbationem Romani Pontificis, prout Lateranenſe ſub Leone X. *ſeſſ. 11.* teſtatur *in Bulla*: *Paſtor æternus gregem ſuum: approbante Concilio edita, quæ eſt abrogatoria Pragmaticæ Gallicæ: Conſueverúntque* (inquit) *antiquorum Conciliorum Patres, pro eorum, quæ in ſuis Conciliis geſta fuerunt, corroboratione, à Romano Pontifice ſubſcriptionem, approbationémque*

que humiliter petere, & obtinere, prout ex Nicæna, & Epheſina, ac Chalcedonenſi hujusmodi, & ſexta Conſtantinopolitana, & ſeptima eadem Nicæna, ac Romana ſub Symacho, Synodis habitis, earúmque geſtis, nec non in Aimari libro de ſynodis, manifeſtè colligitur: quod etiam noviſſimè Conſtantienſes Patres feciſſe conſtat. Hucusque Bulla. Idem etiam factum ab ultimo generali Concilio Tridentino, ùt conſtat ex ultima ſeſſione, §. *ultimo* ante acclamationes Patrum, ubi expreſsè dicitur, confirmationem decretorum eſſe à Papa petendam: & idem iterum dicitur factum in Bulla Pii IV. qui id confirmavit.

329. Neque Patres, in Conciliis congregati, confirmationem ſuarum definitionum petierunt à Papa, tantùm ex humanitate, vel ad firmandam arctiorem unionem, inter caput, & membra; nam fatentur Concilia, ſe eam approbationem petere, ut definitiones accipiant firmitatem. Sic Nicænum ſcribit ad S. Sylveſtrum *in epiſt. quæ habetur in fine Concilii. Quidquid autem conſtituimus in Concilio Nicæno, precamur, veſtri oris conſortio confirmetur.* Chalcedonenſe Concilium *actione 3. in relatione S. Synodi ad B. Papam Leonem in fine* ait: *Omnem vobis geſtorum vim inſinuavimus, ad comprobationem noſtræ ſinceritatis, & ad eorum, quæ à nobis geſta ſunt, firmitatem, & conſonantiam.* Rurſus *C. Significâſti. de electione.* ait Paſchalis: *Cùm omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ auctoritatem, & facta*

cta ſint, & robur acceperint, & in eorum ſtatutis Romani Pontificis patenter excipiatur authoritas &c. Gelaſius Papa *C. Conſidimus. 25. q. 1.* ait de prima, hoc eſt, Romana Sede: *Qua & unamquamque ſynodum ſua authoritate confirmat, & continuata moderatione cuſtodit.* Plura adhuc, quæ hanc noſtram ſententiam, de primatu Summi Pontificis, etiam ſupra Concilia generalia, firmiſſimè roborant, afferemus infrà *à n. 403.* & adhuc plura ſuppeditat Reverendiſſimus Matthæus Petitdidier Abbas S. Petri Senonenſis Ordinis S. Benedicti, natione Gallus *in ſuo tractatu de authoritate, & infallibilitate Summorum Pontificum.*

330. Cenſetur autem Pontifex approbare, confirmare, vel ratas habere definitiones Conciliorum 1. ſi præſens ſit, & conſentiat. 2. ſi abſente ipſo, Legati ejus præſentes juxta ſpecialem inſtructionem ſuam conſentiant. At non cenſetur addere robur, ſi ipſe, vel ejus Legati præſentes reclament; vel ſi Legati contra inſtructionem ſpecialem conſentiant: & probabiliùs neque tunc, quando conſentiunt, dum tantùm habent inſtructionem generalem; non enim poteſt ipſis Pontifex delegare aſſiſtentiam Spiritûs S. unde Suarez *diſp. 5. de fide ſec. 7. n. 11.* ait, probabiliſſimum quidem eſſe, DEUM non permiſſurum, ut tales Legati cum Concilio errent, tamen regulam credendorum eſſe non poſſe; eoquòd infallibilitas eorum, ſaltem non ſit certa:

Digitized by Google

ta: quin neque tunc cenſetur Pontifex approbare decreta Conciliorum, ſi negativè ſe habeat, hoc eſt, neque conſentiat, neque reclamet.

Inconſequenter autem quidam dicunt, Pontificem, ſi ſolus diſſentiret, contra omnes Patres Concilii, non impediturum infallibilitatem decretorum, vel definitionum; nam, ſi quis rationes hucusque allatas expendat: aut eæ etiam probant de ſolo Pontifice: aut nec probant de eo cum aliquibus Patribus ſumpto. Nec dici poteſt, eum tunc tantùm locuturum ùt doctorem privatum; nam, quòd loquatur ex cathedra, non deſumitur ex eo, an ſolus, an cum aliis loquatur: ſed, an obliget univerſalem Eccleſiam ad credendum, an non: & qui aliter ſentiunt, viam ſternunt ad negandum ſæpiſſimè, vel quòd Pontifex ex cathedra ſit locutus, vel quòd ejus definitiones ſint infallibiles.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

331. OB. 1. contra 1. concluſionem. Non poteſt conſtare, an Concilium univerſale ſit legitimum: ergo fruſtra ei DEUS contuliſſet infallibilitatem. prob. antec. non eſt legitimum, niſi Epiſcopi congregati ſint fideles, & ritè ordinati &c. ſed non poteſt conſtare

Digitized by Google

de eorum fide, & ordinatione: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. dist. ma. Concilium non est legitimum, nisi reipsa omnes Episcopi tales sint. neg. ma. nisi saltem apparenter exteriùs tales sint (quod facilè cognosci potest) con. ma. & sic distincta minore neg. conseq. Nam, vel DEUS etiam Episcopis apparenter talibus assistet: vel certè manifestabit defectum, ne Ecclesia tota inducatur in errorem. Pariter DEUS non permittet, ut Episcopi violenter cogantur, ad aliquid decidendum: vel etiam coactis assistet, ut nihil falsi decernant: vel manifestabit talem coactionem; hoc enim exigit ejus promissio de perpetua assistentia, & directione Spiritûs Sancti.

332. Ob. 2. SS. Patres negant Conciliis, etiam generalibus, infallibilitatem: ergo. prob. ant. S. Gregorius Nazianz. *epist. ad Procopium* ait: *Hoc animo sum, ut omnem Episcoporum conventum fugiam; quoniam nullius Concilii finem latum, & faustum vidi.* S. Augustinus *l. 2. de baptis. contra Donat. c. 3.* ait, Concilia *plenaria sapè priora posterioribus emendari, cùm aliquo experimento rerum aperitur, quod clausum erat, & cognoscitur, quod latebat.* S. Isidorus, relatus à Gratiano *dist. 50. C. Domino Sancto.* ait: *Quotiescunque in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius Concilii magis teneatur sententia, cujus, aut antiquior, aut potior extat authoritas:* ergo juxta hos SS. Patres Concilia, etiam generalia, non sunt infallibilia; aliàs enim non

essent

eſſent fugienda, nec emendabilia, nec inter ſe contraria.

Reſp. neg. ant. ad prob. neg. conſeq. & explico SS. Patres. S. Gregorius Nazianzenus non loquitur de Conciliis generalibus, ſed tantùm de particularibus aliquorum Epiſcoporum, ex quibus multi favebant hæreticis. Neque tunc Sanctus hic Pater ſperabat Concilium generale legitimum, à Pontifice confirmatum: quanquam poſtea tale viderit, nec fugerit, ſed interfuerit, & ſubſcripſerit Concilo generali II. Conſtantinopoli *anno 381.* celebrato.

S. Auguſtinus *eodem ipſo libro* multùm commendat authoritatem Conciliorum generalium, *loc. cit. n. 323.* textu autem objecto probare vult, non eſſe irrefragabilem authoritatem unius Epiſcopi, vel Conciliorum particularium: & argumentatur aliquo modo à majori ad minus: quaſi diceret: ſtatuta in conventu paucorum Epiſcoporum non ſunt immutabilia; cùm etiam aliqua ſtatuta plenariorum Conciliorum, quandoque poſſint mutari, ſeu emendari: intellige autem, non ſtatuta, vel decreta fidei, ſed tantùm aliqua, vel judicia circa facta aliqua nuda, ſeu informia, vel decreta morum, quæ pro temporum circumſtantiis, & experimentis rerum, poſſunt aliquando prudenter mutari, ùt factum eſt circa communionem ſub utraque ſpecie, reſpectu laicorum.

Et quamvis S. Auguſtinus ibi agat de quæſtione fidei, ſcilicet, an hæretici ſint re-

baptizandi, non ſequitur, quòd velit, etiam canones univerſalium Conciliorum, ad fidem ſpectantes, poſſe emendari; nam tantùm in genere dicit, cùm Concilia hæc emendari poſſint, etiam poſſe emendari ſententiam Cypriani: quaſi diceret: ſi Concilia generalia, in quibusdam decretis morum, vel deciſionibus facti non dogmatici, mutari, vel emendari poſſunt, quanto magis etiam in ſuis decretis poteſt emendari unus Epiſcopus Cyprianus? S. Iſidorus eodem modo poteſt explicari, quamvis, eoquòd ejus caſus ſit tantùm de aliqua pœna, lapſis infligenda, non veniat ad rem; cùm non ſit quæſtio fidei: & poteſt utique aliqua pœna, licèt priùs fuerit in aliquo Concilio ſtatuta, per aliud Concilum relaxari: & quoad talia, poſterioribus temporibus, ad poſterioris Concilii canones, ordinariè magis eſt attendendum.

333. Ob. 3. contra 2. concluſ. *Act. 8. v. 14.* dicitur S. Petrus unâ cum S. Joanne ab Apoſtolis miſſus in Samariam: ergo etiam Petrus erat ſubjectus collegio Apoſtolorum, adeóque etiam ejus ſucceſſores Conciliis. Confirm. 1. In primo Concilio generali *Actor. 15.* non fit mentio Petri, ſed tantùm Concilii; nam dicitur *v. 28. Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis:* ergo non fuit ſuprema poteſtas in Petro, ſed in Concilio. Confir. 2. Papa etiam eſt frater; nam & ipſe debet nobiſcum dicere: *Pater noſter, qui es in cælis. Matth. 6. v. 9.* & alios Epiſcopos ſolet vocare fratres: ergo etiam ipſe

ipſe errans, poteſt, & debet deferri ad Eccleſiam, juxta illud *Matth. 18. v. 17. Si non audierit eos, dic Eccleſiæ*: ergo etiam Eccleſia, ſeu Concilium, debet poſſe de Papa judicare.

Reſp. neg. conſeq. Spiritus S. miſſus eſt à Patre, & Filio, quin fuerit minor; fieri igitur poteſt miſſio etiam precando, ſuadendo &c. nec neceſſariò debet fieri per præceptum. Ad 1. confir. neg. ant. Cùm Petrus eſſet caput Concilii, ſufficienter fiebat ejus mentio, dum fiebat totius Concilii: ſic ſæpè fit mentio ſolius Eccleſiæ, quin excludatur Pontifex. Dein ſaltem *v. 7.* fit primo loco mentio dictorum S. Petri, & S. Jacobus ibi S. Petri verba approbat. Quòd autem non fuerit facta ſpecialis ejus mentio, tanquam capitis, ſicut non eſt argumentum pro nobis, ita nec eſt pro adverſariis.

334. Ad 2. confirm. diſt. ant. Papa eſt frater, ſi ſit Pontifex illegitimus, vel dubius. con. ant. ſi ſit Pontifex legitimus, indubitatus, & tantùm aliquorum criminum reus. ſubdiſt. eſt frater, ità, ut ſimul ſit pater, & caput fidelium, ſupremam habens authoritatem. conc. ant. eſt frater ſimplex tantùm. neg. ant. & diſt. conſeq. poteſt deferri ad Eccleſiam, ea intentione, ut puniatur, deponatur, vel etiam ab Eccleſia abſcindatur. neg. conſeq. poteſt deferri, ut à Concilio deliberetur de aliis remediis adhibendis, v. g. ut admoneatur, rogetur, vel, ſi Eccleſiæ infeſtus eſſet, jure defenſionis contra eum Eccleſia utatur. om. conſeq.

Inprimis in textu illo: *Dic Ecclesiæ*: per Ecclesiam S. Chrysostomus, Theophilactus, Euthymius, & alii, intelligunt Ecclesiam particularem cum Episcopo, vel hunc solum: & certè communissimè accusatio fit apud Episcopum, atque sufficienter censetur quis delatus ad Ecclesiam, si deferatur ad Episcopum; quia iste eum potest excommunicare &c. Secundò, etsi daretur, quòd possit ex hoc textu desumi, Papam posse deferri ad generale Concilium, quando id ipse convocásset (aliter enim legitimum non esset) tamen non sequeretur, quòd Concilium posset habere in ipsum jurisdictionem.

Nec timendum est, ne Papa, si accusari non possit in Concilio generali, destruat Ecclesiam; quia quoad fidem, & morum præcepta, ùt dictum est, errare non potest, saltem si sit in Concilio: si extra illud non esset infallibilis (quod tamen, ùt mox dicemus, falsum est) neque posset obligare Ecclesiam, neque DEUS in casu erroris permitteret, ut tota Ecclesia eum sequeretur. Dein Ecclesiæ non deessent adhuc alia remedia, ad avertenda à se mala, per Pontificem imminentia: & sufficerent solæ preces, quæ fundi possent, & quibus moveretur DEUS, ad benignè respiciendam Ecclesiam suam, nec sinendum, ut fideles tentarentur supra id, quod possunt &c. Sicut autem tolerandum est aliquando, etiam in corpore materiali, membrum molestum, præsertim si inter præcipua sit, quando vitæ periculum non affert: ita, & multò magis tole-

tolerandum eſt in myſtico corpore tale membrum, quando illud vim, & vigorem non habet à corpore, ſed ab alio, ùt Papa à Chriſto: cujus etiam propriiſſimè miniſter eſt, & non Eccleſiæ: quanquam aliquando etiam dicatur miniſter Eccleſiæ, quatenus in ejus bonum, à Chriſto eſt conſtitutus diſpenſator myſteriorum DEI: non autem quaſi ab Eccleſia poteſtatem acceperit.

335. Ob. 4. Concilium Piſanum, Conſtantienſe, & Baſileenſe, deciderunt, Concilia generalia habere authoritatem ſupra Pontificem: ergo. ant. prob. Piſanum definivit, Concilium generale, univerſalem Eccleſiam repræſentans, eſſe ſuperius Papa, atque etiam de facto Benedictum, dictum XIII. & Gregorium XII. depoſuit, ac Alexandrum V. creavit, qui poſtea decreta Concilii approbavit. Conſtantienſe idem docuit, præſertim *ſeſſ. 5*, ubi ait hæc ſynodus: *Et primò declarat, quòd ipſa, in Spiritu Sancto legitimè congregata, Concilium generale faciens, & Eccleſiam Catholicam repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet, cujuscunque ſtatûs, vel dignitatis, etiam ſi Papalis exiſtat, obedire tenetur, in his, quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationem dictæ Eccleſiæ, in capite, & membris.* Quod ipſum repetit, & confirmat Concilium Baſileenſe *ſeſſ. 2.* Hanc objectionem egregiè tractat, atque refellit Leytam *in impenetrabili clipeo Pontificiæ dignitatis diſcept.*

ſcept. 5. per totam, & iterum diſcept. 7. ſec. 7.

336. Reſp. An Concilium Piſanum fuerit univerſale, an non, dubitant quidam, ùt, Leytam, ac Bellarminus *tom. 2. controv. 1. l. 1. de Eccleſ. & Concil c. 8.* ac alii: certè Odoricus Reynaldus *ad annum 1409. n. 79.* ait, multos doctrinâ, & religione conſpicuos, de illius authoritate dubitâſſe: & ratio dubitandi eſt hæc. Si Concilium Piſanum fuiſſet indubitatò legitimum, debuiſſet Joannes XXIII. ſucceſſor Alexandri V. in eo Concilio electi, haberi pro indubitato Pontifice: & tamen Concilium Conſtantienſe eum ùt talem non agnovit; nam *ſeſſ. 14.* hujus Concilii etiam Gregorius XII. vocatur Pontifex: atque adeò à Concilio Piſano, non tam extinctum, quàm auctum eſt ſchiſma: nec poſt illud Eccleſia uni Papæ adhæſit: ſed tribus diverſis, etiam diverſæ partes fidelium adhæſerunt.

Quodſi etiam omittatur, Concilium Piſanum fuiſſe univerſale, nihil ſtatuit, definiendo de legitimis indubitatis Pontificibus; ſed tantùm de dubiis, ſchiſma foventibus, &, ùt ibi vocantur (prout videre eſt apud Binium *tom. 3. Concil. p. 2. in notis ad Concilium Piſanum. mihi fol. 1554.*) *hæreticis.* Nec poteſt oſtendi, quòd unquam definierit, Concilium eſſe ſupra Papam indubitatum. Et quanquam referantur ibi ſententiæ quædam Univerſitatum, Pariſienſis, & Bononienſis, illæ tamen etiam (ùt legenti eas apud Binium *tom. 3. Concilior. p. 2. in notis*

tis ad Concil. Piſan. fol. mihi 1554. eſt manifeſtum) loquuntur de dubiis, & ſchiſmaticis Pontificibus. Quodſi etiam aliqua viderentur à Concilio illimitatè dici, tamen, quia Concilium ibi loquitur, in illis circumſtantiis dubiorum exiſtentium Pontificum, etiam de his ea dicta congruenter accipiuntur: præterquam quòd, ùt jam diximus, non omnia, quæ in Conciliis referuntur, ſint de fide. Videatur apud Binium *tom. 3. Concilior. p. 2. folio mihi 1553.* hiſtoria hujus Concilii.

337. Quod attinet ad Concilium Conſtantienſe, iſtud explicari, & poteſt, & debet, de Concilio tempore ſchiſmatis, & dubiorum Pontificum, ùt patet ex contextu: certè ibidem Joannes XXIII. *ſeſſ. 11.* à Procuratoribus Concilii accuſatur, tanquam *notorius ſimoniacus, pertinax hæreticus &c.* Dein *ſeſſ. 37.* idem Concilium *in ſententia contra alterum Papam, dictum Benedictum XIII.* hunc condemnat, tanquam *ſchiſmaticum, & hæreticum, ac à fide devium &c.* Quod ad Gregorium XII. attinet, qui ſponte abdicavit, etſi non ita à Conſtantienſi culpetur, tamen à Piſano hæreticus dicitur: certè Binius *tom. 3. Concil. p. 2. mihi folio 1554. in notis in Concilium Piſanum* ſcribit, Benedictum, & Gregorium, depoſitos fuiſſe *ùt hæreticos, & ſchiſmaticos.* Adde, ſi Concilium adſtruere voluiſſet ſuperioritatem Concilii ſupra Papam, etiam quando hic indubitatò legitimus eſt, certè Martinus V. ejus definitionem non approbâſſet.

Unde, quæcunque dicuntur de pote-

ſtate Concilii, immediatè à Chriſto accepta, de neceſſitate ipſi parendi, etiam perſonis dignitatis Papalis impoſita, quoad ea, quæ ſpectant ad fidem, & reformationem Eccleſiæ, in capite, & membris, intelligenda tantùm ſunt de caſu ſchiſmatis, & Pontificis dubii, aut notoriè hæretici; tunc enim Concilium habet poteſtatem, ad providendum ſibi de legitimo capite, & ad dijudicandam etiam fidem, vel declarandum errorem Pontificis notoriè hæretici. Confirmantur dicta ex eo, quòd dicat Concilium, ſe repræſentare univerſalem Eccleſiam; nam, dum exiſtit legitimus Pontifex, Concilium ſolum non repræſentat abſque Papa totam Eccleſiam; utique enim legitimus Papa eſt membrum, & quidem præcipuum.

338. Dices 1. Concilium Conſtantienſe determinavit multa ante electionem Martini V. circa doctrinam hæreticam Joannis Huſs, & Hieronymi Pragenſis. Reſp. Ea tunc primùm infallibile robur acceperunt, poſtquam Martinus V. jam legitimus Pontifex illa approbavit. Dices 2. Etiam reliqua ſunt ab eodem approbata. Reſpondeo. Severinus Binius *in titulo Concilii, & in notis*, atque cùm eo alii, communiter aſſerunt, Concilium hoc tantùm ex parte eſſe approbatum, ſcilicet quoad ea, quæ ad fidem pertinent contra Wicleffum, Huſſium &c. reliqua verò de authoritate Concilii ſupra Pontificem nullo modo eſſe approbata à Martino V. præſertim, ſi explicentur de legitimo, & indubitato Pontifice; quomodo enim Martinus

nus ea probâſſet, qui in ſua Bulla, in eodem Concilio edita, ſtatuit, ſuſpectum de hæreſi interrogandum eſſe: *Utrum credat, quòd Papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit, ejus nomine proprio expreſſo, ſit ſucceſſor Beati Petri, habens ſupremam authoritatem in Eccleſia DEI?* Quin potiùs iſta ſuperioritas Concilii ſupra Papam eſt reprobata à Florentino, & Lateranenſi. Cajetanus ait, decreta fidei Concilii Conſtantienſis eſſe propriè ea, quæ definita ſunt contra hæreticos: & hæc ſola approbata fuiſſe; nam *ſeſſ. 45. ſeu ultima* dicitur: *Sanctiſſimus Dominus noſter Papa dixit, reſpondendo ad prædicta, quòd omnia, & ſingula, determinata, concluſa, & decreta, in materiis fidei, per præſens Concilium conciliariter, tenere, & inviolabiliter obſervare volebat, & nunquam contraire quoquo modo: ipſáque ſic conciliariter facta approbat, & ratificat, & non aliter, nec alio modo.* Et quæſo, quis unquam dixit, hæreticum eſſe, negare authoritatem Concilii generalis ſupra legitimum Pontificem? & tamen hæreticum foret, ſi ſententia Concilii Conſtantienſis etiam ad caſum legitimi Pontificis ſe extenderet, & in Concilio à Martino V. approbata fuiſſet?

Advertit etiam bene Raslerus *de regula externa fidei art. 15. n. 221.* notanda eſſe illa verba: *Ipſáque ſic conciliariter facta approbat, & ratificat* (Martinus V.) *& non aliter, nec alio modo:* nam ea verba *ad... reformationem ... in capite, & membris,* non habentur *in ſeſſione 4.* (etſi in Colonienſi

nienſi editione Concilii Conſtantienſis per errorem etiam ibi ea verba ponantur:) ſed tantùm in ſeſſione 5. quæ conciliariter facta non fuit, ùt docet Bellarminus *tom. 2. controv. 1. l. 2. de Conciliis c. 19.* imò probabiliſſimè illa ſeſſio 5. nullius eſt authoritatis; tum quia nullus, nec dubius Pontifex ei aderat (Joañes enim jam receſſerat, & Martinus nondum electus erat) tum quia necdum aderant ii, qui hucuſque ſecuti erant Gregorium, & Benedictum: imò Concilio repugnabant: adeóque tertia tantùm pars Eccleſiæ præſens erat: tum quia res non erant actæ, more in Conciliis conſueto, ſeu verè conciliariter, ſcilicet adhibendo ſolitum examen, diligentiam &c. quæ, licèt juxta quorundam ſententiam non ſint abſolutè neceſſaria ad aliquid determinandum à Concilio cum Papa, vel à ſolo Papa, tamen neceſſaria ſunt, ut acta in Concilio dici poſſint *conciliariter facta:* adeóque decretum, de poteſtate Concilii ſupra Pontificem, à Martino V. nunquam approbatum fuit; nam contra aliter, quàm conciliariter facta, proteſtatus eſt Martinus, ùt patet ex verbis *conciliariter facta... & non aliter*

339. Accedit, quòd nunquam Eccleſia judicaverit, à Conſtantienſi Synodo deciſum, quòd Concilium ſit ſupra legitimum Pontificem; aliàs non potuiſſet de eo iterum deliberari, vel id in quæſtionem vocari; & tamen de hoc, ſaltem aliquo modo, actum rurſus fuiſſe in Tridentino, negari non poteſt; nam hæretici eam quæſtionem definiri

Digitized by Google

finiri volebant, non ſincera intentione, ut pateſceret veritas, ſed ut turbas cierent. Et quanquam deciſum nil fuerit, tamen, teſte Pallavicino *in hiſtoria Tridentini l. 21. c. 4. n. 5.* Patres, tum Hiſpani, tum Itali, in eo conſpirârunt, ut definiretur, Papam eſſe ſupra Concilium, qui Gallis, & paucis aliis aliarum nationum Epiſcopis, multò plures erant.

Adde, quòd poſt Concilium Conſtanſtantienſe usque nunc, incomparabiliter major pars doctorum ſenſerint, Pontificem legitimum eſſe ſupra Concilium: qui utique non docuerint hæreſin, qualis eſſet opinio contraria definitioni Concilii, à Pontifice approbatæ. Adde, quòd, ùt jam dictum *num. præced.* in Conſtitutione Martini V. in eodem Concilio edita, contra Huſſium, & Wicleffum, ponantur interrogationes, proponendæ ſuſpectis de hæreſi, & inter has etiam iſta: *Utrum credat, quòd Papa..... ſit ſucceſſor Beati Petri, habens ſupremam authoritatem in Eccleſia DEI?* quam authoritatem certè juxta adverſarios Papa non haberet, ſed Concilium.

Quod attinet ad Concilium Baſileenſe, ejus authoritas minima eſt; nam etſi legitimè fuerit indictum, tamen ab indubitati Pontificis Eugenii IV. obedientia receſſit, & Antipapam Felicem V. creavit: nec Nicolaus Eugenii ſucceſſor ullatenus decreta ejus approbavit, niſi quoad quasdam diſpoſitiones circa beneficia Eccleſiaſtica. Econtra ipſum Concilium Baſileenſe eſt reproba-

tum

tum à Concilio Lateranenſi *ſub Leone X. ſeſſ. 11. in Bulla*: *Paſtor æternus gregem ſuum: quæ abrogat Gallicam Pragmaticam*: & quidem eſt reprobatum, tanquam *Conciliabulum*, quòd *Concilium ampliùs appellari non merebatur*, & cujus *facta nullum robur habere potuerint*. Et hinc hujus Concilii auctoritas communiſſimè deſeritur.

340. Ob. 5. *Matth. 18. v. 20.* ait Chriſtus: *Ubi enim ſunt duo, vel tres, congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum*: ergo multò magis, ubi Epiſcopi plurimi ſunt congregati in Concilio univerſali, etiam abſque conſenſu Papæ, Chriſtus adeſt, & aſſiſtendo eorum decreta infallibilizat. Confir. *Actor. 20. v. 28.* dicit S. Paulus omnibus Epiſcopis: *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam DEI*: ergo etiam reliqui Epiſcopi regunt Eccleſiam DEI univerſam, & maximè in Concilio. Reſp. neg. conſeq. Argumentum manifeſtè probat nimium; nam, ſi ea verba Chriſti ad mentem adverſariorum accipienda eſſent, quodlibet collegium Chriſtianorum in cauſa fidei, vel virtutis, ad Chriſti honorem congregatum, eſſet infallibile, & multò magis quodlibet Concilium diæceſanum, aut provinciale: quod eſt certiſſimò falſum; cùm plura manifeſtè erraverint.

Locus ille potiùs intelligendus eſt de ſimul orantibus, quibus Chriſtus ibi promittit, ſe adfuturum, ut impetrent. Si applicare eum velis ad Concilium ſine Pontifice,

Digitized by Google

fice, nego, Chriſtum de eo caſu loqui : ſi de Concilio cum Pontifice, omitto, poſſe dici, Chriſtum adfuturum, ne caput cum membris erret. Ad confir. diſt. conſeq. ergo reliqui etiam Epiſcopi regunt Eccleſiam DEI partialiter, hoc eſt, quilibet ſuam diæceſin. conc. conſeq. regunt totaliter ſine Pontifice, quando talis legitimus adeſt. neg. conſeq. Ex hoc autem non ſequitur, quòd eorum decreta, abſque approbatione Pontificis, ſint infallibilia; ſed tantùm, quòd tunc ſint talia, quando in Concilio cum Pontifice conveniunt, & ſimul cum ipſo aliquid decernunt; tunc enim collectivè regunt Eccleſiam univerſam.

341. Ob. 6. Sacri canones ipſi noſtræ concluſioni adverſantur: ergo. prob. ant. *C. Confidimus. 25. q. 1.* dicitur: *Uniuscujusque ſynodi conſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magìs exequi ſedem præ cæteris oportere, quàm primam, quæ & unamquamque ſynodum ſua auctoritate confirmat, & continuata moderatione cuſtodit.* & *ibidem C. Contra.* ait Pontifex: *Contra ſtatuta Patrum condere aliquid, vel mutare, nec hujus quidem ſedis poteſt authoritas:* ergo &c. Reſp. 1. Hîc clarè aſſeritur ſuperioritas Romani Pontificis ſupra Concilia, dum dicitur: *Unamquamque ſynodum ſua authoritate confirmat:* quod eſt ſuperioris. Reſp. 2. neg. ant. ad prob. neg. conſeq. Ibi inprimis expreſsè ſermo tantùm eſt de conſtitutis à Pontifice approbatis; nam, ùt jam notatum

tatum eſt, expreſsè dicitur, primam ſedem ſynodos confirmare.

Dein, ſi ſunt conſtituta, ſeu ſtatuta, aut decreta fidei, non poſſunt mutari, ùt eſt in confeſſo: ſi ſunt decreta morum, & tangunt jus naturale, aut Divinum; nec iſta poſſunt mutari; quia non poteſt Pontifex mutare jus Divinum, aut naturale: ſi autem tantùm tangunt jus humanum; non poteſt Pontifex ea mutare paſſim, temerè, & abſque legitima cauſa; nam, licèt Jus Canonicum Papam, utpote legislatorem, & ſupremum principem, non obliget vi coactiva, tamen, vel eum obligat vi directiva, ùt docet S. Thomas *1. 2. q. 96. a. 5. ad 3.* vel, ſi eum non obligat Jus Canonicum immediatè vi ſua, tamen eum ratione Juris Canonici, & ad huic ſe conformandum, obligat honeſtas, ſeu convenientia naturalis, vi cujus etiam Papa tenetur, ſe conformare aliis, & ſubditis exemplo præire, ut iſti legem faciliùs obſervent, prout docent alii cum Layman *l. 1. tract. 4. c. 9. n. 3.* Poteſt tamen Papa in Jure Canonico mutare aliquid, ſi id expedire judicaverit, ùt docet Angelicus *loco modò citato.* Eadem reſponſio ſervit ad alterum textum *ex C. Contra.* objectum.

342. Ob. 7. *C. Sicut Sancti. diſt. 15.* ait S. Gregorius de ſtatutis in generalibus Conciliis: *Se, & non illa, deſtruit, quisquis præſumit, aut ſolvere, quos religant, aut ligare, quos ſolvunt:* ergo nec Papa poteſt ſolvere ſtatuta Conciliorum. Confir.

1. C.

Digitized by Google

1. *C. Nemo. 9. q. 3.* & *C. Si Papa. diſt. 40.* dicitur, quòd etiam Pontifex poſſit accuſari coram Eccleſia, ſi peccet, & contumax ſit: ergo Eccleſia eſt ejus ſuperior. Confir. 2. In Conſtantinopolitana Synodo IV. (quæ fuit Oecumenica VIII. & habetur *apud Binium tom. 3. Concil. p. 2. fol. mihi 880.*) *action. 10. can. 13. fol. 897.* dicitur, ſi ſynodus univerſalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de S. Romanorum Eccleſia quædam ambiguitas, & controverſia, oportere venerabiliter, & cum convenienti reverentia, de propoſita quæſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere, aut proficere, aut profectum facere: non tamen audacter ſententiam dicere contra Summos ſenioris Romæ Pontifices: ergo.

Reſp. diſt. conſeq. Nec Papa poteſt ſolvere ſtatuta Conciliorum paſſim, & temerè, & ita, ut hoc licitè faciat. conc. conſeq. non poteſt, quando id expedit ob certas cauſas. neg. conſeq. Textus ille prorſus non probat intentum adverſariorum. S. Gregorius ibi loquitur de perſonis, aut à Concilio excommunicatis ob hæreſes, vel approbatis ob eorum fidem: de quibus utique nec Pontifex aliter poteſt judicare; nam aliàs, vel approbaret hæreſes, vel condemnaret rectam fidem. Poteſt tamen Pontifex damnatos in Concilio abſolvere, ſi pœnitentiam convenientem egerint, ùt nemo negabit.

Ad 1. confirm. neg. antec. *C. Nemo.* expreſsè ſic habet: *Nemo judicabit primam ſedem &c.* Quod autem gloſſa *in hoc caput:*

Nemo. dicat, eum poſſe accuſari, idque ſe probâſſe *C. Si Papa. diſt. 40.* non refert; quia gloſſæ authoritas minimè prævalet maximæ noſtræ authoritati: nec ratio ulla ſufficiens adducitur. Ipſum autem *C. Si Papa.* tantùm dicit, Papam, ſi negligens fuerit, alios ſecum in infernum trahere, neminem tamen mortalium præſumere, eum arguere, niſi ſit *à fide devius.* Ad 2. confirm. Canon ille apud Binium ſic legitur. *Siquâ verò Oecumenica ſynodus collecta, de Romanæ Eccleſiæ controverſia quapiam quærat, licebit cum verecundia de propoſita quæſtione religiosè percontari, reſponſumque admittere, & (ſive nocens ſit, ſive innocens) nequaquam impudenter ſententiam in Pontifices Romanos pronunciare*: ubi nota, quòd in fragmentis Concilii apud eundem Binium *fol. 857.* ſic hic *Canon. 21.* In forma.neg.conſ. Sciſcitari aliquando licet de Romana Eccleſia, in certis caſibus etiam juxta nos, imò Pontificem rogare, & monere: judicium ferre non licet: quod etiam apertè ex canone iſto colligitur.

ARTICULUS VII.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

343. OB. 8. *C. Ecce. diſt. 99.* S. Gregorius non vult ſe dici *Univerſalem Papam*: ergo Papa non eſt caput univerſalis Eccleſiæ. Confir. *C. Primæ ſedis* (quod deſumptum eſt ex Concilio Afri-

Africano) *eadem diſt.* dicitur: *Primæ ſedis Epiſcopus non appelletur princeps ſacerdotum, vel ſummus ſacerdos, aut aliquid hujuſmodi:* ergo. Reſp. Papam eſſe caput Eccleſiæ &c. eſt clarè definitum in Florentino, citato *n. 327.* in forma. neg. conſeq. *Univerſalis Papa* poteſt accipi in duplici ſenſu: primò, ut ſignificet, Papam eſſe ita univerſalem Epiſcopum, ut ipſe tanquam proprius Epiſcopus præſideat etiam cuique particulari Eccleſiæ, ita, ut alii ſint tantùm quaſi ejus vicarii, ſeu ſuffraganei. Secundò, ut tantùm ſignificet, univerſalem Eccleſiam, ſeu omnes etiam Eccleſias particulares, eſſe ei ſubjectas.

In primo ſenſu Papa non eſt univerſalis Epiſcopus, & in hoc ſenſu nomenclationem illam accepit S. Gregorius, ùt patet vel ex eo, quòd Eulogio Patriarchæ Alexandrino, qui hunc titulum S. Gregorio inſcripſerat, hic Sanctus reſcribat: *Si enim univerſalem me Papam veſtra Sanctitas dicit, negat, ſe hoc eſſe, quod me fatetur univerſum:* hoc eſt, negat, ſe eſſe Epiſcopum: adeóque vult dicere, quòd, ſi ipſe vocetur Univerſalis Papa, alii Epiſcopi non ampliùs futuri ſint Epiſcopi. In ſecundo ſenſu etiam S. Gregorius non negavit, ſe talem eſſe; imò authoritatem ſuam in omnes Eccleſias ſtrenuè defendit: & in hoc ſenſu etiam Chalcedonenſis Synodus S. Leonem vocavit univerſalem Patriarcham: quo nomine etiam Hormiſda à mul. tis eſt appellatus. videatur gloſſa *in hoc cap.*

Ad confirm. neg. conſeq. Non agitur

Digitized by Google

ibi de Romano Pontifice, ſed de Epiſcopis Primatibus, ſeu Patriarchis, certorum regnorum, ùt habet gloſſa: & videtur vel ex eo patere, quòd illud Concilium tantùm ſtatuta ediderit pro ſua provincia, & circa ſuum Primatem, non autem circa alium. Adde, quòd, etſi tunc etiam Romanus Pontifex non ſit viſus appellandus univerſalis, propter ſpeciales rationes, & fortè propter acceptionem illius vocis, in ſignificatione ſuprà adducta, ob quam noluit eam adhiberi S. Gregorius, tamen neutiquam propterea negatur Pontificis ſuprema authoritas: neque inconvenienter, mutatis jam circumſtantiis, is titulus ei tribuitur.

344. Ob. 9. *C. Legimus. diſt. 93. ex S. Hieronymo. ep. 85.* dicitur: *Si authoritas quæritur, orbis major eſt urbe:* ex quo infert S. Pater, non peculiarem Romæ, ſed orbis, ſeu totius Eccleſiæ conſuetudinem eſſe ſervandam: ergo. Confirm. Idem Sanctus *ibidem* dicit, Epiſcopos omnes eſſe æquales: ergo, ſi alii ſubſunt Concilio, etiam eidem ſubeſt Romanus Epiſcopus. Reſp. neg. conſeq. S. Hieronymus ibi agit de quibuſdam Diaconis Romanis, qui, eoquòd eſſent ditiores quibuſdam presbyteris, eis ſe præferebant: & hanc eorum conſuetudinem, neutiquam à Concilio, vel Pontifice approbatam, aut definitam, quanquam Romæ toleratam, reprehendit: quod non venit ad rem. Ad confirm. diſt. ant. ait, Epiſcopos eſſe æquales quoad ordinem, & characterem. conc. ant. quoad juriſdictionem. neg. antec. & conſeq.

ſic

ſic enim ait: *Ubicunque fuerit Epiſcopus, ſive Romæ, ſive Eugubii ..... ejuſdem meriti, ejuſdem eſt ſacerdotii.*

345. Ob. 10. In Concilio Piſano, centum, & tres Theologi, cenſuerunt, Papam ſubeſſe Concilio, idémque cenſuerunt Academiæ, Pariſienſis, & aliæ per Galliam, itemque Bononienſis, ac Florentina, quin etiam aliæ. Idem tenuêre Patres Concilii Conſtantienſis, & Baſileenſis. Idem teſte Ferrerio apud Pallavicinum *in hiſtor. Trident. l. 19. c. 14. n. 4.* tanquam articulum neceſſarium tenuit tota Gallia: & hunc ſenſum Galliæ eſſe, videtur poſſe colligi ex propoſitione ſecunda Conventûs Pariſienſis *anno 1682.* quæ dicitur, *ſic autem ineſſe Apoſtolicæ ſedi, ac Petri ſucceſſoribus, Chriſti Vicariis, rerum ſpiritualium plenam poteſtatem, ut ſimul valeant, atque immota conſiſtant ſanctæ Oecumenicæ ſynodi Conſtantienſis à ſede Apoſtolica comprobata, ipſóque Romanorum Pontificum, ac totius Eccleſiæ uſu confirmata, atque ab Eccleſia Gallicana perpetua religione cuſtodita decreta, de auctoritate Conciliorum generalium, quæ ſeſſione quarta, & quinta continentur: nec probari à Gallicana Eccleſia, qui eorum decretorum, quaſi dubiæ ſint auctoritatis, ac minùs approbatæ, robur confringant, aut ad ſolum ſchiſmatis tempus, Concilii dicta detorqueant:.* atqui tanta authoritas utique ſententiam adverſam ſatis roborat: ergo.

Reſp. neg. ma. & mi. Inprimis Univerſitates tempore Concilii Piſani loquun-

tur tantùm, de Pontificibus dubiis, ùt ex Academiarum illarum reſcriptis oſtendit Leytam *in clypeo Pont. dignit. diſcept 5. ſect. 1. & ſect. 5. n. 44.* In Conſtantienſi Concilio, etſi ſententiæ Theologorum fuerint diſtractæ, tamen, ùt idem author *cit. ſect. 5.* oſtendit, potiſſima pars tantùm loquebatur de caſu ſchiſmatis. Patres, ac Theologi Baſileenſes, ùt plurimùm ſententiam revocârunt, ac cum Eugenio redierunt in gratiam.

Quod attinet ad Galliæ Doctores, iis, ſi nobis contrarii ſint, opponere licet reliquas nationes Catholicas, oppoſitum communiſſimè ſentientes. Sed fortè non ità communiter ſunt contrarii, ut quibusdam videtur: ſanè eos aliquando aliter ſenſiſſe, conſtat ex legatione ad Eugenium IV. Florentiæ tunc degentem, à Carolo Franciæ rege miſſa, in qua Meldenſis Epiſcopus, regis, ac regni nomine, deteſtatus eſt acta Baſileenſium: & profeſſus eſt (ut habet Odoricus Raynaldus *ad an. 1441. n. 8.*) *Eugenium verè eſſe ſummum DEI Vicarium, eadémque poteſtate, quam Petrus ab ipſo Chriſto accepit, pollere: nec non Monarchiam Pontificiam à Chriſto eſſe conſtitutam.* Idem Rex ut idem Odoricus *ibidem paulò ſuperiùs* teſtatur, *agnovit, Baſileæ impetu, & ſeditione rem geſtam, ac peſtilentem doctrinam, adulterantem Evangelium, & Pontificiam poteſtatem, non in uno, ſummóque præſule, ſed in multitudine collocantem, ac Monarchiam, inſtitutam à Chriſto, in Ariſtocratiam,*

tiam, vel Democratiam redigentem, fuiſſe inductam.

Verba Legati ad Eugenium *n. 9.* ſunt iſta: *Tuum principatum Monarchicum eſſe à DEO, nedum ſecundùm communem univerſi providentiam, ſed etiam ſpeciali inſtitutione, inter opera reſtaurationis mundi, à Chriſto inſtitutum, téque vera, legitimáque ſucceſſione, illum poſſidere, palam recognoſcimus, & confitemur.* & poſtea *n. 10. Ad has extremitates evellendas* (id eſt ad tollenda duo offendicula) *non ſufficit auctoritas Papæ ſine generali Concilio, nempe quoad ad effectum exoptatum, quamvis valeat quoad poteſtatem; unde diſtinguendum eſt hîc de duplici poteſtate, tam in ſummo Pontifice, quàm in cæteris Prælatis. Una ſiquidem auctoritas eſt commiſſæ poteſtatis: & illa in omnibus ſummis Pontificibus ſemper eſt æqualis: quod datum eſt Petro in poteſtate, datum eſt etiam omnibus ſucceſſoribus. Alia eſt poteſtas bonæ æſtimationis, ſeu reputationis: & hæc venit ex virtutibus, & operibus virtuoſis: quare non ſemper eſt æqualis in ſummis Pontificibus: ſicut patet de Gregorio Magno, & B. Leone, qui fuerunt maximæ auctoritatis, & reputationis: ſicut id, quod fit per Papam in generali Concilio: & iſto modo Concilia generalia dicuntur ſummæ auctoritatis, quantum ad auctoritatem, quæ venit ex reputatione, vel æſtimatione.* & *n. 11. Subditis eſt ne dum periculum, ſed & præcipitium æternæ damnationis, recedere à ſummo Pon-*

tifice, ex quacunque occaſione, niſi propter manifeſtam hæreſin. videatur ipſe Odoricus Raynaldus *ad an. 1441. à n. 8.*

346. Quod attinet ad propoſitionem illam Conventûs Pariſienis, ajunt, eam immeritò publicatam fuiſſe ſub titulo Cleri Gallicani, & ad ſummum Epiſcopos ibi collectos eam declarationem emiſiſſe, aliis non mandantibus, nec ſua ſponte probaturis: & contrariam mentem, frequentibus, ac liberioribus comitiis aliis, eundem Clerum aperuiſſe. Equidem dicunt illi Epiſcopi, ſe eſſe *Eccleſiam Gallicanam repræſentantes*: ſed videntur, hoc ſine ſufficienti jure, aut ratione ſibi tribuere: certè quadraginta Epiſcopi, Pariſiis convenientes *an. 1714.* (qui Conventus, ùt habetur *in inſtructione paſtorali ibi facta* fuit unus ex numeroſioribus conventibus in Gallia celebratis) non auſi ſunt dicere, ſe repræſentare Eccleſiam Gallicanam: & *in literis ſuis encyclicis* ajunt, ſe bene ſcire, quòd non poſſint aliis Epiſcopis obligationem aliquam imponere. Quare neque id potuerit Conventus *an. 1682.* celebratus. vide etiam infrà *n. 372.*

Jam ad minorem: hæc meritò negatur; cùm incomparabiliter major ſit numerus Theologorum, qui oppoſitum, ſeu noſtram ſententiam tenent, & inter eos non pauci ſint etiam ſanctitate celebres, ùt videre eſt apud Bellarminum *tom. 2. controv. 1. l. 2. de Conciliis. c. 14.* & P. Thyrſum *1. p. adverſ. Machumet. l. 3. c. 6. n. 178. & ſeq.* ac alios, patèque etiam ex dictis *n. 338.* de novem

parti-

Digitized by Google

partibus Patrum ex decem Concilii Tridentini: certè Raſslerus *de regul. exter. fidei. art. 15. n. 230.* ait, nihil adhuc veræ probabilitatis in contraria ſententia apparere.

347. Ob. 11. Sententiam adverſam etiam tenuerunt Petrus Alliacenſis Cardinalis, Nicolaus Cuſanus, Cardinalis Florentinus, Franciſcus Zabarella, Abbas Panormitanus, ſeu Nicolaus Tudeſchus, Abulenſis, Almainus, Major, Adrianus, & Æneas Sylvius, poſtea Pius II. imò etiam S. Antoninus *3. p. tit. 23. c. 2. §. 6.* Joannes Gerſon autem vir doctiſſimus, & Pariſienſis Cancellarius, in Concilio Conſtantienſi publicè perorando ad Patres dixit, quòd, qui in oppoſita (hoc eſt, noſtra) ſententia ſit, cadat in hæreſin jam damnatam, quámque nullus unquam Theologus, maximè Pariſienſis, & ſanctus aſſeruerit: ergo. Reſp. Etiam hos auctores explicandos eſſe de caſu dubii Pontificis. Si autem de eo caſu explicari non poſſent, poſſent ipſis opponi alii æquè graves, imò graviores, & incomparabiliter plures authores.

Dein Æneas Sylvius revocavit ſententiam ſuam diu, antequam Pontifex renuntiaretur. S. Antoninus autem *loc. cit.* tantùm dicit, Pontificem non poſſe in materia fidei definire contrarium ei, quod jam à Concilio generali, à Pontifice confirmato, fuit definitum: de cætero *eod. cap. & pluribus locis hoc titulo* haud dubiè noſtram ſententiam amplectitur. Si Gerſon id dictum protulit, nec verè, nec eruditè dixit; nam-

que inprimis quis dicat, noſtram ſententiam eſſe hæreticam, quam tot Sancti Patres, & doctores maximè Catholici, defendunt: inter quos & Divus Thomas, & D. Bonaventura, tum Sancti, tum Theologiæ doctores, & quidem Pariſienſes fuêre.

Certè S. Thomas. *2. 2. q. 1. a. 10. in corp.* ait de ſummo Pontifice: *Ad cujus auctoritatem pertinet finaliter determinare ea, quæ ſunt fidei, ut ab omnibus inconcuſſa fide teneantur;* cùm ipſe præſit toti Eccleſiæ. *Quæſtione autem 10. de potentia a. 4 ad 13.* de Romano Pontifice ait: *Cujus auctoritate ſola ſynodus congregari poteſt, & à quo ſententia ſynodi confirmatur; & ad ipſum à ſynodo appellatur. Quæ omnia patent ex geſtis Chalcedonenſis ſynodi.* S. Bonaventura autem *in 4. diſt. 19. dubio. 6. ante art. 1.* ait: *Quoniam Dominus Papa non eſt ſubjectus conſtitutionibus Patrum, ſed ſuperiomnes eſt: ideo poteſt in eis diſpenſare &c.*

348. Ob. 12. Solus Pontifex non eſt Eccleſia, ſed tantùm pars Eccleſiæ: Concilium verò eſt Eccleſia: atqui Eccleſiæ toti, & non parti, eſt promiſſa infallibilis aſſiſtentia Spiritûs S. ergo. Confirm. Imprudenter adhæretur uni præ cunctis aliis: ergo. Reſp. diſt. 1. p. ma. Pontifex eſt pars Eccleſiæ tantùm qualiscunque. neg. ma. eſt pars præcipua. conc. ma. diſt. etiam 2. p. ma. Concilium, ùt diſtinctum, aut ſeparatum à Pontifice, quando hic indubitatus exiſtit, eſt Eccleſia. neg. ma. Concilium ùt conjunctum ſuo capiti; ſeu unà cum Pon-

Pontifice. conc. ma. diſt. etiam mi. promiſſa eſt infallibilitas Eccleſiæ, ùt diſtinctæ à Pontifice. neg. mi. ùt conjunctæ. om. mi. & neg. conſeq. Concilium ſine capite, quando hoc indubitatum exiſtit, non repræſentat perfectè Eccleſiam; quia non repræſentat, niſi corpus ſine capite mutilum; unde ſaltem Concilium ſine Pontifice nihil poteſt definire infallibiliter.

Quod ſpectat ad alteram partem minoris: an ſcilicet ipſi Pontifici, utpote capiti, ſeu parti, etiam ſoli, & extra Concilium, ſit promiſſa infallibilitas, videbimus infrà. Ad confirm. diſt. antec. imprudenter adhæreretur uni præ reliquis, niſi uni præ reliquis Spiritus S aſſiſtat. conc. ant. ii Spiritus S. uni præ reliquis aſſiſtat. neg. ant. & conſeq. ſi autem Pontifex ſolus, aut extra Concilium, non eſſet infallibilis, tunc neutrius deciſioni fide Divina adhærere poſſemus, donec convenirent. Sed de hoc inferiùs.

349. Ob. 13. Pontifex habet authoritatem, & infallibilitatem ab Eccleſia: ergo hanc etiam habet ipſa. prob. authoritas, & infallibilitas eſt indefectibilis: Pontifices ſunt defectibiles; quia ſæpe moriuntur: ergo infallibilitas debet eſſe, in & ab Eccleſia: Reſp. neg. ant. Eccleſia, ſeu electores Pontificis Cardinales, tantùm determinant perſonam, authoritate Pontificia veſtiendam, ſicut patronus ſæcularis præſentat Clericum ad beneficium: Chriſtus autem illi confert immediatè authoritatem Papalem, & aſſiſtentiam Spiritûs S. ſicut Epiſcopus con-

Digitized by Google

confert præſentato beneficium; nec enim Pontifex eſt Vicarius Eccleſiæ, ſed Chriſti: & quidem proximus, ac immediatus. ad prob. diſt. ma. eſt indefectibilis infallibilitas formaliter ſumpta, pro omni omnino tempore. neg. ma. infallibilitas radicaliter ſumpta. conc. maj. & omiſſ. mi. neg. conſeq. Explico diſtinctionem. Aſſiſtentia Spiritûs Sancti formaliter ſemper adeſt, ad definiendum verum, pro omni eo tempore, pro quo datur certus Papa: pro illo autem tempore, quando nullus Papa datur, vel tantùm dubius, adeſt infallibilitas radicaliter; quia, licèt tunc nihil de fide poſſit decidi, poteſt tamen ſtatim eligi novus Papa certus, cui iterum Spiritus S. aſſiſtet.

350. Ob. 14. Epiſcopi omnes in Concilio ſunt judices: ſed, ſi ipſi ſine Pontifice non eſſent infallibiles, non eſſent judices, ſed tantùm conſiliarii: ergo. Confirm. Juxta nos gratis convocarentur Concilia; cùm omnia ſolus Pontifex poſſet decidere: hoc eſt contrarium opinioni totius Eccleſiæ: ergo. Reſp. conc. maj. neg. mi. aliàs, quia quilibet Epiſcopus in Concilio, ſeorſim ſumptus, non habet infallibilitatem (ùt etiam adverſarii debent fateri) quivis tantùm eſſe omnium conſiliarius. Quare Epiſcopi verè judicant, de rebus fidei; utique enim aliæ ſunt in Concilio partes Epiſcoporum, aliæ tantùm Theologorum, qui plures ſolent Conciliis adeſſe, ſed duntaxat ùt conſiliarii: Epiſcopi autem ùt judices: & quidem ſunt tales, authoritate accepta à Chriſto,

sto, vel immediatè, vel mediatè (seu per Pontificem) sed eorum judicium seorsim à Pontifice, vel, si hujus judicio sit contrarium, est fallibile.

Ad confirm. neg. ma. Inprimis necdum diximus, Pontificem etiam extrà Concilium esse infallibilem: sed de hoc primùm inferiùs agemus. Verùm etiam hoc supposito, generalia Concilia prudenter convocantur, maximè, quamdiu etiam quidam Catholici audent, sententiam nostram in dubium vocare. Inprimis enim Concilium generale utile, quin imò necessarium est, in casu schismatis, & plurium dubiorum Pontificum, ut aliquis certus, & legitimus habeatur. 2. Etiam, quando existit certus, & legitimus Papa, tamen servit Concilium, ut efficaciùs convincantur hæretici, & alii, qui infallibilitatem soli Pontifici collatam esse non credunt. 3 Servit Concilium (ùt ait Gallicus ad Eugenium IV. Orator, citatus *n. 345.*) non quidem ad authoritatem potestatis, sed tamen ad authoritatem reputationis, hoc est, ut definitiones, vel leges, apud communitatem Christiani populi (cujus apprehensionem valde ferit nomen generalis Concilii) majorem aliqualiter reverentiam, & æstimationem nanciscantur.

Servit 4. Concilium, ut convenientibus ex omni orbe Episcopis, communi consensu, definitiones, & leges suaviùs condantur, & sic decreta, præsertim, quæ mores concernunt, lubentiùs admittantur. 5. ut magis constet de communi consensu, & con-

Digitized by Google

conſpiratione unanimi, quæ etiam corda valde ſolet movere, ad faciliùs acceptandas leges. 6. ùt faciliùs, & explicatiùs innoteſcant canones fidei; quia quandoque, quæ à ſolis Pontificibus decreta ſunt, omninò non, vel non niſi tardiſſimè promulgantur, & negligentiæ prætexitur ignorantia. 7. Tandem etiam ſervit Concilium, ut decreta morum certiùs, & efficaciùs, executioni mandentur; quæ enim communi conſenſu Epiſcoporum, ex omnibus nationibus congregatorum, ſtatuuntur, eorum obſervationi diligentiùs invigilatur: nec poſſunt ſubditi facilè excipere, vel querelas excitare contra hujusmodi ſtatuta, quæ non unius, ſed omnium communi calculo ſunt facta; nam pudet omnes accuſare. videri etiam poteſt Suarez *de fide diſp. 11. ante ſec. 1. n. 2.*

351. Ob. 15. Melius eſt Eccleſiæ, ut Papa ſubſit Concilio: ergo Chriſtus id voluit. conſeq. non videtur neganda: ant. prob. ſi Papa Eccleſiæ ſubſit, habet majorem ſtimulum, ac neceſſitatem bene ſe gerendi: ergo. Confir. Juxta nos Eccleſia non haberet medium, indemnem ſe à Papa ſervandi: ergo. Reſp. neg. ant. ad prob. om. ant. neg conſeq. quia licèt forent aliqua commoda in eâ ſubjectione Pontificis, tamen majora eſſent incommoda: certè eſſent pericula frequentiſſima ſchiſmatum, dum Cardinales, vel Epiſcopi, frequenter, vel ex inſtinctu principum ſæcularium, vel ex nationali ſpiritu, vel alia de cauſa, Concilia

Digitized by Google

de eo deponendo ſuſciperent: Pontifices etiam ex metu iſtorum malorum non auderent, urgere fortiter reformationem morum: decreta Papæ parvi haberentur, & ſæpiſſimè ab eo ad Concilium generale appellaretur.

Ad confirm jam eſt reſponſum *à n. 334.* Dein quis coërceret juxta adverſarios Concilium generale, ſi malè ſe gereret? ergo nec Chriſtus hoc pro ultimis definitionibus ſumma auctoritate donâſſet, & unum ſubjici deberet alteri: hac autem ratione quid tandem foret certi in Eccleſia DEI? Ex quibus omnibus patet, quàm meritò damnata ſit ab Alexandro VIII. inter 31. propoſitiones hæc 29. *Futilis, & toties convulſa eſt aſſertio, de Pontificis Romani ſupra Concilium Oecumenicum authoritate, atque in fidei quæſtionibus decernendis infallibilitate.*

ARTICULUS VIII.

An etiam Definitio Summi Pontificis extra Concilium infallibiliter applicet Verbum DEI.

352. Dico, Romanus Pontifex extra Concilium, aliquid ex cathedra definiens, eſt infallibilis, atque adeò ejus definitio etiam extra Concilium infallibiliter applicat verbum DEI. ita teſte Bellarmino *tom. 1. controv. 3. de*

de Romano Pontifice l. 4. c. 2. communiſſima omnium ferè Catholicorum ſententia: quam, teſte Duvallio Doctore Sorbonico, totus orbis, exceptis pauculis doctoribus, amplectitur. Et videri poteſt apud P. N. Thyrſum *in manuductione Machumetanorum*, quomodo omnes nationes, etiam Gallia paulò antiquior, item omnes ſacræ Religiones, in eam conſentiant, oppoſitámque cenſuris gravibus (à quibus omnino abſtineo) configant: ipſe autem P. Thyrſus hanc noſtram ſententiam ſaltem omnino certam eſſe aſſerit.

Loquitur autem Pontifex ex cathedra, ùt ait Suarez *de fide diſp. 5. ſect. 8. n. 4.* quando aliquid authenticè univerſæ Eccleſiæ proponit, atque ad ita ſentiendum, credendum, vel agendum obligat. Quando verò tantùm aliquid aſſerit, vel etiam editis libris docet, non tamen ea intentione, ut obligare velit fideles, dicitur loqui ùt homo, vel doctor privatus: & ſic utique loquitur S. Gregorius in ſuis homiliis, vel aliis libris: item Innocentius III. Adrianus VI. in ſuis Theologicis, vel Canoniſticis lucubrationibus, quibus nemo infallibilem authoritatem attribuit.

Prob. concluſio. 1. omnibus illis Sacræ Scripturæ locis, quibus *n. 326. & ſeq.* probavimus Pontificis infallibilitatem. Nec dicas, iis tantùm probari, Papam intra Concilium infallibilem eſſe; nam contra eſt. Vel vis, Pontificem tunc tantùm infallibilem eſſe, ſi reliqui in Concilio ei conſenti-

ant:

ant: vel vis, eum etiam infallibilem esse, etsi reliqui dissentiant. Si primum: non magis infallibilis Summus Pontifex erit, quàm Episcopus quivis (nam, si hujus definitioni Concilium totum consentiat, certè non fallitur) hoc autem dici nullatenus potest. Si secundum: gratis certè Concilii præsentia requiritur, si non requiritur ejus consensus.

353. Prob. 2. ex Conciliis. Chalcedonense Concilium (ùt refert D. Thomas, *in opusculo contra errores Græcorum. titulo: Quod in eadem potestate &c.*) definit: *Omnia ab eo* Romano Pontifice *definita teneantur, tanquam à Vicario Apostolici throni.* In eodem Concilio Chalcedonensi *action. 2.* cùm esset lecta epistola S. Leonis, Patres clamârunt: *Hæc Patrum fides, hæc Apostolorum fides: omnes ita credimus: orthodoxi ita credimus: anathema, qui ita non credit: Petrus per Leonem ita locutus est.* Similia habentur in Concilio Oecumenico VI. seu Constantinopolitano III. *actione 8.* ubi dicitur, recipi *suggestiones directas ab Agathone sanctissimo Papa.... Archiepiscopo Apostolicæ, & principalis sedis antiquæ Romæ.... tanquam ex Spiritu S. dictatas, per os Sancti, ac Beatissimi Principis Apostolorum Petri.* & *action. 18. in sermone acclamatorio &c. ante edictum Constantini;* dicunt Patres: *Charta, & atramentum videbatur, & per Agathonem Petrus loquebatur.*

Rursus idem Concilium Constantinopolitanum *in sua epistola ad Agathonem* sic ait:

Digitized by

Tibi, ùt primæ ſedis Antiſtiti univerſalis Eccleſiæ, quid gerendum ſit, permittimus, ſtanti ſuper firmam fidei petram: & de literis Agathonis mox ait: *Quas, ùt à ſummo Apoſtolorum vertice divinitus ſcriptas, agnoſcimus.* & infrà: *Orthodoxæ autem fidei ſplendidam lucem vobiſcum clarè prædicavimus: quam etiam, ut per honorabilia veſtra reſcripta confirmetis, veſtram oramus Paternam Sanctitatem.* Lugdunenſe II. (quod eſt Oecumenicum 14. tum) *in ſua Decretali apud Binium tom. 3. concil. p. 2. folio mihi 1497.* ita habet: *Hoc profeſſa eſt hactenus, prædicavit, & docuit, ſacroſancta Romana Eccleſia, mater omnium fidelium, & magiſtra.* Tandem huc etiam facit Concilium Florentinum, citatum *n. 327.* ubi Romanus Pontifex abſolutè dicitur *Chriſtianorum Pater, & Doctor, & plena poteſtate præditus:* & additur *ibidem*, hoc in geſtis œcumenicis Conciliorum contineri.

Addi hîc poſſunt ſacri canones plures. *C. Memor ſum. 24. q. 1. C. Hæc eſt fides. ibidem.* (*quod eſt deſumptum ex S. Hieronymo*) *C. Quoties. ibidem.* & alii canones plures *eadem cauſa, & quæſtione*, ex SS. Patribus, itemque ex Conciliis deſumpti: ne ſcilicet dicatur, ſolos Pontifices in proprium favorem eos canones condidiſſe: quod tamen etiam non obeſſet; nam etſi ſoli Pontifices eos canones condidiſſent; quia tamen, & martyres, & ſancti, plures fuêre, támque multi, támque diverſis temporibus, extitêre, non cadit in eos prudens ſuſpicio ambitionis.

Digitized by Google

nis. Dein in causa totius Ecclesiæ, qualis hæc est, summus princeps, qui superiorem non habet, litem suam jure omni decidit.

354. Prob. 3. conclusio ex SS. Patribus: quos tamen omnes referre, esset nimis diffundi; unde paucos ex multis dabo. Tertullianus *de præscript. adversus hæreticos. c. 36.* de Romana Sede scribit: *Habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto est. Statu felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt.* S. Irenæus *l. 3. adverss. hæreses* postquam *c. 2.* statuisset, controversias fidei ex solis Scripturis determinari non posse, *c. 3.* ait, debere finiri judicio Ecclesiæ Romanæ: additque: *Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est, omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos, qui sunt undique fideles: in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quæ est ab Apostolis traditio.*

S. Cyrillus Alexandrin. apud S. Thomam *opuscolo. 1. de erroribus Græcor. c. 32. §. Quod idem* Papa *habet in Ecclesia potestatis plenitudinem.* ait: *Sicut Christus accepit à Patre ..... super omne, quodcunque est, ut ei cuncta curventur, plenissimam potestatem: sic & Petro, & ejus successoribus, plenissimè commisit.* S. Hieronymus *epist. 57. ad Damasum Papam* scribit: *Obtestor Beatitudinem tuam per Crucifixum mundi salutem, per Homousion Trinitatem, ut mihi epistolis tuis, sive tacendarum, sive dicendarum Hypostaseon, detur authoritas:* &pri-

ùs *ead. epiſtola: Beatitudini tuæ, id eſt, cathedræ Petri, communione conſocior: ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio &c.*

S. Auguſtinus *l. 2. contra 2. epiſtolas Pelagianorum c. 3.* ait de literis Innocentii Papæ: *Quibus de hac re* (de peccato originali) *dubitatio tota ſublata eſt.* & *ſerm. 2. de verbis Apoſtoli c. 10. vel in fine* ait, poſt reſcripta Apoſtolicæ Sedis. (intelligit autem per hanc manifeſtè Pontificem extra Concilium) cauſam eſſe finitam, nec ulteriori appellationi, judicio, aut dubio, eſſe locum: *Inde reſcripta venerunt. Cauſa finita eſt: error utinam aliquando finiatur.* S. Anſelmus *l. de incarnat. Verbi c. 1.* ſic incipit: *Domino, & Patri univerſæ Eccleſiæ in terra peregrinantis, Summo Pontifici Urbano... ... Divina providentia veſtram elegit Sanctitatem, cui vitam, & fidem Chriſtianam cuſtodiendam, & Eccleſiam ſuam regendam committeret.* S. Bernardus *epiſt. 190. ad Innocent. II. Oportet ad veſtrum referri Apoſtolatum.... quæ de fide contingunt. Dignum námque arbitror, ibi potiſſimùm reſarcire damna fidei, ubi non poſſit fides ſentire defectum.* Similia habent alii SS. Patres paſſim. videatur Bellarminus *tom. 1. controv. 3. de Romano Pontifice l. 4. c. 2. & 3.* & P. Chriſtophorus Raſsler *in ſua externa regula fidei art. 16. n. 248.*

355. Prob. 4. concluſio ex praxi communiſſima totius Eccleſiæ. Inprimis uſque ad S. Sylveſtrum Summum Pontificem, ejusque *annum 12.* Chriſti Domini verò *annum*

Digitized by Google

325. ſeu usque ad Concilium Nicænum I. non eſt habitum ullum Concilium Oecumenicum; ſi excipias illud, de quo *Actor. 15.* fit mentio: & tamen per tria prima ſæcula ortæ ſunt variæ hæreſes, & à ſolis Romanis Pontificibus, extra generale Concilium, fuerunt damnatæ, ùt Montaniſtarum, Marcioniſtarum, Cataphrygum, Novatianorum, Sabellianorum &c. Poſt Concilium verò Nicænum rurſus ſoli Pontifices, abſque Concilio generali, damnârunt errores Priſcillianiſtarum, Pelagianorum, Semipelagianorum, aliorúmque plurium. Nec dubium ullum unquam fuit apud Catholicos, an tales Pontificum definitiones eſſent infallibiles: ſed omnes certiſſima fide ſemper tenuerunt damnatas doctrinas eſſe hæreticas. videatur Leytam *in clypeo Pontif. dignit. diſcept. 6. ſec. 5. & ſeq.* ubi hunc ſenſum fidelium oſtendit per omnia ſæcula.

356. Ipſi quoque Galli, etſi in Conventu Pariſienſi *an. 1682.* propoſitionem *n. 345.* citatam, imò & hanc quartam propoſitionem poſuerint, nempe: *In fidei quoque quæſtionibus præcipuas Summi Pontificis eſſe partes, ejúsque decreta ad omnes, & ſingulas Eccleſias pertinere, nec tamen irreformabile eſſe judicium, niſi Eccleſiæ conſenſus acceſſerit:* tamen per hoc non voluerunt negare Pontificis infallibilitatem, extra Concilium, ſi Eccleſia extra Concilium conſentiat, quod defacto omnes Catholici admittunt: ſed de hoc inferiùs agemus. Interim vide dicta *n. 346.*

Cæterùm, etsi Galli aliqui recentiores, in aliquo Conventu oppositum docerent, infallibilem Spiritûs S. assistentiam non haberent: nec Gallis antiquis (quorum sensus patet ex legatione Gallica ad Eugenium, citata *n. 345.* & ex paulò post sub finem hujus numeri dicendis) vel aliis Catholicis, omnium nationum doctoribus, præferri deberent. Sed nec desunt ex Gallis recentiores, qui istum Ecclesiæ consensum non requirunt, ùt Petrus de Marca, Archiepiscopus Parisiensis, de quo infra *n. 410.* & novissimè Reverendissimus Petitdidier egregio tractatu *de authoritate, & infallibilitate Summorum Pontificum.* Alii autem, etsi fors verbo nobis contrarium dicant, facto nobis consentiunt; nam superiore primum sæculo, cùm orta esset in Galliis controversia gravissima, de doctrina Cornelii Jansenii Iprensis, octoginta quinque Episcopi Galli *anno 1651.* ab Innocentio X. per literas petiêre definitionem, quid de illa doctrina sit sentiendum: sententiam autem ab Innocentio latam acceptârunt, & ab omnibus acceptari debere professi sunt, ùt Divina authoritate nixam.

Videri potest Platelius *p. 3. de fide c. 1. §. 4. n. 124.* ubi de his agit, & epistolas exhibet. Prior epistola Episcoporum illorum incipit: *Majores causas ad Sedem Apostolicam referre solennis Ecclesiæ mos est, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuò retineri pro jure suo postulat:* & sub finem ita habet: *Quamobrem flagitamus, Beatissi*

tissime Pater, ut clarâ, firmáque, de propositionum istarum sensu, prolatâ sententiâ, cui Reverendissimus ipse Jansenius morti proximus opus suum subjecit, caliginem omnem discutias &c. Altera verò epistola, definitionem latam acceptans, quæ incipit: *Optata pervenit ad nos*: sic clauditur: *Sanctitas vestra per Petri soliditatem, jam contusis veritatis hostium animis, securos ab omni externa perturbatione de nova hæresi triumphos aget. Porro nos Innocentio X. cujus ore Petrus locutus est, ùt Leoni I. acclamabat quarta Synodus, hanc Divinam laudem gratulati, sacros inter Ecclesiæ fastos, quod olim de Synodis Oecumenicis fieri solitum. Constitutionem istam ab eo editam lubentes ex animo reponemus.*

Rursus iidem Galli Præsules, cùm Innocentius XI. damnâsset propositiones Michaëlis de Molinos, *per Bullam: Cœlestis Pastor.* & in ea dixisset, Christum Petro, & successoribus ejus regendam tradidisse Ecclesiam Catholicam, ut Christi doctrinam sartam, tectámque custodirent &c. atque addidisset: *Nobis, qui non nostris meritis, sed inscrutabili DEI omnipotentis consilio, in ejusdem Petri cathedra pari potestate sedemus, semper fixum in animo fuit &c.* nihil contra moverunt. Sed neque postea, quando Innocentius XII. damnavit viginti tres propositiones, libri cujusdam Gallici, inscripti: *Explication des Maximes des Saints:* quidquam contrà moverunt. videatur Dominicus Viva *trutinæ Theologicæ parte. 4.ta*

in proœmio, ubi per omnia ferme ſæcula oſtendit; Gallicanæ Eccleſiæ praxin noſtræ aſſertioni conſentaneam eſſe, modernæ verò aliquorum Gallorum opinioni contrariam. videatur Petitdidier. *tract. de auth. & infallib. ſum. Pont. c. 12. & 14.* ubi Conventus Cleri Gallicani, & Doctores Pariſienſes varios, pro noſtra concluſione adducit. videatur quoque Platelius. *p. 3. de fide c. 1. §. 4. à n. 139.*

357. Sed & authores ipſi, quorum propoſitiones à Pontificibus damnatæ fuêre, infallibile ejus judicium profeſſi ſunt; nam Michaël Bajus *an. 1580. 24. Maij* in retractatione ſua, poſtquam faſſus eſſet, ſe in libellis ſuis, ante damnationem Pontificiam editis, defendiſſe plurimas ex ſententiis damnatis, & quidem in ſenſu, in quo reprobantur, ſubjungit: *Denique declaro, me in præſentiarum ab iis omnibus recedere, & damnationi à Sede Apoſtolica factæ acquieſcere: neque poſthac ullas docere, aſſerere, aut defendere velle.* Janſenius autem *in proœmio ad tom. 2. c. 29.* ait: *Quidquid ab iſta Petri cathedra, ab iſto univerſæ Eccleſiæ Capite, moderatore Pontifice, præſcriptum fuerit, hoc teneo: quidquid improbatum, improbo: damnatum damno: anathematizatum, anathematizo.* Idem teſtatus eſt mediâ ante mortem horâ in ſuo teſtamento, ubi ait: *Si tamen Romana Sedes aliquid mutari velit, ſum obediens filius illius Eccleſiæ, in qua ſemper vixi: usque ad hunc lectum mortis obedi-*

ens

Digitized by Google

ens ſum. Iſta mea poſtrema voluntas eſt.

358. Prob. 5. concluſio. Concilia generalia, non niſi rarò, magnáque cum difficultate, ac privatarum Eccleſiarum diſpendio, poſſunt celebrari: ſæpe etiam propter bella, vel alia plura impedimenta, omnino non poſſunt haberi: interim tamen ſæpe poteſt contingere, ut vel noviter orta hæreſis, in principio debeat opprimi, ne malum latiùs ſerpat: vel veritas aliqua neceſſaria debeat declarari: ergo, ſi Chriſtus non aliam infallibilem regulam reliquiſſet Eccleſiæ, ei non ſatis proſpexiſſet: ergo non ſolis Conciliis, ſed etiam Succeſſoribus Petri, infallibilitatem attribuit; nec enim poſt Concilia aliis convenientiùs tribuitur, quàm Succeſſoribus illius, ſuper quem Eccleſiam ſuam Chriſtus ædificavit, & pro cujus indefectibilitate in fide rogavit.

Confirm. Vel debent convenire ex tota Eccleſia, per omnes quatuor orbis partes latiſſimè diffusâ, Epiſcopi, ſaltem ex omnibus regnis aliqui: vel tantùm ex quibusdam provinciis, aut regnis: neutrum dici poteſt: ergo. prob. mi. ſi debent convenire ex omnibus provinciis, quando ſperari poterit, eos ex ultimis Sinarum, Americæ, aut Africæ regionibus, adfuturos? quamdiu etiam abeſſe debebunt à ſuis diæceſibus? quanti ſemper ſumptus, & à quo fieri debebunt, in tam vaſta itinera? Si autem dicatur, debere eos tantùm convenire ex ſola Europa, tunc fortè ab aliarum provinciarum incolis revocaretur in du-

bium, an Concilium Oecumenicum fuiſſet. Sed hoc omiſſo (quia non videtur poſſe omnium adventus expectari) ſaltem ex pluribus provinciis, & regnis, Epiſcopi convenire debebunt : at etiam iſti ægerrimè convenire poſſunt, cujus rei manifeſta probatio habetur ex Tridentino Concilio, ægerrimè tandem congregato, de quo inferiùs *n. 414.* Unde, quo ampliùs dilataretur Eccleſia, eò difficiliùs haberi poſſet remedium contra emergentes errores, qui tamen pro ampliori illius extenſione faciliùs naſcerentur.

359. Prob. 6. concluſio. Si Papa in controverſiis fidei, etiam extra Concilium definitis, poſſet errare, poſſet etiam errare tota Eccleſia : conſequens eſt falſum : ergo & antecedens. prob. ma. Pontifex etiam extra Concilium eſt Vicarius Chriſti, eſt Caput Eccleſiæ, eſt Magiſter, & Doctor fidelium omnium, ùt probatum abundè à *n. 327.* ergo debent ei præcipienti fideles omnes, adeóque tota Eccleſia obedire: ergo, quando ſub anathematis pœna proſcribit aliquam propoſitionem, tanquam hæreticam, jubétque illam non aſſeri, vel defendi, ſed aſſeri ei oppoſitam, debent fideles, ſeu Eccleſia, talem propoſitionem rejicere, & oppoſitam amplecti: ergo, ſi ipſe poſſet errare, poſſet etiam Eccleſiam in errorem inducere.

Confirm. Multa jam Concilia provincialia, à Pontificibus approbata, recepta ſunt à tota Eccleſia, tanquam infallibilia, & errores

rores ab iis damnati, ab omnibus, tanquam hæreſes, ſunt rejecti. Item ſacros canones etiam Eccleſia univerſalis recipit, & definitiones de fidei articulis, in illis contentas, infallibiles credit: & tamen plurimi canones à Pontificibus extra Concilium conditi ſunt: ergo, ſi in his error dari poſſet, poſſet in errorem induci tota Eccleſia. Tandem, cùm Concilia etiam generalia, ùt dictum *n. 353.* agnoverint hanc infallibilitatem Pontificis; ſi tamen ea reverà non daretur, Eccleſia in iis Conciliis errâſſet.

ARTICULUS IX.

Solvuntur Objectiones.

360. OB. 1. Quando Chriſtus Dominus dixit S. Petro: *Et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Matth. 16. v. 18.* per petram non intellexit S. Petrum: ſed vel confeſſionem fidei, ab eo factam, vel ſe ipſum; quia Chriſtus ſolus eſt fundamentum Eccleſiæ, ùt dicitur *1. Cor. 3. v. 11.* vel certè intellexit omnes Apoſtolos, quorum nomine Petrus tunc loquebatur: cúmque Apoſtoli tunc repræſentarent Eccleſiàm, illa verba ſpectant, non ad ſolum Petrum, ſed ad totam Eccleſiam. Reſp. neg. ant. licèt enim fortè in aliquo ſenſu, adhuc magis allegorico, vel tropologico, explicari illa verba poſſint de confeſſione fidei,

ùt

ùt aliqui SS. Patres quandoque explicant: tamen primaria intentio Chriſti erat deſignare S. Petrum perſonaliter.

Quamvis enim in lingua Latina differant inter ſe genere *petra*, & *Petrus*, non differunt in Syriaca lingua, qua Chriſtus uſus eſt; nam vocabulum *cephas* ſignificat petram: adeóque verborum Chriſti ſenſus quaſi eſt: *Tu es petra, ſeu cephas, & ſuper hanc petram, ſeu cepham, ædificabo Eccleſiam meam*: & Latinè potuiſſent verba Syriaca verti: *Tu Simon es petra, & ſuper hanc petram &c.* voluit autem Latinus interpres potiùs uti vocabulo, terminationem maſculinam habente; quia S. Petrus erat ejusdem generis. Certè particula *hanc* denotat clarè, Chriſtum loqui, de illo, quem petram apellavit; aliàs nulla eſſet connexio.

Sed neque Chriſtus omnes Apoſtolos allocutus eſt; non enim dixit: *Ego dico vobis:* ſed: *Ego dico tibi:* nec Petrus propriè loquendo tunc omnium nomine locutus eſt; quaſi ipſi hoc ei mandâſſent; cùm Patres communiter ſentiant, Apoſtolos non habuiſſe eandem revelationem cum Petro: ſed tantùm, tacentibus reliquis, ſolus Petrus locutus eſt id, quod alii loqui debuiſſent. Multò minùs poteſt intelligi illud dictum ad Eccleſiam directum; aliàs ſenſus eſſet: *Et ſuper hanc Eccleſiam ædificabo Eccleſiam meam*: quod eſt ridiculum. Adde, ùt rectè obſervat Maldonatus *in c. 16. Matth & hunc verſum*, quòd abſurdum ſit, dicere,

Digitized by Goo

re, Christum toties mutâsse personam, quin id indicaret: & ideò obscurissimè locutum fuisse; cùm statim subdat: *Et tibi dabo claves regni cælorum*: ubi utique Petrum, & non Ecclesiam alloquitur, eique prærogativam aliquam conferendam promittit.

361. Nec dicas, Christum solum esse fundamentum; nam quando *1. Cor. 3. v. 11.* dicit S. Paulus: *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus JEsus*: intelligitur de fundamento omnium primo, quod simul est lapis angularis: non autem de fundamento secundo; cùm idem S. Paulus *ad Ephes. 2. v. 20.* dicat: *Estis cives, & domestici DEI, superædificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo JEsu.* & *Apoc. 21. v. 14.* dicatur *murus civitatis* cœlestis *habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni.* Si autem omnes Apostoli possunt dici fundamentum, multò magis tale potest dici S. Petrus: nec est absurdum, in sensu morali plura fundamenta admittere.

352. Accedit, Sanctos Patres, & Concilia, quæ citavimus *à n. 327. & seq.* communissimè explicare dictum Christi Domini ad S. Petrum in nostro sensu. Solus fortè S. Augustinus *tr. 124. in Joann.* apparenter oppositus est, intelligens per petram Christum: sed Cornelius à lapide ait, Sanctum Augustinum non fuisse peritum Hebraicæ, aut Syriacæ linguæ, & hinc pu-

râsse

tâsse Petrum à petra dictum, quasi *Petreium*; cùm tamen constet vocem *cephas* significare Petrum, & petram. Addo, S. Augustinum ibi tantùm velle, Christum esse principalem petram, seu fundamentum primum: non autem negare, S. Petrum esse fundamentum secundum; aliàs sibi clarè contradiceret; nam *serm. 1. de cathedra S. Petri* (*qui est 15.tus de Sanctis, seu 74.tus in appendice*) sic scribit: *Dicente Domino: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Petrum itaque fundamentum Ecclesiæ Dominus nominavit, & dignè fundamentum hoc Ecclesia colit, super quod Ecclesiastici ædificii altitudo consurgit.... quia dignum est, ut fundamentum hoc in Ecclesia honoretur, per quod ad cælum conscenditur.* & quia fortè aliquis dicet, hunc sermonem non esse certò S. Augustini (quamvis Ecclesia ex eo lectionem desumpserit *in Breviario ad festum cathedræ S. Petri*, quod meritò ei conciliat magnam auctoritatem) idem Sanctus *serm. 2. de cathedra S. Petri* (*qui est decimus sextus de Sanctis, & negari non potest esse S. Augustini*) verba Christi: *Tu es Petrus &c.* explicat sicut nos, & inter alia de S. Petro ait: *Rectè consortium meretur nominis, qui consortium meretur & operis; in eadem domo enim Petrus fundamentum ponit: Petrus plantat.*

Quod spectat ad eos, qui per petram intelligunt confessionem fidei, & verba Domini explicant, quasi voluisset dicere Chri-

Christus: *Super hanc fidem ædificabo Ecclesiam meam*: isti facilè cum nostra sententia conciliantur; nam rectè observat Cornelius, *hanc fidem* non sumi in abstracto, sed in concreto, prout scilicet erat in Petro: atque adeò juxta hos auctores Petrus propter fidem, seu Petrus ùt fidelis, est fundamentum, & petra Ecclesiæ: id quod etiam docet Maldonatus, qui rectè addit, sic sæpe dici, in fide unius hominis fundatam esse rempublicam.

363. Ob. 2. Christus *Matth. 18. v. 17.* dixit omnibus, adeóque etiam Petro, illa verba: *Si non audierit eos, dic Ecclesiæ:* ergo etiam ipse Pontifex debet causas graves deferre ad judicium Ecclesiæ, nec ipse est ultimus infallibilis judex. Confirm. *Joan. 21. v. 17.* Christus Petro tantùm dixit: *Pasce oves meas*: non verò: *Pasce omnes oves meas*: ergo non est universalis omnium pastor. Resp. 1. Cùm ibi non agatur de gravissimis causis, sed de erroribus etiam particularium, non potest ibi per Ecclesiam intelligi Ecclesia universalis, vel Concilium generale.

Ratio hujus est; quia aliàs ab omni Papæ judicio, particularem quamlibet personam concernente, posset appellari ad Concilium, etiam à quibuscunque privatis personis: imò vel nunquam, vel vix unquam posset ipse Papa definitivè judicare, sed deberet omnia ad Concilium referre: quod nec quivis parochus debet in omni causa facere. Unde, ùt dictum *n. 334.* ibi per

Ec-

Digitized by Google

Eccleſiam à SS. Patribus intelligitur etiam Eccleſia particularis, vel Prælatus ipſius. Et hinc etiam, qui contumaciter non audit Eccleſiam particularem, vel Epiſcopum, poſt inflictam excommunicationem vitandus eſt, tanquam ethnicus, & publicanus: quos nempe Judæi vitabant, ceu excommunicatos.

Ex quo quidem, tanquam ex argumento à minori ad majus, rite infertur, magis vitandum eſſe eum, qui non audierit Eccleſiam univerſalem: ſed non infertur, ibi per Eccleſiam neceſſariò intelligendam eſſe Eccleſiam univerſalem: quin imò, ſi per Eccleſiam intelligi poteſt Epiſcopus particularis, quanto magis Summus Pontifex? In forma neg. ant. quatenus dicit, etiam Petrum, ſeu Summum Pontificem, illud dictum Chriſti. concernere. Ad confirm. retorq. argum. Chriſtus de ſe ipſo dicit *Joan. 10 v. 14. Cognoſco meas:* id eſt, oves: ergo non cognoſcit omnes. in forma. neg conſ. Audi S. Bernardum *l. 2. de conſideratione c. 8. Paſce oves meas. Quas? illius, vel illius populos civitatis, vel regionis, aut certi regni? Oves meas inquit. Cui non planum, non deſignâſſe aliquas, ſed aſſignâſſe omnes? Nihil excipitur, ubi diſtinguitur nihil.*

364. Ob. 3. SS. Patres contradicunt noſtræ aſſertioni: ergo: ant. prob. ſic S. Hieronymus *l. 1. contra Jovinian. c. 14.* ait, æquè ſuper omnes Apoſtolos, Eccleſiam ſolidatam eſſe, omnésque accepiſſe claves regni

Digitized by Google

gni cœlorum. Idem *epiſtol. 85. ad Evagrium.* ait, Epiſcopum, ſive Romæ, ſive alibi fuerit, ejusdem eſſe meriti, & ejusdem ſacerdotii. S. Auguſtinus *l. 1. de baptiſ. contra Donatiſtas. c. 18.* ait, quæſtionem illam, de valore baptiſmi hæreticorum, fuiſſe controverſam, usque ad Concilium generale: & tamen S. Stephanus Papa jam eam definierat. S. Ambroſius *l. 3. de ſacram. c. 1.* ait, ſe cupere quidem in omnibus ſequi Eccleſiam Romanam: tamen aliqua alibi rectiùs ſervari, & à ſe etiam rectè cuſtodiri.

Ipſe Gelaſius Papa Romanus *epiſt. 4. ſeu commonitorio ad Fauſtum. apud Binium tom. 2. Concil. mihi fol. 236.* videtur dicere, quòd Papa debeat, ſuas definitiones facere *juxta formam ſynodicam*; nam hac ratione videtur defendere rectè factas: ergo ad infallibilitatem earum definitionum requiritur ſynodus. Patres etiam Concilii Africani *in epiſtola ſua ad Cœleſtinum Papam.* ajunt: *Niſi forte quiſquam eſt, qui credat, uni cuilibet poſſe DEUM noſtrum examinis inſpirare juſtitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium ſacerdotibus denegare*: quibus verbis ſatis inſinuant, DEUM magis aſſiſtere Concilio, etiam provinciali, quàm uni tantùm Pontifici Romano: quem propterea rogant, ne appellantes, à ſuo Concilio ad Apoſtolicam Sedem, deinceps admittat: ergo multò magis ſentiunt, DEUM magis aſſiſtere Concilio generali, quàm ſoli Romano Pontifici.

365. Reſp. neg. antec. ad prob. explico

Patres. S. Hieronymus priore loco tantùm vult, Apoſtolos in Apoſtolatu, & poteſtate ordinis, fuiſſe æquales: non verò in poteſtate juriſdictionis; & hinc ibi addit: *Tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite conſtituto, ſchiſmatis tollatur occaſio.* Altero autem loco idem S. Hieronymus iterum tantùm vult, dari inter omnes Epiſcopos, ubicúnque ſint, æqualitatem quoad poteſtatem ordinis: non verò quoad poteſtatem juriſdictionis, ùt dictum *n. 344.*

Quod attinet ad S. Auguſtinum, hic S. Doctor ideo dicit, eam quæſtionem de baptiſmo hæreticorum controverſam manſiſſe, uſque ad Concilium generale; quia, licèt S. Stephanus jam prohibuiſſet, rebaptizari baptizatos ab hæreticis, tamen S. Auguſtino videbatur, eouſque nihil abſolutè definiviſſe. Hoc videtur colligi ex ipſo S. Auguſtino *l. 5. de baptiſm. contra Donat. c. 25.* ubi dicit: *Vicit tamen pax Chriſti in cordibus eorum, ut in tali diſceptatione nullum inter eos malum ſchiſmatis oriretur.* Quare nullum ſchiſma inter SS. Stephanum, & Cyprianum, eſt ortum: conſequenter non ſe invicem habebant pro hæreticis: nec etiam S. Stephanus S. Cyprianum unquam à ſua communione removit. Quamvis enim S. Auguſtins *loco modò citato* innuat, S. Stephanum putâſſe *abſtinendos*, ſeu à communione ſeparandos eos, qui hæreticos rebaptizarent, non tamen dicit, eum omnes actu excommunicâſſe: quamvis etiam Firmilianus (*in ſua ad S. Cyprianum epiſtola, quæ eſt*

eſt 75. inter epiſtolas S. Cypriani edit. Antverp. Oper. S. Cyprian. an. 1589.) innuat, S. Stephanum excommunicâſſe eos, qui ſuo decreto non obedirent: atque *in argumento eidem epiſtolæ præfixo* citetur epiſtola S. Dionyſii Alexandrini, ex qua colligitur, S. Stephanum, huic ipſi Firmiliano, Cæſareæ Cappadocum Epiſcopo, & aliis etiam Epiſcopis, ſcripſiſſe, ſe iis non communicaturum, quamdiu hæreticos rebaptizarent: tamen non ſequitur, S. Stephanum eodem modo quoque egiſſe contra S. Cyprianum, totius Africæ Primatem. Et certè, cùm ſchiſma inter eos ortum non ſit, teſte S. Auguſtino modò citato, veroſimilius eſt, S. Stephanum ſe à S. Cypriano non ſeparâſſe. Accedit, quòd etiam intentetur, imo etiam feratur excommunicatio, non tantùm contra eos, qui definitionibus fidei, ſed etiam contra eos, qui decretis morum non obediunt. Sed de S. Cypriano plura *n. 366.*

Quòd autem idem S. Auguſtinus variis locis videatur aſſerere, quòd in cauſa Cæciliani, poſt alia, etiam Romani Pontificis judicia, reſtet Concilium plenarium, nihil contra nos probat; nam cauſa Cæciliani non erat quæſtio juris, ſed puri facti, ſcilicet, an is bene, vel malè, eſſet ab Africanis depoſitus: in tali autem quæſtione Papa non eſt infallibilis, neque etiam Concilium generale: attamen aliquando in tali cauſa judicium Concilii, utpote plurium prudentum, poteſt eſſe majoris ponderis, quàm ſolius Papæ: ſaltem poteſt (ùt loquitur Epi-

ſcopus Meldenſis, Orator Regis Galliæ ad Eugenium IV.) habere majorem authoritatem reputationis: de quo vide *n. 345.*

S. Ambroſius loquitur de conſuetudine lavandi pedes, quæ eſt arbitraria, & accidentalis: non autem loquitur de talibus conſuetudinibus, vel cæremoniis, aut rebus, quæ ab Apoſtolis, ſub obligatione univerſali, introductæ ſunt, quásque Eccleſia Romana obſervat: & in accidentalibus differre poteſt Eccleſia una ab alia. Gelaſius per verba *juxta formam ſynodicam* aliud non intelligit, quàm juxta ſtatuta Conciliorum: nec dicit, id neceſſarium fuiſſe, ſed tantùm factum fuiſſe: & arguit contra inferiores Epiſcopos, qui volebant abſolvere eum (nempe Acatium) quem Apoſtolica Sedes damnaverat: de cætero ibi primatum Sedis Apoſtolicæ fortiſſimè tuetur. Ad Concilium Africanum reſpondeo, ibi agi de quæſtione puri facti, an ſcilicet Apiarius eorum ſcelerum fuerit reus, de quibus in illo Concilio fuerat condemnatus: non autem agi de judicio fidei. Sed neque omnia in ea epiſtola ſunt infallibiliter tenenda; nam licèt illud Concilium, ùt ſumitur *ex C. de libellis diſt. 20.* ſit à Leone IV. confirmatum, tamen confirmatio ſe tantùm extendit ad canones: non autem ad epiſtolas, ùt obſervat Bellarminus *tom. 1. controv. 3. de Romano Pontifice l. 4. c. 7.*

366. Dices 1. Saltem S. Cyprianus *l. de unitate Eccleſiæ.* docet, Chriſtum poſt reſurrectionem dediſſe Apoſtolis parem po-

te-

teſtatem. Idem *l. 2. epiſt. 1. (aliàs eſt epiſtola 72.) ad Stephanum Papàm* ait: *Cùm habeat in Eccleſiæ adminiſtratione, voluntatis ſuæ arbitrium liberum unusquisque præpoſitus*, (hoc eſt Epiſcopus) *rationem actûs ſui Domino redditurus.* Idem Romanos Pontifices in hac epiſtola, & aliàs, tantùm Collegas, Fratres, & Cöepiſcopos, nominare ſolitus eſt: eosdem etiam quandóque reprehendit, maximè Stephanum *in epiſtola 74. ad Pompeium* (quæ ab aliis annumeratur tractatibus) in qua ſententiam Stephani de non rebaptizandis hæreticis, vocat *errorem*: ergo ſententia noſtra eſt contra S. Cyprianum.

Reſp. S. Cyprianus *l. de unitate Eccleſiæ.* ſic habet: *Loquitur Dominus ad Petrum: Ego tibi dico, inquit, quia tu es Petrus, & ſuper iſtam petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferorum non vincent eam .... Et iterum eidem poſt reſurrectionem ſuam dicit: Paſce oves meas. Super illum unum ædificat Eccleſiam ſuam, & illi paſcendas mandat oves ſuas. Et quamvis Apoſtolis omnibus, poſt reſurrectionem ſuam, parem poteſtatem tribuat, & dicat: Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos: Accipite Spiritum Sanctum: ſi cui remiſeritis peccata, remittentur illi: ſi cui tenueritis, tenebuntur: tamen, ut unitatem manifeſtaret, unam cathedram conſtituit, & unitatis ejusdem originem, ab uno incipientem, ſua auctoritate diſpoſuit. Hoc erant utique & cæteri Apoſtoli, quod fuit*

Petrus, pari consortio præditi, & honoris & potestatis: sed exordium ab unitate proficiscitur. Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia, & cathedra una monstretur. & post pauca: *Qui Ecclesiæ renititur, & resistit: qui cathedram Petri, supra quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit?* iterum *epist. 73. ad Jubaianum* (quæ ab aliis annumeratur tractatibus) ait: *Petro primùm Dominus, super quem ædificavit Ecclesiam, & unde unitatis originem instituit, & ostendit, potestatem istam dedit, ut id solveretur in cœlis, quod ille solvisset in terris.*

Ex quibus inprimis patet, S. Cyprianum agnoscere, super S. Petrum fundatam esse Ecclesiam, adeóque ipsum infallibilem fuisse; aliàs quomodo super ipsum fundaretur Ecclesia, quæ debet esse *columna, & firmamentum veritatis. 1. Timoth. 3. v. 15.* Patet dein, S. Cyprianum non adstruere omnimodam æqualitatem, inter S. Petrum, & alios Apostolos: sed tantùm aliquam qualemcunque in aliquo genere, e. g. in potestate remittendi peccata (de qua *loco de unit. Eccles.* meminit) vel in potestate instituendi, & regendi varias Ecclesias particulares &c. quæ potestas fuit Apostolis à Christo extraordinariè tradita; nam si omnino alii Apostoli pares fuissent Petro potestate, quin honore, quomodo Petro fuisset datus *primatus?* quomodo *super illum unum* ædificata fuisset Ecclesia? Sed neque etiam S. Cyprianus *epist. 72. ad Stephanum* vult, quem-

Digitized by Google

quemlibet Episcopum esse ab omni alio superiore, præterquam DEO, exemptum; sic enim nec Concilio generali esset subjectus: sed tantùm vult, quemvis Episcopum potestate sua ordinaria posse, in sua Ecclesia particulari, varia ad disciplinam pertinentia ordinare, quorum rationem aliis dare non debeat.

S. Augustinus *l. 2. de bapt. contra Donat. c. 18. & l. 3. c. 3.* ait, eum loqui de iis rebus, quæ necdum erant, sive per Concilium generale, sivè per Pontificem, clarè determinatæ. Hinc Petitdidier *in tr. de author. & infall. Pont. c. 6.* ait, S. Cyprianum quæstionem de rebaptizandis hæreticis, non respexisse, tanquam quæstionem fidei, sed tantùm tanquam quæstionem de disciplina Ecclesiastica, vel moribus, aut consuetudinibus, in quibus possunt Ecclesiæ particulares differre: & hinc existimãsse, fidem non lædi, quidquid circa eam rem sentiatur, aut agatur; aliàs enim debuisset S. Cyprianus ab illorum, qui aliter sentirent, tanquam ab hæreticorum communione, se separare, quod minimè fecit; nam *epist. ad S. Stephanum supra cit. sub finem* sic scribit: *Cæterùm scimus quosdam, quod semel imbiberint, nolle deponere, nec propositum suum facilè mutare, sed salvo inter collegas pacis, & concordiæ vinculo, quædam propria, quæ apud se semel sint usurpata, retinere. Qua in re nec nos vim cuiquam facimus, aut legem damus.* & *in epist. ad Fubaian. suprà cit. sub finem.* ait: *Hæc tibi breviter pro*

noſtra mediocritate reſcripſimus, frater chariſſime, nemini præſcribentes, neque præjudicantes, quo minus unusquisque Epiſcoporum, quod putat, faciat, habens arbitrii ſui liberam poteſtatem. Nos, quantum in nobis eſt, propter hæreticos cum collegis, & coëpiſcopis noſtris, non contendimus, cum quibus Divinam concordiam, & Dominicam pacem tenemus.

Jam quod attinet ad id, quòd S. Cyprianus Pontifices Romanos vocet Collegas, vel Fratres, nihil probat; nam reverà tales ſunt, etſi ſuperiores. Sic quoque S. Ambroſius epiſtolam 7. *ad Syricium Papam* hoc titulo inſcribit: *Domino Dilectiſſimo Fratri &c.* & in eadem epiſtola paulò inferiùs iterum ait: *Laudamus hoc Domine Frater.* At, quia eum vocat Dominum: quia *ibidem* dicit, eum cuſtodire pia devotione ovile Chriſti: quia infrà addit: *Quos Sanctitas Tua damnavit, ſcias, apud nos quoque ſecundùm judicium tuum eſſe damnatos*; hoc eſt, apud, aut per Concilium Mediolanenſe, cujus nomine ſcribitur: adeóque ait, iſtud Papæ judicio fuiſſe obſecutum: hæc, inquam, ſat oſtendunt, quòd S. Ambroſius Syricium, non tanquam parem, ſed tanquam ſuperiorem reſpiciat.

At verò, quod attinet ad ſententiam S. Cypriani, de invaliditate baptiſmi, ab hæreticis collati, utique in ea erravit, ùt modò tota docet Eccleſia: hæreticus tamen minimè fuit; quia, ùt diximus *n. 365.* nihil adhuc erat definitum. Culpâ quidem hac in re S. Cyprianus, utpote etiam homo, non caruit,

Digitized by Google

ruit, ſaltem veniali, (quamvis aliqui gravioris eum delicti reum faciant) quia parere debuiſſet Pontifici, ſeriò præcipienti: at culpam per pœnitentiam, & martyrium delevit. In forma ad hanc objectionem. neg. conſ. S. Cyprianus non abnegavit Romano Pontifici infallibilitatem in quæſtionibus fidei: ſed tantùm putavit, poſſe in re quadam, ad diſciplinam Eccleſiaſticam tantùm, ùt ipſe putabat, ſpectante, recedi à praxi, & uſu Romanæ Eccleſiæ: in qua tamen re erravit.

Dices 2. Univerſitas Pariſienſis, & Conventus Cleri Gallicani, reprobavit noſtram ſententiam: ergo. Reſp. 1. Gallia antiquior, præſertim ante funeſtum ſchiſma, tandem in Concilio Conſtantienſi extinctum, longè aliter ſenſit: imo etiam poſtea: certè Petitdidier *tract. de author. & infallib. Sum. Pontif. c. 14.* refert ſcriptum Gallicum Conventûs Cleri Gallicani *an. 1626.* ad omnes regni Epiſcopos, in quo ſic ſcribitur de Summo Pontifice: *Is enim ſucceſſor eſt Petri, à quo Apoſtolatus, Epiſcopatúſque initium, originémque ſumpſerunt, & ſuper quem Chriſtus JESUS Eccleſiam ſuam fundavit, quando illi claves regni cœlorum, atque infallibilitatis donum in cauſis fidei reliquit: quam non ſine ingenti miraculo immobilem, illibatámque, in ejus ſucceſſoribus durare etiamnum videmus. Unde ingens illa in Romanorum Pontificum decretis, mandatíſque amplectendis, apud omnes fideles, & orthodoxos, obſervantia profecta eſt.*

Reſp. 2. ad hanc objectionem jam reſponſum eſſe ſatis *n. 345.* & iterum ad abundantiam reſpondendum *à. n. 372.*

367. Ob. 4. Ex eo, quòd S. Petrus habuerit infallibilitatem, non ſequitur, quòd eandem habeant ſucceſſores ejus: ergo. prob. ant. etiamſi Epiſcopi reliqui ſint ſucceſſores Apoſtolorum, non tamen habent omnem etiam jurisdictionem, poteſtatem, vel prærogativam, quam habuerunt Apoſtoli: rurſus S. Petrus habuit poteſtatem patrandi miracula, & donum linguarum, quæ non habent omnes ejus ſucceſſores: ergo. Confir. S. Paulus etiam fuit Epiſcopus Romanus, & cum S. Petro conſtituit unum caput, unum Eccleſiæ univerſalis verticem: ergo etiam ſucceſſores S. Pauli deberent eſſe infallibiles. Reſp. neg. ant. ad prob. conc. ant. neg. conſ. Probavimus, debere dari perſeveranter in Eccleſia DEI regulam aliquam fidei infallibilem; hanc enim exigit recta ejus gubernatio: ergo ibi datur, ubi inveniuntur ſpeciales promiſſiones, ſpecialis oratio pro fidei conſtantia, conſtitutio fundamenti Eccleſiæ, primatus, & commiſſio gregis Dominici: quæ ſunt in Petro, & quidem tanquam jura ordinaria atque annexa officio, quæ tranſeunt ad ſucceſſores.

At verò virtus patrandi miracula, eo ipſo, quòd non fuerit ordinariè adeò neceſſaria, ad conſervationem, & gubernationem Eccleſiæ, non debuit eſſe poteſtas ordinaria Petri: ſed potuit eſſe extraordinarium privilegium, quod non tranſit ad ſucceſſores; nec

nec enim opus eſt abſolutè, ut ſub quovis Pontifice fiant miracula, modò aliquando fiant; hinc debuit ea poteſtas alligari potiùs uni, quàm alteri. Pariter, quæ fuêre in Petro jura ordinaria, fuêre privilegia extraordinaria in cæteris Apoſtolis; quia ipſi non fuerunt eodem modo caput, fundamentum, & paſtores univerſales Eccleſiæ; quamvis enim dicatur, quòd acceperint à Chriſto immediatè poteſtatem Eccleſiaſticam, etiam ſine determinatione ad certa loca, tamen Petrus antecelluit; quia ipſe non præcisè ùt Apoſtolus, ſed ùt fundamentum, & caput Eccleſiæ, habuit auctoritatem in ipſos Apoſtolos, eósque regere, iísque præcipere potuit.

368. Quòd autem Apoſtoli non habuerint ea omnia ùt Petrus, quaſi ordinaria jura, & annexa officio, probatur etiam à poſteriori; quia plurimi Epiſcopi, earum etiam Eccleſiarum, quas fundârunt alii Apoſtoli, lapſi ſunt in errores: imò facti ſunt hæreſiarchæ: quod de nullo Romano Pontifice probari poteſt. Ad confirm. neg. ant. Hæ, & ſimiles propoſitiones, editæ *anno 1645.* (quæ etiam inveniuntur in libro Antonii Arnaldi *de frequenti communione*) ſi ſignificent omnimodam æqualitatem inter SS. Petrum, & Paulum, ſine ſubjectione S. Pauli ad S. Petrum, in poteſtate ſuprema, eſt hæretica, ùt definivit Innocentius X. *25. Januarii anno 1647.* Unde de ſucceſſoribus S. Pauli (ſi tamen ſtrictè loquendo aliquos habuit; quia nullius Eccleſiæ particularem

larem curam geſſiſſe videtur, ſed omnium gentium doctorem totâ vitâ egiſſe) loquendum eſt, ſicut de aliorum Apoſtolorum ſucceſſoribus : imò nec ſucceſſores S. Petri in cathedra Antiochena, quam non ſtabiliter ùt ſuam habuit, ſunt infallibiles : certè multi ibi Epiſcopi non fuêre erroris immunes : at verò ſucceſſores in cathedra Romana, quam S. Petrus ad mortem usque ſtabiliter tenuit, ex Conciliis, Patribus, & rationibus plurimis adductis, ſunt infallibiles.

369. Ob. 5. Papa ùt privata perſona, poteſt eſſe hæreticus: ergo poteſt etiam, aliquam hæreſin docere, aut definire : ergo non eſt infallibilis in ſuis definitionibus. Confirm. Non ſumus certi, an ille homo in individuo, qui occupat Sedem S. Petri, ſit verè Pontifex, rite baptizatus, ordinatus &c. ergo nunquam ſumus certi, an ei ſit infallibilitas conceſſa, adeóque fruſtra eam DEUS dediſſet. Reſp. Bellarminus *tom. 1. controv. 3. de Romano Pontifice l. 4. c. 6. & ſeq.* neg. ant. eoquòd Chriſtus indefectibilem in fide conſtantiam Petro, & Succeſſoribus ejus, etiam quatenus (ùt ipſe dicit) ſunt perſonæ privatæ, exoraverit à Patre ; aliàs enim vix idonei forent ad confirmandos fratres.

Reſp. 2. om. ant. neg. conſ. quia, licèt DEUS unum poſſit permittere, non poteſt ſtantibus ſuis promiſſionibus permittere alterum. Si doctrina, quam proponeret Papa, eſſet hæreſis aperta, eam non definiret ùt Pon-

Digitized by Google

Pontifex: ſed Eccleſiæ ſtatim palam foret, eum eſſe hæreticum, &, ſi contumaciter errorem teneret, officio ſuo excidiſſe: ſi autem doctrina non eſſet apertè hæretica, ſed adhuc inter Catholicos doctores dubia, Chriſtus permittere non poſſet, ut Papa ita docens ex cathedra erraret, ne in errorem tota induceretur Eccleſia; unde hoc ipſo illa doctrina eſſet vera. Ad confirm. reſponſio fuſior dabitur infrà *n. 432.*

370. Ob. 6. Si Pontifex eſt infallibilis, tunc etiam quivis rex in ſuo regno eſt infallibilis: ſed hoc non eſt verum: ergo. prob. ma. regia, & ſacerdotalis dignitas ſuprema, fuit conjuncta in antiquo teſtamento: ergo etiam eſt conjuncta in novo. Confirm. Regi (eadem eſt ratio de Imperatore) ſubjectus eſt ſacerdos, etiam ſummus: ergo rex non eſt minùs infallibilis. prob. ant. Salomoni ſubjectus fuit Abiathar ſacerdos ſummus, quem etiam ſacerdotio privavit- *3. Regum 2. v. 27.* imò etiam Chriſtus fuit ſub poteſtate Pilati. *Joan. 19. v. 11.* ergo multò magis ſacerdos, etiam ſummus, eſt ſub poteſtate ſæculari ſuprema. Reſp. Minorem videntur negare Angli, qui ſaltem aliqui regibus infallibilitatem tribuunt, quamvis non omnes; neque enim conveniunt in religione inter ſe.

Sed, quidquid aliqui dicant, minor eſt certiſſima; neque enim regibus ſæculi, ſed Petro eſt dictum, ut paſcat oves: nec reges, ſed Eccleſia eſt columna, & firmamentum veritatis. Unde etiam primis Eccleſiæ tem-

temporibus, nunquam reges, aut imperatores Catholici, controverſias fidei decideruntſed petierunt à Romanis Pontificibus convocari Concilia, quæ dein promoverunt ſubſidiis temporalibus, ſuppeditando currus, & ſumptus, Epiſcopis iter agentibus: quin Conſtantinus Magnus (ùt habent Ruffinus *hiſt. Eccleſ. l. 10. c. 2.* & Sozomenus *l. 2. c. 2.* ac alii) tempore Concilii Nicæni, nullo modo voluit, ſe miſcere cauſis Epiſcoporum, aut eorum judex eſſe, à quibus ajebat, ſe judicari debere. videatur Spondanus *anno Chriſti 325. n. 12.*

371. Unde in forma neg. ma. ad prob. diſt. ant. dignitas ſacerdotalis, & regia in antiquo teſtamento fuit conjuncta per accidens, e. g. in Machabæis, vel in ſacerdote Heli. conc. ma. fuit conjuncta per ſe. neg. ma. & conc. min. neg. conſ. Machabæi tantùm per accidens ſimul, fuêre principes terreni & ſacerdotes: ſicut modò Epiſcopi Germaniæ, & vel maximè Romanus Pontifex, ſunt magni principes, etiam quoad ſæcularem poteſtatem: nec tamen Papa ùt princeps, ſed ùt Sacerdos Summus, habet infallibilitatem, quam habuêre Pontifices anteceſſores, antequam tantum dominium acquiſiviſſent.

Ad confirm. neg. ant. quidquid ſit de conſeq. Factum illud Salomonis, vel contigit ex ſpeciali commiſſione DEI, ut impleretur prophetia contra domum Heli; ſicut *ibidem* dicitur: vel exemplum Salomonis, non rectè operantis, non eſt imitandum.

Ad

Digitized by Google

Ad illud de Chriſto Domino: Reſp. eſſe abſurdiſſimum dicere, quòd ſubjectus fuerit Pilato Chriſtus, Rex regum, & Dominus dominantium: nec id probatur ex illis verbis *Joan. 19. v, 11. Non haberes poteſtatem adverſùm me ullam, niſi tibi datum eſſet deſuper*; nam per ea Dominus tantùm dicere voluit, Pilatum non habiturum in ſe poteſtatem, etiam tantùm de facto, & apparenter talem, niſi DEUS eam permitteret: non autem voluit dicere, quòd Pilatus in ſe habeat poteſtatem de jure.

ARTICULUS X.

An infallibiles etiam ſint Definitiones Pontificiæ ante conſenſum Eccleſiæ.

372. QUæſtio hîc eſt, an, quando Pontifex aliquid definit ex cathedra, ut hoc infallibile ſit, debeat, ſaltem extra Concilium, tota Eccleſia eam definitionem acceptare, admittere, & conſentire: & hoc videntur voluiſſe illi Galliæ Præſules, qui in ſuo Conventu *anno 1682.* ſtatuerunt propoſitionem citatam *n. 356.* quam tamen poſt decennium, in ſua ad Innocentium XII. epiſtola, revocâſſe dicuntur, ac declarâſſe, à mente ſua alienum fuiſſe, quidquam decernere: & addidiſſe, hæc verba. *Quidquid circa Eccleſiaſticam poteſtatem, & Pontificiam auctoritatem*

tatem, decretum censeri potuit, pro non decreto habemus. ita P. Pichler *in Papatu nunquam errante. a. 5. §. 4. n. 10.* ubi ait, eam epistolam exhibere *Regale Sacerdotium*: editum in monasterio S. Galli *anno 1693. in fine ultimi libri:* quam editionem, etsi multùm quæsitam, obtinere non potui: quæ autem jam *anno 1684.* prodiit, eam epistolam necdum exhibet. Moderni autem Episcopi Galliæ in sua ad regem epistola *anno 1728.* qua editum quoddam Consilium Juridicum quorundam Advocatorum Parisiensium confutant, dicunt, se esse multùm elongatos ab eo, quòd sentiant, aut dicant, quòd ad ferendum, vel acceptandum judicium circa fidem, non sit opus examine, vel discussione, aut libertate: quæ dicta, an intelligi velint de judicio, aut definitione Pontificis, in Galliam missa, vel an tantùm de aliquo suo judicio, vel de aliquo, in Concilio universali, ab ipsis unà cum Pontifice ferendo, nolim decidere.

373. Si dicere vellent, non debere acceptari submissas Pontificias definitiones, sine prævio earum examine, à nobis recederent: quin etiam à Cardinale Noaillio in suis ad Clementem XI. literis *anno 1711.* (quas exhibet Viva *trutinæ Theologicæ tom. 2. p. 4. in proœmio*) quibus memoratus Cardinalis testatur, Clerum Gallicanum in suo Conventu Constitutionem *Vineam Domini Sabaoth* non aliter voluisse recipere, quàm majores ipsius, præcedentium Pontificum Bullas: nec sibi arrogâsse jus eam examinandi: nec docere, nec sentire voluisse, acceptа-

Digitized by Google

ceptationis solemnitatem necessariam esse ad hoc, ut sint regula credendi.

Recedunt etiam ab antiquioribus Galliæ doctoribus, qui nobiscum senserunt, ùt patet ex testimonio Legati Gallici *n. 345.* adducto: item ex testimonio Conventûs Gallicani, adducto *n. 366.* (cujus præsertim verbis ibidem adductis probatur, non expectandum esse à Pontifice consensum fidelium, vel Ecclesiæ: sed fidelibus decreta Pontificia ingenti mox observantia amplectenda) item ex testimonio Andreæ Duvallii Galli: quin imò Viva *tom. 2. p. 4. trutinæ Theol. in proœmio.* eruditè ostendit, à sæculo IX. ad XVIII(quod modò agimus)Gallos stetisse pro infallibilitate Summi Pontificis. Sed & Episcopi Galli Parisiis *anno 1714.* in causa Constitutionis *Unigenitus* congregati *5. febr.* datis ad Clementem XI. literis, submissionem maximam erga illam decisionem testantur: *Nos*, ajunt, *Majorum nostrorum exempla secuti, atque eodem, quo illi, in Apostolicam Sedem studio flagrantes, Sanctitatis Vestræ postremam Constitutionem, consimili obsequio, ac veneratione, amplexi sumus. Neque verò deinceps officio nostro deerimus, ut ab omnibus, quos Divina providentia curæ nostræ commisit, pari animo, ac fide excipiatur.*

374. Dico. Ad infallibilitatem definitionis Pontificiæ, non est necessarius consensus Ecclesiæ extra Concilium. Hæc conclusio est communissima inter doctores Catholicos, ùt probat P. N. Thyrsus Gonza-

lez *p. 1. manuductionis Machometanorum l. 3. c. 6. §. 11.* ubi citat pro ea omnes illos auctores, qui ſtant pro aſſertione *n. 352.* poſita: quæ aſſertio eſt Catholicorum fermè omnium, ùt *ibidem* oſtenſum. Prob. autem concluſio 1. iiſdem argumentis, quibus concluſio præcedens *n. 352.* probata eſt; nam, ſi Papa eſt Magiſter, Doctor, Paſtor, Caput Eccleſiæ, ejúſque Fundamentum, non dependet veritas doctrinæ ejus à diſcipulis, nec pabuli ſanitas ab ovibus, nec caput à membris, nec fundamentum ab ædificio: ergo.

375. Prob. 2. concluſio. Quælibet Eccleſia particularis, diſtincta ſaltem à Romana, poteſt errare, imò juxta adverſarios etiam ipſa Romana: & duntaxat tota Eccleſia non poteſt errare: ergo juxta adverſarios, ad infallibilitatem definitionum, requireretur conſenſus totius Eccleſiæ, ſeu omnium particularium Eccleſiarum: ſed hoc dici non poteſt: ergo. prob. mi. 1. hac ratione Pontifex non haberet majorem infallibilitatem, quàm quivis Epiſcopus, cujus ſententia, ſi à tota Eccleſia acceptetur, eſt neceſſariò de fide: hoc eſt contra Scripturam, contra Concilia, & Patres: ergo. Aliqui reſpondent, ad hoc argumentum, dicendo, non licere Pontificias definitiones impugnare, vel contrarium docere: quod tamen eſt licitum, reſpectu ſententiarum, ab aliis Epiſcopis editarum. Sed contrà eſt. Sic videntur teneri fideles omnes, ad acceptandas Papæ definitiones; ſi enim nullus audeat contradicere, cen-

censebuntur omnes tacitè approbare. Dein, si non possunt licitè contradicere; quia Pontifex id prohibet, & fideles ei tenentur obedire: etiam non possunt ampliùs licitè non credere; quia Pontifex aliquid definiens præcipit id credere. Alii Episcopi, etsi quandóque sententias aliquas prohibeant, non tamen exigunt, nec possunt exigere, ante definitionem Sacræ Sedis, ut oppositа sententia credatur esse de fide; cùm enim infallibilitatem non habeant, suam sententiam infallibilem reddere nequeunt.

376. Probatur eadem minor 2. In sententia adversa quilibet Episcopus, vel Ecclesia particularis, posset pro suo arbitrio facere, ut definitio Pontificis non foret infallibilis: adeóque extra Concilium nunquam posset infallibiliter damnari nova hæresis, ab Episcopo quodam orta, vel patrocinio ejus adjuta; sic autem definitiones Pontificis ordinariè inutiles forent, & consequenter sequerentur omnia ea incommoda, quæ adducemus inferiùs agendo de appellatione ad Concilium universale. Imò, cùm saltem non nisi post longissimum tempus posset innotescere nobis consensus omnium Ecclesiarum particularium, non nisi post longissimum tempus constare posset de infallibilitate definitionis: atqui sic non esset consultum Ecclesiæ; cùm fideles diutissimè suspensi penderent, nec firmam fidem de rebus definitis elicere possent: ergo.

377. Dices fortè, non requiri consensum omnium omnino Ecclesiarum, sed tan-

Digitized by Google

tùm plurimarum, vel majoris partis totius Ecclesiæ. Resp. Inprimis etiam hic plurimarum Ecclesiarum consensus diutissimè non innotesceret; neque enim tantùm Ecclesiæ in Europa, sed etiam ultramarinæ aliquæ, consentire deberent. Dein hic consensus legitimè, vel authenticè, aut nunquam, aut non nisi tardissimè innotesceret aliis. Quodsi adversarii (quod tamen non credo) exigerent consensum expressum, per publicum scriptum, aut testimonium, adhuc difficiliori res forent loco; cùm præsertim Episcopi, rati, se debere priùs definitionem examinare, minimè citò, sed tradissimè ei auctoritativè subscriberent, ùt est per se clarum: atque adeò sequerentur, novo ex titulo, incommoda infrà adducenda quando agemus de appellatione ad Concilium.

Adde, quòd hac ratione nihil unquam certi futurum esset; nam, cùm determinari non posset, quanta pars Episcoporum consentire deberet, semper esset locus exceptioni: & qui tenerent oppositam definitioni sententiam, possent semper prætexere, non sufficientem numerum Ecclesiarum consensisse: e.g. si Pontifex aliquid definivisset contra Lutherum, aut Calvinum, possent dicere Lutherani, aut Calvinistæ, se non esse contemnendam partem Ecclesiæ, nec consentire Pontifici, & consequenter ejus definitionem non esse infallibilem; nam præcisè major pars, sive excedens oppositam, uno, vel altero numero, vel paucis, non videtur sufficere; cùm nec in Conciliis soleat definitio fieri, si fer-

si ferme dimidia, aut valde magna pars Episcoporum reclamet. Saltem, nisi Pontifex infallibilis haberetur, tales definitiones, ratione accedentis quomodocunque majoris partis Episcoporum, resistente adhuc valde magna parte aliorum Præsulum, non æstimarentur infallibiles.

378. Imò, cùm exemplum Concilii Ariminensis satis doceat, majorem partem Episcoporum, si sine Pontifice aliquid definiat, posse errare, ij, qui Pontificem quoque errare posse contendunt, difficulter probabunt, præsertim refractariis quibusdam ingeniis, quòd non etiam major pars Episcoporum cum Pontifice possit errare; adeóque, etsi major pars definitionem aliquam Papæ tacitè acceptet, tamen non facilè probabitur, certum esse, quòd ea definitio infallibilis sit.

Nec dicant adversarii, quòd, sicut in Concilio universali, etsi non omnes Episcopi in illud conveniant, tamen, si congregati aliquid statuant, id ab aliis de fide tenendum sit, ita idem fieri debeat, si plurimi extra Concilium definitionem tacitè acceptent; nam disparitas lata est; congregati enim in Concilium Patres soli repræsentant Ecclesiam DEI, nec absentes sunt pars Concilii, aut habent votum decisivum; unde ab absentibus non pendet definitio, vel acceptatio Concilii, quod universalem Ecclesiam repræsentans, habent promissam infallibilem assistentiam Spiritûs S. In casu autem tacitæ acceptationis quilibet, in ul-

tima telluris parte Episcopus, est *pars*, ùt vocant, *corporis pastorum*, habétque non minùs votum, quàm quilibet alius: atque adeò debet etiam hujus, & consequenter omnium, eorúmque assensûs, vel dissensûs ratio haberi.

ARTICULUS XI.

Solvuntur Objectiones.

379. OB. 1. Decreta morum, à Pontifice condita, non obligant ante acceptationem Ecclesiæ: ergo nec definitiones fidei: ant. prob. decreta illa sunt leges humanæ: sed istæ non obligant, nisi à subditis acceptentur, ùt de civilibus legibus docere videtur communis Jurisconsultorum, apud Suarez *l. 3. de legibus c. 19. n. 1.* de canonicis verò idem aliqui alii tenent: & confirmari videtur ex eo, quòd decreta morum Tridentini non ubique obligent; quia non ubique sunt acceptata. Resp. retorqueo argumentum in definitionibus Conciliorum generalium. Resp. 2. neg. ant. si sensus sit, decreta illa primùm per acceptationem acquirere vim obligandi; si enim antecedenter non obligarent, non deberent observari, nisi acceptarentur. Sed nec deberent acceptari; si enim deberent acceptari, eo ipso haberent vim immediatè obligandi ad acceptationem, & mediatè ad observationem. At dici non potest, ea non debere acceptari; nam Alexander VII. damnavit

navit hanc propositionem 28. *Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem, à principe promulgatam.*

Ad prob. neg. mi. quia planè ex propositione damnata videtur inferri, neque leges civiles requirere acceptationem, ùt defendit etiam Suarez *loc.cit.* nisi sint injustæ, aut nimiùm duræ: vel nisi princeps non habeat plenam potestatem, sed sub conditione tantùm acceptationis, ùt fit in quibusdam rebuspublicis: vel, ùt ait Suarez, etiam in quibusdam regnis, ùt in regno Arragoniæ. Quòd autem aliquando non observentur aliquæ leges, etiam à Tridentino statutæ, (quæ dicuntur non acceptatæ) inde est, quòd vel Tridentinum noluerit uti plena potestate: vel quòd, licèt primi quidem, qui eas non observaverunt, peccaverint, postea tamen, per consuetudinem diu toleratam, sint eæ leges abrogatæ, de qua re videri potest Suarez *l. 4. de legibus c. 16.*

380. Alii omittunt hoc antecedens, seu, quòd decreta morum non obligent ante acceptationem: negant tamen cons. & dicunt, quòd obligatio credendi veritates revelatas à DEO, quando de revelatione satis constat, sit juris naturalis, ac Divini; nam lumen naturale dictat, credendum esse DEO loquenti, ídque DEUS præcipit: at jus naturale, ac Divinum, utique obligant ante acceptationem: ergo. Hinc definitiones Pontificis, cùm applicent nobis revelationem Divinam (ùt satis hucúsque probatum) applicant etiam, mediatè saltem, præce-

ptum juris naturalis, & Divini, de ea credenda. Eodem modo diſcurrunt de decretis morum, & definitionibus fidei, Conciliorum univerſalium: & certè Gallia, etſi non omnia decreta morum, à Tridentino facta, acceptârit, ſine mora tamen acceptávit definitiones fidei.

381. Ob. 2. Ut Pontificis definitio ſit infallibilis, debet Pontifex eſſe indubitatò legitimus, ùt diximus. Jam ſic: vel debet pro legitimo haberi à tota Eccleſia, vel tantùm ab aliqua ejus parte: neutrum poteſt dici: ergo. prob. mi. non poteſt dici primum; alias quivis Epiſcopus, nolens eum agnoſcere, faceret, ùt non ſit indubitatò legitimus: non ſecundùm; aliàs incidimus in eandem difficultatem, quam adverſariis objecimus *n. 377.* & debebimus ipſi determinare, quanta pars Eccleſiæ eum debeat agnoſcere: ergo. Reſp. neg. ſuppoſitum. Per Pontificem indubitatò legitimum, non tantùm intelligimus illum, qui poſitivè jam ab Eccleſia agnitus eſt ùt talis: ſed, de cujus electione, & legitimo Pontificatu, non adeſt prudens dubitandi ratio; tunc enim ejus definitiones jam infallibiles erunt. Siqui autem eum nolint recipere, non reddent Pontificatum dubium: ſed probabunt, ſe eſſe certos ſchiſmaticos.

At, ſi verè prudens dubitandi ratio adeſſet (ſicut contigit ante Concilium Conſtantienſe) non forent infallibiles definitiones talis Pontificis, donec ratio dubitandi tolleretur. Unde quando dicitur, quòd, ſi electio prima Papæ, quacunque tandem de

cauſa

causa, fuisset nulla, ea fiat valida per tacitam acceptationem Ecclesiæ, non est sensus, quasi tamdiu taliter electus non sit verus Pontifex, quamdiu ab Ecclesia non est positivè acceptatus; quia posset contingere, ut prima ejus electio invalida diutissimè non innotesceret, regionibus præsertim transmarinis, & sic secunda diutissimè non perficeretur: sed sensus tantùm est, quòd, si electores taceant, & alii, qui statim possent, non reclament, eo ipso censeatur tacitè acceptatus: adeóque acceptatio, in tali casu necessaria, non est positiva, sed tantùm negativa, seu non reclamatio.

Ob. 3. Vel Pontifex est infallibilis, etiamsi definitionem edat, sine priùs adhibito diligenti examine: vel est tantùm infallibilis, post adhibitum diligens, & rei gravitati proportionatum examen: neutrum potest dici: ergo. prob. mi. non potest dici primum; quia videtur incredibile, quòd Pontifex, etiam temerè aliquid definiens, sit infallibilis: non potest dici secundum; quia nunquam potest sciri, an adhibita fuerit ea diligentia, quæ necessaria, & proportionata est rei definiendæ: adeóque saltem nunquam potest sufficienter agnosci infallibilitas definitionis. Resp. retorq. argum. in Conciliis generalibus; vel enim dicuntur ista infallibilia ante, vel post adhibitam diligentiam?

Dices fortè, non posse deesse in Conciliis maturam deliberationem. Resp. Licèt ista moraliter deesse non possit, posset tamen

Digitized by Google

abſolutè deeſſe, e. g. ſi congregatis jam Patribus ſubitò proponeretur quæſtio, quam ſtatim definirent: quod non quidem moraliter, abſolutè tamen fieri poſſet, ſi id DEUS non impediret. Moraliter autem neque deeſſe poteſt diligentia in definitionibus Pontificiis; nam & Pontifices adhibere ſolent maximam, ùt patebit *ex n. 417.*

Sed, etſi Concilia adhibeant aliquam diligentiam, tamen, ſi non conſtat, ſufficere eam, quam adhibet Pontifex, neque ſatis conſtabit, ſufficere eam, quam adhibet Concilium: adeóque, ſi ex hoc capite neganda eſſet infallibilitas definitioni Pontificis, neganda quóque eſſet definitioni Concilii generalis: quod nemo Catholicorum (quibuscum hîc diſputamus) admittit. In forma. Reſp. conc. ma. neg. mi. ac dico, Pontificem ſemper fore infallibilem, quando aliquid definit; vel enim DEUS tunc non permittet, ut omittatur diligentia requiſita: vel diligentiam nullam requiret: ſed aſſiſtet etiam nullâ adhibitâ: & ſemper impediet, ne definiatur falſum. videantur etiam dicenda inferiùs *n. 417. & ſeq.*

ARTICULUS XII.

Oſtenditur Pontificiis Definitionibus malè imputari errores.

382. VAria, & multa afferri ſolent exempla errorum, à diverſis Pontificibus aliquid definientibus

entibus admiſſorum: ex quibus videtur inferri, non eſſe infallibiles eorum definitiones. Sed, antequam directè reſpondeam, obſervo, quòd, ſi admittatur, Pontifices errâſſe, tunc ii auctores, qui dicunt, ad infallibilitatem definitionum Pontificiarum ſufficere conſenſum tacitum aliorum Epiſcoporum, non ampliùs poſſint ſuam ſententiam defendere; nam in plurimis, & fermè omnibus capitibus, quæ tanquam errores objiciuntur Pontificibus, adfuit conſenſus tacitus Epiſcoporum; cùm iſti, tam illo tempore, quo definitiones editæ ſunt, quàm tempore ſubſequenti, & quidem omnino longo, nunquam reclamaverint.

Dein, omiſſo hoc argumento ad hominem, dico, nullum poſſe oſtendi exemplum, quo probetur, ullum Pontificem, extra Concilium aliquid definientem, errâſſe, circa quæſtionem fidei, aut juris, vel quæſtionem facti, connexam cum quæſtione juris; nam ad ſummum probari poteſt, aliquos Pontifices errâſſe ùt privatos doctores, vel in quæſtionibus puri facti, quod non definiverunt, ſed tantùm tanquam probatum ſuppoſuerunt: in quibus quæſtionibus etiam Concilium generale errare poteſt. Sed nimis longum foret, omnia, & ſingula refellere: qui pleniorem notitiam cupit, adeat Bellarminum *tom. 1. contr. 3. de Romano Pontifice l. 4. c. 8. & ſequentibus.* ubi de quadraginta, & uno, Pontificibus agit, eóſque ab adverſariorum objectionibus vindicat.

383. Afferam tamen pro eruditione diſci-

diſcipulorum Theologiæ (qui fortè hæc aliquando legere dignabuntur) quid ad aliqua, quæ majori apparenti ſpecie quibusdam Pontificibus obijciuntur, reſponderi debeat. Itaque primò. Quando S. Petrus, Chriſtum negavit, nondum Pontifex fuit: ſed neque tunc docuit è cathedra, eum eſſe negandum, ſed tantùm ùt homo privatus infidelitatem, & quidem tantùm externam admiſit. Quando autem idem *ad Galatas 2. v. 14.* dicitur, coëgiſſe gentes judaizare, non id fecit docendo, aut jubendo, ſed tantùm aliquatenus ſuoexemplo, quatenus à convivio & converſatione cum gentibus abſtinuit: & ſic præter ejus intentionem alii etiam, ad idem faciendum inducti ſunt: in quo Spondanus (qui fusè de hac hiſtoria agit *ad annum Chriſti 51. à n. 7.*) materialem tantùm errorem videtur agnoſcere.

Imò P. Didacus de Quadros *in ſua Paleſtra Biblica tom. 1. decade 5. q. 7. n. 9.* docet, illud factum S. Petri tantùm fuiſſe aliquid minùs perfectum, quod tamen in Apoſtolo, à quo perfecta meritò expectantur, alter Apoſtolus non immeritò reprehenderit. & hinc *n. 10.* ait, illa verba S. Pauli *ad Galat. 2. v. 14. Quòd non rectè ambularent ad veritatem Evangelii:* ſignificare: *ad totam plenitudinem Evangelicæ perfectionis, & libertatis.* Nec dicas, hoc eſſe contra torrentem Patrum; nam, ùt ait idem auctor *cit. q n. 12:* plures SS. Patres ùt Hieronymus, Chryſoſtomus, Athanaſius, Cyrillus Alexandrinus, Origenes, & alii,

vo-

Digitized by Google

volunt, S. Petrum non peccâſſe in illa ſeparatione ſua à gentibus, ſub adventum Judæorum.

Secundò. Zephirinus (quod tamen dicitur à ſolo Tertulliano, cujus teſtimonium, utpote jam Montaniſtæ, in propria cauſa non eſt magni ponderis) literas pacis, ſeu communionis quidem dedit Montaniſtis: non autem approbavit unquam falſam eorum doctrinam: quam probabiliſſimè ignoravit, ab iis teneri; nam poſtea à Praxea informatus de illa, literas ſuas revocavit. Tertiò. Liberiùs nunquam ſubſcripſit Arianæ fidei: ſed tantùm ſubſcripſit formulæ Sirmienſi, & condemnationi S. Athanaſii, ſimúlque Urſacio, & Valenti communicavit. At formula illa, teſte S. Hilario, fuit Catholica. Qui autem S. Athanaſium accuſabant, non tam cauſam fidei, quàm crimina circa mores prætexebant. Tandem Valens, & Urſacius putabantur à Liberio eſſe Catholici, ùt ipſe ſcribit ad Epiſcopos Orientales. Quodſi etiam, victus ærumnis, & cruciatibus, hæreſi ſubſcripſiſſet, errâſſet quidem, ſed tantùm actu externo ùt perſona privata, ſicut Petrus, quando negavit Chriſtum: licèt (ùt Bellarminus *loc. cit. c. 9.* advertit) Catholici cor ejus ſcrutari non potuerint, adeóque eum hæreticum præſumpſerint. Quarto. Felix II. (cujus Pontificatus intra Liberii tempora incluſus eſt, ùt Bellarminus docet *loc. modò cit.* & Spondanus *ad annum Chriſti 355. n. 10.*) nunquam fuit Arianus: neque cum iis comunicavit, quando erat legitimus Pon-

Pontifex: ſed tantùm cùm iis communicavit priùs, quando adhuc erat Antipapa: poſtea autem martyr effectus eſt.

384. Quintò. Innocentius I. quando dixit, baptiſmum hæreticorum validum eſſe, non autem conferre Spiritum Sanctum, locutus eſt de baptiſmo collato adultis pariter hæreticis; is enim, quia recipitur cum impedimento peccati, ſeu, ùt dicitur, *fictè*, eſt validus quidem, ſed informis, hoc eſt, non confert gratiam, ſeu Spiritum Sanctum. Idem Innocentius *in epiſtola ad Concilium Milevitanum* (*quæ eſt 93. inter epiſtolas S. Auguſtini*) ſcribit quidem, infantibus neceſſariam eſſe SS. Evchariſtiam: at id tantùm incidenter ſcribit, & tanquam rationem ſui aſſerti primarii, ſeu definitionis, quòd ſcilicet infantes debeant baptizari: verba Innocentii ſic ſonant: *Illud verò, quòd eos Veſtra Fraternitas aſſerit prædicare, parvulos æternæ vitæ præmiis, etiam ſine baptiſmatis gratia, poſſe donari, perfatuum eſt; niſi enim manducaverint carnem filii hominis, & biberint ſanguinem ejus, non habebunt vitam in ſemetipſis. Qui autem hanc eis ſine regeneratione defendunt, videntur mihi ipſum baptiſmum velle caſſare, cùm prædicant, hos habere, quod in eos creditur, non niſi baptiſmate conferendum.*

Ex quibus colligitur 1. quòd hic Pontifex textum S. Joannis: *Niſi manducaveritis &c.* tantùm incidenter adducat, aut ad ſummum, tanquam probationem ſui aſſerti primarii, ſeu

feu definitionis de neceſſitate baptiſmi, reſpectu infantium. At rationes in Conciliis, etiam univerſalibus, adeóque & in definitionibus Pontificiis, adductæ, non ſunt de fide, nec ſunt definitiones. Colligitur 2. quòd Innocentius non loquatur de reali Evchariſtiæ ſumptione, quam Tridentinum infantibus neceſſariam negat *ſeſſ. 21. c. 4. & can. 4.* ſed tantùm de aliqua myſtica; de illa enim loquitur, de qua S. Auguſtinus (ad quem cum aliis Patribus Pontifex ſcribit: at S. Auguſtinus, relatus *in C. In Eccleſia Salvatoris. de conſecrat. 130. diſt. 4.* (quod caput deſumptum eſt *ex l. 1. contra duas epiſtolas Pelagianorum 22.*) loquitur de ſumptione Evchariſtiæ tantùm myſtica.

Nam dicit quidem ibi S. Auguſtinus, parvulos debere communicare, propter illum textum: *Niſi manducaveritis &c.* ſed mox idem S. Doctor, relatus *C. Nulli. 131. ead. diſt.* (quod deſumptum eſt *ex C. Quia paſſus eſt. de conſecratione 36. diſt. 2.*) ſe explicat, qualem communionem, vel Evchariſtiæ ſumptionem intelligat, ſic dicens: *Nulli eſt aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque fidelium corporis, ſanguinisque Dominici participem fieri, quando in baptiſmate membrum Chriſti efficitur: nec alienari ab illius panis, calicisque conſortio, etiamſi, antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc ſæculo, in unitate corporis Chriſti conſtitutus, abſcedat; ſacramenti quippe illius participatione, ac beneficio non privatur, quando ipſe*

hoc,

hoc, quod illud ſacramentum eſt, invenit: quæ tamen verba videntur potiùs eſſe S. Fulgentii *in epiſtola ad Ferrandum de baptiſmo æthiopis in fine*: certè S. Fulgentii verba *loc. cit.* ſunt prioribus ſimillima: ubi hic S. Doctor pariter ſentit, quòd, quisquis baptizatur, jam corporis Chriſti particeps fiat: idque etiam probat, adducto S. Auguſtini ſermone.

Gloſſa etiam *in cit. C. Quia paſſus.* ſic habet: *In tertia* parte *dicitur, quòd quicunque baptizatur, particeps efficitur corporis Domini, etſi ante decedat, quàm de pane illo edat, vel de calice bibat.* Ex quibus facilè intelligitur, tam Innocentium, quàm S. Auguſtinum, cùm dicunt, parvulis neceſſariam eſſe ſumptionem SS. Evchariſtiæ, non loqui de reali manducatione corporis Dominici, ſed tantùm de aliqua myſtica, virtuali, vel interpretativa: quatenus ſcilicet parvuli per baptiſmum uniuntur corpori myſtico Chriſti, atque Eccleſiæ, in qua fidelibus corpus Chriſti verum manducandum conceditur.

385. Sextò. Liber quidam, ſcriptus contra Eutychem (in quo dicitur, in Evchariſtia poſt conſecrationem manere naturam, vel ſubſtantiam panis) non eſt Gelaſii Papæ, ùt oſtendit Bellarminus *de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, in Gelaſio Papa,* & *in Gelaſio Cyziceno:* ſed, ùt idem Cardinalis docet, veroſimiliter eſt Gelaſii Cyziceni. Idem iterùm, & efficaciter probat *tom. 3. controv. 3. de Evchariſtia l. 2. c. 27.* ubi tamen oſtendit, per

per naturam, vel ſubſtantiam panis, quæ eo in libro dicitur remanere in Evchariſtia, more Græcorum non intelligi ipſam ſubſtantiam propriè dictam; ſed tantùm eſſentiam accidentium. Septimò. Quando Gelaſius Papa ait, ſine ſacrilegio grandi non poſſe communicari ſub una tantùm ſpecie, loquitur de ſacerdote; nam *C. Comperimus. de conſecratione. 12. diſt. 2.* habet hunc titulum: *Corpus Chriſti ſine ejus ſanguine ſacerdos non debet accipere:* vel loquitur de Manichæis, & Priſcillianiſtis, qui à ſacro ſanguine ex ſacrilega ſuperſtitione abſtinebant. Octavò. Vigilius, quando hæreſi Eutychianæ videbatur favere, nondum erat legitimus Pontifex; vivebat enim adhuc Sylverius in exilio: poſtea autem Vigilius, jam verus Pontifex, mox eam hæreſin damnavit. videatur Spondanus *ad ann. Chriſti 538. à n. 2. & ann. 540. n. 4.*

Nonò. Martinus I. non docet, quòd venia peccatorum, non ſit danda diaconis, vel preſbyteris, poſt ordinationem peccantibus: ſed tantùm dicit, quòd non ſint reſtituendi ſacris myſteriis, ſeu executioni ſuorum ordinum: idque juxta rigorem canonum tunc vigentium. Decimò. Gregorius III. quando permittit viro ducere uxorem aliam, ſi prior propter infirmitatem debitum reddere non poſſit, intelligendus eſt de impotentia perpetua, naturali, & contractum matrimonii antecedente. videatur Canus *de locis Theol. l. 6. c. 8. reſp. ad 8.* Undecimò. Adrianus non approbavit Concilium Fran-

cofordienſe quoad omnia, ſed tantùm quoad ea, quæ ſpectant ad filiationem Chriſti naturalem: neutiquam autem approbavit illud, quoad condemnationem Synodi VII. quanquam etiam Francofordienſes Patres hanc non damnaverint, ſed tantùm decretum aliquod ei affictum.

386. Duodecimò. Nicolaus I. *C. A quodam Judæo. de conſecratione. 24. diſt. 4.* non definivit, baptiſmum, tantùm *in nomine Chriſti* collatum, eſſe validum: ſed tantùm, quòd baptizati à Judæo non ſint rebaptizandi: alterum autem obiter ex S. Ambroſio addidit: ſolæ autem definitiones, & non alia quæque, iis adjecta, ſunt de fide, ùt jam dictum. Decimotertiò. Stephanus, & Sergius, in cauſa Papæ Formoſi, errârunt, non in definitione fidei: ſed tantùm in quæſtione puri facti, quatenus judicârunt, Formoſum non fuiſſe legitimum Pontificem: & ab eo ordinatos, tanquam malè, quocunque demum ex defectu, ordinatos, reordinari juſſerunt: de quo paulò plura *inferiùs. n. 441. & iterum in tractatu de Sacramentis. à n. 223.*

Decimoquartò. Alexander III. quando ait, à Divina lege, & generali Eccleſiæ conſuetudine, alienum eſſe, quòd ſeptem teſtes requirantur ad valorem teſtamenti, inprimis hoc non definit, ſed tantùm ùt rationem aliquam adducit. 2. Per *alienum* non neceſſariò intelligitur contrarium, ſed tantùm extraneum, ſeu non introductum: uti revera illa neceſſitas, non à lege Divina in-

introducta eſt, ſed à civili. Quando autem idem Papa ſtatuit, valida eſſe debere teſtamenta, quæ ſub tribus teſtibus facta ſunt, intelligi poteſt, loqui de iis teſtatoribus, qui Eccleſiæ in utroque foro ſubjecti ſunt: vel certè de iis, qui Eccleſiam, aut locum pium, hæredem inſtituunt. Decimoquintò. Cæleſtinus III. etſi ùt privata perſona cenſuerit, ſolvi matrimonium per lapſum unius conjugis in hæreſin, nunquam id definivit; nam Innocentius III. eius ſucceſſor *C. Quanto. 7. de divortiis.* tantùm dicit, prædeceſſorem ſuum aliter ſenſiſſe, ſe tamen non credere, quòd diſſolvatur; unde nec iſte aliquid definivit.

387. Decimoſextò. Innocentius I. & III. quando adducunt leges antiqui teſtamenti, non eas adducunt, ùt præceptivas, ſed ùt exemplares: nec volunt, omnes Deutronomii leges ſtrictè ſervandas eſſe: ſed tantùm aliquas quoad ſimilitudinem, ùt patet ex ipſo *C. Per venerabilem. 13. qui filii ſint legitimi.* ex quo contra infallibilitatem iſtorum Pontificum arguitur; nam ibi tantùm per ſimilitudinem aliquam, lex Deutronomii ad legem novam applicatur; alibi enim (nempe *C. Volens. unico. de purificatione poſt partum*) idem Innocentius III. clarè ait: *Umbra legis evanuit*: & hinc infert, mulieres ſtatim poſt partum Eccleſiam intrare poſſe. Adde, quòd illa dicta de lege antiqua, tantùm adducantur, ùt rationes: non verò ùt definitiones.

Decimoſeptimò. Nicolaus III. *C. Exivit, de verb. ſignif. in 6.* docuit, Chriſtum

ſtum verbo, & exemplo, docuiſſe perfectiſſimam paupertatem, in abdicatione omnis dominii conſiſtentem: cum quo bene ſtat, Chriſtum pro aliquo tempore, etiam loculos habuiſſe, & proprium aliquid, ſaltem in communi. Joannes XXII. autem tantùm contendit, Chriſtum aliquando aliquid proprium poſſediſſe, & contrarium eſſe hæreticum. Cæterùm circa uſum facti, ſeparabilem ab omni dominio, nihil definivit Joannes: ſed ad ſummum aliquid tradidit, tanquam rationem, factæ à ſe, & à Sede Apoſtolica, abdicationis bonorum, quorum uſum Patres Franciſcani habent (quod jus in ea bona potuit à ſe abdicare) nam *in Extravaganti: Quia quorundam. de verb. ſignif.* expreſsè dicit: *Prout in decretali: Ad conditorem canonum. eſt probatum*: ergo non definitum. Quòd autem ibidem dicat, neminem debere impugnare, quæ in eadem decretali *definita, ordinata, ſeu facta* ſunt, hoc ipſo ſignificat, tantùm aliqua eſſe definita, non omnia. Idem etiam Joannes nunquam definivit, animas ante diem judicii non venire in cœlum: aut non videre DEUM: quamvis ùt privatus doctor ad id ſentiendum propenſus fuerit: in articulo mortis tamen quoad hanc quæſtionem judicium ſuum Eccleſiæ doctrinæ ſubmiſit.

Decimo octavo. Volaterranus quidem ſcribit, Innocentium VIII. permiſiſſe Norvvegis, ut ſine vino ſacrificium Miſſæ celebrarent: ſed eſt fabula, quam unus, aut alter auctor, ex eodem deſcripſit. Certè falſum

ſum eſt, quòd ibi vinum ſervari non poſſit; cùm defacto copioſum ſervetur, & dudum ante Innocentium ibi Miſſa celebrata ſit. Decimononò. Bulla Sixti. V. circa editionem Bibliorum recognitorum, nunquam eſt plenè promulgata, ùt fusè probat Tannerus. *tom. 3. diſp. 1. q. 4. dubio 6. n. 264.* teſtimoniis Româ perſcriptis; quanquam enim, in inpreſſis exemplaribus Bullæ, legantur nomina curſorum, eam Bullam locis ſolitis affigentium, & dies &c. quæ typographus addidit(quia putabatur certò promulganda) tamen affixio reipſa facta non fuit.

ARTICULUS XIII.

An Honorius I. Papa lapſus ſit in hæreſin.

388. MAximè celebris eſt controverſia de Honorio I. an non ipſe hæreſin Monothelitarum approbaverit; nam id videtur colligi ex ejus epiſtolis *ad Sergium*, & ex Synodo VI. *act. 13. & 18.* & Synodo VII. *actione ultima:* itémque Synodo VIII. *act. 7.* nam ibi Honorius ùt Monothelita damnatur. Hæc quæſtio fusè tractatur à Bellarmino *tom. 1. controv. 3. de Romano Pontifice l. 4. c. 11.* Spondano *ad annum Chriſti. 633. & 681.* Severino Binio *tom. 3. Concil. p. 1. in notis ad Concilium Conſtantinopolitanum III. ſeu Oecumenicum VI. verb. Mo-*

nothelitarum hæreſin. & tom. 2. in diſput. S. Maximi contra Pyrrhum. folio mihi 1031.

Ad hanc quæſtionem quidam reſpondent, cum Cardinale de Turrecremata, apud Bellarminum *loc. cit.* Patres illos damnâſſe Honorium, ex falſa informatione, & non bene intellectis ejus epiſtolis. Sed juxta hanc reſponſionem neceſſariò dicendum eſt, Patres Synodi VI. non id ſpectâſſe, ut de textu Honorii, ſecundûm ſe, & abſolutè ſpectato (qui, ùt infrà oſtendetur, non eſt hæreticus) cognoſcerent, & dogmaticè decernerent; aliàs tam parùm dici poſſet, eos deceptos fuiſſe, in intelligentia earum epiſtolarum, quàm parùm dici poteſt, deceptum fuiſſe Tridentinum, in intelligendis libris Lutheri: aut Innocentium X. in intelligendo libro Janſenii. Quare dici debet, quòd Patres illi, falſis rumoribus decepti, epiſtolas Honorii, per ſe dubias, acceperint in deteriori ſenſu, adeò, ut mentem Honorii hæreticam præſuppoſuerint, & juxta eam præſuppoſitionem, etiam de epiſtolis judicârint: ſive (ùt quidam recentior ait) quòd acceperint eas epiſtolas, non *in ſenſu literali, & obvio*, ſed *perſonali*, qualem ſcilicet ipſum Honorium perſonaliter habuiſſe, præſuppoſuerant. Hoc ſuppoſito, ſi ulteriùs objiciatur, ab iiſdem Patribus dici, Honorium Sergio per omnia conſenſiſſe: iſtum autem apertè hæreticum fuiſſe: reſponderi poteſt, & debet, per hoc non probari, Honorium etiam hæreticum fuiſſe; nam licèt Sergius aliàs hæreſin ſuam apertè prodiderit, tamen dici poteſt, id eum non

non fecisse in illis epistolis, quas ad Honorium dedit: sed ex aliis, aut literis, aut signis, hæresis convictum fuisse.

389. Quando urgetur argumentum, dicendo, quòd ex dictis saltem inferatur, Synodum definivisse, quòd saltem in genere Romanus Pontifex, ùt docens è cathedra, vel etiam ùt privata persona, possit errare, respondere debent isti auctores, de hoc Synodum nihil definivisse, sed tantùm supposuisse quòd id factum fuerit: qua in suppositione Concilium ipsis non videbitur infallibile; 1. quia hæc suppositio est facti. 2. quia non fuit approbata, aut confirmata à Pontifice. Certè Agatho, qui ùt Pontifex Concilium illud confirmavit, de ea suppositione nihil dicit: sed tantùm ait, se Concilium, hoc est, definitiones factas, recipere: imò, sicut Concilium, ita ipse etiam Summus Pontifex, in puri facti quæstionibus non est infallibilis. Dein si rationes definitionum non sunt infallibiles, multò minùs erunt infallibilia præsuppositа præcisè ad decisionem, præsertim, si ipsa decisio sit tantùm alicujus quæstionis puri facti non dogmatici.

Quod additur, Synodum dicere: *Eo quòd invenimus per scripta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium; quia in omnibus ejus mentem secutus est, & impia dogmata confirmavit:* videtur, ab his auctoribus responderi posse: hoc tantùm afferri tanquam rationem decisionis, adeóque non esse infallibile. Secundò dici ab ipsis potest, scripta illa non sumi ùt absolutè in se spectata, sed juxta

mentem Honorii malè ſuppoſitam, ùt dictum.

Hæ tamen reſponſiones, præterquam, quòd per ſe ſcabræ, & minimè expeditæ videantur, ex eo etiam difficiles ſunt, quòd difficulter alicui perſuaderi poſſit, Patres in Concilio non judicâſſe, de ſcriptis in ſe ſpectatis, & juxta obvium eorum ſenſum: ſed iis attribuiſſe ſenſum hæreticum, tantùm ex aliqua mala informatione, vel perſuaſione, aut ſuppoſitione, de hæretico Honorii animo, qui tamen, nec aliunde probari, nec ex obvio verborum ſenſu, inferri poterat. Certè minimè credibile eſt, Romano Pontifici (quem Concilia omnia ſemper ſummè reverita ſunt, & præſertim Synodus VIII. citata *n. 342.* à qua tamen etiam Honorius *action. 7.* debuiſſet fuiſſe Monothelitis annumeratus) certè, inquam, minime credibile eſt, Romano Pontifici ſtatim à Concilio attributam fuiſſe hæreſin, crimen in Eccleſia DEI ſemper reputatum graviſſimum, eúmque de hac fuiſſe publicè condemnatum, quin priùs de ea ex ſuis ſcriptis legitimè convictus fuerit, ſed tantùm ex mala informatione, aut ſuppoſitione, aliquo modo denigratus. Sanè ſic non ſolet agi, etiam contra clericum infimi ordinis, præſertim jam mortuum (uti Honorius jam fuerat) quando ſeſe defendere non ampliùs poteſt. Nec cenſeri poſſet talis modus procedendi ſatis æquitati conveniens; cùm omnia jura clament, favendum eſſe reo, & neminem, niſi probatum, cenſendum eſſe

ma-

malum: nec ex suspicione, aut suppositione malè fundata, quenquam damnandum.

Alii respondent, Honorium errâsse, sed tantùm ùt doctorem privatum; cùm tantùm privatis literis hæresin docuerit; de hoc enim accusatur. Sed etiam hæc responsio difficultate non caret; nam opponi potest, Honorium ibi prohibere usum vocum *duarum, vel unius voluntatis: operationum, & operationis*: adeóque videri loqui ex cathedra, utpote præcipientem, & obligantem. Ulteriùs non aliter scripsit Honorius ad Sergium, quàm alii Pontifices ad alios Episcopos: quorum tamen responsa, ad quæstiones fidei spectantia, etsi privatis tantùm Episcopis sint missa, censentur esse Pontificis ex cathedra loquentis; nam talia responsa plurima, Juri Canonico inserta, censentur totam Ecclesiam obligare.

390. Mihi probatur vel maximè responsio, Spondani, Binii, Bellarmini, & aliorum apud hunc, qui dicunt, acta Synodi VI. esse vitiata, & Honorii nomen fraude Græca iis insertum: quod Bellarminus ait, sine dubio factum, & probat argmentis sanè maximis. Primò enim epistolæ Honorii (quarum prior refertur *actione 12. Synodi VI.* alterius fragmentum habetur *action. 13. ejusdem Synodi*) nihil non Catholicum habent. Confitetur in iis Honorius, duas in Christo naturas, utramque operantem, Divinam Divina, humanam humana: & inferiùs iterum dicit, Christum *in duabus naturis operatum Divinitus, atque humanitus.* Voluit

autem abſtineri à nominandis, una, aut duabus voluntatibus, ne iterum, vel Neſtorii, vel Eutychetis error, occaſione accepta, revaleſceret.

Quando autem Honorius in priore epiſtola ſcribit: *Unam voluntatem fatemur Domini noſtri JEſu Chriſti*: addit; *quia profectò à Divinitate aſſumpta eſt noſtra natura, non culpa: illa profectò, quæ ante peccatum creata eſt, non quæ poſt prævaricationem vitiata:* ergo loquitur tantùm de unitate voluntatis unius in natura humana: quaſi diceret, in Chriſto non eſſe duas contrarias voluntates, ſicut ſunt in nobis, in pœnam originalis peccati. Quod adhuc magis confirmatur ex diſputatione S. Maximi contra Pyrrhum, apud Binium *tom. 2. Concil. fol. mihi 1031.* ubi hic S. Martyr expreſsè ait, ab eo ſecretario, qui epiſtolas Honorii ſcripſit, id dictum explicatum fuiſſe, *de una voluntate humanæ naturæ*; nam ait, Sergium ſcripſiſſe, quoſdam prædicare, Chriſtum habere duas voluntates contrarias. Inſuper, cùm toties Honorius dicat, nec unam, nec duas voluntates eſſe dicendas, cur unam tantùm utriuſque naturæ ſtatuiſſe cenſeatur?

Rurſus Agatho Papa, qui poſt Honorium rexit Eccleſiam (*in epiſtola ad Imperatores Conſtantinum, Heraclium, & Tiberium, quæ habetur actione 4. Synodi VI.*) ſic ait de Romana Eccleſia: *Hæc Apoſtolica ejus Eccleſia, nunquam à via veritatis, in qualibet erroris parte deflexa eſt.* & paulò poſt de vera fidei regula ait: *Quam & in pro-*

prosperis, & in adversis, vivaciter tenuit, ac defendit, hæc spiritualis mater vestri tranquillissimi imperii, Apostolica Christi Ecclesia (scilicet Romana, ùt patet ex contextu totius epistolæ) *quæ per DEI omnipotentis gratiam, à tramite Apostolicæ traditionis, nunquam errâsse probabitur: nec hæreticis novitatibus depravata succubuit: sed, ùt ab exordio fidei Christianæ, percepit ab auctoribus suis, Apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus permanet &c.* & iterum: *Dominus, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices, meæ exiguitatis prædecessores, confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum.*

Rursus *in epistola 2.* (quam idem Agatho scripsit, suo, & Romanæ Synodi nomine, ad hanc ipsam Synodum VI. quæque iterum habetur *actione 4.*) ait: *Fidei splendidissimum .... lumen, quod ex veri luminis fonte, tanquam de radio vivifici fulgoris, per ministros Beatos Petrum, & Paulum, Apostolorum principes, eorúmque discipulos, & Apostolicos successores, gradatim usque ad nostram parvitatem, DEI opitulatione servatum est, nulla hæretici erroris tetra caligine tenebratum, nec falsitatis nebulis confædatum, nec intermixtis hæreticis pravitatibus, velut caliginosis nebulis perumbratum, immune, atque syncerum.* iterum *in eadem epistola* ait: *Nostræ parvitatis prædecessores ... Apostolicam confessionem ... absque cujuspiam novitatis errore*

citra

citra ambiguitatem determinârunt. Idem Agatho, dum in eadem epiſtola enumerat Monothelitas, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, & Theodorum, nullo modo inter eos ponit Honorium.

Ex quibus clarum eſt, Agathonem apertè affirmare, nullum unquam ex ſuis prædeceſſoribus, Romanis Pontificibus, fidem hæretica pravitate miſcuiſſe, vel hæreticum fuiſſe. Si autem Honorius, Agathonis anteceſſor, fuiſſet hæreſi infectus, & ùt talis publicè ab eodem Concilio damnatus, qua fronte Agatho hæc affirmare auſus fuiſſet? Ulteriùs in eodem Concilio *actione 8.* recipitur hæc ipſa Agathonis epiſtola, tanquam à Spiritu S. per os Petri dictata (de quo vide *n. 353.*) an non autem Concilium, & Spiritus S. ſecum ipſis pugnâſſent, ſi ab illo tamen Honorius, tanquam hæreticus, toties anathemate percuſſus fuiſſet? Sed & in Concilio Romano Lateranenſi frequentiſſimorum Epiſcoporum, celebrato à Martino I. damnantur nominatim alii Monotheliteæ: nunquam tamen nominatur Honorius; cùm tamen Patres illi, nec ignorâſſe potuerint, quid Honorius egerit: nec voluerint peperciſſe noxio; cùm ſanctiſſimi fuerint, præſertim ipſe S. Martinus. Tandem plures auctores, etiam Græci ſcriptores, Honorium omittunt, cùm damnatos recenſent, ùt teſtatur Bellarminus *tom. 1. controv. 3. de Roman. Pontif. l. 4. c. 11.*

391. Jam verò apud eundem Bellarmi-

num *loco modò cit.* refert Anastasius Bibliothecarius, ex Theophane Isauro Græco, nomen Honorii postea primùm actis Concilii insertum fuisse: & fuit (ùt ait Bellarminus) consetudo Græcorum ferme ordinaria corrumpendi libros; nam in hac ipsa Synodo VI. deprehensæ sunt corruptiones plurimæ, factæ in actis Synodi V. ùt expressè refertur *action. 14. Synodi VI.* adeò, ut tres quaterniones spurii inserti fuerint. Idem ostenditur de aliis epistolis plurimis, uti & de Synodis III. IV. ac V. imò & VII. ùt quæruntur Pontifices, Leo, & Nicolaus: cur igitur non dicamus idem de Synodo VI? præsertim, cùm constet, post Synodum VI. conclusam, rursus Constantinopolin ascendisse multos Episcopos, & edidisse canones Trullanos, quorum, ùt ait Bellarminus, non alius scopus videtur fuisse, *quàm taxandi, & reprehendendi Romanam Ecclesiam.* Addit Spondanus *ad ann. Christi 681. n. 5.* probabilissimè Theodorum Constantinopolitanum Monothelitam, priùs depositum à Patriarchatu Constantinopolitano, sed post mortem Gregorii, ob factam, seu simulatam pœnitentiam, iterum Patriarcham creatum, illa acta in manus recepisse, suúmque nomen delevisse, ac Honorii supposuisse. Cur enim hic Theodorus nunquam nominetur; cùm tamen reus etiam fuerit? Ubi nota, nominari quidem Theodorum Pharanitanum sed eum alium esse à Constantinopolitano.

392. Sed dicunt adversarii. Leo II. etiam

am (*in ſua epiſtola ad Imperatorem Conſtantinum, quæ habetur ad finem Synodi VI*) execratur Honorium. Reſp. Hæc ipſa epiſtola pars eſt actorum Synodi VI. & probabiliſſimè etiam corrupta, vel, ùt Binius *in notis in vitam S. Leonis II.* ex Baronio ait, omnino ſuppoſititia; 1. enim dicitur data menſe Majo, tanquam reſponſoria ad epiſtolam, primùm ſequenti Julio ſcriptam 2. Leo II. non potuit fuiſſe Pontifex menſe Julio; cùm creatus menſe Auguſto, tantùm decem menſes ſederit. 3. Epiſtola illa ſcripta dicitur *indictione 10.* quâ Leo nondum fuit Papa. 4. Ex hoc ipſo videtur ficta, & falſa; quia Honorium anathematizat; cùm tamen hic publico funere Romæ, inter ſanctos Pontifices, ſit tumulatus, eique ſolemniter parentatum, Ex ſimilibus fundamentis *eodem loco* idem Binius paulò antè oſtendit, ſuſpectam quoque eſſe epiſtolam Conſtantini Imperatoris ad Leonem II.

Urgent quidam. Etiam Synodus VI. imò & VII. Adrianus quoque II. Papa: quin & Agatho, Honorium damnatum ajunt. Reſp. ſeptimam ſynodum etiam non eſſe incorruptam, ùt dictum *n. præced.* Idem dic de octava, & quidem etiam ex hoc capite, quòd non ſit credibile, eam voluiſſe Romanum Pontificem hæreticis annumerare, & tanquam talem damnare; cùm (ùt vidimus *n. 342.*) expreſsè ſtatuat, in Romanos Pontifices ſententiam non eſſe pronunciandam. Quod ſpectat ad Adrianum, ejus dicta hac de re continentur in Synodo VIII. *action. 7. col-*

7. colloq. 3. ſed acta hujus Synodi non debent haberi pro incorruptis, ùt modò dictum.

Quodſi etiam ea dicta Adriani, fideliter, & incorruptè relata eſſent, tamen nihil probarent; nam Adrianus ibi tantùm dicit, quòd *Honorius poſt mortem ab Orientis Epiſcopis anathemate ſit affectus*: ſed non dicit, id jure factum. Dicit inſuper, Honorium accuſatum fuiſſe de hæreſi: non autem aſſerit, eum fuiſſe convictum. Addit etiam, non potuiſſe illos Epiſcopos ſententiam in Honorium pronunciare, *niſi ejusdem primariæ Sedis* Romanæ *accedente ad eam rem auctoritate*: ſed non dicit, eam acceſſiſſe: & ſanè Honorium Romana Sedes nunquam condemnavit, ùt patet ex ſæpe dictis, & iterum patebit ex mox dicendis. Si Legati Pontificis ea in cauſa plus Synodo conceſſiſſent, transgreſſi fuiſſent ſuum mandatum, aut inſtructionem: vel certè ſine mandato id feciſſent: quo caſu *ex n. 330.* eorum acta, neque à Pontifice rata habita, neque infallibillia habenda fuiſſent.

Quod jam ſpectat ad Agathonem Pontificem, hic Honorium nunquam damnavit, ùt clarum eſt ex ejus epiſtolis: imò in epiſtola, quæ (prout *n. 353* dictum eſt) à Concilio illo, ùt S. Petri vox recepta eſt, ait, nullum ſuorum Prædeceſſorum, à fide unquam errâſſe. Unde mirandum eſt, Caranzam in Summa Conciliorum, in compendio Synodi VI. *actione 4.* dum compendiosè refert Agathonis epiſtolam, eidem inter alios hæreticos nomen Honorii inſeruiſſe, in quo,

quo, neſcio, qua falſa ſuppoſitione, deceptus fuit. Et hæc ſufficiant, ad aliquam eruditionem Theologicam; neque enim hæc polemicè hîc tractamus. Qui copioſiorem hac de re eruditionem deſiderat, Baronium, Bellarminum, Leytamum, aut alios polemicos ſcriptores volvere velit, qui abundè ei ſatisfacient.

ARTICULUS XIV.

An Pontifex ſit infallibilis in Quæſtionibus facti, & Damnationibus certarum Propoſitionum.

393. QUæſtio eſt, an Summus Pontifex ſit infallibilis, tam in quæſtionibus facti, quàm in quæſtionibus juris. *Quæſtio juris* vocatur, quando quæritur de exiſtentia alicujus juris, ſive, an jus aliquod detur, præcipiens, vel prohibens certam aliquam rem. *Quæſtio facti* autem dicitur, quando quæritur, an aliquid factum ſit, vel non. e. g. quæſtio juris eſt, an infantes debeant baptizari: quæſtio facti, an hic, vel ille infans ſit baptizatus. Ad quæſtiones juris reducuntur etiam illæ, quibus quæritur de honeſtate alicujus rei, per ſe quidem non præceptæ, ſed ſuaſæ: vel de licentia alicujus actionis: circa quas quæſtiones dici poteſt, dari jus, quod licitam reddat talem actionem, vel ſaltem eam honeſtam reputari jubeat. e.g. licèt nul-

Digitized by Google

nullum detur jus, per ſe præcipiens ingreſſum in religionem, datur tamen jus præcipiens, ut talis ingreſſus reputetur bonus, & meritorius; quia Eccleſia, vel Pontifex, approbans religionem, proponit eam ùt viam perfectionis.

Jam quoad quæſtiones juris, nullum dubium eſſe debet, de infallibilitate Pontificis; nam omnes rationes, pro ejus infallibilitate adductæ, vel maximè probant, quòd in explicando jure Divino, vel condendo jure Eccleſiaſtico humano (quibus in caſibus univerſam Eccleſiam obligat, vel ad credendum, vel ad obediendum) infallibilis ſit, ne tota Eccleſia in errorem inducatur, credendo honeſtum, idque exequendo, quod reipſa tale non eſſet.

394. Quoad quæſtiones facti autem, faciendum eſt inter eas diſcrimen; aliqua enim facta Pontifex non proponit credenda, ſed tanquam teſtibus, aliisque legitimis documentis juridicè probata, ſupponit vera, atque exinde ad pœnam ſtatuendam, vel gratiam faciendam, progreditur; quin ullo modo fideles obliget ad credendum, ea facta reverà contigiſſe. Quæſtio de hujusmodi facto dicitur *puri facti*, & tale factum vocatur *informe*; eoquòd non ſit informatum, ùt ajunt, Pontificia definitione.

In tali caſu falli poteſt Pontifex, & cum ipſo Concilium (& ſic utique erravit Stephanus VII. dictus VI. dum Papam Formoſum, anteceſſorem ſuum, è tumulo pro-

Digitized by

tractum, in Tyberim projici juſſit: quod factum Spondanus *ad an. 897.* vocat *immane ſacrilegium*) nam in tali facto, quamvis Pontifex erret, errat tantùm ùt homo privatus, & ſicut alius judex: nec inde damnum infertur toti Eccleſiæ. Tenetur quidem condemnatus obedire Pontifici, ùt quivis alius alteri legitimo judici, pœnámque ſubire, ne ſcandalum præbeat: at poteſt licitis modis petere novum cauſæ ſuæ examen, & innocentiæ ſuæ, productis novis teſtibus, vel documentis, conſulere.

395. Alia ſunt facta, quæ à quibuſdam vocantur *dogmatica*, vel *formata*, quæque Pontifex ùt Caput Eccleſiæ, & Doctor univerſalis, ſua definitione informat, atque fidelibus firmiſſimo aſſenſu tenenda proponit: & circa hæc facta Pontifex infallibilis eſt. Tale eſt factum, quod Benedictus XII. dudum ante Concilium Florentinum definivit, nempe, animas defunctorum, ante generale judicium (ſcilicet poſtquam penitus expurgatæ fuerunt) in cœlum recipi, & Divinam eſſentiam videre (verba vide *in tract. de beatitud. n. 50.*) hoc enim eſt aliquod factum, quod Eccleſiæ credendum, adeóque infallibiliter propoſitum eſt. Tale quoque factum definitur, quando quis de novo inter Sanctos refertur, ſeu canonizatur; tunc enim definitur, talem hominem in ſtatu gratiæ decceſſiſſe: quod eſt aliquod factum. Quia tamen talis defunctus toti Eccleſiæ colendus proponitur, & hæc non minùs erraret, ſi coleret damnatum, quàm, ſi coleret dæ-

dæmonem, debet Spiritus S. infallibili ſua aſſiſtentia, talem errorem impedire.

396. Dices fortè cum quibusdam, tales quæſtiones, non tam de facto, quàm de jure eſſe; cùm in iis agatur de ſenſu verbi Divini ſcripti, aut traditi; nam, ajunt, animas purgatas ſtatim in cœlum admitti, & hunc, vel illum, in gratia perſeverâſſe uſque ad finem, jam eſſe à DEO revelatum, & tanquam propoſitionem particularem implicitè contineri in revelata aliqua propoſitione univerſali. Sic, ajunt, in hac propoſitione: *Qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit. Matth. 24. v. 13.* implicitè eſſe revelatum, quòd hic, vel ille ſit canonizatus, vel Sanctis annumeratus; nam dicunt, quòd, dum Chriſtus eam propoſitionem protulit, jam omnes, & ſingulos, ſub particula univerſali *qui* contentos, intellexerit, ac deſignârit: Pontifex autem ſua definitione nobis applicet, vel declaret, hunc, vel illum, eſſe unum ex particularibus, ſub univerſali illa contentis.

Reſp. Hoc facilè poteſt totum admitti; nam non minùs quælibet alia facta, quæ Pontifex eodem modo proponit, dici poterunt ſimiliter revelata; cùm Sacræ Scripturæ, vel traditiones Divinæ, abundent hujuſmodi univerſalibus dictis: modò hoc firmum ſit, Pontificem definiendo ex cathedra, aliquod factum etiam particulare, infallibilem eſſe. Hoc idem alii aliis verbis aſſerunt, dum ajunt, Pontificem falli non poſſe in quæſtionibus facti, ſi hæ ſint annexæ

quæſtionibus juris, ſeu quando error in illis traheret poſt ſe errorem in jure, id eſt, vel falſam interpretationem verbi Divini, vel præceptum inhoneſtum, e. g. colendi damnatum.

397. Ex his patet, definitiones Pontificias, quibus aliquæ propoſitiones, aut veræ declarantur, aut cenſura quadam reprobantur, ſpectare ad quæſtiones juris; quæritur enim tunc, an ſenſus talis propoſitionis ſit juxta, vel contra jus Divinum, ſive, an propoſitio, in obvio ſenſu accepta, ſit contraria legi Divinæ, aut humanæ: quod eſt formaliſſimè inquirere in ipſum jus. Unde, qui auſi ſunt dicere, poſſe Pontificem falli in rite percipiendo alicujus propoſitionis ſenſu, & hoc accidiſſe circa Janſenii librum, non poſſunt negare, Pontificem falli poſſe in quæſtionibus juris. Et pari jure poſſet quis dicere, Concilium Tridentinum decipi potuiſſe in intelligendis ſcriptis Lutheri, adeóque non eſſe infallibilem eorum damnationem.

398. Ex occaſione hîc ulteriùs quæritur, quid ſentiendum, de damnatione certarum propoſitionum à Summis Pontificibus facta, ùt à Pio V. Gregorio XIII. Innocentio X. Alexandro VII. Innocentio XI. Alexandro VIII. Innocentio XII. Clemente XI. Reſp. diverſas eſſe cenſuras, talibus propoſitionibus inuſtas. *Hæretica* dicitur, quæ eſt apertè oppoſita veritati alicui, quæ eſt certò de fide. *Hæreſi proxima*, vel *ſapiens hæreſin* (nam has duas cenſuras authores multi, quamvis non omnino omnes, con-

confundunt, & pro eadem accipiunt) eſt illa, quæ, vel certò opponitur doctrinæ, quæ plerorúmque judicio eſt probabiliùs de fide: vel non quidem certò, ſed tamen probabiliter, & plurium gravium doctorum, gravi fundamento nixorum, judicio, opponitur veritati, quæ eſt indubitatò de fide.

Erroneæ, quæ contradicit concluſioni Theologicæ, evidenter deductæ, ex una præmiſſa de fide, & altera naturaliter evidente: ſi tamen talis concluſio objectiva non eoipſo habeatur revelata, quod aliquando contingit, quando ſcilicet talis concluſio eſt contenta in veritate revelata, de qua re inferiùs *à n. 422.* *Errori proximæ*, quæ opponitur concluſioni fermè ſimili, ſeu deductæ ex præmiſſis, quarum una plerísque, non tamen omnibus, cenſetur eſſe de fide, & altera omnibus evidens: vel, ſi una præmiſſa omnibus eſt certa de fide, altera quidem plerísque, non tamen omnibus, eſt evidens: vel, ſi omnibus una eſt certa de fide, & altera evidens, attamen bonitas conſequentiæ, non omnibus, ſed tantùm plerísque eſt evidens. *Male ſonans*, quæ abutitur vocibus contra communem uſum fidelium: vel eſt æquivoca, habens aliquem quidem ſenſum Catholicum, ſed etiam alium falſum, vel hæreticum, ita, ut in hoc frequentiùs uſurpetur.

Piarum aurium offenſiva, quæ tale aliquid, vel tali modo aſſerit, ut fidelium pietatem, & reverentiam minuat: vel aliquid, non quidem abſolutè falſum, ſed tamen in-

decorum de DEO, vel Sanctis dicit, e. g. ſi actiones humanæ hominibus neceſſariæ, at occultari ſolitæ, de Chriſto Domino indecorè dicantur. *Temeraria*, quæ communi Theologorum ſententiæ, ſine ſufficienti fundamento contraria eſt. *Scandaloſa*, quæ præbet ſcandalum activum, ſeu occaſionem ruinæ ſpiritualis, inclinando ad peccata, vel revocando à virtute.

Blaſphema, quæ injuriam contra DEUM, vel Sanctos continet. *Impia*, quæ veri DEI cultum minuit, vel etiam opera miſericordiæ, aut pietatis impedit. *Perniciosa*, quæ grave malum Eccleſiæ, aut communitati cauſat. *Captioſa*, quæ ſub ſpecie veritatis in errorem inducit. *Injurioſa*, quæ injuriâ afficit, eas præſertim perſonas, quorum honori præ aliis cautum vult Eccleſia, e. g. Prælatos Eccleſiaſticos, reges, & principes, religioſas familias &c. *Seditioſa*, quæ apta eſt excitare turbas, aut ſchiſmata, in Eccleſia DEI, vel populis Chriſtianis.

399. Jam certum eſt, ex rationibus ſuprà adductis, Pontificem, dum propoſitiones tales damnat ex cathedra, infallibilem eſſe, adeóque cuilibet propoſitioni eam cenſuram infallibiliter convenire, qua determinatè afficitur. Si verò non quælibet determinatâ cenſurâ afficitur, ſed (ùt ſæpe fit, & præſertim factum eſt in condemnatione propoſitionum Queſnelli per Conſtitutionem *Unigenitus*) omnibus propoſitionibus priùs relatis, ſubjunguntur variæ cenſuræ, additâ particulâ

là *respectivè*, signum est, non omnes censuras cuilibet propositioni, sed varias variis propositionibus esse inustas.

Quænam autem censura in tali casu cuique propositioni peculiariter conveniat, vel ex subjecta materia, vel ex assertionibus aliis, determinatâ censurâ affectis, debet colligi. Quodsi igitur propositio, ùt hæretica determinatè damnetur, (sicut determinatè damnatæ sunt primæ quatuor Jansenii propositiones, imò & quinta, si intelligatur, Christum pro salute duntaxat prædestinatorum mortuum esse) tunc infallibiliter talis est, & Pontifex implicitè declarat, oppositam propositionem esse articulum fidei, propositionem verò damnatam esse falsam.

400. At verò, quando Papa propositionibus alias censuras inurit, tunc, ùt benè probat Cardenas *in sua crisi Theologica de propos. damn. ab Innocentio XI. dissert. proœmiali. c. 7. & 8.* non definit, esse de fide, quòd illæ propositiones sint falsæ; aliàs deberet credi tanquam articulus fidei earum falsitas: adeóque hæreticus esset, qui eas assereret; & consequenter eæ propositiones essent hæreticæ; cùm tamen Pontifex non definiat, eas esse hæreticas, sed tantùm, esse e. g. scandalosas temerarias &c.

Unde rectè idem Cardenas *eodem loco* adstruit duplicis classis definitiones Pontificis: aliquas, quibus declarat articulos fidei: alias, quibus declarat certò, & infallibiliter, aliquam doctrinam, vel retinendam, vel repudiandam esse. Quamvis autem utri-

usque claſſis definitiones omnes infallibiles ſint, non tamen omnes oppoſitam doctrinam reddunt hæreticam; cùm hæreticum plus ſit, quàm tantùm infallibiliter falſum; debeátque iſtud, non tantùm qualicunque infallibili vero, ſed certo, & indubitato articulo fidei opponi.

Certè aliàs non eſſet diſcrimen, inter propoſitionem, à Pontifice damnatam ùt falſam, vel temerariam, & inter aliam damnatam ùt hæreticam, quod nemo Theologorum dixerit: & refelli poteſt apertè ex damnatione propoſitionis quintæ Janſenii, quam Innocentius X. abſolutè falſam, & temerariam declarat: dein primùm ſubjungit: *intellectam eo ſenſu, ut Chriſtus pro ſalute duntaxat prædeſtinatorum mortuus ſit, ... hæreticam declaramus*: ubi manifeſtè Pontifex facit diſcrimen, inter unam, & alteram cenſuram.

401. At num etiam tàm infallibiliter certum eſt, propoſitionem aliâ, quàm hæreſis cenſurâ affectam, eſſe falſam, ſicut certum eſt, eam eſſe, e. g. temerariam? Reſp. Damnata ùt erronea etiam certò eſt falſa; nam iſta, ùt patet ex *n. 398.*, eſt oppoſita concluſioni certæ. At quid ſi propoſitio damnetur ùt piarum aurium offenſiva, malè ſonans &c? Reſp. tales propoſitiones non eſſe æquè certò falſas, ſaltem non in omni ſenſu, ùt patet ex ipſa terminorum horum explicatione: quæ explicatio terminorum etiam circa alias propoſitiones, e. g. captioſas, ſeditioſas &c. poteſt dubium ſimile reſolvere.

402.

Digitized by Google

402. Videri fors poſſet alicui, quòd propoſitio, damnata ùt temeraria, non ſit infallibiliter falſa; eoquòd poſſit ſupervenire novum fundamentum, quod tollat temeritatem, & ſimul faciat eam propoſitionem prudenter credibilem. Et quidem Cardinalis de Lugo *de fide diſput. 20. ſec. 3. n. 114.* ait, propſitionem temerariam non eſſe infallibiliter falſam: quamvis ſit infallibiliter temeraria. Cardenas autem *in criſi in propoſit. ab Innoc. XI. damnat. diſſert. proœmial. c. 10. n. 168.* advertit longè aliud eſſe, ſi propoſitio aliqua videatur talis, vel talis, privato doctori, & ſi Pontifex eam talem eſſe definiat; nam, cùm privati doctoris judicium poſſit errare, poteſt utique contingere, ut fundamentum temeritatem tollens ſuperveniat.

At Pontificis Romani judicium habet duo, nempe infallibilitatem, & perpetuitatem; non enim Pontifex tantùm definit pro aliquo tempore, aut proponit Eccleſiæ doctrinam, tantùm uno, aut altero anno tenendam, ſed in perpetuum; unde, cùm infallibiliter definiat, non adeſſe fundamentum, cui prudens aſſenſus niti poſſit: & hæc definitio etiam pro futuris temporibus duret, non tantùm definit, pro nunc non adeſſe tale fundamentum, ſed abſolutè definit, non dari tale fundamentum, & hanc propoſitionem ſemper, tanquam temerariam, eſſe reijciendam: & hinc talis propoſitio nunquam poteſt eſſe vera; non enim poteſt eſſe vera propoſitio, quæ à nemine prudenter

affirmari poteſt; cum utique, ſi vera eſſet, dari deberet aliquod fundamentum prudentis affirmationis, quod, licèt necdum eſſet cognitum, tamen aliquando poſſet cognoſci; aliàs neque DEUS poſſet propoſitionem, licèt veram, revelare; nam ſi eam revelaret, eoipſo daretur fundamentum prudens eam affirmandi, ſcilicèt ipſa revelatio, vel aliquid aliud per illuſtrationem oſtenſum.

Similiter Cardenas *diſſertatione modò citat. n. 172.* fusè contendit, propoſitionem ſcandaloſam eſſe falſam; cùm ſcandaloſitas illius, ùt ita dicam, ſemper futura ſit: propoſitio autem ſcandaloſa in doctrina morum utique ſit falſa; cùm nunquam liceat ſequi eam propoſitionem, quæ ſcandalum præbet. Nec dicatur, poſſe rebus magis ſuo tempore declaratis, ſcandalum ceſſare; nam hac ratione propoſitio non fuiſſet in ſe ſcandaloſa, ſed tantùm per accidens, ratione ignorantiæ: hoc autem dici non poteſt de propoſitione damnata à Pontifice, à quo Spiritûs S. aſſiſtentia removet omnem in definitionibus ignorantiam: nec poteſt Pontifex definiens, ex ignorantia dicere illicitum objectum, quod reverâ eſt licitum, ùt rectè obſervat Cardenas *cit. diſſert. n. 173.* Hæc pro inſtituto noſtro, de damnationibus propoſitionum, in compendio dicta, ſufficiunt: qui plura cupit, videre poterit Cardenam *in criſi in propoſ. ab Innoc. XI. damnat. per totam diſſertationem proœmialem.* item Vivam. *p. 1. trutinæ Theolog. quæſt. pro-*

prodroma. Raſslerum *in regula externa fidei art. 19. n. 293.* Suarez, Lugo, & alios, qui rem hanc fusè pertractant.

ARTICULUS XV.

An legitima ſit Appellatio à Definitionibus Pontificis ad Concilium Generale.

403. DIco. Appellatio à Pontificiis definitionibus ad Concilium generale eſt nullo modo legitima. ita communiſſimè Catholici doctores. Prob. concluſio 1. Appellatio hæc eſt contra omnia Jura Canonica, imò eſt ab his reprobatiſſima: ergo nullo modo eſt legitima. prob. ant. Gelaſius Papa *C. Ipſi ſunt canones. 16. cauſa 9. q. 3.* ſic loquitur: *Ipſi ſunt canones, qui appellationes totius Eccleſiæ ad hujus ſedis examen voluêre deferri: ab ipſa verò nusquam prorſus appellari debere ſanxerunt, ac per hoc illam de tota Eccleſia judicare, ipſam ad nullius commeare judicium, nec de ejus unquam præceperunt judicio judicari, ſententiámque illius conſtituerunt non oportere diſſolvi, cujus potiùs decreta ſequenda mandârunt.* Idem Pontifex *C. Cuncta. 17. cad. cauſ. & q.* ait. *Cuncta per mundum novit Eccleſia, quòd ſacroſancta Romana Eccleſia fas de omnibus habeat judicandi, neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio; ſi-*

qui-

Digitized by Google

quidem ad illam de qualibet mundi parte appellandum est: ab illa autem nemo est appellare permissus. Sed nec illa prætermimus, quòd Apostolica Sedes sine ulla synodo præcedente, & solvendi, quos Synodus iniquè damnaverat, & damnandi, nulla existente Synodo, quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimirum pro suo principatu, quem Beatus Petrus Apostolus Domini voce, & tenuit semper, & tenebit.

Nicolaus I. C. *Patet. 10. cad. caus. & q.* sic ait: *Patet profectò Sedis Apostolicæ (cujus auctoritate major non est) judicium à nemine fore retractandum: neque cuiquam de ejus licere judicare judicio, juxta quod Innocentius Papa Ruffo, & cæteris Episcopis per Thessaliam constitutis, scribens ait: Nemo unquam Apostolico culmini (de cujus judicio non licet retractare) manus obvias audacter intulit, nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit judicari: & B. Papa Gelasius: Nec de ejus judicio (id est Romanæ Ecclesiæ) canones unquam præcepeperunt judicari, sententiámque illius constituerunt non oportere dissolvi, cujus potiùs sequenda decreta mandârunt.*

404. Posthæc Pius II. *ann. 1460.* in Conventu Mantuano interrogavit, quid censendum esset de hujusmodi appellantibus: & omnes unanimi voce responderunt, esse damnandos, tanquam fautores hæresis, & reos læsæ Majestatis. Quare Pontifex edidit Bullam (quæ *in Bullario Cherubini* tertia est inter Bullas Pii II.) in qua sic ait:

Exc.

Execrabilis, & priſtinis temporibus inauditus, tempeſtate noſtra inolevit abuſus, ut à Romano Pontifice .... nonnulli ſpiritu rebellionis imbuti .... ad futurum Concilium provocare præſumant. & paulò poſt: *Huiusmodi provocationes damnamus, & tanquam erroneas, ac deteſtabiles, reprobamus ..... eásque tanquam inanes, ac peſtiferas, nullius momenti eſſe decernimus.* Rurſus Sixtus IV. *ann. 1483.* hujusmodi appellationes, quacunque occaſione interponerentur, non ſolùm irritas, & inanes, ſed etiam fraudulentas, & ſacrilegas, & hæreticas eſſe declaravit. Quæ Sixti Bulla teſte Odorico Raynaldo *ad an. 1483. n. 22.* in Gallia juſſu Regis Ludovici ſolemniter eſt promulgata. Similes cenſuras contra hos appellantes intorſerunt Caliſtus III. Julius II. ac alii: & in noſtra usque tempora quotannis Pontifices per Bullam Cœnæ, appellantes hoſce feriunt excommunicatione.

405. Dices, Pontifices, in hac cauſa ipſis propria, non eſſe idoneos judices. Reſp. Tota Eccleſia ſacros hos canones ante plura ſæcula acceptavit, & ratos habuit, adeóque idem ſenſit. An nec iſta huic rei decidendæ idonea eſt? Nec tantùm Eccleſia tacitè canones hos acceptavit, ſed eoſdem expreſsè in Conciliis generalibus ſtatuit. Conſtantinopolitanum IV. *action. 10. can. 13. vel in fragmentis. can. 21.* aſſerit, ne quidem à Concilio generali poſſe in Romanum Epiſcopum ſententiam dici: verba vide *n. 342.* Iterum approbante Lateranenſi

nenſi Oecumenico ſub Leone X. *Seſſ. 11.* idem Leo edidit Bullam: *Paſtor æternus gregem ſuum*: in qua habentur hæc verba: *Solum Romanum Pontificem, pro tempore exiſtentem, tanquam authoritatem ſuper omnia Concilia habentem.*

Accedit 1. quòd, cùm Pontifex ſit Doctor, & Paſtor univerſalis Eccleſiæ, debeat poſſe eam docere, quid in hac quæſtione graviſſima ſit tenendum: quis enim eam alius doceat? An Concilium ſine Pontifice? & acephalum non eſt ullo modo infallibile. An Concilium cum Pontifice? & ſunt partes litigantes, quibus non competit ferre ſententiam. Accedit 2. quòd, etiam de jure humano, principes, qui ſuperiorem non agnoſcunt, poſſint ſententiam ferre in cauſis propriis: quidni id poſſint Pontifices, immediati Vicarii JEſu Chriſti? Accedit 3. quòd Pontifices, in hac cauſa pronunciantes, non tam agant cauſam ſuam, quàm cauſam Chriſti Domini, cujus inſtitutionem circa ſuum Vicarium defendunt.

406. Hinc nunquam admiſſæ ſunt tales appellationes: nec eſt ullum exemplum, quòd propter alicujus, vel plurium à Pontificis definitione appellationem, unquam coactum ſit univerſale Concilium, aut in aliquo Concilio acta ſit cauſa taliter appellantium. Quamvis enim aliquando cauſæ aliquæ, priùs à Papa definitæ, in Concilio generali fuerint productæ, ùt cauſa Monothelitarum in Synodo VI. tamen id non fuit factum, ut deferretur iſtorum appellationi

tioni, nec ut examinaretur, vel reformaretur judicium Pontificis: ſed tantùm ad faciendam majorem aliquam declarationem, vel etiam ad majorem, vel magis extenſam errorum, & errantium damnationem: ſicut etiam ex eadem ratione in Tridentino fuit tractatum de hæreſibus Lutheri, jam à Leone X. damnatis.

At econtra exempla ſunt plura admiſſarum appellationum, à Conciliis ad Apoſtolicam Sedem; eæque factæ ſunt à ſanctiſſimis viris, Athanaſio, Cyrillo, Chryſoſtomo &c. Pariter Concilia, etiam univerſalia, ſemper conſueverunt, actorum ſuorum confirmationem à Pontifice petere, ùt teſtatur de prioribus Concilium Lateranenſe, quo aſſentiente Leo X. *in Bulla num. præced. citata: Paſtor æternus:* ſic ait: *Conſueverúntque antiquorum Conciliorum Patres, pro eorum, quæ in ſuis Conciliis geſta fuerunt, corroboratione, à Romano Pontifice ſubſcriptionem, approbationémque humiliter petere, & obtinere.* Quod etiam Tridentinos Patres feciſſe ex ſeſſione ultima ſeu ejus continuatione §. *Illuſtriſſimi*: & ex Bulla Pii V. decreta Concilii confirmante, notiſſimum eſt: quin econtra ullus Papa neceſſarium duxerit, ſuarum definitionum confirmationem ab ullo Concilio petere.

407. Fortè quis dicet, canones ſuprà adductos mentionem facere Sanctæ, & Apoſtolicæ Sedis, & ab hac non appellandum ſtatuere: at per Sanctam, ſeu Apoſtolicam Sedem, debere intelligi, non ſolùm Roma-

num

num Pontificem, ex cathedra, ſeu ſede Divi Petri loquentem: ſed hunc unâ cum reliquis Epiſcopis. Et fortè poſſent videri, poſt Illuſtriſſimum Jacobum Benignum de Boſſuet Epiſcopum Meldenſem, hoc innuere Præſules moderni Gallicanæ Eccleſiæ *in ſua ad modernum Regem epiſtola, à. 1728.* in qua afferunt verba Illuſtriſſimi Boſſuet, ab eo, ùt ajunt, in quadam allocutione Gallorum Antiſtitum, ad initium cujuſdam Conventûs prolata, quæ ex idiomate Gallico in Latinum translata ſic habent: *Sancta Sedes principaliter eſt corpus Epiſcopatûs, uniti ſuo Capiti: hîc debet inveniri depoſitum doctrinæ Eccleſiaſticæ, concreditum Epiſcopis per Apoſtolos.*

Sed non poſſum mihi perſuadere, ſapientiſſimos Præſules voluiſſe adſtruere ſenſum, his verbis, prout jacent, nudè acceptis contentum; eſſet enim hic modus loquendi omnino novus, & antiquioribus incognitus. Sanè hi termini, *Sancta ſedes, Apoſtolica Sedes, Sedes Petri,* & ſimiles, hucuſque à Patribus, & Conciliis, ſemper fuerunt intellecti, de Epiſcopatu Romano, ſeu cathedra Romana ſola, ùt eſt clarum volventi ſcripta antiquiorum: certè S. Auguſtinus *ſerm. 2. de verbis Apoſtol. c. 10. ſeu in fine.* loquens de cauſa Pelagii, & ſequacium, ait: *Jam enim de hac cauſa duo Concilia miſſa ſunt ad ſedem Apoſtolicam: inde etiam reſcripta venerunt. Cauſa finita eſt: error utinam aliquando finiatur:* quibus verbis nec à longè vult dicere, miſſa eſſe ad gene-

rale

rale Concilium, vel ad corpus Episcoporum, ùt est clarum; cùm in causa Pelagii nullum Concilium sit celebratum: imò nec ad omnes Episcopos, vel ad plurimos totius orbis, missa sint acta illa: multò minùs à plurimis Episcopis rescripta venerint. Unde intelligit S. Doctor Sedem Romanam.

408. Quin ipsi Præsules Gallicani paulò antiquiores, suam ad Innocentium X. epistolam in causa Jansenii scriptam (de qua *n. 356.*) sic inchoant: *Majores Ecclesiæ causas ad Sedem Apostolicam referre solennis mos est*: ubi utique non intelligunt per Apostolicam Sedem corpus Episcoporum; aliàs non à solo Innocentio petiîssent decisionem (quam tamen ab eo solo, & non à corpore omnium Episcoporum petiîsse, manifestissimum est) nec post decisionem Innocentii, in literis, quibus ei propterea debitas gratias egerunt (de quibus *eodem n. 356.*) dixissent: *Sanctitas Vestra, per Petri soliditatem, contusis veritatis hostium animis, securos ab omni externa perturbatione de nova hæresi triumphos aget.* Dein ipsi canones à nobis adducti non volunt dicere, quòd decreta à corpore Episcoporum facta, non debeant alteri judicio submitti (de hoc enim nec dubium, nec quæstio erat) sed volunt id docere de decretis solius Pontificis; hinc Gelasius dicit *hujus Sedis*, & *Sacrosancta Romana Ecclesia.* Nemini etiam dubium esse potest, Nicolaum, & Innocentium, ab hoc citatum, de Romana Sede in particulari loqui. Videri etiam meretur Canus *de lo-*

cis Theolog. l. 6. c. 4. ubi plurima affert teſtimonia, ex quibus clarè patet, Romanam Sedem intelligi per Sanctam, aut Apoſtolicam Sedem.

409. Prob. concluſio 2. Appellatio, ùt apud omnes eſt certum, debet fieri à judice inferiore ad ſuperiorem: atqui nullum Concilium eſt ſupra Papam: ergo. prob. mi. Chriſtus nuspiam conceſſit ulli Concilio jurisdictionem, vel ſuperioritatem in Summum Pontificem: ſed potiùs dedit Summo Pontifici jurisdictionem in Concilia, etiam generalia: ergo. ant. quoad 1. partem prob. negativè; quia non poteſt ullo modo oſtendi, ubi Concilio ea jurisdictio data ſit: quoad 2. partem verò prob. poſitivè. Epiſcopi, etiam in ſynodum congregati, ſunt oves Chriſti, quas Petrus omnes accepit paſcendas, dum ei eſt dictum *Joan. 21. v. 17. Paſce oves meas:* at paſtor habet ſuperioritatem, & jurisdictionem in omnes oves ei concreditas, etiam congregatas, ſeu collectivè acceptas: ergo. Idem probatur ex Concilio Lateranenſi citato *n. 405. & n. 406.* Item huc ſpectant omnia, quibus *à n. 326.* ex Conciliis, & Patribus probavimus, definitiones Conciliorum debere approbari à Summo Pontifice. Addo de Tridentino, etſi in hoc non habeatur aperta definitio hujus Pontificiæ ſuperioritatis, tamen ex Pallavicino *in hiſtoria ejusdem Concilii l. 21. c. 4. n. 5. & ſeq.* conſtat, omnes ex Italia, ac Hiſpania, Patres conſenſiſſe, ut definiretur, Papam eſſe ſupra Concilium: qui

nume-

numero multùm excedebant Gallos, & pauculos alios ex aliis regionibus præsentes. Quin ex Gallis Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis (*apud P. N. Thyrsummanuduction. ad convers. Machumetan. p. 1. l. 3. c. 6. §. 11.*) sic scribit *ann. 1662.* de nostra sententia: *Quam unicè Hispania, Italia, omnésque Christianitatis Provinciæ docent, ità, ut illa, quam sententiam Parisiensium vocant, ad classem earum opinionum reducenda sit, quæ tolerantur.* Galli quoque antiquiores idem senserunt: & testatur Joannes Gibalinus *l. 5. de jure canon. c. 3. q. 3. §. 15.* Theologiam Parisiensem antehac semper nostræ sententiæ adhæsisse.

410. Confir. Pontifex est verus, & unicus Christi Vicarius, suprema auctoritate præditus, ùt definitum est à Constantiensi Concilio *sess. 8.* in qua damnantur 45. propositiones, seu articuli Wicleffi, & inter has 37. *Ecclesia Romana est synagoga satanæ: nec Papa est immediatus, & proximus Vicarius Christi, & Apostolorum.* & iterum in Bulla Martini V. quæ in eo Concilio, & eodem approbante, est edita, atque actis inserta, habetúrque *sess. 45.* ubi à suspecto de hæresi dicitur quærendum: *Utrum credat, quòd Papa ... sit successor B. Petri, habens supremam authoritatem in Ecclesia DEI?*

Idem rursus definitum est in Concilio Florentino *sess. ultim. in literis Unionis* his verbis: *Definimus, Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem, in uni-*

verſum orbem tenere primatum, & ipſum Pontificem Romanum ſucceſſorem eſſe Beati Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totiúsque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum Patrem, ac doctorem exiſtere, & ipſi in Beato Petro paſcendi, regendi, & gubernandi univerſalem Eccleſiam, à Domino noſtro JEſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe, quemadmodum etiam in geſtis Oecumenicorum Conciliorum, & in ſacris canonibus continetur. Ex quibus verbis etiam habetur, priora Oecumenica Concilia idem definiviſſe. Sed & innumeri Patres, atque doctores, idem, ubicunque occaſio eſt, tradunt.

Jam ſic. Vicarius habet idem tribunal cum principali, adeóque Pontifex cum Chriſto: ergo non datur majus tribunal, adeóque nec appellatio à Pontificis tribunali. prob. ſublumptum *ex Cap. Non putamus. de conſuetud. in 6.* item *ex Capit. Romana Eccleſia 1. de officio Vicarii in 6.* & *Cap. Romana 3. de appellationibus in 6.* & *L. unica Codic. de ſent. præf. prætor.* in quibus locis clarè deciditur, unum eſſe tribunal Vicarii, & Principalis: ergo. Confir. 2. Appellans recedit ab obedientia ejus, à quo appellat: ſed non licet Chriſtianis, nec ſingulis, nec omnibus, recedere ab obedientia Summi Pontificis, in cauſis ſpiritualibus: ergo.

411. Prob. concluſio 3. Appellatio inutilis, frivola, & fruſtratoria, quæ fit præcisè ad trahendam litem, vel vitandam condemnationem, omni jure, naturali, & poſitivo

Digitized by Google

tivo, eſt nulla, ùt doctores unanimiter docent, & clarè habetur *C. Cum ſpeciali. 61. de appellationibus & l. Tutor. 41. ff. de uſuris:* atqui appellatio à Pontifice ad Concilium eſt talis: ergo. prob. mi. 1. quoad frivolam inutilitatem. Tunc appellatio eſt inutilis, & frivola, quando non poteſt ſperari mutatio ſententiæ, ùt eſt per ſe clarum: atqui in noſtro caſu iſta ſperari non poteſt; quia non poteſt judicium infallibile (quale eſſe Pontificis abunde probatum eſt) mutari ſine errore, in quem labi non poteſt Eccleſia.

Certè, cùm olim in Synodo VI. ageretur cauſa Monothelitarum, tam longè abfuêre Patres à mutanda Agathonis Pontificis epiſtola decretali, ut *actione 18.* in hæc verba proruperint: *Per Agathonem Petrus loquebatur.* quin imò, ùt habet Spondanus *ad ann. Chriſti 679. n. 2.* Agatho, & Synodus Romana, in literis ad Synodum VI. ſeu Conſtantinopolitanam III. conteſtabantur, *haud ſe mittere Legatos ad diſputandum de quæſtione controverſa, tanquam de re incerta: ſed ad docendum, quæ eſſet Apoſtolicæ Sedis traditio, adeò, ut nihil præſumerent augere, minuere, vel mutare &c.*

Confirm. 1. Vel Concilio, ad quod appellatur, præſidebit Pontifex, vel non. Si primum: non ſinet, à ſe infallibiliter ſtatuta convelli, nec id Chriſtus permittet, ne portæ inferi contra Eccleſiam prævaleant. Si ſecundum: Concilium erit acephalum, & rebus fidei definiendis inſufficiens, ùt fa-

tentur ipſa Concilia Oecumenica, quæ ſuæ decreta eousque non cenſuerunt infallibilia, donec Romanæ Sedis approbationem impetrâſſent; hinc eam, ùt dictam *n. 328. & 406.* ſemper humiliter petiêrunt. Et patet hoc ulteriùs ex eo, quòd plura Concilia, abſque Pontificis juſſu, aut directione habita, vel ab eo reprobata, etiam ab Eccleſia reprobata fuerint, ut Sirmienſe, Ariminenſe, Mediolanenſe &c. nulla autem unquam definitio Pontificia fuerit reformata, ab ullo Concilio.

412. Quòd autem talis appellatio etiam ſit fruſtratoria, & præcisè ad litem trahendam inventa, ſic probo. Etſi in gratiam appellantium conveniret Concilium, tamen, niſi hoc ſtatueret, quod ipſi vellent (quod tamen fieri non poſſet; cùm Spiritus S. non poſſet permittere, infallibiliter ſtatuta convelli) ipſi nunquam acquieſcerent: ergo. Scilicet, ùt Tridentino non acquieverunt Lutherani, aut Calviniſtæ, ità nec acquieſcerent novi appellantes alicui alteri, & ad nova, ac nova Concilia, ſinè fine appellarent, novàſque ſemper opponerent exceptiones: ſive, quòd non ſatis ſint auditi: ſive, quòd Concilium fuerit potiſſimùm ex adverſariis ſuis conflatum: ſive, quòd Papa dominante non fuerit liberum: ſive, quòd Patres ſiniſtris affectibus, aut opinionibus fuerint præoccupati.

Sic advocati Pariſienſes, qui *an. 1728.* appellationem, à Conſtitutione *Unigenitus* ad Concilium factam, ſcripto defendere cona-

conati ſunt, viſi ſunt velle excludere à ſynodo convocanda eos Epiſcopos, qui Pontificias definitiones extra Concilium factas, etiam ante tacitam Eccleſiæ acceptationem, infallibiles eſſe ſentiunt: & hinc ſapientiſſimi Galliæ Præſules, neceſſe habuerunt, in ſua ad regem epiſtola ſuprà memorata, eos confutare, & quidem ſolidè ex eo, quòd Spiritûs S. aſſiſtentia non dependeat ab opinionibus privatis Epiſcoporum, ſed ab eorum ſacro charactere Epiſcopali, & legitima ad Concilium convocatione, atque in unam ſynodum univerſalem cum ſuo capite conventu.

Si qui appellantes modeſtiùs ſe gererent, facilè tamen comminiſcerentur novas frivolas diſtinctiones, aut diſtortas interpretationes, quibus non minùs Concilii canones, quàm modò Pontificis definitiones eluderent. Sanè Janſenii hæreſes dudum Tridenti damnatæ fuerunt: & *caput 5. ac canon 4. ſeſſ. 6.* cum illis erroribus conciliari in æternum non poteſt: nec tamen ab iis recedunt ſectarii illi: nec gratiam, cui voluntas humana poſſit reſiſtere, unquam ſyncerè admittunt.

413. Prob. concluſio 4. Appellatio hæc ad Concilium univerſale, non tantùm eſt inutilis, ſed pernicioſa, ſeu, ùt eam Pius II. ſuprà citatus *n. 404.* vocat, eſt peſtifera. Prob. Appellare ad Concilium, in cauſa dogmatum fidei, eſt captare tempus, & impunitatem, per plurima luſtra, aut ſæcula, ſpargendi errores, cum pernicie innumerorum fidelium;

ergo eſt perniciosa. prob. ant. cogere Concilium universale res eſt infinitis, & vix eluctabilibus difficultatibus obnoxia, adeóque non poteſt, niſi rariſſimè, & poſt plurimos annos ſperari: ergo, ſi debet expectari Concilium, ut errores, & hæreſes damnentur, iſti diutiſſimè impunè graſſabuntur: &, qui hoc petit, ſubdolè petit diuturnam ſibi impunitatem ſpargendi errores.

Prob. ant. Licèt antiquioribus Eccleſiæ temporibus, quando tantùm unicus princeps, aut duo fratres, Orienti, & Occidenti, dominabantur, ſat facilè Epiſcopi ex omnibus provinciis convenerint, tamen nunc, diviſo in plurimos terreno regimine, difficillimum eſt, eos ex tot regnis, ſæpe inter ſe bello, aut belli ſuſpicione, diſtractis, in unam mediam ſtationem coire. Si Germaniæ, Galliæ, Hiſpaniæ (ùt de aliis nil dicam) vel inter ſe, vel uni earum cum Pontifice, diſſidium intercedit, ſtatim Concilio mora inſuperabilis ſurgit; eoquòd mox principes, vario ſub prætextu, ſuarum regionum Epiſcopos domi retineant: vel etiam aliis tranſitum per ſuas ditiones non permittant. Similia autem impedimenta, in tanta nationum, geniorum, commodorúmque propriorum, varietate, nunquam ferme poſſunt abeſſe.

414. Evidenti exemplo eſt Concilium Tridentinum, quod jam *an. 1537.* Paulus III. Mantuam indixit: ſed ob duriores conditiones, à duce, aliiſque objectas, anno ſequenti Vicentiam transferre neceſſe habuit:

mox

mox ob nova impedimenta omnino illud Pontifex ſuſpendere debuit. Ut tamen extremos conatus adhiberet, ipſemet, quamvis ſenex ſeptuagenario major, exhauſto longo Nicæam uſque itinere, à Carolo V. & Franciſco I. ſaltem in decennium inducias impetravit, ſtatimque iterum *anno 1542.* Concilium Tridentum indixit: & tamen ob recrudeſcens bellum, aliáque obſtacula, non niſi *anno 1545.* ſub finem, ſeu *13. Decembris* ſeſſio prima celebrari potuit.

Mox *an. 1547.* ob luem Tridenti graſſantem, Pontifice illud Bononiam tansferri, Carolo V. verò id Tridenti retineri volentibus, omnino fuit ſuſpenſum. Reſumptum denuo *an. 1551.* à Julio III. ſtatim iterum altero anno ob nuntium belli, à Proteſtantibus imminentis, ſuſpendi debuit. Et ſic ceſſatum fuit per novem integros annos, donec Pius IV. anno Pontificatûs ſui II. illud reaſſumi præceperit, ac tandem exhauſtis maximis curis, ei *menſe Decembri an. 1563.* hoc eſt, ab ejus exordio *anno 18.* finem impoſuerit.

Alias difficultates graviſſimas, eo durante Concilio exortas, legere licet in hiſtoria ejuſdem, à Cardinale Pallavicino conſcripta: quam, ſi evolueris, fateberis, ſynodum œcumenicam cogere, eſſe rem vix non moraliter impoſſibilem. Certè à Tridentino finito fluxerunt hucuſque anni ferme centum ſeptuaginta, nec tamen toto hoc tempore, quamvis voluiſſent Pontifices, de ullo novo Concilio univerſali convocando agere potuerunt. Ex quo cuivis rectè ſen-

Digitized by Google

tienti eſt manifeſtum, quòd Chriſtus Eccleſiæ ſuæ non reliquerit hoc medium unicum, profligandi errores, ac hæreſes.

ARTICULUS XVI.

Solvuntur Objectiones.

415. OB. 1. Datur appellatio ab imperatore ad comitia: ergo etiam à Papa ad Concilium. Confirm. Appellatio eſt remedium juris naturæ, hoc eſt, à naturali jure cuique conceſſum, & habet rationem defenſionis, quæ omnibus jure naturæ licita eſt, contra gravamen ex ſententia condemnatoria: ergo etiam licita eſt appellatio à Papa ad Concilium; aliàs enim, ſi quis injuſtè gravaretur, non haberet ullum remedium ſuæ innocentiæ &c. Reſp. Multi Juriſconſulti negant antec. ergo illud omitto, & neg. conſ.

Papa ſuam poteſtatem immediatè habet à Chriſto, cujus Vicarius eſt, jure Divino: econtra imperator ſuam poteſtatem habet quidem mediatè à DEO: at immediatè eam habet à populo, vel electoribus, qui potuerunt ei conferre poteſtatem, vel magis, vel minùs limitatam. At Summo Pontifici, nec populus fidelis, nec Epiſcopi, nec electores, ſeu Cardinales, poſſunt dare ſupremam poteſtatem ſpiritualem, qua fruitur: ſed iſti tantùm quaſi præſentant perſonam, à Chriſto inſtituendam, & ſuprema poteſtate donandam; unde alii non poſſunt, eam poteſtatem limi-

Digitized by Google

limitare, aut Papam ſibi in ordine ad appellationes ſubjicere.

416. Ad confirm. diſt. ant. Eſt remedium juris naturæ appellatio genericè ſumpta. conc. ant. appellatio quælibet in ſpecie, & præſertim tam frivola, inutilis, & perniciosa. neg. ant. & conſ. Certè jura humana fæpe prohibent appellationem, & ſæpe præcipitur, e. g. *c. 1. de reſcriptis*, ut appellatione remota, procedatur: nec poteſt jus naturale permittere uſum medii tam pernicioſi &c. Dein in cauſa fidei nemo Pontificiæ definitioni contrarius poteſt eſſe innocens. In aliis etiam cauſis ſaltem eſt moraliter impoſſibile, ut appellans ſit innocens; quia appellatio ad Concilium non interponitur in quibuslibet cauſis minimis: in gravioribus autem cautiſſimè proceditur. Quodſi tamen in caſu extraordinario aliquis damnaretur ex errore puri facti, non aliud contingeret, quàm, quod frequens eſt in tribunalibus ſæcularium principum, ubi tamen ſæpiſſimè non datur appellatio. Et licèt taliter læſo non concedatur appellatio ad Concilium, datur tamen, ùt diximus, facultas petendi novam cauſæ ſuæ reviſionem.

417. Ob. 2. Poteſt appellatio fieri ad Concilium, ut in eo Pontifex meliùs informetur: ſeu poteſt fieri appellatio à Pontifice, non ſatis informato, ad meliùs informandum: ergo ſaltem aliqua appellatio à Pontifice eſt licita. prob. conſ. hac ratione appellatio non fit ad ſuperiorem: ergo eſt

Digitized by Google

licita. Resp. neg. ant. & ejus suppositum; non enim opus est Pontifici meliori informatione; quia antecedenter ad definitiones Pontificis, ab hoc semper habetur informatio tanta, quanta requiritur: & Spiritus S. sicut assistit, ut nihil definiatur falsum, ità quoque assistit, ut nihil definiatur sinè informatione necessaria.

Quòd autem Papa adhuc aliquanto meliùs informari possit à Concilio, non probat, id esse necessarium, nec aliquis informationis excessus potest compensare ea damna, quæ suprà retulimus, oritura ex dilatione definitionum usque ad Concilium universale. Cæterùm Pontifices solent, antecedenter ad suas definitiones adhibere accuratissimam diligentiam, per se, & alios, ùt habeatur exactissima informatio, qua volunt utique satisfacere suo officio, & impedire, ne dent qualemcunque occasionem perturbationum, aut schismatum &c. & hoc à multiplici experientia constat.

Sic Alexander VII. *in sua Bulla: Ad sanctam B. Petri Sedem.* testatur, causam propositionum Jansenii discussam esse, *ea profecto diligentiâ, qua major desiderari non posset.* & Clemens XI. *in Constitutione Unigenitus* ait, causam propositionum Quesnelli, discussam esse *quàm maximâ diligentiâ, ac maturitate.* Similia passim in aliis Bullis habentur: quin etiam solent Pontifices, indicere preces publicas pro impetrando Divino lumine &c. vide etiam dicta *n. 381. ad object. 3.* Quare appellatio talis inutilis, cer-

Digitized by Google

certè non neceſſaria eſt; quia poſt ſufficientiſſimam informationem, infallibiliter ſtatuta, reformari non poſſunt. Imò, ùt diximus celebres Juriſtæ negant, etiam ab imperatore minùs informato poſſe fieri appellationem ad eum meliùs informandum.

418. Ob. 3. Sæpiùs jam, Catholici etiam, appellârunt à Papa ad Concilium univerſale: ergo debet appellatio talis eſſe licita, & valida. Reſp. diſt. ant. appellârunt à definitionibus fidei, neg. ant. ab aliis gravaminibus ſibi, ùt putabant, factis. conc. ant. & neg. conſ. In cauſis fidei antehac non niſi hæretici, e. g. Pelagiani, & Lutherani, appellârunt. In aliis gravaminibus particularibus, cauſis profanis, vel ſaltem totam Eccleſiam non concernentibus, appellârunt aliqui alii, ſed nec iſti licitè, aut validè. Certè nunquam propter ipſos Concilium generale convocatum fuit, minùs deciſio Pontificis à Concilio correcta. Quin nec ob hæreticos appellantes coactæ ſunt ſynodi: ſed poſtquam definitione Pontificis fuêre damnati, Eccleſia hoc judicio ſtetit.

Sic tribus primis ſæculis, quando ob perſecutiones gentilium nondum poterant celebrari ſynodi univerſales, à Pontificibus abſque Concilio damnatæ fuêre hæreſes plures, Marcionis, Montani, Cataphrygarum, Novatianorum, Sabellii, Pauli Samoſateni: poſtea etiam Apoſtolica Sedes abſque Concilio damnavit Priſcillianiſtas, item Pelagium, Jovinianum, Vigilantium: quin

quin propter Episcopos aliquos Pelagianos, ad universalem synodum appellantes, aliquod Concilium coactum fuerit. Sic sanè testatur S. Augustinus *l. 4. contra duas epistolas Pelagianorum, c. 12. seu ultimo: Aut verò congregatione synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur: quasi nulla hæresis aliquando, nisi synodi congregatione damnata sit, cùm potiùs rarissimæ inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit: multóque sint, atque incomparabiliter plures, quæ, ubi extiterunt, illic improbari, damnaríque meruerunt, atque inde per cæteras terras devitandæ innotescere potuerunt.*

419. Ob. 4. Universitas Parisiensis *an. 1387.* docuit, in causis fidei licitè appellari posse à Papa ad Concilium. Idem censuerunt Patres Concilii Pisani, Basileensis, & Constantiensis. Idem sensit Æneas Sylvius, postea Pius II. Summus Pontifex: item S. Antoninus, & Joannes Gerson Parisiensis Cancellarius: ergo debet esse licita talis appellatio. Resp. Si Sorbona id docuit (nam meritò dubitari potest, an id docuerit de definitionibus in materia fidei, ab indubitato Pontifice factis, de quo vide *n. 336.*) si, inquam, tunc temporis id docuit, non bene docuit, & postea sapientiùs sensit.

Sanè ostendit Josephus Gibalinus. *l. 5. de jure canon. c. 3. §. 15.* post illa tempora nostram sententiam à Sorbonicis doctoribus traditam fuisse: quid senserit Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis, qui posteri-

ſteriori tempore vixit, vide *n. 409.* Meliùs etiam ſenſit Clerus Gallicanus in literis ad Innocentium XII. datis, de quibus *n. 372.* nec non etiam moderni Præſules Galliæ in ſuis ad regem literis ſuprà memoratis, quibus appellationem quorundam egregiè confutant.

420. Quod ſpectat ad Æneam Sylvium, poſtea Pium II. hic ſententiam illam jam, antequam ad Pontificatum aſſumptus fuit, revocavit: & poſtea in Mantuano Conventu hanc appellationem tanquam peſtiferam reprobavit. S. Antoninus (de quo vide *n. 347.*) non docet, licitè à Papa appellari ad Concilium: ſed tantùm, Pontificem non poſſe definire aliquid contrarium illi, quod jam à legitimo Concilio generali fuit definitum: quod utique non poteſt; nam, ſi contrarium quid definire vellet, eoipſo in apertam hæreſin incideret, & Pontificatu excideret: quo caſu utique dein Concilio ſubjectus eſſet. Theologi, & Patres Piſani, ac Conſtantienſes, loquuntur de Pontificibus dubiis, quales erant tempore ſchiſmatis.

Quod ſpectat ad Baſileenſes, inprimis certum eſt, eos exceſſiſſe; unde in Lateranenſi ſub Leone X. *ſeſſ. 11. in Bulla*: *Paſtor æternus gregem ſuum.* dicitur de eo, poſt translationem ab Eugenio factam *Conciliabulo*, quod *Concilium ampliùs appellari non merebatur, . . . ac propterea nullum robur habere.* Et ſanè, quando iſtud Concilium contra Pontificem inſurrexit, fuit acephalum, & Spiritûs S. aſſiſtentiâ deſtitutum; unde

unde etiam Patres illi, postea cum Eugenio IV. in gratiam redeuntes, opinionem suam retractârunt: & Amadæus ipse, seu Felix V. illegitimè electus, Pontificatu suo qualicunque cessit; in ejus tamen gratiam Eugenius, non quidem Concilium, sed tamen aliquorum beneficiorum collationem, approbavit. Quod spectat ad alios auctores, etiam Gersonem, vel isti explicandi sunt de casu Pontificis dubii, vel, si plus velint, dicendi sunt excessisse: atque ideo deserendi sunt.

ARTICULUS XVII.

An sit de fide, modernum SS. Dominum Clementem XII. esse verum, & legitimum Summum Pontificem.

421. REfert Oviedo *tract. de fide controv. 4. punct. 7. n. 86.* Compluti olim fuisse doctores, qui negârint, esse de fide, hunc in individuo hominem, legitimè electum e. g. nunc SS. Clementem XII. esse verum Pontificem, Vicarium Christi, ac D. Petri successorem: hos postea à Clemente VIII. fuisse Romam citatos, ad causam dicendam: quamvis dein, omisso Romano itinere, Compluti res composita fuerit. Nec post tempora Clementis VIII. facilè reperies auctorem impressum, qui oppositum teneat.

Citatur quidem Tannerus *tom. 3. disp. 1. de fide q. 4. dub. 4. n. 160.* at paulò inferiùs *n. 165.*

n. 165. & 166. manifeſtè plus aſſerit. Valentia autem, licèt *tom. 3. diſp. 1. q. 1. punct. 7. quæſtiuncula 5. §. 38.* videatur in contrarium inclinare, tamen expreſsè dicit, ſe non timere, quòd caſus ille futurus ſit: inſuper tomum illum jam edidit, ante illam à Clemente VIII. factam citationem. Non autem eſt quæſtio, an hæc aſſertio ſit de fide, tantùm conditionatè, ſeu ſi Clemens XII. habeat omnia requiſita; hoc enim nunquam fuit inter Catholicos controverſum: ſed neque eſt quæſtio de Pontifice nondum ab Eccleſia acceptato, ùt poteſt contingere tempore ſchiſmatis (tunc enim poteſt dubium eſſe, & ſæpe fuit, an hic, vel ille, ſit verus Papa) ſed quæſtio eſt de Pontifice acceptato ab Eccleſia.

422. Dico. Eſt de fide, hunc in individuo hominem, acceptatum ab Eccleſia e. g. nunc SS. D. Clementem XII. eſſe verum Summum Pontificem, & Vicarium Chriſti. ità communiſſima doctorum. Antequam probem concluſionem, noto ex Suarez. *diſp. 3. de fide ſec. 11. n. 6.* DEUS, vel Chriſtus Dominus, neque cognoſcit, neque affirmat, neque revelat, ſive per Scripturam, ſive per traditionem, objecta tantùm confusè: ſed quando aliquid etiam univerſaliter de pluribus dicit, diſcernit ſingulos, ſub ea univerſali propoſitione contentos, atque non minùs de eorum quolibet in particulari affirmat prædicatum, quàm de omnibus ſimul, ùt dictum *n. 396.* Sic e. g. quando Chriſtus Dominus dixit *Matthæi 24. v. 13. Qui*

Digitized by Google

autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit: non tantùm in genere, & confusè, hoc pronunciavit, ſed Petrum, & Paulum, & quemlibet in particulari, quem perſeveraturum prævidit, ſubintellexit.

Imò etiam in humanis, propoſitio univerſalis ſæpe facit hunc ſenſum, & æquivalet pluribus particularibus, quas ſub ſe includit, ſi loquens omnia particularia objecta, ſub univerſali contenta, diſtinctè cognoſcit, e. g. ſi quis dicat: *Omnes Canonici fuêre præſentes ad Matutinum*: ſignificat idem, ac: *Joannes fuit præſens*: *Jacobus fuit præſens &c.* nec eſt moris, in tali caſu de quolibet in particulari id enunciare. Interim tamen nos revelationem Divinam univerſalem confusè cognoſcimus, & independenter à nova inſtructione, vel explicatione talis revelationis, non ſcimus, quænam particulares, ſeu propoſitiones, ſeu perſonæ, aut objecta, ſub illa univerſali revelatione contineantur.

Hinc opus eſt definitione Pontificis, vel Concilii &c. quæ oſtendat, hoc, vel illud particulare objectum, vel hanc, aut illam particularem propoſitionem, in univerſali contineri, vel eâ includi. Talis inſtructio, vel explicatio, aut applicatio univerſalis revelationis ſuprà poſitæ: *Qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*: eſt canonizatio, vi cujus Pontifex definit, e. g. SS. Aloyſium, & Stanislaum, eſſe duos ex iis, quos Chriſtus dixit per-

perſeveraturos in finem, adeóque ſalvos futuros.

423. Prob. jam concluſio. Iſta propoſitio univerſalis: *Omnis legitimè electus, & ab Eccleſia acceptatus, tanquam Summus Pontifex, eſt verus Papa, Caput Eccleſiæ, & Vicarius Chriſti*: eſt de fide, ùt nemo Catholicorum negat; quia eſt dudum à pluribus Conciliis, Nicæno, Conſtantienſi, Florentino, ſuprà citatis *n. 327. & 328.* & aliis definita: & in hac univerſali propoſitione continetur etiam iſta: *Clemens XII. legitimè electus, & ab Eccleſia acceptatus, tanquam Summus Pontifex, eſt verus Papa, Caput Eccleſiæ, & Vicarius Chriſti*: ergo juxta dicta *num. præced.* etiam iſta eſt de fide; nam etiam iſta eſt dicta à DEO; hic enim, revelando illam univerſalem, non eſt locutus, tantùm in genere, vel confusè, ſed determinatè intellexit omnes futuros ſucceſſores S. Petri, adeóque etiam Clementem XII.

Solùm ſupereſt, ut oſtendatur, quòd DEUS etiam hanc propoſitionem particularem ſub illa univerſali intellexerit, & revelaverit, quod ſic monſtratur. Eſt omnino indubitabile, quòd ille ſit legitimè electus, quem tota Eccleſia, tanquam legitimè electum, & conſequenter tanquam verum Vicarium JESU Chriſti acceptavit, adeóque tanquam talem agnovit: atqui tota Eccleſia ùt talem acceptavit, & agnovit Clementem XII. ergo. ma. prob. Eccleſia eſt columna, & firmamentum veritatis; atque ſpecialiter di-

rigitur à Spiritu Sancto, in rebus pertinentibus ad religionem, inter quas & quidem graviſſimas, eſt iſta; cùm hîc agatur de ipſo capite, fundamento, & regula fidei, ac morum: imò talis unanimis Eccleſiæ conſenſus, & acceptatio, eſt formaliter, vel eminenter altera electio, ſupplens omnes defectus, ſiqui in prima intercurriſſent.

Nec dicas, Eccleſiam, quæ ità ſentit, eſſe ſinè capite, adeóque non eſſe infallibilem; nam utique etiam ipſe electus judicat ſe eſſe verum Papam, poſtquam ſcilicet in ſuam electionem conſenſit, ùt ſupponitur feciſſe. Dein Eccleſia etiam ſinè capite juxta omnes habet à Chriſto poteſtatem, ſibi de capite certo providendi; unde in tali caſu hic Eccleſiæ conſenſus, & acceptatio talis perſonæ, ſe habet ùt definitio Pontificis canonizantis aliquem Sanctum; eſt nempe applicatio, vel explicatio propoſitionis revelatæ univerſalis, & particularis ſub ea contentæ, atque à DEO ſubintellectæ, quarum utraque eſt de fide.

424. Confirm. & ſolidè concluſio 1. Si non eſt de fide, Clementem XII. eſſe verum Chriſti Vicarium, neque erit de fide, Tridentinum, aut aliud quodcunque Concilium, fuiſſe verum generale Concilium: hoc eſt contra communem omnium Catholicorum ſenſum, & non poteſt admitti: ergo. prob. ant. Eodem modo poſſet dici, non eſſe de fide, quòd Paulus III. & Pius IV. aliſque Pontifices, durante eo Concilio Eccleſiæ præſidentes, illúdque convocantes, fue-

fuerint veri Christi Vicarii: non esse de fide, quòd Episcopi ibi præsentes fuerint veri Episcopi, ritè baptizati, aut ordinati &c. aut quòd alia de jure Divino necessaria adfuerint: adeóque non esse de fide, an Concilium constiterit ex legitimis membris, & capite: ergo. Certè, nisi recurratur ad argumenta, nostris circa Pontificem adhibitis similia, etiam circa Concilia nihil probabitur, & disparitas formalis inter unum, & alterum casum, nunquam ostendetur.

425. Confirm. 2. Martinus V. edidit Bullam: *Inter cunctas pastoralis solicitudinis curas.* in Concilio Constantiensi, à quo legitimè electus est: & licèt tunc non statim acceptatus fuerit à tota Ecclesia, fuit tamen acceptatus paulò pòst (ex quo saltem tempore negari non potest, Bullam plenum valorem accepisse) in hac autem Bulla, quæ habetur sub finem ejusdem Concilii, post recensitos erroneos articulos Wicleffi, & Hussii, dicitur, quòd cuique, qui de hac hæresi suspectus esset, proponenda sit hæc quæstio: *Utrùm credat, quòd Papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit, ejus nomine proprio expresso, sit successor B. Petri, habens supremam authoritatem in Ecclesia DEI?* Ad quid enim exprimi deberet ipsius pro tempore existentis nomen, nisi hic in individuo homo credendus esset verus Papa, ac successor S. Petri, atque suprema potestate in Ecclesia præditus?

ARTICULUS XVIII.

Solvuntur Objectiones.

426. OB. 1. Propositiones universales à DEO revelatæ, præsertim, quæ ex parte subjecti habent terminum complexum, sunt tantùm conditionatæ: ergo etiam particulares in iis contentæ, aut subintellectæ, faciunt tantùm sensum conditionatum: ergo hæc propositio: *Clemens XII. legitimè electus, & ab Ecclesia acceptatus, est verus Vicarius Christi*: est tantùm conditionata: scilicet: *Si Clemens XII. est legitimè electus &c.* ergo non est absolutè de fide, eum esse verum Vicarium Christi.

Prob. ant. Ista propositio: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*: habet hunc sensum: *Si quis perseveraverit &c.* & par est ratio de altera: *Omnis legitimè electus, & acceptatus ab Ecclesia &c.*: ergo. prob. ant. Christus *Joan. 14. v. 23.* dicit: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit*: & statim tanquam propositionem oppositam adjungit. *v. 24. Qui non diligit me, sermones meos non servat*: ergo, sicut prior, ita etiam ista secunda, tantùm facit sensum conditionatum, adeóque & aliæ similes propositiones universales, licèt quoad verba videantur absolutæ.

427. Resp. 1. retorq. argum. Ergo etiam

am ista propositio erit tantùm conditionata: *Omne Concilium universale, legitimè congregatum, est infallibilis regula fidei*: & consequenter etiam hæc particularis in ea contenta: *Concilium Tridentinum universale, legitimè congregatum, est infallibilis regula fidei*: erit tantùm conditionatè vera, adeóque, salva ejus veritate, poterit quis negare, quòd canones Tridentini sint absolutè de fide, dicendo, id tantùm esse verum conditionatè: quod nemo Catholicorum admittit.

Resp. 2. In forma dist. ant. Propositiones tales, à DEO revelatæ, sunt tantùm conditionatè veræ aliquando. om. ant. semper, & universaliter. neg. ant. & sub eadem distinctione: conc. vel neg. primam cons. & neg. absolutè secundam, ac tertiam. ad prob. iterum neg. ant. ad hujus prob. neg. rursus cons. Indigent hæc aliqua majori explicatione, quam subjungo.

428. Inprimis omitto, quòd propositiones revelatæ, ex modo enunciandi conditionatæ, quando conditio non est purificata, vel non est prævisa purificanda, non faciant sensum absolutum: & hinc omisi, tales propositiones esse aliquando tantùm in sensu conditionato veras, (seu tantùm in sensu conditionato revelatas; nam propositiones tales, quarum conditio, nec impleta est, nec implenda, non possunt in sensu absoluto à DEO revelari) sed hæ propositiones sunt extra nostrum casum; nos enim loquimur, de propositionibus revelatis à

DEO, quarum conditio, vel purificata eſt, vel prævisa purificanda: & iſtæ non tantùm faciunt ſenſum conditionatum, ſed etiam abſolutum; licèt quoad modum enunciandi, ſeu quoad verba, ſint conditionatæ, atque etiam vim habeant ſenſûs conditionati: quam vim habet quælibet propoſitio abſoluta; nam, ſi res abſolutè eſt vera, neceſſariò etiam conditionatè eſt vera.

Attamen, quia ſenſus iſtarum propoſitionum, non eſt nobis totaliter explicatus, vel applicatus, intelliguntur eæ à nobis sæpiùs tantùm in genere, vel confusè, aut tantùm in ſenſu aliquo conditionato, vel quaſi tali, donec per definitionem Pontificis, aut Eccleſiæ acceptationem, vel quandoque per evidentiam naturalem, aut aliam evidentem credibilitatem, vel quemcunque tandem modum, applicetur nobis earum ſenſus etiam abſolutus, ſaltem quoad aliquas propoſitiones particulares.

429. Sic e. g. applicatus eſt nobis, quoad plures propoſitiones particulares, ſenſus abſolutus illius propoſitionis: *Qui perſeveraverit uſque in finem &c.* per canonizationem plurimorum Sanctorum: quamvis non ſit applicatus quoad omnes; cùm necdum omnes Sancti canonizati ſint: item per communem conſenſum Eccleſiæ nobis applicatus eſt ſenſus abſolutus propoſitionis univerſalis: *Omnis legitimè electus, & acceptatus ab Eccleſia, eſt verus Vicarius Chriſti:* quoad plures propoſitiones particulares, quæ ſpectant ad præcedentes certos Pontifices,

ces: item quoad illam, quæ ſpectat ad modernum Pontificem, & eſt hæc: *Clemens XII. legitimè electus, & ab Eccleſia acceptatus, eſt verùs Papa, & Vicarius JEſu Chriſti.*

Nec eſt ullum abſurdum, dicere, quòd DEUS propoſitiones ſuas abſolutas, revelet per verba quoad modum conditionata, quæ ſucceſſivè dein magis explicentur. Sic ſæpe decreta ſua abſoluta tantùm revelat, per revelationem quoad modum enunciandi conditionatam, ut negari non poteſt, præſertim ab iis, qui adſtruunt in DEO decretum virtualiter indiviſibile. Quòd autem tales revelationes univerſales, ſi ſint abſolutæ, ſint impedibiles ab iis hominibus, ad quos pertinent propoſitiones particulares (hi enim abſolutam iſtarum veritatem ſæpiſſimè poſſunt impedire) tam parum abſurdum eſt, quàm parùm, quòd decreta DEI ſint impedibilia; nam eæ revelationes tantùm ſunt impedibiles quoad aliquas formalitates, quæ nempe eoſdem homines concernunt; ſicut ſcilicet à quolibet homine eſt impedibile decretum condendi mundum: qua de re plura *in tract. de DEO.*

430. Ob. 2. Non minùs eſt revelatum, quòd in omni hoſtia conſecrata ſit præſens Chriſtus, quàm ſit revelatum, quòd omnis legitimè electus ſit Pontifex: & tamen non eſt revelatum, de qualibet hoſtia in particulari, quòd ſit conſecrata, vel quòd in ea præſens ſit Chriſtus: ergo neque eſt revelatum, de quolibet in particulari legitimè electo, quòd ſit legitimè electus, vel verus

Vicarius Chriſti. Reſp. 1. retorq. argm. in Concilio Tridentino, & aliis, de quibus. n. 424. Reſp. 2. diſt. 2. p. ant. non eſt revelatum de omnibus hoſtiis in particulari, quæ revera conſecratæ ſunt. neg. ant. de omnibus etiam iis, quæ revera non ſunt conſecratæ. neg. ant. & conſ.

Conformiter ad ſuperiùs dicta, etiam revelatio univerſalis de ſacris hoſtiis, eſt revelatio particularis de qualibet, ſi revera conſecrata ſit: at, ùt jam dixi, ad hoc, ut in particulari credamus, in hac hoſtia adeſſe Chriſtum, debet nobis infallibiliter applicari, vel exponi, quòd ſub revelatione univerſali, etiam hæc particularis contineatur: quod tamen de hoſtia qualibet in particulari non fit; unde non eſt proximè credibile de qualibet hoſtia, quæ exiſtimatur conſecrata, quòd in ea ſit Chriſtus. At verò particularis revelatio de Pontifice eſt nobis applicata, vel expoſita per communem conſenſum Eccleſiæ.

Interim tamen quamlibet hoſtiam, quam prudenter conſecratam exiſtimamus, etiam prudenter adoramus: ſicut prudenter damus eleemoſinam ei, quem prudenter judicamus pauperem, aut honoramus eum, quem non dubitamus, eſſe noſtrum parentem: qua de re plura ſub initium hujus tractatûs. Non tamen ideo etiam ſtatim poſſum, credere omne id, quod tantùm prudenter exiſtimo eſſe revelatum; ſi enim revera aliquid revelatum non ſit, actum fidei circa illud

Digitized by Google

lud elicere non possum, ut jam superiùs ostensum.

431. Dices. Revelatio particularis de quavis hostia est nobis applicata certitudine morali, quatenus nobis est moraliter certum, eam esse verè consecratam; cùm nullum habeamus prudens dubium de aliquo defectu, circa consecrationem admisso: ergo etiam possumus credere, eam esse consecratam. Resp. neg. cons. Hæc certitudo moralis tantùm negativa non sufficienter nos certificat de revelatione consecrationis, in ordine ad fidem eliciendam; talis enim etiam dari potest de elicito actu charitatis, vel recepto sacramento pœnitentiæ, valido, & formato: & tamen, ut Tridentinum docet, nemo potest certitudine fidei nôsse, quòd sit in gratia: quod tamen necessariò sciretur, si talis certitudo moralis negativa sufficienter applicaret, seu explicaret, revelationem Divinam universalem, quæ dicit, quòd omnis, qui verè recipit sacramentum pœnitentiæ, vel elicit actum charitatis perfectæ, sit in gratia: aut si ostenderet, vel determinaret, quamlibet revelationem particularem in universali contentam.

Unde debet esse certitudo moralis positivè talis, & similis illi, quam afferunt motiva credibilitatis, quæ applicant testimonium DEI, seu revelationem Divinam, aliis articulis fidei, quæque non fundant tantùm moralem certitudinem negativam, potissimùm nascentem ex defectu rationum in oppositum: sed fundant aliquam certitudinem,

or-

ortam ex positivis gravissimis rationibus, quæ ex merito suo evidentem reddunt credibilitatem objecti: quin etiam hoc ipsum reddunt positivè, & omnino strictè moraliter certum.

432. Ob. 3. Si esset de fide, Clementem XII. esse verum Vicarium Christi, esset quoque de fide, quòd sit legitimè electus, rite baptizatus, & ordinatus sacerdos, ac Episcopus &c. quæ sunt necessaria vero Vicario Christi, & Summo Pontifici: sed ista non sunt de fide: ergo nec illud. prob. mi. si ista debent esse de fide, etiam debet esse de fide, quòd eum baptizans habuerit debitam intentionem: quòd eum ordinans fuerit verus Episcopus: adeóque, quòd hujus quoque ordinator, & ordinatoris ordinator usque ad Apostolos, fuerint veri Episcopi: sed hæc non sunt de fide: ergo. Resp. retorq. arg. ùt suprà *n. 427.* in Concilio Tridentino, & Episcopis ibi congregatis.

Antequam autem directè respondeam, noto, alia esse constituentia Papatum, alia esse ad eum requisita. *Constituentia Papatum* sunt suprema & infallibilis authoritas definiendi, & suprema jurisdictio, seu potestas ligandi, & solvendi, omnes fideles in tota Ecclesia, sive præcipiendi, prohibendi, absolvendi &c. quæ ab aliis rectè vocantur geminæ *claves scientiæ, & jurisdictionis*; ità enim Papatum explicat Florentinum citatum *n. 410.* Et hæc sunt quasi forma denominans Papam; eúmque distinguens ab aliis inferioribus Episcopis. *Requisita ad*

Pa-

Digitized by Google

Papatum ſunt, alia quidem *requiſita juris Divini*, alia *requiſita juris humani*, ſicut & impedimenta, quæ ſunt defectus, tum poſitivè, tum negativè requiſitorum.

433. Quod ſpectat ad requiſita, vel impedimenta juris humani, ſeu canonici, illa omnia ſupplentur, & iſta tolluntur, per acceptationem Eccleſiæ; omnes enim juris humani defectus ſupplentur per eam acceptationem, quæ eſt quaſi ſecunda electio; unde, etſi de prima electione non ſit de fide, quod ea valida fuerit, non obeſt: imò etſi irrita fuiſſet, nihil obeſſet; nam ſufficeret ſecunda, de qua eſt de fide, quòd ſit legitima: nec iſta eſt irritabilis à jure.

Neque de iſta ſecunda electione, canones, electionem irritantes, intelligendi ſunt; cùm iſti non debeant cedere in damnum Eccleſiæ, quòd vel maximè fieret, dum Chriſti Vicarius ſæpe eſſet incertus: & melius eſt Eccleſiæ, habere Pontificem, cujus electio prima invalida fuerat, quàm ignoranter carere vero Pontifice. Quare, ſi fingeretur etiam interceſſiſſe ſimonia, ea non impediret efficaciter, aut irritam faceret hanc acceptationem, ſeu quaſi ſecundam electionem. Et ſanè Sæculo X. ubi multi fuêre in Sedem Romanam intruſi (qua de re videri poteſt Spondanus *ad an. 900.*) qui tamen univerſaliter ab omnibus, tanquam veri Pontifices agniti fuêre, ſæpius videtur acceptatio Eccleſiæ debuiſſe ſupplere vitia primæ electionis.

434. Quod jam ſpectat ad requiſita, vel im-

impedimenta juris Divini, quidam videtur dubitare, an necessariò debeat esse determinatè de fide, quòd illa omnia in vero Summo Pontifice adsint; quia, si DEUS per dispensationem daret authoritatem, & potestatem Papalem personæ cuidam, quæ in aliquibus deficeret, illa esset verus Papa, & Vicarius Christi; nam fortè, ùt ait hic auctor, tantùm disjunctivè est de fide, unum ex his duobus, nempe quòd vel ista requisita non deficiant, vel quòd DEUS dispensset, & non obstante defectu, vel impedimento, tamen tali personæ authoritatem, & potestatem Papalem conferat.

Suarez *disp. 10. de fide sec. 5. n. 4.* ait, falsum esse, quòd alii, quàm legitimo S. Petri successori, unquam detur à Christo illa potestas. Et quidem facilè conceditur, neminem hucusque jure Divino inhabilem fuisse Papam; dudum enim explosa est fabula de Joanne Papissa, atque à Baronio, Christophoro Ott *in Roma gloriosa*, & plurimis aliis, ità confutata, ut vel ipsos, paulò sagaciores hæreticos, ejus confictæ pudeat: sed nec potest ullus alius assignari, qui jure Divino inhabilis Pontificatum gesserit.

435. At fors, ùt ait author suprà citatus, non est æquè certò falsum, quòd decretum DEI de non conferenda ea potestate, nisi habenti omnia requisita, sit indispensabile: quis enim scit, si in casu, saltem metaphysicè ex se possibili, contingeret, personam de jure Divino inhabilem, e. g. reipsa non rite baptizatam, ab omni Ecclesia acceptari, tan-

tanquam Pontificem, & Chriſto quaſi præſentari, an non DEUS diſpenſaret, & in bonum Eccleſiæ, quæ aliàs in re graviſſima deciperetur, etiam tali perſonæ authoritatem, & poteſtatem Pontificiam tribueret.

Quodſi tamen quis omnino evincat, hoc decretum DEI indiſpenſabile eſſe, & hoc eſſe de fide, ait is auctor, eoipſo etiam eſſe de fide, quòd quilibet electus, & à tota Eccleſia acceptatus, habeat omnia de jure Divino requiſita, e. g. quòd ſit mas, baptizatus &c. quia erit de fide, quòd DEUS non permittat, taliter inhabilem eligi, vel acceptari: eritque caſus ille, quem ſuprà ex ſe (hoc eſt ſpectando præcisè naturam humanæ electionis) metaphyſicè poſſibilem diximus, ratione decreti Divini, & ſpecialis ejus providentiæ, impoſſibilis.

436. Quod ſpectat ad ordinem ſacerdotii, vel Epiſcopatûs, Arriaga *de fide diſp. 7. ſec. 8. n. 49.* ait, eſſe omnium ſententiam, quòd electus Papa, ante ordinationem, etiamſi necdum presbyter eſſet, jam habeat plenam authoritatem, & poteſtatem Papalem; unde, ſi etiam malè ordinatus fuiſſet, non majus damnum redundaret in Eccleſiam, quàm ex mala ordinatione alterius Epiſcopi. Quare fortè ad id, quod Suarez *loc. num. præced. citato* objicit, (quòd ſcilicet, ſi dicatur DEUS tali exiſtimato tantùm Pontifici conferre poteſtatem Papalem, dici quoque debeat, eidem etiam conferre poteſtatem abſolvendi, etſi non ſit ſacerdos) poſſet reſponderi, hoc non ſequi; quia hæc poteſtas non eſt

ita

ità neceſſaria, nec ex ejus defectu oriretur majus damnum Eccleſiæ, quàm, ſi alius Epiſcopus, ùt jam dictum, non eſſet rite ordinatus.

In forma Reſp. diſt. ma. ſi eſſet de fide, Clementem XII. eſſe verum Vicarium Chriſti, etiam eſſet de fide, quòd ſit mas, baptizatus &c. ſi decretum DEI de non conferenda authoritate Papali, niſi habenti omnia jure Divino requiſita, ſit indiſpenſabile. conc. ma. ſi ſit diſpenſabile. neg. ma. & diſt. ſic mi. neg. conſ. Eſt de fide, huic in individuo perſonæ eſſe collatam authoritatem Papalem: ergo ſaltem eſt de fide, vel hanc perſonam habere omnia requiſita, vel DEUM diſpensâſſe in ſuo decreto; unum enim ex his neceſſariò debere credi, non inefficaciter probatum eſt: & meo judicio multò credibilius eſt, DEUM non diſpenſare, ſed perſonam acceptatam eſſe rite baptizatam &c.

437. Ob. 4. Non eſt de fide, quòd electus non ſit occultus hæreticus: ergo non eſt de fide, quòd ſit verus Vicarius Chriſti. prob. conſ. talis hæreticus non eſt membrum Eccleſiæ: ergo non poteſt eſſe ejus caput. Reſp. om. ant. neg. conſ. Suarez. *diſp. 10. ſec. 6. n. 5.* ait, ſe credere, quòd nullus auctor dicat, cum umbra probabilitatis, per ſolam hæreſin internam, vel occultam, amitti dignitatem Papalem: ſicut nec alius Epiſcopus propterea amittit ſuam jurisdictionem. Idem docet Canus *de loc. Theol. l. 4. c. 6. ſeu ult. reſp. ad 12.* ad prob. diſt. ant. talis hæreticus non eſt membrum Eccleſiæ ſim.

pli-

pliciter ei unitum, fide, vel charitate. conc. ant. non eſt membrum ſecundùm quid, & in ſenſu adhuc ſufficiente ad hoc, ut poſſit eſſe caput Eccleſiæ. neg. ant. & conſ. Retineret nempe talis internus, vel occultus hæreticus, adhuc poteſtatem Papalem, & jurisdictionem; hinc deberet ei Eccleſia adhuc adhærere, non fide, ſed ſubjectione.

438. Interim tamen Bellarminus *tom. 1. contr. 3. de Rom. Pontif. l. 4. c. 6.* egregiè defendit, quòd DEUS, nec hucusque permiſerit, nec deinceps permiſſurus ſit, ut Papa, etiam ùt perſona privata, in hæreſin formalem, etiam tantùm occultam, incidat. Sed etiam dato, non conceſſo, quòd in talem poſſet incidere, non poſſet tamen, talem hæreſin Eccleſiæ credendam proponere; unde quando doctrina aliqua apertè hæretica non eſt, eámque Pontifex definit, eoipſo removet ab ea omnem hæreſis ſuſpicionem, atque Catholicam facit. Quodſi autem Papa in apertam hæreſin incideret, ità, ut Eccleſiæ de hoc conſtaret, e. g. ſi apertè negaret virginitatem B. Virginis, eoipſo, ùt doctores conſentiunt, ſuo officio excideret, & à Chriſto privaretur poteſtate Papali: quod tamen neque hucusque factum eſt, nec deinceps futurum eſt.

439. Ob. 5. Si noſtra concluſio eſt de fide, tunc, qui eam non amplectuntur, ſunt hæretici: ſed hoc dicere, videtur nimium: ergo. Confir. Non poteſt juxta nos dari diſcrimen, inter hæreticum, & ſchiſmaticum: atqui hoc debet dari: ergo. Re-

Digitized by

ſpondet Arriaga *tom. 5. de fide diſp. 7. ſec. 8. n. 56.* conc. ma. ſi Pontifex ſit ab omnibus acceptatus, ut nulla ſit ratio dubitandi: & addit rationem; quia aliàs poſſet quis dubitare de omnibus anteceſſoribus.

Sed hoc argumentum, à ſenſu diſtributivo ad collectivum, eſt invalidum; aliàs, cùm poſſim abſque hæreſi dubitare de quolibet Catholico (ſaltem excepto Papa) an ſit verè talis, poſſem etiam dubitare de omnibus collectivè: adeóque poſſem abſque hæreſi dubitare, an verè detur Eccleſia (nam Papa ſolus non facit Eccleſiam) quod eſt falſum. Suarez *de fide diſp. 10. ſec. 5. n. 9.* ait, ſe non videre, quomodo Is, qui acceptatum ab omnibus aliis Pontificem, nolit acceptare, vel ei obedire, poſſit excuſari ab hæreſi: priùs tamen dixerat, fortaſſe talem non dicendum hæreticum; eoquòd noſtra ſententia nondum ſit apertè de fide.

Notandum autem, quòd adverſarii, ſi qui ſunt, hujus concluſionis, non negent, quòd hæc perſona ſit verus Pontifex: nec inficientur, quòd ſit certum, hanc perſonam eſſe verum Pontificem: neque ab hujus perſonæ obedientia ſe ſubtrahant: ſed tantùm negent, hoc eſſe de fide, ſeu negent propoſitionem modalem, ſive reflexam: *De fide eſt, hanc perſonam eſſe verum Summum Pontificem*: quæ propoſitio quoad modum, ſeu reflexionem, fortè quibusdam videbitur, nondùm eſſe apertè definita de fide; unde, qui eam negaret, ipſis ſaltem in foro externo, non videbitur judi-

can-

Digitized by Google

candus hæreticus: quidquid ſit de foro interno, in quo priùs videri debet, an ipſi ſufficienter fuerit applicata revelatio Divina: ſicut nobis circa propoſitionem directam applicata eſt, per argumenta ſolidiſſima.

440. Ad confir. neg. ant. ùt enim ait Suarez *de fide diſp. 10. ſec. 5. n. 9.* ſchiſmata ordinariè oriuntur, priusquam verus Pontifex abſque controverſia ab Eccleſia acceptatus ſit: & hinc ſchiſmaticus eſt, qui non recipit Pontificem, cùm primò deberet eum recipere: quod poteſt fieri ſinè hæreſi formali; quia poteſt, quis ex aliqua culpa, quæ tamen non ſit hæreſis, neſcire communem acceptationem, vel aliquid ſimile, ità, ut non neget, eum, qui legitimè electus, & acceptatus eſt, eſſe verum Pontificem: ſed neget culpabiliter, & pertinaciter, hanc perſonam eſſe legitimè electam, vel acceptatam: & conſequenter ei non obediat, ſed ab ea ſe ſeparet.

Item ſchiſma poteſt dari, quando quis etiam agnito Pontifici negat obedientiam, in qua re necdum datur culpa hæreſis. Attamen bene obſervant doctores, quòd ſchiſma diu durare non ſoleat ſinè hæreſi, qua quis etiam neget, eum, qui rite electus, & acceptatus eſt, eſſe verum Pontificem; cùm erubeſcere ſoleant tales apertè fateri, quòd nolint legitimo Chriſti Vicario obedire: ſicut rebelles ſubditi facilè impugnant legitimi principis jurisdictionem.

441. Ob. 6. Formoſus Papa fuerat ac-

Digitized by Google

ceptatus ab universali Ecclesia, tanquam verus Pontifex, & tamen postea Stephanus VI. dictus VII. judicavit, eum non fuisse legitimum Pontificem, ac ab eo ordinatos jussit reordiniari: ergo non fuit de fide, quòd fuerit verus Pontifex ille, qui ab universali Ecclesia fuit acceptatus. Resp. Quidam videtur in dubium revocare, an Stephanus, cùm hoc fecit, jam fuerit verus Pontifex; cùm fuerit in cathedram S. Petri intrusus: quamvis postea ad evitanda majora mala fuerit ab Ecclesia acceptatus: sed hoc omisso.

Resp. 2. neg. conf. Est de fide, quòd Formosus fuerit verus Pontifex, & Stephanus in eo facto juxta omnes rectè sentientes erravit: sed faciendo, & jubendo: non autem definiendo; non enim definivit ex cathedra, Formosum non fuisse verum Pontificem: sed tantùm odio, & passione contra eum excæcatus, tanquam homo privatus, judicavit, eum non fuisse verum Pontificem, & ideo etiam ejus cadaver exhumari, atque in Tyberim projici jussit.

442. Similiter nil definivit ex cathedra idem Stephanus, circa valorem ordinum à Formoso collatorum: sed ex simili odio, & passione, omnia ejus acta abolere voluit, etiam usque ad ordines ab eo collatos: circa quos cum passio facilè excæcare potuit, ut vel ratione formæ, vel ratione materiæ, vel intentionis, aut potestatis, aliquem defectum substantialem interveniisse judicaverit, & ordines, quos saltem dubios esse censuit, vel

etiam

Digitized by Google

etiam omnino invalidos, repeti jusserit; qua de re iterum redibit sermo *in tract. de sacramentis à n. 223.* Interim negari non potest, quòd in hoc casu (qui tamen est puri, & nudi, atque informis facti) primò Stephanus, & post eum Sergius III. (qui id judicium approbavit) graviter erraverint.

Dices. Si est de fide, Formosum fuisse verum Pontificem, Stephanus erravit contra fidem, eum non agnoscendo. Resp. 1. Error Stephani circa personam Formosi, ejúsque Papatum, fuit hominis privati, & non Pontificis, è cathedra docentis. Resp. 2. Fuit tantùm error materialis, non tam circa fidem, quàm circa aliquam veritatem, quæ nondum tanquam credenda erat proposita; quia tunc temporis hæc nostra conclusio nondum fuerat ità discussa, aut ità clarè proposita, adeóque Stephanum (idem est de Sergio) rebus Theologicis non valde addictum, potuit latere: imò (ut suprà *n. 439.* ex Suarezio vidimus) fortè necdum assertio nostra est apertè ab Ecclesia definita: & hinc potuit revelatio hac de re, Stephano non fuisse satis applicata: quin etiam potuit ex passione cæcâ putare, Formosum non fuisse universaliter acceptatum. Quod autem Pontifex possit, ignorare aliquam revelationem, necdum apertè propositam, & sic sentire ei oppositum ut privata persona, non videtur ab ullo negari: & difficulter negaretur in Joanne XXII. qui aliquando privatim putavit, animas defunctorum ante di-

em judicii non admitti in cœlum, aut ad visionem DEI.

ARTICULUS XIX.

An Definitio Ecclesiæ sit Verbum DEI strictè dictum.

443. PRænotandum, 1. Scripturam Sacram, seu Verbum DEI scriptum, esse illud, quod scriptum est instinctu Spiritûs Sancti, dictantis, non tantùm sensum, sed etiam verba; nam in sacris literis, non tantùm sensus, sed etiam verba singula (de quibus infallibiliter scimus, non esse per aliquem errorem corrupta, e. g. à descriptoribus, vel typographis) sunt infallibilia. Quæ verba tamen dupliciter dictari possunt. Primò *formaliter simul, & materialiter*, quando scilicet Spiritus S. prævenit scriptorem, &, antequam hic verba excogitet, ipse jam illa suggerit: id quod tunc maximè fit, quando de altissimis mysteriis sermo est: imò Suarez *de fide disp. 5. sec. 3. n. 5.* ait, ùt plurimùm in sacris libris verba esse ità dictata.

Secundò dictari possunt verba à Spiritu S. *formaliter tantùm*, quando scilicet Spiritus S. relinquit scriptori libertatem, ad utendum speciebus suis, & eligenda materialiter verba: sed ei assistit, ne quid falsi, aut indecentis misceat: atque etiam post eam

eam materialem electionem, ea verba assumit tanquam sua, atque dictat, ac suo nomine vult scribi: sicut scilicet Christus reliquit Ecclesiæ materialem electionem aliquarum materiarum in certis sacramentis, e. g. in sacramento ordinis, quas dein ipse instituit; nec enim Ecclesia instituit materiam, aut formam sacramentorum.

Hoc autem videtur fieri tunc, quando scribuntur ea, quæ erant naturaliter canonicis scriptoribus notissima, ùt illud *2. ad Timoth. 4. v. 11. Lucas est mecum solus.* & *ad Rom. 16. v. 21. Salutat vos Timotheus adjutor meus &c.* Hinc autem potest contingere, ut scriptor canonicus possit veniam petere, non quidem ob admissum errorem, quem DEUS impedivit: sed vel ob non electa materialiter optima verba, vel ob additam, aut omissam aliquam circumstantiam, quæ non vitiet veritatem historiæ &c. Sic *2. Mach. 15. v. 39.* ait scriptor canonicus: *Et si quidem bene, & ùt historiæ competit, hoc & ipse velim: sin autem minùs dignè, concedendum est mihi.* Sic etiam S. Paulus *2. Corinth. 11. v. 6.* de se ait: *Etsi imperitus sermone, sed non scientiâ.*

444. Prænotandum 2. triplici modo scribi posse e. g. epistolam principis. 1. si ipse manu propria scribat. 2. si dictet verba etiam materialiter. 3. si jubeat scribere nomine suo, & ipse suam auctoritatem scripto impertiat. Sic e. g. scribitur edictum nomine imperatoris, à cancellariis, vel secretariis, qui ipsi verba eligunt, & scriptum-

componunt, quod imperator tanquam ſuum aſſumit, ac ſubditis proponit. Poteſt tamen 4. princeps jubere, ut ſecretarius ſcribat, non ſuo, id eſt, principis nomine, ſed ſuo, id eſt, ſecretarii, ità tamen, ut principis voluntatem ſignificet: at tunc talis epiſtola non eſt ſcriptum, aut verbum principis ſtrictè dictum: ſed eſt ſcriptum ſecretarii: quamvis etiam habeat aliquam auctoritatem mediatè à principe.

Quodſi etiam princeps legeret eam epiſtolam, antequam mitteretur, & ſic impediret, ne aliquid falſi miſceretur: iſta tamen necdum eſſet ejus proprium verbum, aut ſcriptum: ſed tantùm ejus aſſiſtentia ſecretario exhibita impediret falſitatem. Id quod etiam ex eo colligitur, quòd, quando primis tribus modis ſcribitur, ſemper ponatur: *Nos DEI gratiâ volumus, jubemus te &c.* at, ſi quarto modo ſcribitur, ità ponitur: *Princeps vult, ut ſua dominatio, hoc, vel illud faciat.*

445. Ubi tamen advertendum, quòd, etſi in Sacra Scriptura aliquando videatur loqui ſuo nomine ſcriptor canonicus, e. g. Apoſtolus Paulus, tamen ea verba ſint verba DEI, non tantùm hiſtoricè referentis, ea eſſe dicta (ùt ſæpe fit etiam in Scriptura, quando ſcilicet dicta falſa, vel alia DEO non conveniunt) ſed etiam dicentis: ſicut ſcilicet in comœdiis Terentii, vel Plauti, quidquid actores dicunt, verba ſunt Terentii, vel Plauti. Non tamen ea verba ſemper ſunt DEI, ſuo nomine aliquid præcipientis, vel ordinantis; ùt patet ex illis verbis S. Pau-

Pauli. *1. Cor. 7. v. 12. Ceteris ego dico, non Dominus*: quæ, licèt sint verba DEI, tamen non sunt DEI immediatè præcipientis: item præceptum, abstinendi à sanguine *Actor. 15. v. 29.* licèt habeatur in Sacra Scriptura, non est Divinum, sed Apostolicum; unde etiam postea cessavit.

446. Prænotandum 3. sensum Sacræ Scripturæ assignari à doctoribus quadruplicem, juxta illos versiculos: *Litera scripta docet: quid credas, Allegoria: Moralis, quid agas: quid speres, Anagogia.* Itaque, ùt satis communiter docent, *Literalis sensus* est idem, ac historicus, seu etiam ille, quem verba immediatè, in sensu obvio, & grammaticali, præseferunt. Et juxta hanc explicationem sensus literalis, licèt sæpissimè, non tamen semper est de fide, e.g. Christus non est literaliter, seu in sensu grammaticali, credendus esse vitis, petra, pastor ovium &c. sed tantùm allegoricè, scilicet intelligendo per oves homines &c. *Allegoricus sensus* ostendit per allegoriam, seu tropicè, quid credendum, e. g. Christum ex eo, quòd dicatur vitis, & nos palmites, credendum esse auctorem gratiæ, sinè qua nihil boni, præsertim supernaturaliter meritorii, possimus facere. *Moralis sensus* spectat ad mores, & docet, quid debeamus agere, vel omittere. *Anagogicus sensus* per tropum ostendit, quid in futurum debeamus sperare: sic per terram lacte, & melle manantem, seu terram promissionis, indicatur speranda beatitudo cœlestis. Addendum hîc, sæpe in eodem textu

plures, vel etiam omnes hos ſenſus, convenire.

Paulò aliter, cum pluribus aliis à ſe citatis, diſcurrit P. Didacus de Quadros *Paleſtræ Biblicæ tom. 2. p. 2. apparatûs c. 2. n. 9.* Ad hujus auctoris mentem *Literalis ſenſus* eſt ille, *qui per voces, ſive propriè, ſive tropicè acceptas, in contextu ſignificatur primò, proximè, ac immediatè.* Et hinc, ſi narratur in Scripturis aliqua hiſtoria, ſenſus literalis eſt ſenſus hiſtoricus: aliàs etiam poteſt eſſe tropicus, ùt quando Chriſtus de ſe, & Apoſtolis dicit: *Ego ſum vitis, vos palmites. Joan. 15. v. 5.* ubi Chriſtus, non niſi in ſenſu tropico, voluit ſignificare, ſe eſſe vitem &c. *Allegoricus ſenſus* eſt ille, *qui per allegoriam, ſeu tropum, oſtendit, quid ſit credendum:* & talis ſenſus eſt in illis verbis *Matth. 21. v. 42.* à Chriſto Domino *ex pſalmo 117. v. 22.* uſurpatis: *Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli:* quibus allegoricè nobis proponitur credendum, quòd Chriſtus à Phariſæis, tanquam ſynagogæ architectis, ſeu primoribus, fuerit rejectus: à DEO autem adhibitus, tanquam lapis fundamentalis, & quidem angularis, ut duos parietes, hoc eſt, gentiles, & Judæos, velut angulo jungeret, in una Eccleſiæ domo.

Moralis ſenſus eſt ille, *qui mores ſpectat, & indicat, quid agere, vel omittere debeamus:* e. g. dum dicitur *Matth. 22. v. 37. Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo &c.* quibus docemur, eliciendum eſſe amo-

Digitized by Google

amorem DEI super omnia. *Anagogicus sensus* est ille; *qui per tropum ostendit, quid in futurum speremus.* Sic, dum *Exodi 33. v. 2. & 3.* dicitur: *Mittam præcursorem tui Angelum, ut .... intres in terram, fluentem lacte, & melle:* proponitur nobis speranda beatitudo cœlestis. Et hi tres sensus, nempe allegoricus, moralis, & anagogicus, satis communiter vocantur etiam *sensus spiritualis*, qui videtur opponi sensui literali. At verò Quadros *loc. cit.* asserit, quòd omnes hi tres sensus possint esse etiam literales, si nempe in contextu significentur primò, proximè, & immediatè.

Et certè in primo textu suprà adducto: *Ego sum vitis, vos palmites*: sensus primò intentus, adeóque juxta hunc auctorem literalis, est allegoricus; nam sub allegoria vitis, & palmitum, docemur credere, omnem influxum gratiæ, sinè qua nihil boni operis supernaturalis possumus facere, esse à Christo. In illo autem textu: *Diliges Dominum DEUM tuum &c.* itémque in aliis præceptis in Scriptura contentis, primò, & immediatè docemur, quid agere debeamus, adeóque sensus literalis est moralis. Pariter, quando Christus Dominus dixit *Matth. 26. v. 29. Cùm illud* vinum *bibam vobiscum novum in regno Patris mei:* primò, & immediatè voluit significare, Apostolos supernaturali dulcedine in cœlo implendos; unde sensus literalis est anagogicus, significans, sperandam ipsis esse beatitudinem cœlestem. Quin etiam notant auctores, in iisdem verbis

bis plures ſæpe ſenſus convenire, ùt in hoc ipſo nunc adducto, literalis, allegoricus, & anagogicus.

Præter hos quatuor ſenſus adduci poteſt etiam quintus, ſcilicet *Accommodatitius*, ſeu ille, qui nec ab auctore Scripturæ principali, ſive Spiritu S. nec ab auctore inſtrumentali, ſeu ſcriptore canonico, eſt intentus, in certis verbis, quæ hîc, & nunc, alicui rei accommodantur. Sic Eccleſia cuique Confeſſori Pontifici accommodat illud de Noëmo dictum *Eccleſiaſtici. 44. v. 17. In tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio.* item illud de Abrahamo dictum *ibidem v. 20. Non eſt inventus ſimilis illi .... qui conſervavit legem excelſi.* Hoc ſenſu uti ſolent concionatores: & quidem ad laudandos Sanctos opportunè ſæpe, & ingeniosè: at verò ad probanda ſchola. ſticè dogmata, ſenſus hic non eſt ſatis efficax. Addendum ex Ulloa *decad. 1. princip. S. Scripturæ. regul. 3.* quòd idem textus ſacer poſſit habere plures etiam ſenſus literales. Sic illud *Oſeæ 11. v. 1. Ex Ægypto vocavi filium meum*: ſignificat literaliter liberationem Hebræorum ex ſervitute Ægyptiaca, & ſimul Chriſti Domini ingreſſum in Ægyptum, vel reditum ex illa, ùt habetur *Matth. 2. v. 15.* vide apud Ulloam *loc. cit.* plura exempla hujus rei.

447. Quæritur jam, an definitio Eccleſiæ ſit verbum DEI ſtrictè dictum, ità, ut etiam ſit partiale motivum formale intra lineam fidei, & non tantùm infallibilis applicatio verbi DEI extra eam lineam. Co-

nink

nink, & Gormaz ajunt, communem esse sententiam doctorum, Ecclesiam non loqui verbum DEI. Sed hoc non videtur verum, nisi intelligatur communis contra communem, ùt sæpe fit; nam etiam, qui asserunt Ecclesiam loqui verbum DEI, sunt satis multi; licèt enim auctores communiter, vel communiùs dicant, Ecclesiam non facere novas revelationes, non ideo tamen negant, eam loqui verbum DEI: sicut Christus, quando locutus est ea, quæ jam in antiquo testamento dicta erant, utique tamen verbum DEI locutus est.

Ex auctoribus, quos videre potui, affirmant clarè, Ecclesiam loqui verbum DEI Arriaga *tom. 5. de fide disp. 2. sec. 5. n. 55.* Haunoldus. *l. 3. tract. 1. c. 1. §. 5. maximè n. 115. & 124. ac seq.* Layman. *l. 2. tract. 1. c. 2. n. 4.* Thyrius *in manuduct. Machomet. p. 1. l. 2. c. 6. §. 4.* Rassler. *de ult. resolut. fidei a. 4.* Dubii videntur Esparza *l. 6. q. 15. a. 9.* (namait, quòd, dum adjungitur assistentia Spiritûs S. adjungatur auctoritas Divina) Valentia *tom. 3. disp. 1. q. 1. punct. 1. assert. 3.* nam priùs Ecclesiæ propositionem vocat conditionem: dein autem ait, asseverationem Ecclesiæ esse partem, vel conditionem testificationis Divinæ.

448. Negant autem Eocleſiam loqui verbum DEI Bellarminus *tom. 2. contr. 1. de Conciliorum auctoritate c. 12.* Canus *de locis Theol. l. 5. c. 5. & l. 12. c. 3.* Tannerus *tom. 3. disp. 1. de fide. q. 1. dubio 7. n. 215. & 216. & 217.* Oviedo *tract. de fi-*

de

de controv. 4. punct. 9. n. 120. Rhodes *de fide disp. 2. q. 1. sec. 2. §. 2.* ubi ait, esse communiorem. Gormaz *de virt. Theol. n. 445. & 448.* Coninck *disp. 9. de fide dubio. 5. n. 60. & 61.* & plures alii: item Thomistæ communiter, ùt testatur Suarez, qui meritò etiam pro hac sententia citatur; nam, quamvis *disp. 3. de fide sec. 10. n. 8.* dicat, Ecclesiam esse organum, per quod Spiritus S. loquitur, tamen non intelligit strictam, & immediatam Divinam locutionem.

Ibidem enim dicit Eximius, definitionem Ecclesiæ non spectare ad objectum formale fidei, sed ad peculiarem ejus applicationem, & hoc colligi ex S. Thoma *2. 2. q. 1. a. 1.* ubi Angelicus *in corp.* dicit: *Non enim fides, de qua loquimur, assentit alicui, nisi quia est à DEO revelatum:* & priùs præmisit, quòd objectum formale fidei *nihil est aliud, quàm veritas prima:* adeóque juxta Suarezium, S. Thomas non vult esse idem, quòd aliquid ab Ecclesia definitum sit, & quòd sit à DEO revelatum: consequenter censet, illam definitionem non esse locutionem DEI. Addit dein Eximius *n. 9.* hanc sententiam communiter tenere Thomistas, citátque multos alios. Insuper *n. 10.* ait, fideles rudes saltem implicitè resolvere suam fidem ultra dictum Ecclesiæ in DEUM. Idem *disp. 5. sec. 3. n. 4.* negat, canones Ecclesiæ esse Sacram Scripturam. item *disput. 3. sec. 11. n. 4.* negat, Ecclesiam facere novas revelationes.

449. Dico cum his postremis. Definitio-

tiones Ecclesiæ probabiliter non sunt, propriè, & strictè loquendo, verbum DEI, sed infallibilis ejusdem applicatio. Prob. conclusio potissimùm negativè. Non est ratio asserendi, quòd Ecclesiæ definitio sit verbum DEI strictè dictum: ergo gratis id dicitur. ant. prob. solutione objectionum. Confir. Auctores communissimè dicunt, Ecclesiam non proferre novas revelationes, sed tantùm antiquas: ergo, cùm non habeatur ratio, dicendi potiùs, quòd eas denuo nomine DEI loquatur, quàm, quòd eas tantùm explicet, & implicitè contenta apertiùs proponat, meliùs dicitur hoc secundum. Confir. 2. Tridentinum *sess. 4. in decreto de edit. sacr. librorum* tantùm ait: *Sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum Sanctarum*: & non ait: *cujus est loqui verbum DEI strictè tale*: ergo non debemus sine adducta probatione ei plus tribuere. Confir. 3. Suarez *n. præced.* citatus, & communiter alii dicunt, canones, vel definitiones Ecclesiæ, non esse Sacram Scripturam: atqui essent Sacra Scriptura, si essent verbum DEI strictè dictum, vel scriptum: ergo.

ARTICULUS XX.

Solvuntur Objectiones.

450. OB. 1. Definitio Ecclesiæ est infallibilis, & quidem ob assistentiam Spiritûs S. ergo nihil

nihil deeſt ad hoc, ut dicatur eſſe verbum DEI. prob. conſ. non eſt alia ratio, quare dicta, & ſcripta, e. g. Apoſtolorum, conſeantur eſſe verbum DEI ſcriptum: ergo. Reſp. neg. conſ. ad prob. neg. ant. Ratio alia eſt; quia ex ipſa doctrina Eccleſiæ, & infallibili ejus applicatione, habemus, quòd illa verba Apoſtolorum, & aliorum ſcriptorum ſacrorum, DEUS accipi voluerit, tanquam ſua, & ſua auctoritate dicta. At nullibi invenitur, quòd Eccleſia applicaverit nobis, etiam ſuas definitiones, tanquam verbum DEI. Ubi addo, mihi non videri credibile, quòd omnia, quæcunque in privata converſatione dixerunt Apoſtoli, etiam ſpiritualia, ſint verbum DEI ſtrictè loquendo: ſed tantùm illa, quæ Eccleſia nobis applicavit, & definivit eſſe verbum DEI. Sanè Canus *de locis Theolog. l. 2. c. 18.* exponens illud *Matth. 10. v. 19. Nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora &c.* ait de ſacris auctoribus: *Hoc verò Spiritûs Sancti donum toto vitæ decurſu non habebant: ſed tantiſper, dum lingua eorum calamus erat ſcribæ velociter ſcribentis.*

451. Quòd autem infallibilis aſſiſtentia Spiritûs S. non faciat, ut dictum ſit verbum DEI, probatur, primò ex paritate cum epiſtola, iubente rege ſcripta, non nomine regis, ſed ſecretarii, de qua vide *n. 444.* Secundò ex eo, quòd etiam Beati in cœlo, & Angeli, non poſſint errare in loquendo, ex ſpeciali aſſiſtentia DEI: non tamen ſemper loquan-

Digitized by Google

quantur, strictè, & propriè verbum DEI, ità, ut propriè dicatur loqui DEUS. Tertiò ex eo, quòd Ecclesia habeat etiam infallibilem assistentiam Spiritûs S. in loquendo præceptivè, seu præcipiendo: & tamen præcepta canonica non sint verbum DEI, strictè loquendo; aliàs essent præcepta strictè loquendo Divina, in quibus Pontifex non potest dispensare; cùm tamen hoc juxta omnes possit in legibus canonicis: sicut nec posset contra illa dari ulla præscriptio, quam tamen omnes admittunt adversùs leges canonicas. Quartò ex eo, quòd etiam ex infallibili assistentia Spiritûs S. instituat Ecclesia sacramentalia; non tamen loquatur ibi verbum DEI; aliàs propriè Christus etiam instituere sacramentalia, sicut sacramenta, quod dici non potest.

Nec dicas, etiam leges Apostolicas non esse omnes Divinas (nam canones Apostolorum propriè non sunt leges Divinæ) consequenter nec eorum scripta fore sacra. Resp. ex hoc ipso probari, quòd ad discernendas inter se leges, ab Apostolis acceptas, (an scilicet latæ sint immediatè à DEO, & per Apostolos tantùm promulgatæ: an verò ab Apostolis sua auctoritate statutæ, quamvis assistente Spiritu S.) opus sit, ut vel Scriptura clarè id explicet, aut Ecclesia applicet: sic Tridentinum expressè ait, legem de sacramento extremæ unctionis à S. Jacobo tantùm promulgatam. At canones Apostolicos Ecclesia non applicat ùt præcepta DEI.

452. Ob. 2. Variis locis Sacræ Scripturæ

Digitized by Google

dicitur, vocem Ecclesiæ esse vocem DEI: ergo. prob. ant. *Actor. 15. v. 28.* dicitur de Ecclesia in Concilio collecta: *Visum est enim Spiritui Sancto, & nobis. Luc. 10. v. 16. Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Matth. 10. v. 20. Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis &c.* ergo. Resp. neg. ant. ad prob. Resp. exponendo textus. Quod spectat ad primum, inprimis, etsi diceretur, per illud Concilium Apostolorum locutum esse propriè Spiritum S. non sequeretur, idem dicendum de aliis; nam illius acta fuerunt inserta Sacræ Scripturæ, & omnia, quæ ibi recensita, vel scripta habentur, fuerunt infallibilia, etiam quoad pura facta &c. quod non competit aliis Conciliis.

Secundò potest dici, licèt in actis Apostolorum ea verissimè à Divino Spiritu referantur, & historica ea narratio sit verbum Spiritûs S. non tamen ipsas illius Concilii definitiones fuisse strictè verbum DEI, sicut nec sunt canones Apostolici: & certè ibi statuta fuit lex, de servanda abstinentia à sanguine, & suffocato, quæ jam dudum abrogata est, adeóque non fuit lex strictè Divina; unde etiam Bellarminus *tom. 2. controv. 1. de Conciliis l. 2. c. 12.* illud: *Visum est enim Spiritui Sancto:* explicat sic: *Spiritu S. nostram industriam, & diligentiam adjuvante.*

Alter textus intelligendus est de quovis superiore, legitima auctoritate à Christo mediatè saltem accepta instructo, & præcipiente: non autem quivis superior loquitur strictè

ſtrictè verbum DEI; unde tantùm aliquo modo mediatè, & interpretativè, auditur, vel ſpernitur DEUS.

453. Tertius textus à Maldonato explicatur hoc modo: *Non tam vos, quàm Spiritus Patris veſtri; quia non veſtro, ſed illius ſenſu, conſilióque reſpondebitis.* Cornelius à lapide exponit: *Non ex vobis, veſtráque prudentia, & animo, ſed ex Spiritu S. qui vobis ſuggeret ſapientiam, & animos, ut præſidibus ſapienter, & animosè reſpondeatis.* Igitur hoc textu tantùm ſignificatur, quòd Spiritus S. adjuturus ſit martyres, ut, etſi ſoliciti non fuerint, quid tyrannis reſpondeant, ipſis tamen abunde incidat, quid reſpondeant. Sic videtur hic ipſe textus *Matthæi* explicari *Luc. 21. v. 15.* quando dicitur: *Dabo vobis os, & ſapientiam*: ergo ipſi martyres ore accepto loquuntur. Et quis dicat, omnia, quæ martyres in tormentis dixêre, fuiſſe ſtrictè verbum DEI, ut DEUS ſtrictè ea dixiſſe dicendus ſit? e. g. quando S. Laurentius dixit: *Aſſatum eſt jam: verſa, & manduca.*

Adde 1. quòd DEO attribuantur etiam ea, quorum ipſe principalis eſt cauſa, juxta illud S. Pauli. *1. Cor. 15. v. 10. Non ego autem, ſed gratia DEI mecum.* Et ſic labores etiam ejuſdem Apoſtoli, de quibus ibidem meminit, tribuuntur DEO, quin tamen illi labores poſſint dici labores DEI, non tantùm in communi ſenſu, quatenus tantùm dicuntur, etiam eſſe DEI; quia ipſe in eos influit: ſed in ſenſu ſtrictiori, & ad eum

modum, quo Sacra Scriptura dicitur verbum DEI. Imò quælibet oratio pia, ex gratia ſupernaturali facta, ſpecialiter eſt attribuenda DEO, quin tamen verba ità orantis ſint verbum DEI ſtrictè dictum, etiam quando non utitur orationum formulis, in S. Scriptura contentis, ſed à ſe ipſo primùm excogitatis. Adde 2. quòd DEUS dicatur in Scripturis etiam facere id, ad quod agendum tantùm excitat, vel inducit: ſic dicitur *ad Rom. 8. v. 26* de Spiritu S. *Poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*; cùm tantùm excitet nos ad eos gemitus, eóſque moraliter cauſet.

454. Ob 3. Tridentinum *ſeſſione 18. decreto de librorum delectu &c.* ait de ſua adhortatione: *Hanc ergo, non humanam, ſed Spiritûs S. vocem audientes &c.* ergo vox Concilii eſt vox Spiritûs S. Reſp. diſt. conſ. vox Concilii eſt vox Spiritûs S. latiùs ſumpta. conc. conſ. ſtrictè ſumpta. neg. conſ. Concilium ibi tantùm loquitur de ſua invitatione, ad unionem, pacem, atque concordiam: & hanc invitationem ſuam ait eſſe, non tantùm humanam, ſed Spiritûs S. vocem; ſicut ſcilicet ſolemus dicere, quòd vox concionatoris, ad pœnitentiam exhortantis, vel vox ſuperioris præcipientis, ſit vox DEI, non ſtrictè, ſed aliquo modo moraliter; quia utique DEUS, ſicut ad pœnitentiam, ità ad unitatem, & concordiam hortatur. Inſuper, ſicut ſuperiùs diximus, quòd non tam martyres loquantur, quàm DEUS, nec tam homo juſtus bene operetur, quàm

quàm gratia DEI: sic potest etiam dici, per vocem Concilii, non tam loqui Concilium, quàm DEUM, adeóque hujus vocem non esse purè humanam, præsertim etiam ratione assistentiæ Spiritûs S. Tandem nec adversarii dicunt, dicta Concilii omnia esse verbum DEI, sed tantùm definitiones: atqui hæc invitatio Concilii non est definitio: ergo non est verbum DEI.

455. Ob. 4. Multa defacto nos docuit Ecclesia, & quidem de fide credenda, quæ antiqui non crediderunt: ergo Ecclesia debet de novo aliquid revelare, adeóque loqui verbum DEI. Resp. neg. ant. hoc enim negat Cardinalis de Lugo *de fide disp. 1. sect. 13. n. 174.* item Suarez *de fide disp. 3. sec. 11. n. 4.* & hoc teste etiam alii auctores communi consensu. Idem Eximius *citatâ sec. 11. n. 6.* ait, jam omnia priùs esse confusè, & implicitè revelata, quæ dein Ecclesia explicet, & explicitè, ac clarè proponat; DEUS enim, (ut jam suprà dictum *n. 422.*) cùm nihil confusè cognoscat, semper, dum revelat propositionem universalem, jam revelat implicitè etiam particulares in universali contentas: quænam autem contineantur, explicat Ecclesia.

Sic quando Christus dixit *Matth. 10. v. 22. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*: jam clarè cognovit, quinam in particulari sint contenti sub illa propositione universali: hos autem dein nobis applicat Ecclesia, vel explicat, dum Sanctos canonizat. Et ità etiam docet Tan-

nerus *tom. 3. disp. 1. q. 1. dubio 7. n. 214. & 216.* idémque ibidem dicit de libris canonicis; DEUS enim revelavit universaliter, verbo saltem Divino tradito, omnes libros canonicos continere doctrinam de fide: Ecclesia autem applicat, quinam libri in ea propositione universali contineantur: quamvis de his libris possit fortè etiam responderi, quòd de singulis libris extiterit jam olim peculiaris revelatio, per traditionem accepta, & nobis per Tridentinum denuo applicata.

456. Ob. 5. Fideles ultimò resolvunt suam fidem in auctoritatem Ecclesiæ, saltem rustici, & rudes communiter, qui non cogitant de revelatione à DEO facta: ergo, vel debet Ecclesia loqui verbum DEI: vel fideles illi vix unquam eliciunt actum fidei Theologicæ: hoc secundum est durissimum: ergo prius est verum. Resp. neg. ant. Isti rudes non possunt suam fidem resolvere in auctoritatem Ecclesiæ tantùm humanam; hæc enim non est sufficienter infallibilis: resolvere autem in auctoritatem, ùt affectam assistentiâ Spiritûs S. (prout fatetur ipse Arriaga, licèt adversarius *disp. 3. de fide sec. 1. n. 7.*) non est faciliùs, quàm resolvere suam fidem in ipsam auctoritatem Divinam; nam, ùt idem ait, Ecclesia ùt habens talem assistentiam, & cognita ùt eam habens, non potest faciliùs audiri, quàm DEUS.

Quare, si adversariis non videtur nimis difficile, quòd rudes debeant resolvere fidem suam in auctoritatem Ecclesiæ, ùt affectam assistentiâ Spiritûs S. nec ipsis est incredi-

Digitized by Goog

credibile, quòd in hanc resolvant fidem; non debet etiam ipsis videri nimis difficile, quòd rudes debeant fidem resolvere in auctoritatem DEI: neque incredibile, quòd eam in hanc resolvant: saltem, ùt ait Suarez *disp. 3. de fide sec. 10.* implicitè: quatenus nempe concipiunt doctrinam Ecclesiæ, ùt ipsi revelatam, ac traditam à DEO, licèt hanc suam resolutionem scholasticis terminis explicare nequeant. Unde etiam catechistæ, si rectè docere velint, debent ità docere: si aliter se gerant, malè faciunt.

457. Ob.6. S. Augustinus citatus *num. 147.* ait: *Ego verò Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret auctoritas*: ergo hæc est motivum credendi. Confir. 1. Fideles credunt Ecclesiæ, & per hoc distinguuntur ab hæreticis: ergo. Confir. 2. Auctoritas Ecclesiæ potest movere ad aliquem actum fidei: non tantùm humanæ; hæc enim non est infallibilis: ergo Divinæ; nec enim datur medium. Confir. 3. Ecclesia ùt infallibilis involvit etiam auctoritatem Spiritûs S. ergo actus illi innixus nititur etiam auctoritate Divina. Resp. neg. conf. Auctoritas Ecclesiæ non est motivum credendi Divina fide: sed est motivum volendi credere; unde S. Augustinus quasi dicit: *Ego nollem credere, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret auctoritas.* Scilicet Ecclesiæ auctoritas reddit credibile Evangelium, & immediatè movet ad volendum credere, seu ad piam affectionem; non verò movet immediatè ad

actum fidei. vide Rhodes citatum *n.* 448. ubi bene notat, S. Augustinum dicere, se non crediturum Evangelio: ergo huic immediatè credidit, scilicet Evangelio propter se ipsum, sed ùt applicatum ab Ecclesia.

Ad primam confir. dist. ant. Fideles credunt Ecclesiæ fide Divina. neg. ant. fide alia inferiori. conc. ant. & neg. cons. Distinguuntur autem fideles ab hæreticis 1. quia isti non credunt Ecclesiam, nec ejus infallibilitatem &c. tanquam objectum materiale. 2. quia hæretici non credunt Ecclesiæ, etiam fide inferiori, tanquam infallibiliter applicanti verbum DEI. Ad 2. confir. neg. cons. cum sua ratione. Ecclesiæ auctoritas est media inter auctoritatem Divinam, & humanam, & consequenter actus ei innixus, etiam est medius, inter actum fidei Divinæ, & humanæ. Ad 3. confir. dist. ant. Ecclesia ùt infallibilis involvit auctoritatem Spiritûs S. ùt loquentis verbum DEI. neg. ant. ùt infallibilizantis tantùm, verbum ex se humanum, vel medium inter humanum, & Divinum. conc. ant. & neg. cons. Ad fidem non requiritur auctoritas DEI quomodocunque, sed loquens: siquis autem non assentiretur propter auctoritatem Ecclesiæ, sed propter auctoritatem Spiritûs S. assistentis, & loquentis, esset alius casus.

458. Collige, quòd multò minùs fama communis, vel alius quiscunque annuncians verbum DEI, e. g. parochus, loquatur propriè verbum DEI; si enim Ecclesia non loquitur verbum DEI, multò minùs isti, qui

qui carent infallibili assistentiâ Spiritûs S. & etiam tunc, quando proponunt verbum DEI, sincerè, & tanquam missi ab Ecclesia, nihil aliud faciunt, quàm quòd proponant, & applicent revelationem olim factam. Pariter, neque miracula, aut alia signa credibilitatis (exceptis iis, quæ aliunde specialiter probantur esse verbum DEI, ùt prophetiæ) sunt strictè loquendo verbum DEI: sed sigillum contestativum, & applicans verbum DEI: sicut nempe sigillum appressum mandato regis, non est verbum regis: sed testificatio, & applicatio illius, seu indicium, quòd scriptura illa sit verbum regis. Quare, licèt in aliquo sensu morali, & latiori, miracula possint, & soleant dici verbum DEI: non tamen sunt verbum DEI in sensu strictè dicto.

QUÆSTIO IV.

De Actibus præviis ad Fidem.

ARTICULUS I.

An ad Actum Fidei de veritate Religionis Catholicæ, vel alicujus Mysterii, præcedere possit, vel etiam debeat Evidentia in attestante.

459. DIco 1. Evidentia in attestante non est incompossibilis cum actu fidei, adeóque

Digitized by Google

poteſt hunc præcedere. ità Suarez, Vaſquez, Valentia, & plures alii, quos citat, & ſequitur Gormaz *de virt. Theol. n. 518. & 519.* Eſt autem *evidentia in atteſtante* judicium evidens de eo, quòd DEUS hunc, vel illum articulum locutus, aut teſtatus ſit. Prob. concluſio 1. auctoritate S. Thomæ *2. 2. q. 5. a. 2. in corp.* ubi docet, per talem evidentiam viſi, e. g. miraculi, qua, ut ait, *convinceretur intellectus videntis, ut cognoſceret manifeſtè, hoc dici à DEO*, non tolli rationem fidei. Prob. 2. ratione. Evidentia illa non eſſet motivum fidei, ſed tantùm applicatio nobilior motivi: atqui nobilior applicatio non impedit effectum, niſi ſpecialis ratio pugnet, qualis hîc non datur: ergo.

Confir. Valde probabile eſt, B. Virginem evidenter cognoviſſe, conſervatam ſibi fuiſſe virginitatem cum maternitate, ad conteſtandam revelationem factam de Divinitate Filii ſui: item Lazarum habuiſſe evidentiam de reſuſcitatione ſua à mortuis, in ſignum conteſtativum revelationis de Divinitate Chriſti: iterum Apoſtolos, præſertim poſt Chriſti Domini reſurrectionem, & apparitiones, habuiſſe evidentiam de ejus reſurrectione, facta in ſignum ſimile revelationis de ejusdem Divinitate: ergo habuerunt evidentiam, excludentem omne dubium de eo, quòd verè DEUS locutus ſit, ac revelaverit, Chriſtum eſſe DEUM: & tamen hoc ipſum crediderunt: ergo. Dicere autem, quòd nec B. Virgo, nec Apoſtoli, aut Lazarus, apprehenderint connexionem iſtorum ſigno-

ſignorum cum revelatione, vel revelationis cum Divinitate Chriſti, eſt dicere aliquid prorſus incredibile, ùt patebit *ex n. ſeq. notando 3.*

460. Jam, antequam ad ſecundam concluſionem accedamus, ut evitentur intermediæ quæſtiones multæ, etiam de voce, noto ſequentia. Primò. Sicut cæcus poteſt evidenter cognoſcere vocem Petri, quem nunquam vidit, ità etiam nos in via poſſumus evidenter cognoſcere vocem DEI, quem nunquam vidimus: imò, ſicut poteſt ab alio ità deſcribi vox Petri, habens peculiariſſimum ſonum, ùt diſcernatur evidenter ab eo, qui eum nunquam vidit: ſic pariter nos ex peculiariſſimis ſignis poſſumus diſcernere vocem DEI. Secundò. Per evidentiam hîc non intelligitur tantùm, demonſtratio ſtrictè à priori, vel ſtrictè à poſteriori, ſed etiam demonſtratio à concomitanti connexione, qualis ſæpe datur etiam in mathematicis, ùt agnovit Ariſtoteles, dum ex diſtantia ſyderum intulit ſcintillationem eorum, vel viciſſim.

Tertiò. Ex evidentia de Divina revelatione, infertur evidentia de ipſa re, ſaltem apud prudentes, ad minimum *quoad an eſt*, licèt non *quoad quomodo eſt*; hoc eſt, infertur evidenter, quod res ipſa exiſtat, quamvis non inferatur, quo modo exiſtat, ſeu non inferatur ipſe modus exiſtendi (niſi hic ipſe modus ſit etiam revelatus) nam evidens eſt hic diſcurſus: *Quidquid DEUS revelat, eſt evidenter verum: ſed evidenter revelat, e. g. Incarnationem: ergo eſt evi-*

den-

denter vera. Sic etiam mathematices ignaro est evidens veritas, deducta evidenter ex propositionibus Euclidis, si ipsi est evidenter certum, e. g. ex testimonio omnium mathematicorum, quòd illæ propositiones sint evidenter veræ; licèt enim non capiat ipsam demonstrationem, ùt ajunt, *quoad quomodo est*, capit tamen eam sufficienter, *quoad an est:* sic etiam multos effectus evidenter scimus, licèt, à qua causa proveniant, nesciamus.

Quartò. Falsum est, quòd idem medium, seu idem medius terminus, non possit probare conclusiones faciles, & difficiles; nam potest idem esse connexum utrisque, ùt revera est testimonium DEI. Quintò. S. Thomas, quando *2.2.q.5.a.2.in corp.* dicit, aliquid prædictum per prophetiam, vel prædictionem DEI evidentem, tamen non fore evidens, loquitur de evidentia rei immediatè in se; nam ait: *Licèt illud futurum, quod prædicitur, in se evidens non esset;* si enim negaretur prorsus omnis evidentia, non videretur esse verum hoc assertum, ùt colligitur ex discursu modo facto. His notatis

461. Dico 2. Judicium evidens de ipsa veritate religionis Catholicæ, vel de existentia revelationis Divinæ, non est necessarium ad actum fidei, adeóque non debet hunc præcedere: sed sufficit judicium evidens de credibilitate, & credentitate. ità omnes Theologi, qui negant, esse immediatè evidens, DEUM revelâsse mysteria nostræ fidei, qui sunt plurimi cum D. Thoma, & Eximio (qui *disp.3.de fide sec.8.n.5.* omni-

omnino ait, ſententiam noſtram eſſe de fide certam) ac aliis, citatis à Gormaz *de virt. Theolog. n. 707. & 708.* Probatur concluſio 1. Fideles, non tantùm rudes, aut minùs docti, ſed omnes, qui credunt propter revelationem, mediatè ad ſe perlatam, (qui ſunt omnes fideles nunc exiſtentes, & ferme omnes etiam priores) non habuerunt, aut habent, evidentiam ipſius revelationis, ſed ſolùm credibilitatis, & credentitatis de ea: & tamen verè credidérunt, & adhuc verè credunt: ergo evidentia, ſeu judicium evidens de veritate religionis, non eſt neceſſarium ad fidem. ant. quoad 1. p. probabitur *concluſione 3.* quoad 2. p. autem eſt innegabile; quia etiam iſti fideles, fuerunt, vel ſunt verè tales, atque elicuerunt, vel eliciunt, actus ſupernaturales fidei, neceſſarios ad ſalutem; aliàs nullus ex iis veniſſet, vel veniret in cœlum: quod dici minimè poteſt: ergo.

462. Prob. concl. 2. Evidentia vera, ſeu metaphyſica, neceſſitat intellectum ad aſſenſum, & excludit omne dubium, etiam indeliberatum: ſed excluſio dubii, etiam indeliberati, non requiritur ad applicationem teſtimonii Divini: ergo. ma. niſi fiat quæſtio de nomine, debet admitti. min. conſtat ab experientia; nam fideles ſæpe patiuntur inviti dubia indeliberata circa fidem. Confir. 1. Actus fidei eſt liber: atqui non eſſet liber, ſi neceſſariò præexigeretur evidentia de teſtimonio Divino; nam tunc non poſſet voluntas eſſe parata ad credendum, etiamſi

amsi non adesset evidentia: ratione cujus præparationis tamen est liber actus fidei cum evidentia in attestante: ergo. Confirm. 2. Philosophi antiqui absque dubio agnoverunt, DEUM non posse falsum dicere: adeóque utique credidissent, si ipsis evidens fuisset, quòd DEUS mysteria nostræ fidei locutus fuisset: quia tamen noluerunt credere, non habitâ priùs evidentiâ, nec contenti fuêre evidenti credibilitate, & credentitate, fuerunt culpabiles: ergo non requiritur ad fidem ea evidentia; aliàs fuissent isti philosophi legitimè excusati.

463. Dico 3. Fideles ordinariè non habent evidentiam de veritate religionis Catholicæ: sed tantùm habent evidentiam de credibilitate, & credentitate ejusdem. ità Theologi pro superiore conclusione citati. Loquimur autem de evidentia, non tantùm qualicunque latè sumpta, seu aliquo modo morali, compossibili cum aliqua imprudenti saltem formidine (qualem admittit Suarez suprà *loc. cit. n. 461.*) sed de strictè tali, excludente omne dubium. Prob. 1. Experientiâ constat, eam evidentiam non dari, ùt patet cuique rusticos examinanti: ergo. Quamvis autem sapientiores habeant majorem quandam certitudinem de rebus fidei, vel revelatione, quàm rudes rustici, ea tamen non transcendit fidem humanam: & ad summum pervenire potest ad aliquem gradum evidentiæ moralis. Rursus experimur, frequenter dari dubia indeliberata, quæ non stant cum evidentia; nec enim pos-

poſſum à dæmone tentari, ut dubitem, an totum ſit majus ſua parte, vel an præſente ſole ſit dies &c. Confirmatur argumento negativo. Hæc evidentia nulla ratione probari poteſt; nam inprimis evidentia ſupernaturalis gratis adſtruitur: naturalis intrinſecè connexa cum ſupernaturalibus myſteriis dari non poteſt: extrinſecè autem tantùm inferens ea myſteria etiam non datur; quia intellectus non neceſſitatur: ergo.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones contra primam Concluſionem.

464. OB. 1. Actus Divinæ fidei debet neceſſariò eſſe obſcurus; atqui, ſi præcedat evidentia in atteſtante, non eſt ampliùs obſcurus: ergo. prob. ma. *2. Petri 1. v. 19.* comparatur fides *lucernæ lucenti in caliginoſo loco.* item S. Auguſtinus *tract. 40. in Joannem* ait: *Quid eſt enim fides, niſi credere, quod non vides?* & S. Gregorius *homil. 26. in Evangelia poſt medium*, adducens illud S. Pauli *ad Hebr. 11. v. 1. Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium*: ait: *Fides illarum rerum argumentum eſt, quæ apparere non poſſunt: quæ etenim apparent, jam fidem non habent, ſed agnitionem.* & poſt pauca addit de S. Thoma Apoſtolo: *Aliud*

vi-

vidit, aliud credidit; à mortali quippe homine Divinitas videri non potuit. Rursus S. Thomas *q. 14. de veritate, quæ est de fide. art. 3. ad. 6.* ait: *Veritas prima non est objectum propriùm fidei, nisi sub hac ratione, prout est non apparens.* ergo. Confir. Licèt objectum materiale fidei possit esse clarum, tamen objectum formale debet esse obscurum: atqui juxta nos etiam hoc esset clarum; quia ipsa revelatio Divina esset clara: ergo. Resp. dist. ma. Actus Divinæ fidei debet necessariò esse omnimodè obscurus, seu excludere omnem claritatem. neg. ma. debet excludere tantùm aliquam claritatem, nempe visionis beatificæ. conc. ma. & dist. sic mi. neg. cons.

465. Actus fidei non debet omnem claritatem excludere; nam inprimis clarior est, quàm ignorantia, & cognitio erronea; illa enim nihil, hæc rem aliter, quàm sit, & consequenter deteriùs repræsentat: 2. Est clarior, quàm tantùm opinio; quia motiva credibilitatis clariùs, & certiùs manifestant, dari revelationem, quàm ulla opinio suum objectum; unde fides nititur motivo clariùs proposito. Ut nihil dicam, quòd fides insuper omne dubium excludat, & alios actus, etiam claros, certitudine plurimùm excedat. Si autem actus fidei comparetur cum cognitione metaphysicè evidenti, habet se aliquo modo ùt excedens, & excessum; nam cognitio illa requirit objectum formale intuitivè, vel abstractivè visum quoad quid est, vel saltem intuitivè visam

connexionem ejus cum alio: quod fides non requirit. At verò fides manifeſtat explicitè, & certitudine maxima, veritates ſublimiſſimas, quas nulla cognitio naturalis attingere poteſt.

Tandem, ſi actus fidei comparetur cum viſione beatifica, tunc ſimpliciter ab iſta exceditur; nam viſio hæc intuitivè videt DEUM, ùt eſt in ſe ipſo, & manifeſtat explicitè omnia, quæ per fidem manifeſtantur, & adhuc plura, attingendo ea, non tantùm, quoad an ſunt, ſed etiam, quoad quid, & quomodo ſunt: & quidem ea attingendo absque adminiculo revelationis creatæ, ſicut ſcilicet charitas attingit purè DEUM (unde, licèt actus charitatis ſit nobilior actu fidei, non tamen eſt certum, an ſit nobilior viſione beatifica) hic autem exceſſus viſionis ſupra fidem eſt major, quàm exceſſus fidei ſupra cognitiones etiam probabiles. Ex quo ſequitur, quòd, omnibus conſideratis, fides reſpectu viſionis dicatur ſimpliciter obſcura: & hinc à S. Petro vocatur lucerna, quæ oriente die extinguitur: atque etiam ideo fides tantùm durat, usque dum viſio veniat, ſive, ùt ibidem S. Petrus dicit: *Donec dies eluceſcat, & lucifer oriatur.* Quare à primo ad ultimum, fides tantùm excludit claritatem viſionis beatificæ, cui opponitur: non verò claritatem tantùm evidentiæ in atteſtante: ex quo patet etiam reſponſio ad probationem *ex epiſt. S. Petri* adductam.

466. Quod verò ſpectat ad S. Auguſti-

num, hic tantùm vult, quòd non videatur teſtimonium DEI in ſe, ſeu per viſionem intuitivam: non verò negat, compoſſibilem eſſe cum fide aliquam viſionem, etiam tantùm abſtractivam, e. g. qua DEUS evidenter videatur in creaturis, per quas demonſtratur. Idem reſpondendum eſt ad S. Gregorium, qui, dum ait, non potuiſſe ab homine videri ipſam Divinitatem, utique loquitur de viſione intuitiva, ſeu beatifica: adeóque tantùm vult, non debere objectum fidei apparere in viſione beatifica. Pariter Angelicus etiam ſolùm vult, non debere objectum fidei apparere in viſione beatifica. Alii reſpondent, nec malè, SS. Patres loqui de actibus fidei communiter elici ſolitis, quos utique non præcedit evidentia in atteſtante.

Cæterùm, ſi iſti textus SS. Patrum deberent prorſus rigorosè ad literam accipi, tunc planè nimium probarent, nempe, quòd neque evidens poſſit eſſe objectum materiale fidei; cùm tamen evidens ſit ex naturali ratione exiſtentia DEI, ſaltem quoad an eſt, quamvis non quoad quomodo eſt. Equidem aliqui auctores negant, exiſtentiam DEI credi, dicúntque, aſſenſum de iſta eſſe tantùm præambulum neceſſarium ad fidem: ſed planè Apoſtolus dicit *ad Hebr. 11. v. 6. Credere enim oportet accedentem ad DEUM; quia eſt:* hoc eſt, ejus exiſtentiam, ſeu quoad an eſt. Dein eſt apertiſſimè evidens, quòd homines moriantur: & tamen hoc credimus; quia S. Paulus dicit *ad Hebr. 9. v. 27.*

Digitized by Google

v. 27. Statutum eſt hominibus ſemel mori: nec aſſenſus iſte de morte hominum eſt præambulum neceſſarium ad alios actus fidei; unde SS. Patrum dicta jam debent aliquo modo exponi: & nos convenienter ea exponimus, per ſuperiùs datam explicationem. Ad confir. diſt. ma. objectum formale debet eſſe obſcurum, obſcuritate excludente claritatem viſionis beatificæ. conc. ma. alia obſcuritate. neg. ma. & diſt. ſic mj. neg. conſ.

467. Ob. 2. Juxta nos cognitio præcedens, qua judicamus, dari revelationem DEI, eſſet actus fidei: hoc eſt falſum; aliàs concluſio Theologica eſſet actus fidei: ergo. Reſp. neg. ma. quia revelatio eſt tantùm objectum materiale, non autem formale illius actûs: conſequenter is actus non eſſet actus fidei. Nota tamen ulteriùs; locutionem alicujus poſſe ab actu tripliciter reſpici. 1. ùt purus effectus ſuæ cauſæ, e. g. audio Joannem loquentem, atque ex locutione infero, eum vivere: & hic actus non eſt actus fidei, ſed ſcientiæ; nam hoc etiam inferrem, ſi Joannes mendaciſſimus eſſet. 2. ùt doctrina: ſic aliquando audit diſcipulus magiſtrum explicantem, non attendens ejus ad auctoritatem, ſed tantùm ad pondus rationum, quas affert, & ab his, & non ab illa, perſuadetur: & iterum non eſt actus fidei, ſed concluſionis ſcientificæ, vel probabilis, pro varietate rationum. 3. ùt teſtimonium, quando ſcilicet locutioni illi aſſentior, propter authoritatem dicentis: & hic actus eſt actus

Digitized by Google

fidei. Jam verò cognitio illa præcedens non iſto ultimo, imò nec alio modo, niteretur revelatione, tanquam motivo: ergo non eſſet actus fidei. An autem in eodem actu poſſint convenire motivum formale fidei, & ſcientiæ, ità, ut idem actus nitatur utroque, alia eſt quæſtio, quæ huc non ſpectat: ſi id fieri nequit, debet non ratione claritatis, ſed ex alio capite repugnare.

468. Ob. 3. Stante evidentia in atteſtante aſſenſus non eſſet liber: ergo non eſſet actus fidei: ant. prob. intellectus rapitur ab evidentia: ergo. Confir. Juxta nos non eſſet ratio, quare fides non poſſet dari in Chriſto, & Beatis: hoc eſt contra communiſſimam Theologorum: ergo. Reſp. diſt. ant. actus fidei non eſſet liber immediatè in ſe ipſo, & intrinſecè. conc. ant. non eſſet liber in pia affectione voluntatis, & extrinſecè. neg. ant. & conſ. Actus fidei, cùm ſit actus potentiæ neceſſariæ, ſeu intellectûs, non poteſt eſſe liber in ſe ipſo, ſed tantùm in præcedente actu, ſeu imperio voluntatis, quod vocatur pia affectio.

At ſtante evidentia in atteſtante, voluntas adhuc eſt libera, non quidem ſimpliciter ad imperandum, vel impediendum omnem aſſenſum (nam evidentia ſaltem neceſſitat ad aliquem actum concluſionis Theologicæ) ſed eſt libera, ad imperandum aſſenſum, non propter evidentiam, ſed propter ſolum teſtimonium DEI, ità, ut voluntas parata ſit credere, etſi non haberet evidentiam, ſed tantùm evidentem credibilitatem

Digitized by Google

tem. verbo: voluntas eſt libera ad hunc actum: *Volo credere propter hanc revelationem Divinam, mihi hîc, & nunc, evidenter propoſitam, ità tamen, ut etiam crederem, etſi non eſſet evidenter propoſita*; poſſet enim voluntas alium actum elicere, ſcilicet: *Volo credere propter hanc revelationem evidenter propoſitam: nollem tamen credere, ſi mihi non eſſet evidenter propoſita*: qui eſſet actus infidelitatis.

469. Ubi ulteriùs nota, quòd, etſi evidentia rapiat ſtatim intellectum ad aliquem aſſenſum, ità, ut prævertatur imperium voluntatis: non tamen rapiat ad plures; quia non debent ſemper cumulari aſſenſus præſtiti veritati, etiam evidenti: quare, etſi fortè primus aſſenſus non foret actus fidei liber; eoquòd intellectus jam præveniſſet voluntatem: tamen poſſunt actus ſubſequentes, eſſe actus fidei liberi; hos enim pro libitu voluntas poteſt elicere, vel non; & in iis eſſe parata ad aſſenſum etiam ſinè evidentia, & ad captivandum intellectum.

Quidam reſpondent, in caſu evidentiæ tamen poſſe elici actum, qui teſtimonio Divino nitatur, eique, licèt neceſſariò, aſſentiatur, adeóque tamen ſit actus aliquis fidei: verùm non videtur in hoc ſenſu agitari quæſtio; nam evidens eſt, quòd in hoc caſu poſſit talis aſſenſus elici: imò juxta communem debet: ſed quæſtio eſt, an poſſit elici actus fidei liber, & meritorius, qualem elici poſſe defendimus, & probavimus. In illa etiam priùs memorata præ-

paratione animi ad volendum credere, etſi non adeſſet evidentia in atteſtante, ſtat requiſita captivatio intellectûs in obſequium fidei; hinc, quia dæmones non ità parati ſunt, ſed neceſſariò aſſentiuntur myſteriis, & libenter averterent ſe à rationibus evidentibus, ſi poſſent, eorum fides laudabilitatem non habet. Ad confir. neg. ma. nam fides eſt aſſenſus præſtitus DEO loquenti, non viſo: hic autem ſtare non poteſt cum viſione, quam habent Chriſtus, & Beati.

470. Ob. 4. Scientia, & fides, non poſſunt eſſe ſimul de eodem objecto, in eodem intellectu: ergo neque fides de revelatione, & ſcientia, ſeu evidentia de eadem. Reſp. diſt. ant. non poſſunt, eſſe ſimul ſcientia, & fides humana. om. ant. ſcientia, & fides Divina. neg. ant. & conſ. Certè eſt nobis evidens ab experientia, quòd homines moriantur: & tamen idem ſimul credimus ob Sacram Scripturam. Si fides humana non poſſit ſtare cum ſcientia, ratio eſſe debet, quòd fides humana videatur ſuperari à motivis ſcientificis, conſequenter non eſſe neceſſaria, aut utilis in præſentia iſtorum: quæ tamen ratio, an ſit efficax, viderint alii; valde multi enim, & quidem, ùt videtur, communiùs, id negant.

At verò fides Divina neutiquam ſuperatur à ſcientia; nam illa habet majorem certitudinem, & ſimul ſupernaturalitatem; licèt ſcientia habeat majorem claritatem: & conſequenter non ſit omnino inutilis. Ulteriùs, cùm apprehenſio evidens ad aſſenſum

ſum neceſſitet, fides Divina ſtante ea apprehenſione, actum ſcientificum excludere non poteſt. Nec dicas, ſcientiam, & opinionem ſimul ſtare non poſſe; reſpondetur enim, ſi opinio dicat tantùm formidinem radicalem, ſtare poſſe: ſin autem dicat formalem, non poſſe; quia hæc cum ſcientia incompoſſibilis eſt: at ſic paritas non eſt, inter hunc, & illum caſum, ùt conſideranti facilè patet. Dico autem, hæc tantum ſimul ſtare poſſe in eodem intellectu: an autem etiam ſtare ſimul poſſint in eodem actu, ſive ità, ut idem indiviſibilis actus eliciatur, tum ex motivo ſcientiæ, tum ex motivo fidei, eſt alia quæſtio, quæ huc non facit.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones contra reliquas concluſiones.

471. OB. 1. contra 2. concluſionem. Si non eſt evidens veritas noſtræ religionis, tunc tantùm datur notitia probabilis revelationis: ſed cum hac non poteſt elici actus fidei, ùt clarè colligitur ex damnatione propoſitionis 21. ab Innocentio XI. proſcriptæ, quæ ſic habet: *Aſſenſus fidei ſupernaturalis, & utilis ad ſalutem, ſtat cum notitia ſolùm probabili revelationis, imò cum formidine, qua quis formidet, ne non ſit locutus DEUS:* ergo debet veritas noſtræ reli-

gionis esse evidens. Resp. neg. ma. datur enim notitia moraliter certa, non relinquens dubium prudens in oppositum: quod non excludit sola probabilitas; motiva enim credibilitatis, etsi non reddant fidem nostram immediatè in se evidentem, tamen eam reddunt moraliter certam: & esset valde imprudens, qui, iis perceptis, de veritate nostræ religionis dubitaret; unde est falsum, quòd DEUS nos obliget ad religionem tantùm probabilem, aut dubiam; obligat enim ad moraliter certam, quanquam non omnino evidentem, quæ excludat, omne etiam imprudens dubium.

472. Ob. 2. Ecclesia vera, seu vera religio debet posse ab omnibus inveniri: atqui non potest inveniri, nisi sit evidens: ergo. Confirm. Si non est evidens nostra religio, non est indubitabile, DEUM eam esse locutum: sed debet cuique fideli hoc esse indubitabile: ergo. Resp. neg. mi. Modò religio sit evidenter credibilis, & credenda, omnes eam invenire possunt; quia aliunde sciunt, se debere prudenter agere, & consequenter credere, quod evidenter est credibile. Ad confirm. dist. mi. debet id esse indubitabile per ipsum actum fidei, seu ità, ut actus fidei excludat omne dubium. conc. mi. debet esse indubitabile antecedenter ad actum fidei, ità, ut motiva prævia excludant omne dubium. subdist. debet esse indubitabile prudenter. conc. mi. etiam indubitabile imprudenter. neg. mi. & conseq.

473. Ob. 3. Si non esset necessaria ea evi-

evidentia, ideo non eſſet neceſſaria; quia non ſtaret cum ea captivitas intellectûs, requiſita ad fidem: ſed hæc ſtat cum illa: ergo, prob. mi. ea captivitas ſtat cum evidentia de credibilitate: ergo etiam ſtat cum evidentia de veritate. Confirm. 1. Stante evidentia credibilitatis non poſſumus, niſi imprudenter diſſentiri: ſed hæc captivitas intellectûs non eſt valde laudabilis: ergo etiam nos debemus aliam aſſignare: hanc autem aſſignare quoque poterunt adverſarii: ergo. Confir. 2. Poteſt ſtare cum evidentia dubium, vel etiam negatio objecti: ergo poteſt ſtare ſufficiens captivitas intellectûs. ant. prob. ex illo *Pſalm. 13. v. 1. Dixit inſipiens in corde ſuo: non eſt DEUS*: cùm tamen evidens ſit, dari DEUM.

Reſp. diſt. ma. ideo non eſſet neceſſaria ea evidentia; quia cum illa non ſtaret captivitas intellectûs, ſi illa evidentia neceſſariò requireretur ante actum fidei. conc. ma. quia non ſtaret captivitas intellectûs cum ea evidentia, ſi hæc tantùm daretur, non autem neceſſariò exigeretur. neg. ma. & diſt. ſic mi. neg. conſ. Etiam juxta nos ſtat cum evidentia in atteſtante captivitas intellectûs neceſſaria, ſi ea non petatur ùt neceſſaria; quia tunc poteſt ſtare illa præparatio animi, de qua *n. 462. & 468.* At ſi evidentia petatur ùt neceſſaria, non ſtat captivitas requiſita ex ratione oppoſita.

Ad prob. conc. ant. neg. conſ. Non ſtat cum evidentia credibilitatis, nec neceſſaria eſt captivitas intellectûs, ad formandum

Digitized by Google

judicium prævium de credibilitate; quia evidentia neceſſitat ad aſſenſum credibilitatis: & eſſet ridicula captivatio in ordine ad veritatem illam, cujus evidentia neceſſariò prærequiritur; aliàs cur non dicimur captivare intellectum in aſſenſu primorum principiorum? At verò neceſſaria eſt captivitas intellectûs, in ordine ad actum fidei; cujus motivum intrinſecum, & immediatum, juxta nos non eſt evidens, licèt ſit evidens motivum obligationis; ſæpiſſimè enim eſt evidens obligatio, & tamen liberrimi ſumus ad illam implendam, ſeu ad captivandam voluntatem, aut intellectum, in obſequium illius præcepti: & ſic res etiam ſe habet in præcepto fidei. Unde in caſu evidentis credibilitatis ſtat adhuc captivitas intellectûs, in ordine ad actum fidei, quamvis non ſtet, nec neceſſaria ſit, in ordine ad actum prævium, ſeu aſſenſum credibilitatis.

474. Ad 1. confir. neg. mi. Utique laudabile eſt, & ſæpe etiam aliquid generoſum, & magnum, ſervare præcepta Divina, quæ tamen non poſſumus, niſi imprudenter tranſgredi. Eodem modo autem ſe habet præceptum captivandi intellectum in obſequium fidei. Item, ſicut non poteſt quis coram tyranno, niſi imprudenter, negare fidem, & tamen eſt valde laudabile, eam non negare, ſed magnanimiter confiteri: ità, etſi quis, poſitâ evidentiâ de credibilitate myſterii, non poſſit, niſi imprudenter, intellectum non captivare, tamen eſt valde lauda-

Digitized by Google

dabile, eum captivare, & credere, e. g. myſterium, apparens intellectui valde difficile.

Ad 2. confir. neg. ant. hæc enim eſt juxta communem vis evidentiæ, ut neceſſitet intellectum, ſaltem ad aliquem aſſenſum, abſque omni formidine, vel dubio, dum præſens in intellectu datur apprehenſio evidens, id quod ſemper deberet eſſe juxta adverſarios, in ordine ad actum fidei; aliàs enim revelatio non eſſet ſufficienter applicata. Quòd autem fortè quis poſſit iterum oblivíſci motivorum evidentium, & ſtante ea oblivione dein dubitare, vel etiam negare objectum, de quo olim habuit demonſtrationem, non refert: nec opus eſt examinare. Quod ad textum pſalmiſtæ attinet, certum eſt, neminem poſſe inculpabiliter negare DEUM: nec id poſſe, ſtante ejus evidenti notitia.

An autem aliquis culpabiliter poſſit oblivíſci evidentiæ de exiſtentia DEI, & aliquando eam negare, eſt alia quæſtio, ſpectans *ad tractatum de actibus humanis*, ubi de hac re pluribus actum; unde non malè de hoc textu Gormaz ait, quòd ſolùm indicet, impium, ſeu inſipientem, tantùm conari, ſibi perſuadere, quòd non ſit DEUS, quanquam non poſſit: ſi autem deberet textus explicari, quòd impius verè cogitet, non eſſe DEUM (quod tamen difficulter probabitur) deberet dici, eum iterum fuiſſe oblitum evidentiæ, dum præſertim ſtudiosè avertit animum, ab argumentis DEUM demonſtrantibus, & convertit ad argumenta, ejus pro-

vi-

Digitized by Google

videntiam, & exiſtentiam impugnantia.

475. Ob. 4. Si non eſſet evidens, quòd DEUS non poſſet fallere, nec falli, non poſſemus credere: ergo neque poſſumus credere, ſi non ſit evidens, quòd ſit locutus DEUS; eſt enim par ratio. Confirm. Si non eſſet evidens, DEUM exiſtere, rurſus non poſſemus credere: ergo neque poſſumus credere, ſi non ſit evidens, eum loqui. Reſp. neg. ant. Licèt id non foret evidens, modò eſſet evidenter credibile, & credendum, jam poſſemus credere: & certè difficulter probari poteſt, quemvis ruſticum habere evidentiam de eo, quòd DEUS non poſſit mentiri; cùm olim etiam Theologi aliqui dixerint, DEUM poſſe de abſoluta potentia mentiri.

Ad confirm. diſt. ant. ſi non eſſet evidens DEUM exiſtere, nec id aliunde eſſet evidenter credibile, non poſſemus credere. conc. ant. ſi, id eſſet aliunde evidenter credibile. neg. ant. & conſ. Videri quidem poteſt, quòd non facilè accidat, ut independenter ab evidenti notitia DEI, quæ ex argumentis moralibus obvia eſt, tamen reddatur ſufficienter credibile, DEUM eſſe locutum; cùm evidens notitia de exiſtentia DEI videatur ſemper præcedere: attamen etiam non ità facile eſt probare, quemlibet ruſticum, vel hebetem hominem, habere, non tantùm moralem certitudinem, ſed evidentiam revera ſtrictè talem de exiſtentia DEI.

Quidquid autem dicatur, non eſt contra nos. Si dicatur, non ab omnibus haberi evidentiam ſtrictè dictam de exiſtentia DEI; dice-

Digitized by Google

dicemus, in aliis ſufficere, ſi per fidem credant exiſtentiam illam, & antecedenter ad fidem habeant evidentem credibilitatem, & credentitatem de ipſa exiſtentia DEI. Si autem dicatur, prærequiri ſemper evidentiam de exiſtentia DEI, dicemus, ſinè hac non poſſe ſufficienter applicari teſtimonium DEI; hæc enim ratio tunc dari debet, ad probandam illius evidentiæ neceſſitatem. Nec dicas, juxta hanc ſententiam actum fidei de exiſtentia DEI fore ſpecie diverſum ab actibus aliis fidei; cùm prærequirat evidentiam de ipſa: Reſp. enim, hunc actum tantùm extrinſecè præſupponere eam evidentiam, intrinſecè autem eam non attingere: & idem facere omnes alios actus fidei, qui omnes præſupponunt parem notitiam de exiſtentia DEI, ùt conſideranti patet: conſequenter nullam differentiam ſpecificam dari.

476. Ob. 5. contra 3. concluſionem. Scriptura, & SS. Patres, vocant Eccleſiam montem, implentem totam terram: civitatem ſupra montem poſitam, ut ab omnibus videatur &c. ergo judicant, eſſe evidentem ejus veritatem. Confir. Iidem SS. Patres videbantur ſibi demonſtrâſſe Eccleſiam: ergo debet dici demonſtrata. Reſp. neg. conſeq. Modò ſit evidenter credibilis, facilè videtur ab omnibus illa Eccleſia, quam debemus ingredi. Ad confir. diſt. ant. SS. Patres videbantur ſibi demonſtrâſſe Eccleſiam evidenter credibilem, & credendam. conc. ant. evidenter veram. ſubdiſt.

evi-

evidentiâ consequentis. neg. ant. evidentiâ consequentiæ. conc. ant. & neg. cons. Inprimis SS. Patres sæpe dicunt, homines peccaturos, nisi sequantur hanc Ecclesiam: ergo tantùm volunt, eam esse evidenter credendam; aliàs enim deberent homines, eam necessariò sequi, seu necessariò credere; quia necessitaretur intellectus ad assensum evidentem.

Secundò sæpe SS. Patres arguebant contra illos, qui absolutè admittebant miracula, vel Scripturas, aut alia, quæ tamen ipsa non sunt evidenter vera: sed antecedenter ad fidem sunt tantùm evidenter credibilia: iis autem suppositis SS. Patres evidenter deducebant veritatem religionis nostræ, sed evidentiâ tantùm consequentiæ, non consequentis. Unde, quando SS. Patres dicunt, Ecclesiam etiam clausis oculis posse inveniri: esse rem claram, & apertam, quænam fides sit sequenda: non esse dubitandum, quænam sit amplectenda: tantùm insanos, & stultos contradicere: Ecclesiam esse plenam fulgore: quando etiam Ecclesiæ applicant illud *Sap. 6. v. 13. Clara est, & quæ nunquam marcescit sapientia, & facilè videtur ab his, qui diligunt eam; & invenitur ab his, qui quærunt illam*: omnia explicari debent de evidentia credibilitatis, & credentitatis; nam etiam clausis oculis potest Ecclesia inveniri, si volumus prudenter agere: clarum, & indubium est, nos debere sequi Ecclesiam, quam prudenter sequi possumus: & stultorum est, agere imprudenter,

Digitized by Google

ter : facilè etiam invenitur Eccleſia à prudenter quærentibus : ejúsque ſignorum fulgor omnem orbem illuſtrat.

477. Ob. 6. Hominibus valde piis eſt evidens veritas religionis : ergo etiam aliis eſſet evidens, ſi diligenter, & piè motiva perpenderent. Confir. Poteſt eſſe, quòd etiam aliis ſit evidens, ſed ipſi evidentiam non advertant : ergo nulla eſt ratio adducta *n. 463.* Reſp. diſt. ant. Hominibus valde piis eſt evidens veritas religionis, ſi habeant applicationem extraordinariam teſtimonii Divini. conc. ant. ſi tantùm habeant applicationem ordinariam. neg. ant. & conſ. Hoc tamen addo, quòd, ſicut aliquando paſſione, e. g. metu, poteſt excludi omne dubium, etiam imprudens ; quia non ſinitur homo attendere ad motiva contraria : ità etiam idem dubium ex eadem ratione poſſit excludi vehementi propenſione in DEUM : conſequenter poteſt contingere, ut etiam antecedenter ad fidem (nam per actum fidei certum eſt, debere excludi omne dubium, etiam imprudens deliberatum) excludatur, in homine præſertim valde pio, omne prorſus dubium, etiam imprudens : verùm hoc non provenit, ex evidentia, & exigentia, aut merito motivi, ſed ex affectu voluntatis, qui non venit ad rem.

Ad confir. neg. ant. Evidentia vera non poteſt latere, nec ſtare cum obſcuritate : certè, cum viri ſanctiſſimi, & doctiſſimi fateantur, ſe evidentiam in ſe non agnoſcere, non eſt credibile, quod ea detur. Econ-

tra

tra poteſt quis faciliùs decipi, & putare, rem eſſe evidentem, dum talis non eſt: & hoc contingit adverſariis, putantibus, ſe evidentiam habere, dum non habent: qui inſuper, dum exigunt hanc evidentiam, tanquam neceſſariam, debent neceſſariò revocare practicè, quod docent ſpeculativè; aliàs non haberent debitam animi præparationem, de qua *n. 463. & 468.* conſequenter neque poſſent elicere actum fidei.

478. Ob. 7. Evidens eſt, nos vel nullo modo decipi circa religionem, vel à DEO decipi, juxta famoſum illud dictum Richardi à S. Victore *l. 1. de Trinit. c. 2. Domine, ſi error eſt, à te ipſo decepti ſumus:* ſed evidens eſt, nos non decipi à DEO: ergo. Confir. Judæi habuerunt evidentiam de veritate ſuæ religionis ob facta vera miracula: ergo etiam eandem habent Chriſtiani, qui habent miracula paria. Reſp. neg. ma. id enim non eſt evidens, ſed tantùm eſt evidenter credibile, antecedenter ad actum fidei; quia ſcilicet nulla eſt ratio prudenter dubitandi de veritate miraculorum &c. poſtea autem per ipſum actum fidei eſt cuique fideli, non quidem evidens, ſed tamen certum, ſe nullo modo decipi. Ad confir. nego, quòd omnes Judæi habuerint evidentiam; nam multi fuêre increduli, ex iis præſertim, qui miracula ipſi non viderunt, ſed tantùm audierunt: ſicut multi etiam viderunt miracula Chriſti, & non crediderunt. Cæterùm, etſi aliqui habuiſſent evidentiam in atteſtante, nobis id non adverſaretur; quia tan-

tantùm negamus, evidentiam haberi universaliter.

479. Ob. 8. Evidens est, eam religionem esse veram, quæ pro se habet veras prophetias: talis est nostra: ergo. Confir. Evidens est rursus, eam religionem esse veram, quæ propagata est per vera miracula: talis iterum est nostra: ergo. Resp. dist. ma. si sit evidens, illas prophetias esse impletas, & quidem auctore DEO, conc. ma. si hoc non sit evidens, sed solùm evidenter credibile. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Cùm multi Judæi negent, eas esse rite impletas, imò (licèt imprudenter) trahant in alios sensus, non est evidens, eas esse impletas, præsertim auctore DEO. Ad confir. dist. ma. si sit evidens, ea esse miracula vera, & pro nostra religione facta. conc. ma. si hoc non sit evidens. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Judæi dicebant, esse opera dæmonum, vel tantùm fictitia &c. hæretici etiam dicunt, Catholicos miracula tantùm fingere: in quo quidem imprudenter, non tamen evidenter falsum loquuntur.

480. Dices 1. Evidens est, quòd DEUS non possit permittere, ut dæmon toti orbi illudat falsis miraculis: ergo evidens est, nostra miracula facta esse auctore DEO. Resp. inprimis neg. suppositum; non enim toti orbi illuderetur; quia plurimi, hoc est, omnes non Christiani, nondum credunt, nostra miracula esse vera: si autem per totum orbem intelligis orbem Catholicum, neg. ant. quia non est evidens, quòd DE-

US non habeat juſtum titulum permittendi, ut dæmon decipiat homines ſuis præſtigiis, ità, ut putent, miracula vera eſſe facta pro ſua religione, quæ tamen, vel non ſint vera miracula, vel non ſint facta pro ipſorum religione: quanquam prudenter ſuſpicari nemo poſſit, quòd DEUS id de facto permittat; quia hæc ipſa miracula, quæ tam conſtanter referuntur, per omnia tempora, nemo prudenter poteſt ſuſpicari, tantùm eſſe ficta; aliàs de omnibus ferme rebus ſuſpicari poterimus, eas eſſe fictitias.

481. Dices 2: Ex hoc ſaltem eſt evidens, noſtram religionem ſolam eſſe evidenter credibilem: ſed eſt etiam evidens, quòd DEUS non poſſit permittere, ut illa religio, quæ ſola eſt evidenter credibilis, ſit falſa: ergo eſt evidens, noſtram eſſe veram. Reſp. iterum neg. mi. quia non eſt evidens, quòd DEUS non habeat juſtum titulum id permittendi: ſicut de facto habet ex peccato originali juſtum titulum permittendi, ut multi dentur negativè infideles, ùt teſte Gormaz *de virt. Theol. n. 746.* docet D. Thomas, & communis Theologorum.

Quòd autem peccatum originale non ſit titulus permittendi, ut Eccleſia falſa appareat præ omnibus aliis evidenter credibilis, & quòd neque detur alius titulus hoc permittendi, inferimus ex his ipſis motivis credibilitatis, ſaltem tanquam evidenter credibile, licèt non tanquam evidenter verum; non enim eſt prudenter credibile, quòd, poſitis tot ſignis, DEUS tamen velit per-

Digitized by Google

permittere talem errorem. Ex hac autem reſponſione non velis inferre, quòd ſic etiam non ſit ampliùs evidens, ullam omnino religionem veram dari in mundo; nam, quòd detur aliqua vera religio, probatur non tantùm ex ſignis credibilitatis &c. ſed etiam ex conſenſu omnium omnino mortalium, ſaltem non extremè barbarorum, aut malorum: quo etiam conſenſu firma ſtant prima principia: at conſenſus hominum non eſt ità univerſalis circa religionem Catholicam. vide etiam dicta *n. 220. & 257.*

482. Ob. 9. Argumenta, quæ probant, religionem noſtram eſſe evidenter credendam, etiam probant, eam eſſe evidenter veram: ergo abſolutè eſt evidenter vera. prob. ant. evidens eſt, DEUM non poſſe præcipere, ut credatur religio falſa: ergo, ſi eſt evidens, quòd noſtram debeamus credere, evidens etiam eſt, quòd ea ſit vera. Reſp. neg. ant. Longè aliud eſt, eſſe evidenter credibile, &, credendum: aliud, eſſe evidenter verum: illud ſignificat tantùm, poſſe, & debere me, eam rem credere: iſtud ſignificat, actum, quem circa tale objectum elicio; eſſe neceſſariò verum: poteſt autem contingere, ut poſſim, & debeam (ſi prudenter agere velim) aliquam rem credere, vel actum aliquem circa eam elicere, qui tamen non ſit neceſſariò verus: ſic, ſi vir gravis aliquid dicat, de quo non eſt ſuſpicio, eum falli, aut fallere, poſſum, & debeo, prudenter credere: non tamen id eſt evidenter verum. ad prob. diſt. ant. evidens

eſt, DEUM non poſſe id præcipere per ſe. conc. ant. per accidens. neg. ant. & conſ. quia non eſt evidens, an hæc obligatio proveniat ex dictamine conſcientiæ veræ, an tantùm erroneæ: quanquam ſit evidenter credibile, eam provenire ex dictamine conſcientiæ rectæ, ſive veræ.

483. Ob. 10. Evidens eſt, aliquam veram religionem in eſſe mundo: ſed etiam evidens eſt, omnes religiones præter Catholicam eſſe falſas: ergo evidens eſt, hanc eſſe veram. Reſp. Aliqui negant. ant. & dicunt, non eſſe evidens, quòd aliqua religio, quoad totum ſaltem complexum ſuorum articulorum, ſit vera: at hæc reſponſio mihi ſemper viſa eſt eſſe difficilis, nec ſatis congruere cum conceptu, quem habemus de ſuavi providentia DEI. vide *n. 220. & 259.* unde neg. mi. non enim eſt evidens, eſſe falſum philoſophiſmum, ſeu, ùt alii vocant, Theiſmum, vel Deiſmum, qui eſt illa ſecta, quæ tantùm credit DEUM unum, & alia, quæ lumen naturale purum dictat credenda: nihil autem credit ſupernaturale. De hac ſecta non eſt evidens, ſed tantùm evidenter credibile, quòd ſit falſa: & certè ſaltem naturaliter evidens eſſe non poteſt, debere credi aliquid ſupernaturale; quia cognitio evidens ſupernaturalium ſuperat vires naturales.

484. Inſtabis. Evidens eſt, debere credi aliquid ſupernaturale: ergo philoſophiſmus eſt evidenter falſus; quia illa religio eſt evidenter falſa, quæ negat aliquid evidenter verum.

Digitized by Google

rum. Reſp. diſt. ant. evidens eſt, debere credi aliquid ſupernaturale, obligatione orta ex conſcientia recta. neg. ant. ex conſcientia, vel recta, vel erronea. conc. ant. & neg. conſ. Rem explico in exemplo. Mala eſt argumentatio: *Evidens eſt, debere aliquando aliquem mentiri pro ſalute proximi ſervanda: ergo evidens eſt, religionem Catholicam eſſe falſam, quæ docet, nunquam licere mentiri*; licèt enim antecedens negari non poſſit; cùm facilè poſſit contingere, ut debeat mentiri ruſticus, ſi ex conſcientia erronea judicet, ſe ad id obligatum pro ſalute proximi; at quia hæc obligatio tantùm oritur per accidens, ex conſcientia erronea, tamen verum eſt, quòd ſimpliciter nunquam aliquis obligetur ad mentiendum, ſcilicet per ſe, & ex conſcientia recta; ſicque veritas Catholica manet intacta: imò Catholica fides, quæ docet, per ſe ſimpliciter nunquam licitum eſſe mentiri, docet ſimul, per accidens in caſu conſcientiæ erroneæ debere aliquando aliquem mentiri: quia tamen huic obligationi cauſam dat error, hinc obligatur aliquis ad aliquid materialiter malum.

485. Jam à pari dico, etiam malam eſſe argumentationem in objectione adductam; nam philoſophiſmus quidem docet, quòd ſimpliciter, & per ſe, nihil ſit credendum ſupernaturale, aut ſupra captum: at non docet, quòd nemo unquam in ullis circumſtantiis, etiam per accidens concurrentibus, debeat credere, aut ſaltem conari

ad credendum aliquid, quod eſt ſupernaturale, vel ſupra captum rationis: imò poteſt omitti, quòd juxta doctrinam philoſophiſmi debeat credi, vel poni conatus ad credendum, aliquid ſupernaturale, in iis circumſtantiis, in quibus id apparet evidenter credibile, & credendum. At quia non eſt evidens, an illæ circumſtantiæ tendant ad verum, vel falſum: & an illa obligatio ſit ex conſcientia recta, vel ſit tantùm ex conſcientia erronea (cui ſcilicet obligationi cauſam dederit error) etiam non eſt evidens, an illa fides adhibeatur falſo, an vero; unde, ſicut juxta doctrinam Catholicam ſimpliciter rectè agunt, qui nunquam mentiuntur, quando non habent unquam illam conſcientiam erroneam, ita juxta philoſophiſmum ſimpliciter rectè credunt, qui nunquam aliquid ſupernaturale credunt, quando nunquam ipſis aliquid tale apparet evidenter credibile.

486. Ex quibus ad minimum ſequitur, evidens non eſſe, quòd ii, qui nihil unquam audiverunt de motivis credibilitatis noſtræ religionis; & conformiter puro philoſophiſmo vivunt (quales nullos dari non eſt evidens) non habeant veram religionem: eſt tamen evidenter credibile, quòd eam non habeant; quia religio noſtra tot ſignis maximis inſignis, debet evidenter præferri alteri, quæ his omnibus eſt deſtituta, & probabilius nullibi datur.

Replicabis. Non poteſt dari obligatio ex conſcientia erronea ad aliquid ſupernaturale;

Digitized by Google

le; cùm hoc necessariò sit verum. Resp. neg. ill. Etsi aliquid sit verum, si tamen non sit revelatum, non datur obligatio ad id credendum, nisi ex conscientia erronea. Resp. 2. & meliùs, iterum nego illatum: Licèt ex conscientia erronea non possit dari obligatio ad credendum aliquid reverà supernaturale, posset tamen dari obligatio ad conatum credendi aliquid apparenter supernaturale, quod reverà non esset tale: & hæc sola obligatio videtur debere jùxta doctrinam philosophismi admitti, in casu conscientiæ juxta ipsum erroneæ. Sic posset etiam rusticus, in religione Catholica educatus, si audîsset v. g. à suo parocho, Spiritum S. assumpsisse naturam columbæ, sicut Verbum assumpsit naturam humanam, ex conscientia erronea obligari, ad conatum credendi eam S. Spiritûs incarnationem, licèt actum fidei reverà elicere non posset. At juxta philosophismum nunquam datur ex conscientia recta obligatio ad conatum credendi aliquid supernaturale.

ARTICULUS IV.

Quale Judicium Credibilitatis actum fidei præcedere debeat.

487. COmmunissimè Theologi ante omnem actum fidei requirunt præcedens aliquod dictamen intellectûs, seu, ùt vocant, judicium credibilitatis, quo homo, hîc & nunc,

agnoſcat, ſe poſſe, & ſæpe etiam, ſe debere credere ob teſtimonium DEI; quo ſuppoſito voluntas progrediatur ad eliciendam piam affectionem, qua ſibi imperet actum fidei. An verò hoc judicium debeat eſſe formale, ſeu actus verè compoſitivus, & affirmativus, vel negativus: an verò ſufficiat judicium tantùm virtuale, ſeu æquivalenter tale, ſive apprehenſio ſimplex, non qualiscunque, ſed ſuaſiva, & quidem talis, quæ de ſe fundare poſſit judicium moraliter certum, de credibilitate religionis, ſi voluntas tale judicium velit imperare, non ità auctores conveniunt.

488. Equidem hæc controverſia generalior eſt, & inſtituitur etiam de aliis actibus voluntatis, ſupponentibus prævium actum intellectûs, voluntatem illuſtrantis: & auctores, qui ad alios actus voluntatis requirunt judicium formale, idem etiam requirunt ad piam affectionem: qui verò id neceſſarium negant ad alios actus voluntatis, etiam negant, neceſſarium eſſe ad piam affectionem. Suarez *in 1. 2. tract. 2. de voluntario, & involuntario diſp. 6. ſec. 5. n. 4.* ait, excepto Scoto, reliquos Theologos (quibus ipſe aſſentitur) requirere formale judicium, idémque etiam requirere S. Thomam *1. 2. q. 10. art. 3. in corp.* ubi reverà Angelicus actum illum nominat judicium rationis, & ſemper utitur verbo *judicare.*

At verò Raſslerus *in norma recti diſp. 2. ſ. 4. art. 1. n. 66.* citat præter Scotum eti-

Digitized by Google

etiam alios, negantes neceſſitatem judicii formaliter talis, quibus etiam ipſe *n. 69.* accedit, & fusè hac de re agit. Nimis prolixum foret, omnes incidentes has quæſtiones pro dignitate reſolvere: videantur ipſi auctores citati, & præſertim Raſslerus, qui *n. 69.* cum Suarez in eo convenit, quòd ſaltem ordinariè judicium credibilitatis, formaliter tale, eliciatur; quia vix unquam contingit, ut habens apprehenſionem ſimplicem, dicto modo ſuaſivam, non eo ipſo imperet ſibi judicium verè compoſitivum, atque formale; cùm naturâ ſimus ità compatati, ut, quando objectum moraliter certum nobis apparet, nec periculum erroris apprehenditur, eidem ſemper, aut ſaltem plerumque aſſentiamur. Nos modò abſtrahimus ab eo, an judicium formaliter, an virtualiter tale ſit, & de ejus, qualecunque ſit, neceſſaria certitudine quærimus.

489. Dico. 1. Non ſufficit judicium credibilitatis tantùm probabile. ità defacto Theologi omnes poſt Innocentium XI. qui damnavit hanc propoſitionem 21. *Aſſenſus fidei ſupernaturalis, & utilis ad ſalutem, ſtat cum notitia ſolùm probabili revelationis, imò cum formidine, qua quis formidet, ne non ſit locutus DEUS:* ergo debet dari major notitia, ſive judicium plusquam probabile de eo, quòd detur revelatio, aut locutio DEI. Confir. In ſententia oppoſita poſſet homo juſtus credere certitudine fidei, ſeu elicere actum fidei de eo, quòd ſit in gratia, abſque ſpeciali revelatio-

ne: hoc eſt contra Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 9.* prob. ma. multis probabilius eſſe poteſt, quòd non peccaverint mortaliter, vel quòd elicuerint actum charitatis, qualis ad juſtificationem ſufficit: adeóque, quòd contineantur in univerſali revelatione de eo, quòd omnis expers peccati mortalis, vel eliciens talem actum charitatis, ſit in gratia: ergo. Et licèt, caſu quo illa probabilitas non attingeret veritatem, non concurrerent principia ſupernaturalia ad actum falſum, tamen concurrerent ad actum fidei, caſu quo probabilitas veritatem attingeret: quod cùm in plurimis fiat, plurimi talem actum fidei elicere poſſent: quod non congruit cum Tridentino.

490. Dico 2. Sufficit certò judicium credibilitatis, quod habetur à doctis, ex rite perpenſis omnibus motivis credibilitatis. ità omnes; nec enim plus aliquid exigi poteſt: & hoc dicitur *judicium credibilitatis abſolutæ*; quia motiva credibilitatis abſolutè omnem intellectum non pertinacem convincunt, ut judicet, quòd evidens ſit, non poſſe prudenter cenſeri, quòd DEUS permittere poſſit, omnem illam apparentiam veritatis pro falſa religione, quæ habetur pro Catholica: imò ut judicet evidens eſſe, quòd neque poſſit prudenter dubitari, an non DEUS eam apparentiam permittere poſſit. Rurſus motiva iſta evincunt, ut nec prudenter dubitare quis poſſit, non tantùm de hoc, an prudenter hanc religionem credere poſſit (hoc enim omnino eſt evi-

dens,

Digitized by Google

dens, & excludit etiam dubium imprudens) ſed neque de eo, an detur revelatio; quia prudenter dubitari non poteſt, quòd DEUS verè locutus ſit ea, quæ tantis ſignis ſunt confirmata. Etſi autem hoc judicium credibilitatis abſolutæ, debeat haberi ab Eccleſia; cùm ipſa non poſſit, nec invincibiliter, induci in errorem, vel falſum; eoquòd debeat eſſe columna veritatis: attamen non eſt neceſſarium, ut tale judicium habeat quivis homo privatus, ùt mox dicemus.

491. Dico 3. Non eſt neceſſarium ad actum fidei judicium credibilitatis abſolutæ, modò explicatum. ità rurſus omnes. Prob. concluſio. Ruſtici homines, paulò rudiores in rebus ſacris, iſta omnia non perpendunt, nec ità penetrant, ut ex illis habeant tantam appàrentiam credibilitatis, ex merito ſuorum motivorum, eorúmque penetratione, ut omnino ſemper poſitivè judicent, non poſſe ſe prudenter dubitare de eo, quòd non poſſit dari tanta apparentia credibilitatis, pro falſo, quanta pro vero articulo: imò hoc in particularibus articulis non habent omnes etiam valde aliàs docti: quin etiam, ùt rectè ait Raſslerus *de ultima reſolutione fidei. n. 267.* multis id ob ingenii tarditatem foret impoſſibile: & tamen iſti homines eliciunt veros ſupernaturales actus fidei: ergo hoc judicium non eſt neceſſarium. Hinc rectè Suarez *de fide diſp. 4. ſec. 5. n. 8.* docet, evidentiam, ùt vocatur, credibilitatis, non eſſe æqualem in omni-

omnibus, nec eodem modo poſtulandam à ſimplicibus, & à ſapientibus: ac addit, ſimplicibus ſatis eſſe, quòd videant ſapientiſſimos viros, & multitudinem Chriſtianorum, hanc fidem amplecti, ùt indubitatam, & infallibilem: & quòd audiant, eſſe confirmatam multis miraculis, hócque ipſis ſit moraliter, & humano modo certum: ſimúlque intelligant, doctrinam talem conſentaneam eſſe rationi.

492. Et ſanè multùm eſt, ſi omnes ſimplices ruſtici hæc omnia ab Eximio allata penetrent: certè communiter fundatur eorum judicium credibilitatis in teſtimonio parochi, concionatoris, catechiſtæ, parentum, aut fortè aliorum non multorum, & vicinorum (nam multi, ſaltem donec ſatis adoleſcant, extra ſuum pagum vix prodeunt) à quibus audiunt, hos, vel illos articulos, eſſe à DEO revelatos, & firmiſſimè credendos. Si eorum inſtructores ſunt diligentes, inſuper addunt, unam Catholicam religionem eſſe infallibilem, & ab aſſiſtentia Spiritûs S. directam: ad hoc autem probandum, proponunt ſubinde unum, aut alterum motivum credibilitatis, ex adductis *à n. 227.* e. g. miracula: quando autem in particulari proponunt aliquod myſterium, ſolùm ordinariè dicunt, Eccleſiam ita docere. Hæc autem omnia, cùm præſertim fundentur in auctoritate unius parochi, vel paucorum hominum, ſæpe non doctorum, certè non ſunt argumenta tam potentia, ut doctum etiam perſuadere poſſent, ad judicium ſi prà-

di-

dictum ferendum: adeóque judicium illud evidens absolutæ credibilitatis, simplicibus necessarium non est, nisi velis dicere, plurimos nunquam ullum actum fidei elicere.

493. Dico tamen 4. Omnes fideles, etiam rudes, habent judicium aliquod proximum, seu practicum, moraliter evidens, vel moraliter certum, quo judicant, se, hic & nunc posse, imò & debere, religioni Catholicæ unicè, & firmissimè, tanquam à DEO revelatæ, credere. ità rursus omnes. Dixi *moraliter evidens, vel moraliter certum*; quamvis hæc duo in actibus naturalibus videantur esse eadem, ùt ait Gormaz *de virt. Theol. n. 663.* & soli actus supernaturales, maximè actus fidei, possint esse certi, & non evidentes. Prob. conclusio. Si non sufficit dictamen, vel judicium tantùm probabile, debet sanè esse moraliter evidens, aut certum: sed illud non sufficit: ergo. ma. est clara; quia non datur medium. mi. est probata. *n. 489.*

Hoc autem dictamen quo modo rudes possint habere, sic explicatur. Audiunt ex una parte hi homines parochum, catechistam, concionatorem, vel parentes, aliósque, inter quos versantur, constanter, ac seriò affirmare, ac sæpe inculcare, DEUM religionem nostram (vel articulum aliquem fidei in particulari) revelâsse, & exigere ab hominibus fidem firmissimam, ac omnis dubii, seu formidinis deliberatæ exclusivam, ità, ut talis fides omnino sit ad salutem necessaria. Si addatur unum, aut alterum motivum credibilitatis, ex adductis à *n. 227.* utique

que melius fit, & utique fieri deberet: ſed tamen iſta motiva reverà exiſtere, iterum tantùm habent tales homines ex auctoritate parochi, vel parentum &c.

Ex altera autem parte, talibus hominibus rudibus ordinariè, vel ſaltem ſæpiſſimè, non ſolet occurrere prudens ratio dubitandi (ſic enim probat experientia) ne fortè inſtructores ſui fallere velint, aut fallantur: conſequenter excludunt omnem formidinem, & judicant abſque omni dubio, ſe rectè facere iſta credendo, & debere etiam credere: ſicut, ſi parochus, vel parentes, dicant, feſtum incidere in talem, vel talem diem, ſi non occurrat ratio ulla prudens dubitandi, planè abſque dubio ruſtici judicant, ſe debere eum diem tanquam feſtum celebrare, &, ſi id non facerent, ſe peccaturos.

494. Poteſt ulteriùs rudis, ſuo ſimplici modo, facere diſcurſum, æquivalentem huic diſcurſui: *Rudes debent in dubiis ſequi eos, quos prudenter judicant eſſe ſapientes: & prudenter iſtos ſequuntur, quamdiu ipſis non occurrit ratio formidandi, ne illi fallant, aut fallantur: ſed ego ſum rudis in rebus fidei, & neceſſariis ad ſalutem: & prudenter judico, parochum, vel etiam parentes, eſſe ſapientes, & in his rebus rectè inſtructos, nec habeo ullam rationem dubitandi, quòd fors fallant, aut fallantur: ergo debeo, eos ſequi, & prudenter eos ſequor: ſed mihi dicunt, iſtam religionem eſſe veram: ergo etiam in hoc puncto prudenter eos ſequor, & credo, hanc religionem eſſe veram*

Quod-

Quòdſi in aliquo caſu rudi homini, antequam fidem prudenter amplexus eſſet, incideret ratio dubitandi, tunc inprimis ait Apoſtolus *1. Corinth. 10. v. 13. Fidelis autem DEUS eſt, qui non patietur, vos tentari ſupra id, quod poteſtis*: dein Theologi communiſſimè dicunt: *Facienti, quod eſt in ſe, DEUS non negat gratiam.* Itaque, ſi talis homo fecerit, quod eſt in ſe, DEUS ipſi non deerit, ut dubio ſuo liberetur. Ut autem faciat, quod eſt in ſe, debet inprimis ſervare legem naturalem: DEUM colere, & amare: etiam orare: doctos viros conſulere &c. quæ, ſi fecerit. DEUS ipſi non deerit; hinc

495. Dico 5. Si rudes non habeant aliunde fundamentum, ad eliciendum judicium credibilitatis ſufficiens, tunc DEUS ſupplet defectum per ſpecies, ſeu illuſtrationes ſuaſivas. ita Suarez *diſp. 4. de fide ſec. 5. n. 9. & ſeq.* Gormaz. *de virt. Theol. n. 468. & 605.* Cardenas, Raſsler, & alii ab his citati. Explicandum hîc magis, quod jam dictum *n. 165.* ſcilicet, non omnem illuſtrationem Divinam eſſe locutionemDEI. Ratio eſt primò; quia ad omnem actum ſupernaturalem prærequiritur illuſtratio Divina, adeóque etiam prævie ad piam affectionem: ſed iſta illuſtratio non poteſt eſſe locutio DEI: ergo non omnis illuſtratio eſt locutio DEI.

Prob. mi. Si illuſtratio prævia ad piam affectionem eſſet locutio DEI, adeóque ſe haberet ùt quòd (nam omnis locutio prudens ſe ipſam exhibet tanquam objectum formale, ob quod credatur) tunc judicium, ad quod

illa

illa illustratio concurrit, & quo e. g. catechumenus prima vice supernaturaliter judicat, se honestè imperare actum fidei, foret actus fidei Theologicæ; quia niteretur locutione Divina: hoc autem est impossibile; quia non datur actus fidei ante primum actum fidei: ergo. Et quamvis fortè posset responderi, non debere piam affectionem præcedere judicium formaliter tale, (quod videtur requiri ad strictè dictam locutionem, quæ debet esse propositio, seu secunda mentis operatio) sed tantùm apprehensionem, ùt omisimus suprà *n. 487. & 488.* tamen etiam ipsi auctores, qui istud defendunt, dicunt, id rarissimè fieri, ex rationibus ibidem adductis: ergo saltem sæpius, vel ordinariè eliceretur actus fidei ante piam affectionem: quod ipsum non potest admitti.

Secundò. Illa sola illustratio Divina est strictè dicta locutio DEI (nam in sensu latiori potest quælibet ita vocari) quæ est manifestatio conceptûs Divini, & quidem talis, ut manifestet rem in conceptu Divino, seu significet rem ùt substantem conceptui Divino, prout docent Logici, agentes de signis: atqui non omnis illustratio Divina est talis; nam per multas intelligimus res, non ùt substantes conceptui Divino, nec in conceptu Divino, sed prorsus præscindimus à conceptu Divino, & res cognoscimus in aliis motivis, e. g. credibilitatem religionis Catholicæ in miraculis, in Sacra Scriptura, in auctoritate SS. Patrum: ergo. vide Gormaz *de virt. Theol. n. 480.*

Digitized by Google

496. Tertiò. Illuſtratio Divina, quæ ſit locutio DEI, debet, vel exercitè, vel reflexè, ſe ipſam proponere ùt revelationem: ſeu intellectum ità illuſtrare, ut hic non tantùm agnoſcat illam rem, circa quam datur illuſtratio, ſed etiam, ut agnoſcat, eam illuſtrationem eſſe locutionem DEI: atque ità, ut ab hac, tanquam à teſtimonio Divinæ auctoritatis, moveatur ad aſſenſum; quo caſu dicitur eſſe illuſtratio ſe habens *ùt quod*, ſeu *ùt objectum, & motivum*: non verò tantùm *ùt quo*, ſeu *ùt applicatio motivi*: at plurimæ illuſtrationes Divinæ non ità ſe habent ùt quod, nec ullò modo ſe diſcernibiliter proponunt, tanquam revelationes Divinas: ſed tantùm proponunt alia motiva, ùt diximus, & experientia ſaltem eatenus probat, quatenus ſæpiſſimè tantùm de aliis motivis bene agendi cogitamus: non verò de eo, quòd hîc, & nunc, illuſtratio intellectûs ſit locutio DEI.

Nec dicas, ſufficere ad locutionem DEI, ſi DEUS producat aliquam illuſtrationem, cum intentione aliquid quomodocunque manifeſtandi; nam, ſi hoc ſufficeret, tunc quotiescunque DEUS moveret alium hominem, ad aliquid nobis dicendum, vel Angelum cuſtodem, ad nos illuſtrandos, & cum eo concurreret, ad producendam aliquam loquelam, vel illuſtrationem, diceretur DEUS ſtrictè loqui, quod non eſt verum: imò, cùm per omnes creaturas DEUS nobis aliquid, ſaltem ſuam potentiam, manifeſtet, per quamlibet cujusque rei productionem

in ſenſu ſtricto loqueretur: quod adhuc minùs eſt verum; unde ad hoc, ut DEUS loquatur, requiritur, ut producat illuſtrationem, cum intentione manifeſtandi rem, ùt ſubſtantem ſuo conceptui, & ſimul producat illuſtrationem talem, quæ ſe ipſam proponat ùt locutionem DEI.

497. Habet ſe ergo illuſtratio DEI ſæpiſſimè, non ùt quod, ſeu tanquam motivum, ſed tantùm ùt quo, ſeu tanquam applicatio motivi: ſicut cognitio finis non ſe habet ùt quod, ſed tantùm ùt quo (non enim ipſa movet: ſed duntaxat intentionaliter applicat finem moventem) & ſicut apprehenſiones evidentes non ſe habent, ùt quod, ſed tantùm ùt quo, reſpectu judicii evidentis, quod eas ſequitur; quia apprehenſiones non movent, ſed tantùm applicant motivum. Et quando illuſtratio tantùm ſe habet ùt quo, tunc dicitur ſe habere non *objectivè*, id eſt, non tanquam objectum, ſed *ſubjectivè*, hoc eſt, tanquam informans ſubjectum, ſeu intellectum, eúmque juvans, non ùt pars objecti, neque ùt ſupplens virtutem movendi, ſed ùt aliquid receptum in potentia, ſeu ùt hanc informans, & juvans: ſicut etiam non objectivè, ſed ſubjectivè ſe habent habitus, & inter hos etiam habitus fidei.

Ulteriùs illuſtratio, tantùm ſe habens ſubjectivè, ſeu ùt quo, eſt ſignum tantùm formale, non verò inſtrumentale. *Signum inſtrumentale* dicitur à Logicis, *quod ùt cognitum ducit in cognitionem alterius*: & ſic,

ſic e. g. hedera appenſa ante fores, ducit in cognitionem vini vendibilis. *Signum formale* dicitur, *quod formaliter per ſe ipſum ducit in cognitionem alterius*, ſeu eſt ipſa forma denominans cognoſcentem: quale eſt omnis cognitio directa objecti. Et tale ſignum eſt illuſtratio, ſe habens ùt quo, ùt jam dictum; quia iſta, non ùt reflexè, vel exercitè per modum objecti cognita, ducit in cognitionem myſterii, vel rei cujuscunque; ſed tantùm formaliter repræſentat objectum, & ità repræſentando formaliter ducit in cognitionem objecti: ſicut ſcilicet quævis alia cognitio directa ducit in cognitionem ſui objecti.

498. Notandum inſuper, valde probabile eſſe; quòd ſæpiſſimè, & fors ordinariè, ſeu regulariter (ùt ait Raſslerus *de reſolutione fidei n. 240.*) præcedat ab initio, ſaltem in accedentibus ad fidem, judicium credibilitatis tantùm naturale, quod ſit quaſi aliqua valde remota, & tantùm negativa diſpoſitio, eáque non neceſſaria (quas diſpoſitiones magis declaravimus *in tract. de gratia à n. 63.* agendo de principio: *Facienti, quod eſt in ſe &c.*) ſolent enim naturales cognitiones ſæpe præcedere ſupernaturales; & hinc etiam videtur aliqua præcedere cognitionem ſupernaturalem, immediatè eliciendam ante piam affectionem; ſive videtur eam præcedere actus aliquis fidei humanæ, vel ſimilis, nixus e. g. auctoritate tantùm humana prædicatorum fidei, vel aliis motivis naturaliter cognitis.

Sic enim habet S. Auguſtinus *tract. 15. in Joannem* agens de Samaritanis, quibus mulier primò Chriſtum annunciavit: *Sic agitur hodie cum eis, qui foris ſunt, & nondum ſunt Chriſtiani. Chriſtus nunciatur per Chriſtianos amicos, tanquam illa muliere, hoc eſt Eccleſia annunciante. Ad Chriſtum veniunt: credunt per iſtam famam.* At quia hic actus naturalis non ſufficit, ad eliciendum actum ſupernaturalem piæ affectionis, hinc debet dein primùm ſupervenire illuſtratio Spiritûs S. qua adjutus intellectus producat actum ſupernaturalem: qui, etſi aliquando non haberet objectum ſupernaturale motivum intrinſecè tale, haberet tamen ſufficienter extrinſecè tale, hoc eſt, propoſitum per illuſtrationem ſupernam, tanquam credibile fide Divina, eo ferè modo, quo diximus *n. 31.* virtutes morales habere objectum ſupernaturale.

499. Jam *ſpecies ſuaſiva*, ſeu *illuſtratio ſuaſiva*, aliud non eſt, quàm *illuſtratio ſupernaturalis Spiritûs S. quæ ſuaſivè proponit motivum aliquod, quod ex merito ſuo, & per ſe, non generat ſufficientem evidentiam credibilitatis: vel certè eam non generat per accidens; eò quòd non ritè penetretur, propter incapacitatem intellectûs.* Et *ſuaſivè proponere*, eſt *proponere tali modo, ut intellectus in tantum moveatur, & roboretur, ut, accedente imperio voluntatis, firmiſſimè aſſentiatur.* ità quoad ſenſum Gormaz *de virt. Theol. n. 469.* & aliis.

In exemplo rem declaro. Parochus inſtruit

ſtruit puerum, docens, myſteria eſſe revelata à DEO: addit quidem aliqua motiva, ſed quæ per ſe non ſufficiunt ad evidentiam credibilitatis, vel quæ puer non ſatis penetrat, ſed ad ſummum capit, parochum ea dixiſſe: vel, ſi puer etiam percipiat aliquo modo unum, aut alterum motivum, ob quæ credibile ſit, DEUM revelâſſe ea myſteria, tamen non ità ea capit, ut evidentiam credibilitatis in ipſo efficiant: adeóque totum motivum judicii credibilitatis in tali puero eſt auctoritas parochi: vel aliud motivum, vel per ſe, vel per accidens, non ſufficiens ad generandam evidentiam credibilitatis. Hoc caſu poteſt Spiritus S. hujus pueri intellectum illuminare, certa quadam illuſtratione, quæ quidem nullum aliud motivum proponat, ob quod credibile ſit, DEUM locutum fuiſſe, quàm, vel auctoritatem parochi, vel motiva ab eo allata: ſed tamen proponat tali modo ſuaſivo, ut puer poſſit, abſque ulla formidine firmiſſimè myſteriis fidei aſſentiri, propter auctoritatem DEI loquentis, applicatam per illa motiva, ex ſe quidem non ſufficientia, ſed tamen ſufficientia, ratione illius peculiaris illuſtrationis.

Recentiores aliqui negant, tales ſpecies ſuaſivas, modò explicatas, poſſibiles eſſe: ſed tamen Gormaz *de virt. Theolog. n. 468.* item Granadus, Valentia, Canus, & alii (quos ſequuntur Ripalda, Montoia, Raſſler, & recentiores plures) defendunt, eas omnino eſſe poſſibiles. Et quia ad probandam

præcedentem noſtram concluſionem, quòd ſcilicet DEUS quandoque per tales ſpecies ſuppleat defectum aliorum motivorum, ad judicium credibilitatis aliàs neceſſariorum, non opus eſt probare aliud, quàm harum ſpecierum poſſibilitatem (nam eo ipſo, quòd poſſibiles ſint, dabuntur in caſu ſuperiori; non enim deficit DEUS in neceſſariis: & tali puero, vel alteri rudi neceſſaria eſt talis illuſtratio) hinc cum auctoribus ſuprà citatis.

500. Dico 6. Poſſibiles ſunt ſpecies ſuaſivæ. Prob. concluſio primò. Non poteſt oſtendi ulla earum repugnantia: ergo ſunt poſſibiles. Et ſanè, cur non poſſit DEUS ità clarè alicui proponere aliquod motivum (præſertim ſi excludat ab intellectu rationes in oppoſitum) ut, licèt illud motivum ex ſe non excluderet dubium, tamen intellectus ei aſſentiatur abſque dubio? certè juxta nonnullos, nec improbabiliter, videtur hoc poſſe habitus acquiſitus, ùt diximus *n. 37.* Adde, quòd adſit finis à DEO prudentiſſimè intendibilis, ſcilicet ipſe actus fidei eliciendus: ergo. Confir. 1. Intellectus, tanquam cauſa neceſſaria, non tantùm aſſentitur firmiter objecto, quando motivo, ex ſe tantùm probabili, ſupervenit aliud fortius, ſed etiam, quando tolluntur motiva in oppoſitum: ſicut nempe in bilance præponderat lanx una, non tantùm quando ipſi adjicitur novum pondus, ſed etiam quando, relicto in hac ſolo pondere priori, ex altera lance tollitur pondus, quod

im-

impediebat præponderationem. Confir. 2. Adhæsio intellectûs ad objectum sinè ullo dubio, non tantùm provenit ex merito objecti, sed etiam quandoque provenit ex clariori cognitione (quod manifestè patet ex eo, quòd plures adhæreant rebus temporalibus præ æternis; quia illas præ his longè dignioribus clarè cognoscunt) ergo potest illustratio clarior etiam magis movere intellectum.

501. Prob. conclusio 2. Si implicarent species suasivæ, tunc ideo; quia est imperceptibile, quòd intellectus moveatur nunc ab eo objecto motivo, à quo antea non movebatur, quin ostendatur in eo nova aliqua ratio motiva: sed hoc non est imperceptibile: ergo. prob. mi. potentia priùs incapax ad aliquem actum, circa aliquod objectum eliciendum, potest dupliciter juvari, scilicet, vel auxilio se tenente ex parte potentiæ, vel auxilio se tenente ex parte objecti: ergo, licèt nihil novi appareat ex parte objecti, modò illustratio illa sit auxilium ex parte potentiæ, eámque magis illustret, ac roboret, jam potest juvari intellectus.

Prob. eadem mi. 2. Licèt e.g. scriptura sit eodem modo magna, & illuminata, respectu Petri, & Pauli, si tamen Petrus habeat meliores oculos, seu potentiam visivam acutiorem, meliorem etiam scripturæ visionem eliciet: imò aliquando visionem eliciet, quando nullam potest elicere Paulus. Pariter idem objectum, obscurè cognitum, est homini neutrum, hoc est, nec movet ad affirmandum, nec ad negandum: at non ità est

neutrum Angelo, qui illud clariùs cognoſcit: & minimè neutrum eſt DEO, qui id cognoſcit clariſſimè. Rurſus eadem prorſus ratio motiva, quæ propoſita languidè ab imperito cauſidico, non movet, movet vel maximè, ſi cum magno affectu, & arte proponatur ab aliquo Cicerone, vel Demoſthene; unde ars rhetorica vel maximè excellit in motivis ſuaſivè proponendis: ergo.

502. Dico tandem 7. Fideles, nec rudes, nec docti, regulariter habent illuſtrationem aliquam diſcernibilem, habentem ſe *ut quod*, per quam agnoſcant, ſe habere tantam apparentiam credibilitatis pro articulis veris, quantam DEUS non poſſit permittere pro articulis falſis. ità communiſſimè omnes ante Perezium, quem pauci, Pallavicinus, Eſparza, Maurus, & Illſung, ſecuti ſunt. Non negamus, quòd quilibet homo habeat re ipſa talem apparentiam credibilitatis ante actum fidei, qualis dari non poteſt pro articulo falſo; quia utique quilibet habet illuſtrationem Divinam ſupernaturalem, qualis dari non poteſt pro articulo falſo: ſed negamus, hanc eſſe diſcernibilem, ità ut quilibet fidelis debeat, aut ſoleat, eam illuſtrationem diſcernere ab apprehenſione naturali, qua ipſi poſſet falsò proponi articulus falſus, tanquam à DEO revelatus. Sententiam adverſariorum, mirabilia diſcernicula adſtruentium, & in eorum aſſignatione diſcordium, impugnat efficaciter Haunol-

noldus *l. 3. tract. 1. c. 2. controv. 3. à n. 1.* quem vide, si lubet.

503. Probatur nostra assertio 1. Illustrationes illæ ùt quod, & discernibiles, nec ratione, nec experientiâ probantur, & sinè illis potest haberi sufficiens judicium credibilitatis: ergo non dantur. ant. quoad 1. p. probabitur solutione objectionum. Quoad 2. p. prob. tum negativè; quia nulla potest experientia afferri: tum positivè; quia experientia est contraria; nam, si interrogarentur fideles, an antecedenter ad actum fidei reflexè cognoscant in se talem illustrationem ùt quod; ità, ut eam distinguant ab omnibus aliis apprehensionibus naturalibus, & per eam advertant, se de hoc articulo habere talem apparentiam credibilitatis, qualem DEUS non possit permittere pro articulo fallo, id certè negarent; imò docti hoc communissimè negant, qui tamen, cùm reflexiones in suos actus crebriùs faciant, præ aliis deberent, eas illustrationes experiri. Quoad 3. p. prob. ant. ex eo, quòd quilibet rudis sinè talibus discerniculis, possit formare illum discursum, de quo *n. 494.* & res per species suasivas longè meliùs explicetur.

504. Prob. conclusio. 2. Si necessaria forent talia discernicula, plures, præsertim rudes, non possent credere multos articulos fidei, imò vix ullum: hoc dici non potest: ergo. prob. ma. rudes ordinariè non discernunt, inter vera, & falsa, quæ parochus ipsis proponit: & si contingat (prout

facilè fieri poteſt) ut parochus aliquam hiſtoriam ex Sacra Scriptura malè referat, adjectis circumſtantiis falſis, ruſtici non diſcernunt, inter vera, & falſa, ſed utraque eodem modo apparenter affirmant: certè illi non diſcernunt, ſe partem narrationis veram poſſe credere fide Divina, alteram verò falſam tantùm fide humana, id quod tamen reverà contingit; quia non poſſunt elicere actum fidei Divinæ circa falſum, licèt conentur eum elicere, prout tenentur, quando invincibiliter judicant, talem, vel talem falſitatem, eſſe credendam; eoquòd obliget etiam conſcientia erronea: ergo in eo caſu neque poſſent vera credere.

Juxta nos tamen in tali caſu poſſunt tales rudes, vera credere, ſaltem ſi ad diſtinctum actum circa veritatem eliciendum, concurrat DEUS, ùt probabiliter videtur, cum piè conantibus, ſaltem quandoque concurrere. Imò, cùm non tantùm in ſimilibus, ſed etiam in aliis caſibus, rudes nequeant diſcernere, inter verum, & falſum, juxta adverſarios ordinariè non poſſent credere. Si dicas, rudes vi illuſtrationis ſupernaturalis poſſe diſcernere unum ab altero, (ùt videntur velle auctores adverſarii, ab Haunoldo *l. 3. tr. 1. c. 2. controv. 3.* citati) debes admittere, quòd ii ſtatim poſſint corrigere parochum, & dicere, iſta eſſe vera, alia falſa: quod eſt prorſus contra omnem experientiam.

Confir. Iſta diſcernicula, ùt ait Gormaz *de virt. Theol. n. 169.* videntur dare anſam, ut unusquiſque pro libitu credat, quod

quod vult, ſub hoc prætextu, quòd iſtud diſcernat tanquam verum, non verò alterum. Illſung *tract. 3. diſp. unica a. 1. §. 3. n. 11.* favere videtur his illuſtrationibus modò impugnatis: non tamen ex toto; quia, licèt admittat, illuſtrationes ſe tenere ex parte motivi, tamen *n. 13.* vult eas tantùm eſſe *motivum ùt quo* (cum quo tamen non videtur ſatis convenire, quòd addit, nempe eas eſſe locutionem DEI, ſeu revelationem; hæc enim eſt motivum fidei ùt quod) dein *n. 28.* negat, eas eſſe diſcernibiles. Rationes pro ſua ſententia ab ipſo allatas ſolvemus in objectionibus, contra hanc ſeptimam concluſionem.

ARTICULUS V.

Solvuntur Objectiones.

505. OB. 1. contra 1. concluſionem. Cum actu fidei videtur ſtare dubium; nam multi pij, dum credunt, videntur ſibi dubitare, circa articulos fidei: ergo etiam dubium poteſt ſtare cum judicio prævio: ergo hoc non debet eſſe plus quàm probabile. Reſp. neg. ant. quamvis enim juxta S. Thomam *q. 14. de veritate*, (*quæ eſt de fide*) *a. 1. in corp.* poſſint in credente *inſurgere motus de contrario*, ſeu dubia; id tamen tantùm poteſt fieri tunc, quando jam ipſe actus fidei iterum tranſiit in ſe ipſo, & tantùm manet

net in ſuo effectu ; tunc enim poteſt dari aliquod dubium indeliberatum apud pios, deliberatum etiam apud improbos.

At verò non poteſt dari dubium ullum, dum actu in ſe ipſo exiſtit actus fidei ; quia hic formaliter facit, intellectum magis appretitativè adhærere objecto ſuo, quàm demonſtratio ſuo ; unde fideles, qui in ipſo fidei exercitio videntur ſibi ſentire motus aliquos dubitationis, non habent eos tunc, quando actu eliciunt actum fidei: ſed tantùm, poſtquam hic jam tranſiit, licèt mora imperceptibilis ſit: quòd fieri ideo poteſt; quia appretiatio illa non eſt claritas, vel evidentia, adeóque non excludit dubium etiam per ſuum effectum: ſicut tamen illud excludit evidentia, vel ſcientia, per ſuum effectum, ſive per relictas ſpecies claras.

506. Ob. 2. Damnata eſt iſta propoſitio 4.ta ab Innocentio XI. *Ab infidelitate excuſabitur infidelis, non credens ductus opinione minùs probabili:* ergo, qui habet majorem probabilitatem de veritate religionis Catholicæ, debet eam amplecti: ergo ſufficit judicium credibilitatis, adhuc ſtans intra limites probabilitatis: nec exigitur moraliter certum, ſed ad ſummum probabilius. Reſp. neg. conſ. Ut propoſitio vigeſima prima citata *n. 489.* & iſta quarta non opponantur, debet hæc ſic explicari, ùt explicatur à Gormaz *de virt. Theol. n. 591.* Qui habet tantùm minorem probabilitatem de alia ſecta, non poteſt eam amplecti, aut in aſſumpta acquieſcere: verùm neque etiam ſta-

ſtatim poteſt amplecti religionem Catholicam, de cujus veritate tantùm habet notitiam probabilem: ſed debet ulteriùs adhibere diligentiam, ad inveniendam veram religionem: & DEUS, qui non negat gratiam ſuam facienti, quod eſt in ſe, eum juvabit, ut acquirat notitiam moraliter certam, vel evidentem de veritate religionis unius præ altera, vel de veritate etiam illius articuli, cujus fides explicita tunc ei neceſſaria eſt; ſi enim non eſſet neceſſaria fides explicita illius articuli, poſſet judicium explicitum ſuſpendere: & ſufficeret implicitè credere, ùt eſt omnibus notum, atque ſæpe contingit circa illa objecta, de quibus Catholici doctores controvertunt, an ſint de fide, nec ne.

507. Non autem hîc venit ad rem illa Theologorum complurium ſententia, de licito uſu ſententiæ minùs probabilis; quia in hoc caſu nullo modo probabilitas minor verſatur immediatè circa licentiam actionis, an ſcilicet licitum ſit, hanc, vel illam religionem amplecti; eſt enim certum, quòd debeamus amplecti religionem, quæ præ omnibus aliis credibilis eſt, licèt interim fors alicui, aliqua alia ſecta, aliquo modo apparenter minùs probabilis ſit (revera enim nulla opinio, fidei Catholicæ contraria, probabilis eſſe poteſt) cùm enim religio, & fides, ſit fundamentum, ac radix omnis veræ virtutis, atque juſtitiæ &c. non licet eam incertitudini probabilitatis exponere; error enim eſſet nimis perniciosus.

Adde

Adde ex Cardena *in Criſi Theolog. in propoſitiones ab Innocentio XI. damnatas diſſert. 5. in propoſitionem 4. n. 7.* nunquam licere, agere cum probabilitate minori, quando veritas ipſa poteſt haberi; ideo enim omnes adſtruunt obligationem, congruâ diligentiâ veritatem inquirendi: atqui, ſi huic obligationi ſatisfiat in ordine ad inveniendam veram religionem, DEUS facienti, quod eſt in ſe, non deerit in hac re ipſi ſummè neceſſaria, & veritatem ipſam manifeſtabit. Unde acquieſcens probabilitati, non, prout debet, inquirit veritatem, adeóque laborat ignorantia vincibili, & graviter peccat.

508. Ob. 3. Poſſum fide Divina credere, Chriſtum eſſe ſub determinata aliqua in individuo hoſtia, etſi non ſit certum, ſed tantùm probabilius, eam eſſe conſecratam: ergo. Reſp. neg. ant. tantùm enim fide Divina credimus, Chriſtum adeſſe in hac individuali hoſtia conditionatè, ſi ſcilicet ſit legitimè conſecrata: interim tamen, quia non habemus rationem ſufficientem dubitandi, & probabilius eſt, eam eſſe conſecratam, prudenter elicimus actum, quo imperamus nobis debitam adorationem, ùt diximus *n. 430.* Neque opus eſt, ut conditionem ſemper apponamus, ſcilicet nos velle adorare hoſtiam, ſi conſecrata ſit; nam hæc conditio, ſi non habetur ſufficiens fundamentum dubitandi, debet ſupponi: ſicut ſupponitur etiam, legitimus eſſe ſuperior, aut Epi-

Episcopus &c. ille, de quo non habetur sufficiens motivum dubitandi.

509. Ob. 4. contra 3. conclusionem. Juxta nos sufficeret tale judicium de veritate religionis Catholicæ, quale quilibet hæreticus potest habere de apparenti veritate suæ sectæ: sed hoc est falsum: ergo. prob. ma. hæreticus etiam audit à suis ministris, parentibus, & vicinis, suam sectam esse certam, & veram &c. agnoscit etiam, se esse rudem, & alios esse magis sapientes &c. ergo. Resp. neg. ma. nam judicium credibilitatis ultimum, & proximum, debet præcedere illustratio Spiritûs S. essentialiter vera, quæ nunquam præcedit judicium hæreticorum circa falsas suas sectas.

Dices 1. Saltem judicium naturale, prævium ad illustrationem, non necessariò erit majus, seu certius in Catholico, quàm in hæretico: hoc adhuc videtur absurdum: ergo. Resp. dist. ma. non erit certius certitudine objectiva, vel formali. neg. ma. certitudine subjectiva. om. ma. & dist. sic mi. neg. cons. *Certitudo* est triplex, *formalis*, *objectiva*, *subjectiva*, ùt eam dividit cum aliis Gormaz. *de virt. Theol. num. 465.* *Certitudo formalis* est illa, quæ datur in ipso actu intellectûs, qui ex intrinsecis prædicatis est connexus cum objecto, ità, ut iste actus dari non possit, nisi objectum ità se habeat, prout actus affirmat: & hæc certitudo datur saltem in actibus supernaturalibus: juxta multos etiam in actibus naturalibus evidentibus. *Certitudo objectiva* nihil

hil eſt aliud, quàm veritas actûs, quando ſcilicet objectum ità ſe habet, prout actus affirmat, etſi actus, ſi e. g. tantùm ſit probabilis, id non exigat. *Certitudo ſubjectiva*, ſeu, ùt alii vocant, *certitudo adhæſiva*, eſt, quando intellectus per ſuum actum ità adhæret objecto affixus, ut excludat omne dubium.

Hæc ultima certitudo, ſeu adhæſiva, non affert ſecum veritatem; poteſt enim aliquis pertinaciter adhærere falſitati, ùt adhærent hæretici ſuis erroribus. Jam licèt fortè Catholicus, antecedenter ad illuſtrationem Divinam, non firmiùs per ſuum actum naturalem adhæreat religioni Catholicæ, quàm hæreticus ſuæ ſectæ: licèt fortè etiam ille actus ex intrinſecis prædicatis non exigat, veram eſſe religionem Catholicam, adeóque non habeat certitudinem formalem in eo ſenſu, in quo nunc loquimur (quod præſertim contingit in eo, in quo ſpecies ſuaſiva debet ſupplere defectum motivorum) tamen habet certitudinem objectivam, quam hæreticus non habet in ſuo actu: quod diſcrimen eſt magnum.

§ 10. Dices 2. Catholicus non diſcernit hanc certitudinem objectivam. Reſp. Nihil refert; ùt enim jam diximus, & rurſus infrà dicemus, non debet quilibet, per judicium credibilitatis reflexè diſcernere, ſe habere tam firma fundamenta, ſeu tantam veritatis apparentiam, pro ſua religione, ut tam magna, aut tam firma fundamenta, non poſſint permitti à DEO pro ſecta falſa: ſed ſuffi-

ſufficit, ſi exercitè excludat omne dubium. Dices 3. Ergo etiam hæreticus poterit, ſi non elicere ob defectum illuſtrationis ſupernæ, ſaltem conari, ut eliciat actum fidei de ſuæ ſectæ veritate. Reſp. Hæreticus id tunc, & tamdiu poterit, quando, & quamdiu bona fide judicaverit, ſuam ſectam eſſe veram: & tamdiu etiam erit tantùm hæreticus materialis: inſuper tunc, cùm non poſſit elicere actum fidei Divinæ circa falſum, eliciet ſaltem actum fidei humanæ. At, ſi dubitare incipiat, debebit diligentiam adhibere, ùt diximus. *n. 494.* quamdiu autem, poſſit quis eſſe hæreticus tantùm materialis, quæſtio non eſt hujus loci.

§ 11. Ob. 5. contra 6. concluſionem. Species ſuaſiva, vel eſſet tantùm apprehenſio, vel eſſet judicium: neutrum poteſt dici: ergo. prob. mi. non primum; quia apprehenſio non poteſt inducere, vel perſuadere intellectum, niſi proponat novam rationem: non ſecundum; nam, ſi eſſet judicium, tolleretur libertas, & jam eſſet judicium, antequam id voluntas imperaret: ergo. Reſp. conc. ma. neg. mi. quia utrumque poteſt defendi. ad prob. neg. utramque partem ant. Species ſuaſiva, tam apprehenſio, quàm judicium eſſe poteſt: videtur tamen convenientiùs dici, quòd ſæpius ſit apprehenſio; quòd enim hæc, etſi non proponat novum motivum, tamen poſſit perſuadere intellectum, probatum eſt *à n. 500.*

Si autem velles, illam ſpeciem eſſe aliquando judicium, tamen non tolleretur ul-

lo modo libertas actûs fidei; quia, etſi quis judicet myſterium credibile, poteſt tamen non credere: ſicut poteſt non implere alia præcepta, quæ clarè agnoſcit implenda. Quòd autem tolleretur libertas ipſius ſpeciei ſuaſivæ, ſive illius ipſius judicii, in quo ſtaret ſpecies ſuaſiva, nihil referret; cùm hac ratione tantùm tolleretur libertas alicujus actûs prævii, oſtendentis, voluntatem poſſe, & debere, imperare actum fidei: quod etiam facit evidens apprehenſio, utpote neceſſariò poſt ſe trahens tale judicium. Interim tamen tale judicium non tolleret libertatem piæ affectionis; cùm voluntas etiam clarè agnitæ obligationi poſſit contravenire; unde neque unquam tolleretur libertas ipſius actûs fidei.

512. Ob. 6. Species ſuaſiva, non repræſentans novam rationem, relinqueret objectum omnino neutrum, ùt fuit priùs: ergo non moveret intellectum. Confirm. Apprehenſio intellectûs, e. g. quòd aſtra ſint paria, non poteſt movere ad aſſenſum; quia non proponit rationem aſſenſûs: ergo nec poſſet movere ſpecies ſuaſiva. Reſp. neg. ant. eadem enim ratio pro diverſitate applicationis, ſeu repræſentationis, poteſt movere, vel non movere, ùt explicatum *n. 500. & 501.* Ad confirm. diſt. ant. Illa apprehenſio de paritate ſtellarum non poteſt movere; quia nullam omnino proponit rationem. conc. ant. quia tantùm non proponit aliquam novam. neg. ant. & conſ.

Ubi nulla prorſus oſtenditur ratio, non poteſt

poteſt illuſtratio ullam approximare, aut ſuaſivè proponere, nec poteſt moveri intellectus. At dummodo aliqua ratio oſtendatur, poteſt intellectus moveri: & pro clariore, vel fortiore repræſentatione, magis movebitur. Quòd autem ſæpe intellectus non moveatur, niſi novis allatis rationibus, inde eſt, quòd non adſint repræſentationes ſemper tantò clariores, ut æquivaleant novo motivo: quales tamen poteſt DEUS producere, non verò ſemper homines; quamvis non dubitem, ſæpe etiam inter homines eandem rationem, nec formaliter diverſam, meliùs propoſitam poſſe movere intellectum, quem priùs non poterat movere, ùt videtur probari exemplo Ciceronis, adducto *n.* 501.

513. Ob. 7. Juxta noſtram ſententiam moveretur intellectus in caſu ſpeciei ſuaſivæ ad actum fidei, evidentiâ terminorum: ſed hoc eſt contra experientiam, qua ſcimus, nos non ità moveri ad actum fidei: ergo. Confir. Juxta nos ſpecies ſuaſiva removeret omne motivum retrahens: ergo intellectus haberet omnia, quæ requiruntur ad aſſenſum propter evidentiam terminorum. Reſp. neg. ma. moveri enim evidentiâ terminorum, eſt moveri ab objecto motivo, quòd rite cognitum meretur ex ſe firmiſſimum aſſenſum: nos autem loquimur de caſu, quando motivum ex ſe non meretur talem aſſenſum.

Ad confir. Raſslerus *de reſolutione fidei n. 274.* videtur inſinuare, non eſſe ne-

ceſſe, ut omnis prorſus ſuſpicio de poſſibilitate oppoſiti removeatur: ſed non eſt neceſſarium, hoc dicere ad ſolvendam hanc objectionem. Reſp. neg. conſ. Etiamſi ſpecies ſuaſiva removeat omnem rationem dubitandi, non propterea ſtatim neceſſitat ad aſſenſum; cùm aſſenſus poſſit ſuſpendi, ſi non detur ratio evidens, quæ poſitivè intellectum rapiat: imò ſi in hoc caſu etiam neceſſitaretur intellectus ad aliquem aſſenſum, non neceſſitaretur ex evidentia terminorum; quia non iſti, ſeu non objectum motivum, raperet ad aſſenſum, ſicut rapit evidentia, ex merito ſuo: ſed tantùm raperet objectum ùt conjunctum illi excluſioni contrariorum. Dein evidentia terminorum prævalet ſemper motivis contrariis, etiam præſentibus, & cognitis, & eâ poſitâ non eſt opus removeri motiva contraria, ſi quæ ſunt: at hoc non fieret in noſtro caſu.

§ 14. Ob. 8. Perſuaſio intellectûs, & judicium credibilitatis, in rudibus juxta nos potiſſimùm oriretur, ex negatione, vel excluſione rationum oppoſitarum: hoc eſt abſurdum: ergo. Confir. Judicium credibilitatis in hominibus indoctis fundaretur in ignorantia alicujus veritatis, ſeu in hoc, quòd ruſticus, hîc & nunc, ignoraret, quòd ſub æquali veritatis apparentia poſſit latere falſum: hoc eſt adhuc abſurdius: ergo. Reſp. diſt. ma. judicium credibilitatis oriretur ex ea negatione per ſe. neg. ma. per accidens. om. ma. & diſt. ſic mi. neg. conſ. Ad confirm. datur eadem diſtinctio.

Dixi

Digitized by Google

Dixi om. ma. nam judicium credibilitatis, etiam in ruſticis, non fundatur unicè, vel etiam ſtrictè loquendo potiſſimùm, in illa negatione, ſed potiùs in complexo ex ratione, & ſpecie ſuaſiva, ſeu illuſtratione Spiritûs S. non tantùm removentis rationes oppoſitas, verùm etiam ſpeciali modo ſuaſivo proponentis rationem illam, quamvis ſe ſola non ſufficientem ad cauſandum judicium credibilitatis. Cæterùm abſurdum non eſt, in rudibus, & ruſticis, aliquando dictam excluſionem motivorum contrariorum requiri; cùm ipſi rationes omnes, quibus redditur noſtra religio præ aliis evidenter credibilis, non capiant: nec omnes apti ſint ad ſolvendas rationes oppoſitas.

515. At non propterea per ſe, aut ſimpliciter, judicium credibilitatis eam ignorantiam exigit; nam licèt doctus cognoſcat, ſub apparentia credibilitatis, quam ruſticus habet, poſſe latere falſum: tamen ipſe ſimul penetrat graviſſima alia argumenta, quibus evidenter movetur, ad aſſerendam maiorem credibilitatem noſtræ religionis. Et hoc judicium, deſumptum ex omnibus motivis credibilitatis, eſt judicium per ſe: illud autem, quod ruſtici habent, eſt tantùm per accidens: nec opus eſt, ut ruſtici omnia hæc penetrent, ſed eis ſufficit, ut ſimpliciter credant, ùt ait S. Auguſtinus *l. contra epiſt. fundament. c. 4.* ubi ſic ſcribit: *In Catholica enim Eccleſia, ut omittam ſinceriſſimam ſapientiam, ad cujus cognitionem pau-*

ci ſpiritales in hac vita perveniunt, ut eam ex minima quidem parte, quia homines ſunt, ſed tamen ſinè dubitatione, cognoſcant: cæteram quippe turbam, non intelligendi vivacitas, ſed credendi ſimplicitas, tutiſſimam facit.

ARTICULUS VI.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

516. OB. 9. contra 7. concluſionem. Illuſtratio requiſita ad actum fidei debet eſſe aliquod inductivum ad credendum: ſed eſſe inductivum eſt idem, ac eſſe motivum, ſeu objectum movens, ſéque habens ùt quod: ergo. Confir. S. Thomas *quodlibet. 2. q. 4. art. 6. in corp.* ait de infidelibus: *Tenebantur etiam interiori vocationi non reſiſtere:* ergo increduli reſiſtunt, vel contradicunt illuſtrationi internæ: ſed ſoli motivo ſe habenti ùt quod reſiſtitur, ſeu contradicitur: ergo. Reſp. neg. mi. Datur inductivum ùt quod, ſeu motivum, & inductivum ùt quo, ſeu applicatio ejusdem: ſic apprehenſiones evidentes inducunt intellectum ad judicandum, non tamen ùt quod, ſed tantùm ùt quo. Ex eo autem, quòd S. Thomas *2. 2. q. 2. art. 9 ad 3.* dicat, interiorem inſtinctum, & auctoritatem DEI, inducere ad credendum, non ſequitur, quòd velit, utrúmque inducere eodem modo. Ad confirm.

firm. neg. mi. Reſiſtimus etiam apprehenſionibus ſe habentibus ùt quo: ſicut etiam dicit Tridentinum, nos reſiſtere interiori gratiæ actuali, licèt iſta non ſit motivum actûs fidei.

517. Dices. Angelicus *quodl. 2. q. 4. a. 6. ad 2.* ait: *Chriſtus poterat ſe oſtendere eſſe legislatorem, non ſolùm faciendo viſibilia miracula, ſed etiam per authoritatem Scripturæ, & per interiorem inſtinctum*: ergo hic inſtinctus potuiſſet eſſe locò miraculorum: ſed miracula ſunt motivum ùt quod: ergo etiam inſtinctus. Reſp. neg. ultimam conſ. Subſtitutum non debet in omnibus convenire cum eo, cui ſubſtituitur: ſic etiam omnipotentia, extrinſecè applicata, non debet in omnibus convenire cum habitu fidei, aut charitatis, in quorum defectu concurrit ad actus illorum habituum; unde potuiſſet Chriſtus per ſpeciem ſuaſivam, ſe habentem ùt quo, applicare Judæis Scripturam ſinè miraculis.

518. Ob. 10. Illuſtratio ſuperna, prærequiſita ad actum fidei, habet rationem veræ locutionis Divinæ, ſeu teſtimonii Divini, trahentis ad aſſenſum, aperientis cor, & intellectum, docentis, & confirmantis veritatem locutionis externæ: inſuper confert certitudinem, ad actum fidei requiſitam: ergo rectè dicitur motivum fidei. ant prob. ex S. Thoma *lect. 6. in Joannis 14. v. 26. Ille vos docebit omnia*: dicente: *Niſi Spiritus adſit cordi audientis, otioſus erit ſermo doctoris.* Idem ſignificatur illis verbis. *1. Jo.*

annis 2. v. 27. Unctio ejus docet vos de omnibus: in quæ verba S. Auguſtinus *tr. 3. in eam epiſtolam* ait: *Sonus verborum noſtrorum aures percutit: magiſter intus eſt. --- ſi non ſit intus, qui doceat, inanis ſit ſtrepitus noſter --- quos Spiritus S. intus non docet, indocti redeunt.* Quòd autem ab illa illuſtratione certitudo in actum fidei refundatur, ipſi nos docemus: ergo.

Reſp. neg. ant. ad probation. neg. conſeq. Licèt poſſit in ſenſu aliquo latiori illa illuſtratio dici locutio DEI; quia per illam, tanquam ſignum formale, DEUS formaliter, non objectivè, nobis manifeſtat aliquid: attamen ſtrictè, prout hîc loquimur, non habet ea illuſtratio rationem teſtimonii Divini. Poteſt tamen dici, quòd DEUS per eam nos doceat, & cor aperiat ùt quo; quia formaliter manifeſtat objectum, & proponit motiva, ſeu doctrinam Divinam: item poteſt dici, quòd DEUS per eam nos trahat; quia non quomodocunque, ſed ſuaſivè proponit objectum, hoc eſt, repræſentando terminos inter ſe connexos, & illuſtrando intellectum, eúmque movendo, & inclinando: ſicut ſuo modo nos trahit, ùt ità loquar, natura, per apprehenſiones evidentes. Ex eadem ratione poteſt etiam dici, quòd DEUS per illuſtrationem ſuam confirmet veritatem locutionis externæ: nunquam autem ex his poteſt inferri, omnem illuſtrationem internam, quæ ad actum fidei prærequiritur, eſſe ſtrictè loquendo verbum

bum DEI, ùt fusè probatum *n. 495. & sequentibus.*

519. Dices 1. Illustratio illa auditur ab homine, juxta illud *Psal. 84. v. 9. Audiam, quid loquatur in me Dominus DEUS*: ergo cognoscitur, tanquam objectum interiùs audibile, seu perceptibile. Resp. neg. ant. nam, licèt S. David, vel alii prophetæ, aut etiam alii fideles, quandoque habuerint, vel habeant tales illustrationes, quæ fuerunt, vel sunt veræ locutiones DEI, se habentes per modum objecti, seu ùt quod, eásque ùt tales cognoverint, vel cognoscant, sive per novam illustrationem ùt quo superadditam, sive per concursum extraordinarium DEI: non tamen universaliter omnes fideles habent tales illustrationes, nec universaliter eas ità cognoscunt. Quòd autem textus isti, vel similes, in aliquo sensu morali, etiam explicentur de aliis illustrationibus, non probat, istas etiam strictè esse locutiones DEI objectivas. Potest etiam illustratio DEI dici auditio, sive cognitio objecti: non verò potest universaliter dici audita, aut per modum objecti cognita; ordinariè enim per eam illustrationem, tanquam auditionem, auditur revelatio, vel locutio externa DEI, quæ est objectum motivum.

520. Dices 2. Illustratio quælibet, cùm sit cognitio, per se ipsam innotescit animæ, quam vitaliter afficit: ergo cognoscitur ab anima, si non reflexè, saltem exercitè. Resp. retorqueo argumentum in apprehensioni-

bus evidentibus, præcedentibus evidens judicium. in forma dist. ant. illustratio quælibet innotescit animæ, tanquam motivum actûs fidei, aut tanquam locutio DEI. neg. ant. sub alio quocunque prædicato realiter identificato. conc. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. cons. Sæpe actus internus exercitè, & experimentaliter, manifestat se ipsum sub uno prædicato, non sub aliis, etiam identificatis, e. g. amor DEI supernaturalis; hunc enim cognoscimus sub ratione communi alicujus amoris DEI, sive naturalis, sive supernaturalis, non verò determinatè sub ratione actûs supernaturalis. Multò igitur magis possumus, illustrationem illam exercitè cognoscere, seu experiri, sub ratione alicujus cognitionis, seu applicationis motivorum aliquorum credibilitatis: non verò sub ratione locutionis Divinæ, quæ sit objectum motivum actûs fidei; cùm hæc ratio, seu hoc prædicatum, illi non sit identificatum.

521. Dices 3. Viri perfecti se accusant in confessione, quòd non paruerint inspirationibus Divinis: ergo eas agnoscunt ùt exhortationes DEI ad bonum; quod idem est, ac eas agnoscere ùt locutiones DEI. Resp. dist. cons. agnoscunt eas ùt exhortationes DEI ad bonum latiùs dictas, sive ùt applicationes motivorum ad bonum excitantium. conc. conseq. agnoscunt eas ùt exhortationes DEI strictè dictas. subdist. agnoscunt ordinariè, & certò ùt tales. neg. cons. agnoscunt aliquando, aut coniecturaliter. om.

con-

conſeq. Viri perfecti ſe accuſant de neglectu gratiarum Divinarum, ad bonum trahentium, quas negligere, utique poteſt eſſe culpabile: eas tamen omnes eſſe locutiones DEI ſtrictè dictas, gratis dicitur: imò ordinariè gratiæ excitantes, ſeu illuſtrationes, aut inſpirationes Divinæ, non ſunt locutiones DEI, ſed tantùm applicationes locutionis Divinæ, vel aliorum motivorum. Poſſunt quidem viri pii aliquando per aliquam conjecturam ſibi perſuadere, quòd aliqua illuſtratio vehemens ſit vera locutio DEI: ſed in hoc poſſunt falli; poteſt enim illa illuſtratio non eſſe locutio, ſed tantùm applicatio. Si tamen in aliquo caſu rariore aliquando illuſtratio ſit, & cognoſcatur tanquam locutio DEI, non obeſt id noſtræ concluſioni, quæ tantùm dicit, illuſtrationes Divinas, ad fidem prævias, non eſſe ordinariè locutiones DEI, neque tales illuſtrationes, quæ ſint locutiones DEI, eſſe fidelibus neceſſarias, ad actum fidei eliciendum.

§22. Ob. 11. Objectum fidei debet ità proponi, ut, ſiquis non crederet, faceret injuriam authoritati Divinæ: ſed juxta nos id non fieret: ergo. prob. mi. ſi quis per aliquam illuſtrationem non ità agnoſcat locutionem Divinam, ut ſimul agnoſcat, ſub tali apparentia debere adeſſe locutionem Divinam, nec iſtam abeſſe poſſe, non facit injuriam DEO non credendo: ergo debet quis per illuſtrationem ſupernam ità agnoſcere locutionem Divinam, conſequenter diſcernere poſſe, inter illuſtrationem veram, proponen-

nentem articulum fidei, & aliam tantùm apparentem, proponentem articulum falsum. prob. ant. si quis, non ità agnoscens locutionem Divinam non credat, non facit DEUM mendacem; quia tantùm negat, DEUM esse locutum: non verò asserit DEUM falsum dixisse: ergo non facit injuriam DEO.

Resp. neg. mi. ad prob. neg. ant. ad hujus prob. om. ant. neg. cons. Non tantùm is facit injuriam auctoritati Divinæ, qui ipsam dicit formaliter mendacem (hanc enim injuriam vix ullus sanæ mentis ei facit) sed etiam is, qui non vult credere, aliquid esse dictum à DEO, quando hoc ei ità propositum est, ut prudenter dubitare non possit, esse dictum à DEO. Dixi ad prob. mi. neg. ant. nam inprimis volens credere non debet evidenter agnoscere, dari locutionem Divinam; cùm ex superiùs fusè dictis sufficiat agnoscere, id esse evidenter credibile. 2. Non debet reflexè agnoscere, sub tali apparentia non posse latere falsum (quomodo enim hoc rudis agnoscet, in casu parochi proponentis simul unum articulum verum, alterum falsum? de quo *n. 504*) sed tantùm debet, de hoc non dubitare, seu omne dubium excludere: adeóque nulla necessitas est ullius discerniculi inter illustrationes. Verum quidem est, quòd, si detur illustratio supernа de vero articulo, non possit per eandem, vel sub eadem, aut alia similiter supernaturali, apparere articulus falsus: at rudis non potest discernere, an sua illustratio sit supernaturalis. &c.

§ 23.

523. Ob. 12. Ad hoc, ut intellectus rei assentiatur, tanquam certæ & evidenti, per actum scientificum, debet hæc ità proponi, ut intellectus agnoscat, sub tali apparentia veritatis non posse latere falsum: ergo multò magis id requiritur ad actum fidei, qui certior est quovis actu scientifico. Resp. neg. cons. Certitudo scientiæ veræ requirit evidentiam veram: atqui non potest aliquid esse evidenter verum, & simul falsum: ergo; unde qui reflexè scit, se habere evidentiam veram, scit simul, sub tali apparentia non posse latere falsum. Aliud foret, si evidentia tantùm esset apparens, ùt sæpe contingit; tunc enim sub tota ea apparentia, non tantùm posset latere falsum, sed actu lateret. At verò certitudo de existentia revelationis, prævia ad actum fidei, vel piam affectionem, non debet esse evidens, sed sufficit, si sit tanta, ut excludat prudens dubium, ad quod non requiritur illa reflexa cognitio, de impossibilitate latentis falsi sub tali apparentia.

524. Ob. ultimò. Si rusticus non debet habere discernibiliter illustrationem DEI, qua reflexè, vel saltem exercitè agnoscat, se hîc & nunc, non posse falli, posset contingere, ut iterum prudenter, vel rationabiliter deponeret, aut repudiaret actum fidei, quem priùs elicuit, nolendo ampliùs credere, quod priùs revera credidit: sed hoc contingere non potest: ergo. mi. habetur ex propositione 20. damnata ab Innocentio XI. quæ sic habet: *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat*

super-

ſupernaturalem : ex qua apertè infertur, non poſſe prudenter deponi actum fidei, qui utique etiam eſt ſupernaturalis.

Probatur etiam ma. Proponat parochus (ùt ipſi poſuimus caſum *n. 504.*) duos articulos, unum falſum, alterum verum: & ruſticus credat fide Divina verum, alterum ſaltem conetur credere eadem fide: cúmque non poſſit, fide Divina credere falſum, credat ſaltem humanâ: poſtea autem ruſticus ille, ab alio longè doctiore, dedoceatur ſuum errorem circa falſum, certè facilè poſſet contingere, ut idem dubitare inciperet etiam circa articulum verum, qui non meliùs ei propoſitus fuit: ídque multò magis fieret, ſi alius apparenter Catholicus, quem reputat valde doctum, ipſum malitiosè deciperet, & diceret, parochum ejus indoctum fuiſſe, & in utroque errâſſe. Quod ſi ipſe parochus ex inſcitia, vel malitia, revocaret utrumque articulum, (quod utique poſſibile eſt) adhuc citiùs contingere poſſet, ut ruſticus articulum etiam verum non ampliùs vellet credere: ergo debet dici, quòd ruſtico, non eodem modo applicetur articulus verus, & falſus, ſed diſcernatur per illuſtrationem ſupernaturalem verum à falſo: aut debet admitti, quòd ruſticus prudenter poſſit deponere, vel repudiare aſſenſum ſupernaturalem fidei.

525. Reſp. neg. ma. Cardenas *in criſi. in propoſ. ab Innoc. XI. damn. diſſert. 13. c. 4. n. 30.* quando agit de hac propoſitione, ingenuè fatetur, ſe neſcire, in quo ſenſu eam auctores tradiderint, aut in quo ſenſu ſit damnata

nata: & certè difficulter intelligi poteſt, in quo ſenſu ſit damnata. Raſslerus quoque *de reſolutione fidei n. 282. & ſeq.* non audet rem omnino decidere: ſed propter hunc ipſum caſum in objectione allatum, putat, fors poſſe dici, propoſitionis damnatæ ſenſum eſſe, quòd quis, ſtante eadem applicatione revelationis, poſſit prudenter repudiare actum fidei; nam ait, ſibi videri, quòd repudiare aſſenſum, ſit eum non elicere, quando quis poteſt: talis autem ruſticus ſupervenientibus tot in oppoſitum rationibus, non videtur poſſe illum elicere: ergo nec repudiare.

Suarez *de fide diſp. 4. ſec. 5. n. 8.* ait nullo modo admittendum, quòd mutatio talis unquam prudenter poſſit fieri circa aſſenſum fidei verè talem; unde debet dici (quod etiam Raſslerus aſſerit *n. 284. de reſolut. fidei*) quòd Divina providentia permittere non poſſit talem caſum, adeóque, vel impediat, ne tali homini talia motiva in contrarium occurrant, vel per ſpecialem illuſtrationem, ſaltem ùt quo, talem hominem illuſtret, ut prudenter de priori aſſenſu dubitare non poſſit. Neque hoc dicitur ſinè magno fundamento; nam (ùt rectè Dominicus Viva in *trutina Theolog. p. 2. in hanc propoſitionem n. 13.* diſcurrit) ratio, & prudentia exigunt, ut rem ſemel pro articulo fidei habitam, non ſtatim deſeramus, ſed priùs veritatem debitis modis indagemus: ſi autem hoc aliquis fecerit, DEUS facienti, quod eſt in ſe, non deerit,

ſed

ſed eum juvabit ſua illuſtratione, vel alio modo, ut veritatem inveniat, ùt jam diximus *n. 506.* Supereſt, ut, quando egimus de actibus intellectûs, qui præcedunt actum fidei, agamus etiam de pia affectione, quæ prærequiritur ex parte voluntatis.

ARTICULUS VII.

Quid ſit Pia Affectio, & an ſit neceſſaria.

526. DIco. *Pia affectio* (de qua hîc agitur, ſeu quæ prærequiritur ad actum fidei) eſt *actus voluntatis ſupernaturalis, & liber, per quem voluntas imperat intellectui, ut myſteriis fidei aſſentiatur firmiſſimè, propter revelationem DEI, ſufficienter applicatam*: & hæc eſt neceſſaria prævièad actum fidei. ità omnes. Hujus autem piæ affectionis *objectum formale quod*, eſt *ipſa honeſtas creata actûs fidei*, qui elicitur. Hic autem actus piæ affectionis, cùm ſit actus virtutis, ei correſpondet etiam aliqua virtus, ſeu habitus, eum eliciens: & hæc vocari poteſt *pia affectio habitualis:* cùmque pro objecto formali quod, habeat honeſtatem tantùm creatam actûs fidei, erit habitus moralis, & non Theologicus, ex dictis. *n. 5.* ubi actum de objecto formali quod virtutis Theologicæ. Et quidem talem habitum dari probatur, tum ex eo, quòd frequenter

ter tales actus eliciantur: tum ex S. Thoma *2. 2. q. 4. art. 2. in corp.* ubi ait: *Oportet, quòd tam in voluntate sit aliquis habitus, quàm in intellectu, si debeat actus fidei esse perfectus.*

Prob. jam conclusio quoad secundam partem (nam quoad primam partem non opus est probatione; cùm omnes per piam affectionem talem actum intelligant) prob. autem 1. sic. Actus fidei ex se, & intrinsecè est necessarius, utpote actus intellectûs, seu potentiæ necessariæ: ergo debet per actum liberum piæ affectionis denominari, ac reddi extrinsecè liber, & consequenter meritorius; quia nullum datur meritum sinè libertate: ergo actus piæ affectionis liberæ debet admitti. Prob. concl. 2. Sæpius cripturæ asserunt, fidem liberè elici, dum e.g. dicunt, aliquos obedire, non verò omnes Evangelio: corde credi ad justitiam &c. dum reprehendunt incredulitatem: Tridentinum etiam *sess. 6. c. 6.* de præparantibus se ad justificationem ait: *Liberè moventur in DEUM, credentes vera esse &c.* S. Augustinus. *tr. 26. in Joan. sub initium* ait: *Intrare quisquam Ecclesiam potest nolens: accedere ad altare potest nolens: accipere potest sacramentum nolens; credere non potest, nisi volens:* ergo, cùm actus fidei non sit liber in se, debet esse liber in pia affectione.

Probatur conclusio 3. Mysteria fidei sæpe sunt obscura, &, licèt sint evidenter credibilia, non sunt evidenter vera: adeò-

que non neceſſitatur intellectus ad ea affirmanda, ſed debet ab imperio voluntatis liberæ determinari, prout etiam philoſophi dicunt de omnibus veritatibus non evidentibus; ergo neceſſarius eſt actus, ſeu imperium voluntatis, ut determinetur intellectus ad ea myſteria affirmanda per actum fidei: hic autem actus determinans, quia eſt actus voluntatis, eſt affectio: quia tendit ad pietatem, ſeu cultum DEI, per actum fidei, eſt affectio pia: ergo.

527. Ob. 1. Poteſt contingere, ut myſterium proponatur abſque ulla ratione in oppoſitum: ergo tunc actus fidei non erit liber, nec dabitur pia affectio. Confir. Aliis objectis, ratione actuum frequentatorum, aſſentimur ex habitu, non reflectendo nos ad motivum: ergo etiam poſſumus aſſentiri objectis fidei, ratione actuum frequentatorum, abſque pia affectione: ergo hæc non eſt ſemper neceſſaria. Reſp. om. ant. neg. conſ. Ex eo, quòd nulla ratio appareat in oppoſitum, non ſtatim ſequitur, neceſſitari intellectum, ùt obſervavimus jam *n. 513.* Si autem ponatur intellectus neceſſitari ad aſſenſum, tunc hic actus non erit actus fidei ſtrictè dictus, ſeu talis, qualis communiter intelligitur, ſcilicet liber, & meritorius, de quo loquuntur SS. Patres, & ad quem requiritur captivatio intellectûs, ùt diximus *n. 468.* agendo de evidentia in atteſtante: quidquid ſit, an, in caſu intellectûs neceſſitati, detur aliquis aſſenſus neceſſariò præſtitus teſtimonio Divino, adeóque

que non meritorius, de quo non loquimur.

Ad confirm. neg. conſ. poteſt quidem elici actus fidei virtualis, vel objectivæ, non reflectendo ad motivum: non autem poteſt elici actus fidei formalis, ùt dictum *n. 43.* Sed neque actus fidei objectivæ, ſeu virtualis, poteſt elici abſque pia affectione; nam etiam iſte debet eſſe liber (de libero enim, & meritorio actu, hîc agimus, ùt ſuprà dictum) liber autem eſſe non poteſt ſinè pia affectione. Inſuper, quandocunque datur attentio ad motivum fidei, ſeu revelationem obſcurè propoſitam, eo ipſo, exercitè ſaltem, etiam datur aliqua attentio ad obſcuritatem, vel captivationem intellectûs, (ad quam neceſſaria eſt pia affectio) licèt hæc valde ſubtiliter, & tenuiter fiant, & ſæpius non reflexè advertantur: ſicut, ſi quis ſcribat, ſemper advertit ad regulas formandi ſingulas literas, quamvis valde tenuiter. Caſu quo autem revelatio eſſet evidenter propoſita, tunc, ut daretur actus fidei meritorius, deberet dari advertentia ſaltem in actu exercito, ad alios caſus poſſibiles, in quibus revelatio eſſet tantùm obſcurè propoſita: deberétque aſſenſus imperari cum præparatione animi, ad eundem etiam imperandum in circumſtantiis obſcuritatis: quod imperium eſt utique pia affectio. videantur etiam dicta *à n. 468.*

528. Ob. 2. Non poteſt aliquis diſſentire illi, quod ei eſt evidenter credibile: ergo non datur libertas contrarietatis,

ſaltem in ordine ad fidem. Reſp. neg. ant. Ut jam ſæpe diximus, diſcrimen latum eſt, inter evidentem credibilitatem, & evidentem veritatem. Si mihi aliquid ſit evidenter credibile, non quidem poſſum dicere: *Non eſt evidenter credibile:* ſed tamen poſſum dicere: *Non eſt verum*: vel ſaltem: *Fortè non eſt verum* (quod dubium jam eſt contrarium fidei) quia ex evidenti credibilitate non infertur evidens veritas, ùt dictum *n. 482.* Imprudenter quidem iſta fiunt: attamen abſolutè fieri poſſunt: ſicut imprudenter fiunt quævis peccata contra quæcunque alia præcepta. Et quis neget, hominem pertinacem in ſuo errore, poſſe imprudenter, credibilitati evidenti ſe opponere?

529. Ob. 3. Fides peccatoris non eſt meritoria: ergo neque debet eſſe libera. Reſp. diſt. ant. non eſt meritoria de condigno. conc. ant. non eſt meritoria de congruo. neg. ant. & conſ. imò Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 6.* de necdum juſtis loquitur, quando ait: *Liberè moventur in DEUM, credentes vera eſſe &c.* Dicuntur tamen peccatores gratis juſtificari; quia juſtificantur ſinè merito ſtrictè dicto, ſive ſinè merito de condigno: ſicut quis diceretur, equum gratis accipere, pro quo dediſſet teruncium. Neque peccator, utpote inimicus DEI, & DEO, ſecundùm ſe, & ſimpliciter non placens, ſed ei tantùm placens ſecundùm quid, ſive ſecundùm opus ſupernaturale, debet ob meritum de congruo ſtatim juſtificari; quia in-

inprimis merito de congruo non debet DEUS præmium reddere: dein peccatoris meritum non eſt meritum immediatum juſtificationis, ſed tantùm eſt meritum de congruo immediatum auxilii, & mediatum juſtificationis.

530. Ob. 4. Fides eſt radix omnis meriti: ergo pia affectio præcedens non eſt meritoria, conſequenter nec libera, nec ſupernaturalis. Confir. 1. Poteſt quis velle credere ex vana gloria: ergo voluntas credendi non eſt neceſſariò meritoria. Confir. 2. Fides poteſt etiam elici ex ſemiplena deliberatione: & talis actus non eſſet meritorius: ergo nec liber. Reſp. diſt. ant. fides eſt radix omnis meriti, hoc eſt, fides vel latè ſumpta pro omni illuſtratione ſupernaturali, vel fides quidem ſtrictè dicta, ſed ùt libera, & laudabilis. conc. ant. fides ſtrictè dicta, etiam ùt non libera. neg. ant. & conſ. Si ſumitur fides in ſenſu latiore, pro illuſtratione ſuperna, præcedit etiam aliqua talis illuſtratio piam affectionem, & eſt radix hujus, adeóque omnis meriti, qualecunque in iſta datur: ſi autem ſumitur fides ſtrictè dicta, & ùt libera, conſtituitur ex pia affectione, & unâ cum hac, in concreto ſumpta, eſt meritoria: ſive, complexum ex utraque eſt meritorium.

Ad 1. confirm. Reſp. diſt. ant. poteſt quis ex vana gloria velle credere remotè, & mediatè, vel inefficaciter. om. ant. proximè, & efficaciter. neg. ant. & conſ. quia, cùm pia affectio, requiſita ad fidem, & ſinè

qua DEUS non concurrit ad actum fidei, quæque immediatè eum actum imperat, ſupernaturalis ſit, non poteſt elici ex motivo inhoneſto: quidquid ſit, an (ùt volunt Lugo, & Ripalda) abſolutè poſſit ipſa pia affectio imperari ab alio actu prævio, ex inhoneſto motivo vanæ gloriæ: ſicut multi admittunt, ex tali motivo inhoneſto etiam imperari poſſe uſum ſacramenti pœnitentiæ, conſequenter etiam actus ſupernaturales ad eum requiſitos. Ad 2. confir. Vel ſufficit ad meritum ſemiplena deliberatio, vel non: ſi ſufficit. neg. 2. p. ant. ſi non ſufficit. neg. conſ. nam tunc talis actus fidei non erit meritorius; nec in hoc poteſt eſſe tunc aliquid abſurdi: liber tamen erit, libertate ſemiplena, quam libertatem debebit ipſi præcedenti piæ affectioni, in ſe ipſa tantùm ſemiplenè liberæ.

DISPUTATIO IV.

De Objecto Materiali Fidei.

531. OBjectum materiale fidei jam diximus eſſe, quod creditur propter aliud, ſcilicet propter revelationem DEI; unde debet eſſe revelatum, nec ſufficit eſſe revelabile; nam, quod nondum eſt revelatum, eſt tantùm objectum materiale fidei remotum, ſeu omnino remotiſſimum, ùt quidam Recentior ait: hoc eſt, tunc eſt, ſive erit credibile, quando erit revelatum, & revelatio ſufficienter applicata. Hinc idem ait, objectum etiam revelatum, ſed

Digitized by Google

ſed nondum ſufficienter ùt tale applicatum, eſſe tantùm objectum materiale fidei remotum; quia nec iſtud eſt proximè credibile, quod utique verum eſt. Quare noſtræ concluſiones, ſi accipiendæ ſint de objecto proximo fidei, debent intelligi ex ſuppoſitione, quòd revelatio ſit ſufficienter applicata.

Verum quidem eſt, quòd aliquid necdum revelatum, vel cujus revelatio nondum eſt ſufficienter applicata, poſſim proximè affirmare per diſcurſum, vel alium actum: non tamen id proximè poſſum credere per fidem: quàm parùm ſcilicet poſſum credere homini, cujus vocem nondum intellexi, vel nondum loquenti, aut promittenti, ſed tantùm potenti dicere, vel promittere. Quæri tamen hìc ſolet. 1. An objectum, tantùm implicitè, vel mediatè revelatum, ſit etiam objectum fidei. 2. An objectum tantùm virtualiter revelatum, ſeu per diſcurſum tantùm ex alio revelato illatum, poſſit eſſe objectum fidei: qua occaſione quæritur quoque, an fides ſit diſcurſiva: dein ulteriùs indagatur, quænam neceſſariò ſint credenda explicitè, quænam tantùm implicitè. Itaque ſit

QUÆSTIO I.

De Objecto Materiali Fidei in Genere.

ARTICULUS I.

An, & quæ, implicitè revelata, ſint objectum materiale fidei.

532. *Implicitè revelatum* (quod etiam eſt objectum materiale fidei, ùt facilè patebit ex mox dicendis) dicitur illud, quod non eſt in ſe formaliter, clarè, & apertè revelatum: ſed continetur, ſeu involvitur in aliquo, formaliter, clarè, & apertè revelato. Talia ſunt, partes objecti formaliter revelati, tam poteſtativæ, quàm actuales, ſeu eſſentialia conſtitutiva, ſive ſint partes phyſicæ, ſive metaphyſicæ: item talia ſunt termini inferiores, contenti in ſuperiore revelato: vel etiam veritates particulares, contentæ in univerſali. e. g. reſpectu hominis, conſtitutiva phyſica, ſeu partes phyſicæ, ſunt anima, corpus, & unio: conſtitutiva metaphyſica, ſeu partes metaphyſicæ, ſunt animal, & rationale: reſpectu animalis partes poteſtativæ ſunt homo, & leo &c. qui etiam ſunt termini inferiores reſpectu ejuſdem animalis, tanquam termini ſuperioris.

Pariter reſpectu propoſitionis, ſeu veritatis univerſalis: *Omnis homo eſt redemptus à Chriſto:* propoſitiones, ſeu veritates particulares ſunt: *Petrus eſt redemptus à Chriſto: Andreas eſt redemptus à Chriſto &c.*

Alii

Alii ad implicitè revelata volunt etiam reducere ea, quæ physicè, vel metaphysicè connectuntur, e.g. physicè connectitur ignis cum calore: metaphysicè prædestinatio cum salute hominis prædestinati, unio cum re unita &c. sed de hoc *num.* 535. agendum. Huic terminorum explicationi addo hoc notandum, nempe, DEUM suas locutiones, seu revelationes hominibus factas, accommodare modo loquendi humano; ac vocibus, aut signis uti, prout homines communiter utuntur, vel ea intelligunt; vult enim ab hominibus intelligi. His prænotatis pergimus ad conclusiones, quæ nobis videntur satis communiter receptæ.

533. Dico. 1. Si revelatur formaliter, adeóque est de fide, totum actuale, tunc etiam illius partes essentiales sunt de fide (intellige ità, ut sint saltem objectum remotum fidei, si revelatio nondum sit satis applicata, vel explicata: sive, si nondum constet, quòd ista, vel illa, sint partes &c. proximum verò, si revelatio sit satis applicata, vel satis constet, hæc, vel illa, esse partes: quod deinceps semper subintelligemus) Prob. conclusio. Per revelationem totius reipsa etiam dicuntur, & revelantur partes ejus essentiales, tam physicæ, quàm metaphysicæ: ergo fiunt de fide.

Prob. ant. Qui dicit totum, absque dubio etiam censetur, velle dicere essentiam ejus physicam, vel metaphysicam; quia voces humanæ, in humano commercio, vel maximè significant essentias rerum: ergo,

qui utitur vocibus ſignificantibus totum, etiam dicit ejus eſſentiam phyſicam, vel metaphyſicam: atqui partes phyſicæ, vel metaphyſicæ, ſunt formaliter eſſentia totius: ergo etiam iſtas dicit. Confirm. Qui dicit, dari animal rationale, abſque dubio dicit, dari, & animal, & rationale: qui dicit, dari compoſitum ex corpore, anima, & unione, indubitanter dicit, dari corpus, animam, & unionem: ſed qui dicit, dari hominem, ſeu totum humanum, dicit, dari animal rationale, item dari dictum compoſitum: ergo etiam dicit, dari eas partes.

534. Dico 2. Si veritas univerſalis eſt revelata, adeóque eſt de fide, etiam ſunt de fide veritates particulares, ſub ea contentæ. prob. veritates iſtæ particulares ſunt quaſi partes, contentæ in univerſali, tanquam in toto: ergo, revelata veritate univerſali, revelantur etiam particulares, & fiunt de fide. prob. ant. in tali caſu veritas univerſalis eſt quaſi aliqua collectio plurium veritatum, cujus conſtitutiva, & partes, ſunt veritates particulares, e. g. hæc veritas univerſalis: *Omnis homo eſt redemptus à Chriſto*: eſt quaſi collectio harum veritatum particularium: *Petrus eſt redemptus à Chriſto*: *Paulus eſt redemptus à Chriſto*: *Joannes eſt redemptus à Chriſto*: & iſtæ veritates ſunt partes illius collectionis: ergo.

Confir. 1. Qui explicitè, & expreſsè dicit, omnes homines eſſe redemptos à Chriſto, etiam, licèt non ità expreſsè, tamen ſatis intelligibiliter dicit, & hunc, & illum

Digitized by Google

illum, esse redemptum. Certè, qui narrat alteri de omnibus, e. g. antiquis eremitis, quòd frequenter rigida observaverint jejunia, sufficienter, & satis intelligibiliter, idem narrat de SS. Antonio, Pachomio, Hilarione &c. & hic est communissimus modus humanus loquendi, & locutionem humanam intelligendi: ergo etiam DEUS, qui, ùt dictum est, humano modo loquendi se accommodat, quando dicit, pueros Babylonicos non admisisse cibum de mensa regia, sed vixisse tantùm leguminibus, sufficienter revelat idem de quolibet in particulari, nempe de Daniele, Misaële, Anania, & Azaria.

Confir. 2. Ut diximus *n. 422.* DEUS revelando aliquid in genere, vel universaliter, non etiam ipse (nisi specialis sit ratio) facit propositionem externam, seu revelationem tantùm universalem, & confusam: sed, sicut clarissimè cognoscit particularia contenta, sic etiam ea revelat: ergo, quando nobis certò constat, aliqua particularia contineri in veritate aliqua universali, etiam censenda sunt esse revelata, adeóque credibilia. Confir. 3. Si tales propositiones particulares nunquam sunt de fide, sequitur, mihi non esse de fide, quòd, si moriar in peccato mortali, sim damnandus: aut si moriar in gratia, sim salvandus: hoc est omnino absurdum, & falsum: ergo. Similes aliæ propositiones particulares possent fieri sinè numero.

535. Dico 3. Si revelatur aliquod objectum, non eoipso revelantur omnia cum ipso mo-

rali-

raliter, phyſicè, aut metaphyſicè connexa. Prob. concluſio inprimis de morali, & phyſica connexione. Non eſt certum, an iſtæ connexiones afferant ſecum terminos connexionis; cùm ſint fruſtrabiles, vel impedibiles, ſeu diſſolubiles: ergo, etiamſi ſit de fide, dari unum terminum talis connexionis, non eſt de fide, dari etiam alterum. Sic e. g. eſt de fide, dari in Evchariſtia ſpecies panis, quæ phyſicam habent exigentiam, ſeu connexionem cum pane: nullatenus autem eſt de fide, ſed falſum, dari ibi panem.

Prob. jam concluſio quoad connexionem metaphyſicam. Res, etiam metaphyſicè connexæ, non ſunt partes, nec identificatæ illi rei, cui ità connexæ ſunt: ergo per ſe, & directè non dicuntur: ſed neque dicuntur indirectè, vel mediatè; quia qui loquitur de aliqua re, non eoipſo cenſetur, imò non poteſt ſemper cenſeri, loqui de omnibus metaphyſicè connexis: quin potiùs poteſt ex rationabili cauſa nolle, de iis loqui. e. gr. DEUS revelans incarnationem poteſt utique nolle revelare omnia, quæ cum ipſa eſſentialiter connectuntur; cur enim non poſſit nolle, ut homines veniant in notitiam omnium illorum, adeóque aliqua celare? certè nulla apparet implicantia.

536. Confir. 1. Poteſt DEUS revelare aliquam rem, quin revelet omnia prædicata realiter ei identificata, ſive quin eam revelet ſub conceptu tam claro, ut omnia ejus præ-

prædicata sub conceptu formali, & proprio discernantur: ergo multò magis potest aliquam rem revelare, quin eam revelet sub conceptu tam claro, ut cognoscantur omnia etiam metaphysicè connexa. Dixi *omnia prædicata realiter identificata*; nam faciendum est discrimen; quædam enim prædicata sunt, quæ per solam explicationem, ut ità dicam, terminorum revelationis, innotescunt, e. g. prædicata animal, & rationale, si reveletur homo: & ista utique revelantur, quando res, cui insunt, revelatur: e. g. quando revelatur homo, revelatur etiam animal rationale.

Alia verò prædicata sunt magis formaliter distincta, seu distinctione rationis ratiocinatæ ab objecto revelato: & ista non debent, censeri formaliter, seu sub conceptu proprio, ne implicitè quidem revelata; potest enim DEUS, locutionem suam, qua revelat unum prædicatum, non dirigere ad ingerendam notitiam alterius ità formaliter distincti. Sic Judæis revelata sunt prædicata absoluta DEI: at, saltem pluribus eorum, non sunt revelata prædicata relativa, seu mysterium SS. Trinitatis. Et ne excipias, hæc esse virtualiter distincta, addo, nobis defacto necdum esse revelata omnia prædicata Divina, etiam essentialia; quia Beati primùm ea omnia videbunt: imò plurimarum rerum creatarum existentia, & prædicata aliqua, magis sub sensus cadentia, sunt revelata in Sacris Scripturis, de quibus tamen plurima ipsis essentialia nescimus.

537. Confirm. 2. Locutio, prout hîc ſumitur propriè pro allocutione, eſt manifeſtatio conceptûs, directa ad alterum, ea intentione, ut audiens veniat in notitiam rei: ergo, ſi DEUS ſuam revelationem non ità dirigit ad creaturam, nec intendit (ùt poteſt non intendere: quæ enim in hoc contradictio?) per revelationem e. g. incarnationis facere, ut audiens veniat in notitiam omnium metaphyſicè connexorum, non loquitur illa connexa.

Nec dicas, non eſſe de ratione, vel eſſentia locutionis, ut involvat talem directionem ad audientem, vel intentionem, ut audiens veniat in notitiam rei, quæ dicitur; nam, licèt talis directio non ſit de eſſentia locutionis materialiter talis, ſeu puræ prolationis vocum, tamen eſt de eſſentia locutionis formalis, ſeu allocutionis; qualem utique DEUS vult facere, dum aliquid revelat; DEUS enim, loquens ad extrà, non loquitur ſibi, ſed creaturis, nec loquitur, ùt quidam quandoque abſorpti, dum ſoli ſecum rem aliquam cogitant, & ſuas cogitationes verbis, ſibi tantùm dictis, exprimunt.

538. Confirm. 3. Si per revelationem unius revelarentur etiam omnia, cum ipſo metaphyſicò connexa, tunc per revelationem cujuslibet rei revelarentur omnia prædicata Divina neceſſaria; quia quælibet res creata habet eſſentialem connexionem cum his omnibus: imò etiam revelaretur myſterium SS. Trinitatis; etſi enim res creatæ

tæ dicantur cum isto non habere connexionem, id tantùm intelligendum est in sensu formali; nam in sensu reali habent etiam cum hoc mysterio metaphysicam connexionem; quia realiter absolutè impossibile est, dari quidquam, nisi DEUS sit trinus, & unus.

Quin etiam in sententia adversariorum probabilissimè qualibet re revelata revelarentur possibilitates omnium rerum; quia quælibet res probabilissimè habet essentialem connexionem, saltem mediatam, cum possibilitate cujuslibet alterius, quatenus implicante e. g. musca, implicaret potentia, eam producendi, adeóque implicaret hic immutabilis DEUS, quo implicante implicarent omnia. Quis autem dicat, per revelationem cujusque rei, e. g. castimoniæ Josephi in Ægypto, revelari mysterium SS. Trinitatis, vel possibilitatem leonis? Certè Judæis omnibus fuit ea castitas Josephi ex revelatione nota, non ità mysterium SS. Trinitatis.

Ne autem putes, hac ratione dandas præcisiones objectivas, adverto, revelare aliquod prædicatum de aliquo certo objecto, non esse tantùm quomodocunque revelare de isto objecto aliquid realiter identificatum cum illo prædicato: sed esse loqui ea intentione, & ità clarè, ut audiens vi locutionis illius intelligat formaliter, & sub conceptu proprio, illud objectum, de quo aliquid revelatur, itémque intelligat, illud prædicatum ei formaliter, & sub conceptu proprio, con-

convenire. Sic quamvis per hanc propoſitionem: *DEUS eſt omnipotens*: reveletur nobis ſub conceptu explicito, & proprio *DEUS*, & prædicatum *Omnipotens*, non tamen revelatur prædicatum *Omniſcius*, licèt omnipotens, & omniſcius, realiter identificentur.

Certè, ſi non haberemus aliam revelationem de omniſcientia, tam parùm poſſemus, eam credere vi revelationis factæ de omnipotentia, quàm parùm poſſumus credere prædicata plurima, quæ adhuc in DEO nos latent; nam, licèt aliquo modo poſſit dici, etiam dicta eſſe in aliquo ſenſu phyſico omniſcientia, ſub conceptu ſcilicet omnipotentiæ, cui identificata eſt: non tamen poteſt dici, eſſe dicta ad nos, propriè, & in ſenſu illo morali, qui requiritur, ut propriè dicatur revelata; revelare enim eſt idem, ac manifeſtare, ſeu aliquid ità loqui, ut audiens, id formaliter, & ſub conceptu proprio, intelligat: at audiens, DEUM eſſe omnipotentem, planè propterea non intelligit formaliter, & ſub conceptu proprio, eum eſſe omniſcium.

539. Similiter, etſi per hanc propoſitionem: *Aliquod animal eſt occiſum*: ſuppoſito, quòd ſit homo, dicatur etiam in aliquo ſenſu phyſico, homo eſſe occiſus, tamen in ſenſu morali non manifeſtatur nobis, aut revelatur, occiſio hominis, ità, ut poſſimus per fidem, ſive naturalem, ſive ſupernaturalem, affirmare, hominem eſſe occiſum, licèt revera, homo identificatus cum illo animali, ſit occiſus; quia nempe non clarè, formaliter, & ſub conceptu proprio, revelatur ſubjectum illius

illius propositionis, seu verificativum ejus, nempe homo: hinc in tali casu ab audiente non satis intelligitur homo: &, si alia notitia non superveniat, nunquam credi, aut sciri poterit, hominem esse occisum. Unde, quando dicimus, revelari unum, & non alterum realiter identificatum, tantùm dicere volumus, non dari revelationem tam claram, ut etiam alterum identificatum formaliter, & sub conceptu proprio, possit intelligi, aut credi: atque adeò prædicata contradictoria non cadunt in realiter identificata, sed in duas revelationes realiter distinctas.

540. Addo, in libero arbitrio loquentis esse, ponere locutionem talem, vel aliam, tam claram, ut vi illius velit objectum alteri ità loqui, ut hic illud omnino clarè quoad omnia prædicata cognoscat: vel locutionem minùs claram, ut objectum tantùm quoad aliqua prædicata cognoscat: item esse in libero loquentis arbritrio, ponere, vel locutionem talem, ut audiens cognoscat objectum clarè, & distinctè: vel talem, ut id tantùm cognoscat confusè, prout scilicet intendit, audienti ingerere notitiam, vel majorem, vel minorem de objecto. Si jam loquens duntaxat ponat talem locutionem, vi cujus audienti solùm dare velit notitiam aliquorum prædicatorum, non censebitur revelâsse prædicata reliqua, quantumvis identificata. Item si ponat talem locutionem, vi cujus in audiente tantùm oriri velit notitiam confusam, vel in genere, non censebitur revelâsse objectum in particulari; quia locutio

ex ſe non plus revelat, quàm quantum ex mente loquentis ſonat.

541. Licèt autem dein per diſcurſum ex tali locutione eruantur veritates aliquæ particulares, non tamen ideò loquens cenſebitur, eas revelâſſe, aut dixiſſe, ſi non, vel ex ratione, vel ex communi modo loquendi, aut intelligendi locutionem, meritò poſſit colligi, quòd loquens etiam particularia contenta voluerit intelligi. Et ſæpe quidem fit, ut loquens veritatem univerſalem, velit etiam intellgi veritates particulares, contentas in illa: non tamen id fit neceſſariò, aut ſemper: imò poteſt contingere, ut dicens propoſitionem univerſalem, nolit particularem in ea contentam intelligi. e. g. quærenti principi poſt auditum ſonitum ſclopeti: *An occiſus eſt homo?* poteſt quis per propoſitionem univerſalem reſpondere: *Equus tantùm occiſus eſt*: quin velit à principe intelligi propoſitionem particularem, ſcilicet, quòd determinatè occiſus ſit equus ei chariſſimus; ab hoc enim vellet omnino abſtrahi, imò de eo nec cogitari, ne princeps triſtitiam contrahat.

542. Per hanc tamen concluſionem non nego, quòd ſæpius, revelato explicitè uno objecto, reveletur etiam implicitè aliud, cum priore neceſſariò connexum; nam ſæpe loquens, dum dicit unum, intendit audientem ducere in cognitionem alterius neceſſariò connexi: qua ratione ponit verè ſignum, ſignificans illum terminum connexionis, dirigendo illud ad audientem certiorem

rem reddendum de eodem termino, quod eſt formaliter hunc dicere. Sic dum interroganti, an ſacrificium Miſſæ ſit cultus DEO gratus, reſponderem: *Ipſe Chriſtus illud inſtituit:* etſi explicitè tantùm dicerem inſtitutionem Chriſti, cum qua, complacentia, vel approbatio Divina, tantùm eſt metaphyſicè connexa (quia ſcilicet omne à Chriſto inſtitutum placet DEO) tamen ex intentione interrogantis, & meâ, dicerem implicitè, ſacrificium illud DEO placere.

543. Sic, ſi interroganti: *An Judas eſt in inferno, vel S. Petrus in cælo*: reſponderem: *Ille in deſperatione eſt mortuus, hic pro Chriſto martyr occubuit:* etſi iſta explicitè dicta, tantùm haberent metaphyſicam connexionem, ratione decreti Divini, cum projectione in infernum, & aſſumptione in cœlum, tamen iterum ex communiſſimo modo intelligendi, implicitè dicerem, Judam eſſe in inferno, & S. Petrum in cœlo. Et ſic etiam DEUS, quando loquitur aliquod myſterium, ſæpe intendit, homines ducere in cognitionem aliorum connexorum: quibus in caſibus etiam iſta cenſetur revelare; quia, ùt dictum, loquitur ſe accommodando modo loquendi, & intelligendi hominum. Sic quando revelavit, Chriſtum natum eſſe ex B. Virgine, ſatis revelavit, hanc eſſe ejus matrem, eúmque concepiſſe ſinè ſemine; item quando revelavit, Chriſtum vidiſſe Zachæum in arbore, ſimul revelavit, Zachæum in ea priùs conſcenſa manſiſſe, donec Chriſtus advenerit &c.

544. Hæc autem revelatio implicita de rebus, connexis cum objecto explicitè revelato, colligi debet, tum ex ipſa ſignificatione verborum, quibus DEUS utitur, tum ex circumſtantiis, in quibus loquitur. Si voces ex ſua inſtitutione ſint relativæ, vel aliam ob cauſam indirectè ſignificent aliquid connexum, DEUS iis verbis, vel ſignis utens, etiam loquitur illud connexum, e. g. dum revelat Isaacum eſſe filium Abrahæ, etiam revelat, iſtum eſſe illius patrem; dum revelat, aliquem eſſe hominem, cùm hæc vox ex communi modo loquendi ſignificet hominem, prout datur à parte rei, id eſt, inſtructum ſuis proprietatibus, & potentiis, etiam revelat, eum habere intellectum, & voluntatem, etiamſi cum quibusdam auctoribus ponantur hæ potentiæ eſſe ab anima realiter diſtinctæ.

Sic etiam, quando Chriſtus dixit: *Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis. Luc. 13. v. 3.* revelavit implicitè juſtitiam, & potentiam DEI, vindicantis peccata; quia ſcilicet voluit Chriſtus auditoribus ſuis ingenerare timorem DEI, ſuas injurias ulciſcentis. Id autem præprimis eſt verum, quòd, quando Eccleſia ex una veritate fidei infert aliam, eámque definit, tum ſignum ſit, etiam hanc aliam veritatem fuiſſe implicitè revelatam, ùt explicavimus *n. 455.*

545. Dico 4. Concluſio objectiva, quæ in ſyllogiſmo categorico ex duabus propoſitionibus de fide conſequitur, etiam ipſa ùt pluri-

plurimùm est de fide. ità communis. Dixi *conclusio objectiva*, hoc est objectum conclusionis formalis: de qua conclusione objectiva etiam sequentes conclusiones sunt intelligendæ; alia enim est quæstio, an conclusio formalis, seu actus conclusionis, ex talibus præmissis deductus, sit actus fidei, de qua agemus infrà, agendo de fide discursiva, *a. n. 583.* Similiter per voces *de fide* intelligitur, objectum esse fide Divina credibile. Dixi etiam *ùt plurimùm*; quia ùt dicemus, aliquando facienda est exceptio.

Prob. jam assertio. De tali conclusione objectiva est certum, vel quod sit aliqua veritas particularis, contenta in universali relevata, vel quòd ejus subjectum sit realiter idem cum subjecto propositionis revelatæ: ergo etiam est de fide. prob. ant. vel una propositio revelata est universalis, & altera particularis, e. g. in hoc syllogismo: *Omnis homo est redemptus à Christo: S. Joannes Baptista est homo: ergo S. Joannes Baptista est redemptus à Christo:* ubi patet, in majore dari revelationem de omni homine universaliter redempto: in minore dari revelationem, quòd S. Joannes contineatur inter omnes homines, adeóque ejus redemptio sit veritas particularis, contenta in revelatione universali de redemptione omnium hominum, & consequenter ex dictis *n. 534.* sit de fide.

546. Et par est ratio, si una propositio latiùs, altera minùs latè pateat, licèt non sit particularis; quia eodem modo veritas

Digitized by Google

concluſionis, quæ non poteſt latiùs patere, quàm quælibet præmiſſa, erit veritas quaſi particularis, hoc eſt, minùs patens, contenta in latiùs patente. e. g. in hoc ſyllogiſmo: *Omnis clarè videns DEUM, eſt amicus DEI: ſed omnis martyr eſt clarè videns DEUM*: ergo *eſt amicus DEI:* ubi minor eſt reſtrictior, vel minùs patens veritas, & quaſi particularis reſpectu majoris; nam non ſoli martyres vident DEUM, ſicut non ſolus S. Joannes eſt homo: ſunt tamen inter videntes DEUM, & particularis claſſis videntium DEUM, ſicut S. Joannes eſt inter homines, & particularis homo.

547. Vel propoſitio revelata utraque eſt univerſalis, & æquè latè patens, e. g. in hoc ſyllogiſmo: *Omnis, qui venit in cælum, eſt prædeſtinatus: ſed omnis, qui moritur in gratia, venit in cælum: ergo omnis, qui moritur in gratia, eſt prædeſtinatus.* Et in tali caſu eſt omnino certum, quòd ſubjectum objectivum majoris, & ſubjectum objectivum concluſionis ſint realiter idem: quare prædicatum, quod revelatur de uno, etiam revelatur de altero realiter identificato (niſi ſit ſpecialis ratio faciendi exceptionem, qualis ùt plurimùm non eſt) conſequenter non minùs eſt de fide, quòd prædicatum conveniat uni, quàm alteri.

548. Et hoc contingit in ſyllogiſmo quocunque, non tantùm affirmativo, ſed etiam negativo, e. g. in hoc: *Nullus in peccato mortuus venit in cælum omnis impœnitens eſt in peccato mortuus: ergo nullus impœni-*

pœnitens venit in cælum: ubi *nullus in peccato mortuus*, & *nullus impœnitens*, manifestè debent esse idem; aliàs non daretur distinctio in tertio, sed à tertio, ex qua nihil infertur, ut nôrunt Summulistæ. Fortè dices, has ipsas conclusiones objectivas esse jam explicitè revelatas. Sed resp. etiamsi non essent de fide ratione revelationis explicitæ, essent tamen de fide ratione revelationis implicitæ: & si aliquæ sint veritates universales taliter deductæ, nec tamen explicitè revelatæ, de iis procedit nostra probatio: si nullæ forent, quæ non essent explicitè revelatæ, tamen vera esset assertio de veritatibus particularibus, quod sufficeret.

Nec dicas, nos superiùs dixisse, quòd DEUS, revelato uno objecto, vel prædicato, non eoipso revelet omnia alia realiter identificata; nam resp. in iis casibus semper dari specialem rationem excipiendi, ùt patet ex ipsis probationibus nostris: at talis ratio ùt plurimùm non est in casibus hujus conclusionis (aliquam exceptionem faciemus inferiùs in solutione objectionis tertiæ) ergo est disparitas. Et sanè, si DEUS prævideat, fore, ut hominibus certissimè innotescat, aliquid esse realiter identificatum alteri, & tamen explicitè de isto loquatur, censendus est (nisi specialis ratio obstet) etiam saltem implicitè loqui de illo.

549. Dico 5. Conclusio objectiva, deducta ex majore propositione universali revelata, & minore particulari naturaliter evidente, ùt plurimùm est de fide. Dixi, *ut plu-*

plurimùm; quia, ùt iterum in objectionibus ſolvendis dicemus, videtur aliquando facienda exceptio. Prob. concluſio. Quando major eſt de fide, & minor evidens, ſufficienter conſtat, quòd veritas concluſionis contineatur in veritate majoris univerſalis revelatæ: ergo.

550. Sic quando dico: *Omnis homo eſt redemptus à Chriſto: Socrates eſt homo: ergo eſt redemptus à Chriſto*: cùm major ſit univerſalis revelatio de redemptione, extendens ſe ad omnes homines: & minor evidenter oſtendat, Socratem eſſe partem illius collectionis, ſcilicet hominum, ad quam totam ſpectat redemptio: ſufficienter conſtat, eam revelationem ſe etiam ad Socratem extendere, adeóque eſſe de fide, quòd Soctates ſit redemptus.

551. Et in hoc caſu evidentia naturalis de Socrate homine non eſt motivum aſſerendi, eum eſſe redemptum, ſed tantùm eſt applicatio motivi, ſeu facit, ut agnoſcatur, dari revelatio etiam de ejus redemptione. Ad ſummum ea evidentia eſt motivum extrinſecum, vel mediatum, ſicut motiva credibilitatis, applicantia teſtimonium DEI, ad affirmandam religionis Catholicæ veritatem.

552. Dixi: *ſi minor eſt evidens;* nam, ſi hæc non eſſet evidens, aut ſaltem valde certa, non ſufficienter conſtaret, quòd locutio Divina, ad ejus objectum ſe extenderet. Imò, ſi quis ex ignorantia, vel ſtupiditate negaret minorem, etiam per ſe evidentem,

tem, & consequenter etiam talem conclusionem, non propterea esset hæreticus, saltem in foro interno; quia tunc non esset ei sufficienter applicata revelatio, e. g. si quis negaret, Saul, vel Ruth, esse redemptos à Christo; quia putaret non fuisse homines, sed illum vulpem (nam hanc hebraicè significat) & istam fuisse plantam odoriferam.

553. Suspectus tamen talis esse posset in foro externo de hæresi; quia negans conclusionem in syllogismo legitimo, maximè in categorico, censetur negare aliquam ex præmissis: atqui non facilè judicatur aliquis negare propositionem evidentem, quæ rapit intellectum ad assensum, sed aliam, quæ non ità rapit, sicut non ità rapiunt propositiones de fide: adeóque talis posset suspectus esse, an non propositionem de fide negaret, quod esset hæreticum.

554. Dico 6. Si major universalis est naturaliter nota, minor autem particularis de fide, conclusio objectiva non est semper de fide. ità Suarez *de fide disp. 3. sec. 11. n. 5. Valentia tom. 3. disp. 1. q. 1. punct. 2. §. diligenter*, aliique. Prob. In tali casu non necessariò veritas conclusionis est à DEO revelata: ergo neque necessariò est de fide. prob. ant. tum negativè; quia non potest probari, tum positivè.

555. E. g. in hoc syllogismo: *Omnis volucris, quæ non fuit à DEO primò producta, nata est ex ovo: sed corvus in arcæ Noë est volucris, quæ non fuit à DEO primò*

Digitized by Google

producta: ergo corvus ille natus est ex ovo: ubi conclusio non est revelata, neque de fide; nec enim per revelationem, per quam habemus, corvum fuisse in arca Noë, etiam revelata est ejus nativitas.

556. Non tamen propterea nego, sæpe posse contingere, ut talis conclusio objectiva sit de fide, e. g. in hoc syllogismo: *Omnis homo est animal rationale: Christus est homo: ergo Christus est animal rationale*: in quo tamen, uti & in similibus syllogismis, conclusio non est de fide ideo; quia est deducta ex una præmissa universali naturaliter nota, & altera particulari de fide: sed quia per revelationem minoris implicitè jam revelatur etiam conclusio; nam revelato homine, ùt dictum *n.* 533. revelatur essentia, seu definitio objectiva, scilicet animal rationale.

557. Dico 7. Conclusio objectiva, deducta ex una præmissa de fide, & alterâ tantùm probabiliter vera, non est de fide. Prob. Objectum, quod non proponitur ùt certò revelatum à DEO, non est credibile fide Divina: atqui talis conclusio est tale objectum: ergo. minor est clara; nam omnis conclusio sequitur debiliorem partem, maximè quoad certitudinem, vel incertitudinem: adeóque talis conclusio non est certò revelata, sed tantùm probabiliter. Major etiam non potest negari, maximè post damnatam ab Innocentio XI. hanc propositionem 21. *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem, stat cum notitia solùm probabi-*

li

Digitized by Google

li revelationis, imò cum formidine, quæ quis formidet, ne non sit locutus DEUS. Confir. Si talis conclusio esset de fide, multis certum esset de fide, quòd essent in statu gratiæ: sed hoc est falsum ex Tridentino *sess. 6. c. 9.* ergo. prob. ma. est de fide hæc major universalis: *Omnis, qui rite percepit sacramentum pœnitentiæ, est in statu gratiæ:* & multis piis hominibus est valde probabilis hæc minor: *Sed ego rite percepi sacramentum pœnitentiæ*; quia valde probabile est, ministrum fuisse verum sacerdotem, & adhibuisse legitimam formam, & intentionem: ac tales homines attulisse debitam dispositionem: ergo, si probabilitas ista sufficeret, esset de fide conclusio: *Ergo sum in statu gratiæ.*

558. Addendum, hucusque dicta à conclusione quarta, restricta fuisse ad conclusiones deductas in syllogismis categoricis. Si quis quærat, quid sentiendum de conclusionibus syllogismorum non categoricorum. Resp. non universaliter tales conclusiones esse necessariò de fide; quia, si in conclusione tantùm aliquid infertur ratione connexionis cum alio, in præmissis revelato, & quidem ratione connexionis tantùm naturaliter cognitæ, vel cognitæ quacunque certitudine non sufficienti, non statim tale objectum conclusionis censendum est revelatum; unde, sicut in Logica dicitur, talium syllogismorum bonitatem optimè ostendi, si reducantur ad syllogismos categoricos bonos, ità etiam dico, optimè

posse

poſſe diſcerni, an concluſio ſit de fide, vel non, ſi tales ſyllogiſmi reducantur ad ſyllogiſmos categoricos: & tunc juxta aſſertiones ſuprà poſitas de concluſione in ſyllogiſmis categoricis res determinetur.

559. Hoc tamen etiam dici poteſt, quòd, ſi ſyllogiſmus ſit disjunctivus, & utraque præmiſſa ſit de fide, etiam concluſio, legitimè illata, ſit de fide; quia etiam in humanis, ſi quis duas tales præmiſſas dicat, & dein unam neget, cenſetur dicere alteram. e. g. dicens: *Semper, vel dies, vel nox eſt: nunc autem non eſt nox:* cenſetur ſatis dicere: *Nunc eſt dies.* Pariter, cùm revelatum ſit, quòd omnis homo, adeóque etiam S. Petrus, veniat vel in cœlum, vel in infernum: & ex altera parte etiam revelatum ſit, quòd S. Petrus non ſit in inferno, ſufficienter etiam ſinè alia revelatione credi poſſet, eum eſſe in cælo.

Similiter in ſyllogiſmo conditionali, ſi major conditionalis eſt revelata, & minor, quæ conditionem purificat, etiam eſt revelata, ſufficienter quoque eſt revelata concluſio: e. g. in his præmiſſis: *Si quis per martyrium Chriſtum confeſſus fuerit coram hominibus, confitebitur eum Chriſtus coram Patre ſuo: atqui S. Stephanus per martyrium Chriſtum confeſſus eſt coram hominibus:* ſufficienter jam eſt implicitè revelata concluſio: *ergo Chriſtus confeſſus eſt S. Stephanum coram Patre ſuo:* poſſetque concluſio hæc credi, etſi nulla alia magis explicita revelatio, neque per traditionem, neque per alium modum, haberetur.

tur. Certè inter homines, si quis tales duas præmissas loqueretur, censeretur sufficienter locutus esse etiam conclusionem.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

560. OB. 1. contra 1. concluſ. DEUS revelans objectum, non propterea revelat etiam ejus partes metaphyſicas, vel genus, & differentiam, aut definitionem objectivam: ergo. prob. ant. DEUS revelans e. g. quòd detur calor, non eo ipſo revelat, quòd detur diſgregans heterogenea, & congregans homogenea: hæc eſt definitio caloris: ergo. Reſp. diſt. ant. DEUS revelans objectum non propterea revelat partes metaphyſicas, genus, & differentiam &c. quoad ſtatum objectivum, vel etiam quoad conceptum certum, & evidentem. neg. ant. quoad omnem ſtatum intentionalem, ſeu conceptum dubium, vel tantùm probabiliter verum. conc. ant. & neg. conſ. ad prob. om. vel conc. ant. neg. conſ.

561. Dixi, DEUM loqui more quaſi humano, ſeu accommodando ſe intelligentiæ hominum, circa uſum vocum, atque ſignorum; unde quando dicit aliquod objectum, dicit id, prout homines idem ſolent dicere, qui, dum aliquid dicunt, volunt utique ſignificare eſſentiam rei, & ſtatum ejus objecti-

ctivum, ùt ſuprà diximus: item volunt dicere, quòd detur illud, quod terminis apertè idem ſignificantibus indicatur: e. g. quando dicunt, dari hominem, dicere volunt, etiam dari animal rationale, vel compoſitum ex anima rationali, corpore, & unione; quia apertè idem ſunt: & ſi quis dicentem, quòd aliquis homo ſit in templo, interrogaret, an ibi ſit aliqua anima rationalis, & corpus ei unitum, videretur quaſi terminos non intelligens.

562. At verò, quando dubium eſt, an talis conceptus huic rei conveniat, vel tantùm eſt probabile, quòd ei conveniat, non ſtatim homines volunt, hunc conceptum dicere; quia poſſent falſum dicere: conſequenter etiam DEUS non cenſetur talem conceptum revelare: itaque, cùm definitio caloris ſuprà allata, ſit dubia, vel tantùm probabilis, non cenſetur eam DEUS revelaſſe. Aliud eſt de definitione hominis, quæ eſt apertiſſima, & clariſſima.

Neque dicas. Ergo, quando definitio eſt tantùm probabilis, verificantur contradictoria de definitione, & definito; nam hæc objectio ſpectat ad Logicam & præciſiones objectivas. Reſpondeo breviter. Revelatur objectum ſub conceptu uno, nempe definiti, & non ſub altero, nempe definitionis: ſicut homo cognoſcitur à longè ſub ratione animalis, non autem ſub ratione rationalis. Diſcrimen tantùm eſt, quòd inter animal, & rationale, detur diſtinctio rationis ratiocinatæ: at verò inter definitum, & definitio-

tionem, tantùm detur distinctio rationis ratiocinantis : quæ tamen sufficit ad conceptus saltem quoad claritatem diversos, adeóque ad similiter diversas revelationes.

563. Sed neque videtur dicendum, quòd in tali casu definitio, si reipsâ vera sit, attamen nobis tantùm sub dubio, vel per solam probabilem notitiam cognita, à DEO quidem reveletur, nobis tamen hæc non sufficienter, aut proximè applicetur, adeóque non sit quidem proximè credibilis, attamen sit remotè credibilis, e. g. suprà adducta definitio caloris; non, inquam, videtur hoc dicendum, saltem tunc, quando non videtur credibile, eam revelationem aliquando magis applicandam.

Ratio est. Cùm nemo unquam DEUM tale objectum loquentem intelligat, cur id loquatur? cur ponat revelationes, quæ nemini unquam proximè applicatæ fuerunt, & verosimiliùs nemini unquam applicabuntur? nec enim unquam Ecclesia definiet, quòd calor sit qualitas disgregativa heterogeneorum, & congregativa homogeneorum &c. Aliud enim est, quòd DEUS aliquando aliquam veritatem universalem dicat, cujus partes inclusæ necdum omnes sunt proximè applicatæ, quas tamen suis temporibus Ecclesia definiendo applicabit : aliud est, quòd DEUS dicat veritatem aliquam, quæ hucusque nulli applicata est, & verosimiliùs nulli unquam applicabitur.

Si tamen contendas, quòd casu quo definitio talis, vel res aliqua alia, nunc probabi-

babiliter tantùm cognita, ſit vera, & prævideatur ſuo tempore definienda, DEUS jam nunc eam loquatur, ne dici debeat, Eccleſiam aliquando condere novas revelationes, nil dicis contra nos; quia tantùm ſequitur, quòd concluſio, nunc tantùm dubiè, vel probabiliter cognita ùt revelata, poſſit ſuo tempore certò cognoſci ùt talis, & tunc credi: nondum autem poſſit credi ſtante dubio, vel habita ſola probabilitate de illa: quod libenter concedimus.

564. Ob. 2. contra 2. concluſ. Si DEUS revelando veritates univerſales revelaret etiam particulares, in iis contentas, tunc iſta propoſitio: *Socrates eſt redemptus à Chriſto:* eſſet revelata: atqui non eſt revelata: ergo. prob. mi. ſi eſſet revelata redemptio Socratis, tunc eſſet certior redemptio Socratis, quàm ejus exiſtentia: ſed hoc non poteſt dici: ergo. prob. ma. de redemptione Socratis conſtaret ex revelatione Divina: de ejus exiſtentia conſtaret tantùm ex communi fama, & traditione hiſtoricorum: ſed revelatio Divina eſt longè certior, quàm illa fama, aut traditio: ergo. mi. ſuperior etiam prob. exiſtentia ſupponitur ad redemptionem: ergo hæc non poteſt eſſe certior illâ.

Reſp. 1. Fors poſſet negari, quòd redemptio Chriſti ſupponat exiſtentiam redempti: certè quoad ſufficientiam ad redimendum, paſſio Chriſti ſe extendit ad omnes poſſibiles homines: quamvis quoad actualem influxum, vel deletionem peccati originalis

ginalis fortè supponat existentiam, vel jam actualem, vel certè actuandam, seu futuram, Sed (ùt permittatur cursus argumento) cm. ma. neg. mi. ad prob. duplex est responsio. Quidam negant majorem, & dicunt, ipsam existentiam Socratis credi per eundem actum, quo creditur ejus redemptio, idque confirmant ex eo; quòd propositiones affirmativæ in materia contingenti affirment etiam existentiam subjecti; talis autem propositio est actus fidei dicens: *Socrates est redemptus à Christo:* adeóque dicunt, redemptionem Socratis, creditam per actum fidei, esse quidem certiorem, quàm sit ejus existentia, affirmata tantùm per actum naturalem, propter famam, & traditionem historicorum: non verò redemptionem esse certiorem, quàm sit existentia etiam credita, per eundem actum fidei cum redemptione.

565. Sed inprimis hæc regula Summulistica non potest intelligi de quolibet prædicato contingenti; nam defacto vera est hæc propositio contingens, & affirmativa: *Antichristus est redemptus: Antichristus est cognitus:* quin tamen Antichristus existat. Unde regula illa tantùm intelligitur de prædicato actualis exercitii, vel formæ physicæ actualiter denominantis, adeóque inhærentis. Dein difficulter possunt hi auctores, rationem dare; quare non etiam hæc propositio: *Socrates existit:* sit de fide; nam juxta ipsos propositio: *Socrates est redemptus*: facit implicitè hunc sensum copulativum: *Socrates existit, & est redemptus:*

quæ propoſitio copulativa eſt de fide: & non tantùm una, ſed utraque ejus pars: adeóque non eſt ratio; quare non etiam quælibet pars ſeorſim ſit de fide, & poſſit credi.

566. Sanè, ſi exiſtentia Socratis poteſt credi in complexo cum ejus redemptione, debet eſſe abſolutè revelata: adeóque poteſt etiam credi ſeorſim, éſtque etiam ſeorſim ſumpta de fide; ſicut quando *Gen. 2. v. 7.* revelatur hæc veritas, ſeu propoſitio copulativa: *Formavit igitur Dominus DEUS hominem de limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ:* non tantùm utrumque membrum conjunctim, ſed etiam diviſim, eſt de fide: ſcilicet, & quòd DEUS hominem ex limo formaverit, & quòd vitam inſpiraverit. & quando *verſu præced. ſeu 6.* revelatur: *Fons aſcendebat è terra, irrigans univerſam ſuperficiem terræ*: non tantùm conjunctim, ſed etiam diviſim, eſt vera quælibet pars hujus revelationis, nempe, & fontem aſcendiſſe è terra, & hujus ſuperficiem irrigâſſe. Jam verò dicere, quòd propoſitio: *Socrates exiſtit*: ſit de fide, eſt difficillimum, ùt patebit ex objectione ſequenti.

567. Reſpondent itaque alii, & meliùs. neg. mi. ad prob. iterum neg. mi. Aliud eſt, quòd exiſtentia non minùs verè debeat à parte rei exiſtere; nam veritas objectiva ſtat in indiviſibili: aliud, quòd non minùs debeat nobis eſſe certa; nam certitudo capit magis, & minùs. Si non verè exiſteret Socrates, non poſſet ſupponi ejus exiſtentia, nec ad

reve-

revelationem, nec ad actum fidei, ùt est clarum: attamen potest supponi existentia, etiamsi non sit ità firmissimè nobis certa, uti certa est per actum fidei redemptio, modò indubitanter à nobis sciatur, vel cognoscatur.

Dico *certa nobis*; nam DEO omnia, quæ scit, aut supponit, sunt æqualiter certa, ratione omniscientiæ suæ; unde, licèt talia non revelet, quia, ùt ad objectionem sequentem dicemus, jam nota supponit, potest ea ad suam revelationem, optimè, & prudentissimè supponere. Nobis autem non omnia, quæ supponuntur ad revelationem, vel ad actum fidei, debent esse æquè certa, ac est actus fidei, vel objectum per fidem creditum: & sic præsupponitur ad actum fidei applicatio revelationis per motiva credibilitatis, quæ antecedenter non sunt tam certa, ac ipsa revelatio, & actus fidei; hic enim est firmior, ùt patet ex propositione 19. ab Innocentio XI. damnata: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in seipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum, ad assensum impellentium:* adeóque etiam potest supponi notitia, licèt non ità certa de existentia Socratis, ad actum fidei de ejus redemptione.

568. Accedit, quòd, quando revelatur Socrates redemptus, absolutè immediatè reveletur tantùm redemptio existens, & non Socrates: sicut, quando revelatur redemptus Antichristus, revelatur tantùm absolutè existens ejus redemptio, & non

ipſe; ùt enim jam dictum *n. 565.* in his propoſitionibus non neceſſariò affirmatur exiſtentia ſubjecti. Jam verò redemptio Socratis, & ejus exiſtentia, non ſunt idem, ſed ad ſummum ſunt metaphyſicè connexa (quod pro nunc omittitur) ut autem diximus, revelato aliquo objecto, non revelantur neceſſariò omnia metaphyſicè connexa cum illo; hinc etiam in noſtro caſu non neceſſariò revelatur exiſtentia Socratis, ſed hæc tantùm ſupponitur antecedenter nota: adeóque hæc veritas: *Socrates exiſtit*: nec eſt de fide, nec creditur. Hactenus dicta majorem lucem accipient ex ſolutione objectionis ſequentis.

569. Ob. 3. contr. 5. concluſ. Si concluſio objectiva, deducta ex majore revelata, & minore naturaliter evidente, eſt de fide, tunc omnis veritas naturaliter evidens, e.g. etiam iſta: *Nunc exiſtit dies*: eſt de fide: hoc non poteſt admitti: ergo. prob. ma. fiat hic ſyllogiſmus: *Omne, quod nunc eſt exiſtens, ſcitur à DEO eſſe nunc exiſtens: ſed nunc dies eſt exiſtens: ergo à DEO ſcitur dies nunc eſſe exiſtens*: in hoc ſyllogiſmo major univerſalis eſt de fide: minor eſt naturaliter evidens: ergo juxta noſtram aſſertionem concluſio objectiva eſt de fide.

Jam fiat alter ſyllogiſmus: *Omne, quod à DEO ſcitur, eſſe nunc exiſtens, nunc exiſtit: ſed à DEO ſcitur, dies eſſe nunc exiſtens: ergo nunc dies exiſtit*: in hoc ſyllogiſmo utraque præmiſſa eſt de fide: ergo etiam concluſio objectiva, ſeu veritas naturaliter

turaliter evidens primò posita. Et quod probatum est de ista veritate, potest eodem modo probari, de quavis alia veritate naturaliter evidente, scilicet, eam sciri à DEO, & omne scitum à DEO ità se habere, prout scitur ab ipso.

570. Hæc objectio satis molesta est: retorqueri tamen aliquatenus potest in adversarios. Hac ratione quævis veritas naturaliter evidens, saltem erit objectum conclusionis Theologicæ; non enim potest simpliciter negari, conclusionem, deductam ex una præmissa de fide, & altera naturaliter evidente, esse conclusionem Theologicam, cujus oppositum est erroneum: quod etiam non potest dici de qualibet veritate naturaliter evidente: quis enim dicat, eum, qui negaret, nunc esse diem, admittere errorem circa fidem? Quæcunque autem solutio hujus retorsionis, vel difficultatis circa conclusionem Theologicam, ab adversariis data fuerit, serviet etiam nobis, circa actum fidei, vel objectum de fide. In forma. neg. ma. ad prob. conc. conclusionem primi syllogismi esse de fide; nam etiam hanc diem nunc existentem sciri à DEO, est satis revelatum, nempe implicitè in majore universali: nego autem, conclusionem secundi syllogismi esse de fide.

571. Dices 1. Secunda conclusio est deducta ex duabus propositionibus, seu præmissis revelatis: ergo etiam est revelata, adeóque, juxta dicta in superioribus conclusionibus, est de fide. Resp. me, priusquam proba-

rem illas concluſiones, jam dixiſſe, videri faciendam aliquando exceptionem: & certè propter hanc ipſam rationem, ne ſcilicet omnes veritates naturaliter evidentes debeant dici, eſſe de fide (quod eſſet valde paradoxum, & à nemine admiſſum) debet aliqua exceptio fieri.

Itaque excipimus, & dicimus, concluſiones, ſeu veritates deductas ex duabus præmiſſis de fide, vel majore univerſali de fide, & minore particulari naturaliter evidente, non fore de fide tunc, quando eæ concluſiones, ſeu veritates, jam præſupponi debent eſſe notæ ante ipſum aſſenſum præmiſſarum, vel ſaltem unius ex præmiſſis, ità, ut non poſſit aſſenſus præſtari præmiſſis, niſi jam priùs præſtitus fuerit concluſioni, vel certè hujus veritas jam fuerit priùs nota; tunc enim non debet cenſeri revelatio præmiſſarum etiam eſſe revelatio concluſionis.

572. Cujus rei ulterior ratio etiam eſt iſta. Sicut homo aliquod objectum, quod explicitè non dicit, non cenſetur dicere implicitè (quamvis illud ex aliis dictis inferri poſſit) ſi illius notitia jam neceſſariò præſupponitur, ad veritatem aliorum explicitè dictorum: ità quoque DEUS illud objectum, quod explicitè non revelat, neque revelat implicitè, cujus notitia jam neceſſariò præſupponitur, ad veritatem explicitè revelatorum.

Et ratio ulterior pro utroque dicto, tam DEI, quam hominis eſt; quia talis dictio, vel reve-

revelatio objecti hujus jam priùs noti, nisi habeatur alius finis, quàm præcisè notitia objecti, videtur superflua: certè non necessaria: adeóque meritò negatur, quamdiu non efficaciter probatur. Alii dicunt, talem revelationem involvere circulum vitiosum; nam ideo esset de fide, nunc diem existere; quia DEUS scit: & ideo DEUS sciret; quia dies existit: sed sufficit mihi ratio prior. Quòd autem veritas conclusionis jam essentialiter præsupponatur nota ad assensum præmissarum, seu saltem ad assensum minoris, est clarum; ideo enim DEUS scit, diem existere, quia existit: certè nos non scimus, id DEUM scire, nisi quia scimus, diem existere.

573. Ex his ulteriùs infero, quòd, si veritas conclusionis jam ità præsupponatur nota ad assensum præmissarum, talis conclusio objectiva neque videatur esse conclusio Theologica strictè dicta, cujus scilicet oppositum sit error circa fidem; nam non videtur esse talis error, præcisè negare, hunc diem existere. Dixi, *conclusio objectiva*; nam conclusio formalis, deducta ex talibus præmissis formalibus, præsertim, si se reflectat in præmissas objectivas, non potest negari, saltem quoad objectum formale, sinè errore circa fidem, quia negarentur præmissæ. Similiter solvenda est objectio, qua dicitur, cuique revelatam esse suam existentiam, eámque esse de fide; eoquòd cuique revelata, adeóque de fide sit, propria ipsius redemptio à Christo facta, quæ supponit exi-

ſtentiam; nam eodem modo reſpondetur, ad revelationem de redemptione jam ſupponi notitiam de exiſtentia; ideo enim ſcitur, aliquis eſſe actualiter à Chriſto redemptus; quia ſcitur exiſtens pro aliqua temporis differentia.

574. Dices 2. Si dicta hucuſque ſubſiſtunt, non poteſt credi Divina authoritas per modum concluſionis objectivæ: hoc eſt falſum: ergo. prob. ma. ad omnem actum fidei auctoritas Divina præſupponitur, ùt aliunde nota: ergo juxta nos non poteſt credi. Reſp. neg. ma. ad prob. neg. ant. non enim ſupponitur nota authoritas DEI ad omnem actum fidei, ſicut ſupponitur exiſtentia diei ad hunc actum, ſeu præmiſſam: *DEUS ſcit, hunc diem exiſtere*; nam jam per aliquem antecedentem actum priùs debet eſſe nota exiſtentia diei; aliàs non poſſum affirmare, DEUM ſcire eam exiſtentiam diei. At non antecedenter ad præmiſſas debet jam affirmari authoritas DEI: nec, ut habeam præmiſſas, ex quibus inferam authoritatem DEI, debeo jam neceſſariò prævièaffirmare authoritatem Divinam: ſed hanc affirmo, nempe in identitate in tertio per ipſas præmiſſas.

575. Dein non nego, quòd DEUS poſſit aliquando, talem veritatem naturaliter evidentem revelare, (quia multæ veritates naturaliter evidentes in Sacris Scripturis revelatæ ſunt, e. g. quòd homines moriantur: quòd ſol luceat: quòd dies, & nox, & anni tempora, ſibi ſuccedant &c.) præſertim non ne-

go,

go, quòd DEUS id possit, si habeat alium finem, quàm præcisè notitiam objecti: vel, si sint tales circumstantiæ, in quibus talis veritas non necessariò supponatur antecedenter nota ad assensum præmissarum: vel, si obstinatè id contendas, omittam etiam, quòd DEUS absolutè possit, revelare veritatem taliter præsuppositam.

Nego autem, DEUM quascunque veritates ità præsuppositas (de quibus *n. 571.*) implicitè revelâsse, aut eas nunc esse de fide: quamvis, si DEUS eas revelare vellet, possent esse de fide. At verò auctoritatem suam, sive infallibilitatem in cognoscendo, & dicendo, DEUS in S. Scriptura sæpe revelavit, etiam in circumstantiis, in quibus prævia notitia ejusdem authoritatis non fuit ità necessaria ad assensum præmissarum: adeóque est lata disparitas.

576. Dices 3. Si conclusio: *Dies existit:* deducta ex suprà memoratis præmissis de fide, non est de fide, ruunt probationes quartæ & quintæ conclusionis nostræ: hoc admitti non potest: ergo. prob. ma. in hoc stant illæ probationes, quòd DEUS, revelans propositionem universalem, clarè cognoscat particulares in ea contentas, & has revelet: vel quòd subjectum conclusionis, sit idem cum subjecto propositionis majoris, aut alterius de fide: vel saltem in eo subjecto includatur; adeóque, quidquid revelatur de uno, reveletur etiam de altero, juxta principium Logicum *Dictum de omni:* sed hæc omnia ruunt, ùt patet consideranti: ergo.

Resp. neg. ma. ad probationem disting.

majorem. in hoc ſtant illæ probationes, quòd DEUS revelans propoſitionem univerſalem, particulares in ea contentas cognoſcat, & revelet: & quòd omne dictum de ſubjecto præmiſſæ, e.g. majoris, dicatur etiam de ſubjecto concluſionis; quando adeſt ratio dicendi, quòd DEUS propoſitiones particulares velit revelare, & quòd, quidquid revelat de uno ſubjecto, velit etiam revelare de altero. conc. ma. quando non adeſt talis ratio, ſed potiùs ratio dicendi, quòd non velit revelare. neg. ma. & diſt. ſic. mi. neg. conſ.

577. Revelatio externa, de qua hîc loquimur, cùm ſit ens creatum, poteſt eſſe perfectior, vel minùs perfecta pro libitu DEI; unde poteſt hic, per eam revelare plura, vel pauciora, clariùs, vel obſcuriùs, confusè, vel diſtinctè: adeóque poteſt intendere, vel manifeſtationem etiam veritatum particularium, vel tantùm manifeſtationem alicujus veritatis univerſalis in confuſo: quid autem ex his duobus velit, ſæpe debet aliunde colligi. In caſibus quartæ, & quintæ concluſionis, videtur DEUS ſaltem ùt plurimùm (ſic enim limitantur eæ concluſiones) velle manifeſtare veritates particulares, adeóque has loqui. Et hujus ratio eſt; quia aliàs deberet admitti contra communem, quòd Eccleſia conderet novas revelationes: item, quòd non eſſet cuique de ſe in particulari credibile fide Divina, ſe eſſe redemptum à Chriſto: quòd in peccato moriens, ſit damnandus, aut, quòd in gratia moriens, ſit ſalvandus &c. quæ ibi deduximus. At, quòd in caſu objectionis

DE-

DEUS velit tantùm, manifestare aliquam veritatem universalem, neque intendat revelare veritates particulares, ratio sumitur partim ex eo, quòd istud non probetur, partim ex hoc ipso absurdo, quòd omnes veritates evidentes deberent esse de fide.

578. Jam quod spectat ad principium: *Dictum de omni:* verissimum id est, in hoc sensu, quòd prædicatum, dictum de termino universali, conveniat etiam particulari sub illo contento, & de hoc per legitimam consequentiam possit inferri: sicut in casu objectionis legitimè infertur: *Nunc dies existit.* At illud principium non est accipiendum in hoc sensu, quòd, si quis loquatur universale, loquatur etiam particularia contenta; nam, cùm locutio pendeat ab intentione loquentis, potest quis velle, manifestare veritatem universalem in confuso, quin velit manifestare omnes veritates sub ea contentas, adeóque quin velit eas loqui: imò potest velle, ut audiens non veniat in notitiam veritatum particularium. vide dicta *à. n.* 538. Si autem DEUS non loquatur hanc propositionem: *Nunc dies existit:* etsi ea inferatur ex aliqua revelatione, non est in se revelata, adeóque non est de fide.

579. Dices. Si Ecclesia definiret, hunc diem existere, tunc DEUS hanc veritatem particularem revelâsset. Resp. inprimis non sequi, quòd DEUS eam revelâsset in ea universali: *Omne, quod DEUS scit existere, existit*; potuisset enim eam aliter, etiam immediatè revelare. Si autem Ecclesia definiret,

quòd

quòd in ea universali DEUS hanc particularem revelâsset, facienda esset exceptio, & dicendum, quòd DEUS, non quidem omnia particularia, quæ scit existere, revelaverit, sed tantùm existentiam hujus diei. At non puto esse periculum, quòd Ecclesia sit istud definitura.

580. Ob. 4. Posset contingere, ut, quando major universalis est revelata, minor naturalis, sit moraliter quidem certa, attamen reipsa falsa: quo casu conclusio etiam erit falsa: ergo non poterit esse actus fidei, neque ejus objectum de fide. Resp. 1. nos in assertione posuisse minorem evidentem, adeóque veram. Resp. 2. om. totum. Assertio nostra solùm vult, quòd conclusio objectiva sit de fide, in casu minoris tantùm moraliter certæ, & simul veræ; nam, si vera non est, utique conclusio objectiva de fide non est. verbo. Dicendum est, in casu certitudinis moralis, non qualiscunque, sed positivæ, & ex valde gravibus rationibus haustæ, prudenter judicari, veritatem conclusionis contineri in veritate majoris revelatæ, adeóque etiam esse revelatam; hinc prudenter posse quemvis conari ad eliciendum actum fidei: & hunc, suppositò, quòd minor vera sit, Divino cum auxilio eliciendum: Si autem (ùt absolutè fieri potest) minor, & consequenter etiam conclusio, esset falsa, DEUS ad falsum actum supernaturali auxilio non concurret; itaque conatus ille carebit effectu, seu actu fidei: non tamen carebit

suo

ſuo merito: elicietur quidem actus, ſeu aſſenſus: ſed naturalis tantùm, & falſus.

ARTICULUS III.

An Fides Divina ſit diſcurſiva.

581. DIco 1. Actus Divinæ fidei non eſt neceſſariò diſcurſivus. ità communiſſimè omnes. Prob. concluſio negativè; quia probari nullatenus poteſt, actum fidei neceſſariò debere eſſe diſcurſivum; poteſt enim aliquis immediatè, per ſimplicem adhæſionem ad verbum DEI, abſque ulla illatione unius ex alio, credere aliquod myſterium: imò ordinariè ità fideles credunt. Ubi nota ex Logica, diſcurſum, propriè dictum, eſſe orationem, in qua unum ex altero infertur; unde debet unum eſſe medium, ſeu ratio, ex qua aliquid aliud infertur. *Diſcurſus formalis* ſtat in tribus, vel ſaltem duabus propoſitionibus, realiter diſtinctis, ſcilicet *majore*, *minore*, & *conſequentia*, vel ſaltem *antecedente* & *conſequente*. Dico *ſaltem*; quia aliqui dubitant, an detur enthymema in mente: major, & minor, vel antecedens, debent, pro priori naturæ antecedere conſequentiam, & illuminare intellectum, ut agnoſcat connexionem objectivam in tertio, & ex hac inferat identitatem inter ſe in concluſione.

582. *Diſcurſus virtualis* non eſt tantùm propoſitio quælibet cauſalis (nam etiam

DE-

DEUS potest formare propositiones causales, non tamen discursum virtualem, strictè dictum, nisi fiat quæstio de nomine) sed est propositio unica, habens tendentiam, æquivalentem antecedenti, & consequenti, ità, ut una pars, formaliter distincta ab altera, repræsentet identitatem in tertio, & quasi illustret intellectum, ad concipiendam, & inferendam alteram, seu identitatem inter se: simili ferè modo, quo in *tr. de DEO n. 555.* diximus, quòd cognitio DEI aliquo modo eminentiali illuminet ad volitionem cognitioni identificatam.

Dico *simili ferè modo;* nam in discursu virtuali dantur imperfectiones, quæ non dantur in cognitione, vel volitione Divina: & præsertim datur ista, quòd discursus virtualis præsupponat duas apprehensiones, realiter distinctas, unam objecti formalis, alteram objecti materialis, quarum prior illuminet ad concipiendam secundam. Unde, si in hoc sensu stricto sumatur discursus virtualis, non video, cur actus fidei semper debeat esse discursus virtualis; nam sufficit actui fidei, si sit propositio causalis: nec videntur credentes, semper identitatem in tertio, pro priori rationis cognoscere, sed simul testimonium DEI, & ipsum mysterium, tanquam causam, & effectum, ùt fit in aliis propositionibus tantùm causalibus.

583. Dico 2. Potest tamen absolutè actus fidei esse discursivus, formaliter, & virtualiter. ità Vasquez, Lugo, Hurtado, Medina, Becanus, Arriaga, Ripalda, Mastrius, Hau-

Haunoldus, Platelius, & alii, maximè Recentiores. Probatur. Non eſt ulla implicantia in hoc, quòd aliquis antecedenter pro priori naturæ, per præmiſſas duas, vel unam, cognoſcat revelationem DEI, de aliquo myſterio factam, & ab hac cognitione illuſtretur, ad inferendum in conſequentia actum fidei de illo myſterio: e. g. hæc propoſitio: *Omne, quod DEUS dixit, eſt veriſſimum*: non tantùm eſt veritas naturaliter cognoſcibilis, & cognita: ſed etiam eſt revelata, ſeu revelatio in Scripturis frequens: poteſt ergo ex ea, & ex altera revelata, fieri ſyllogiſmus: e. g. *Omne, quod DEUS dixit, eſt veriſſimum: ſed DEUS dixit, Verbum eſſe incarnatum: ergo Verbum eſt incarnatum*: vel poteſt fieri tantùm enthymema: *DEUS dixit, Verbum eſſe incarnatum: ergo Verbum eſt incarnatum*: in quo diſcurſu concluſio poteſt eſſe actus fidei; nihil enim obeſt.

Noto tamen, ad hoc, ut non tantùm præmiſſæ ſint actus fidei, ſed etiam concluſio, neceſſe eſſe, ut concluſio ſe reflectat in præmiſſas objectivas, & ſic intrinſecè attingat objectum formale; quamquam enim probabilis ſententia quorundam philoſophorum ſit, concluſionem non ſemper ſe debere in præmiſſas objectivas reflectere, poteſt tamen id ſæpe, imò fors ſæpiſſimè fieri; neque enim defendere volo ullo modo, quòd præmiſſæ, unà cum concluſione, non attingentes intrinſecè teſtimonium DEI, ſimul ſumptæ, conſtituant integrum actum fidei, conſtitutum ex pluribus partibus realiter diſtinctis.

584.

584. Ob. 1. Juxta SS. Patres, fides non est inquisitiva: ergo nec discursiva. Confir. 1. Fides Angelorum est ejusdem speciei cum nostra: sed illa non est discursiva: ergo nec nostra. Confirm. 2. Habitus fidei non posset influere in præmissas: ergo præmissæ non possent esse actus fidei: atqui deberent etiam esse actus fidei: ergo. prob. ant. non est idem habitus principiorum, & conclusionum: ergo, si habitus fidei influeret in conclusionem, quæ esset actus fidei, non posset influere in præmissas, quæ sunt principia ejusdem actûs. prob. etiam mi. subsumpta. præmissæ deberent esse certiores conclusione: atqui in via non datur actus certior actu fidei; ergo præmissæ deberent esse actus fidei; aliàs non essent æquè certæ, multò minùs certiores, quàm conclusio.

Resp. dist. ant. fides non est inquisitiva, hoc est, curiosè investigans, & examinans mysteria. conc. ant. non est inferens unum ex alio. neg. ant. & cons. De hac subtilitate scholastica SS. Patres non erant soliciti. Ad 1. confirm. dist. ma. Fides Angelorum est ejusdem speciei cum nostra in consideratione Theologica. conc. ma. in consideratione physica. neg. ma. & om. mi. neg. cons. Sicut est ejusdem speciei Theologicæ actus fidei, sive credatur verbo DEI scripto, sive tradito, sive hac, sive alia ratione applicato; quia datur idem motivum, seu testimonium DEI, ità etiam, sive fides discurrat, sive non, est ejusdem speciei Theologicæ; quia etiam manet idem motivum, ùt inferiùs dicemus pluribus.

585.

585. Ad 2. confirm. neg. ant. ad prob. diſt. ant. non eſt idem habitus principiorum, & concluſionum, ſi loquamur de habitibus naturalibus. conc. vel om. ant. ſi loquamur de habitibus ſupernaturalibus. neg. ant. & conſ. vide dicta *n. 167.* Dein etiam probatio minoris ſubſumptæ eſt falſa; nam ſaltem in ſupernaturali diſcurſu ſufficit, præmiſſas eſſe æquè certas, nec debent eſſe certiores concluſione; nec certitudine formali (cùm non minùs tales concluſiones, quàm præmiſſæ proveniant à lumine ſupernaturali, & nitantur teſtimonio Divino) nec certitudine adhæſionis; cùm intellectus utriſque æqualiter adhæreat.

Imò etiam in naturalibus non video, quare neceſſariò debeant præmiſſæ eſſe certiores concluſione; nam, cùm poſſit ſæpe idem, quod nunc eſt antecedens, in alio diſcurſu eſſe conſequens, & viciſſim (e. g. poſſum nunc dicere: *Dies eſt: ergo ſol adeſt:* & poſtea: *Sol adeſt: ergo dies eſt*) non video, cur debeat antecedens eſſe certius conſequente. Si autem per firmiùs alicui adhærere nihil aliud intelligatur, quàm adhærere illi, tanquam affirmationi motivi, propter quod etiam adhæretur alteri, poteſt quoque in hoc ſenſu dici, quòd in actu fidei diſcurſivo adhæreatur firmiùs præmiſſis, quàm concluſioni.

586. Ob. 2. Si fides eſt diſcurſiva, non nititur ſolo teſtimonio Divino, ſed etiam illa veritate naturali: *Quæcunque ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe:* ſed hac ve-

ritate niti non poteſt: ergo. prob. mi. ſi aliqua fides, ſeu actus fidei, niteretur iſta veritate, tunc differret ſpecie Theologica ab aliis actibus fidei, non nixis illa veritate: & inſuper non eſſet magis certus, quàm illa veritas naturalis (concluſio enim ſequitur debiliorem partem) neutrum poteſt admitti: ergo. Reſp. neg. ma. non enim actus fidei deberet eſſe diſcurſus ad regulas Logicas factus, aut attendere, ad illud principium, vel niti illo: ſed deberet præcisè attendere ad connexionem objectivam teſtimonii Divini, & myſterii per id revelati: ſicut Logici dicunt, quòd quis abſque Logica artificiali in rebus obviis poſſit diſcurrere. Illa autem connexio objectiva realiter aliud non eſt, quàm ipſum teſtimonium DEI, ſecum afferens certitudinem de veritate myſterii, à ſe dicti. Quare realiter non habet ullum aliud, nec inadæquatum motivum, actus fidei diſcurſivus, quàm habeat actus fidei non diſcurſivus.

587. Nec dicas, connexionem illam, ſeu, quod idem eſt, bonitatem conſequentiæ objectivæ, oſtendi per lumen naturale, adeóque diſcurſum niti illo lumine naturali. Reſp. enim, etiam ipſum teſtimonium poſſe cognoſci cognitione naturali, ſed hoc non ſufficere; unde, ſicut in ordine ad fidem teſtimonium DEI poteſt, & debet proponi per illuſtrationem ſupernam, ità etiam poteſt, & debet illa connexio, vel bonitas conſequentiæ objectivæ, per talem illuſtrationem proponi. Dicere autem, quòd ſit impoſſibilis repræſentatio ſupernaturalis connexionis

ob-

objectivæ, & conſequenter, quòd ſit impoſſibilis omnis diſcurſus ſupernaturalis, planè eſt nimium, & gratis dicere: cur enim non poſſit eſſe diſcurſivus actus prudentiæ ſupernæ, vel actus ſapientiæ, aut ſcientiæ ſupernæ? quales habitus dari, habetur ex Sacra Scriptura *Iſai. 11. v. 2.* ubi dicitur de Chriſto: *Requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ, & intellectûs, ſpiritus conſilii, & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis.* Et de hoc ſpiritu ſcientiæ, ſive de hac ſcientia Chriſto infuſa, loquitur S. Thomas *3. p. q. 11. art. 1.* & poſtea *art. 3. in corp.* expreſsè ait, eam ſcientiam in Chriſto fuiſſe diſcurſivam.

588. Ob. 3. Juxta nos non poſſet dari diſcrimen, inter actum fidei, & concluſionem Theologicam: atqui debet inter iſta duo dari diſcrimen: ergo. Reſp. neg. ma. Multipliciter differunt inter ſe iſta duo. Primò. Concluſio Theologica poteſt inferri ex una propoſitione revelata, & altera naturaliter evidente: e. g. in hoc ſyllogiſmo: *Omnis volucris habet ſtomachum: ſed corvus in arca Noë eſt volucris: ergo habet ſtomachum:* non ità poteſt inferri actus fidei; nam actus ex talibus præmiſſis illatus, non eſt actus fidei: etiamſi, (ùt ſuprà *num. 549. & ſeq.* diximus, poſſe contingere) objectum, ſeu concluſio objectiva, eſſet de fide; nam etiam objectum de fide, ſive fide Divina credibile, poteſt utique attingi per alium actum.

Secundò. Etſi utraque præmiſſa fuerit à

DEO revelata, tamen concluſio Theologica ùt talis, non nititur ſola DEI authoritate, & revelatione: ſed potiùs pro motivo habet ipſas veritates revelatas, ſeu objecta materialia jam credita, & per priores actus fidei jam affirmata, ex quibus hîc,& nunc, concluſionem infert: teſtimonium autem DEI tantùm habet pro objecto mediato, ac remoto: ſaltem non exigit, id habere pro objecto proximo. e. g. in hoc ſyllogiſmo: *Omnis impius eſt DEO inviſus: ſed Judas eſt impius: ergo eſt DEO inviſus*: motivum concluſionis non eſt teſtimonium DEI, has veritates revelantis: ſed ſunt ipſæ veritates jam priùs creditæ. At verò actus fidei debet niti immediatè ſola authoritate DEI revelantis.

589. Unde non poteſt actus fidei inferri ex aliis præmiſſis, quàm ex iis, quæ formaliter affirmant teſtimonium DEI, e. g. actus fidei diſcurſivus ſic tendit: *Omne, quòd DEUS revelavit, eſt verum: ſed DEUS revelavit incarnationem: ergo eſt vera*; ſi enim alia veritas, licèt revelata, ponatur in præmiſſis, e. g. *Omnis homo eſt redemptus à Chriſto: ſed S. Joannes eſt homo: ergo eſt redemptus à Chriſto:* talis concluſio formalis non eſſet actus fidei; quia, licèt concluſio objectiva, ſeu objectum concluſionis formalis, ſit de fide, ſeu objectum fidei, per alium actum credibile, tamen aſſenſus, hac ratione ei præſtitus, non eſt actus fidei; quia non nititur immediatè revelatione Divina: ſed eſt tantùm actus concluſionis Theologicæ.

Nec

Nec dicas, talem actum ſaltem mediatè niti teſtimonio DEI; hoc enim non ſufficit; nam actus virtutum non ſpecificantur ab objectis formalibus mediatis, ſed ab immediatis, ùt patet in actu imperato; hinc, cùm concluſio Theologica non debeat immediatè niti teſtimonio DEI, eſt ſatis diſcriminata ab actu fidei.

Tertiò. Concluſio Theologica non debet niti ſolo teſtimonio Divino, ſed poteſt etiam niti principio illo: *Quæcunque ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe:* vel illo: *Dictum de omni: dictum de nullo:* item poteſt niti evidentia naturali alterius præmiſſæ, quæ tamen, ùt dictum eſt ſuprà *n. 551.* non eſt motivum actûs fidei, ſed tantùm applicatio motivi. Quòd autem in ſenſu latiori aliquando etiam actus aliquis fidei poſſit dici concluſio Theologica, nihil eſt abſurdi; quia tantùm intelligitur, actum fidei diſcurſivum eſſe concluſionem, ſeu diſcurſum de DEO, vel rebus Divinis, vel à DEO revelatis, elicitum.

590. Dices. Ergo non erit actus fidei ille, quem adduximus *n. 583. Omne, quod DEUS dixit, eſt veriſſimum; ſed dixit, Verbum eſſe incarnatum: ergo eſt veriſſimum, Verbum eſſe incarnatum;* nam major etiam eſt principium naturaliter notum, & non eſt revelatio, ſed tantùm veritas revelata. Reſp. diſt. illatum. non erit actus fidei, ſi illa major tantùm affirmetur, ùt veritas naturaliter cognita. conc. illatum. ſi affirmetur ùt revelatio. neg. illatum. Illa veritas uti-

que naturaliter etiam poteſt cognoſci; cùm lumine naturæ ſit evidens: at ſic non ſufficit ad actum fidei; hinc dixi *n. 583.* quòd illa veritas ſit non tantùm naturaliter cognoſcibilis, ſed etiam ſit revelatio in Scripturis ſat frequens.

Rurſus illa veritas poteſt etiam accipi, ùt actus fidei priùs elicitus: & nec ſic ſufficit ad inferendum actum fidei, qui non debet niti prævio actu fidei; nam & hic eſt aliquid purè creatum. Tandem poteſt conſiderari illa veritas ùt revelatio; quia revera ſæpe continetur in Scripturis: & ſic in majori poteſt quis aſſentiri ipſi propter ſe ipſam, & in concluſione alteri etiam propter ipſam: & hoc requirimus, ut concluſio ſit actus fidei. Quòd ſi dicas, iſtud rarò contingere, adeóque rarò contingere, ut actus fidei ſit diſcurſivus: non eſt contra nos, qui tantùm dicimus, eum eſſe poſſibilem.

591. Ob. 4. In diſcurſu præmiſſæ formales debent eſſe cauſa concluſionis: atqui actus fidei præcedentes, qui deberent eſſe præmiſſæ, non poſſunt eſſe cauſæ alterius actûs fidei ſubſequentis: ergo hic non poteſt eſſe concluſio. Reſp. diſt. ma. præmiſſæ formales debent eſſe cauſa diſpoſitiva, vel fortè aliquo modo phyſica concluſionis. om. ma. cauſa objectiva, ſeu objectum formale illius. neg. ma. & ſic diſt. mi. neg. conſ. Præmiſſæ formales nec in diſcurſu naturali ſunt cauſa objectiva; nam longè communiùs negatur à Logicis, concluſionem ſe reflectere in præmiſſas formales; unde nec

actus

actus fidei, qui eſſet concluſio, deberet ſe reflectere in alios præcedentes actus fidei, tanquam in objectum, eósque habere pro motivo, etiam tantùm inadæquato: ſed haberet pro objecto adæquato ſolam revelationem Divinam.

An autem præmiſſæ formales eſſent cauſa aliqua phyſica concluſionis, adeóque præcedentes actus fidei cauſa ſequentis, parùm refert; nec enim propterea in ſenſu Theologico differrent ſpecie actus fidei, qui eſſent præmiſſæ, & actus fidei, qui eſſent concluſiones: ſicut non differunt actus ab habitu eliciti ab aliis actibus, productis per concurſum omnipotentiæ extrinſecùs applicatæ in defectu habitûs. Quando autem S. Thomas *q. 14. de veritate, quæ eſt de fide. a. 1. in corp.* ait, differre fidem, & concluſionem ſcientificam in eo; quòd in ſcientia intellectus rapiatur ad aſſenſum, ex collatione, & cogitatione principiorum: e-contra in fide intellectus debeat determinari à voluntate: non eſt nobis contrarius; nam & nos dicimus, intellectum neceſſitari in evidentibus, non autem in fide obſcura.

592. Ob. 5. Actus fidei debet eſſe liber: atqui concluſio, conceſſis præmiſſis, non eſt libera: ergo actus fidei non poteſt eſſe concluſio. Reſp. diſt. ma. Actus fidei debet eſſe liber libertate mediata. conc. ma. liber libertate immediata. ſubdiſt. quoad ſpeciem. neg. ma. quoad exercitium. om. ma. & diſt. mi. concluſio non eſt libera libertate immediata. om. mi. mediata, ſaltem

in præmiſſis. neg. mi. & conſ. Dixi cum multis in Logica, intellectum, conceſſis præmiſſis probabilibus, non eſſe neceſſitatum ad concluſionem, ſaltem quoad exercitium: licèt ſit neceſſitatus quoad ſpeciem: quod ſi verum eſt, etiam non erit intellectus neceſſitatus ad concluſionem fidei; cùm præmiſſæ tunc quoque ſint obſcuræ. Si neges eam ſententiam, dic, actum fidei ſaltem liberum eſſe mediatè, eatenus, quatenus poteſt intellectus aſſentiri præmiſſis, vel non, & conſequenter etiam concluſioni: quæ libertas ſufficit ad meritum, ùt dixi *tract. de actibus humanis à n. 151.*

593. Ob. 6. Quando intellectui proponitur evidenter credibile teſtimonium DEI, & objectum teſtificatum, tunc voluntas eſt expedita, ut ſtatim imperet unum indiviſibilem aſſenſum utrique: ergo non imperat diſcurſum formalem per plures actus; ad quid enim hæc multiplicatio entium? Reſp. Etſi hoc ſæpius fiat, non eſt neceſſe, ut ſemper fiat; ſicut etiam in naturalibus ſæpe proponitur objectum materiale, & formale, ita, ut utrumque per unam indiviſibilem propoſitionem cauſalem affirmetur: at id non fit ſemper; aliàs nec daretur naturalis diſcurſus. Poteſt ergo pro priori proponi tantùm revelatio Divina, ut intellectus de ea dubitare prudenter non poſſit, ſed eam omnino poſſit affirmare: quin tamen pro eo ſigno naturæ jam proponatur authoritas DEI, & conſequenter connexio cum myſterio revelato: quo caſu primùm pro ſigno poſteriori

poterit

poterit assensum mysterii tanquam conclusionem inferre: imò homines rudes, etiam apprehensa authoritate Divina, fortè tamen in eodem signo nondum agnoscunt connexionem cum mysterio: adeóque primùm pro posteriori per actum distinctum huic assentiuntur.

594. Ob. 7. Juxta nos, qui concessis præmissis in syllogismo negaret consequentiam, esset hæreticus: sed hoc non videtur dicendum: ergo. Confir. Qui in prima sua conversione primò affirmaret authoritatem DEI per præmissas, & casu impediretur ab actu conclusionis, jam vi præmissarum subijceret intellectum Divinæ auctoritati: ergo juxta nos acquireret habitum fidei: consequens est falsum; quia habitus fidei non infunditur adultis, antequam actus proprius illius sit elicitus: ergo. Resp. Hæc objectio, non tam impugnat hanc assertionem, quàm superiùs positam, quòd scilicet conclusio objectiva sit de fide: sed quidquid de hoc sit, retorqueo argumentum, in conclusione Theologica, qua infertur, e. g. Christum esse DEUM; nam qui in hac negaret consequentiam, eodem modo esset hæreticus. in forma. dist. ma. si negaret tantùm consequentiam formalem, seu bonitatem syllogismi artificialem, esset hæreticus. neg. ma. si negaret consequentiam objectivam. conc. ma. & dist. sic mi. neg. conseq.

Ad confir. Vel talis primò conversus affirmaret authoritatem DEI per actus fidei,

vel tantùm per alias præmissas. Si secundum: neque posset inferri ex istis actus fidei, nec talis acquireret habitum fidei; quia hic non infunditur ante actum proprium fidei: nec etiam sufficit quælibet subjectio intellectûs ad fidem; aliàs, si post piam affectionem impediretur actus fidei, deberet tamen habitus infundi. Si primum: rursus est quæstio inter doctores, an habitus fidei infundatur ante gratiam, vel non: si non infunditur, res iterum est clara: si infunditur, & quidem post quemvis actum fidei, etiam tali infundetur: si autem exigitur certus actus, e. g. de DEO ùt existente, remuneratore, vel punitore, non infundetur. Ex his dist. 1. cons. & mi. subs. ac neg. ult. cons.

QUÆSTIO II.

De Objectis Materialibus Fidei in Specie.

ARTICULUS I.

Quæ sint credenda necessitate medii, vel præcepti.

595. DIco 1. Ad salutem necessarius est adultis necessitate medii aliquis actus fidei formalis, seu nixus immediatè, & intrinsecè authoritate DEI loquentis. ità omnes, adeò, ut Suarez *de fide disp. 12. sec. 2. n. 5.* dicat, hoc non posse absque errore in fide negari. Loquor autem in conclusione de actu

actu fidei; nam de habitu aliunde certum est, eum in hac providentia esse necessarium necessitate medii, adeò, ut sinè eo nemo salvetur; nemo enim salvatur sinè gratia, cui semper habitus Theologici, & morales infusi, sunt conjuncti. Probatur autem concluſio 1. ex multis Scripturæ textibus, quos vide apud eundem Eximium *cit. modò ſection. n. 6.* maximè verò ex illo *ad Hebr. 11. v. 6. Sinè fide autem impoſſibile eſt placere DEO.* Tridentinum etiam *ſeſſ. 6. c. 7.* ait de fide: *Sinè qua nulli unquam contigit juſtificatio.* & *c. 8.* ait: *Fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis, ſinè qua impoſſibile eſt placere DEO.* Idem fusè asserunt SS. Patres, Auguſtinus, Leo, Fulgentius, aliſque apud Suarez *loc. modò cit.*

Dico 2. Non ſufficit fides tantùm naturalis, aut latè dicta. Prob. Eſt damnata propoſitio 23. ab Innocentio XI. *Fides latè dicta, ex teſtimonio creaturarum, ſimilíve motivo, ad juſtificationem ſufficit:* ergo requiritur fides ſtrictè dicta, ſeu quæ reſolvitur in teſtimonium DEI, & non in teſtimonium creaturarum, vel ſimile motivum inferius. Ulteriùs S. Paulus, poſtquam *ad Hebræos. 10. v. 38.* dixit: *Juſtus autem meus ex fide vivit:* ut explicet, de quali fide loquatur, ſtatim ſubjungit *c. 11. v. 1. Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium:* adeóque loquitur de fide ſupernaturali, & ſtrictè dicta, quæ ſcilicet eſt fundamentum ſpei ſupernaturalis;

turalis; hujus enim fundamentum est fides præstita revelationi, seu testimonio DEI, nobis æterna bona, & seipsum possidendum promittentis: & fides, quæ tendit in ea, quæ nondum apparent: de qua etiam fide paulò post addit Apostolus, sinè ea impossibile esse placere DEO.

Sed & Tridentinum *sess. 6. can. 3. de justificatione*, sic definit: *Si quis dixerit, sinè præveniente Spiritûs Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit*: ergo loquitur de fide supernaturali. Dum autem idem Concilium *ead. sess. 6.* agens de modo præparationis ad justificationem, ait, quòd eatenus homines ad eam disponantur, quatenus sunt *credentes, vera esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt*, planè indicat fidem, quæ requiritur, non esse qualemcunque latè dictam, sed nixam revelatione Divina.

596. Dico 3. Actus fidei ità necessarius est adultis, ut per se debeat elici reipsa, nec sufficiat elicitus in voto. ità cum communissima Suarez *cit. disp. 12. de fide sec. 2. n. 12.* Dixi *per se*; nam, si per accidens fieret, ut infans baptizatus abstraheretur inter barbaros, inter quos nihil de religione audiret, & aliquo exiguo tempore vivens post rationis usum, nihil contra legem naturalem graviter peccaret, atque sic moreretur, videntur Suarez, *ibidem n. 16.* Lugo, & Maurus, censere, talem non ùt adultum,

tum, sed ùt quasi infantem probabiliter salvandum. Prob. conclusio hac ipsâ communissima auctoritate doctorum, qui textus Scripturæ explicant, de actu fidei reipsa elicito. Insuper doctores advertunt, Christum *Marci 16. v. 16.* dixisse: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*: postea autem de sola fide subjunxisse: *Qui verò non crediderit, condemnabitur*: & ex his Domini verbis inferunt, magis necessariam esse fidem, quàm baptismum: cúmque hic sit necessarius, saltem in voto, illam necessariam esse reipsa. Iidem advertunt, S.Paulum *ad Hebr. 11*, ubi probat, fide justificatos fuisse Patres antiquos, semper afferre exempla fidei reipsa elicitæ, & non tantùm habitæ in voto.

597. Confir. 1. ex Haunoldo *l. 3. tr. 1. c. 8. n. 386.* Si sufficeret fides in voto, tunc fides omnium articulorum fidei esset eodem modo necessaria (nam omnium fides est necessaria in voto, éstque medium institutum ad salutem, adeóque omnium fides est necessaria necessitate medii in voto) sed hoc est falsum: ergo fides aliquorum debet esse necessaria necessitate medii reipsa, & non tantùm in voto. mi. est clara; nam omnes Theologi faciunt discrimen inter articulos fidei, dicúntque, aliquorum fidem esse magis necessariam, quàm aliorum: & vel maximè necessariam esse fidem articuli de DEO remuneratore, cujus fidei necessitatem specialiter commendat S. Paulus *ad Hebr. 11. v. 6.* dum ait: *Credere enim oportet accedentem ad DEUM; quia est, & inquiren-*

rentibus ſe, remunerator ſit. Nec Theologi tantùm volunt dicere, fidem unius articulli eſſe magis neceſſariam, quàm alterius, neceſſitate præcepti: ſed etiam eſſe magis neceſſariam neceſſitate medii. videri etiam poteſt Suarez *de fide diſp. 12. ſec. 2. n. 12.*

598. Dico 4. Fides explicita DEI, non tantùm ùt exiſtentis, ſed etiam ùt remuneratoris ſupernaturalis, eſt adultis neceſſaria neceſſitate medii. ità omnes, maximè poſt Innocentium XI. damnantem hanc propoſitionem *22. Non niſi fides unius DEI neceſſaria videtur neceſſitate medii, non autem explicita remuneratoris.* Infertur etiam hæc concluſio ex textibus, paulò antè citatis, quibus dicitur, credi debere de DEO, quòd ſit, & quòd remunerator ſit: item, fidem eſſe ſubſtantiam rerum ſperandarum, ſcilicet à benignitate DEI remuneratoris. Ubi notat Suarez *diſp. 12. de fide ſec. 3. n. 8.* omnes auctores intelligere remuneratorem ſupernaturalem; quia ùt talis eſt fundamentum ſpei, quæ tendit ad ſupernaturalia.

599. Ulteriùs notat idem Eximius *cit. diſp. 12. de fide ſec. 3. n. 3.* poſſe per fidem credi in DEUM verum, licèt per ignorantiam inculpabilem aliquid falſum de illo per alium actum cogitetur; nam ruſtici ex invincibili ignorantia ſæpe aliquid affingunt DEO, quod ei non competit: imò Theologi etiam circa prædicata DEI, maximè contingentia, ſibi contrarii ſunt: altera igitur eorum

pars debet falsi aliquid de eo opinari. Verum igitur DEUM credit, qui eum sub tali conceptu credit, ut discernat eum ab omni creatura, & insuper credat, eum esse ens summè perfectum, primum rerum omnium principium, summè sapiens, omnipotens, omniscium, cui summus cultus, & summa fides debetur. Per remuneratorem autem intelligitur DEUS summè providus, & justus, qui cuique juxta merita sua reddit mercedem: quin etiam veniam, gratiam, atque beatitudinem, dare paratus est: econtra etiam ipsum offendentibus, infligere pœnas. Addo hic obiter, dici, DEUM cognosci *ùt objectum naturale*, quatenus cognoscitur sub prædicatis, quæ naturali lumine possunt cognosci: sub aliis verò prædicatis, quæ ex supernaturali tantùm illustratione agnoscuntur, dicitur, cognosci *ùt objectum supernaturale*.

600. Dico 5. Fides explicita mysterii SS. Trinitatis, vel Incarnationis Christi, aut Christi redemptoris, reipsa habita, probabiliter non est necessaria necessitate medii, quamvis sit necessaria necessitate medii saltem in voto, sicut baptismus, ùt rectè Suarez *de fide disp. 12. sec. 4. n. 18.* Conjungo utrumque mysterium; quia de utroque videtur esse par ratio: nec potest rectè intelligi unum sinè altero, ùt consideranti facilè patet. Conclusionem hanc tenent Suarez *de fide. disp. 12. sec. 4. n. 11.* Haunoldus *l. 3. tr. 1. c. 8. n. 406. & 407.* Illsung *tr. 3. disp. unica art. 1. n. 32.* Lugo *de fide disp. 12.*

sec.

sec. 4. n. 91. (ubi ait, hanc esse inter nostros recentiores communem) & alii multi apud Layman *l. 2. tr. 1. c. 8. n. 5.* qui hanc sententiam saltem æquè probabilem censet.

Prob. conclusio 1. negativè ; quia tam gravis necessitas, nec ex Scripturis, nec ex Patribus, nec ex alio medio, potest ostendi ; nam loca, aut testimonia Scripturæ, vel Patrum, quæ adducuntur, ad summum probant necessitatem medii in voto. Prob. 2. etiam aliqualiter positivè. Ut argumentatur Suarez, non possunt omnes articuli fidei simul tradi: ponatur ergo catechumenus, qui, postquam credidit, DEUM esse , & supernaturalem remuneratorem esse, atque attritionem de peccatis elicuit, incidat subitò in morbum, & defectum sensuum, aut amentiam: talis planè debet baptizari: ergo debet, salutem posse consequi absque explicita reali fide in Christum. Pariter, siquis in sylvis nihil de Christo audîsset: at legem naturalem servâsset: postea autem illuminaretur, ut agnosceret DEUM supernaturalem remuneratorem: cur talis non posset, DEUM supernaturaliter super omnia diligere, & salvari? Certè dicere, DEUM tales casus non permissurum, est gratis id dicere: sicut etiam dicere, DEUM semper talem illuminaturum quoque de Christo, est absque necessitate miracula multiplicare.

601. Dicere autem, DEUM tali homini non daturum auxilium, ad diligendum DEUM super omnia , quoad usque is priùs sit instructus de mysteriis SS. Trinitatis, aut incar-

incarnationis, non esset conveniens bonitati Divinæ; quia restringeretur benignitas DEI in lege nova; in antiqua enim lege, explicita fides de SS. Trinitate, aut de Christo, non fuit necessaria. Accedit, quòd talis homo in sylvis, qui non haberet occasionem discendi mysterium SS. Trinitatis, vel Incarnationis, quidquid faceret, justificari non posset: nisi prorsus miraculosè ei notitia de SS. Trinitate, & incarnatione ingereretur: quod DEUM semper facturum non probatur, eo ipso; quòd non probetur ea notitia necessaria. videri potest Suarez *cit. disp. 12. de fide. sec. 4. à n. 11.* ubi hanc rationem fusè deducit.

Aliud est, quòd DEUS in hac providentia nolit concurrere ad actum charitatis cum eo, qui tantùm credit DEUM esse, non autem credit esse remuneratorem: nam hoc probatur, tum ex omnibus illis rationibus, quibus probavimus, hanc fidem explicitam reipsa esse necessariam necessitate medii: tum etiam ex eo, quòd istud prædicatum DEI sit longè faciliùs agnoscibile, & consequenter facienti, quod est in se, non sit absconditum. Confirm. à Medina, Sa, & aliis. Inter Christianos videntur reperiri aliqui ità rudes, ut ista mysteria vero conceptu non videantur apprehendere, consequenter explicitè non credere: ergo. Et quid dicendum de mutis, & simul surdis, à nativitate, qui difficulter verum conceptum de his mysteriis edoceri possunt? nam per signa à verbis distincta vix, aut ne vix qui-

dem poterit ingenerari verus conceptus myſterii SS. Trinitatis, cui nihil in terris vel à longè eſt ſimile: & tamen, ſi iſti homines adulti ſint, fidem neceſſariam neceſſitate medii habere debent.

602. Dico 6. Neceſſitate gravis præcepti omnes fideles debent credere explicitè reipſa quoad ſubſtantiam, quæ in ſymbolo Apoſtolorum continentur. ità communis cum S. Thoma *2. 2. q. 2. ab art. 5. uſque ad 8.* & Suarezio *de fide diſp. 13. ſec. 4. n. 5.* Prob. Hanc fidem exigunt Concilia, Agathenſe, Bracharenſe, & Cabilonenſe, apud Haunoldum *l. 3. tr. 1. c. 8. controv. 5. n. 409.* & ſumitur ex *C. Baptizandos. 58.* & *C. Non liceat. 59. diſt. 4. de Conſecrat.* Ratio ulterior eſt; quia Chriſtianus debet ſaltem primaria capita ſuæ religionis explicitè credere: atqui iſta continentur in ſymbolo: ergo. Et videntur ſanè ideo Apoſtoli ſymbolum confeciſſe, ut fideles haberent compendium eorum, quæ nôſſe deberent.

603. Notandum autem 1. ex Suarez *de fide diſp. 12. ſec. 3. n. 1.* quòd *fides explicita* ſit duplex. Una eſt perfecta, atque diſtincta, per quam quis non ſolùm aſſentitur myſterio, ſed etiam ſcit, illud explicare, & aliquam ejus rationem reddere: quæ fides non requiritur ab omnibus; cùm non omnes ejus ſint capaces; nec rudes eam communiter habeant. Altera eſt minùs perfecta, per quam res in ſe, & ſub propria ratione creditur: cui opponitur *fides implicita*, vel *confuſa*, quæ ſcilicet aliquid credit, tanquam in alio univer-

versali materiali objecto contentum: & hanc fidem explicitam, circa mysteria in symbolo contenta dicimus, quoad substantiam esse necessariam necessitate præcepti.

Notandum 2. dici, ea debere credi quoad substantiam, hoc est, quoad principalia objecta (qualia videtur Haunoldus *l. 3. tr. 1. c. 8. n. 409.* velle inesse aliqua saltem singulis articulis) non tamen quoad ea, quæ sunt tantùm dicta tanquam accidentia, e. g. quòd Pilatus fuerit judex, qui Christum condemnavit. Disputant tamen adhuc doctores, quænam propriè dicenda sint spectare ad substantiam, quænam ad accidentia: sed hoc speculativè fusiùs examinare non videtur valde utile; cùm vix aliquid solidi possit statui, & in praxi utique fideles debeant instrui de omnibus, quæ in toto symbolo continentur.

604. Quæ autem debent explicitè credi, debent credi sub aliquo vero conceptu: sufficit tamen, si conceptus iste sit imperfectus; nec enim rudes, vel rustici, debent subtilitates quascunque intelligere. Sic e. g. debent fideles omnes credere, Christum esse DEUM, & hominem, nec esse duos Christos, vel duas personas: non autem debent credere, vel intelligere, quomodo humanitas unita sit hypostaticè Divinæ Personæ: debent credere carnis resurrectionem: non autem intelligere, quomodo ea contingat. Haunoldus. *l. 3. tr. 1. c. 8. n. 410.* censet, esse quoque gravem obligationem, ut quis sciat formare crucem, atque, hanc esse communem

nem doctorum: ipsum autem symbolum memoriâ tenere, quoad ipsa verba, non est saltem graviter præceptum, id, quod Suarez *de fide disp. 13. sec. 5. n. 8.* asserit, tanquam certum: qui etiam *sec. præc. seu 4. n. 12.* asserit, non constare sufficienter de præcepto gravi sciendi memoriter orationem Dominicam: quanquam utique valde turpe, & fors aliquando per accidens, saltem ratione scandali, graviter peccaminosa esse posset hæc negligentia, & ignorantia.

605. Dico 7. Debet quivis fidelis scire, vel nôsse ea sacramenta quoad substantiam, quæ ipse debet suscipere; unde quivis adultus fidelis, qui peccare potest, debet scire fructum, & obligationem, ac dispositionem necessariam, ad dignè recipienda sacramenta, baptismi, pœnitentiæ, & Evchariſtiæ; quia debet utique quivis nôsse ea, ad quæ dignè recipienda obligatur. Debet etiam quivis scire præcepta decalogi; nam hæc quivis debet observare. Non quidem requiritur, ut quis memoriter, & ordine verborum, ea recitare sciat: sed tamen requiritur, ut singulorum substantiam ità teneat, ut pro occasione sciat, hoc esse faciendum, vel fugiendum. Pariter etiam debet quivis nôsse præcepta Ecclesiæ, saltem prima quatuor, quæ quemvis concernunt: uno verbo: debet quivis necessitate præcepti nôsse ea omnia, quorum notitia ad vitam Christianè ducendam omnibus in communi necessaria est; cùm enim quivis teneatur ad vitam sic agendam, tenetur etiam ad procuran-

curanda media, ſinè quibus vitam debito modo agere non poteſt: inter quæ præcipuè eſt notitia dicta

606. Hactenus dicta pro fidelibus in genere, non ſufficiunt cuique in ſpecie, ùt eſt per ſe clarum; nam in ſpecie quilibet debet habere tantam notitiam myſteriorum, & etiam moralium præceptorum, quanta neceſſaria eſt ad rite fungendum officio ſuo, & vitam pro ſuo ſtatu piè, & juſtè, ſeu verè Chriſtianè ducendam, itémque actiones ſuas omnes rite peragendas. Unde, e. g. qui vult matrimonio jungi, debet ſcire hujus ſacramenti fructum, finem, & obligationem, ac diſpoſitionem, ad id recipiendum neceſſariam: & ſic de aliis. Item plura debet ſcire civis, quàm ruſticus: mercator, quàm alius, circa licentiam contractuum: plura item advocatus, & judex, quàm partes litigantes. Maximè autem debent præ aliis docti eſſe animarum paſtores, à quibus iſtæ normam vivendi debent accipere. Hinc gravis peccati rei ſunt, qui conſcii ſuæ inſcitiæ ſe gravibus negotiis temerè miſcent, & acceptant officia, quibus dein ex ignorantia culpabili malè adminiſtratis gravia damna in alios emergunt.

607. Dico 8. Non ſufficit, myſteria fidei ſemel credidiſſe: ſed debent per ſe, ex obligatione ipſius præcepti fidei, actus fidei ſæpius elici. ità defacto certa poſt Alexandrum VII. & Innocentium XI. qui damnaverunt propoſitiones hac de re varias: & inprimis Innocentius XI. hanc 65. *Sufficit*

illa myſteria ſemel credidiſſe. item 16. *Fides non cenſetur cadere ſub præceptum ſpeciale, & ſecundùm ſe.* item 17. *Satis eſt, actum fidei ſemel in vita elicere.* Rurſus Alexander VII. hanc 1. *Homo nullo unquam vitæ ſuæ tempore tenetur, elicere actum fidei, ſpei, & charitatis, ex vi præceptorum Divinorum, ad eas virtutes pertinentium:* quibus affines ſunt aliæ tres damnatæ ab Innocentio XI. ſcilicet 5. *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis DEI ſemel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.* & 6. *Probabile eſt, ne ſingulis quidem rigorosè quinquenniis per ſe obligare præceptum charitatis erga DEUM.* & 7. *Tunc ſolùm obligat, quando tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam, qua juſtificari poſſimus.*

608. Sed quæres, quoties igitur detur per ſe, ratione præcepti fidei, obligatio eliciendi actum fidei. Reſp. breviter, & ex occaſione hujus quæſtionis, de actibus omnium trium virtutum Theologicarum; cùm de omnibus tribus par ratio eſſe videatur. Inprimis, ùt ex propoſitione 6. Innocentii XI. infertur, non poteſt quis tales actus differre ultra quinquennium, & ſiquis id faceret, ſpeciali peccato, contra præcepta poſitiva harum virtutum, graviter peccaret: ſed nimis etiam laxum mihi videtur, quòd quis uſque ad quinquennium poſſit, eos actus differre; etſi enim oppoſitum necdum damnatum ſit, non ideo eſt verum, ùt Pontifex ipſe teſtatur, dum ſub finem Conſtitutionis ait, ſe damnan-

nando istas, non propterea alias propositiones approbare.

609. Dico itaque 9. Quivis fidelis tenetur per se, & sub gravi peccato, saltem semel intra annum, actum fidei, spei, & charitatis, elicere. ità Gormaz de actu charitatis *in tract. de charitate n. 106.* & par est ratio de actibus aliarum virtutum Theologicarum: imò major de actu fidei; cùm hic magis necessarius sit, ad vitam Christianam, & reliquarum virtutum exercitium, tanquam fundamentum omnis justitiæ. Prob. conclusio. Actus isti debent elici intra tale tempus, ut non possit dici, eos nimis diu differri, ne scilicet nimis diu obliviscamur DEI, non credendo: vel tantùm creaturas desideremus, & amemus, non sperando, nec amando creatorem, quod utique per se graviter indecens est: atqui, si actus isti differantur ultra annum, certè censèntur nimis diu differri, ùt in simili videtur sentire Ecclesia, quæ ideo confessionem, & Eucharistiæ sumptionem annuam præcipit; quia aliàs videretur nimis diu differri: ergo.

Nec dici potest, hanc obligationem annuam esse nimis gravem; eámque sufficienter non probari; nam sufficienter probatur ex ipsa sat manifesta indecentia ulterioris dilationis: dein gravis non est hæc obligatio: certè erubesceret quivis Christianus, si de se deberet fateri, quòd ipsi difficile accidat, semel intra annum elicere actum fidei, spei, aut charitatis: imò etiam videtur, quòd erubescere deberet, si diceret, sibi difficile esse,

aliquoties per annum talem actum elicere; unde in concluſione dixi *ſaltem ſemel*; nec enim negare velim, fors aliquanto ſæpius dari hanc obligationem.

610. Dico 10. Præceptum iſtarum virtutum etiam per ſe obligat, in initio, & fine vitæ moralis, ſeu uſûs rationis. Intelligenda autem eſt concluſio de initio, & fine vitæ moraliter ſumpto, ut ſcilicet ſub initium vitæ non diu differantur actus virtutum iſtarum: & circa finem vitæ, moraliter acceptum, ſeu quando videtur finis iſte moraliter adeſſe, iterum eliciantur. Hæc concluſio ità explicata, à nemine negatur, ùt etiam ait Suarez *diſp. 13. de fide ſec. 5. n. 6.* quia omnes admittunt, hominem ad iſtarum virtutum actus eliciendos teneri, in initio, & fine vitæ, moraliter ſumptis: quin imò ſunt auctores, qui hac obligatione non contenti, aſſerunt, hominem obligari ad eliciendos hos actus, ſtatim in primo phyſico inſtanti vitæ moralis, ſeu uſûs rationis: de qua re *num. ſequenti.*

Probatur autem iſta concluſio 1. hac ipſa communiſſima authoritate, ex qua ſæpius colligi debent præcepta Divina poſitiva, quæ DEUS liberè potuit ponere, vel non ponere. Probatur 2. ratione. Finis præceptorum, ad virtutes Theologicas ſpectantium, eſt, ut DEUM agnoſcamus, deſideremus, & diligamus, tanquam primum principium, & ultimum finem: ergo convenienter dicitur, quòd iſta præcepta obligent in principio, & fine vitæ; nam initium vitæ re-

reſpondet primo principio, & finis vitæ fini ultimo.

Confirm. Eſſet valde inordinatum, ſi quis evidenti credibilitate agnoſceret DEUM loquentem, & diutiùs differret ei aſſentiri, ſeu credere: itémque, ſi agnitum infinitum bonum non appeteret, ſed diu tantùm creata deſideraret: & par eſt ratio de amore, quem utique debet quilibet bono infinito, & agnito ùt tali: nec licet diu ſuum amorem ſolis inferioribus impendere, neglecta, vel ſepoſita ſuprema bonitate: ergo eſt obligatio, in principio vitæ moralis DEO credendi, in eum ſperandi, atque eum diligendi. Quod autem ſpectat ad obligationem in fine vitæ, datur etiam ratio à paritate deſumpta à SS. Euchariſtia, cujus ſumendæ præceptum obligat in articulo mortis. Ex quibus collige, eos, qui ad juvandos moribundos vocantur, inter primas curas habere debere, ut cum iis actus iſtarum virtutum eliciant.

611. Dico 11. Non eſt obligatio ſub gravi eliciendi actus virtutum Theologicarum, fidei, ſpei, aut charitatis, ſtatim in inſtanti phyſicè primo, aut phyſicè ultimo vitæ moralis. ità Sanchez *in præc. decal. l. 2. c. 35. n. 7.* Suarez *tom. 4. in 3. p. diſp. 11. ſec. 2. n. 14.* Vaſquez, Valentia, Azor, & plures alii. Probatur. Præceptum tam graviter, ſeu ſub pœna æterni ignis obligans, tam teneræ ætati impoſitum, & quidem ſtatim implendum, non videtur conſonum ſuavitati Divinæ providentiæ: ergo non da-

tur: ſaltem non eſt aſſerendum, niſi valde efficaciter probetur, quod non fit. Et par, imò major eſt ratio de ultimo inſtanti vitæ; quia tunc homo præ imbecillitate virium corporis, & animæ, ſæpe non eſt ampliùs phyſicè, & ſaltem ordinariè non eſt moraliter potens, tales actus elicere: ergo DEUS non impoſuit homini tam grave præceptum. Et puto, quòd quoad hanc partem concluſionis, ſeu ultimum phyſicum inſtans vitæ, omnes auctores facilè nobiſcum conveniant.

Confirm. 1. Omnes ferme pueri laborant invincibili ignorantia iſtius præcepti; cùm priùs nondum prædiți uſu rationis, nec potuerint de eo prudenter dubitare, nec in illud inquirere, nec etiam ab aliis, utpote rationis incapaces, illud diſcere: atqui non eſt cenſendus DEUS tale præceptum poſuiſſe, quod ſaltem ordinariè nemo, quem obligare deberet, ſufficienter ſcire poſſit: ergo. Confirm. 2. Ante illam quaſi vigiliam rationis, pueri ad nullum præceptum obligantur, nec ſunt capaces obligationis: ergo non ſtatim videntur à DEO tam arctè, & ſeverè obligari, præſertim, cùm nullus poſſit diſcernere primum phyſicè momentum, vel inſtans, conſequenter neque poſſit ex certa intentione illud præceptum implere,

612. Dico 12. Sæpius adhuc præceptum fidei (& idem eſt de præcepto ſpei, & charitatis) obligat per accidens, hoc eſt, non ratione ſui, ſed ratione accidentalis circumſtantiæ, e. g. quando tentationes contra fidem inſurgunt, quas quis judicat ſinè actu fi-

dei

dei à se vinci non posse. 2. quando fides exteriùs profitenda est, ne scilicet verba sint mendacia. 3. sæpe fides est necessaria ad actus aliarum virtutum præceptos ritè eliciendos. Addo tamen sub finem, non teneri aliquem ad actum fidei eliciendum toties, quoties ei articulus quidam sufficienter proponitur; nam modò tunc non contradicat, vel dubitet, potest abstrahere; aliàs deberet aliquis sæpe, dum studet, actus tales elicere, & à studiis impediri. Verùm omnes alias accidentales circumstantias, in quibus detur, vel non detur, obligatio ad actus virtutum Theologicarum eliciendos, pluribus examinare, nimis foret prolixum, & potiùs spectat ad Theologiam moralem, quàm speculativam.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

613. OB. 1. contra 1. 2. & 3. conclusionem. Potest elici actus charitatis ante actum fidei strictè dictum: sed per hunc potest aliquis salvari: ergo actus fidei strictè dictus, non est simpliciter necessarius, necessitate medii ad salutem. ma. prob. potest elici pia affectio supernaturalis post solam illustrationem supernaturalem: ergo etiam actus charitatis. Confir. Sufficit ad actus aliarum virtutum actus fidei tantùm virtualis, seu fidei ob-

objectivæ: ergo etiam ad actum charitatis: ergo non opus eſt actu fidei formalis. Reſp. neg. ma. ad prob. conc. ant. neg. conſ. Piam affectionem non poteſt præcedere actus fidei; unde debet ſufficere alia ſuperna illuſtratio: at verò actum charitatis poteſt præcedere actus fidei, & inſuper ex noſtris argumentis conſtat, DEUM ità ordinâſſe, ut non eliciatur actus charitatis ante fidem. Ad confir. neg. ult. conſ. quia non poteſt elici actus fidei virtualis, niſi priùs elicitus ſit actus fidei formalis, ùt conſtat ex dictis *n. 44.* unde hoc ſaltem evincitur, quòd non poſſit aliquis ſalutem conſequi, niſi elicuerit aliquando actum fidei formalis.

614. Ob. 2. Cornelius centurio *Actor. 10. v. 2.* dicitur *religioſus, ac timens DEUM*, antequam crediderit: ergo potuit etiam ſalvari ante fidem. Confir. Propoſitio damnata citata *n. 595.* poteſt explicari de fide tantùm naturali: ergo nihil ex ea probatur. Reſp. neg. ant. Cornelius habuit utique fidem in DEUM remuneratorem, quanquam necdum habuerit explicitam de Chriſto, de quo inferiùs. Certè Arauſicanum II. *can. 25.* ſic definit: *Unde manifeſtiſſimè credendum eſt, quòd & illius latronis, quem Dominus ad paradiſi patriam revocavit, & Cornelii centurionis, ad quem Angelus Domini miſſus eſt, & Zachæi, qui ipſum Dominum ſuſcipere meruit, illa tam admirabilis fides, non fuit de natura, ſed Divinæ largitatis donum.* Et utique Concilium loquitur de fide Cornelii

nelii ante adventum S. Petri; nam loquitur de ea, quam habuit, dum ad eum Angelus missus est: sicut de fide Zachæi, ante Christum hospitio exceptum; loquitur enim de ea fide, qua id meruit. Angelicus autem *2. 2. q. 10. art. 4. ad 3.* sic scribit. *De Cornelio tamen sciendum est, quòd infidelis non erat; alioquin ejus operatio accepta non fuisset DEO, cui sinè fide nullus potest placere: habebat autem fidem implicitam, nondum manifestata Evangelii veritate.* Ad confir. neg. ant. nam fuêre Catholici auctores, qui eam propositionem defenderant; hi autem utique de fide aliqua, seu illustratione supernaturali loquebantur; aliàs fuissent Pelagiani, vel Semipelagiani.

615. Ob. 3. contra 4. conclusionem. Potest amari DEUS, quin cognoscatur ùt remunerator, modò cognoscatur ùt summè amabilis: ergo sinè fide, de DEO remuneratore, potest elici actus charitatis: ergo sinè fide potest dari justificatio, & salus. Confir. 1. Amor, tendens in DEUM ùt remuneratorem, est tantùm amor concupiscentiæ: ergo non esset actus charitatis. Confir. 2. Sancti, quando ardentissimè DEUM amant, à pœnis, & præmiis, præscindunt: ergo. Resp. neg. ant. Vel ad amorem amicabilem requiritur, ut cognoscatur amicus redamans, adeóque remunerator: vel certè DEUS in hac providentia non vult concurrere ad actum amoris, nisi prævius aliquando fuerit actus fidei de DEO remuneratore, ùt jam insinuavimus *n. 601.* Ad 1. confirm. conc.

conc. totum. Amor charitatis non tendit in DEUM remuneratorem ùt motivum: ſed tantùm præſupponit fidem, de illo priùs elicitam, tanquam conditionem, ſaltem ex ordinatione Divina prærequiſitam.

Ad 2. confir. diſt. ant. Sancti, dum amant DEUM, præſcindunt ſæpe à præmiis. conc. vel om. ant. præſcindunt ſemper. neg. ant. & conſ. Non dicimus, quemlibet actum amoris debere præcedere fidem de DEO remuneratore: ſed dicimus primum actum charitatis (ſi per hunc homo omnium primò juſtificandus eſſet) non poſſe, ſaltem ex ordinatione Divina, elici ſinè prævio actu fidei de DEO remuneratore: quod noſtræ concluſioni ſufficit: quamvis neque ad omnes reliquos actus charitatis, ſaltem per longum tempus, DEUS velit concurrere ſinè priùs elicito actu fidei de DEO remuneratore; cùm homo etiam debeat ſæpius elicere actum ſpei, ad implendum præceptum ſpei: quod ſi implere nollet, actum charitatis elicere non poſſet.

616. Ob. 4. contra 5. concluſionem. Sæpius Scripturæ inculcant neceſſitatem fidei in Chriſtum: ergo hæc eſt neceſſaria neceſſitate medii. ant. prob. adducendo textus. ſic *ad Rom. 3. v. 22. Juſtitia autem DEI per fidem JEſu Chriſti in omnes, & ſuper omnes, qui credunt in eum. Ad Galat. 2. v. 16. Non juſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem JEſu Chriſti. Actor. 4. v. 12. Non eſt in alio aliquo ſalus; nec enim aliud nomen eſt ſub cælo datum hominibus,*

in

in quo oporteat nos salvos fieri. Joannis 3. v. 14. Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ità exaltari oportet filium hominis, ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat. Joannis 17. v. 3. Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum DEUM verum, & quem misisti JEsum Christum.

Respondent 1. quidam distinguendo duplicem fidem Christi: unam, quæ habet pro objecto Christum, & potiùs dicenda esset fides de Christo: alteram, quæ est ex meritis, & ex doctrina Christi: & hæc etiam est fides de DEO remuneratore, quæ est simpliciter necessaria. Resp. 2. neg. conseq. Testimonia hæc, si sumantur ad mentem adversariorum, ùt jacent, nimiùm probant, scilicet, quòd nemo sit salvandus, nisi post explicitam nominis JESU confessionem, vel, nisi oculis corporeis viderit Christum crucifixum: uti Judæi non sunt sanati, nisi post aspectum serpentem. Primus itaque, & secundus textus, intelligitur de fide ex meritis Christi, sinè qua non prosunt opera legis: vel, si tibi scrupulum in primo textu movet illud: *qui credunt:* dici potest, debere credi Christum, saltem implicitè, quatenus DEUS est remunerator per media sibi placita, inter quæ præcipuum est Christus, tanquam auctor, & causa meritoria omnis remunerationis. Nec tamen ex hac responsione sequitur, quòd fides in Christum non magis requiratur, quàm fides omnium aliorum mysteriorum; nam fides in Christum primariò requiritur necessitate præ-

præcepti: non autem ità primariò requiritur fides aliorum myſteriorum.

Tertius textus tantùm probat neceſſitatem præcepti, vel, ſi de mediis loquitur, loquitur de meritis Chriſti, quæ ſunt medium abſolutè neceſſarium ad ſalutem noſtram: non verò fides explicita de Chriſto. Quartus textus non petit omnimodam paritatem; aliàs, ùt dictum, deberemus Chriſtum corporaliter aſpicere: ſed tantùm vult, mortem Chriſti eſſe neceſſariam ad ſalutem hominum. Quintus probabiliùs loquitur de viſione beatifica DEI, & Chriſti filii DEI. Si de vita cauſali intelligatur, non intendit adſtruere omnimodam paritatem quoad neceſſitatem inter fidem utriuſque objecti.

617. Ob. 5. SS. Patres exigunt fidem explicitam de Chriſto: ergo. ant. prob. SS. Patres dicunt, Sanctos in Chriſtum ſperantes, & ipſum expectantes, ſalvandos eſſe: omnes ex fide Chriſti juſtificari: utrumque populum, ſcilicet antiquorum Judæorum, & ſecutorum poſtea Chriſtianorum, JESUM confeſſionis voce laudare: ſinè fide Evangelii nihil ſufficere: neminem etiam ante Chriſtum, ſinè fide in illum, coronam martyrii conſecutum fuiſſe &c. ergo. Reſp. diſt. ant. SS. Patres exigunt eam fidem, tanquam neceſſariam neceſſitate præcepti. conc. ant. tanquam neceſſariam neceſſitate medii. neg. ant. & conſ. ad prob. omnes illi modi loquendi non probant, quod adverſarii volunt; nam 1. ex illis, qui ſperant explicitè in Chriſtum, ſalvandi ſunt plures, ſed non ſoli. 2. o-

mnes

mnes ex fide Christi, hoc est, quæ ab ipso tradita est, & quam, saltem implicitè, quivis tenere debet, justificantur. 3. Populus uterque nomen JESU in cœlo unanimi voce laudabit; nam in terris id certè in antiquo testamento vix paucissimi fecerunt; & tamen non est credendum, neminem præter eos salvatum fuisse. 4. Fides Evangelii totius utique non est necessaria explicitè talis, sed tantùm talis implicitè. Adde, quòd S. Athanasius (ex quo hæc objectio fit) loquatur de iis, qui eam fidem, sufficienter propositam, noluerunt amplecti: adeóque tantùm loquatur de necessitate præcepti. 5. Licèt nulli consecuti sint martyrii coronam sinè fide explicita in Christum, potuerunt tamen sinè ista illam consequi, vel saltem aliâ viâ salvari.

Circa alios etiam SS. Patrum textus nota, eos valde convenienter explicari posse, vel de necessitate non negandi Christum, aut SS. Trinitatem: vel de fide Christi, non ùt objecti, sed ùt auctoris: hoc est, non ut Christus tanquam objectum per aliquem actum fidei explicitè credatur, sed tantùm, ut habeatur fides, aut doctrina, à Christo tradita: vel eos textus exponi posse de fide implicita, seu in voto: vel etiam de necessitate, non respectu cujusque fidelis, sed tantùm respectu Ecclesiæ, ad cujus conservationem medium necessarium est fides explicita in Christum.

618. Ob. 6. S. Thomas nobis adversatur; nam *in 3. dist. 25. q. 2. art. 2. quæsti-*

uncula 2. in corp. ait: *Post adventum Christi, quia jam mysterium redemptionis impletum est, & corporaliter, & visibiliter, & prædicatum, omnes tenentur ad explicitè credendum. Et si aliquis instructorem non haberet, DEUS ei revelaret, nisi ex sua culpa remaneret.* & *q. 14. de veritate (quæ est de fide) art. 11. in corp.* ait: *Tempore verò gratiæ omnes majores, & minores, de Trinitate, & redemptore, tenentur explicitam fidem habere.* & *ad 1.* docet, eum, qui in sylvis esset natus, & ex parte sua impedimentum non poneret, sed ductum naturæ sequeretur, si alium instructorem non haberet, vel per internam revelationem, vel per necessarium prædicatorem, de necessariis instruendum: ergo. Confir. *C. Firmiter de summa Trinitate.* dicitur, in lege gratiæ neminem salvari, nisi sit in Ecclesia Christi: verba sunt: *Una verò est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur*: sed non est in Ecclesia Christi, qui non explicitè credit in Christum: ergo.

Resp. Multi ex Thomistis negant, S. Thomam esse nobis contrarium: volúntque, debere S. Doctorem intelligi, quòd tantùm velit, quòd post promulgationem Evangelii fides explicita SS. Trinitatis, aut Christi, necessaria sit in voto, sicut baptismus; non enim negat Angelicus, posse aliquos, post promulgatum Evangelium, sinè fide explicita de Christo, per actum charitatis justificari: sed potiùs contrarium docet de Cornelio centurione, qui vivebat post pro-

promulgatum Evangelium, & de quo *3. p. q. 69. art. 4. ad 2.* ait: *Ante baptismum Cornelius, & alii similes, consequuntur gratiam, & virtutes, per fidem Christi, & desiderium baptismi, implicitè, vel explicitè:* ergo juxta S. Doctorem, fides implicita in Christum sufficit ad gratiam acquirendam, etiam aliquo tempore post promulgatum Evangelium.

619. Dein valde dubium est, an S. Doctor locis objectis loquatur de necessitate medii, vel tantùm de necessitate præcepti; nam ait *tenentur*, quod ex se tantùm significat necessitatem præcepti. Rursus *q. 14. de verit. art. 11. in corp.* ait: *Hoc tempore majores* (hoc est, aliorum doctores) *omnia, quæ sunt explicitè fidei, credere tenentur:* id est, omnes articulos, de quibus certum est, eos esse de fide: quod intelligi non potest de necessitate medii, sed tantùm præcepti; nam, etsi aliquis doctor, vel Episcopus, negligentiam gravem commisisset in addiscendis mysteriis, adeò, ut sibi commissos non potuisset instruere, non ideo careret necessariis mediis ad salutem; nam, modò sciret alia, quæ omnibus necessaria sunt, & in articulo mortis, quando non ampliùs posset comparare sibi illam majorem scientiam, debitam ageret pœnitentiam, tamen posset salvari, ùt nemo negat.

620. Verum est, S. Doctorem addere, quòd DEUS, si homo ex sua parte nullum impedimentum ponens, sed ductum rationis sequens, aliter instrui non posset, eum,

vel per extraordinariam illuſtrationem internam, vel per ſubmiſſum prædicatorem, inſtrui faceret: ſed tamen poteſt probabiliter dici, S. Doctorem ſentire, quòd DEUS etiam in neceſſariis neceſſitate præcepti, ſaltem in præcipuis, & ſinè quibus valde difficilis eſt ſalus, talem hominem aliquando inſtrui faceret. Certè nobiſcum ſentiunt inſignis Thomiſta Richardus de Media Villa (qui teſte Bellarmino imitatur doctrinam S. Thomæ) Sotus, Bartholomæus Medina, Canus, Banez, & alii apud Sanchez *l. 2. in decal. c. 2.* Layman *loco citato n. 600.* relati. Hinc etiam Suarez *de fide diſp. 12. ſec. 4. n. 5.* exiſtimat, S. Thomam tantùm loqui de neceſſitate præcepti. Ad confirmat. diſt. ma. dicitur, neminem ſalvari, niſi ſit in Eccleſia Chriſti in voto. conc. ant. niſi ſit in ea per acceptum baptiſmum, qui eſt janua ad Eccleſiam, vel per explicitam fidem in Chriſtum. neg. ant. & conſ. aliàs baptiſmus flaminis non juſtificaret.

621. Ob. 7. S. Auguſtinus variis locis exigit, tanquam medium neceſſarium ad ſalutem, fidem in Chriſtum. Sic *l. 1. ad Simplicianum q. 2. circa principium* ait: *In quibusdam tanta eſt gratia fidei, quanta non ſufficit ad regnum cœlorum, ſicut in catechumenis, ſicut in ipſo Cornelio, antequam ſacramentorum participatione incorporaretur Eccleſiæ.* & infrà: *Non tamen ſolùm concipi, ſed etiam naſci opus eſt, ut ad vitam perveniatur æternam.* Idem S. Pater ait *l. 18. de civitate DEI. c. 47.* etiam ante Chri-

Christi adventum, ut pertineret ad cœlestem Jerusalem, *nemini concessum fuisse .... nisi cui divinitus revelatus est unus mediator DEI, & hominum, homo Christus JEsus*: ergo multò magis sentit, id nemini concessum fuisse post adventum Christi. Similia affert Maurus.

Resp. S. Augustinum benignè interpretandum esse. Certè nemo dicet, catechumenum non habere fidem necessariam necessitate medii ad salutem; cùm talis etiam credat in Christum. Pariter Cornelius habuit fidem absolutè sufficientem, antequam baptizaretur: nec opus est revera baptizari; utique enim sufficit baptismus flaminis; unde Suarez *de fide disp. 12. sec. 4. n. 20.* ait, S. Augustinum intelligendum esse de eo casu, in quo baptismus, vel major instructio, haberi potest: consequenter datur tantùm necessitas præcepti, vel necessitas medii tantùm in voto.

Alter textus S. Augustini necessariò debet exponi (nam literaliter loquendo, videtur non posse probari, quòd omnibus justis, ab origine mundi, fuerit explicitè revelatus Christus ùt mediator DEI, & hominum) unde quidam non malè ajunt, S. Doctorem tantùm voluisse, quòd omnibus necessarium semper fuerit, ut essent membra illius universalis Ecclesiæ, seu cœtûs populi DEI, cui revelatus est Christus: qui ex hac ratione dici potest, particularibus personis aliquo modo participativè, vel mediatè, vel implicitè revelatus: nisi fors dici possit, Chri-

ſtum omnibus eſſe revelatum ità loquendo effectivè, ſeu quatenus omnibus gratia ex meritis Chriſti collata eſt.

622. Ob. 8. Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 6.* deſcribens ordinem juſtificationis, dicit, juſtificari homines *credentes vera eſſe, quæ divinitus revelata, & promiſſa ſunt, atque illud inprimis, à DEO juſtificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto JEſu:* ergo. Confir. In ſymbolo S. Athanaſii poſt explicata plura myſteria additur: *Hæc eſt fides Catholica, quam niſi quiſque fideliter, firmitérque crediderit, ſalvus eſſe non poterit:* ergo fides iſtorum eſt neceſſaria neceſſitate medii. Reſp. neg. conſ. Tridentinum ibi non agit, tantùm de neceſſariis neceſſitate medii; ſed de communi, & ordinario modo, ſe præparandi ad juſtificationem; aliàs neceſſitate medii etiam neceſſarium eſſet, fidem concipere ex auditu, vel timere juſtitiam Divinam, vel conſiderare DEI miſericordiam. Ad confir. neg. conſ. Senſus verborum ſymboli tantùm eſt, quòd ille, qui ea nec implicitè credit, ſed aliquid negat, non poſſit ſalvus fieri; nullus enim unquam docuit, quòd fides explicita omnium articulorum, contentorum in eo ſymbolo, ſit neceſſaria neceſſitate medii.

623. Ob. 9. Plus exigitur in novo teſtamento neceſſitate medii, quàm in antiquo: ergo fides explicita in Chriſtum. Confirm. Niſi hæc fuiſſet neceſſaria neceſſitate medii, non fuiſſet ratio mittendi S. Petrum

ad

ad Cornelium: ergo. Reſp. neg. conſ. ſi ſermo ſit de explicita fide (aliud eſt de implicita) Interim longè plura nunc in novo teſtamento credenda ſunt neceſſitate præcepti, quàm fuerint in antiquo. Ad confir. neg. ant. Cornelius (ùt ait S. Thomas citatus *n. 618.* & aſſerit quoque Suarez *de fide diſp. 12. ſec. 4. n. 23.* & hoc teſte SS. Patres communiùs docent) jam juſtus erat, ante adventum S. Petri: attamen ratio mittendi S. Petri ſufficientiſſima fuit, ut ſcilicet Cornelius crederet etiam neceſſaria neceſſitate præcepti, & baptizaretur: ad quæ tunc tenebatur; nec enim DEUS vult, ut homines tantùm habeant neceſſaria neceſſitate medii. Adde, eam revelationem, & miſſionem, factam non propter ſolum Cornelium, ſed propter totam gentilitatem.

624. Ob. 10. Innocentius XI. damnavit hanc propoſitionem 64. *Abſolutionis capax eſt homo, quantumvis laboret ignorantiâ myſteriorum fidei, & etiamſi per negligentiam, etiam culpabilem, neſciat myſterium SS. Trinitatis & Incarnationis Domini noſtri JESU Chriſti*: ergo fides explicita iſtorum myſteriorum eſt neceſſaria neceſſitate medii; aliàs enim poſſet aliquis abſolvi. Reſp. 1. neg. conſ. quia, licèt eſſet abſolutè neceſſaria notitia horum myſteriorum ad abſolutionem, non eſſet ità neceſſaria ad contritionem, adeóque neque ad ſalutem, ad quam pauciora requiruntur. Hæc reſponſio ſufficeret ad ſolvendam objectionem: attamen ad ulteriorem notitiam ad-

do, propoſitionem damnatam duas habere partes. Prima dicit, poſſe abſolvi eum, qui laborat ignorantiâ myſteriorum fidei illimitatè, quod non videtur intelligendum de ignorantia tantùm aliquorum (nam ſiquis tantùm diceret, poſſe abſolvi eum, qui aliqua myſteria ignoraret, non eſſet damnabilis) ſed de ignorantia omnium, ſaltem indeterminatè, & disjunctim ſumptorum, hoc eſt, qualecunque ignoret; ità ut ſenſus ſit, eſſe capacem abſolutionis etiam eum, qui ignorat DEUM remuneratorem: & hoc eſt falſum etiam juxta nos, ùt patet.

625. Altera pars propoſitionis ait, poſſe abſolvi eum, qui culpabiliter ignorat duo illa myſteria. Circa quod noto, abſolutionem aliquando validè dari, ſed illicitè: aliquando etiam invalidè, ùt eſt apud omnes certiſſimum. Sic illicitè, attamen validè abſolvit ſacerdos, in ſtatu peccati exiſtens: vel ſi pœnitentem, invincibiliter e. g. ignorantem, aliquid eſſe peccatum, non monet, cùm poteſt, & debet. Pœnitens quidem non poteſt recipere hoc ſacramentum validè, & formaliter illicitè, quantum eſt ex parte ſua; ſi enim ſciat, vel culpabiliter neſciat, ſe illicitè accedere, eo ipſo de novo peccat, nec habet dolorem, & propoſitum, requiſitum ad valorem ſacramenti, conſequenter nec validè recipit ſacramentum. At verò poteſt pœnitens illud recipere validè, ſi adminiſtratio illius ſit tantùm illicita ex parte ſacerdotis, vel tantùm materialiter illicita ex parte ſua, ſi e. g. aliquid, ad licitam receptionem

tionem requisitum, inculpabiliter nescirет; tunc enim non formaliter, sed tantùm materialiter illicitè accederet ad sacramentum, quod non impediret valorem.

626. Jam quæstio est, an Pontifex damnet tantùm asserentes, quòd culpabiliter ignorans mysteria illa, sit capax absolutionis licitæ: an etiam damnet asserentes, quòd sit capax, absolutionis quidem validæ, sed non licitæ. In qua quæstione inprimis dicendum, quòd culpabiliter ignorans, quando potest instrui, non sit capax, nec validæ absolutionis. Ratio est; quia, qui culpabiliter est ignorans, nec vult instrui, actualiter graviter peccat, dum obligationi suæ gravi non vult satisfacere, curando se instrui; debet enim quivis, necessitate saltem gravis præcepti, scire ista mysteria: hócque præceptum semper urget, quando est occasio discendi: qualem quilibet semper habet, dum sanus, vel etiam ægrotus, tamen capax rationis est; quippe quilibet homo potest eum instruere: urgétque hoc præceptum ante confessionem, præsertim, cùm probabilis etiam sit sententia asserentium, fidem explicitam SS. Trinitatis, & Christi Redemptoris, esse necessariam necessitate medii: quo casu confessio esset prorsus invalida: ergo, si non vult, instrui ante confessionem, actualiter peccat: adeóque ratione deficientis doloris, & propositi, neque validam absolutionem potest recipere.

Quodsi autem aliquis inculpabiliter nesciat ea mysteria, nempe SS. Trinitatis, &

incarnationis, & possit instrui ante confessionem, certum est, quòd saltem illicitè absolvatur, & graviter peccet sacerdos absolvens, si eum non prius instruat; tum quia confessarius est doctor, qui debet in necessariis instruere pœnitentem; tum adhuc magis, quia ex prima propositione damnata ab Innocentio XI. habetur, quòd non liceat uti sententia tantùm probabili, quando agitur de valore sacramentorum, & potest haberi tutior, & certa: atqui hîc agitur de valore; quia agitur, an talis pœnitens sit absolutionis capax, adeóque hæc ei validè possit impendi: & sententia est tantùm probabilis, non certa; nam multi tenent, fidem eorum mysteriorum, re ipsa explicitè habitam, esse necessariam necessitate medii: quæ sententia si vera esset, talis esset incapax absolutionis validæ, sicut esset incapax, qui non esset baptizatus.

627. Sed quæres, an talis, inculpabiliter ignorans, capax sit saltem absolutionis validæ? Resp. inprimis, hunc casum moraliter contingere non posse; nam, qui non est instructus de necessariis, & essentialibus sacramenti pœnitentiæ, dolore &c. invalidè absolvitur; quia non ponit partes essentiales: qui autem scit necessaria ad confessionem, etiam utique sciet mysteria SS. Trinitatis, & incarnationis. Speculativè tamen loquendo, si talis casus contingeret, videtur probabile, talem inculpabiliter ignorantem capacem esse absolutionis, non quidem licitæ, sed saltem validæ; quia probabiliter

biliter non est de necessitate medii, explicita fides duorum istorum mysteriorum: quanquam, ùt jam dictum, in praxi nunquam possit licitè dari ei, qui potest instrui.

Nec hæc assertio videtur convenire cum propositione damnata; nam illa inprimis loquitur de ignorantia culpabili istorum mysteriorum. Dein, ùt habet Cardenas *dissert. 41. in propos. damnat. ab Innoc. XI. c. 5. n. 32.* damnatio illa non videtur afficere asserentes, esse capacem absolutionis tantùm validæ eum, qui, præsertim inculpabiliter, ea mysteria ignorat; nam propositio damnata non distinguit, inter absolutionem licitam, & validam; unde damnatio sufficienter intelligitur de assertione absolutionis licitæ. Rursus idem auctor *n. 34.* adducit *regulam 30. juris in 6. In obscuris minimum est sequendum:* cùm ergo obscurum sit, an damnatio comprehendat absolutionem tantùm licitam, an etiam validam, sequimur minimum, dicendo, quòd comprehendat tantùm absolutionem licitam.

628. Hinc in casu, quo vocaretur sacerdos ad moribundum, de quo jure præsumere posset, eum ignorare duo illa mysteria: attamen modò instrui nequiret, respondet Cardenas *dissert. modò citata c. 3. n. 16.* quòd deberet conditionatè absolvi; cùm enim certum non sit, moribundum esse indispositum, debet sacerdos in tanto periculo ei succurrere, quantum potest. Nec hoc est contra damnationem primæ propositionis, ab Innocentio XI. prohibitæ; nam ex illa tan-

tantùm infertur, non posse adhiberi sententiam probabilem circa sacramenti valorem, quando potest haberi certa, & tuta, quæ in hoc casu haberi non potest.

Imò idem Cardenas *n. 18.* pergit, & dicit, quòd, etsi sacerdos certò sciret, talem moribundum ea mysteria nescire (supposito, quòd haberet sufficientia signa doloris, & confessionis &c. quæ essentialiter requiruntur ad absolutionem) deberet tamen eum sub conditione absolvere; quia, cùm certum non sit, fidem mysteriorum illorum esse de necessitate medii, speculativè adhuc probabile est, eam absolutionem fore validam: adeóque debet moribundo in tanta necessitate eâ succurri. Nec in hoc casu illicita est absolutio; tum quia per adjectam conditionem cavetur reverentiæ sacramenti; tum quia talis necessitas proximi aliquando à peccato excusat: sed, ùt jam dixi, casus hic speculativus potiùs est, quàm practicus.

ARTICULUS III.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

629. OB. 11. contra 6. conclusionem. Si rudes debent credere explicitè symbolum Apostolorum, debebunt etiam credere symbolum Nicænum; par enim est ratio, & hoc est explicatio prioris: sed Nicænum rudes

rudes non debent explicitè credere: ergo. Confir. 1. Multi simplices, & rudes, etiam devoti, nunquam rectè intelligere possunt symbolum: ergo juxtà nos damnabuntur. Confir. 2. Articulus de communione Sanctorum est obscurus, & Theologi aliquando laborant in eo rite intelligendo: ergo rudes non debent, eum intelligere. Resp. neg. ma. nec enim est par ratio; quia de uno præcepto constat, non de altero, ùt rectè Suarez *de fide disp. 13. sec. 4. n. 16.* nec opus est scire omnes explicationes; aliàs nimium onus imponeretur communitati fidelium.

Ad 1. confir. dist. cons. multi rudes damnabuntur, si culpabiliter ignorent, aut culpabiliter non intelligant symbolum. om. cons. si id inculpabiliter ignorent, vel non intelligant. neg. cons. Si qui inculpabiliter symbolum, vel aliquem alicuius articuli sensum ignorant, non ideo damnantur; sicut enim in aliis præceptis, ità etiam in præcepto fidei, excusat ignorantia invincibilis. At apud rusticos, saltem ordinariè, vincibilis est hæc ignorantia; quia catechesin accedere nolunt: quandoque est parochorum culpa non levis, si doctrinam Christianam suis tradere negligant.

Ad 2. confir. Ille articulus quoad substantiam suam, tam difficilis non est, quàm mysterium SS. Trinitatis, quod tamen debent omnes quoad substantiam nôsse. Certè in articulo nono credendâ explicitè est Ecclesia (quia est materia valde gravis; nam

ipla

ipſa eſt regula proxima fidei, & extra eam non eſt ſalus) nec eſt multò difficilior articulus de communione Sanctorum, de quo (ùt ait Suarez *de fide diſp. 13. ſec. 4. n 10.*) ſaltem ad evitandum peccatum mortale, ſatis eſt, credere Eccleſiam ſub conceptu unius congregationis, in qua eſt vera ſanctitas, & una fides, ſub uno capite Chriſti Vicario; in hoc enim virtualiter continetur, aliquam inter membra hujus Eccleſiæ eſſe communicationem, in bonis operibus, & orationibus, quæ per communionem illam Sanctorum ſignificatur. In forma om. ant. diſt. conſ. non debent rudes cum articulum intelligere ſub conceptu omnino exacto. conc. ant. ſub conceptu aliquo rudi, qualem modò ex Suarez attulimus. neg. conſ.

630. Ob. 11. contra 9. concluſionem. Non debet admitti ſpeciale præceptum, quod non continetur in decalogo: ſed de actibus virtutum Theologicarum, nullum ſpeciale præceptum continetur in decalogo: ergo non debet admitti. Confir. 1. SS. Patres dicunt, tunc nos diligere DEUM, quando mandata ejus obſervamus: imò Chriſtus Dominus ipſe dicit *Joan. 14 v. 21. Qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt, qui diligit me:* ergo non datur ſpeciale præceptum de actu charitatis eliciendo, nec hunc in ſpecie debemus elicere, ſed tantùm mandata DEI obſervare. Confir. 2. S. Auguſtinus *de ſpirit. & liter. c. ultimo* ait, non poſſe nos in hac vita amare DEUM, ex toto corde, & omnibus viribus &c. quia Beati

DEUM

DEUM non magis amant, quàm ex toto corde &c. quorum tamen amorem æquare non possumus. Similia docet *de perfectione justitiæ. c. 8.* Idem docet S. Thomas *2. 2. q. 184. a. 3. in corp.* & videtur etiam docere S. Bernardus *serm. 50. in Cantica*: ergo non possumus implere præceptum charitatis: ergo istud omnino non datur; quia DEUS impossibilia non præcipit.

Resp. neg. ma. Etsi enim non contineatur speciale præceptum de his actibus in decalogo, sufficit, quòd id contineatur alibi in Scripturis: & sanè istæ millies clamant, in unum DEUM credendum: in eum sperandum, seu habendam in eo fiduciam, non in aliis: eúmque diligendum esse: & Christus *Matth. 22. v. 36.* interrogatus: *Quod est mandatum magnum in lege?* respondit *v. 37. Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Hoc est maximum, & primum mandatum.*

631. Quin etiam prima tria præcepta decalogi, licèt immediatè spectent ad religionem, tamen sinè fide præmissa impleri non possunt; unde in Germanico catechismo primum mandatum sic sonat: *Credas in unum DEUM:* at verò, ùt audivi, apud Hispanos sic: *Diligas unum DEUM.* Adde, etiamsi non continerentur explicitè, & clarè hæc præcepta in Scripturis, sufficeret nobis doctrina Ecclesiæ, & Summorum Pontificum. Ad 1. confir. dist. ant. SS. Patres dicunt, tunc nos diligere DEUM, quando ser-

ſervamus mandata omnia. conc. ant. quando ſervamus tantùm decalogum, & quidem tantùm quoad ea, quæ formaliter, & explicitè in eo continentur. neg. ant. & conſ. aliàs non deberemus obſervare præceptum ſumendi Evchariſtiam: multò minùs præcepta Eccleſiaſtica.

Hoc tamen verum eſt, quòd, eliciendo actum veræ charitatis, ſimul ſaltem ſervemus præcepta DEI, in hoc ſenſu, quòd non poſſimus elicere actum charitatis, quin pro eo tempore reliqua præcepta graviter obligantia obſervemus; eoquòd actus charitatis cum gravi eorum tranſgreſſione incompoſſibilis ſit. Quando autem objcitur, impoſſibile eſſe, diligere DEUM ex toto corde, ex omnibus viribus: reſpondetur, id falſum eſſe; non enim exigitur, ut DEUM amemus ſummè intenſivè, ſed tantùm appretiativè, hoc eſt: non exigitur ſumma intenſio, ſed tantùm ſumma æſtimatio DEI, ſeu prælatio ejus omnibus rebus creatis.

Ad 2. confirm. diſt. 1. conſ. Non poſſumus implere præceptum charitatis, in quantum eſt tantùm indicativum rei præceptæ. neg. conſ. in quantum eſt indicativum, non tantùm rei præceptæ, ſed ſimul etiam finis, in ordine ad quem res præcipitur. om. 1. conſ. at neg. 2.dam. Poteſt aliquid duplici modo præcipi: primò, ut præcepto indicetur tantùm, quid faciendum ſit: ſecundò, ut eodem præcepto ſimul indicetur finis, in ordine ad quem aliquid faciendum

dum eſt. Sic, ſi bellidux præcipiendo dicat militibus: *Invadite urbem*: tantùm indicat, quid ſit faciendum. Si autem dicat: *Capite urbem*: indicat etiam finem pugnæ: & qui primum non implet, eſt prævaricator præcepti; non autem eſt prævaricator præcepti, qui non implet ſecundum.

Hinc S. Auguſtinus *loco objecto* dicit: *Neque enim, ſi eſſe nondum poteſt tanta dilectio DEI.... jam culpæ deputandum eſt.* & Angelicus etiam *articulo objecto ad 2.* ait: *Eſt autem alius gradus perfectæ dilectionis, qui non poteſt impleri in via, ùt dictum eſt: à quo, qui deficit, manifeſtum eſt, quòd non eſt tranſgreſſor præcepti..... dummodo attingat infimum.* S. Bernardus etiam *cit. ſerm. 50. in Cantica* ait: *Judicavit utile, ... ut ſcirent ſanè, ad quem juſtitiæ finem niti pro viribus oporteret: ergo mandando impoſſibilia non prævaricatores homines fecit, ſed humiles.* Unde hi SS. Doctores tantùm volunt, perfectionem illam charitatis patriæ, quæ in via adhuc impoſſibilis eſt, eſſe præceptam, tanquam finem, qui indicetur nobis, ut ad eum tendamus: quamvis non ità ſtrictè præcepta ſit, ut culpæ rei ſimus, ſi eam non attingamus, modò ad eam tendamus: ſicut nec miles in caſu ſuprà poſito reus eſt prævaricationis, aut culpæ, etſi urbem non capiat, modò ſtrenuè eam invadat. videatur Bellarminus. *tom. 2. controv. 2. de membr. Eccleſ. l. 2. de Monachis c. 13.*

632. Ob. 13. Finis præcepti non cadit ſub præceptum: atqui *Finis præcepti eſt*

charitas, ùt ait S. Paulus *1. ad Timoth. 1. v. 5.* ergo actus charitatis non cadit ſub ſpeciale præceptum. Confir. Innocentius XI. non exigit, ut ſingulis annis eliciamus actus Theologicos: ſed tantùm, ne eos differamus ultra quinquennium: ergo nec nos id debemus exigere. Reſp. diſt. ma. Finis præcepti extrinſecus non cadit ſub præceptum. conc. ma. finis intrinſecus, & identificatus cum materia præcepti. neg. ma. & diſt. ſic mi. neg. conſ. Verum eſt, quòd finis præcepti, e. g. de cultu DEI, vel aliis virtutibus, etiam ſit charitas (quia ad hanc, tanquam ad finem ſuum, actus inferiorum virtutum referuntur) quæ non cadit ſub iſtud præceptum: & hinc etiam verum eſt, quòd actus charitatis non cadat ſub præceptum de cultu DEI, ſive præcepto iſto non imperetur.

Nam charitas, ſeu actus charitatis, eſt finis prorſus extrinſecus, reſpectu talium præceptorum, quæ ab inferioribus virtutibus oriuntur, quæque tendunt immediatè ad honeſtatem aliquam inferiorem, e. g. ad cultum DEI, tanquam ſuam materiam. At verò actus charitatis eſt finis ipſius præcepti charitatis intrinſecus; quia hoc præceptum immediatè tendit in eum, tanquam in ſuam materiam: adeóque quàm optimè cadit ſub hoc præceptum actus charitatis. Ad confir. neg. conſ. Etſi Pontifex non poſitivè exigat, ſeu definiat, ſingulis annis debere elici eos actus: tamen etiam non definit, ſufficere, ſi ii intra quinquennium ſemel eliciantur:

nos

nos autem ex gravibus rationibus inferimus, plus requiri.

633. Ob. 14. contra 10. concluſ. Inter primum, & ultimum inſtans morale vitæ, dantur adhuc multa moralia inſtantia, etiam quovis anno, quot ſcilicet dantur partes temporis diverſæ, moraliter diſtinctæ: ergo, ſiquis tenetur in primo, & ultimo, morali inſtanti vitæ, elicere actum charitatis, tenebitur etiam in aliis. Reſp. neg. conſ. non enim ideo in primo, & ultimo inſtanti, datur obligatio eliciendi actus virtutum Theologicarum; quia ſunt moralia inſtantia; ſed quia in principio, & fine vitæ, homo debet converti ad DEUM: ſi hoc ſemel eſt factum, tunc quoad alia tempora datur obligatio, ne nimiùm differantur ii actus: hoc autem non fit, ſi differantur tantùm ultra aliquot inſtantia moralia, ſed ſi differantur ultra annum.

634. Ob. 15. contra 11. concluſionem. Si quis non tenetur, in primo inſtanti phyſico vitæ, elicere actum charitatis, poſſet puer aliquis non baptizatus, in primo inſtanti phyſico vitæ venialiter peccare, & ſtatim mori. Jam ſic. Talis puer, nec poſſet venire in infernum; quia non haberet peccatum mortale: nec in purgatorium; quia non poſſet ex eo unquam venire in cœlum, ratione peccati originalis non deleti: nec in limbum; quia illuc non ſpectant venialia peccata: multò minùs poſſet venire in cœlum: ergo non eſſet pro tali puero ullibi locus, quod eſt abſurdum. Reſp. retor-

queo argumentum, & quæro, ſi puer, ut poſſibile eſt, eam gravem obligationem, de actu charitatis tunc eliciendo, invincibiliter ignoraret, & leviter mentiretur, vel ſi ſinè ignorantia, tamen cum ſemiplena tantùm deliberatione tranſgrediendo illud præceptum, tantùm venialiter peccaret: quid tunc fieret?

Reſp. 2. cum Suarez *tom. 4. in 3. p. diſp. 11. ſec. 2. n. 18.* Coninck, Caſtropalao, Gormaz *de charitate. n. 116.* & aliis, puer ille probabiliùs limbum adiret, ibíque præter pœnam originali peccato debitam, pateretur aliquam aliam peculiarem, vel æternam levem, vel temporalem graviorem, reatui illius peccati proportionatam: niſi dicere velis cum Sanchez *l. 2. de præcept. decalog. c. 35. n. 7.* ſpectare ad providentiam DEI, ut in hac providentia caſum hunc non permittat: quod idem ſub conditione, quòd prior reſponſio non admittatur, ſentit dicendum Suarez *citata ſec. n. 19.*

QUÆSTIO III.

De Externa Confeſſione Fidei.

ARTICULUS I.

An, & quando, & quomodo, ſit neceſſaria Confeſſio Externa Fidei.

635. DIco 1. Præceptum confeſſionis externæ fidei negativum, obligat ſemper, & pro ſemper, ità, ut ſemper ſit grave peccatum contra fidem, hanc etiam tantùm exteriùs

teriùs negare, licèt in mente retineatur. ità omnes Catholici ex illo *Matth. 10. v. 33.* ubi Chriſtus ait: *Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo.* Hæc autem negatio dupliciter fit, ſcilicet primò, exteriùs vocibus dicendo, ſe non eſſe Catholicum, vel ſe eſſe Lutheranum, Calviniſtam &c. vel ſignis, aut factis, talem ſe exhibendo, aut demonſtrando, quæ dicitur negatio poſitiva. Secundò, non dicendo, ſe Catholicum eſſe, quando quis deberet id dicere, quæ dicitur negatio negativa, vel privativa, & vocatur maximè *erubeſcentia*: quam etiam magnum peccatum eſſe conſtat, ex illo Chriſti *Luc. 9. v. 26. Qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc filius hominis erubeſcet, cùm venerit in majeſtate ſua, & Patris, & ſanctorum Angelorum*: & confirmatur ex eo, quòd mendacium in re graviſſima ſit utique mortale peccatum: atqui negatio fidei eſt tale mendacium: ergo.

636. Dico 2. Præceptum non ſimulandi falſam religionem, adhibitis verbis, vel aliis ſignis, ad ſolam falſam religionem ſignificandam determinatis, etiam obligat ſemper, & pro ſemper. Intelligo autem ſeriò ſimulare, id eſt, ut alii judicent, me ſeriò agere; nam utique in comœdia licet, ex joco ſimulare, ſe eſſe popam ethnicum, & idolo offerre incenſum. ità communis, & certa doctorum contra unum, aut alterum. Prob. Simulatio eſt verum mendacium reale, ùt cum communi docet S. Thomas *2. 2. q.*

III. a. 1. in corp. cúmque hæc ſimulatio falſæ religionis ſit in materia graviſſima fidei, eſt mendacium graviſſimum: hoc autem utique eſt graviter prohibitum: ergo. Confir. Si ſimulatio iſta non eſſet prohibita, non malè feciſſet Eleazar *2. Mach. 6.* comedendo carnes aliàs licitas, & ſimulando, ſe comedere carnes porcinas contra legem: atqui malè feciſſet, ùt omnis Eccleſia agnoſcit: & *ibidem v. 21.* dicitur, dum aſſerit ſacer ſcriptor, quòd ii, qui ei carnes licitas offerebant, atque ad ſimulationem inducere volebant, *fuerint iniqua miſeratione commoti:* quin ipſe Eleazar agnovit culpam in ea ſimulatione, & hinc dixit. *v. 26. Manum omnipotentis, nec vivus, nec defunctus effugiam:* quibus verbis ſatis dixit, ſe Divinam indignationem, & vindictam incurſurum, ſi crimen illud admiſiſſet: ergo.

637. Dico 3. Præceptum poſitivum confeſſionis externæ fidei obligat etiam per ſe, ad fidem aliquoties exteriùs profitendam. ità rurſus Catholici omnes. Prob. ex illo S. Pauli *ad Rom. 10. v. 9. Si confitearis in ore tuo Dominum JEſum, & in corde tuo credideris, quòd DEUS illum ſuſcitavit à mortuis, ſalvus eris; corde enim creditur ad juſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Accedit etiam commune judicium totius Eccleſiæ, quæ ſemper cenſuit, martyres fuiſſe obligatos ad profitendam fidem coram tyrannis. Adde propoſitionem 18.vam ab Innocentio XI. damnatam ſic habere:

bere: *Si à potestate publica, quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, ùt DEO, & fidei glorioſum, conſulo: tacere, ùt peccaminoſum per ſe, non damno:* ergo aliquando datur obligatio, exteriùs profitendi fidem, & quidem per ſe, ſeu ex præcepto fidei.

638. Dico 7. Præceptum poſitivum fidei exteriùs profitendæ obligat per ſe, & ratione ſui tunc, quando aliàs honor auctoris fidei, DEI, vel Chriſti, periclitaretur, aut minueretur: vel ſi periclitaretur ipſa fides hominis non profitentis. ità Gormaz de *virt. Theol. diſp. 18. ſec. 1. n. 858.* & alii. Exemplum primi eſt, ſi ob omiſſam confeſſionem externam fidei, vel Chriſtus falſa dixiſſe, vel religio Catholica falſa eſſe, judicaretur. Exemplum ſecundi eſt, ſi homo ipſe, nolens exteriùs fidem confiteri, ſe exponeret periculo, vel deficiendi à fide, vel eam erubeſcendi, vel aliter contra fidem peccandi.

Quidam addunt, etiam præceptum hoc per ſe obligare, quando confeſſio externa neceſſaria eſt ad evitandum grave detrimentum, vel ſcandalum proximi, quando ſcilicet iſte aliàs in fide inconſtans fieret, vel omnino à fide deficeret. Alii tamen exiſtimant, quòd in hoc caſu, non virtus fidei per proprium ſibi præceptum obliget, ſed, quòd potiùs obliget charitas ad fidei profeſſionem; quia ſæpe virtus aliqua poteſt imperare actum alterius virtutis, ſi hic eſt neceſſarius ad ſuum finem: cùm ergo in hoc caſu profeſſio fidei ſit neceſſaria ad evi-

tandum ſcandalum proximi, quod vitare propriè ſpectat ad charitatem, etiam iſta poteſt imperare eam profeſſionem. Et quidem negari non poteſt, unam virtutem poſſe imperare actum alterius: videtur tamen in hoc caſu potiùs ipſa fides præcipere ſui profeſſionem; quia hæc neceſſaria eſt ad bonum ipſius fidei, ut ſcilicet in aliis conſervetur; cùm aliàs imminueretur; ſicut enim fides præcipit profeſſionem ſui, quando hæc eſt neceſſaria pro bono religionis Catholicæ univerſalis, ità videtur eandem præcipere, quando eſt neceſſaria pro bono fidei particularis, unius, vel plurium proximorum.

639. Jam verò, ſi quæſtio inſtituatur de caſibus magis particularibus, in quibus præceptum fidei obliget, videtur res, ſicut in aliis rebus moralibus, ità etiam in his, debere pro circumſtantiis occurrentibus, judicio prudentum determinari. Inprimis autem ex propoſitione damnata, quam citavimus *n. 637.* eſt clarum, obligare hoc præceptum, dum quis à publica poteſtate interrogatur: & certè, ſi quis tunc taceret, cederet id in detrimentum grave honoris Divini: & poteſt, ùt Suarez, & Gormaz advertunt, id quoque contingere, ratione circumſtantiarum variarum, ſi interroget perſona privata: quanquam Cardenas *in criſi in propoſ. ab Innocentio XI. damnat. diſſert. 12. n. 29.* dicat, quòd, ſi aliquis interrogatus à perſona privata taceat, in circumſtantiis, in quibus taciturnitas non ſit ſignum negatæ, vel tacitæ

tacitæ fidei, ſed contemptæ perſonæ (quaſi tacendo diceret: quid ad te? quis te conſtituit judicem?) ſilentium illud non ſit condemnabile.

640. Ulteriùs obligat hoc præceptum, ſi taciturnitas præſumeretur eſſe negatio, vel erubeſcentia fidei; tunc enim taciturnitas apertè cederet in detrimentum honoris Divini, adeóque eſſet graviter peccaminoſa, ùt habet Gormaz *de virt. Theol. n. 856.* Rurſus, ſi quis propter omiſſionem profeſſionis fidei occaſionem daret, præſumendi de ſe, quòd ex timore, vel erubeſcentia id faceret. Qui omnes, & alii ſimiles caſus, reduci poſſunt, vel ad honorem Divinum, vel utilitatem noſtram, aut proximi. videri poterunt hac de re Suarez *de fide diſp. 14. ſec. 2.* Cardenas *diſſert. 12. in propoſitionem 18. ab Innocentio XI. damnatam.* Gormaz *loc. modò cit.* & alii. Addendum tamen hîc eſt, poſſe aliquem, etſi ore, ſeu verbis taceat, tamen ſignis loqui, ùt, ſi oſculetur Crucifixum, caput ictui offerat &c. quæ ſunt ſufficiens confeſſio externa; aliàs mutus non poſſet exteriùs fidem profiteri.

641. Dico 5. Poſſunt tamen fideles aliquando, tempore perſecutionis fugere, ne interrogentur, & fidem confiteri teneantur. ità Catholici contra Tertullianum. Prob. 1. ex illo Chriſti *Matth. 10. v. 23. Cùm autem perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam.* Idem probatur exemplo Apoſtolorum: ſic S. Paulus aît. *2. Corinth. 11. v.*

33. Per feneſtram in ſporta dimiſſus ſum: & ſic effugi manus ejus: ſcilicet præpoſiti gentis regis Aretæ. Idem fecêre plures alii, præſertim S. Athanaſius. Imò quandoque fuga poteſt eſſe præcepta, quando ſcilicet plurimùm refert, talem perſonam conſervari: vel ſi quis putet, ſe non fugiendo ſubire proximum periculum fidem negandi, ob ſuam animi infirmitatem.

Econtra poteſt fuga aliquando eſſe prohibita, ùt notat Suarez *de fide diſp. 14. ſec. 3. n. 12.* de paſtoribus animarum; tenentur enim iſti, eo tempore eſſe boni paſtores, qui animas ponunt pro ovibus ſuis: & non eſſe mercenarii, qui lupis oves dimittunt: quanquam, ſi paſtor aliquando ex cauſa juſta recedat, non tamen oves omnino dimittat, ſed eis per alium provideat, non peccet. Si autem, ùt pergit ibi Suarez, ſinè cauſa moraliter neceſſaria recedit, agit contra ſuam obligationem; cùm ratione muncris in tanto periculo teneatur ovibus aſſiſtere, ùt fusè docet S. Auguſtinus *ep. 180. ad Honoratum.* Aliquando, qui poſſet fugere, poteſt etiam remanere cum periculo vitæ; non enim hoc eſt ſe occidere, ſed mortem purè permittere: nec illud: *Fugite in aliam*, nempe civitatem: eſt præceptum, ſed tantùm licentia.

642. Dico 6. Quandoque licet etiam fidem occultare, verbis, vel factis, quando ſcilicet ex ea occultatione non ſequitur diminutio honoris Divini, vel grave damnum ſpirituale, noſtrum, aut proximi, & ali-

aliunde immineret graviſſimum malum, ſi fidei aperta confeſſio fieret. ità Gormaz *de virt. Theol. n. 856.* & alii. Prob. In tali caſu non obligat præceptum profeſſionis externæ fidei: ergo non teneor, eam profiteri, ſed poſſum eam occultare. ant. prob. quia in tali caſu ex nulla ratione poteſt oſtendi, quòd præceptum fidei profitendæ obliget, & ſinè ratione non debet imponi obligatio, ad ſubeundum graviſſimum malum. conſeq. patet. Et certè, ſi poſſum fugere, non video, cur non etiam poſſim, meam fidem occultare. Confir. In hoc caſu illa occultatio non eſt negatio fidei, aut erubeſcentia, ſed eſt uſus medii liciti ad conſequendum alium finem, e. g. incolumitatem: ergo non eſt, cur damnetur.

643. At quæſtio jam eſt, quibus modis fidem occultare liceat. De verbis quidem videtur hìc idem dicendum, quod dictum *à n. 58.* de amphibologiis: de factis, vel aliis rebus, major eſt quæſtio. Notandum itaque, res, & facta, poſſe habere duplicem ſignificationem, vel uſum, e. g. veſtes religioſæ, habent, ex primaria intentione, uſum tegendi corporis: ex alia verò inſtitutione humana, habent ſignificationem certi ordinis religioſi, e. g. Franciſcani. Pariter veſtis Turcica primariò inſtituta eſt ad tegendum corpus: ex alia verò inſtitutione, etiam ſignificat Turcam, ſeu cultorem Machometis. Similiter actiones ſæpe habent duplicem uſum, vel finem: ſic poteſt quis, accedere templum hæreticorum, ut eorum falſam

falsam religionem exerceat: econtra potest etiam illud accedere, ut eorum errores notet.

Sunt tamen aliquæ res, quæ non possunt, saltem in certis circumstantiis, separari ab una significatione, quam à primæva institutione habent. Sic thurificatio in circumstantiis præsentis idoli, adeóque ejus incensatio, & genuflexio coram illo, tunsio pectoris, oblatio, vel combustio animalis, vel victimæ, receptio communionis apud hæreticos &c. non possunt separari, à significatione falsi, & idololatrici cultûs, vel hæresis; nam ex primæva sua institutione actiones illæ sunt destinatæ ad eum cultum, vel sectæ professionem significandam. Similiter docet Sanchez *in decalog. l. 2. c. 4. n. 23.* & Gormaz *de virt. Theol. n. 867.* citans Suarezium, & Azorium, literas, aut imagines idolorum, vestibus, aut vexillis additas, quæ in honorem idolorum cedunt, non posse separari à superstitione. His notatis

644. Dico 7. Possunt ex gravi causa, quæque jus præbet ad se occultandum, adhiberi ad sui occultationem, res, & facta, seu actiones primi generis, quæ scilicet habent duplicem significationem, vel usum, unum ex institutione, seu intentione primaria, alterum verò ex institutione humana additum, hîc & nunc separabilem. Prob. Ut rectè observat Gormaz *de virt. Theol. n. 863.* lex humana non obligat cum tanto periculo, ac proinde aliquis non tenetur, ejus instri-

inſtitutioni in iis circumſtantiis ſe conformare: ergo poteſt res illas, vel actiones adhibere, tantùm intendendo primævam inſtitutionem, & interim permittere, ut alter putet eas adhiberi juxta ſecundam inſtitutionem humanam.

Et ſic videmus, laicos etiam induere aliquando veſtem religioſam, ut ſe occultent lictoribus, ad necem eos inquirentibus: nec propterea damnantur peccati. Sic etiam non damnantur Chriſtiani milites, quando in bello utuntur ſtratagemate, & ſe veſtibus Turcarum occultant: vel etiam eorum vexilla (quæ non præferunt imagines, vel inſcriptiones, ab idolorum, aut Machometis cultu inſeparabiles) navibus præfigunt; eſt enim jure gentium notum, utentes ejusmodi ſtratagemate, non intendere negare fidem, ſed ſe occultare: eſtque talis ſimulatio non formalis, ſed tantùm materialis.

645. Dico 8. Res, & actiones ſecundi generis (quarum ſcilicet ſignificatio ſuperſtitioſa, vel aliter mala, hîc & nunc, non eſt ſeparabilis) nunquam adhiberi poſſunt ad ſe occultandum. Prob. Quia res iſtæ non poſſunt, ſaltem in illis circumſtantiis, ſeparari à ſua ſignificatione primæva falſi cultûs, earum uſus eſſet formalis, aut virtualis profeſſio idololatriæ, aut hæreſis: ergo. Dixi: *Non poſſunt ſeparari, ſaltem in illis circumſtantiis;* nam, etſi incenſio thuris, e. g. poſſit in aliis circumſtantiis adhiberi ob alium finem, e. g. ob ſanitatem,

vel

vel delectationem odoratûs, quo casu non significat idololatricum cultum: id tamen fieri non potest in circumstantiis idoli præsentis, & reliquarum cæremoniarum; unde nunquam in his circumstantiis licitè adhiberi potest.

Literæ autem, aut imagines idolorum, vestibus assutæ, vel delendæ sunt, vel saltem, ùt ait Gormaz *de virt. Theol. n. 867.* occultandæ: aut aliter studiosè cavendum est, ne ullus iis honor deferri videatur; idoli enim pictura, vel inscriptio literarum, idolo, vel Machometi honorifica, non est instituta per se ad tegendum corpus: sed primariò est instituta, ad significandam professionem illius religionis, vel significandum cultum idoli &c. Intellige, si ipso modo pingendi, vel vestem gestandi, observetur modus aliquis religiosus, seu superstitiosus; si enim tales picturæ tantùm essent appictæ, non honorandi idoli causâ, sed tantùm fabularum gratiâ, ùt aliquando etiam vidi intextas, & pictas in vestibus, seu tunicis lineis, aut bombycinis (à somno apud Germanos nominatis) imagines Jovis, & Junonis, & aliarum antiquarum fabularum, quales etiam afferuntur ex China vestes bombycinæ cum variis figuris: tales vestes, cùm non portentur animo colendi eas figuras, sed tantùm varietatis, & elegantiæ gratiâ, non est illicitum eas portare.

646. Sic etiam non apparet ratio, quare aliquis, quando ex justa causa se potest occultare, non possit per se fugere, & præ-

præcisè ingredi templum hæreticorum, maximè in Germania, ubi hoc nullo modo cenſetur ſignum profeſſionis hæreticæ. Aliud eſſet, ſi princeps præciperet talem ingreſſum ob ſymbolum religionis, &, ut diſcernantur Catholici ab hæreticis; tunc enim ille ingreſſus non poſſet ſeparari ab obedientia, principis decreto præſtita, & omnino illicita; etiamſi quis adhiberet proteſtationem, aſſerendo, ſe tantùm velle obedire principi; nam hæc proteſtatio eſſet contraria facto; cùm ipſa obedientia eſſet externa profeſſio hæreſis; aliàs poſſet quis juſſus, incenſum adolere idolo, id facere cum proteſtatione, aſſerendo, ſe tantùm velle obedire: atque ſic dicitur deciſum à Paulo V. conſulto ab Anglis. vide Gormaz *de virt. Theol. n. 864.*

647. Addo hîc, ex Suarezio *de fide diſp. 14. ſec. 3. n. 6.* Gormaz *de virt. Theol. n. 861.* Cardenas *in criſi in propoſ. ab Innoc. XI. damnat. diſſert. 12. n. 34.* & aliis, ad hoc, ut quis debeat confiteri ſuam fidem, debere eum interrogari in particulari; ſi enim præſentibus multis fidelibus, tantùm generaliter interrogaretur, ſeu peteretur, ut, ſi quis fidelis adeſſet, ſe proderet, nemo propriè interrogaretur, & nullus teneretur, ſe prodere. Rurſus, ajunt Suarez, & Gormaz *ibidem*, attendi debere, an interrogatio fiat in odium fidei, an in odium tantùm perſonæ, e. g. ſi quis ſciret, ſibi à Chriſtiano factam eſſe injuriam, vel veram, vel apparentem, & neſciret quiſnam Chriſtianus is eſſet, atque interroga-

ret

ret aliquem, an Christianus esset, non teneretur hic se prodere; quia hæc taciturnitas non cederet in injuriam fidei, cujus causa non agitur: item, si hostis gentilis quæreret, an essem de exercitu Christianorum, quos impugnat, & sic tantùm quæreret, ut sciret, an hostis ejus essem, iterum occultatio fidei non cederet in injuriam fidei ex eadem causa.

Gormaz *de virt. Theol. n. 851.* idem ait de casu, quo vox *Christianus* apud aliquos significaret, non professorem talis fidei, sed hominem pessimum, & inimicum patriæ: sicut videtur, eodem teste, talem significare apud multos barbaros Jndos. Sanè apud multos barbaros, idem quandoque sonat Christianus, quod Hispanus, & iidem barbari Hispanos, tanquam oppressores suæ libertatis, pessimè oderunt: in tali casu, ait Gormrz, non tenetur quis, se Christianum confiteri; quia non interrogatur propriè de fide, sed de moribus, vel potiùs de sua natione. Attendendum tamen semper, ne quis contemptus fidei adesse possit. Addo, Cardenam *cit. dissert 12. n. 37.* rectè advertere, quòd possit contingere, ut interroganti, non in odium fidei, sed ob alium finem; tamen quis teneatur respondere, e. g. si princeps ex fine honesto vellet scire, quot haberet subditos Catholicos, in tali casu, si Petrus interrogatus taceret, præberet signum negatæ fidei. Consentit Gormaz *de virt. Theol. n. 891.*

648. Dico 9. Præter dictam obligationem profitendæ fidei per se, seu quasi ex natura

tura rei, datur etiam obligatio, eam profitendi ex jure poſitivo. Sic vi Tridentini *ſeſſ. 24. de reform. c. 12.* tenentur clerici, ad beneficia curata, vel canonicatum, aut dignitatem in Eccleſiis cathedralibus promoti, profeſſionem fidei, intra duos ſaltem menſes à ſua promotione, facere; aliàs, ùt decernit Concilium, *fructus non faciant ſuos.* Idem tenentur facere Prælati in prima ſynodo poſt ſuam promotionem. Item Pius V. in Bulla *In ſacroſancta*, obligat ad profeſſionem fidei faciendam omnes doctores, magiſtratus, & regentes, ac profeſſores cujusvis facultatis (ſive clerici, ſive laici ſint) in quibuſvis univerſitatibus, aut gymnaſiis publicis: & in eos, qui non facientes hanc profeſſionem fidei tamen promovent, ad tale officium, vel gradum, ſtatuit excommunicationem latæ ſententiæ, ſicut & in ipſos promotos, ùt vult Manuel, aliis tamen hos poſteriores ab excommunicatione liberantibus. Cæterùm Gormaz *de virt Theol. n. 869.* & Sanchez *l. 2. in decalog. c. 5. n. 4.* notant, hoc decretum Pii V. & fortè etiam Pii IV. ſeu Tridentini, non ubique eſſe receptum; unde conſulenda eſt conſvetudo regionum.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

649. OB. 1. contra 1. concluſionem ex hæreticis Priſcillianiſtis. Fides conſummatur

in corde: exterior autem ejus confessio est tantùm necessaria propter homines: atqui ad hanc faciendam tantùm propter homines, non tenetur quis cum tanto periculo: ergo. Confir. Juxta nos teneretur homo semper confiteri exteriùs fidem, quandocunque interrogatur: sed sic nunquam posset, eam occultare: ergo. Resp. neg. ant. etsi enim actus fidei consummatus possit dari intus in corde: non tamen consummatur tota obligatio fidei interiùs; quia etiam confessio externa est præccpta, ùt probatum *à n. 637.* nec tantùm est præcepta præcepto humano, sed etiam Divino, vel naturali: sicut datur præceptum Divinum, imò etiam naturale, non dandi scandalum proximo. Sed neque præcepta est illa confessio tantùm propter homines, sed etiam propter gloriam DEI, quæ per negationem fidei diminueretetur. Accedit, quòd mendacium, cùm sit intrinsecè malum, nunquam sit licitum. Ad confir. neg. ma. quando autem liceat, non quidem negare, sed occultare fidem, desumi potest ex dictis articulo præcedenti.

650. Ob. 2. contra 2 conclusionem. Licitè possunt adhiberi, ex gravi causa, ad occultandam fidem, tunsio pectoris, genuflexio, thurificatio, coram idolo &c. ergo licet simulare falsam religionem. prob. ant. S. Hieronymus, præsertim *epist. 89. ad S. Augustinum*, supponit, cæremonias legis veteris, circumcisionem, & similes, ab instanti mortis Christi, non tantùm fuisse mortuas, sed mortiferas (nam eas observa-

re

re, ait, eſſe in Cherinti, & Ebionis, ſeu Hebionis, hæreſin incidere) & nihilominus ait, Apoſtolos ſine peccato eas quandoque adhibuiſſe: non ex intentione cultûs, ſed per prudentem ſimulationem: ergo. Reſp. neg. ant. ad prob. neg. conſ. Sententiam S. Hieronymi communiſſimè deſerunt Theologi, & adhærent S. Auguſtino, hac in parte contrario. Itaque cæremoniæ illæ, etſi ab inſtanti mortis Chriſti fuerint mortuæ, hoc eſt, privatæ ſuâ quaſi vitâ, ſeu efficaciâ, ita, ut non ampliùs potuerit in eis poni ſpes ſalutis, tamen nondum erant mortiferæ, ſeu graviter prohibitæ, aut peccaminoſæ.

Unde poterant eæ cæremoniæ adhuc per aliquod tempus (quod tamen ab authoribus variè extenditur, aut reſtringitur, & incertum eſt) ſinè peccato, abſque ſimulatione adhiberi. At longè aliter ſe habent actiones ſuperiùs dictæ, quæ ſemper ſunt mortiferæ, ex prima inſtitutione ſua. Illa S. Hieronymi ſententia probabilis eſſe non poteſt, niſi explicetur hoc modo, ſcilicet, eas cæremonias fuiſſe quidem per ſe graviter prohibitas, tamen cum permiſſione, eas ad tempus adhibendi, in certis circumſtantiis, quaſi nulliter, & ex juſta cauſa: at talis permiſſio non datur circa actiones ſuprà dictas.

651. Dices. Uſus harum actionum eſt tantùm ſimulatio materialis: ergo aliquando eſt licitus. Reſp. neg. ant. Cùm actiones iſtæ ſeparari non poſſint à primaria ſua inſtitutione, uſu, ac ſignificatione, certè ſimulatio iſta formalis eſt; aliàs enim nulla

unquam daretur ſimulatio formalis. Certè, qui aliquid facit, quod juxta omnes neceſſariò quandam ſignificationem alicujus rei ſibi inſeparabiliter annexam habet, cenſetur, eam rem velle ſignificare : cùm ergo hoc nolit, formaliter ſimulat. Nec ſufficit, privata intentione rem illam à ſignificatione communi ſeparare; nam prævalet inſtitutio communis; aliàs poſſet quis etiam licitè verbis uti, ità, ut non intenderet ſignificationem communem, ſed aliam privata intentione ſubſtitutam : & ſic tolleretur omne mendacium. Aliud eſt, ſi res, vel actio, habet alium primarium finem, qui intenditur, & alium, qui tantùm ſecundariò ei à lege humana adijcitur : quæ lex, cùm non obliget in tanto periculo, non inſeparabiliter eum finem annectit: & habet tunc ſe res, ferè ſicut verba æquivoca, vel amphibologica, de quibus dictum eſt *n. 58. & ſeq.*

652. Ob. 3. Jehu rex Iſraël, ùt habetur *4. Reg. 10. v. 18.* ſimulavit, ſe velle ſacrificare idolo Baalis, ut hac ſimulatione congregaret omnes ejus prophetas, & ſacrificulos, quos poſtea omnes occidit: & propterea laudatus eſt *ibi v. 30.* à DEO: ergo ſimulatio falſæ religionis eſt licita. Confir. *4. Reg. 5.* Naaman Syrus, jam converſus ad verum DEUM, petiit tamen ab Eliſeo licentiam adorandi cum rege ſuo, in templo Remmon falſi DEI: & Eliſeus reſpondit *v. 19. Vade in pace* : quod fuit, ei dare licentiam: ergo licita eſt ſimulatio adorationis per genuflexionem &c. Reſp. diſt. ant.

lauda-

laudatur à DEO ſimulatio regis Jehu. neg. ant. occiſio poparum, & pſeudoprophetarum. conc. ant. & neg. conſ. Et hæc eſt aperta ſententia S. Auguſtini *l. contra mendacium c. 2.* hinc non dicitur: *4. Reg. 10. v. 30. Quia bene locutus es:* ſed: *Quia ſtudiosè egiſti.* Addit Suarez *de fide diſp. 14. ſec. 4. n. 9.* ſæpè Scripturam probare intentionem operantis, quamvis hic in facto, vel electione medii erret.

653. Ad confir. Reſp. cum communiſſima omnium interpretum. Naaman non petiit licentiam adorandi idoli, ſed tantùm adorandi in templo, hoc eſt, ùt græca vox ſignificat, ſe incurvandi, aut procumbendi, ſeu genuflectendi, non in gratiam idoli, ſed in gratiam regis, qui, cùm pro gentis more inniteretur ſuper manum Naamani, principis militiæ, non poterat ſe incurvare, nec genuflectere coram idolo, niſi etiam Naaman ſe incurvâſſet; unde genuflexio Naamani non erat adoratio idoli, ſed tantùm exhibitio politici miniſterii: quod miniſterium Naaman regi etiam extra templum exhibebat, ex ſuo officio valde honorifico, ſuſtinendi regem, volentem ſe inclinare ſuper illum.

Neque hæc genuflexio erat ſimulatio adorationis, nec actio ex ſe mala, etiamſi fortè adſtantes decipi potuerint, rati etiam Naamanum unâ cum rege adorare idolum: quæ tamen deceptio ex juſta cauſa permitti potuit. Eſtius *in eum locum* dicit, aliunde conſtare potuiſſe, Naamanum eſſe veri DEI

cultorem, & non adorare Remmon, tanquam DEUM, ſed tantùm in obſequium regis genuflectere; quia vero DEO Iſraëlis ſacrificabat; nam hac de cauſa (ùt habetur *4. Reg. 5, v. 17.*) *onus duorum burdonum de terra* Iſraël ſecum tulit, ut ſcilicet ex iis vero Deo erigeret aram, eique ſacrificaret; ſolis enim Judæis, non autem aliis fidelibus, erat præceptum, ſacrificare Hieroſolymis.

654. Ob 4. contra 5. concluſionem ex Tertulliano *l. de fuga. in perſecuione c. 3. & ſeq.* Perſecutio provenit ex ordinatione, vel permiſſione providentiæ Divinæ: ſed non licet homini, niti contra providentiam Divinam: ergo neque licet fugere perſecutionem. Confir. 1. Apoſtoli peccârunt fugiendo à Chriſto in monte oliveti: ergo. Confir. 2. Ille, qui ex quadraginta martyribus fugit, graviter peccavit: ergo. Confir. 3. Libellatici in primitiva Eccleſia etiam cenſebantur, peſſimè ſe geſſiſſe: ergo & fugientes. Reſp. retorq. argum. ergo nec licebit fugere tempore peſtis, aut belli; nam & iſta proveniunt, ex ordinatione, vel permiſſione DEI: dicere autem, non eſſe licitum fugere peſtem, eſt prorſus ridiculum. In forma neg. conſ.

Vitium ſyllogiſmi objecti cuique patet: non tantùm ſunt quatuor, ſed quinque etiam termini in eo. Non nititur ille contra providentiam Divinam, qui diligentiam adhibet, ſervandi ſe à malis: imò hoc ipſum eſt conſonum providentiæ Divinæ, quæ vult, ut à multis malis nos modo

modo meliori ſervemus. Ad 1. confir. om. ant. neg. conſ. Apoſtoli, ùt ait Suarez *de fide diſp. 14. ſec. 3, n. 13.* peccare potuerunt per accidens, ſi id fecerunt cum ſcandalo, vel dubia fide: & fortè aliquid tale Chriſtus Dominus innuere voluit iis verbis : *Omnes vos ſcandalum patiemini in me in iſta nocte. Matth. 26. v. 31.* Hoc tamen, ùt *ibidem* ait Eximius, affirmare non poſſumus : neutiquam autem peccârunt Apoſtoli ratione fugæ, in ſe præcisè ſpectatæ.

655. Ad 2. confir. neg. conſ. ille enim ſocius martyrum tunc tenebatur fidem confiteri, & per diſceſſum ſuum virtualiter eam negavit, exhibendo ſignum, à tyranno ad fidem negandam præſcriptum. Ad 3. confirm. neg. conſ. *Libellatici* ex Spondano ad *ann. Chriſti 253. n. 6.* erant illi, qui Chriſtum publicè negare erubeſcentes, privatim id, vel per ſe, vel per alios, ſuo nomine fecerunt, & à magiſtratibus libellos ſecuritatis impetrârunt, ne in ipſos ampliùs, publicè præſertim, inquireretur, & pro hujusmodi diſpenſatione pecunias ſolverunt. Malderus *in 2. 2. q. 3. art. 2.* adducens verba S. Cypriani, putat, eos, nec publicè, nec privatim, Chriſtum negâſſe: magiſtratus tamen acceptâ pecuniâ libellis editis fuiſſe de ipſis teſtatos, quòd Chriſtum negaverint : quam tamen famam non potuerunt permittere, de ſe ſpargi in ſua præſentia; nam hac ratione fidem erubeſcebant: certè occaſionem dabant, præſumendi de ſe, quòd confeſſionem fidei non fecerint, ex timore, vel eru-

beſcentia. Quidquid de hoc ſit (nam potuit uterque modus accipiendi libellos, pro varietate perſonarum fuiſſe adhibitus) hic caſus eſt longè alius, quàm præcisè caſus fugæ, aut occultationis.

656. Ob. 5. contra 7. concluſionem. Occultare fidem rebus, aut factis, explicatis *n. 644.* eſt eam occultare mentiendo: hoc nunquam eſt licitum: ergo. prob. ma. fidelis utens veſtibus, quæ ſolis infidelibus ſunt uſitatæ, facit, quantum eſt in ſe, ut reputetur infidelis, e. g. Turca: ergo committit reale mendacium; nam ex S. Thoma *2. 2. q. 111. a. 1. in corp.* non tantùm verbis, ſed etiam rebus, mendacium committitur. Confir. Si tunc non comitteretur mendacium, liceret etiam abſque cauſa iis veſtibus uti: hoc eſt falſum: ergo. Reſp. neg. ant. ad prob. diſt. ant. fidelis utens iis veſtibus facit, quantum eſt in ſe, ut reputetur infidelis, hoc eſt, facit id poſitivè, atque in caſu, in quo non habet juſtam cauſam ſe occultandi. neg. ant. facit id permiſſivè tantùm, & quando habet juſtam cauſam ſe occultandi. conc. ant. & neg. conſ.

Ratio eſt; quia, quando juſta cauſa ſolvit aliquem obligatione legis humanæ, non tenetur ampliùs intendere inſtitutionem ſecundariam rerum: ſed ſufficit, ſi intendat primariam: cúmque videatur communi uſu receptum, ut in ſimilibus occaſionibus uti liceat ejusmodi induſtriâ, vel quaſi ſtratagemate, poteſt quis permittere aliorum deceptionem; hinc deceptionem illam

non

non cauſat, niſi per accidens: nec facit, quantum eſt ex ſe, ut reputetur infidelis, ſed tantùm permittit eam opinionem. Ad confir. neg. ant. Ut jam diximus *n. 79.* non licet gratis abſque cauſa id facere, ex quo moraliter ſequitur aliorum deceptio: quod, tum in aliis, tum maximè in hac materia verum eſt; videtur enim etiam pertinere ad honorem fidei, ut non ſinè cauſa aliquis ità ſe gerat, ut infidelis poſſit reputari.

Dices. Plures ſunt veſtes, quæ aſſumuntur ſpecialiter ab infidelibus, tanquam ipſis propriæ, ùt conſtat experientiâ: atqui nulla cauſa poteſt eſſe licitè iſtis utendi ad ſe occultandum: ergo. prob. mi. nulla poteſt eſſe cauſa ſufficiens ad aſſumendum ſignum infidelitatis: ergo. Confir. Tale ſignum æquiparatur verbo, quo quis diceret, ſe eſſe e. g. Turcam: ergo. Reſp. diſt. mi. nulla cauſa poteſt eſſe iis utendi, ſi proprietas illa non ſit ſeparabilis in ullis circumſtantiis. conc. mi. ſi ſit ſeparabilis. neg. mi. & conſ. Diximus jam, veſtes habere duplicem inſtitutionem: primariam, ſeu primævam ex rei natura: & ſecundariam ex lege humana, atque hanc non eſſe inſeparabilem in omnibus circumſtantiis.

Si tamen veſtis aliqua eſſet, ex primæva ſua inſtitutione, præcisè intenta ad cultum idololatricum, e. g. corona ex idolis, vel ſimilis actio, e. g. geſtatio idoli in manu, vel fronte, utique licita non foret, ùt jam diximus *n. 645.* ubi etiam egimus de veſte, cui idolum appictum &c. ad prob. diſt. ant.

ſi illa res, quæ ex inſtitutione ſecundaria eſt tale ſignum, adhibeatur in circumſtantiis, in quibus non ſeparatur illa ſignificatio. conc. ant. ſi ea res adhibeatur in aliis circumſtantiis. neg. ant. & conſ. Sic aliud utique eſt, portare veſtem religioſam: aliud dicere verbis, ſe eſſe religioſum. Nec dicas, uſum veſtis, propriæ infidelium, eſſe inſeparabilem à ſignificatione infidelitatis; nam, licèt hoc dici poſſit de quibuſdam, de quibus modò diximus, e. g, de corona ex idolis compoſita: at id dici non poteſt de omnibus veſtibus, e. g. de communi tegmine Turcico capitis: ſicut nec de veſte religioſorum.

DISPUTATIO V.

De Proprietatibus Actus Fidei.

657. HAc diſputatione agendum de certitudine actûs fidei, itémque de ejusdem, ac habitûs fidei ſupernaturalitate: qua occaſione etiam tractabimus de ſupernaturalitate aliorum actuum, & habituum, tum intellectûs, tum voluntatis, ad actum fidei prærequiſitorum, ut ſic penitius noſcatur natura, ſeu eſſentia, tum ipſius actûs fidei, tum principiorum, ad eum eliciendum neceſſariorum. Quid certitudo, & quotuplex ſit, jam diximus *n. 509* unde tantùm eſt opus, ibi dicta huc applicare. Supernaturalitatem, quantum ad has concluſiones rite ſtir-

firmandas, & explicandas necesse est, sequenti quæstione attingemus. Addemus aliqua de subjecto habitûs fidei: cúmque de reliquis duobus habitibus Theologicis, seu spe, & charitate, proportionaliter sit discurrendum, etiam de his statim agemus, ne hîc dicta inferiùs iterum repetere oporteat.

QUÆSTIO I.

De Certitudine Actûs Fidei.

ARTICULUS I.

An, & quàm certus sit Actus Fidei Theologicæ.

658. Dico. Actus fidei Theologicæ est essentialiter verus, nec potest esse falsus. ità omnes Catholici. Prob. Actus fidei Theologicæ debet intrinsecè niti motivo, seu objecto formali Divino, id est, testimonio DEI, ùt probàtum *n. 38.* sed testimonium DEI est essentialiter verum, ùt iterum probatum *n. 52. & 53.* ergo actus fidei Theologicæ debet intrinsecè niti objecto essentialiter vero: consequenter debet etiam ipse esse essentialiter verus, nec potest esse falsus. Confir. 1. Charitas Theologica necessariò debet pro objecto formali habere bonitatem Divinam realiter talem, & non tantùm apparenter talem (sicut etiam spes Theologica verum

DE-

DEUM poſſidendum) aliàs poſſet quis amando ſuper omnia falſum DEUM juſtificari; cùm actus verus charitatis Theologicæ juſtificet, quod eſt abſurdiſſimum: ergo etiam fides Theologica debet habere pro objecto formali teſtimonium DEI realiter tale, & non tantùm apparenter tale. Confir. 2. Actus ſpei, & actus charitatis Theologicæ, tendunt in objectum Divinum, ùt propoſitum per actum fidei: ergo, ſi illi non poſſunt, tendere in objectum tantùm apparenter Divinum, neque fides poterit proponere objectum tantùm apparenter Divinum; conſequenter neque poterit tali niti.

659. Prob. concluſio 2. Habitus fidei eſt velut inſtrumentum Spiritûs S., per quòd hic juvat intellectum ad aſſenſum: ergo debet eſſe proportionatus veritati Spiritûs S. conſequenter non poteſt influere in actum falſum. Confir. Actus fidei, eſt ſupernaturalis, ùt probabimus infrà *n. 680.* atqui omnis actus ſupernaturalis principaliter attribuitur DEO, ùt docet Apoſtolus *1. Corinth. 15. v. 10.* dicens: *Non ego autem, ſed gratia DEI mecum:* quod idem docet Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 16.* ubi ait de DEO: *Cujus tanta eſt erga omnes homines bonitas, ut eorum velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona:* ex quibus habetur, merita noſtra (inter quæ etiam eſt actus fidei) eſſe ſupernaturalia dona DEI: ergo etiam attribuitur principaliter DEO actus fidei: ſed actus falſus DEO tribui non poteſt: ergo.

660. Dico 2. Actus fidei eſt omnino cer-

certus. ità rursus omnes Catholici. Prob. Ut diximus *n. 509.* triplex est certitudo, & quælibet competit actui fidei: ergo est omnino certus. prob. ant. Inprimis actus fidei est certus certitudine objectiva; quia est verus, seu conformis objecto. 2. Etiam est certus certitudine formali; quia est essentialiter verus, seu essentialiter exigens, objectum ità se habere, prout ipse affirmat, ùt patet ex probationibus primæ conclusionis. 3. Etiam est certus certitudine adhæsionis; quia per actum fidei intellectus adhæret firmissimè objecto, ità, ut excludat omne dubium; esset enim utique gravis irreverentia, si de veritate testimonii Divini dubitaremus; unde *C. Dubius 1. de hæreticis.* dicitur: *Dubius in fide infidelis est.* Quando autem aliquando aliqui, etiam pii, putant, se non firmissimè adhærere objecto revelato, sed dubitare, saltem indeliberatè, dum credunt, non habent dubium strictè dictum, etiam indeliberatum, sive veram vacillationem intellectûs, eo instanti, quo fidem eliciunt, ùt diximus. *n. 505.* sed tantùm habent aliquos motus phantasiæ, aut potentiæ apprehensivæ, quibus quasi apprehendunt, se dubitare.

661. Dico 3. Actus fidei est certior quovis actu naturali, etiam metaphysicè evidente. ità omnes, qui non faciunt quæstionem de voce, & non accipiunt in alio sensu hunc terminum *certitudo.* Loquor autem hîc, non de certitudine præcisè objectiva, quæ non videtur esse aliud, quàm quasi

quasi æqualitas, aut conformitas cum objecto, seu reipsa veritas formalis actûs; nam hæc non videtur capere magis, & minùs, sed stare in indivisibili; licèt enim unum possit esse magis falsum, quàm alterum, non potest, strictè loquendo, unum esse magis verum, quàm alterum: sicut, licèt una linea possit esse magis curva, vel inæqualis tertiæ, quàm altera, non potest tamen, strictè, & mathematicè loquendo, una esse magis recta, quàm altera: nec magis æqualis, quàm altera. Quare præscindendo à certitudine tantùm objectiva, loquimur nunc de certitudine formali, & subjectiva, seu adhæsionis.

662. Prob. conclusio. Ille actus est certior certitudine formali, qui nititur firmiore motivo, & magis cum veritate connexo: atqui actus fidei, immediatè nixus Divina veracitate (quæ est magis connexa cum veritate, quàm omne lumen naturale creatum, quo nititur actus metaphysicè evidens) nititur firmiore motivo: ergo. ma. videtur patere ex acceptione vocis *certitudo;* hoc enim intelligitur per certitudinem formalem: & actus, qui nititur motivo, magis exigente veritatem, etiam magis eam exigit, quàm alius actus, qui nititur tantùm motivo minùs exigente veritatem. Prob. etiam mi. ad discernendum, quodnam motivum ex duobus, essentialialiter certis, sit magis connexum cum veritate, non habemus aliud medium, quàm comparare ea per hypotheses impossibiles (nam nec motivum vera-

veracitatis Divinæ, nec evidentiæ naturalis metaphysicæ, potest in ulla hypothesi possibili à veritate deficere) & videre, quodnam priùs à veritate deficeret, si aliquod ex iis deficere deberet: sed utique quodlibet lumen tantùm naturale, quantumvis evidens, citiùs à veritate deficeret, quàm veracitas Divina: ergo.

Confir. Etsi impossibile sit, creaturam aliquam impossibilem esse, tamen magis impossibile est, DEUM impossibilem esse (nam necessitas creaturæ non est per statum, sed per alienationem: necessitas autem DEI est per statum: rursus creatura, si ponatur, habet omnia sua, non à se, sed ab alio; DEUS habet omnia sua à se, adeóque magis impossibile est, hunc esse Chimæram, quàm creaturam) ergo etiam magis impossibile est, falsum esse actum, qui nititur infallibilitate Divina, quàm qui nititur infallibilitate creata: sed actus fidei nititur infallibilitate Divina: actus evidens nititur tantùm infallibilitate creata: ergo.

663. Prob. etiam conclusio de certitudine adhæsionis. Ille actus est certior certitudine adhæsionis, per quem intellectus firmiùs adhæret objecto: atqui firmiùs adhæret per actum fidei objectis revelatis, quàm per quemlibet actum scientificum objectis demonstratis: ergo. ma. est definitio. mi. prob. iterum recurrendo ad hypotheses impossibiles; si enim intellectus deberet deserere aliquod objectum, citiùs desereret objectum scitum, quàm creditum: & sic intelligi

ligi debet illud Apoſtoli *ad Galatas 1. v. 8. Licet nos, aut Angelus de cœlo, evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit:* quaſi diceret: Licèt Angelus beatus non poſſit falſum loqui, tamen, ſi per impoſſibile ille aliquid loqueretur, quod non eſſet conforme revelationi, quam ego vobis tradidi, non ei credatis, ſed habeatis eum, tanquam excommunicatum: & ſic revelationem DEI præferatis etiam dicto Angelico.

664. Ex quo tamen, ſicut non ſequitur, nos ullatenus dubitare de dicto Angelico (nam, quod tantùm in ſuppoſitione impoſſibili fieri deberet, utique non fundat ullum dubium) ſic neque ſequitur, nos dubitare de veritate actuum naturaliter evidentium: ſicut etiam, ſi pater diceret: ſi deberem unum filium perdere, malem perdere Titium, quàm Cajum: non ſequitur, quòd actu velit perdere Titium. Quando autem motivum naturale poteſt à veritate deficere, tunc, licèt ratio naturalis non advertat, id hîc, & nunc deficere, ſi tamen id doceat teſtimonium Divinum, rationem captivamus in hujus obſequium. Et ſic citiùs negamus aſſenſum viſui, & guſtui, qui dicerent, in Evchariſtia adeſſe panem, & vinum, quàm revelationi DEI dicenti, tantùm adeſſe accidentia: ſic ob revelationem contrariam non extendimus ad Perſonas Divinas illud principium: *Quæcunque ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe*: etſi videatur intellectus valde inclinari

Digitized by Google

nari ad existimandum, illud principium etiam ad istas extendi.

665. Hanc adhæsionem firmissimam fidei ad objecta revelata, super omnem adhæsionem ad lumen naturale, passim adstruunt, & exigunt SS. Patres. S. Basilius *in psal. 115.* ait: *Fides supra rationales methodos animam ad assensum trahens.* S. Chrysostomus *homil. 21. in c. 11. ad Hebr. sub finem* explicans illud: *Est autem fides ... argumentum non apparentium*: ait: *Neque rursus, si de iis, quæ non cadunt sub aspectum, non apertiùs fuerit quispiam persuasus, quàm de iis, quæ videntur, potest esse fides.* Richardus à S. Victore *l. 1. de Trinit. c. 2. Quotquot veraciter fideles sumus, nihil certiùs, nihil constantiùs tenemus, quàm, quod fide apprehendimus.* Huc etiam videtur respexisse S. Petrus *ep. 2. c. 1. v. 19.* dicens: *Habemus firmiorem propheticum sermonem &c.*

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

666. OB. 1. contra 1. conclusionem. Judæi, qui ante Christi nativitatem crediderunt, eum venturum, potuerunt etiam post ejus nativitatem, quando istam nondum sciverunt, eundem adhuc credere venturum, & nondum præsentem: ergo actus fidei potuit esse falsus. Confir. Actus fidei circa præsentiam *R.P. Ant. Mayr Theol. Tract. VII.* Bbb Chri-

Chriſti in hoſtia conſecrata poteſt eſſe falſus; quia poteſt hoſtia non fuiſſe conſecrata: ergo. Reſp. neg. ant. nam Judæi, etiam ante adventum Chriſti, credebant eum venturum tempore à prophetis prædicto: nec licebat ipſis aliquod tempus deſignare, in quod ferretur actus fidei, niſi quod clarè ſignificabatur per revelationem, ſeu prophetiam; unde quando poſt Chriſti nativitatem Judæi affirmârunt, tempus illud nondum tranſiiſſe, id faciebant, non ex fide, aut revelatione Divina vera, ſed ex conjectura humana falſa.

Si tamen velles urgere, quòd ſaltem, dum loquebantur prophetæ, poterant Judæi fide Divina credere, tempus præteritum, vel etiam tunc præſens, nondum eſſe coexiſtens nativitati Chriſti. Reſp. hoc ſemper etiam poſtea verum manſiſſe: & ſemper poſſe adhuc credi; nam ſemper verum eſt, & erit, eo tempore, quo prophetabat, e. g. Iſaias, Chriſtum nondum natum fuiſſe: ſi autem, vel per poſſibile, vel impoſſibile, redderetur aliquod objectum materiale fidei non ampliùs exiſtens, actus fidei, non poſſet, illud deinceps affirmare exiſtens pro alio tempore, ùt ſufficienter probant noſtræ rationes. Ad confirm. neg. ſuppoſitum ant. Non poteſt elici, ordinariè ſaltem, actus fidei de præſentia Chriſti in particulari hoſtia: ſi autem eliceretur, non poſſet ea hoſtia non eſſe conſecrata. vide *n.* 508.

667. Ob. 2. Virtutes morales poſſunt am-

amplecti honestatem tantùm apparentem: ergo etiam actus fide potest affirmare verum tantùm apparens, adeóque esse falsus. ant. prob. virtuosè quis largitur eleemosynam ficto pauperi: ergo. Confir. Prudentia, quæ est virtus intellectualis, potest dictare, tali ficto pauperi dandam esse eleemosynam: ergo etiam virtutes intellectuales possunt tendere in falsum, adeóque etiam fides. Resp. 1. neg. ant. ad prob. conc. ant. neg. cons. Aliud est fictus pauper, aliud est ficta honestas; licèt enim in tali casu paupertas sit ficta, honestas tamen est vera; nam revera honestum est, dare eleemosynam illi, qui apparet esse pauper; si enim homines deberent semper esse revera certi de paupertate aliorum, sæpissimè retraherentur ab eleemosyna danda.

Aliud est, quòd fortè aliquando motivum formale quo talis virtutis possit esse tantùm apparens, e. g. respectu misericordiæ paupertas ficta: vel respectu justitiæ debitum tantùm apparens, quod tamen movet ad solutionem. At, cùm hoc virtus non amplectatur, sed tantùm præsupponat, nihil indè sequitur absurdi. Sunt tamen Theologi, qui dicunt, objectum etiam formale quo virtutum moralium, esse semper bonum verum, & non tantùm apparens: quanquam istud, hîc & nunc, e. g. in casu ficti pauperis, non per actum directum, sed quasi per reflexum, attingatur, ità, ut dans eleemosynam pauperi ficto, moveatur à vera paupertate, & solvens debitum creditori,

ri, tantùm apparenter tali, moveatur à vero jure: qua de re videatur Gormaz *de virt. Theol. n. 815.* Mihi non videtur, opus esse isto responso; puto enim, esse verissimam honestatem in eo actu, quo quis vult dare, aut dat eleemosynam pauperi, ficto quidem, sed prudenter judicato tali: & idem dico de solutione debiti, facta creditori tantùm apparenter tali: qua ratione saltem objectum formale quod virtutum moralium est semper bonum verum, quod sufficit, quidquid sit de objecto formali quo.

668. Resp. 2. om. ant. neg. cons. nam, etiamsi virtus moralis amplecteretur honestatem tantùm apparentem, non ideo posset fides amplecti revelationem tantùm apparentem; nam, licèt non desint Theologi, qui dicant, objectum virtutum moralium non necessariò esse bonum in se, sed tantùm bonum prudenter tale existimatum: non tamen potest inde inferri, quòd etiam virtutum intellectualium, inter quas est fides, objectum, sit tantùm verum prudenter existimatum; aliàs enim virtutes intellectuales non differrent ab habitibus opinativis; unde objectum virtutum intellectualium est verum reipsa tale: & vel Logici jam cum Aristotele dicunt, virtutem intellectualem esse eam, *per quam anima semper verum dicit.*

Resp. 3. iterum om. ant. neg. cons. nam, etsi honestas illa creata, quam virtutes morales habent pro objecto formali quod, esset tantùm apparens, & reipsa fal-

sa,

Digitized by Google

ſa, tamen objectum formale quod virtutum Theologicarum non poteſt eſſe tantùm apparenter Divinum, ſed debet eſſe revera tale; ait enim S. Thomas *1. 2. q. 68. a. 8. in corp. Virtutes quidem Theologicæ ſunt, quibus mens humana DEO conjungitur:* utique autem mens humana conjungitur DEO vero, & non tantùm apparenter tali; aliàs admitti debent abſurda, *n. 658.* allata; unde ex mente Angelici non poſſunt virtutes Theologicæ (inter quas etiam eſt fides) ferri in aliquid, quod tantùm eſt apparenter, & non reipſa Divinum: quod autem eſt reipſa Divinum, eſt neceſſariò verum: ergo.

Addunt hìc aliqui, etiam habitum piæ affectionis (qui, licèt entitativè ſit moralis, terminativè tamen eſt Theologicus) non poſſe elicere ſuum actum, niſi detur revelatio Divina verè talis. Saltem hoc eſt certum, quòd, niſi detur verè revelatio Divina, non poſſit pia affectio elicere imperium effectivè efficax (non enim poteſt ſequi tunc effectus, ſeu actus fidei) quidquid ſit de imperio affectivè efficaci. Ad confirm. neg. conſ. Prudentia non dicit, hunc eſſe pauperem, quod eſſet falſum: ſed tantùm dictat, huic, qui apparet pauper, in his ipſis circumſtantiis paupertatis apparenter exiſtentis, rationabiliter dandam eſſe eleemoſynam, quod eſt omnino verum.

669. Ob. 3. contra 3. concluſionem. S. Thomas *2. 2. q. 4. a. 8. in corp.* ait, ſcientiam eſſe certiorem quoad nos, ſeu ex par-

te ſubjecti, quàm ſit fides: ergo fides tantùm eſt certior ratione piæ affectionis. Confirm. Idem Angelicus *q. 14. de veritate a. 1. in corp.* ait: *Intellectus credentis eſt captivatus; quia tenetur terminis alienis, & non propriis ..... inde etiam eſt, quòd in credente poſſit inſurgere motus de contrario hujus, quod firmiſſimè tenet, quamvis non intelligenter, vel ſcienter:* ergo, cùm ſcientia excludat motum de contrario, ſeu motum dubitationis, eſt certior. Reſp. neg. conſ. S. Doctor expreſsè *ibi* dicit, fidem ſimpliciter eſſe certiorem, ratione cauſæ, ſeu motivi, ſcilicet revelationis: per certitudinem autem quoad nos, vel ex parte ſubjecti, intelligit tantùm proportionem objecti cum ſubjecto; nam ait, id etiam dici certius, *quod pleniùs conſequitur intellectus*, hoc eſt, quod magis eſt aptum captui intellectûs: qua in acceptione certitudinis hîc non loquimur; utique enim admittimus, myſteria fidei magis eſſe ſupra captum noſtrum, quàm objecta ſcientiæ naturalis.

Ad confir. neg. conſ. Ex eo, quòd antecedenter, & conſequenter ad actum fidei, poſſibiles ſint motus dubitationis, vel etiam compoſſibiles cum ipſo actu aliqui motus phantaſiæ, aut potentiæ apprehenſivæ, quaſi dubitationis, circa objecta fidei, ſequitur tantùm, actum fidei eſſe magis obſcurum: adeóque ad hunc non rapi intellectum evidentiâ terminorum, quæ eſt terminus proprius intellectûs: ſed moveri imperio volun-

luntatis, quod imperium est terminus alienus, seu proveniens ab alia potentia, quæ intellectum in captivitatem redigit. Quòd autem intellectus possit firmiùs adhærere obscuris, quàm claris, id habet supernaturaliter ex viribus gratiæ, & ex altiori, ac digniori motivo; unde S. Thomas *in 3. dist. 23. q. 2. art. 2. quæstiuncula 3. in corp.* ait de objecto fidei: *Est veritas prima, sive DEUS, cui creditur, quæ habet majorem firmitatem, quàm lumen intellectûs humani, in quo conspiciuntur principia, vel ratio humana, secundùm quam conclusiones in principia resolvuntur: & ideo fides habet majorem certitudinem, quantùm ad formalitatem adhæsionis, quàm sit certitudo scientiæ, vel intellectûs, quamvis in scientia, & intellectu, sit major evidentia eorum, quibus assentitur.*

670. Ob 4. Actus evidens non potest esse, nec per absolutam Dei potentiam falsus: ergo non est minùs certus, quàm actus fidei. Confir. Intellectus non potest firmiùs adhærere e. g. mysterio SS. Trinitatis, quàm huic veritati: *Totum est majus sua parte:* imò huic firmiùs adhæret: ergo. Resp. neg. conf. quia saltem certitudo formalis, & subjectiva est major; hæc enim non stat tantùm in veritate, sed in ipso motivo, magis cum veritate connexo, itémque in adhæsione intellectûs, ùt explicatum *n. 661. & seq.* Ad confir. neg. ant. etsi enim, cæteris paribus, magis adhæreamus clariùs propositis: attamen hîc cætera non sunt paria; quia di-

Digitized by Google

gnitas teſtimonii Divini longiſſimè excedit omnia motiva naturalia: & ſic etiam reſpondet S. Thomas *2. 2. q. 4. art. 8. ad 2.* & certè firmiùs adhæremus myſterio SS. Trinitatis, quàm principio: *Quæcunque ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe:* quod non minùs eſt evidens, quàm illud: *Totum eſt majus ſua parte.* Imò firmiùs etiam adhæremus illi myſterio, quàm huic ipſi principio: *Totum eſt majus ſua parte:* credimus enim, totam SS. Trinitatem non eſſe aliquid majus qualibet perſona. Si dicas, Perſonas non eſſe partes SS. Trinitatis. Reſp. hoc ipſum ex fide tantùm, non autem ex ratione naturali haberi: verbo, ſi verè fideles ſumus, etiam parati ſemper ſumus, relinquere quamcunque nobis viſam evidentiam naturalem, ſi DEUS aliud revelet.

671. Dices. Illi objecto firmiùs adhæret intellectus, cui etiam adhæret poſt actum jam elicitum, ratione ſpecierum ab ipſo relictarum, ſeu ratione effectûs, quàm, cui tantùm adhæret durante actu: atqui priori ratione adhæret intellectus objecto, per evidentiam naturalem cognito: poſteriori verò ratione adhæret objecto, per actum fidei cognito: ergo. Reſp. neg. ma. ſed intellectus firmiùs adhæret illi objecto, circa quod elicit talem actum, quo præ omnibus aliis adhæret, ità, ut, ſi poſſibile eſſet, quòd unum objectum opponeretur alteri, citiùs hoc deſereret, quàm illud: atqui intellectus citiùs deſereret objectum cujusvis ſcientiæ, quàm fidei, ùt dictum *n. 663.* Quòd autem intel-

intellectus objecto evidenti adhæreat adhuc etiam postea, ratione effectûs, non habetur à certitudine appretiativa, seu adhæsiva, sed ab evidentia, seu claritate, ùt dictum *n. 505.*

672. Ob 5. Scientia Beatorum, seu visio beatifica, est certior fide: atqui non est certior ratione motivi; utraque enim habet pro motivo veracitatem Divinam: ergo ratione modi tendendi in DEUM: ergo, cùm etiam scientia habeat meliorem modum tendendi, scilicet clariorem, quàm actus fidei, ista etiam erit certior. Resp. 1. neg. min. nam, ùt diximus *n. 465.* visio beatifica attingit DEUM absque adminiculo revelationis creatæ; unde habet motivum purius; quia purè Divinum. Resp. 2. neg. ultimam. cons. Beatus enim videt veracitatem Divinam per visionem beatificam, dum viator eam tantùm per fidem audit: cæteris autem paribus, securior est aliquo modo visio, quàm auditio; unde visio beatifica, cùm habeat totum id, quod habet fides, & adhuc aliquid amplius, meritò dicitur certior fide. At in scientia humana, & fide Divina, cætera non sunt paria: sed motiva scientiæ sunt nimiùm quantùm inferiora: qui defectus non potest compensari per claritatem; nec enim excessus infinitus veracitatis Divinæ, super omnem creatam veritatem, adæquari potest per claritatem tantùm creatam.

673. Ob. 6. Potest idem actus esse simul actus fidei, & scientiæ, hoc est, niti

motivo fidei, ſeu revelatione, & motivo ſcientiæ, ſeu ratione naturali evidente: talis actus fidei non eſſet certior ſcientiâ; quia non eſſet certior ſeipſo: ergo nullus actus fidei eſt certior ſcientiâ; quia actus fidei omnes ſunt ejusdem ſpeciei. Reſp 1. neg. ma. vel potiùs ejus ſuppoſitum, quòd talis actus eſſet actus fidei; nam, licèt omittatur eſſe poſſibilis actus, nixus tali duplici motivo, tamen is non foret actus fidei, ſed actus concluſionis Theologicæ, vel alterius ſpeciei: de quo nolim diſputare.

Equidem diximus jam ſuprà *n. 470.* ſcientiam, & fidem, tanquam duos actus, ſtare ſimul poſſe in eodem intellectu: at ex hoc non ſequitur, quòd etiam idem actus, qui indiviſibiliter niteretur motivo utroque, ſcilicet revelatione Divina, & evidentia naturali, eſſet actus fidei; hoc enim negari poteſt ex hoc ipſo, quòd, ùt objectio ſupponit, non poſſit unus actus fidei eſſe ſpecie diverſus ab altero: hic tamen actus, per intrinſecum eſſentialem reſpectum ad motivum evidens, differret ab aliis actibus fidei. 2. quia non poteſt actus eſſe magis indefectibilis, quàm ſit ejus motivum intrinſecum; conſequenter deficiente motivo ſcientiæ deficeret omnis actus, qui eo eſſentialiter nititur, adeóque etiam talis actus, nixus utroque motivo. Quare talis actus non videtur poſſe eſſe actus fidei ſtrictè dictus; quia hic debet eſſe omnino firmiſſimus, & conſequenter longè magis firmus & minùs de-

defectibilis, quàm quodlibet motivum tantùm creatum.

674. Dices. Omnis actus fidei nititur revelatione externa creata, adeóque motivo aliquo defectibili: ergo. Resp. Actus fidei non nititur illa revelatione, tantùm nudè sumpta, seu ùt accepta tantùm pro externa creata locutione: sed nititur illa ùt informata auctoritate Divina; neque etiam illa locutio, nudè in se spectata, habet rationem auctoritatis, quæ primariò, & potissimùm movet: sed tantùm habet rationem dicti, quod non movet, nisi ùt informatum auctoritate. At verò motivum scientiæ respectu actûs, in objectione adducti, deberet habere rationem motivi, non moventis, quia est informatum ab alio, sed moventis ex propria sua virtute, & æstimabilitate. Dein locutio ista externa, suppositò, quòd sit informata auctoritate Divina, tam parùm potest deficere à veritate, quàm parùm ipsa auctoritas; unde est disparitas maxima.

Resp. 2. ad objectionem *n. 673.* factam om. ma. neg. mi. quidquid sit, sive talis actus sit actus fidei, sive non, parùm refert: si etiam omittatur, talem actum esse actum fidei, tamen actus fidei semper erit certior solâ scientiâ; nam hic ipse actus erit certior quovis alio actu, qui tantùm niteretur motivo scientifico: seu tantùm esset actus scientiæ. Hinc talis actus foret certior seipso, non quidem se ipso realiter accepto, sed tamen seipso formaliter accepto: sicut Logici, agendo de universali in actuali prædicatione,

Digitized

ne, dicere ſolent, actum eſſe clariorem ſe ipſo formaliter accepto. Realiter autem certior eſſet talis actus, nixus motivo fidei ſimul, & ſcientiæ, quovis alio actu, qui ſolùm niteretur motivo ſcientifico.

675. Noto ſub finem ex Gormaz *de virt. Theol. n. 845.* certitudinem fidei poſſe quaſi accidentaliter, ſeu intenſivè, eſſe majorem in uno, quàm in altero actu fidei; quia e. g. is, qui majori gratia pollet, ſi operetur, quantùm poteſt, eliciet actum intenſiorem, ac proinde accidentaliter firmiorem, & certiorem, quàm eliciat alius minori gratia pollens. Pariter, ſiquis inſtructus ſit habitu piæ affectionis magis intenſo, & etiam operetur, devotione, confidentiâ, & promptitudine, quanta poteſt, eliciet actum fidei accidentaliter perfectiorem. Et de hac accidentali firmitate, vel certitudine loquitur S. Thomas. *2. 2. q. 5. art. 4. in corp.* dicens: *Poteſt ergo fides in aliquo dici major, uno modo ex parte intellectûs, propter certitudinem, & firmitatem: alio modo ex parte voluntatis, propter majorem promptitudinem, ſeu devotionem, vel confidentiam:* & in eundem ſenſum loquitur *infrà ad 3.*

QUÆ-

QUÆSTIO II.

De Supernaturalitate Actûs Fidei.

ARTICULUS I.

An Habitus, & Actus fidei: itémque prævia Pia Affectio, & alia, ad actum fidei requisita, sint necessariò supernaturalia.

676. COmmunissimè definitur *supernaturale* esse id, *quod superat vires, & exigentiam totius naturæ creatæ*, sive, *quod nulli creatæ substantiæ ùt quod, determinatè, vel indeterminatè debetur.* Dicitur 1. *quod superat vires totius naturæ creatæ:* hoc est, vires, tàm activas, quàm passivas; nam, licèt nullæ vires activæ creatæ exigant producere animam rationalem, tamen ista non est supernaturalis; quia materia prima habet vires passivas, quæ saltem indeterminatè exigunt recipere animam rationalem. Dicitur 2. *substantiæ ùt quod;* nam unioni hypostaticæ, quæ est subsstantia ùt quo, multa debentur accidentia supernaturalia. Pariter accidentibus supernaturalibus debentur alia accidentia supernaturalia, ùt visio beatifica debetur lumini gloriæ.

Subsstantia autem creata supernaturalis ùt quod possibilis non est, ùt communiter do-

docent cum Suarez *in 1. p. D. Thomæ l. 2. de attributis DEI. c. 9. à n. 14.* eoquòd non poſſet explicari, in quo ſtaret ejus ſupernaturalitas; cùm enim ſubſtantia per ſe intendatur, non poſſet ſupernaturalitas ſubſtantiæ ùt quod explicari per hoc, quòd non eſſet debita alteri, ſicut tamen explicatur ſupernaturalitas accidentium. Dein non poſſet dici, illam ſubſtantiam eſſe ſupernaturalem, quæ ſit in eodem ordine cum DEO; nam in pari ordine cum DEO nulla creatura eſſe poteſt. Si autem dicatur, eam tantùm debere aliquo modo participativè eſſe in eodem ordine cum DEO, ſeu ſuperior aliis: contra eſt. Angeli, vel animæ rationales, etſi reſpectu aliarum ſubſtantiarum ſint in ordine ſuperiori, non ſunt ſupernaturales: & ſunt poſſibiles creaturæ ſpirituales nobiliores iſtis, nec tamen erunt ſupernaturales; quia ſaltem dici poſſunt indeterminatè debitæ univerſo: ergo debet eſſe alia adhuc major ſuperioritas, quæ explicari non poteſt.

Si dicatur ſubſtantia ſupernaturalis illa, cui debentur accidentia, quæ aliis ſubſtantiis non debentur, iterum contra eſt: Angelis, & animabus rationalibus debentur multa accidentia, quæ aliis ſubſtantiis non debentur: ergo iterum nihil explicatur. Accedit, quòd ſi admittatur ſubſtantia ùt quod ſupernaturalis in hoc ſenſu, difficillimè ſine circulo poſſit explicari ſupernaturalitas accidentium. Si dicatur ſubſtantia ùt quod ſupernaturalis eſſe illa, cui debetur viſio beatifica: Reſp. juxta SS. Patres talem ſubſtantiam

tiam creatam esse impossibilem, ùt probatum *tract. de DEO à n. 179.*

677. Jam verò *supernaturale* dividitur *in supernaturale Theologicum*, & *supernaturale Philosophicum.* Illud, seu *Supernaturale Theologicum* est, quod ex intrinsecis suis prædicatis ordinatur ad beatitudinem, seu visionem DEI, ùt gratia sanctificans, unio hypostatica &c. *Supernaturale Philosophicum* est, quod non ordinatur ex intrinsecis suis prædicatis ad beatitudinem, ùt replicatio, resuscitatio mortui &c. Dividitur 2. in *supernaturale quoad substantiam*, & *supernaturale quoad modum.* Per substantiam intelligitur hîc essentia; hinc in hoc sensu etiam accidentia possunt esse supernaturalia quoad substantiam. Est autem *supernaturale quoad substantiam* illud, quod in nullis circumstantiis debetur naturæ creatæ: & sic se habet gratia sanctificans, & resuscitatio mortui &c. *Supernaturale quoad modum* est illud, quod quidem in his circumstantiis non debetur naturæ creatæ, etsi deberi possit in aliis: tale est, si rosa producatur durante frigore hyemali, vel morbus, lentis quidem remediis absolutè curabilis, curetur in momento.

Dividitur 3. in *supernaturale in se*, & *supernaturale præsuppositivè.* Primum est, cui propriè competit definitio data: alterum autem tantùm est analogicè supernaturale, & est illud, quod quidem in se est naturale, præsupponit tamen aliquid supernaturale: sic e. g. comestio, vel ambulatio hominis, à mor-

morte reſuſcitati, eſt in ſe prorſus naturalis, ùt patet: attamen, quia præſupponit miraculoſam à mortuis reſuſcitationem, eſt ſupernaturalis præſuppoſitivè. Similiter, ſi triticum, ſupernaturaliter productum, dein ſeminetur, & ex eo creſcat aliud novum, hoc ſecundum erit ſupernaturale præſuppoſitivè.

678. Dico 1. Habitus fidei Divinæ infuſus eſt ſupernaturalis quoad ſubſtantiam. ità certa omnium Theologorum. Prob. 1. hoc ipſo conſenſu communi Theologorum, qui in materia, quæ dependet à libera voluntate DEI, & cujus notitia debet potiſſimùm haberi ab auctoritate, vel traditione, magnum pondus habet. Prob. 2. efficaciter ex Tridentino *ſeſſ. 6. c. 7.* & quidem ſimul etiam de habitu ſpei, & charitatis (quod hîc noto; quia agendo de illis ſupponemus, eos habitus eſſe ſupernaturales) ità ibi habet Concilium: *Hanc diſpoſitionem, ſeu præparationem, juſtificatio ipſa conſequitur, quæ non eſt ſola peccatorum remiſſio, ſed & ſanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum:* ergo ſuſceptio gratiæ, & donorum diſtinguitur à præparatione, quam ſequitur: cùm ergo inter diſpoſitiones capite præcedenti etiam poſitus fuerit actus fidei, & ſpei, per dona, quæ ſuſcipiuntur, non intelliguntur actus, ſed intelligitur habitus fidei, ſpei, & charitatis: adeóque iſti in juſtificatione ſupernaturali infunduntur, & conſequenter ſunt ſupernaturales. Prob.

Prob. conſ. Aliqua fides nomine donorum venit: non actualis, ùt modò probatum: ergo habitualis. prob. ma. Concilium eodem capite inferiùs explicans illa dona ait: *Unde in ipſa juſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per JEſum Chriſtum, cui inſeritur, fidem, ſpem, & charitatem:* ergo juſtificatis infunditur aliqua fides: ergo habitualis. Ex quo etiam conſequitur, ſpem, & charitatem habitualem, infundi; quia Concilium non aliter loquitur de his, ac de fide: loquendo autem de hac, loquitur de habituali: ergo etiam loquendo de illis. Sed & alia dicta Scripturæ, Patrum, & Conciliorum, ùt expendenti facilè conſtabit, probant eodem modo, de his habitibus, vel eorum actibus, ſicut de habitu, & actu fidei: imò plura expreſsè loquuntur de omnibus.

679. Confir. ex Concilio Moguntino *c. 7.* ubi explicans dictum caput Tridentini ait: *Per Spiritum S. unà cum fide ſimul charitatem in corde diffuſam, ac ſpem accipit, hísq; DEI donis in ipſo permanentibus, non jam ſolùm reputatur, aut nominatur, ſed verè exiſtit juſtus:* ſed fides, ſpes, & charitas permanens, eſt habitualis: ergo. Non autem dicas, quòd fides iſta ſit naturalis in ſe, & tantùm per accidens infuſa; nam præter jam dicta, ſub initium hujus tractatûs *n. 25.* huic replicæ etiam opponitur Tridentinum, quod *eod. capite 7.* de eadem fide habituali infrà ſubdit: *Hanc fidem ante baptiſmi ſacramentum, ex Apoſtolorum traditione, catechumeni*

Digitized by

ab Eccleſia petunt, cùm petunt fidem, vitam æternam præſtantem: atqui id, quod præſtat (licèt non ſe ſolo, ſeu ſine ſpe, & charitate, ùt ibidem dicitur) vitam æternam, ſeu conducit ad beatitudinem ſupernam, eſt Theologicè ſupernaturale, & quidem non tantùm quoad modum, ſed etiam, ùt omnes fatentur, quoad ſubſtantiam; aliàs non tam ipſum, quàm ejus modus præſtaret vitam æternam: ergo. Addi poſſet alia ratio, ſcilicet, habitum debere eſſe ſupernaturalem; quia id exigit gratia, ùt diximus *n. 30.* & bona eſt ratio: ſed quia habet objectiones, quas refellere longum foret, ſufficiunt mihi priores. videri poteſt Lugo *de fide diſp. 9. ſec. 3. n. 48. & 49.*

680. Dico 2. Ipſe etiam actus fidei eſt ſupernaturalis, tam quoad modum, quàm quoad ſubſtantiam. ità communis. Prob. 1. p. concluſionis. Quòd actus fidei ſaltem ſit ſupernaturalis quoad modum, eſt de fide ex pluribus Scripturæ locis, adductis à SS. Patribus contra Pelagium. Sic *ad Epheſ. 2. v. 8.* dicitur: *Gratiâ eſtis ſalvati per fidem, & hoc non ex vobis; DEI enim donum eſt.* & *ad Philippenſ. 1. v. 29. Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolùm, ut in eum credatis &c.* Idem docent Concilia. Arauſicanum. II. *can. 7.* ait: *Siquis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad ſalutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, aut eligere, ſive ſalutari, id eſt, evangelizanti prædicationi, conſentire poſſe confirmat, abſque illuminatione, & inſpiratione Spiritus S. hæretico falluitur ſpiritu.*

Nota

Nota post *cogitare* irrepsisse duo hæc verba: *non expedit*, quæ & sensum turbant; & omnino superflua sunt, ùt Binius in hoc Concilio notat: & hinc meritò ab aliis, & nobis omissa sunt. Tridentinum *sess. 6. can. 3.* ait: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritûs S. inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Accedit, quòd damnata sit hæc propositio 23. Bajana: *Absurda est eorum sententia, qui dicunt, hominem ab initio dono quodam supernaturali, & gratuito, supra conditionem naturæ suæ, fuisse exaltatum, ut fide, spe, & charitate, DEUM supernaturaliter coleret.*

681. Probatur jam 2. p. seu quòd actus fidei etiam sit supernaturalis quoad substantiam, seu quoad intrinseca prædicata: & quidem prob. 1. ex communi Theologorum (ùt testatur Lugo, qui de hac materia videri potest *disp. 9. de fide per totam*) cum S. Thoma *1. 2. q. 62. a. 3. ad 2.* & aliis pluribus locis, citatis à Suarez *l. 2. de gratia c. 5. n. 4.* Prob. 2. Ex Scripturis, Conciliis, & Patribus habetur, quòd ad actum fidei eliciendum homo indigeat necessariò peculiari auxilio Divinæ gratiæ: ergo est intrinsecè supernaturalis. cons. patet: nam, quod intrinsecè naturale est, non potest esse supra vires naturales, nec exigit vires gratiæ supernaturalis. ant. prob. sic *Matth. 11. v. 27.* dicitur: *Neque Patrem quis novit, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* & *2. Co-*

rinth. 3. v. 5. Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis. & *1. Corinth. 12. v. 3. Nemo potest dicere Dominus JEsus, nisi in Spiritu S.* item *Joannis 6. Hoc est opus DEI, ut credatis in eum, quem misit ille.* Idem probant textus, & Concilia allata *n. 680.* Similia habet Milevitanum *c. 4.* dicens: *Cùm sit utrumque donum DEI, & scire, quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus.*

682. Confir. 1. Ad actum fidei (& eadem ratio est de actu spei, & charitatis) requiritur habitus per se infusus, & supernaturalis (qualem dari probavimus *n. 678.*) vel omnipotentia, loco ipsius extrinsecè applicata, & concursum habitûs supernaturalem supernaturaliter supplens: ergo actus fidei superat vires naturæ creatæ, adeóque est supernaturalis. Confir. 2. Actus fidei est positiva dispositio, conducens ad vitam æternam, & quidem de congruo saltem meritoria (nec minùs talis dispositio, & meritum, est actus spei: actus charitatis verò omnino affert secum jus ad vitam æternam) ergo est intrinsecè, & quidem Theologicè supernaturalis. cons. patet, & conceditur etiam ab adversariis. ant. prob. inprimis Tridentinum *sess. 6. c. 6.* expressè docet, homines per fidem actualem disponi ad justificationem. & Apostolus ait ad *Hebr. 10. v. 38. Justus autem meus ex fide vivit.* & *c. 11. v. 6. Sinè fide autem impossibile est placere DEO:* ergo.

683. Respondebis 1. habitum fidei requiri,

Digitized by Google

quiri, non ad actum fidei simpliciter eliciendum, sed ad moraliter eliciendum; cùm sinè habitu difficillimè eliceretur. Sed contra est. Concilia,& Patres,planè dicunt, sinè gratia simpliciter non posse elici actum fidei, & non tantùm,non posse facilè,aut non nisi difficulter elici. 2. Si simpliciter posset elici naturaliter actus fidei, tunc difficultas circa illum eliciendum posset tolli per habitum acquisitum naturalem, adeóque posset in multis casibus, elici viribus purè naturalibus actus fidei, etiam facilè: quod nemo dixerit. 3. Habitus infusi non dant facilè posse, sed simpliciter posse, ùt communissimè omnes docent. Alii respondent, habitum requiri ad infallibilitatem assensûs: sed hæc planè aliud non est, quàm exigentia actûs, ut objectum ità se haheat, prout ipse affirmat: ergo infallibilitas realiter est ipse actus.

Respondebis 2. auxilium gratiæ supernæ, vel etiam habitum, non requiri ad substantiam actûs, sed ad modum quendam illi superadditum. At contra. Non potest explicari, quid sit ille modus; nam 1. non est intensio; ad quemvis enim actum fidei, etiam non intensum, requiritur habitus, aut gratia; nam Concilium Tridentinum, & alia omnia, loquuntur de omni actu, sive intenso, sive remisso, modò sit, prout oportet, ad salutem. 2. Quivis actus disponit ad justificationem, & quilibet reddit fidelem, sicut quælibet contritio perfecta reddit contritum, & justificatum: ergo ad quemlibet est necessarium auxilium gratiæ. 3. Modus

ille non eſt modus proportionis cum fine ſupernaturali; ſi enim actus ex ſua eſſentia non habet proportionem, non poterit illam recipere ab eo modo; proportio enim illa eſt per modum meriti, ſaltem congrui: atqui modus non poteſt reddere actum meritorium; cùm neque ſit formaliter meritorius, nec opus dignificet, ùt dignitas perſonæ: ſed nec ullus alius modus convenienter aſſignari poteſt: ergo.

684. Dico 3. Species, concurrentes ad actum fidei, probabiliter non debent eſſe per ſe ſupernaturales. ità Suarez, Lugo, Oviedo, Platelius, Haunoidus, Ripalda, Arriaga. Prob. Species naturales poſſunt, ſive per habitum ſupernaturalem, ſive per concurſum DEI ſupernaturalem, elevari ad hoc, ut poſſint concurrere ad actum ſupernaturalem: ergo non eſt neceſſe, ut ſint ſupernaturales. conſ. non videtur poſſe negari; quæ enim neceſſitas ſpecierum ſupernaturalium, ſi naturales ſufficienter influere poſſint? Ait quidem Granado, quòd poſt ſpecies naturales, deſervientes ad cognitiones naturales, infundantur à DEO ſpecies ſupernaturales: at hoc gratis dicitur, ſi ſpecies naturales ſufficiant: præterquam, quòd illæ ſpecies habeant alias difficultates, quas vide apud Lugo *de fide diſp. 9. ſec. 4. n. 59. & ſeq.*

Jam prob. ant. Intellectus, & voluntas, licèt ſint potentiæ naturales, poſſunt elevari ad concurrendum ad actus ſupernaturales, ùt patet; aliàs actus fidei, ſpei, &

& charitatis, non essent vitales: nec homo illos produceret, sed tantùm reciperet, seque haberet merè passivè, contra Tridentinum *sess. 6. can. 4.* ergo etiam possunt elevari species naturales. Et certè non video, quare species illæ, quas aliquis acquirit naturaliter, ex auditione catechistæ, non possint ratione elevationis extrinsecæ, influere in actum fidei. Dixi tamen in conclusione, species non debere esse per se supernaturales; non enim nego, posse esse tales: dein etiam potest contingere, ut, cùm objectum ipsum sit prorsus supernaturale, etiam species sint supernaturales, e. g. si DEUS aliquem Sanctum de supernaturali aliquo mysterio interiùs illustret.

685. Dico 4. Licèt judicium remotum, & speculativum, de evidentia credibilitatis, possit esse naturale, ùt diximus *n. 498.* tamen judicium proximum, & practicum, immediatè dirigens ad eliciendam piam affectionem, debet esse supernaturale quoad substantiam. ità Suarez *de fide disp. 6. sec. 8. n. 12. & seq.* Valentia, Ripalda, Platelius. Prob. 1. Judicium hoc proximum immediatè dirigit ad piam affectionem, seu actum supernaturalem voluntatis: ergo debet esse supernaturale; quia, ùt Ripalda *de ente supernat. tom. 1. disp. 49. sec. 4. n. 24.* ex Patribus, & Theologis probat, ad omnem actum voluntatis supernaturalem prærequiritur illustratio, seu actus intellectûs supernaturalis. Prob. 2. Concilium Milevitarum *can. 4.* docet, per gratiam revelari no-

bis intelligentiam mandatorum, darique simul, scire, & diligere: ergo notitia, saltem ultima, & practica, de mandato eliciendi, seu imperandi actum fidei, est gratia, seu actus supernaturalis.

Similiter Tridentinum *sess. 6. c. 6.* expresse ait: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati Divinâ gratiâ, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in DEUM, credentes &c.* ergo ante liberam voluntatem credendi requiruntur, & auditus fidei, seu exterior propositio, & interna excitatio gratiæ, quam dein Concilium declarat, stare in illuminatione DEI, à qua *c. 5.* dixerat, *ipsius justificationis exordium ..... sumendum esse*: quod exordium non potest esse à nobis, sed debet esse à gratia, ùt est clara doctrina contra Semipelagianos. Pariter Arausicanum II. *can. 5.* definit, *ipsum credulitatis affectum* esse *per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritûs Sancti.* & *can. 7.* docet, non posse hominem *salutari ... prædicationi consentire ... absque illuminatione, & inspiratione Spiritûs Sancti.* vide Suarez *de fide disp. 6. sec. 8. n. 13.* Addo, quòd judicium speculativum etiam debeat esse supernaturale, casu, quo judicium practicum illo niteretur, tanquam consequens suo antecedente; nam consequens supernaturale exigit utique etiam antecedens tale; aliàs firmiùs niteretur minùs firmo.

686. Dico 5. Apprehensiones præviæ ad judicium etiam practicum, & supernaturale

rale credibilitatis, probabiliter non debent per se esse supernaturales. ità Lugo *de fide disp. 9. sec. 5.* Platelius, Salas, contra alios etiam magnos auctores. Prob. conclusio potissimùm negativè; quia non est ratio, vel necessitas, ob quam eæ apprehensiones debeant esse supernaturales; si enim esset aliqua necessitas, tunc ideo; quia deberent concurrere ad judicium supernaturale: hæc nulla est; ergo. prob. mi. potest aliquid naturale elevari ad influendum in aliquid supernaturale, *ex n. 684.* ergo etiam apprehensiones naturales possunt influere in judicium supernaturale.

Confir. Cùm sæpe ultima apprehensio sit complexa, vel ob aliam rationem præsupponat alias apprehensiones priores, quæ prævièdisponant ad istam ultimam, tunc, si ista juxta adversarios deberet esse supernaturalis, deberent etiam plurimæ prævia esse supernaturales, quod gratis dicitur. Nec dicas, illas esse tantùm causas, vel dispositiones remotas; etsi enim sint causæ, vel dispositiones remotæ ad actum fidei, non sunt dispositiones, vel causæ remotæ, sed proximæ ad apprehensionem prævíam, juxta adversarios supernaturalem: adeóque deberent etiam esse supernaturales; siquidem, ùt ipsi volunt, apprehensio naturalis non possit concurrere ad actum supernaturalem.

687. Nota hic 1. Conclusio nostra procedit in casu, quo apprehensio non sufficienter illustret ad piam affectionem; ùt diximus esse communiorem *n. 487.* si enim quis oppositum supponeret, tunc apprehen-

ſio illa, proximè dirigens ad piam affectionem, deberet eſſe ſupernaturalis, ex omnibus illis rationibus, quibus *à n. 685.* probatum eſt, judicium ultimum practicum debere eſſe ſupernaturale. Nota 2. Concluſio procedit de apprehenſionibus, præcedentibus immediatè judicium credibilitatis, non verò de præcedentibus ipſum actum fidei, de quibus fors major eſſet difficultas.

Lugo *cit. diſp. 9. de fide ſec. 5. n. 84.* ait, etiam apprehenſiones, immediatè præcedentes actum fidei, non debere neceſſariò eſſe ſupernaturales. Ego disjunctivè dico: ſi non eſt ſpecialis efficax ratio, pro apprehenſionibus his ſecundis, & earum ſupernaturalitate, etiam iſtæ non erunt neceſſariò ſupernaturales: ſi ſit talis ratio, concedo, eas fore ſupernaturales: & fors aliqua ratio eſſe poſſet iſta. Apprehenſiones præviæ ad fidem debent repræſentare teſtimonium DEI, propter ſe ipſum dignum altiſſimo aſſenſu: atqui taliter non poſſunt teſtimonium DEI repræſentare apprehenſiones tantùm naturales: ergo. ma. videtur clara; quia actus fidei debet ità tendere, ſeu ità amplecti teſtimonium DEI. mi. etiam videtur difficulter poſſe negari; quia teſtimonium ùt dignum altiſſimo, & ſupernaturali aſſenſu fidei, non videtur poſſe repræſentari per apprehenſiones tantùm naturales.

Nec dicas, teſtimonium DEI, ùt dignum altiſſimo aſſenſu, poſſe repræſentari à judicio credibilitatis; nam non videtur poſſe teſtimonium DEI ità repræſentari à judicio prævio

vio credibilitatis ; aliàs hoc judicium esset assensus propter testimonium DEI, & consequenter jam esset actus fidei. Sed fors huic difficultati responderi posset, dicendo, posse quidem à judicio credibilitatis ità repræsentari testimonium DEI, sed tantùm ùt objectum materiale : qua ratione illud judicium non erit actus fidei; quia non affirmat, adesse testimonium DEI; quia DEUS dicit, illud adesse: sed quia dantur alia motiva credibilitatis, quæ motiva non sufficiunt ad actum fidei. Sed quidquid de hoc sit, nolim de eo fusiùs disputare ; unde inhæreo modò datæ responsioni disjunctivæ.

688. Dico 6. Pia affectio est supernaturalis quoad substantiam. ità communissima. Hanc conclusionem suppositi *n. 526.* nunc probo 1. ex Apostolo *ad Philipp. 2. v. 13.* dicente: *DEUS est enim, qui operatur in vobis, & velle, & perficere, pro bona voluntate.* 2. ex Arausicano II. quod *can. 5.* ità definit: *Siquis, sicut augmentum, ità etiam initium fidei, ipsum credulitatis affectum .... non per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritûs S. corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem ... naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus adversarius approbatur.* Confir. 1. Ad istam piam voluntatem, seu piam affectionem voluntatis, requiritur gratia prævenies, & adjuvans, ùt docet Tridentinum *sess. 6. c. 6.* ubi dicit, quòd *excitati Divinâ gratiâ, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in DE-*

UM

UM, credentes: hoc eſt, liberum motum piæ affectionis eliciunt: ergo pia affectio eſt ſupernaturalis; quia ſuperat vires noſtras naturales, & exigit adjutorium gratiæ Divinæ. Confir. 2. ratione. Fides eſt meritoria, ſaltem de congruo: omne autem meritum fundatur in volitione libera ſupernaturali: ergo etiam pia affectio, in qua fundatur meritum fidei, eſt volitio libera ſupernaturalis. Plura vide apud Lugo *de fide diſp. 10. ſec. 3.*

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

689. OB. 1. contra 2. concluſionem. S. Auguſtinus *in expoſit. quarundam propoſit. epiſt. ad Roman. propoſit. 61.* ait: *Noſtrum enim eſt credere, & velle: illius autem* DEI *dare credentibus, & volentibus, facultatem bene operandi*: ergo actus volendi credere, itémque ipſe actus fidei eſt noſter, ſeu naturalis nobis. Confir. 1. ex S. Thoma *2. 2. q. 171. a. 2. ad 3.* dicente. *Alio modo eſt aliquid ſupra naturam, quantum ad modum actûs, non autem quantum ad ſubſtantiam ipſius, ſicut diligere DEUM, & cognoſcere eum in ſpeculo creaturarum:* ergo actus fidei eſt quidem quoad modum, non autem quoad ſubſtantiam ſupernaturalis. Confir. 2. S. Doctor *ibidem* ait, non dari donum gra-

Digitized by Google

gratiæ habituale ad ea, quæ sunt supernaturalia quoad substantiam: ergo, vel pia affectio, & etiam actus fidei, non sunt supernaturales, vel non dantur pro iis eliciendis habitus supernaturales. Resp. neg. cons. S. S. Augustinus *l. 1. retract. c. 23.* dictum illud retractat, & fidem numerat inter DEI dona, ac addit: *Utrumque ergo* (hoc est, credere, & operari salutariter) *nostrum est, propter arbitrium voluntatis, & utrumque tamen datum est per Spiritum fidei, & charitatis ..... utrumque ipsius* DEI *est; quia ipse præparat voluntatem, & utrumque nostrum; quia non fit, nisi volentibus nobis.*

Ad 1. confir. neg. suppositum. cons. Angelicus ibi terminum *supernaturale* accipit in alia significatione: scilicet, per supernaturale quoad substantiam intelligit actiones miraculosas, & extraordinarias, quas viri Sancti sæpius, non tamen habituaiter potuerunt operari, & quibus nec generice similes possunt naturaliter produci: quales e.g. sunt resuscitationes mortuorum, prophetiæ &c. alias autem actiones vocavit supernaturales tantùm quoad modum; quia saltem generice aliquo modo similes possumus producere viribus naturæ, e. g. aliquem saltem amorem DEI. Ad 2. confir. neg. cons. quia S. Doctor tantùm negat, Sanctis fuisse concessum habituale donum supernaturalium quoad substantiam, prout hunc terminum ibi sumit, scilicet pro miraculis, & prodigiis extraordinaiis &c.

690.

Digitized by Google

690. Ob. 2. Tridentinum, & Arauſicanum, non negant, poſſe naturaliter elici fidem: ſed tantùm negant, poſſe elici fidem, *ſicut oportet*: ergo poteſt quidem naturaliter elici actus fidei quoad ſubſtantiam, ſed non quoad modum. Confir. 1. Si actus fidei, & charitatis, non poſſent eſſe naturales, poſſet quis ſcire, ſe eſſe in ſtatu gratiæ; quia poteſt quis ſcire, ſe elicuiſſe actum charitatis: hoc eſt falſum: ergo. Confir. 2. Rationale, & irrationale, eſt idem animal quoad ſubſtantiam: ergo etiam fides naturalis, & ſupernaturalis. Reſp. neg. conſ. Illud *ſicut oportet* ſignificat talem fidem, quæ diſponat ad gratiam, vel juſtificationem: hæc autem fides quoad ſubſtantiam intrinſecè differt ab alia, quam elicit hæreticus, dum elicit actum fidei naturalem de eodem objecto materiali. An autem poſſit actus fidei naturalis elici propter idem prorſus objectum formale, diſputant Theologi, nec Concilium voluit hanc litem decidere; unde ad præſcindenda dubia dixit: *ſicut oportet*. Ad 1. confir. neg. ma. nemo enim ſcit, an actum ſupernaturalem, *ſicut oportet*, an tantùm actum naturalem elicuerit; & hoc nemo ſcit; vel quia nemo ſcit, ſe egiſſe ex vero amore DEI ſuper omnia, vel ſaltem, quia nemo ſcit, ſe egiſſe cum omnibus requiſitis ad actum ſupernum; neque enim dicimus, non poſſe elici ullum amorem DEI naturalem: imò oppoſitum defendimus *tract. de gratia n. 95.* Et idem dicendum de actu fidei, ſi poſſibilis

lis sit revelatio DEI naturalis, de quo vide dicta *n. 142.* Ad 2. confir. neg. ant. licèt enim rationale, & irrationale, genericè conveniant, tamen utique substantialiter, seu essentialiter differunt.

691. Ob. 3. contra 3. conclusionem. Species, & habitus, debent esse ejusdem ordinis; nam ex utroque constituitur principium completum actûs: sed habitus fidei est supernaturalis: ergo etiam species debent esse supernaturales. Confir. 1. Habitus scientiæ infusæ in Christo exigebat quoque species supernaturales: ergo etiam habitus fidei eas exigit. Confir. 2. Ad conclusionem supernaturalem requiruntur etiam præmissæ supernaturales: ergo etiam ad judicium supernaturale requiruntur species supernaturales; cùm sit par ratio. Resp. neg. ma. universaliter sumptam; nam, sicut objectum non debet esse semper ejusdem ordinis cum habitu, vel potentia (ùt patet in anima rationali spirituali, & naturali, cognoscente materialia, & supernaturalia) ità nec species vicaria objecti.

Quòd autem anima ad producendas cognitiones spirituales indigeat priùs speciebus spiritualibus, non est ratio, quòd species debeant esse ejusdem ordinis cum anima: nec quòd species phantasticæ ratione materialitatis non possint concurrere (aliàs species materiales phantasticæ neque possent concurrere cum anima, ad producendam speciem spiritualem) sed est alia ratio, ex qua Philosophi probant existentiam specierum

rum ſpiritualium: mihi optima viſa eſt memoria actuum, & objectorum, remanens in anima poſt mortem, quæ ſtare non poteſt in ſpeciebus phantaſticis; quia hæ poſt mortem non ampliùs dantur: ergo debet ſtare in ſpeciebus ſpiritualibus: ſi autem debent ſpecies ſpirituales adeſſe poſt mortem, habebunt etiam, quod agant in vita: ſcilicet producent ſpecies expreſſas ſpirituales, ſeu cognitiones.

692. Ad 1. confir. neg. conſ. Si illæ ſpecies Chriſti Domini fuerunt ſupernaturales, vel DEUS pro ſuo libitu, ùt potuit, voluit eas dare (nec enim dicimus, ſpecies non poſſe eſſe ſupernaturales, ſed tantùm non debere tales eſſe) vel DEUS ſpecies ſupernaturales dedit; quia dari non poterat ſpecies naturalis omnium creaturarum poſſibilium, aut etiam futurarum; eoquòd ſpecies quidditativa naturalis videatur ſupponere exiſtentiam objecti, cùm tamen non poſſint unquam exiſtere omnia futura (videatur Lugo *de incarnat. diſp. 20. ſec. 5.*) hæ autem rationes non militant in noſtro caſu, ſeu pro ſpeciebus ad actum fidei concurrentibus. Ad 2. confir. neg. conſ. Concluſio ſupernaturalis, ſi eſt actus fidei, neceſſariò præſupponit duas revelationes ſupernaturales, ſeu duos actus fidei, tanquam præmiſſas formales, ùt patet ex dictis *n. 589.* Sive autem ſit, ſive non ſit actus fidei illa concluſio, præmiſſæ debent eſſe ſaltem æquè certæ, ac eſt concluſio, ùt omnes admittunt: atqui actus naturalis non poteſt eſſe tam certus,

tus, quàm actus supernaturalis: ergo præmissæ necessariò debent esse supernaturales. Licèt enim præmissæ formales, ùt tales, non sint motivum conclusionis, tamen sunt applicatio motivi, & quidem talis, ut pro diversitate ejusmodi applicationis, seu præmissarum, intellectus firmiùs, aut minùs firmiter, assentiatur conclusioni; nam certè, qui tantùm obscurè penetrat præmissas, vel ipsis non omnino firmiter assentitur, is non tam firmiter assentitur conclusioni, quàm alius, qui præmissas evidentissimè, ac clarissimè penetrat, ilsque omnino firmiter assentitur.

Sed nec potest quis firmiùs assentiri conclusioni, quàm præmissis; quia non potest motivum firmiùs applicari conclusioni, quàm sit applicatum præmissis; unde hæc non potest esse firmior, aut certior. Si neges contra communem, quòd præmissæ debeant esse æquè certæ, ac conclusio, ruet eoipso tuum argumentum; nam probare non poteris, quòd ex præmissis naturalibus non possit ratione specialis auxilii inferri conclusio supernaturalis: & sanè Cardinalis de Lugo. *de fide disp. 9. sec. 4. n. 75.* negat, quòd saltem utraque præmissa debeat esse supernaturalis, etiam in ordine ad conclusionem supernaturalem.

693. Ob. 4. Objectum fidei est supernaturale; ergo etiam species sunt supernaturales. Confir. Species conducunt ad actus supernaturales: ergo etiam debent esse supernaturales. Resp. 1. ergo nec de my-

Digitized by Google

ſteriis fidei, quando ea audimus à prædicatore, habebimus ſpecies naturales, ſed omnes ſupernaturales, quod eſt nimium: & ipſe Granadus, aliàs adverſarius *tr. 9. diſp. 5. n. 6.* admittit, dari apprehenſiones naturales circa objecta ſupernaturalia, nempe myſteria SS. Trinitatis, & Evchariſtiæ, de quibus agit objectio. in forma om. ant. neg. conſ. cùm enim ſpecies nec ſint quidditativæ, nec intuitivæ, non debent eſſe ſupernaturales, etiamſi ſint objectorum ſupernaturalium. Certè lumine naturali poteſt cognoſci, ſaltem probabiliter, aliquid ſupernaturale eſſe poſſibile, ùt docet Suarez *de Angelis l. 2. c. 29. n. 23.* & alii: ergo per ſpecies naturales. Sed neque ſpecies abſtractiva debet eſſe in eodem ordine cum objecto; aliàs ſpecies abſtractiva DEI deberet eſſe Divina, & increata: imò nec ſpecies impreſſa intuitiva creata DEI, quam poſſibilem cum multis dixi *tract. de DEO. n. 225.* debet eſſe tam perfecta, quàm DEUS; aliàs manifeſtè repugnaret. Ad confir. Etiam intellectus conducit ab actum fidei, nec tamen propterea eſt ſupernaturalis; quia tantùm concurrit ùt elevatus: pariter & ſpecies concurrunt tantùm ùt elevatæ; unde neg. conſ.

694. Ob. 5. Ex objecto, & potentia, oriatur notitia: hoc eſt: ad actum fidei requiritur, ex parte potentiæ habitus, ex parte objecti ſpecies, tanquam vicaria objecti: ergo, ſicut requiritur habitus ſupernaturalis, ità etiam requiritur ſpecies ſupernaturalis.

Confir.

Digitized by Google

Confir. Firmitas actûs fidei habetur ab objecto motivo, seu à revelatione: sed objectum eam non tribuit immediatè per se: ergo tribuit per speciem: sed species naturales non possunt, eam firmitatem tribuere: ergo species debent esse supernaturales. Resp. 1. Recentior quidam adstruit quidem species supernaturales, sed non distinctas ab habitu: at non videtur hoc convenienter dici; cùm habitus non concurrat ex parte objecti, nec etiam, sicut ipse videtur velle, lumen gloriæ sit species DEI, ùt cum aliis negavi *in tract. de DEO n. 243.* Resp. 2. neg. cons. sufficit enim, si unum principium sit supernaturale, scilicet habitus (cujus supernaturalitas aliunde probatur) & reliqua conprincipia elevet, ùt fusiùs explicat Lugo *de fide disp. 9. sec. 4. n. 70.*

Ad confir. dist. mi. objectum eam firmitatem non tribuit per se, hoc est, non ex propria virtute. neg. mi. non per se, hoc est, non sinè applicatione per speciem. conc. mi. & sub eadem dist. conc. vel neg. cons. dist. dein subsumptum. species naturales non possunt eam firmitatem tribuere, tanquam virtus movendi. conc. subsumpt. tanquam applicatio virtutis. neg. subsumpt. & cons. Imò species, etiam supernaturales, utpote creatæ, non possunt tribuere vim firmissimam actui fidei, qui tantùm potest niti motivo Divino: ergo species, qualescunque dentur, sunt tantùm applicatio motivi: ad hanc autem sufficiunt species etiam naturales, sed elevatæ. Scilicet habet se ob-

ctum movens, ſicut finis movens; nam iſte etiam movet ùt objectum, non per ſe, in ſenſu modo explicato, ſeu non ſinè applicatione per cognitionem: & cognitio etiam non debet habere vim movendi, ſed tantùm vim applicandi finem: nec debet eſſe ejusdem ſpeciei, ſeu ordinis cum fine.

695. Ob. 6. contra 5. concluſionem. Apprehenſio præcedens debet eſſe proportionata judicio: ergo ante judicium ſupernaturale debet dari apprehenſio ſupernaturalis. Confir. Apprehenſio eſt diſpoſitio ad judicium: ſed diſpoſitio ad judicium ſupernum eſt ſupernaturalis: ergo. Reſp. diſt. ant. apprehenſio præcedens debet eſſe proportionata, hoc eſt, debet eſſe repræſentatio ejusdem objecti. conc. ant. debet eſſe ejusdem ordinis cum judicio. neg. ant. & conſ. vide dicta de ſpecie *n. 691.* Ad confir. diſt. ma. apprehenſio eſt diſpoſitio ad judicium, determinatè exigens judicium ſupernaturale. neg. ma. eſt diſpoſitio, non determinatè exigens judicium ſupernaturale, ſed indifferens, ut elevetur, vel non elevetur, ut dein ſequatur judicium naturale, vel ſupernaturale. conc. ma. & diſt. ſic mi. neg. conſ. Hæc reſponſio etiam datur, ſi objicitur, quòd ſpecies ſint diſpoſitiones. Quòd autem diſpoſitiones ad juſtificationem (de quibus Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 5. & 6.*) ſint ſupernaturales, ideo eſt; quia ibi eſt ſermo de diſpoſitionibus poſitivè conducentibus, & determinatè tendentibus ad actum ſupernaturalem: ſcilicet ſermo eſt de vocatione DEI,

DEI, & gratia excitante, de fide ex auditu concepta (qui tamen auditus non videtur, debere eſſe ſupernaturalis) de metu, & ſpe &c.

696. Ob. 7. Complacentiæ ſimplices voluntatis neceſſariæ, quæ dicuntur inſpirationes Spiritûs S. & præcedunt actum liberum voluntatis, ſunt ſupernaturales: ergo etiam apprehenſiones præviæ ad judicium. Reſp. neg. conſ. primò enim, aliquæ gratiæ ſupernæ præviæ, debent etiam admitti in voluntate: atqui non poſſunt eſſe aliæ, quàm ſimplices illæ complacentiæ neceſſariæ; nam actus liber non fit in nobis ſinè nobis: ſicut tamen ex S. Auguſtino fit in nobis ſinè nobis gratia prævia: ergo illæ ſimplices complacentiæ debent eſſe ſupernaturales. At verò in intellectu ipſum judicium credibilitatis poteſt eſſe neceſſarium, adeóque ipſum poteſt eſſe illa illuſtratio Spiritûs S., quam ipſe facit in nobis ſinè nobis: conſequenter non debet præcedens apprehenſio jam eſſe ſupernaturalis, ſeu illuſtratio Spiritûs S.

Secundò. Ante actum voluntatis indeliberatum, ſeu complacentiam ſimplicem neceſſariam, præcedit actus intellectûs ſupernaturalis, proponens objectum voluntati, amplectendum primò per talem actum complacentiæ neceſſariæ, ut eadem voluntas poſtea idem objectum etiam amplectatur per actum liberum: atqui actus ſupernaturalis intellectûs tendit ad ſupernaturalem actum voluntatis, (nam, ſicut cognitio

naturalis boni exigit concurſum naturalem ad amorem naturalem, ità cognitio ſupernaturalis exigit concurſum ſupernaturalem ad amorem ſupernaturalem) ergo etiam ille actus præcedens complacentiam neceſſariam, tendit ad complacentiam ſupernaturalem. At nihil ſimile afferri poteſt pro ſupernaturalitate apprehenſionum.

697. Ob. 8. Illuſtrationes Spiritûs S. prærequiſitæ ad fidem, ſunt ex dono Spiritûs S., ùt colligitur ex Arauſicano II. *can. 7.* negante, poſſe hominem ſalutari prædicationi conſentire abſque illuminatione, & inſpiratione Spiritûs S. atqui iſtæ illuſtrationes ſunt apprehenſiones: ergo. Confir. Judicium credibilitatis non ſuadet infallibiliter, dari revelationem: ſed tantùm ſuadet, dari evidentem credibilitatem: ergo judicium non eſt illa illuſtratio prærequiſita ad fidem. Reſp. 1. nos jam *n. 687.* excepiſſe apprehenſiones immediatè præcedentes actum fidei; unde hæc objectio, & confirmatio, nos non tangit.

Cardinalis Lugo negat min. ſeu negat, quòd illæ illuſtrationes ſint neceſſariò apprehenſiones; ſed dicit, poſſe eſſe ipſum judicium practicum ſupernaturale credibilitatis, quod neceſſarium eſt, adeóque fit in nobis ſinè nobis: ſimúlque facit, nos cognoſcere evidenter obligationem credendi. Ad confir. Lugo poteſt probabiliter negare antecedens; nam eo ipſo, quòd judicium illud proponat evidenter credibilitatem, etiam proponit adeſſe ipſam revelationem, & qui-

quidem, cùm sit actus supernaturalis, id facit infallibiliter: licèt non habeat illam infallibilitatem supremi ordinis, quam habet actus fidei.

698. Ob. 9. contra 6. conclusionem. Actus virtutis superioris, e. g. charitatis, potest imperari ab actu virtutis inferioris, e. g. timoris gehennæ: ergo etiam actus supernaturalis potest imperari ab actu naturali, atque adeò pia affectio non debet esse supernaturalis. Confir. Habitus elicitivus judicii practici, dirigentis ad piam affectionem, & habitus ipsius piæ affectionis, juxta nos præcederent habitum fidei, sicut actus illius actum hujus præcedit: atqui nullus habitus præcedit habitum fidei: ergo. Resp. conc. ant. neg. cons. Disparitas petenda est ex nostris rationibus *n. 688.* allatis, quæ probant oppositum consequentis, non verò antecedentis: &, licèt omitteretur, posse aliquando aliquem actum supernaturalem imperari ab actu naturali, non posset id admitti respectu actûs fidei ob dictas rationes, ùt patebit consideranti.

Ad confir. dist. ma. Isti habitus præcederent habitum fidei, hoc est, pro priori ad ipsum infunderentur. neg. ma. hoc est, elicerent, si adsint, suos actus, antequam suos actus eliciat habitus fidei. conc. ma. & dist. sic mi. neg. cons. Judicium illud potest procedere à prudentia infusa: pia affectio autem à speciali habitu, quem probavimus *n. 526.* Non autem est necesse, ut isti habitus infundantur pro priori, vel tem-

poris, vel naturæ, ad habitum fidei; nam, quando non adeſt habitus fidei, etiam non adeſt habitus charitatis, conſequenter nec habitus morales: debéntque tunc illi actus elici per auxilium omnipotentiæ extrinſecè applicatæ, ſicut & ipſe actus fidei.

Poſtquam autem hi actus, nempe judicii practici, & piæ affectionis, eliciti fuerunt, per auxilium omnipotentiæ extrinſecè applicatæ, tanquam diſpoſitiones, jam poteſt habitus fidei pro priori ad illos habitus infundi, tanquam finis eorum: quamvis iſti dein priùs exerceantur. Alii addunt, quòd SS. Patres, quando dicunt, fidem omnium primam infundi, intelligi debeant de habitu fidei moraliter ſumpto, pro complexo omnium, ad actum fidei eliciendum requiſitorum, quod complexum involvit etiam habitus piæ affectionis, & prudentiæ elicitivæ judicij prævii.

699. Quæri hîc etiam ſolet, an ſpecies rememorativæ, relictæ ab actu fidei, ſint ſupernaturales. Hanc quæſtionem jam tetigi *n. 44. & ſequentibus*. Si vis dicere ſupernaturales, rationem habes *n. 45.* allatam. Si vis eas dicere naturales, dic, actionem quidem productivam iſtarum ſpecierum, cùm eſſentialiter dependeat ab actibus ſupernaturalibus, debere eſſe ſupernaturalem: at non propterea etiam debere eſſe ſupernaturales ipſas ſpecies, quæ diſtinguuntur ab actione; nec enim implicat, effectum inferiorem naturalem produci ab actione ſupernaturali; licèt non viciſſim actio inferior naturalis poſ-

possit producere effectum supernaturalem.

Accedit, quòd posito actu fidei, cùm hic simul sit vitalis debeatur naturæ agenti, scilicet intellectui, aliqua species ipsius, ut possit actûs illius, non quidem tanquam supernaturalis, sed tamen tanquam cognitionis vitalis, recordari, & rationem de eo reddere, ac actiones suas regere &c: ergo videtur debere dari aliqua species, quæ sit intrinsecè naturalis, licèt præsuppositivè supernaturalis: & eodem modo loquendum est de speciebus rememorativis aliorum actuum supernaturalium. An autem præter has species naturales debeant etiam admitti aliquæ supernaturales, tu ipse libratis rationibus decerne. Videri etiam potest Lugo *de fide disp. 9. sec. 4. n. 76. §. infero 2dò.*

700. Quæri ulteriùs potest, unde actus fidei desumat suam supernaturalitatem, an tantùm ab habitu, & gratia, à quibus certò habet supernaturalitatem: an verò etiam ab objecto formali, seu revelatione, ità, ut nullus actus naturalis possit tanta firmitate revelationem attingere, quanta eam attingit actus supernaturalis fidei. Hoc secundum volunt Suarez *l. 2. de necessitate gratiæ. c. 11. n. 8.* (ubi citat pro se etiam S. Thomam) & alii. At Lugo *de fide disp. 9. sec. 1. per totam* negat, saltem de actu supernaturali in genere, eum absolutè necessariò debere trahere supernaturalitatem ab objecto formali; quamvis dein *n. 18.* dicat, actus saltem voluntatis supernaturales, differre semper ratione motivi: rémque hanc explicat, ùt nos explicavimus *n. 31.* de objecto virtutum moralium, quæ ibi

videri poſſunt. Ab actu fidei Theologicæ videtur Lugo præſcindere, & nos etiam præſcindimus; nec enim lubet, quæſtionem hanc valde ſpeculativam, nec neceſſariam, ulteriùs examinare: præſertim, cùm potiùs ſpectet ad tractatum *de gratia*. Videri poſſunt citati auctores, ſufficit nobis, actum fidei certò habere ſupernaturalitatem ab habitu, & gratia.

ARTICULUS III.

Quomodo Habitus Fidei ſe habeat ad Gratiam Sanctificantem.

701. DIco 1. Habitus fidei probabiliùs nunquam infunditur ante gratiam. ità Lugo, Ripalda, Arriaga, Haunoldus *l. 3. tr. 1. c. 9. contr. 1. n. 419.* & alij: atque etiam S. Thomas *1. 2. q. 62. a. 4. in corp.* ubi docet, habitus Theologicos ſimul infundi, quamvis actus fidei præcedat actum ſpei, & charitatis. item *3. p. q. 85. a. 6. in corp.* ubi ait, virtutes connexas omnes ſimul incipere in anima. Prob. concluſio 1. Ex Concilio Viennenſi *Clementin. de ſumma Trinit. c. 1.* item ex *C. Majores. de baptiſmo.* citatis *n. 23.* habetur, parvulis infundi virtutes, ex virtute baptiſmi: ratio autem affertur; quòd eæ virtutes infundantur adultis, & eadem ſit generalis efficacia meritorum Chriſti, quæ per baptiſmum applicantur parvulis, & adultis: atqui, ſi adultis jam infunderetur habitus

Digitized by Google

bitus fidei ante baptiſmum, ſeu antequam reciperent gratiam, ob elicitum priùs actum fidei, mala eſſet argumentatio ab adultis ad parvulos; quia iſti non poſſunt elicere actum fidei: ergo. Confir. Adulti non poſſunt recipere gratiam ante elicitum actum fidei: imò neque ſtatim cum actu fidei; quia adhuc requiritur, vel contritio, vel ſacramentum: ergo, ſi poſito actu fidei ſtatim infunderetur habitus fidei, tunc iſte ſemper infunderetur adultis ante gratiam, & ante baptiſmum: hoc autem dici non poteſt: ergo. prob. ſubſumpt. Papa, & Concilium ſupponunt, habitum fidei etiam adultis infundi per baptismum in re, vel ſaltem in voto ſuſceptum: ergo.

702. Probatur 2. Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 7.* ſic definit: *Unde in ipſa juſtificatione, cum remiſſione peccatorum, hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per JEſum Chriſtum, cui inſeritur, fidem, ſpem, & charitatem:* ergo iſtæ ſimul cum juſtificatione, ſeu gratia, infunduntur. Loquitur autem Concilium de habitibus; nam ait, hanc fidem, ex Apoſtolica traditione, catechumenos petere ab Eccleſia: non autem petunt fidem actualem, quam jam ante baptiſmum afferunt: ergo habitualem. Ex quo etiam confirmatur ſententia noſtra; quia, ſi hanc, id eſt, fidem habitualem catechumeni petunt, ea non jam ob actum fidei præcedentem infunditur ante baptiſmum, in quo infunditur gratia.

Dicere autem illud *ſimul* ſignificare, non ſimultatem temporis, aut naturæ, ſed tantùm ſimultatem omnium trium virtutum, hoc

hoc eſt, ut nulla non infundatur, eſt ſenſum ſinè neceſſitate torquere: & licèt juxta aliquos debeat ità explicari illud Eccleſiaſtici *18. v. 1. Qui vivit in æternum, creavit omnia ſimul* (eoquòd aliter non videatur poſſe eſſe verus hic textus in ſenſu literali) non tamen ſinè neceſſitate (qualis circa verba Tridentini nulla eſt) debet, aut poteſt particula *ſimul* ſemper ità explicari; aliàs, ſiquis ab uno Epiſcopo, ſervatis interſtitiis, ſucceſſivè recepiſſet omnes ordines, poſſet dici, eos ſimul accepiſſe. Sed nec dici poteſt, Tridentinum tantùm loqui de ordinariè contingentibus; nam propoſitio indefinita in materia dogmatica æquivalet univerſali: dein juxta adverſarios neque ordinariè infunderetur fides poſt gratiam, imò nunquam adultis, ùt patet ex dictis *n. præcedenti*. Neque tandem dici poteſt, Concilium loqui tantùm de fidei augmento; nam eodem modo loquitur de fide, ac charitate: at non loquitur de augmento, ſed de prima infuſione charitatis: ergo.

703. Dico 2. Habitus tamen fidei manet in peccatore ſinè gratia, ſi is non incidat in hæreſin. ità Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 15.* ubi docet, per infidelitatem fidem amitti: non verò per quodcunque aliud peccatum, quo tamen amittitur gratia, ùt ibidem habetur. Licèt autem ibi Concilium non utatur termino *habitus*, loquitur tamen de iſto, ſeu de fide habituali, ùt patet ex contextu; quia Concilium ſemper loquitur de habitu capitibus antecedentibus, ùt iterum

patet

Digitized by Google

patet ex dictis *n. præcedenti.* Eadem concluſio quoad 1. partem deſumitur ex omnibus illis S. Scripturæ locis, quibus probatur, fidem eſſe poſſe ſinè charitate, quæ vide apud Bellarminum *tom. 4. contr. 3. general. 2. princip. l. 1. de juſtificatione c. 15.* ſic *Joannis 12. v. 42. Ex principibus multi crediderunt in eum: ſed propter Phariſæos non confitebantur, ut è ſynagoga non ejicerentur; dilexerunt enim gloriam hominum magìs, quàm gloriam DEI.* & *Jacob. 2. v. 20. Fides ſinè operibus mortua eſt.*

Obiter hîc addo, etiam manere in peccatore ſpem. Probatur hoc auctoritate omnium Theologorum, & paritate à fide deſumpta. Excipe tamen, niſi quis deſperet, aut infidelis fiat; nam deſperatio, utpote ſtrictè oppoſita ſpei, iſtam deſtruit: infidelitas autem, ùt dictum eſt, deſtruit fidem: cúmque fides ſit fundamentum ſpei, illâ deſtructâ, etiam iſta deſtruitur.

704. Quæri ulteriùs poteſt, an habitus fidei (& idem eſt de ſpe) maneat in peccatore, ex natura rei, ſive juxta exigentiam ipſius habitûs: an verò præcisè ex libero decreto conſervetur à DEO, contra, vel ſupra ſuam exigentiam. Hoc ſecundum aſſerit Lugo *de fide diſp. 16. ſec. 2. n. 29.* ex ea ratione, quam ponit *n. 26.* ſcilicet, gratiam eſſe naturam in ordine ſuperno, & habitus eſſe ejus potentias: potentias autem non manere deſtructâ earum naturâ, ſicut non manent potentiæ, auditiva, viſiva &c. deſtructâ naturâ animalis. Addit tamen, non pro-

propterea miraculosè fidem conſervari; cùm hoc fiat ex lege univerſali, à DEO, juſtis de cauſis, contra, vel ſupra exigentiam habituum ſtatuta.

Ripalda econtra, & alii dicunt, fidem connaturaliter in peccatore fideli manere. Ajunt hi auctores, quòd, licèt non omnes potentiæ, quæ non poſſunt connaturaliter produci abſque natura eas exigente, poſſint manere iſtâ deſtructâ, tamen poſſint manere aliquæ deſtructâ naturâ: ſic ajunt, virtutem germinandi, quæ eſt potentia grani, manere in grano emortuo: ſed hoc exemplum vim non habet apud eos, qui admittunt vitam ſeminum. Negari tamen non poteſt, quòd maneant in cadaveribus deſtructâ animâ potentiæ aliquæ producendi certos effectus, ùt patet in herbis: quos effectus, ſi etiam attribuas formis partialibus, dici poterit, has ipſas formas eſſe in aliquo ſenſu potentias animæ ſubordinatas. Sed neque debet eſſe omnimoda paritas, inter verè, & ſtrictè dictam naturam, ejúsque potentias, ac inter tantùm quaſi naturam, ejúsque quaſi potentias; potuit enim DEUS pro libitu producere habitus fidei, & ſpei, cum tali, vel alia exigentia: quid autem fecerit, eſt ſatis incertum, quamvis neutri ſententiæ negare velim ſuam probabilitatem.

ARTI-

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

705. OB. 1. contra 1. concluſionem. Habitus fidei conſervatur ſinè gratia: ergo etiam ſinè illa producitur. Confir. 1. Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 8.* ait: *Fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis*: ergo debet infundi habitus fidei ante juſtificationem, ſeu gratiam. Confir. 2. Qui accedit cum actu fidei ad baptiſmum, ſed tamen cum aliquo peccato, e.g. luxuriæ, licèt non recipiat gratiam, tamen recipit characterem,& fidem: ergo fides recipitur ante gratiam. Reſp. conc. ant. neg. conſ. Ratio reſponſionis delumitur partim ex dictis *num. præced.* partim ex rationibus concluſionis: inſuper in plurimis patet, plus requiri ad primam productionem, quàm tantùm ad conſervationem rei.

Ad 1. confir. neg. conſ. Tridentinum ibi loquitur de fide actuali, ùt patet vel ex eo; quia dicit, nec fidem, nec opera mereri juſtificationis gratiam: ergo loquitur de fide, quæ ſaltem genericè accepta, poteſt eſſe meritoria: hæc autem eſt actualis, non habitualis: adeóque ex illis verbis nequit inferri, quòd debeat infundi habitus fidei ante juſtificationem. Ad 2. confirm. neg. ant. cum Lugone *de fide diſp. 16. ſect. 2. n. 22.* non

non enim ponitur ſufficiens diſpoſitio ad unum habitum, niſi ponatur ad omnes, nec habemus ſufficiens fundamentum ex Scripturis, vel Conciliis, adſtruendi in tali caſu efficaciam baptiſmi dimidiatam, in ordine ad habitum, ſicut ad characterem.

706. Ob. 2. Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 7.* ait: *Nam fides, niſi ad eam ſpes accedat, & charitas, neque unit perfectè cùm Chriſto, neque corporis ejus vivum membrum efficit*: ergo fides debet priùs infundi; aliàs ſpes, & charitas, non poſſent accedere. Confir. 1. Hæreticus, quando accedit ad fidem, dicitur jam fidelis, antequam juſtificetur: ergo jam habet habitum fidei. Confirm. 2. S. Thomas *2. 2. q. 6. a. 2. ad 3.* ait: *Quod ille, qui accipit à DEO fidem abſque charitate, non ſimpliciter ſanatur ab infidelitate*: ergo fides infunditur abſque charitate.

Reſp. neg. conſ. Per *accedere* Tridentinum tantùm intelligit *conjungi;* aliàs nunquam, neque parvulis poſſent ſimul infundi iſtæ tres virtutes; quia, ſi ſimul infunderentur, non accederent ſpes, & charitas ad fidem, quod tamen Tridentinum requirit ad juſtificationem; unde per acceſſum intelligitur tantùm conjunctio: éſtque hic modus loquendi frequens: ſic dicimus, ſapientiam non eſſe valde æſtimandam, niſi accedat pietas. Ad 1. confir. neg. conſ. Luxurioſus, ſi det eleemoſynam, dicitur miſericors: quin tamen habeat habitum infuſum miſericordiæ; quare terminus *fidelis* poteſt ſignifi-

Digitized by Google

gnificare, vel habentem habitum fidei, vel habentem actum fidei moraliter perſeverantem: & in hoc ſecundo ſenſu talis hæreticus dicitur fidelis.

Ad 2. confir. neg. conſ. S. Doctor loquitur de fide actuali, quam DEUS donat peccatori infideli, dum cum eo per auxilium extrinſecum concurrit ad actum fidei, ùt colligitur ex toto illo articulo, & vel maximè ex illis, quæ eodem loco habet, nempe per ſolam fidem non ſanari hominem ſimpliciter; *quia non removetur culpa præcedentis infidelitatis:* ſed tantùm ſanari ſecundùm quid, *ut ſcilicet ceſſet à tali peccato*, ſeu actu peccati; nam ſtatim addit: *Hoc autem frequenter contingit, quòd aliquis deſiſtat ab uno actu peccati, etiam DEO hoc faciente, qui tamen ab actu alterius peccati non deſiſtit, propria iniquitate ſuggerente: & per hunc etiam modum datur aliquando homini à DEO, quòd credat*: ergo loquitur Angelicus de ceſſatione ab infidelitate actuali, ſeu de actu fidei: quem actum etiam ſignificat ipſa vox *credere*. Quando autem huc afferuntur textus S. Auguſtini, citati *n. 621.* ipſi quoque explicari poſſunt de fide actuali.

707. Ob. 3. Gratia requirit aliquam diſpoſitionem in ſubjecto: ergo ante illam prior infunditur fides. Confir. Si fides, & ſpes, dependent à gratia, non eſt aſſignabilis ratio, cur præ habitibus moralibus in peccatore conſerventur: ſed debet dari ratio: ergo. Reſp. retorq. argum. ergo eti-

am habitus pœnitentiæ infunditur ante gratiam; quia etiam aliqua pœnitentia prærequiritur. In forma dist. ant. gratia requirit aliquam dispositionem actualem. conc. ant. habitualem. neg. ant. & conf. Dispositio autem ista, sive actus fidei, aut aliarum virtutum, non procedunt ab habitu, sed ab auxilio extrinseco, sicut etiam actus contritionis, si eliciatur à peccatore.

708. Ad confir. iterum retorq. argum. Si habitus fidei, & spei, non dependent à gratia, cur dependent alii? scilicet talis est voluntas DEI, quæ innotescit nobis sufficientissimè ex Tridentino. In forma. dist. ma. non est assignabilis ratio, distincta à voluntate DEI, quæ nobis certò sit cognita. om. ma. quæ saltem probabiliter sit nobis cognita. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Per se sufficeret sola voluntas DEI: potest tamen adhuc alia assignari ratio probabilis, ex eo; quòd habitus fidei, & spei, sint quasi fundamenta vitæ spiritualis, & eorum actus maximè necessarii, quódque DEUS ex sua misericordia noluerit, hominem spoliare omni dono superno: sed voluerit, ei hos habitus relinquere, nisi specialiter, per peccata immediatè opposita, eos demereatur. Cùm autem habitus piæ affectionis etiam necessarius sit ad actus fidei, putant Lugo *disp. 16. de fide sec. 3. n. 44.* & Haunoldus *l. 3. tr. 1. c. 9. n. 431.* etiam eundem in peccatore manere: imò & habitum elicitivum judicii practici supernaturalis de credibilitate revelationis: quod quidem valde probabi-

babile eſt: ſed non ità certum, ùt certum eſt manere habitus ſpei, & fidei, de quibus id eſt de fide ex Tridentino. Contra 2. concluſionem non eſt, quod à Theologis objciatur. Jam quæſtionibus hucuſque agitatis affinis eſt quæſtio de ſubjecto habitûs fidei: ex cujus occaſione etiam ſtatim agendum, de ſubjecto ſpei, & charitatis; tum ne plura hîc dicenda, alibi iterum repeti neceſſe ſit; tum ut diſcrimen inter habitus Theologicos hac in re clariùs notetur.

QUÆSTIO III.

De Subjecto Habitûs Fidei.

ARTICULUS I.

In quibus Subjectis dentur Habitus Fidei, Spei, aut Charitatis.

709. DIco 1. Habitus charitatis datur in omnibus juſtis, viatoribus, & comprehenſoribus, etiam ipſo Chriſto Domino: non autem in graviter peccantibus. ità certiſſima omnium. Prob. 1. p. concluſionis. Inprimis ſi ſupponatur, habitum charitatis (ùt aliqui volunt) eſſe identificatum cum gratia ſanctificante, tunc clarum eſt, quòd ſit in omnibus juſtis, in quibus omnibus eſt ea gratia, utpote forma denominans juſtos: cúmque Chriſtus Dominus etiam habeat

gratiam ſanctificantem, ejusdem ſpeciei cum noſtra, etiam in ipſo erit habitus charitatis.

Si autem ſupponatur (ùt plures volunt) habitum charitatis eſſe diſtinctum à gratia, tamen negari non poteſt, quòd ipſe ex lege DEI ſit ſemper connexus cum gratia, & cum ea in juſtificatione infundatur, ùt docet Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 7.* his verbis: *Unde in ipſa juſtificatione, cum remiſſione peccatorum, hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per JEſum Chriſtum, cui inſeritur, fidem, ſpem, & charitatem.* Intelligitur autem charitas habitualis; nam hæc ibidem dicitur juſtificatis inhærere: hoc eſt, in ipſis tamdiu manere, donec peccato gravi expellatur: ergo iterum, ubi datur gratia, ſcilicet in omnibus juſtis, datur etiam habitus charitatis, cum ea connexus, & cum eadem infuſus: cúmque, ùt jam dictum, Chriſtus Dominus habeat etiam gratiam ſanctificantem, quamvis longè intenſiorem, tamen ejusdem ſpeciei cum noſtra, quæ eſt radix habituum ſupernaturalium, habet etiam ſimilem habitum charitatis, ùti omnes concedunt.

710. Hic autem habitus charitatis non ceſſat in Beatis, ſeu comprehenſoribus (ùti ceſſat fides, & juxta multos etiam ſpes) nam in cœlo quoque charitas poteſt elicere ſuos actus amoris, ubi tamen fides ſuos actus non poteſt elicere: neque etiam ſpes juxta eos, qui eam in Beatis negant permanere. Hinc de charitate dicit Apoſtolus *1. Corinth. 13. v. 8. Charitas nunquam excidit*: quæ verba SS.

Digitized by Google

SS. Patres citandi *n.713.* & interpretes, communiter explicant in hunc ſenſum, quòd charitas nunquam ceſſet, niſi peccato gravi deſtruatur: & hinc nec in cœlo deſinat, ubi peccato locus non eſt: imò Eſtius *in hunc locum* ait, hunc ſenſum palam oſtendi ex ſubſequentibus donis, quæ ibi dicuntur ceſſare.

Probatur jam 2. pars concluſionis, ſcilicet, quòd charitas non maneat in ullo graviter peccante. Concilium Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 15.* ſic definit: *Aſſerendum eſt, non modò infidelitate, per quam & ipſa fides amittitur, ſed etiam quocunque alio mortali peccato, quamvis non amittatur fides, acceptam juſtificationis gratiam amitti.* Jam huic juſtificationis gratiæ eſt annexus, ſaltem ex lege DEI, habitus charitatis, ùt ſuprà dictum: ergo iſte habitus unà cum illa gratia amittitur: & hanc ſequelam ex his verbis deducunt omnes Theologi poſt Tridentinum: & qui priores fuerunt, idem etiam jam ante Tridentinum docuerunt.

711. Dico 2. Habitus fidei, & ſpei, dantur in quolibet puro homine juſto, & viatore, donec per peccatum ipſis contrarium expellantur. Dico 1. *puro homine*; nam aliter loquendum eſt de Chriſto Domino, qui, ùt paulò pòſt dicemus, nec habitum fidei, nec ſpei habuit. Dico 2. *viatore*; quia de Beatis poſtea loquemur. Concluſio eſt certiſſima, & prob. Tridentinum citatum *n. 709.* dicit, hos habitus infundi in juſtificatione,

adeóque dari in juſtis: Addit dein *ſeſſ. 6. c. 15.* fidem non amitti quocunque gravi peccato: ergo multò magis ſentit, eam manere in omni juſto: & par eſt ratio de ſpe. Accedit, quòd iſti habitus, uti & habitus aliarum virtutum, ex natura ſua ſint permanentes, niſi à contrario expellantur: ergo.

712. Quod jam ſpectat ad expulſionem, ſeu deſtructionem iſtorum habituum, docet Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 15.* (verba dedimus *n. 710.*) fidem non deſtrui, quovis peccato, ſed tantùm infidelitate, quæ eſt ipſi directè contraria: & à paritate rationis inferunt communiſſimè auctores, etiam ſpem non deſtrui, niſi vel deſtructa fide, cui quaſi fundamento innititur, vel admiſsâ deſperatione, quæ ſpei immediatè contraria eſt. Quod verò attinet ad reliquos habitus virtutum ſupernaturalium, docent communiſſimè auctores, eos, cùm radicentur in gratia ſanctificante, cum iſta etiam deſtrui per quodvis mortale peccatum.

Cùm autem hæc res potiſſimùm decidenda ſit ex auctoritate, ex qua nobis innoteſcere debet voluntas DEI, volentis potiùs producere habitus talis naturæ, aut eſſentiæ, quàm alterius, ideo hic ipſe conſenſus communiſſimus authorum eſt optimum argumentum, & ſolida probatio. Quare autem DEUS voluerit, relinquere homini peccatori, non quidem alias virtutes, attamen fidem, & ſpem, ratio præcipua eſt ipſius benigniſſima voluntas, qua noluit hominem, quamvis peccantem, privare primis

Digitized by Google

mis quaſi radicibus converſionis, per quas nempe fit primus motus præparationis ad juſtificationem, de qua præparatione agit Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 6.*

713. Dico 3. Habitus fidei non datur in Beatis (& par eſt ratio de Chriſto Domino adhuc vivente; cùm hic nunquam fuerit tantùm viator, ſed ſemper ſimul comprehenſor, hoc eſt, gaudens viſione beatifica DEI) ità communis. Prob. S. Paulus *1. Corinth. 13. v. 9.* ait: *Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus: cùm autem venerit, quod perfectum eſt, evacuabitur, quod ex parte eſt:* id eſt imperfecta cognitio fidei ceſſabit. & infrà *v. 12. Nunc cognoſco ex parte, tunc autem cognoſcam, ſicut & cognitus ſum: nunc autem manent fides, ſpes, charitas.* Ubi per particulam *autem* videtur Apoſtolus innuere diverſitatem ſtatûs viæ, in qua manent tria hæc, à ſtatu patriæ, in qua manet ſola charitas: de qua ſcilicet jam dixerat *v. 8. Charitas nunquam excidit:* unde S. Hieronymus *in 1. ad Cor. c. 13. & in hæc verba* ait: *Charitas nunquam excidit, hoc eſt, ipſa ſola permanet in futuro.* & S. Chryſoſtomus *homil. 34. in c. 13. ep. 1. ad Cor. & hunc locum*, docet, Apoſtolum extollere charitatem ſupra fidem; eoquòd iſta ſemper duret, imò poſt mortem in futuro creſcat. Idem docent SS. Auguſtinus, Anſelmus, & alii.

Ratio autem eſt; quia obſcuritas fidei, licèt ſtet cum evidentia in atteſtante, ſeu cum evidentia aliqua abſtractiva, de exiſten-

ſtentia teſtimonii Divini: non tamen ſtat cum evidentia intuitiva, ſeu clara viſione beatifica ipſius teſtimonii Divini in ſe, ùt ſumitur ex illo *2. Petri 1. v. 19.* ubi fides vocatur *lucerna lucens in caliginoſo loco, donec dies eluceſcat, & Lucifer oriatur*: hoc eſt, donec dies viſionis beatificæ adveniat, quo ceſſet fides: ſicut nempe lucerna extinguitur die illuceſcente. Hinc, licèt Beati non omnia viderent in Verbo; quia tamen vident intuitivè ipſam authoritatem Divinam, ſeu teſtimonium DEI, non haberent ampliùs objectum formale, prout requiritur ad fidem: adeóque nec illa, quæ in authoritate, ſeu teſtimonio DEI clarè viſo viderent, poſſent ſtrictè loquendo credere, ſeu actum fidei circa ea elicere.

Quare, ceſſante fine habitûs fidei, ceſſat etiam ipſe habitus; unde, quando de Chriſto Domino dicitur *Iſa. 11. v. 5. Et erit juſtitia cingulum lumborum ejus: & fides cinctorium renum ejus*: per fidem non intelligitur habitus fidei Theologicæ, ſed fidelitas, ùt habet Cornelius *in hunc locum Iſaiæ*: vel intelliguntur ipſi fideles, qui Chriſtum, tanquam ſuum ſervatorem, honoris causâ circumdabunt, ùt habet idem Cornelius *ibidem*, & Melchior Canus *de locis Theol. l. 12. c. 13. reſp. ad 1.* An etiam ceſſet in cœlo pia affectio, quæ, cùm ſit habitus voluntatis, poſſítque elicere alios actus, ſaltem ſecundarios, e. g. gaudii de actibus fidei, in via elicitis, nolim divinare. vide Arriagam

gam, & præſertim Cardinalem de Lugo *de fide diſp. 17. ſec. 3. à n. 45.*

714. Dico 4. Habitus fidei etiam non manet in damnatis, aut dæmonibus. ità communis, & veriſſima cum S. Dionyſio *de Divin. nomin. c. 4. poſt medium* ubi docet, dæmones carere omnibus donis Divinis, tam ſecundùm habitum, quàm ſecundùm operationem; ſic enim ait: *In quo enim, obſecro, malos fieri dæmones dicimus, niſi in vacatione* (hoc eſt evacuatione, ſeu privatione) *Divinorum bonorum, habitûs, & operationis?* S. Auguſtinus quoque *de civitate DEI. l. 9. c. 21.* ait, dæmones non cognoviſſe DEUM per lumen, quod illuminat fideles, ſed per alia Divinæ virtútis effecta, & ſigna occultiſſima &c.

Quare dæmones quidem, & etiam Angeli beati, dum adhuc erant viatores, habuerunt habitum fidei, ùt docet S. Thomas *2. 2. q. 5. a. 1. in corp.* ex ea ratione; quòd non ſint creati in puris naturalibus, nec ſtatim facti beati: adeóque etiam debuerint habere fidem in intellectu, & ſpem in voluntate. Cui rationi accedit etiam iſta, quòd Angeli debuerint poſſe mereri, captivando ſuum intellectum, & credendo: maximè cùm ſpirituales eſſent, nec patiendo mereri poſſent. Attamen tam boni, quàm mali Angeli, poſtea habitum fidei non retinuerunt; dæmones enim fuêre illo privati, ſicut homines damnati: Angeli beati eum cum viſione beatifica commutârunt.

Ratio autem concluſionis, tam quoad

Digitized by Google

dæmones, quàm quoad homines, ſeu quod tam dæmones, quàm homines damnati habitum fidei perdant, ex Cardinali de Lugo *de fide diſp. 17. ſec. 2.* eſt hæc. Habitus fidei non poteſt elicere actum ſuum, niſi præcedat donum illuſtrationis ſupernæ, quo carent dæmones, & homines damnati: & conſequenter habitus fidei eſſet in ipſis omnino otioſus; cùm tamen ipſe, utpote operativus, detur in ordine ad actus. Aliud eſt de charactere baptiſmi, qui, cùm operativus non ſit, ſed tantùm ſit ſignum poteſtatis, habet adhuc ſemper finem in damnatis: cúmque cedat in majorem damnatorum confuſionem, poteſt in ipſis manere, etiamſi ſupernaturalis ſit; nam ſpoliantur quidem damnati plurimis bonis ſupernaturalibus, at non omnibus iis, quæ cedunt in majorem ipſorum confuſionem, & tormentum.

715. Dico 5. Habitus fidei adhuc manet in animabus purgantibus. ità communis contra Hurtadum ferè ſolum, qui tamen etiam tantùm dubitat, vel inclinat in oppoſitum. Prob. Inprimis, etſi illæ animæ haberent evidentiam in atteſtante, cùm tamen nondum habeant viſionem beatificam, poſſent adhuc ex dictis *n. 459.* elicere actum fidei. Dein, ùt rectè ait Lugo *de fide diſp. 17. ſec. 3. n. 49.* animæ illæ non videntur habere de omnibus objectis, vel de omni revelatione, evidentiam in atteſtante, licèt habeant de aliquibus; nam eorum ſtatus, cùm ſit pœnoſus, non excludit obſcurita-

ritatem &c. Adde S. Paulum *2. Corinth. 5. v. 7.* de omnibus peregrinantibus dicere: *Per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem*: ergo peregrinantes habent fidem: atqui animæ purgantes adhuc ſunt peregrinantes: ergo. Quòd autem Apoſtolus dicat, exiſtentes in corpore peregrinari, non obeſt; nam animæ purgantes, etſi extra corpus ſint, tamen peregrinantur; nam revera necdum ſunt in termino, ſed ad illum tendunt, quod eſt peregrinari.

716. Dico 6. In Beatis non datur actus ſpei primarius. ità Suarez *de ſpe diſp. 1. ſec. 8. n. 5.* Haunoldus *l. 3. tr. 2. controv. 5. n. 508.* & alii. Probatur. Actus primarius ſpei tendit in DEUM ùt bonum nobis, & poſſidendum à nobis, ſeu eſt deſiderium fiduciale DEI ùt poſſidendi: ſed talis actus non datur in Beatis: ergo. ma. eſt probata ſuprà *n. 7.* mi. prob. Licèt concedatur, quòd actus ſpei non neceſſariò excludat poſſeſſionem boni ſperati pro eodem tempore, ſed tantùm pro eodem ſigno naturæ, ùt patet in Angelis, qui, ùt diximus *tr. de Angel. n. 114.* in primo inſtanti ſe actu diſpoſuerunt ad gratiam, adeóque etiam potuerunt ſe diſponere, conſequenter etiam potuerunt à DEO ſperare auxilia, & eodem inſtanti ea recipere, atque iis cooperari, & ſic gratiam conſequi: licèt, inquam, hoc concedatur, tamen actus ſpei primarius excludit poſſeſſionem ultimi finis; quia cum poſſeſſione ultimi finis, ſive cum beatitudine, aut viſione beatifica, non poteſt ſtare actus fidei

fidei, neceſſariò pro priori naturæ prælucens ad actum ſpei: conſequenter neque poteſt ſtare ipſe actus ſpei: ergo. Secundò, quando res jam eſt viſa ùt priùs poſſeſſa, non ampliùs deſideratur ùt poſſidenda: & in hoc ſenſu debet ſaltem accipi illud Apoſtoli *ad Rom. 8. v. 24. Quod videt quis, quid ſperat?* atqui per viſionem beatificam videtur DEUS jam poſſeſſus per ipſam viſionem, & amorem neceſſariò ex iſta conſequentem: ergo non ampliùs deſideratur ùt poſſidendus. Quæ ratio ſaltem probat, quòd pro ſequentibus inſtantibus non poſſit dari actus ſpei primarius. Si autem Beati alia ſperarent, diſtincta à DEO, & non ſimul DEUM, ſive, ſi ſperarent alia, non ùt media ad conſequendum DEUM, ſed ità, ut hunc non ſperarent, aut deſiderarent, talis actus non eſſet actus ſpei Theologicæ, ſed ſpei moralis: qui actus ſpei moralis poteſt manere in Beatis.

717. Dico 7. An in Beatis detur habitus ſpei, eſt ſatis incertum. Gormaz, Eſparza, Torres, & alii nonnulli apud Arriagam *tom. 5. tract. de ſpe diſp. 28. ſec. 3. n. 29.* negant: econtra affirmant Suarez, Oviedo, Haunoldus, & Arriaga, qui addit, hanc eſſe communiorem: ego nolim divinare; nam, cùm actus primarius, vel proprius, à quo ſpes dicitur ſperare, dari non poſſit, videtur neque habitus ſpei dari. Econtra ait Suarez, ſufficere, ſi ſpes poſſit elicere actus ſecundarios, e. g. amorem, vel gaudium concupiſcentiæ, de ipſo DEO ùt nobis bono jam poſſeſſo. Sed fortè iterum opponi poteſt, ad eſſen-

eſſentiam actûs ſpei pertinere, ut res nondum ſit poſſeſſa: & gaudium de re referri ad alium habitum. Verùm reponere poteſt Eximius, non debere multiplicari habitus ſinè neceſſitate: & hinc non admittendum diſtinctum habitum, elicitivum illius gaudij, & amoris: præſertim, cùm hic habitus deberet primùm infundi in cœlo (ſicut ſcilicet loco habitûs fidei infunditur lumen gloriæ) cùm in ſtatu viæ gratis admitteretur ille habitus; cùm nullum actum elicere poſſet: & hinc meliùs dici, quòd ipſe habitus ſpei poſſit elicere illos actus gaudij, & amoris: ſicut caſtitas non tantùm poteſt elicere actum caſtitatis, qua vincit tentationem: ſed etiam poteſt de eadem victoria gaudere: quo admiſſo meliùs dicetur, manere in cœlo habitus ſpei, quàm alius novus infundi.

Sic etiam aliqui admittunt, manere in Beatis habitum pœnitentiæ: non, ut eliciat dolorem, cujus Beati ſunt incapaces, ſed tantùm aliqualem retractationem. Nec Suarezio, aut etiam his auctoribus, objici poteſt, ſic etiam in Beatis poſſe manere habitum fidei; nam fides ſemper involvit in ſuis actibus imperfectionem obſcuritatis, incompoſſibilem cum viſione beatifica; cum qua tamen nihil incompoſſibile involvit hic actus ſecundarius ſpei &c.

Sed replicat Gormaz *de ſpe n. 5.* atque ait, Beatos ordinariè gaudere de beatitudine ſua, potiùs ùt bona DEO per charitatem, & rarò gaudere de illa, ùt bona ſibi per concupiſcentiam; unde ad hos actus, rarò elici ſolitos,

litos, non esse necessarium habitum, qui tantùm datur ad actus frequentes. Idem addit, non esse paritatem ab aliis habitibus, qui gaudere possunt de suo bono; nam illi non requirunt, ad suum actum eliciendum, futuritionem sui objecti, uti requirit spes. Ego, ùt jam dixi, nolim divinare, neque de habitu spei, an maneat in Beatis, neque de habitu pœnitentiæ. Videri potest Suarez *de virt. Theol. tr. 2. de spe disp. 1. sec. 8. n. 5.* Gormaz *loc. modò cit.* Haunoldus *l. 3. tr. 2. n. 508. & seq.* Arriaga *tom. 5. tr. de spe disp. 28. sec. 3. n. 29. & seq.*

De Christo Domino tamen videtur mihi valde probabile, eum non habuisse habitum spei Theologicæ; cùm enim nunquam primarium ejus actum elicere potuerit, utpote semper comprehensor, non debuit ipsi habitus ille infundi, propter actus tantùm secundarios; unde, quæ Christus desideravit, per alium habitum desideravit: qualiscunque is fuerit. Quare, quando psalmista *psal. 21. v. 10.* in persona Christi DEUM alloquitur, dicens: *Quoniam tu es, qui extraxisti me de ventre: spes mea ab uberibus matris meæ:* vox *spes* non significat habitum, ùt patet: neque spem objectivam, seu bonum speratum, sive DEUM, in quem tendat Christus, per actum spei, seu desiderium; nam possessor boni non desiderat illud: sed significat fiduciam, seu objectum fiduciæ, sive DEUM auxiliatorem; unde Jacobus Jansonius *in psalterium* hunc locum ità interpretatur: *Fiducia, felicitas, ro-*

robur meum: & Canus *de locis Theol. l. 12. c. 13. reſp. ad 2.* ait: *Dicitur enim DEUS ſpes Chriſti; quia in DEO erat fiducia ejus, non in homine. Item, quia multa etiam à DEO ſperabat; quamvis non ſperaret gloriam animæ.* Aliud eſt in Beatis; nam, cùm iſti in vita ſpem habuerint infuſam, in ordine ad actum primarium, quem tunc potuerunt elicere, poteſt fortè faciliùs admitti, quòd idem in ipſis permanſerit, quàm quòd novus infuſus fuerit.

718. Dico 8. In animabus purgantibus datur habitus, & actus ſpei. ità communis cum S. Thoma. Prob. Iſtæ animæ habent fidem, ùt probatum *n. 715.* & necdum poſſident DEUM, nec vident eum (ne objiciatur illud Apoſtoli *ad Rom. 8. v. 24. Quod videt quis, quid ſperat?*) ergo poſſunt DEUM poſſidendum ſperare. Dein certitudo de re conſequenda, vel etiam evidentia, non opponitur ſpei, ùt rectè ait Gomaz *de ſpe n. 12.* quia, non obſtante ea evidentia, tamen res necdum eſt poſſeſſa, & deſideratur, quamvis cum majore fiducia. Quod enim Arriaga dicit *tom. 5. tr. de ſpe diſp. 28. ſec. 2. n. 20.* nempe arduitatem ſpei eſſe incertitudinem, non eſt verum; longè enim meliùs dicitur, arduum eſſe idem, ac difficile: & præſertim arduum eſſe, quod noſtris viribus ſolis non eſt obtinibile, ùt docet S. Thomas. *2. 2. q. 17. a. 1. in corp.* & *a. 5. ad 4.* atque admittit Suarez *de virt. Theol. tract. 2. de ſpe diſp. 1. ſec. 3. n. 2.* itémque docet Gormaz *tract. de ſpe. n. 11.* Et hoc arduum re-

requiritur ad ſpem Theologicam; ſi enim aliquid eſt obtinibile ſolis noſtris viribus, non eſt arduum, ùt requiritur ad ſpem: ſed ùt requiritur ad magnanimitatem, prout docet Angelicus *ibidem a. 5. ad 4.* Hæc autem tota arduitas ſinè omni incertitudine datur in conſequendo DEO, vel beatitudine, reſpectu animarum purgantium: adeóque datur arduitas ad ſpem omnino ſufficiens.

719. Dico 9. In Angelis, dum adhuc erant viatores, etiam dabatur habitus ſpei. ità communis. Ratio eſt clara; nam habuerunt fidem, ùt dictum *n. 714.* nec tum jam DEUM poſſederunt, ſed tamen ad eum poſſidendum creati fuerunt: ergo potuerunt eum deſiderare: & quidem, cùm habuerint auxilia à DEO ſufficientiſſima, potuerunt etiam de eo conſequendo habere magnam fiduciam: quod eſt formaliſſimè ſperare. An autem Angeli beati, poſtquam in termino ſunt ſtatuti, retinuerint habitum ſpei, an non, determinandum eſt ex eo, quod aſſeritur de aliis Beatis; ſi enim in aliis Beatis datur adhuc habitus ſpei, etiam dabitur in Angelis: ſi autem in aliis Beatis non detur, neque dabitur in ſanctis Angelis.

In dæmonibus verò, & animabus damnatis, ſpes nulla remanet; cùm enim dæmones, & animæ damnatæ, non habeant fidem, nec ullam aliam illuſtrationem ſupernaturalem: inſuper etiam certi ſint, ſe in æternum nihil boni impetraturos, ex duplici capite non poſſunt ullum actum ſpei elicere: conſequenter in iis habitus ſpei eſſet omnino otio-

otioſus, & ſuperfluus: adeóque non manet. Quin imò habitus ſpei deſtruitur in peccatore, in ſtatu viæ deſperante: quantò magis deſtruetur in æternum deſperatis in termino?

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

720. OB. 1. contra 4. concluſionem. *Jacob. 2. v. 19.* dicitur: *Dæmones credunt, & contremiſcunt:* atqui ibi eſt ſermo de vera fide ſupernaturali: ergo. prob. mi. Apoſtolus ſupponit, fidem dæmonum eſſe talem, qualis eſt fides Chriſtianorum, quæ eſt ſupernaturalis; aliàs malè inferret, ex inutili fide dæmonum ſinè operibus, etiam inutilem eſſe fidem Chriſtianorum ſinè operibus: ergo. Reſp. 1. cum quibusdam apud Lugo *de fide diſp. 17. n. 11.* illud *credunt* ſignificare idem, ac *crediderunt*: ſcilicet, dum erant in via, non autem poſtea; eſt enim apud Hebræos modus familiariſſimus, ponendi unum tempus pro alio: ſic illud *Luc. 7. v. 47. Cui autem minùs dimittitur, minùs diligit*: explicatur à SS. Ambroſio, Chryſoſtomo, Beda, Euthymio, Theophilacto, *minùs dilexit.*

Reſp. 2. neg. mi. ad prob. neg. ant. Apoſtolus non æquiparat utramque hanc fi-

dem in eo, quòd ſupernaturalis ſit, ſed quòd utraque ſinè operibus ſit inutilis: ſive dein ſupernaturalis ſit, ſive non: &, ùt ait Cornelius *in hunc locum*, vult dicere: quid prodeſt tibi fides tua ſinè operibus? tam parùm, quàm dæmonibus ſua: licèt non ſit in omnibus paritas: & hæc eſt communis reſponſio teſte Lugo *de fide diſp. 17. n. 12.* Quamvis autem hac ratione ex fide dæmonum non probaretur valde efficaciter inutilitas fidei ſupernaturalis, ait Lugo *eod. n. 12.* eam ab Apoſtolo aliis argumentis ibidem probari.

721. Ob. 2. contra 6. concluſionem. Beati, etſi non poſſint ſperare DEUM, hic, & nunc poſſidendum, poſſunt tamen ſperare eum in æternum à ſe poſſidendum; nam tempus futurum, & poſſeſſio futura, nondum poſſidetur: ergo Beati poſſunt elicere actum ſpei primarium, ſcilicet deſiderium fiduciale circa ipſum DEUM. Reſp. cum Suarez *de virtutib. Theol. tr. 2. de ſpe diſp. 1. ſec. 8. n. 5.* nego ſuppoſitum; æternitas enim DEI eſt ipſe DEUS: ergo, dum poſſidetur ipſe, jam poſſidetur ejus æternitas tota ſimul. Si autem illud *in æternum* appellet ſuper poſſeſſionem, quaſi diceretur, poſſe ſperari æternam poſſeſſionem DEI. Reſp. cùm Beati ſint certiſſimi de perpetuitate poſſeſſionis, eâque immutabiliter ipſis à DEO conceſſa ſit, ſaltem in radice, quatenus ipſis conceſſum eſt lumen gloriæ, quod eam exigit, non poſſunt eam ampliùs ſperare, ex eo; quia non eſt ampliùs bonum arduum, pro-

Digitized by Google

prout requiritur ad ſpem, ex dictis *n. 718.* Poſſunt enim Beati beatitudinem, & ejus ulteriorem ſemper continuationem, habere viribus propriis: non quidem viribus ex natura propriis, ſed tamen propriis ex gratia, jam immutabiliter ipſis conceſſa. Licèt autem requiratur adhuc concurſus DEI, hoc non impedit, quò minùs dicantur Beati viribus propriis beatitudinem habere: modò is concurſus debeatur, ùt debetur lumini gloriæ; aliàs neque quidquam naturale poſſemus viribus propriis efficere. Adde, quòd Beati non poſſint, eam poſſeſſionem perdere; unde, licèt poſſint ulteriùs deſiderare viſionem in futurum, tamen non poſſunt, eam ſperare per actum ſaltem primarium; quia eam jam immutabiliter, & inamiſſibiliter habent: quidquid ſit, an tale deſiderium dicendum ſit actus ſpei ſecundarius &c.

DISPUTATIO VI.

De Spe, & Charitate Theologica.

722. PLura jam antè de ſpe, & charitate diſputavimus, ex occaſione. Sic habitum ſpei Theologicum dari probatum eſt *à n. 8.* Eum diſtinctum eſſe à fide, probatum *ibidem*, & iterum *n. 16.* Quodnam ſit ejus ſubjectum, expoſitum fuit *à n. 716.* Præceptum actûs ſpei eliciendi explicatum eſt *à n. 607.* Pari ratione dari habitum charitatis, eúm-

que Theologicum esse, probatum est *n. 8.* Ab aliis habitibus eum distingui est *eodem numero* ostensum, & iterum ex Tridentino *n. 702. & seq.* ubi ex Concilio hoc probavimus, habitum charitatis ab habitibus fidei, & spei, separabilem esse. De præcepto charitatis egimus *a. n. 607. & seq.* uti & de ejus subjecto *à n. 709.* Restant paucula de spe, & charitate, in elencho præscripta, quæ paucis etiam absolvemus.

QUÆSTIO I.

De Objecto Materiali, & Formali, ac Proprietatibus Habitûs Spei.

ARTICULUS I.

Quid sit Spes, & quàm certa, quódque Objectum Materiale, & Formale ejusdem.

723. DICO 1. *Actus Spei Theologicæ* rectè definitur, *Desiderium fiduciale supernaturale beatitudinis supernæ, DEO auxiliatori innixum.* ità ferè quoad verba Gormaz *tract. de spe disp. 1. n. 10.* & alii communissimè quoad sensum. Explicatur, & simul probatur hæc definitio, seu descriptio. Dicitur 1. *desiderium*, quod aliud non est, quàm amor concupiscentiæ, sive amor rei ùt nobis bonæ, nondum possessæ, cum appetitu eam ha-

habendi, qui amor dicitur *deſiderium*: ſicut amor concupiſcentiæ rei jam poſſeſſæ dicitur *gaudium concupiſcentiæ*: atqui actus ſpei fertur in DEUM nondum poſſeſſum, eúmque amando amore concupiſcentiæ, ſeu ùt ſibi deſideranti bonum, cupit habere, ſeu poſſidere.

Dicitur 2. *fiduciale*; quia ſpes debet eſſe cum fiducia rem acquirendi: & per hoc differt à deſperatione, quæ etiam eſt deſiderium, ſed ſinè fiducia, & propterea habet aliam intrinſecè tendentiam, quæ patet ab experientia, qua experimur, nos longè aliter affectos eſſe, quando ſperamus, quàm quando deſperamus: prior affectus, utpote conjunctus cum fiducia, excitat ad agendum, quod ex parte noſtra neceſſarium eſt, ad rem obtinendam: alter; quia eſt ſinè fiducia implet ſæpe rabie, & non eſt ſolicitus de aliquo agendo. Dicitur 3. *ſupernaturale*; quia actus ſpei Theologicæ eſt ſupernaturalis ex Tridentino citato *n. 680.*

724. Dicitur 4. *ſuperna beatitudinis*, hoc eſt, DEI per viſionem, & amorem poſſidendi; ſi enim aliâ ſperamus, non referendo ea ad DEUM, non eſt actus ſpei Theologicæ, ſed tantùm ſpei alicujus moralis. Si autem alia ſperamus in ordine ad DEUM, tunc magis hunc ipſum ſperamus: ſicut, ſi diligimus proximum propter DEUM, etiam hunc ipſum, & magis diligimus. Ubi nota, quòd non tantùm deſideretur, ſeu ſperetur beatitudo formalis in abſtracto, ſed etiam objectiva in concreto, ſcilicet DEUS

poſſidendus, ſeu videndus, & amandus; non enim ſperatur ſolus DEUS, qui eſt *finis qui*, ſeu objectum beatificum poſſidendum: nec ſperatur ſola viſio, & amor, ſeu beatitudo formalis, quæ eſt *finis quo*, ſeu poſſeſſio intentionalis DEI: ſed ſperatur utrumque in concreto, ſeu in complexo.

Sicut, qui ſperat pecunias, non tantùm ſperat poſſeſſionem, ſed etiam ipſas pecunias: & ſicut etiam, qui vult intentionaliter poſſidere, hoc eſt, videre ſpectaculum, non tantùm vult viſionem præſtigioſam, ſed vult etiam ipſas res eſſe tales: etſi non ſemper velit, e. g. hos in individuo actores comœdiæ; quia etiam non deſiderat hanc viſionem, ſeu ſpectaculum in individuo, ſed tantùm in genere, vel ſpecie. Hoc autem complexum, ex bono objectivo, & poſſeſſione ejus, dicitur etiam *finis cujus*, hoc eſt, cujus obtinendi gratiâ aliquid agitur, vel qui obtinendus ſperatur; ſicut ipſe ſperans dicitur *finis cui*, ſeu in cujus commodum appetitur aliquod bonum. vide etiam dicta inferiùs *n. 739. & 740.*

725. Dicitur tandem *DEO auxiliatori innixum;* quia, cùm ſolis viribus naturæ non poſſimus beatitudinem ſupernam conſequi (in quo, ùt diximus *n. 718.* ſtat arduitas objecti ſpei Theologicæ) debemus juvari à DEO: cúmque hic auxilium promiſerit, meritò noſtra fiducia ejus auxilio, vel ipſi auxilium promittenti, & (niſi ex noſtra parte detur impedimentum) certiſſimè collaturo, innititur. Ex quibus facilè col-

Digitized by Google

colligitur definitio, ſeu deſcriptio habitûs ſpei: ſcilicet *habitus ſpei eſt virtus Theologica, elicitiva deſiderii fiducialis &c:* qui actus cùm ſit actus voluntatis, etiam ſpes eſt habitus voluntatis, & non intellectûs.

726. Dico 2. Objectum materiale primarium ſpei eſt ipſe DEUS poſſidendus, ſive eſt concretum ex DEO, & ejus viſione, ac amore (hoc enim complexum, ùt diximus, per actum ſpei primariò deſideramus) alia autem, quæ ſperantur in ordine ad DEUM conſequendum, e. g. auxiliantes gratiæ, ſunt objectum ſecundarium. ità clarè S. Thomas *2. 2. q. 17. a. 5. in corp.* dicens: *Spei, in quantum eſt virtus, principale ejus objectum eſt DEUS.* & *ad 1. Quæcunque alia ſpes adipiſci expectat, ſperat in ordine ad DEUM.* Si autem daretur aliquis actus deſiderii fiducialis, qui nullo modo attingeret DEUM, non eſſet actus ſpei Theologicæ, ſed moralis, ùt jam dictum: niſi velis dicere, tale deſiderium eſſe aliquando actum ſpei virtualis, ſeu objectivæ (quales *n. 43.* diximus dari actus fidei objectivæ,) qui ſcilicet ſupponant, actum ſpei Theologicæ formaliter talem præceſſiſſe.

727. Debet autem objectum ſpei Theologicæ, ex communi Theologorum eſſe arduum, quæ arduitas, ſaltem in ordine ad actum ſpei Theologicæ (quidquid ſit de actibus ſpei alicujus moralis:) ex S. Thoma, & communi aliorum, ſtat in eo, quòd (ùt dictum *n. 718.*) objectum ejus ſolis viribus propriis non ſit obtinibile. Item debet

objectum ſpei eſſe futurum, hoc eſt, nondum poſſeſſum, ſaltem pro eodem ſigno naturæ, in quo ſperatur, ùt explicatum *n. 716*. Debet etiam poſſe certò obtineri: qua autem certitudine, dicemus paulò poſt. Hæc omnia complectitur S. Thomas. *2. 2. q. 17. a. 1. in corp.* dicens: *Objectum ſpei eſt bonum, futurum, arduum, poſſibile haberi.*

728. Dico 3. Objectum formale actûs ſpei Theologicæ, quatenus eſt deſiderium, eſt ipſa bonitas DEI poſſidendi, ùt bona nobis. ità omnes. Prob. Hæc bonitas eſt ratio formalis motiva, cur DEUM nobis amemus, & deſideremus: ſicut etiam aliarum rerum, ſi quas deſideramus, bonitas ùt bona nobis, eſt ratio, cur eas per alios actus ſpei morales, vel qualeſcunque appetamus. Quando autem tales res appetimus in ordine ad DEUM, poteſt earum bonitas, ùt ait Gormaz *de ſpe n. 19.* eſſe objectum formale quod ſecundarium, & non ultimum; quia ulteriùs tanquam medium refertur, ad bonitatem DEI, tanquam objectum formale, ſeu finem ultimum.

729. Dico 4. Objectum formale actûs ſpei Theologicæ, quatenus hæc eſt fiducia, eſt fideliſſima promiſſio DEI, & potentia auxiliandi, vel etiam ipſum auxilium creatum: ſicut ſcilicet in fide, præter auctoritatem Divinam, etiam motivum eſt revelatio extrinſeca creata; nam virtus Theologica, ùt jam de fide dictum *n. 137.* non reſpuit omne partiale motivum, vel objectum formale creatum: ſed tantùm exigit aliquod Divinum.

num. Quòd autem promiſſio, & potentia DEI, vel ejus auxilium, ſint objectum formale ſpei, quatenus eſt fiducia, probatur ex eo; quòd iſta moveant ad concipiendam fiduciam, ad quam non moveret ſola bonitas; nam hanc etiam agnoſcit damnatus; quia tamen ſimul ſcit, quòd DEUS eum nolit juvare, ad eam conſequendam, hinc non ſperat, ſed deſperat.

730. Ubi tamen adverto, motivum fiduciæ, ſaltem in genere loquendo, non debere eſſe objectum formale quod, ſeu amatum, aut deſideratum; nam poteſt eſſe aliquando peccatum alterius, quod ſperans, nec amat, nec deſiderat, ſed tantùm ſupponit; e. g. ſi quis ob peccatum officio ſuo excidit, poteſt alius fiduciam concipere illud aſſequendi: poteſt veroſimiliter etiam contingere, ut quis, dum ſperat ſupernam beatitudinem, ſeu DEUM ùt bonum ſibi, tamen non amet DEUM ùt auxiliantem, ſeu ſub iſta formalitate: neque etiam tunc amet, aut deſideret auxilia; quia non agnoſcit, ea pro tunc ſibi eſſe neceſſaria.

Imò, ſi contingat(quod non nego poſſe, & fors etiam ſæpius actu contingere)ut quis motiva fiduciæ etiam amet amore concupiſcentiæ, atque deſideret: tamen etiam tunc non videntur, ea motiva eſſe objectum formale quod, reſpectu formalitatis fiduciæ, ſed potiùs eſſe objectum materiale, vel formale ſecundarium, reſpectu formalitatis deſiderij, vel amoris concupiſcentiæ, quatenus amantur ùt bona conducentia adDEUM conſe-

Digitized by Google

quendum. Saltem ſufficit, ut motivum fiduciæ ſit objectum formale quo, hoc eſt, movens quidem voluntatem ad amandum alterum, quin tamen ipſum ametur, ùt jam explicatum hoc tractatu *n. 4.* & iterum *à n. 14.*

731. Dico. 5. Actus ſpei Theologicæ eſt omnino certus. ità communiſſimè Theologi cum S. Thoma. *2. 2. q. 18. a. 4. in corp.* ubi S. Doctor ſapientiſſimè diſtinguit inter certitudinem *eſſentialiter* talem, & *participativè* talem: per quos terminos, ùt patet ex contextu, intelligit certitudinem *formaliter*, & *præſuppoſitivè* talem. Docet autem, ſpem non habere certitudinem eſſentialiter talem, quæ, ùt ibidem Angelicus ſcribit, *invenitur in vi cogноſcitiva*, ſeu in cognitione; eſt enim certitudo quaſi ſecuritas de veritate, quæ ſpectat ad intellectum: at verò, ait, in ſpe dari certitudinem participativè, ſeu præſuppoſitivè talem; quia ſcilicet ſpes *à vi cogноſcitiva movetur infallibiliter ad finem ſuum*, hoc eſt, à cognitione certa dirigitur ad bonum ſperatum: & concludit S. Doctor ſic: *Et ſic etiam ſpes certitudinaliter tendit in ſuum finem, quaſi participans certitudinem à fide, quæ eſt in vi cogноſcitiva.*

732. Prob. concluſio. Spes Theologica debet eſſe firma, ùt ait Apoſtolus *2. Cor. 1. v. 7. Ut ſpes noſtra firma ſit pro vobis.* & *ad Hebr. 6. v. 18. Confugimus ad tenendam propoſitam ſpem, quam, ſicut anchoram habemus animæ, tutam, ac firmam.* Tridentinum

Digitized by Google

tinum quoque *ſeſſ. 6. c. 13.* ait: *De perſeverantiæ munere .... nemo ſibi certi aliquid abſoluta certitudine polliceatur, tametſi in DEI auxilio firmiſſimam ſpem collocare, & reponere omnes debent:* atqui ſpes non poteſt eſſe firma, niſi ſit præſuppoſitivè certa: ergo debet eſſe talis. mi. prob. voluntas non poteſt firmiter, hoc eſt, absque vacillatione, ſive immobili cum fiducia, ſperare, niſi intellectus ei firmiter, hoc eſt, certò, proponat fundamentum, & motivum ſperandi, ità, ut absque dubio affirmet, tale fundamentum adeſſe, ùt eſt clarum ab experientia: ergo debet intellectus per cognitionem certam proponere motivum ſpei, adeóque hæc præſuppoſitivè eſſe certa. Confir. ſolidiſſimè. Actum ſpei Theologicæ præcedere debet actus fidei de promiſſione DEI, dandi auxilia, ad conſequendam beatitudinem: hic actus eſt certiſſimus: ergo etiam ſpes eſt, ùt dictum, præſuppoſitivè certiſſima.

733. Ubi tamen notandum, firmiter ſperare non eſſe abſoluta certitudine ſibi polliceri, ſe rem, e. g. beatitudinem conſecuturum; hoc enim non eſt certum, minùs revelatum, aut per actum fidei propoſitum: ſed eſt contra Tridentinum *num. præced.* citatum: imò etiam contra Apoſtolum, qui *ad Philipp. 2. v. 12.* ſic ſcribit: *Cum metu, & tremore, veſtram ſalutem operamini;* nam non ſumus certi, an ex noſtra parte nihil ſit defuturum: & hinc S. Thomas *2. 2. q. 18. a. 4. ad 3.* ait: *Quod aliqui habentes ſpem de-*

deficiant à consecutione beatitudinis, contingit ex defectu liberi arbitrij, ponentis obstaculum peccati: non autem ex defectu Divinæ potentiæ, vel misericordiæ, cui spes innititur.

Quare sperare tantùm est, confidere, se certissimò rem, e. g. beatitudinem, consecuturum, si suis partibus ipse non desit, seu si gratiæ DEI fideliter cooperetur: id quod certissimum est: & hinc Tridentinum verbis *n. 732.* adductis statim addit: *DEUS enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cæpit opus bonum, ità perficiet.* Unde actus spei Theologicæ de objectis promissis certissimus est in tantum, in quantum illa à DEO promissa sunt, scilicet conditionatè. Hinc alii dicunt, actum spei conditionatè certissimum esse. Et revera conditio supradicta semper subintelligitur, nisi in casu extraordinario DEUS alicui beatitudinem æternam omnino absolutè promisisset.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

734. OB. 1. S. Augustinus *in enchiridio c. 8.* ait: *Cùm ergo bona nobis futura esse creduntur, nihil aliud, quàm sperantur:* ergo credere est sperare, adeóque actus spei est actus intellectûs. Idem hinc inde tradunt alii Patres. Confir. 1. Desperatio est actus intellectûs, quo quis judicat, se beatitudinem non consecu-

ſecuturum: ergo ſpes eſt actus intellectûs, quo quis judicat, ſe illam conſecuturum. Confir. 2. Actus ſpei conſtituitur ex deſiderio boni abſentis, & judicio probabili de ejus futuritione: ergo ſaltem partialiter conſtituitur ex actu intellectûs.

Reſp. diſt. conſeq. credere eſt ſperare cauſaliter. conc. conſ. eſt ſperare formaliter, neg. conſ. S. Doctor ibi multis diſtinguit fidem à ſpe: per verba autem objecta aliud non intelligit, quàm fidem debere præcedere ſpem; probat enim ibi, nil ſperari, quod non creditur, & fidem eſſe cauſam ſubſequentis ſpei: ſicut ſcilicet etiam Apoſtolus *1. Cor. 13. v. 7.* dicit: *Charitas ... omnia credit, omnia ſperat:* non quòd velit, actum charitatis eſſe formaliter actum fidei, aut ſpei, ſed quòd hos actus cauſet, aut imperet, vel moveat ad eos eliciendos. Et ſic intelligendi ſunt etiam alii Patres.

735. Ad 1. confir. neg. ant. Deſperatio formaliter eſt deſiderium diffidentiale, ſive eſt deſiderium quidem rei, ſed ſinè fiducia eam aſſequendi: quod ſpectat ad voluntatem. Quamvis autem deſperatio ſæpe præſupponat actum intellectûs, qui oſtendit, rem non eſſe promiſſam, vel non obtinibilem: attamen talem actum intellectûs deſperatio non neceſſariò præſupponit; nam e.g. poteſt quis deſperare beatitudinem, quàm tamen ſe obtinere poſſe, ſi velit, fide Divina credit: attamen, quia non vult relinquere peccata, nec cooperari gratiæ, non habet deſiderium, quale requiritur ad ſpem, hoc eſt,

eſt, affectivè ſaltem efficax, quod eum determinet, ut velit facere, quantum eſt ex parte ſua neceſſarium: intellige, ut velit aliquando; quia peccator habitualis, etiamſi necdum velit pœnitentiam agere, poteſt tamen ſperare, modò ſaltem velit aliquando pœnitentiam agere: deſperans autem nunquam vult facere, quod ex parte ſua eſt neceſſarium.

736. Ad 2. confir. neg. 2dam partem ant. Illud judicium, ſive certum, ſive probabile, tantùm præſupponitur ad actum ſpei, non autem eum conſtituit: ſicut etiam ad hoc, ut quis gaudere poſſit de re aliqua, debet judicare, quòd ſit ſua; quin hoc judicium conſtituat gaudium; cùm tantùm præſupponatur, & reddat voluntatem expeditam, ad eliciendum potiùs actum gaudij, quod habet tendentiam quietativam, quàm deſiderii, quod habet tendentiam ſolicitam, & inquietam: & actus gaudij, ac deſiderij, per has tendentias intrinſecè differunt: non verò per actus illos intellectûs præſuppoſitos.

737. Ob. 2. Poteſt aliquis ſperare beatitudinem, non ùt ſibi bonam, ſed ùt bonam DEO, & conducentem ad ejus gloriam: ergo ſpes non eſt deſiderium concupiſcentiæ. Confir. 1. Sæpe ſperatur aliquid ab homine cum diffidentia obtinendi: ergo ſpes non eſt deſiderium fiduciale. Confir. 2. ex Eſparza. Sicut fides ducit ad ſpem, ità ſpes ducit ad charitatem: ergo, ſicut fides definitur *ſperandarum ſubſtantia rerum*: ità ſpes debet

bet definiri *ſubſtantia Divinæ dilectionis.* Reſp. neg. ant. talis enim non propriè ſperat, ſed tantùm deſiderat; nam deſiderium eſt terminus genericus, & datur etiam deſiderium charitatis, quo deſideramus alteri bobonum: & ſiquidem deſideremus bonum ùt bonum DEO, erit deſiderium charitatis Theologicæ; nam utique eſt actus charitatis, ſi deſiderem, gloriam nominis Divini per totum orbem propagari.

Spes autem à proprio ſperantis bono non præſcindit; ità enim S. Auguſtinus *in enchiridio c. 8.* ſcribit: *Spes autem non niſi bonarum rerum eſt, nec niſi futurarum, & ad eum pertinentium, qui earum ſpem gerere perhibetur.* Ad 1. confir. neg. conſ. In tali caſu ſpes eſt infirma, & modica: ſimul tamen etiam eſt modica, ſed tamen aliqua fiducia, quæ aliis motivis nititur, quàm iis, ex quibus diffidentia concipitur. Si autem nulla omnino fiducia adſit, etiam nulla ſpes aderit. Ad 2. confir. neg. ant. non enim ſe habent proportionaliter; nam ſinè prævio actu fidei non poteſt elici actus ſpei: at ſinè prævio actu ſpei poteſt immediatè elici actus charitatis.

738. Ob. 3. Objectum ſpei eſt bonum futurum: at DEUS non eſt bonum futurum, ſed ſola ejus poſſeſſio eſt futura: ergo non DEUS, ſed ſola ejus poſeſſio eſt objectum ſpei. Confirm. 1. Quod non eſt objectum gaudii concupiſcentiæ in patria, non eſt objectum ſpei in via: atqui DEUS non eſt objectum illius gaudii, ſed ſola ejus viſio, &

frui-

fruitio : ergo. prob. mi. illud eſt objectum illius gaudii, quod eſt objectum triſtitiæ in damnatis: ſed in his objectum triſtitiæ non eſt negatus DEUS, ſed tantùm negata ejus viſio, & fruitio: ergo. Confir. 2. Res, à nobis diſtinctæ, non ſunt ipſæ nobis bonæ, vel malæ, ſed tantùm earum poſſeſſio, vel carentia : ergo neque DEUS, eſt nobis bonus, ſed tantùm ejus poſſeſſio : & econtra negatio poſſeſſionis eſt mala.

739. Reſp. diſt. ma. Objectum ſpei eſt bonum, futurum quoad ſuam exiſtentiam. neg. ma. futurum noſtrum. conc. ma. & diſt. ſic mi. neg. conſ. Speramus utique ſæpe pecunias, dudum jam exiſtentes, & ab antiquis principibus cuſas : ſperamus etiam bona immobilia, ab orbe condito exiſtentia : & pariter ſperamus DEUM futurum noſtrum, ſeu à nobis poſſidendum: neque tamen ideo ſperamus ſolam poſſeſſionem DEI, ùt explicatum *n. 724.* & adhuc magis explicabitur ex ſequentibus. Ad 1. confir. neg. mi. ad prob. diſt. mi. objectum triſtitiæ in damnatis non eſt DEUS negatus abſolutè, ſeu DEUS non exiſtens. conc. mi. non eſt DEUS negatus ipſis, ſeu ab ipſis non poſſeſſus. neg. mi. & conſeq. vel aliter, reipſa tamen in eundem ſenſum, diſt. mi. objectum triſtitiæ non eſt DEUS in abſtracto. conc. mi. in concreto. neg. mi. & conſ. Scilicèt triſtantur damnati de toto hoc complexo *DEUS à me non poſſeſſus* : ſicut, qui ſpoliatus eſt pecuniis, dolet etiam de pecuniis, non quidem in abſtracto, ſed in concre-

creto, nempe de pecuniis amiſſis: vel ſicut, qui dolet de Chriſto flagellato, dolet etiam de ipſo Chriſto, ùt in his tormentis poſito.

740. Sanè eſt innegabile, aliquam rem, quæ ex ſe eſt indifferens, poſſe ratione circumſtantiarum determinari, ut ſit objectum, vel hujus, vel alterius affectûs. Videtur etiam per ſe clarum, quòd amor concupiſcentiæ, qui involvitur in ſpe, reſpiciat bonum, non quomodocunque, ſed ùt bonum amanti, hoc eſt, ùt poſſidendum: adeóque ſimul tendat in complexum, ex fine qui, & fine quo, qui ſimul faciunt finem cujus. Accedit, quòd, ſi ſpes non tenderet in DEUM, non eſſet virtus Theologica, qualem tamen eſſe, & abunde probatum, & omnibus certum eſt. Ad 2. confir. neg. ant. Ipſæ pecuniæ ſunt nobis bonæ, & non tantùm poſſeſſio earum: ipſum pharmacum eſt ægro bonum, & non tantùm ejus ſumptio: ſicut econtra venenum ipſum eſt malum. Si dicas, pharmacum, & venenum, dici malum, aut bonum, propter effectus: reſpondeo, non tantùm effectus, ſed etiam ipſas cauſas eſſe malas, vel bonas: adeóque etiam DEUS eſt bonus nobis, qui eſt cauſa viſionis, & amoris, ſeu poſſeſſionis.

741. Ob. 4. Actus ſpei Theologicæ non eſt neceſſariò DEO auxiliatori innixus: ergo definitio non eſt bona. prob. ant. ex S. Thoma, qui *in quæſtionibus diſputatis q. unicæ de ſpe a. 1. in corp.* ità ait: *Sic igitur quandoque ſperat homo aliquid adipiſci per propriam poteſtatem, quandoque verò per au-*

xilium alienum. & *1. 2. q. 42. a. 3. ad 3. Spes eſt de bono, quod quis poteſt adipiſci: poteſt autem aliquis adipiſci bonum, vel per ſe, vel per alium, & ideo ſpes poteſt eſſe de actu virtutis, qui eſt in poteſtate noſtra conſtitutus:* ergo ſpes non neceſſariò innititur alieno auxilio, conſequenter nec DEO auxiliatori.

Reſp. neg. ant. ad prob. neg. conſ. S. Doctor nunquam cogitavit, quòd ſpes Theologica non innitatur DEO auxiliatori; nam utique propriis naturæ viribus non poteſt obtineri DEUS, vel ejus ſupernaturalis poſſeſſio: & idem Angelicus. *2. 2. q. 17. a. 5. ad 4.* ſic habet: *Magnanimitas tendit in arduum, ſperans aliquid, quod eſt ſuæ poteſtatis; unde propriè reſpicit operationem aliquorum magnorum: ſed ſpes, ſecundùm quod eſt virtus Theologica, reſpicit arduum, alterius auxilio aſſequendum, ùt dictum eſt.* ſcilicet *a. 1. hujus quæſtionis in corp.* Quare in textibus objectis S. Doctor neutiquam loquitur de ſpe Theologica: ſed ad ſummum de aliqua ſpe morali, quæ ſit pars aliquo modo poteſtativa magnanimitatis; hæc enim à S. Thoma in modò citato textu dicitur *ſperans aliquid, quod eſt ſuæ poteſtatis.*

742. Ob. 5. Medicus, & medicina, non ſunt objectum formale ſpei moralis, qua ſperatur ab ægro ſanitas: ergo neque DEUS auxiliator eſt objectum formale ſpei Theologicæ. Confir. Si DEUS auxiliator, vel ejus auxilium, eſſet objectum formale ſpei Theologicæ, etiam noſtræ vires, vel noſtra coopera-

peratio, eſſent objectum formale ejusdem: ſed iſtæ non ſunt objectum formale ſpei: ergo. prob. ma. etiam ſinè iſtis non poteſt obtineri beatitudo noſtra: ergo etiam iſtæ debent eſſe motivum, ſeu objectum fiduciæ. Reſp. neg. antec.

Licèt medicus, vel medicina, non ſint objectum formale quod, ſeu id, quod amatur: ſive, licèt non ſint objectum illius ſpei, quatenus ea habet formalitatem amoris (hoc enim objectum eſt ſanitas ùt ægro bona) ſunt tamen objectum formale quo ſpei, quatenus ea habet formalitatem fiduciæ. Pariter DEUS ſub ratione auxiliantis, non quidem eſt objectum formale quod (non enim debet ſub hac ratione amari) eſt tamen objectum formale quo formalitatis fiduciæ, quæ debet eò niti. Sub hac ratione etiam omnipotentia, liberalitas, & aliæ perfectiones DEI, quæ erigere poſſunt noſtram fiduciam, poſſunt eſſe objectum formale quo ſpei, licèt objectum formale quod ſit DEUS, ùt bonus nobis, per viſionem, & amorem poſſidendus.

743. Ad confir. neg. ma. ad prob. neg. conſ. Ex communi Philoſophorum, & Theologorum conſenſu, à quo non debemus recedere ſinè gravi ratione, objectum formale fiduciæ, quæ includitur in ſpe ùt diſtincta à magnanimitate, dicitur illud ſolùm, ex quo concipimus fiduciam obtinendi rem, poſito, quòd nos etiam faciamus, quæ ex parte noſtra ſunt neceſſaria. Unde cognitio repræſentans motivum, ſeu objectum formale fiduciæ, per ſe jam præcedit cognitionem

noſtrarum virium, & noſtræ cooperationis: vel ſaltem cognitio noſtrarum virium, & noſtræ cooperationis, eſt tantùm conditio, requiſita ad hoc, ut cognitio auxilii alieni poſſit excitare fiduciam.

Præcipuè autem verum eſt, quòd noſtræ vires, vel noſtra cooperatio, non ſint objectum formale quo ſpei Theologicæ, qua ſperamus conſequi DEUM; ad hunc enim conſequendum ſolis viribus noſtris nihil poſſumus, & etiam adjuti gratiâ tantùm non *nihil*, ùt docet Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 5.* facimus: hoc eſt, ut alibi diximus, nos fermè habemus ùt pauper, qui veſtem acceptam tanquam eleemoſynam induit. Et quis dicat, quòd in paupere motivum fiduciæ, accipiendi eleemoſynam, ſit ipſius manus, & potentia eam extendendi, versùs eleemoſynæ diſpenſatorem?

744. Ob. 6. Objectum formale actûs virtutis non eſt aliquid indifferens, etiam ad actum oppoſiti vitij: ſed beatitudo objectiva, ſeu bonitas DEI eſt indifferens ad actum deſperationis; quia poteſt cum utroque ſtare: ergo non eſt objectum formale actûs ſpei. Reſp. diſtin. ma. non eſt aliquid indifferens, ità, ut æquè poſſit movere ad hunc, vel illum actum. conc. ma. indifferens, ùt tantùm utrique poſſit coëxiſtere. neg. ma. & diſt. ſic mi. neg. conſ. Hoc eſt ferme in omni motivo, quòd non neceſſitet ad actum, ſed poſſit coëxiſtere oppoſito actui: & ſic etiam bonitas DEI infinitùm amabilis, poteſt ſtare cum odio.

At

At non potest objectum formale virtutis movere ad actum oppositum: certè bonitas DEI, proposita, ùt requiritur ad actum spei, scilicet ùt infinitè bona speranti, vel possidenti, & simul ùt acquiribilis, per auxilia Divina promissa, non potest movere ad desperationem. Quia tamen cum hoc objecto formali, seu motivo, possunt adesse alia, e. g. difficultas cooperandi gratiæ, abstinendi à voluptatibus illicitis &c. quæ movent ad desperationem, potest illud motivum spei vinci, & bonitas DEI, atque auxilia Divina componi cum desperatione.

QUÆSTIO II.

De Objecto Materiali, & Formali, ac Proprietatibus Habitûs Charitatis.

ARTICULUS I.

Quid sit Charitas, & quod ejus Objectum Materiale, ac Formale, & an detur Amicitia inter DEUM, & Hominem.

745. DIco. 1. *Actus charitatis Theologicæ est amor, quo amamus DEUM super omnia propter seipsum:* id est, non quia bonus nobis, sed quia bonus sibi ipsi est. ità re ipsa omnes. Debet itaque hic amor 1. DEUM præferre omnibus rebus, & ipsum appretiativè amare

præ omnibus aliis, etiam ſeipſo amante, ut in comparatione DEI nihil non minus ipſo æſtimet, & pro nulla re, aliquid DEO graviter diſplicens, admittat; hoc enim utique meretur ejus infinita bonitas, & dignitas. Debet 2. hic amor DEUM amare, hoc eſt, ipſi velle bonum, tam intrinſecum, ſive ejus perfectiones internas, quas ei gratulatur, eúmque habere gaudet, quàm extrinſecum, ſive ejus gloriam extrinſecam, cultum & adorationem, de quibus ei exhibitis gaudet, vel ea exhiberi deſiderat. Debet 3. hic amor præſcindere ab omni concupiſcentia, ſeu propria amantis utilitate, ut non quærat ullum bonum ſuum, ſed ſolum bonum DEI: qua de cauſa amor charitatis dicitur amor benevolentiæ (cùm alter intendens bonum amantis, dicatur amor concupiſcentiæ) imò talis amor in amantibus rationalibus dicitur quoque, & eſt amor amicitiæ, etiam inter DEUM, & hominem, ad ſtatum gratiæ elevatum; nam inter hos, ùt paulò pòſt docebimus, datur amicitia. Ex his facilè infertur, quòd *Habitus charitatis ſit virtus Theologica, elicitiva amoris DEI ſuper omnia propter ſeipſum:* adeóque, quòd, ſicut ſpes, ità etiam charitas, ſpectet ad voluntatem, non ad intellectum; quia ſcilicet charitas elicit volitiones, non cognitiones.

746. Hîc ex occaſione noto, ab Innocentio XII. inter damnatas 23. propoſitiones, primam eſſe proſcriptam, quæ ſic habet: *Datur habitualis ſtatus amoris DEI, qui eſt charitas pura, & ſinè ulla admixtione mo-*

motivi proprii intereſſe. Neque timor pœnarum, neque deſiderium remunerationum, habet ampliùs in eo partem. Non amatur ampliùs DEUS propter meritum, neque propter perfectionem, neque propter felicitatem, in eo amando inveniendam. De hac propoſitione viſus eſt quidam ſenſiſſe, eam fuiſſe damnatam, propterea, quòd adſtrueret amorem charitatis puræ *ſine ulla admixtione motivi proprii intereſſe:* ſeu ſinè ullo reſpectu ad proprium amantis commodum. Verùm per eam damnationem neutiquam reprobatus eſt actus puriſſimi amoris erga DEUM, quem Sancti frequentiſſimè elicuerunt, & adhuc eliciunt: ſed tantùm damnatum eſt, dari ſtatum habitualem, & permanentem, in quo anima pia omnibus actibus, proprium bonum reſpicientibus, adeóque etiam omnibus actibus ſpei, exuta ſit, ùt patet ex terminis ipſius propoſitionis, & ex teſtimonio eorum, qui cauſæ illi, dum agitaretur Romæ, conſultores interfuerunt.

747. Et ratio eam propoſitionem damnandi (uti & alias ei ſimiles, inter easdem 23.) erat, quòd doceret, dari ſtatum ſtabilem animæ, in quo iſta non obligaretur ad eliciendum actum ſpei Theologicæ ſtrictè talis; nam ſpes, quæ admittitur in propoſitione 11. non eſt ſtrictè actus ſpei, ſed charitatis; nam ſic habet propoſitio: *In hoc ſtatu anima amittit omnem ſpem ſui proprii intereſſe: ſed nunquam amittit in parte ſuperiori, id eſt, in ſuis actibus directis, & intimis, ſpem perfectam, quæ eſt deſiderium diſſintereſſa-*

tum promissionum; desiderium enim dissintereſſatum, ſeu non quærens ullo modo bonum proprium, non eſt ſpes, prout hæc à Theologis communiſſimè definitur.

Jam verò nullus eſt ſtatus, in quo ceſſet obligatio præcepti ſpei, ſive per ſe, ſive ratione inſurgentium tentationum, quibus nullus ſtatus eſt liber, & quibus ſuccumberet ſæpe infirma natura, niſi ſpe futurorum bonorum ſuſtentaretur. Et ſic etiam ſanctiſſimi viri, in ſtatu perfecto conſtituti, elicuerunt actus ſpei, de conſequendis bonis futuris, & his ſe erexerunt in tribulationibus ſuis.

Sic S. David *Pſal. 118. v. 112.* ait: *Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas propter retributionem.* De Moyſe dicitur *ad Hebr. 11. v. 26. Majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti; aſpiciebat enim in remunerationem.* S. Paulus *2. ad Timoth. 1. v. 12.* de ſe ait: *Ob quam cauſam etiam hæc patior, ſed non confundor; ſcio enim, cui credidi, & certus ſum; quia potens eſt, depoſitum meum ſervare in illum diem.* item *2. ad Timoth. 4. v. 8. In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus judex:* quamvis iidem Sancti ſæpiſſimè etiam exercuerint actus charitatis puriſſimæ, ſinè ullo ad propriam utilitatem reſpectu.

748. Dico 2. Objectum materiale charitatis primarium eſt DEUS: objecta autem materialia ſecundaria ſunt res aliæ, quæ amantur propter DEUM, e. g. Humanitas Chriſti, B. Virgo, proximi noſtri, item actio-

actiones conducentes ad bonum, vel gloriam DEI &c. Assertio hæc quoad 1. p. est clara ex ipso conceptu actûs charitatis Theologicæ, qui ex primario suo fine amplectitur præ omnibus DEUM. Prob. quoad 2. p. Quando unum primariò amamus, sæpe amamus propter ipsum alia; quia primariò amato bona sunt: ergo actus charitatis secundariò etiam amplectitur ista.

Insuper, cùm primariò amatus sæpe cupiat, ut alius habeat aliquod bonum, e. g. ut homo habeat æternam beatitudinem, etiam ipsi placet, ut propter se, seu intuitu sui, illi alteri idem bonum velimus; hinc possumus, ex charitate Theologica velle proximo bonum, e. g. æternam beatitudinem: ità tamen, ut hanc ipsam, unâ cum ipso proximo, ultimatò referamus ad DEUM: & sic actus charitatis principaliter semper respicit DEUM: ex quibus facilè patet, DEUM esse objectum materiale charitatis primarium, alias verò res esse objecta materialia secundaria.

749. Alii dicunt, DEUM esse objectum materiale charitatis *cui ultimum, & primarium:* alia autem posse esse objectum materiale *cui secundarium, & non ultimum*: fors clariùs, & usitatiùs loquerentur, si dicerent, quòd DEUS sit *finis cui primarius, & ultimus* charitatis: alia verò sint *finis cui secundarius, & non ultimus*: quorum terminorum explicationem dedimus *tract. de beat. à n. 3.* Et utique DEUS est *finis cui simpliciter ultimus;* nam ad ipsum ultimatò omnia re-

feruntur, & ùt ipſi bona per charitatem primariò amantur: ſiquid autem alteri, e. g. proximo, boni volumus, vel ei amamus, aut etiam ei boni facimus, e. g. amore DEI damus ei eleemoſynam, tunc ille à nobis conſideratur ùt *finis proximus, non ultimus:* eique taliter conſiderato bonum volumus, vel conferimus; quia, ùt jam dictum, ultimò tandem omnia ad DEUM referimus.

750. Dico 3. Per actum charitatis Theologicæ poſſumus, tanquam objectum materiale ſecundarium, amare omnes creaturas rationales, in cœlo, & in terra, atque in purgatorio, etiam peccatores, hæreticos, & infideles &c. ità communiſſima. Prob. DEUS omnes iſtos amat, & vult à nobis amari: ergo. ant. prob. quòd DEUS amet Beatos in cœlo, item juſtos in purgatorio, atque in terra exiſtentes, eſt extra omnem controverſiam: ſed neque poteſt negari, quòd DEUS amet peccatores, adhuc in terra, ſeu hac vita degentes; quia ſeriò cupit omnes ſalvari, & ex amore, atque intentione ſalutis eorum, confert ipſis media ſufficientiſſima, ad hanc obtinendam.

Quòd autem DEUS velit, ut nos iſtos omnes amemus, ſatis patet ex eo, quòd præcepto charitatis nos obliget, ad amandum proximum, etiam infidelem: quòd velit nos colere Sanctos, & ſuccurrere animabus purgantibus. At verò non poſſumus per actum charitatis diligere damnatos in inferno, ſive angelos, ſive homines; quia iſtos DEUS non ampliùs amat, & efficaciter decrevit, nul-

nullum ampliùs iis bonum conferre: adeóque non poſſumus his DEI hoſtibus, in æternum ab ipſo abjectis, ullum bonum velle.

751. Dico. 4. Objectum formale quod charitatis eſt bonitas Divina, non ùt bona nobis, ſed ùt bona DEO. ità omnes. Prob. Actus charitatis non eſt amor concupiſcentiæ, ſed amor benevolentiæ, imò amicitiæ: differentia autem inter hos amores intrinſeca eſt, quòd prior amet bonum proprium, alter verò bonum amici, ùt agnovit ipſe Ariſtoteles, qui *8. ethic. c. 7.* ait, *amicum amico velle bona ejus ipſius causâ*: ergo, quod movet ad actum charitatis, eſt bonum DEI, quatenus ipſi bonum. Jam verò, cùm charitas ſit virtus Theologica, adeóque debeat habere objectum formale quod Divinum, debet hoc ipſum bonum eſſe Divinum, adeóque bonitas intrinſeca DEI ùt ipſi bona. Habet autem charitas Theologica tantùm objectum formale quod, & nullum formale quo; quia nullum habet motivum, quod intrinſecè reſpicit actus, & non ſimul amat, vel amplectitur.

752. Sed neque habet hæc charitas ullum objectum formale quod creatum; nam omnia creata ſunt tantùm ejus objectum materiale; quia ab ea omnis bonitas creata propter aliud, ſcilicet propter bonitatem Divinam, non propter ſe, diligitur. Et hinc charitas excellit fidei, & ſpei, ùt ait S. Paulus *1. Cor. 13. v. 13. Major autem horum eſt charitas:* adeóque eſt nobiliſſima virtus

in

in via. An autem major ſit lumine gloriæ, diſputant Theologi, de quo videri poteſt Gormaz *tract. de beat. à n. 212.* Videtur tamen charitas habitualis inferior eſſe gratia ſanctificante, à qua eam ſuppono eſſe diſtinctam *ex tract. de gratia n. 266.* nam gratia ſanctificans facit formaliter filium DEI adoptivum: habitus autem charitatis tantùm arguitivè, & tanquam inſtrumentum: inſuper, ùt ſtatim *n. 1.* diximus, gratia ſanctificans eſt quaſi natura in ordine ſuperno, cui habitus charitatis, & alia debentur: natura autem eſt præſtantior ſuis potentiis, & proprietatibus.

753. Dico 5. Datur inter DEUM, & hominem juſtum, vera amicitia, atque adeò actus charitatis eſt amor amicitiæ. ità omnes Catholici. Prob. In Sacris Scripturis ſæpe homines vocantur amici DEI: ergo ſunt tales, & conſequenter datur amicitia inter DEUM, & ipſos. prob. ant. *Judith. 8. v. 22.* dicitur *Abraham .... DEI amicus effectus eſt. Pſalm. 138. v. 17. Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui DEUS. Sapient. 7. v. 14. Quo* theſauro ſapientiæ *qui uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ DEI. 2. Paralipp. 20. v. 7. Dediſti eam ſemini Abraham amici tui.* & alibi ſæpius. Confir. Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 7.* definit ſic: *Unde homo ex injuſto fit juſtus, & ex inimico amicus:* intellige *DEI:* cujus ſcilicet ſit hæres, ùt ibidem dicitur. Ex qua definitione Concilii etiam habetur, verba S. Scripturæ literaliter de amicitia cum DEO verè tali intelligenda eſſe. Ami-

Digitized by Google

Amicitia autem præter benevolentiam duo requirit. 1. Jus ad amorem mutuum, ſeu redamationem; nam amici debent ſe redamare: nec ſatisfacit officio amici, qui non redamat, ùt per ſe patet; unde etiam DEUS juſtos ſe amantes redamat juxta illud *Prov. 8. v. 17. Ego diligentes me diligo.* 2. Amicitia requirit proportionem in natura; neque enim homo canem, vel equum, amat amore amicitiæ, vel fit eorum amicus, quamvis eis vel maximè quandoque bene velit, e. g. eos cibo exquiſitiſſimo nutriat, etiam ſinè ſuo commodo; quia ſcilicet non datur proportio in natura.

754. At verò inter hominem juſtum, & DEUM, datur proportio ſufficiens in natura, per gratiam ſanctificantem, quæ eſt participatio Divinæ naturæ, in quantum naturam humanam elevat ad tam altum ſtatum, ut participet gradum illum intellectivitatis Divinæ, quem nulla creatura ex ſeipſa poteſt habere, ſcilicet, ut DEUM videre poſſit intuitivè; habet enim DEUS ſolus à natura ſua, ut ſeipſum poſſit intuitivè videre, & nulla creatura ex ſe poteſt eò pertingere: gratia ſanctificans tamen ità elevat, ſaltem radicaliter, naturam humanam, ut poſſit videre DEUM intuitivè, quatenus ſcilicet gratia exigit lumen gloriæ, de qua re vide Suarezium. *P. 3. de grat. l. 7. c. 1. n. 30.* ex quo hæc paulò fuſiùs deduxi *in tract. de gratia à n. 264.* Hæc gratia ſanctificans etiam eſt *adoptio in filium DEI*: nam

nam *adoptio* in genere juxta Juriſtas eſt *aſſumptio legitimæ naturæ extraneæ:* per gratiam autem aſſumit DEUS naturas hominum, & Angelorum, ſibi extraneas, ſcilicet nec identificatas, nec unitas. Eadem quoque gratia eſt jus ad redamationem: & hinc parvuli baptizati ante uſum rationis habent jus ad hoc, ut DEUS eos amet, etiamſi ipſi eum necdum amare poſſint. Ex quo infertur (quod ſuprà diximus) actum charitatis Theologicæ ſemper eſſe actum amicitiæ, inter DEUM, & hominem; nam vel homo pro priori jam eſt juſtus, & amicus DEI: vel certè redditur per ipſum actum charitatis in eodem inſtanti amicus: adeóque actus charitatis eſt actus amicitiæ, ſaltem renovatæ.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

755. OB. 1. contra 3. concluſionem. Homines non adorantur ab habitu latriæ, propter excellentiam DEI: ergo neque amantur ab habitu charitatis, propter bonitatem DEI. ant. videtur certum. conſeq. conſtat ex paritate rationis. Reſp. neg. conſ. & paritatem, quam etiam negat S. Thomas. *2. 2. q. 25. a. 1. ad 2.* dicens: *Amor reſpicit bonum in communi: ſed honor reſpicit proprium bonum honorati; defertur enim alicui in teſti-*

ſtimonium propriæ virtutis, & ideo amor non diverſificatur ſpecie propter diverſam quantitatem bonitatis diverſorum, dummodo referantur ad aliquod unum bonum commune: ſed honor diverſificatur ſecundùm propria bona ſingulorum. Unde eodem amore charitatis diligimus omnes proximos, in quantum referuntur ad unum bonum commune, quod eſt DEUS: ſed diverſos honores diverſis deferimus, ſecundùm propriam virtutem ſingulorum; & ſimiliter DEO ſingularem honorem latriæ exhibemus, propter ejus ſingularem virtutem.

756. Ne autem obijci poſſit, quòd, ſicut amor in communi reſpicit bonum in communi, ità etiam honor in communi reſpiciat tantùm excellentiam in communi: & ſicut honor in ſpecie reſpicit excellentiam in ſpecie, ità etiam amor in ſpecie reſpiciat bonitatem in ſpecie: reſpondet Gormaz *tract. de charit. Theol. diſp. 2. n. 89. & ſeq.* (ubi citat Contenſonum, Granadum, & Ripaldam) Angelicum tantùm velle dicere, quòd amor, licèt utique poſſit ferri ſpeciali actu in bonitatem in ſpecie, tamen etiam poſſit ferri in bonum commune, adeóque non neceſſariò exigat in objecto materiali bonitatem: quam enim bonitatem e. g. invenit amor DEI in graviſſimo peccatore? econtra verò honor non poſſit ferri in excellentiam in communi, ſed debeat ferri in excellentiam in ſpecie: & hinc nemo poſſit honorari præcisè propter excellentiam alterius: ſed, ſi quis etiam propter alterum ho-

no-

Digitized

noretur, e. g. prorex propter regem, tunc hæc ipſa aſſumptio, vel elevatio ad officium proregis, ſit excellentia aliqua propria talis hominis: ſitque motivum colendi proregem.

757. Verùm videtur ſæpe aliquid coli, propter excellentiam alterius, & non propter propriam, præſertim quando aliquid colitur cultu, qui vocatur reſpectivus. Sic adoratur lignum ſanctæ crucis, quod non habet tantam excellentiam ſibi propriam, ut propter eam adorari debeat. Unde non malè idem Gormaz *tr. de charitate diſp. 2. ſec. 2. n. 90. & ſeq.* ait, amorem ità tendere in bonum commune, ut nullam bonitatem in objecto materiali, propter alium amato, exigat, niſi bonitatem alterius, ob quam amatur, applicatam moraliter, e. g. per voluntatem, qua amatus vult, hanc rem propter ſe amari: & ſic propter DEUM amamus hoſtes noſtros infenſiſſimos, peccatores graviſſimos &c.

At verò honor, ſeu cultus, ùt idem author vult, non fertur tantùm in excellentiam in communi, ſed exigit ſaltem aliquam dignitatem, vel excellentiam propriam, in objecto honorato, quam etiam habent ii, qui honorantur propter alium, e. g. prorex, ſacerdos, ſancta crux, aut vaſa ſacra &c. ſuppoſita autem tali ſpeciali dignitate in objecto, poteſt dein iſtud honorari, vel cultu minore, ipſius ſpeciali excellentiæ debito, vel cultu majore reſpectivo, propter excellentiam alterius: & ſic ſancta crux die

die paraſceves adoratur cultu latriæ reſpectivo.

758. Sicut autem, ut poſſimus aliquem amare propter DEUM, debet ipſi eſſe applicata bonitas DEI (& hæc applicata eſt omnibus, e. g. proximis noſtris per voluntatem, imò per præceptum Divinum, quo jubemur, eos diligere propter DEUM, & iis benefacere) ſic etiam, ut aliquid colamus propter DEUM, debet ei eſſe applicata excellentia DEI, per aliquam voluntatem, vel beneplacitum ipſius, quo DEUS oſtendat, ſibi placere, tales, vel tales res, coli propter ſe: & ſic applicata eſt excellentia DEI rebus à Chriſto tactis, e. g. ſanctæ cruci, coronæ ſpineæ, vel veſtibus Chriſti: item ſacerdotibus, & miniſtris altaris &c.

759. Non tamen ſemper excellentia DEI, eſt rebus applicata in tantum, ut adorari poſſint cultu latriæ, etiam tantùm reſpectivo; nam, ſicut e. g. ſi quis imperator aſſumit aliquem in conſortium imperii, applicat, vel communicat illi ſuam dignitatem omnino ità, ut parem excellentiam habeat, & pariter honoretur: at non ità applicat illam ei, quem aſſumit in proregem, vel legatum, aut miniſtrum: quamvis & hic propter applicatam ipſi aliquouſque imperatoris dignitatem, vel excellentiam, honorandus ſit: ità etiam poteſt DEUS diverſimodè applicare excellentiam ſuam creaturæ; non quidem, ut æqualiter ipſi digna ſiat: ſed ut vel magis, vel minùs colatur, & vel cultu latriæ reſpectivo, vel inferiore.

Digitized by Google

Sic DEUS applicat excellentiam ſuam ſanctæ cruci, ut adoretur cultu latriæ reſpectivo: at non ità eam applicat quibuslibet ſacris vaſis, vel ſacerdotibus. Præſertim autem non ità DEUS applicat excellentiam ſuam viventibus hominibus, ob periculum idololatriæ: & nullo modo eam applicat animalibus irrationalibus; hinc nullo modo poteſt coli aſinus, cui Chriſtus Dominicâ Palmarum inſedit. Cui autem rei ſit, vel non ſit applicata excellentia DEI: item cui in ordine ad hunc, vel alium cultum, excellentia DEI ſit applicata, deſumi debet ex praxi, & conſuetudine Eccleſiæ.

760. Addendum hîc etiam, magnum eſſe diſcrimen, inter adorationem tantùm reſpectivam, & abſolutam; nam per iſtam adoratur res, tanquam in ſe ipſa dignitatis ſupremæ: per illam autem res adoratur, tantùm ùt relata ad aliam rem ſupremæ dignitatis, propter ſeipſam adoratam. Unde non, eſt ſaltem formaliter, eadem virtus elicitiva utriusque adorationis; nam virtus, reſpectivè adorans creaturam, præter excellentiam Divinam exigit etiam creatam, ùt ex ſuprà dictis habetur: non autem virtus adorans DEUM. Econtra charitas, ſive amet DEUM ſolum, ſive etiam propter hunc amet proximum, non exigit aliam bonitatem, quàm Divinam; quia in proximo nullam requirit. Hinc eſt, quod S. Thomas *2. 2. q. 81. a. 4. ad 3.* dicit: *Charitas, qua diligitur DEUS, non eſt virtus diſtincta à charitate, qua diligitur proximus: religio au-*

autem, qua honoratur DEUS, distinguitur à virtutibus, quibus honoratur proximus. vide Gormaz *de charit. disp. 1. n. 87.*

Quòdsi quis contenderet, non esse necessariam specialem dignitatem in objecto materiali cultûs latriæ, sicut diximus, non esse necessariam specialem bonitatem in objecto materiali actûs charitatis: inprimis apertè contradiceret Angelico: dein nil evinceret contra nostram assertionem; nam facilè responderetur, hominibus, in ordine ad actum charitatis, applicatam esse bonitatem Divinam, per præceptum dilectionis, ùt constat ex praxi, & usu Ecclesiæ, ac communi sensu Theologorum: non autem iisdem applicatam esse excellentiam DEI, in ordine ad cultum latriæ, ùt iterum constat ex praxi, & usu Ecclesiæ, ac communi doctorum.

761. Ob. 2. Si possumus per actum charitatis amare etiam alia, tanquam objectum materiale, possumus etiam amare damnatos, dæmones, & homines: hoc est absurdum: ergo. prob. ma. sicut ex amore DEI gaudemus de felicitate Beatorum; quia ex hac redundat in DEUM laus, & gloria: ita possumus tristari, quòd damnati non venerint in cœlum, in quo æternùm laudâssent DEUM, quæ laus nunc DEO non datur: sed ita tristari de eorum malo est ipsos amare: ergo. Resp. dist. ma. possumus etiam amare damnatos, tanquam purum objectum materiale quod.conc. ma. tanquam objectum materiale cui, seu tanquam finem cui, ità, ùt ipsis propter DEUM velimus aliquod bo-

num, ſicut volumus Sanctis, vel etiam proximo adhuc viventi. neg. ma. & diſt. ſic mi. neg. conſ.

762. Poſſumus quidem velle, ſeu deſiderare, ut damnati non peccâſſent, ſed potiùs DEUM in æternum laudâſſent: hoc autem tantùm poſſumus deſiderare; quia aliquo modo eſſet bonum DEO: non autem, quia eſt bonum ipſis; nam non eſt ampliùs ipſis applicata bonitas DEI, ità, ut DEUS velit, vel gratum habeat, ut ipſis bene velimus, vel benefaciamus, ſicut proximis noſtris adhuc viventibus, etiam peccatoribus, & infidelibus &c. cùm damnati ſint excluſi ab omni miſericordia DEI, & ab hoc maledicti. Poſſumus etiam ex charitate erga DEUM velle, eos in pœnis conſervari, & pro meritis juſtè puniri, quatenus iſtud ex ſuppoſitione peccati cedit in gloriam DEI. Utrumque hoc tradit S. Thomas *2, 2. q. 25 a. 11. in corp.* ſic ſcribens: *Illud autem bonum vitæ æternæ, quod reſpicit charitas, ſpiritibus illis, à DEO æternaliter damnatis, ex charitate velle non poſſumus; hoc enim repugnaret charitati DEI, per quam ejus juſtitiam approbamus.* & infrà. *Naturam dæmonum etiam ex charitate diligere poſſumus, in quantum ſcilicet volumus, illos ſpiritus in ſuis naturalibus conſervari ad gloriam DEI.*

763. Ob. 3. contr. 5. concluſ. Ariſtoteles *8. ethic. c. 7.* ait: *Id autem perſpicuum eſt, ſi multa virtutis, & vitij affluentia, aut alicujus alterius diſtantia fuerit;*

non

non enim ampliùs ſunt amici: ſed ne eſſe quidem ſe dignum putant; hoc autem in Diis clariſſimè patet, qui plurimùm omnibus bonis præſtant: ergo non datur amicitia inter Deos, & homines, minùs inter verum DEUM, & hominem. Confir. 1. Homo eſt eſſentialiter ſervus DEI: ſed ſervus non poteſt eſſe amicus domini ſui: ergo nec homo poteſt eſſe amicus DEI. Confir. 2. Neſcimus, an DEUS nos redamet: ergo non poteſt dari in nobis mutua redamatio. Reſp. conceſſo textu Ariſtotelis, neg. conſ. Philoſophus non agnovit hanc accidentalem in natura proportionem hominis cum DEO, quod ipſi tanquam ethnico ignoſcendum eſt; quamvis Haunoldus *l. 3. tract. 2. n. 549.* velit, Ariſtotelem admiſiſſe aliquam amicitiam inter DEUM, & hominem; licèt eam voluerit, eſſe non vulgarem, ſeu ejusdem rationis cum amicitia hominum inter ſe.

764. Ad 1. confir. diſt. mi. Servus non poteſt eſſe amicus domini ſui, ſinè ſpeciali favore domini. conc. mi. cum ſpeciali favore domini. neg. mi. & conſ. Licèt enim ſervus non poſſit ex ſe, ſive ex jure ſui ſtatûs, exigere amicitiam cum domino ſuo, poteſt tamen ad eam elevari per ſpecialem favorem. Equidem in humanis, ſi dominus ſervum ſuum elevat ad ſtatum amici, tollitur ſervitus; quia hæc tantùm accidentalis eſt (potuiſſet enim, qui natus eſt ſervus Caji, naſci ejusdem dominus) & hinc per accidentalem etiam favorem domini tolli poteſt: ſicut ſæpe etiam aliis modis à lege probatis

tollitur. At verò, ſi DEUS creaturam rationalem elevat ad ſtatum ſui amici, per hoc non tollitur ſervitus creaturæ reſpectu DEI; quia eſſentialis eſt, & tolli non poteſt.

765. Ad 2. confir. Reſp. 1. om. ant. neg. conſ. Etiamſi omnino neſciremus, DEUM nos amare, poſſemus tamen ipſum amare propter ipſum: & ſic ſaltem ex parte noſtra daretur actus amicitiæ, licèt neſciremus, an etiam daretur ex parte DEI, adeóque neſciremus, an amicitia eſſet mutua. Quia tamen Philoſophus requirit ad amicitiam, ut ſit amor mutuus non latens. Reſp. 2. neg. ant. ſumus certi, quòd DEUS nos redamet, ſi nos ipſum vero amore amemus: imò prior ipſe dilexit nos. Non autem requiritur, ut abſoluta certitudine ſciamus, quòd DEUS nos amicabiliter redamet; aliàs haberemus abſolutam certitudinem de ſtatu gratiæ, quod eſt falſum.

Dices. DEUS omnia, quæ amat, ultimatò refert ad ſe tanquam finem ultimum, à ſe neceſſariò intentum: ergo non amat nos amore amicitiæ. Reſp. neg. conſeq. Licèt DEUS tandem omnia, quæ amat, referat ad ſe, tanquam finem ultimum excellentiæ, tamen ſimul nos ità amat, ut ex hoc ſuo amore velit nobis bona; quia nobis bona ſunt, eáque referat ad nos, tanquam finem utilitatis, quod ſufficit ad amorem amicitiæ, qualis poſſibilis eſt inter DEUM, & hominem.

ARTI-

ARTICULUS III.

An Habitus Charitatis augeatur etiam per actus remissos.

766. SUppono 1. habitum charitatis, & habitum gratiæ (seu charitatem Theologicam habitualem, & gratiam habitualem) quos *in tract. de gratia n. 266.* dixi, verosimiliùs esse distinctos, tamen esse inter se ità connexos, ut aucto uno, augeatur & alter, ùt docent Haunoldus *l. 3. tr. 2. n. 560.* & Tannerus *tom. 3. disp. 2. q. 2. dub. 5. n. 143.* ex hac solida ratione; quia, DEO esse gratum, & esse ejus amicum, se mutuò consequuntur: ergo, quantum quis DEO sit gratus per gratiam, tantum sit amicus per charitatem: nec puto, ullum Theologum hac in re dissentire: imò Rhodes *tr. 6. de virtutibus disp. 1. q. 3. sec. 2.* censet, parem esse rationem de gratia, ac omnibus aliis habitibus infusis. Suppono 2. charitatem posse intensivè augeri, seu esse capacem intensionis, quacunque dein ratione intendatur, quod Philosophis disputandum relinquimus: & hoc iterum supponunt omnes Theologi.

767. Suppono 3. habitum charitatis intendi, vel augeri, saltem per actus intensiores ipso habitu, e. g. siquis, habens habitum ùt duo, eliciat cum speciali auxilio DEI actum ùt quatuor, augebitur habitus ejus. Nec potest negari talis casus possibilis; si

enim peccatori, non habenti habitum, datur e. g. auxilium, ut poſſit elicere actum ùt tria (non enim peccatores tantùm poſſunt elicere actus remiſſos, ſed aliquando valde intenſos, & hos defacto elicuerunt, e. g. S. Magdalena, quando dilexit multum) cur juſto habenti habitum ùt duo, nunquam detur auxilium ùt tria, vel etiam auxilium ùt quatuor, cum quo eliciat actum habitu intenſiorem? Tunc autem intendi habitum omnes concedunt; aliàs nunquam intenderetur, conſequenter nec gratia, quod eſt falſum. Quæſtio jam eſt, an iſti habitus etiam intendantur per actus remiſſos, e. g. habitus intenſus ùt tria, per actum intenſum ùt duo.

768. Dico. Habitus charitatis intenditur etiam per actus remiſſos. ita communiùs auctores, quos vide apud Tannerum *tom. 3. diſp. 2. dub. 5. n. 143.* Rhodes, & alios. S. Thomas autem, qui *2. 2. q. 24. a. 6. in corp.* poſſet videri contrarius, veroſimiliter tantùm negat augmentum notabile charitatis: non autem omne augmentum; nam *ad 2.* explicat augmentum, vel, ùt vocat, diſpoſitionem ad augmentum, ſimilitudine guttarum lapidem excavantium: quarum tamen quælibet, quamvis non notabiliter, lapidem excavat: atque hac ipſa modica excavatione ad majorem, ſeu notabiliorem, ſuo modo diſponit: & hinc S. Doctor videtur illam minorem excavationem appellare diſpoſitionem ad excavationem majorem. Prob. concluſio. Gratia ſanctificans, ſive ſit di-

Digitized by Google

distincta, sive identificata cum habitu charitatis, augetur per actus supernaturales bonos, etiam remissos: ergo etiam habitus charitatis augetur per eosdem. cons. patet ex supposito primo.

Prob. ant. 1. authoritate communi Theologorum, quorum aliqui acriùs oppositam sententiam reprehendunt. Prob. idem ant. 2. ex Scripturis, quæ passim, ùt *1. Corinth. 15. v. 58.* & *2. Corinth. 4. v. 17.* item *Matth. 10. v. 42.* & *ad Rom. 2. v. 6. & 7.* quibusvis bonis operibus promittunt mercedem æternam, seu gloriam: ergo augetur gloria per quosvis actus bonos: ergo etiam gratia, ad cujus mensuram confertur gloria. Cùm autem in his, & aliis locis, non fiat mentio actuum intensorum, sed omnibus promittatur merces æterna: nec nos debemus dicere, solos actus intensos tale præmium mereri, & remissos ab eo excludi.

Prob. idem ant. ex Tridentino *sess. 6. can. 24.* ubi sic definitur: *Si quis dixerit, justitiam acceptam non conservari, atque etiam augeri, coram DEO per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo, & signa esse justificationis adeptæ, non autem ipsius augendæ causam, anathema sit.* Hîc iterum nullum fit discrimen inter opera bona intensa, & remissa, & de omnibus dicitur, quòd per ea augeatur justitia, quæ consistit, vel adæquatè, vel certè inadæquatè, in gratia sanctificante, & verosimiliter etiam in charitate habituali, vel certè hanc secum trahit: ergo augetur gratia sanctificans, & cum

iſta etiam habitus charitatis. Eodem modo loquitur idem Concilium *ead. ſeſſ. 6. c. 16.* dicens: *Bene operantibus, usque in finem, & in DEO ſperantibus, proponenda eſt vita æterna*: ubi iterum nulla exceptio, ſed univerſalis promiſſio, facta omnibus bene operantibus: ſive intensè, ſive remiſsè operentur.

769. Neque in his locis tantùm promittitur accidentale præmium, ſed *æternum gloriæ pondus*, ùt ait Apoſtolus *2. Corinth. 4. v. 58.* vel, ùt ait Tridentinum *ſeſſ. 6. c. 16. vita æterna*, quod eſt præmium ſubſtantiale beatitudinis. Neque etiam dici poteſt, non intendi gratiam, ſed tantùm priores gradus dari, aut conſervari, ex novo titulo; ſic enim merita noſtra eſſent inanis titulus, nec homines ſtimularentur hac mercede ad bona opera. Poteſt quidem in aliquo caſu, novus titulus præmii, eſſe aliquod incitamentum, quando præmium ſtat in laude, vel honore; ſic e. g. aliquando priſcis temporibus victori data eſt laurus ex duplici titulo duplicis victoriæ: at quando pro præmio non quæritur laus, ſed aliud bonum, non movet ad operandum duplex titulus. Certè, ſiquis duobus operariis, quorum unus duobus, alter uno die laboravit, æqualem mercedem daret, & diceret primo, ſe mercedem illi dare ex duobus titulis, non foret is contentus; quia non quærit laudem, ſed pecunias. Pariter nos per merita quærimus gratiam, & gloriam: non verò laudem tantùm accidentalem. Hac de re iterum erit agen-

Digitized by Google

agendi locus *in tr. de pœnit. à n. 346. & 355.* ex occasione reviviscentiæ meritorum.

770. Probatur idem ant. 4. ex absurdis sequelis oppositæ sententiæ; nam 1. juxta adversam sententiam ex duobus, quorum quilibet haberet habitum charitatis, vel gratiam ùt sex, si unus statim moreretur, alter adhuc diu viveret per plures annos, nunquam autem eliceret actum intensiorem, quàm sex, hic non plus gratiæ, aut gloriæ haberet, quàm prior, quod est incredibile. 2. siquis elicuisset intensissimum actum charitatis (e. g. quando putavit, se subitò occidendum pro Christo, non autem occisus fuit) ità, ut habitus plurimùm intendatur, talis vix posset ampliùs aliquid mereri: certè rarissimò mereretur. hinc 3. justi, cùm frequentissimè non operentur intensiùs, imò neque tam intensè, quàm sit intensus eorum habitus, frequentissimè nihil mererentur: quæ utique absurda sunt. Confir. à priori. Actus etiam remissus, cùm sit liber, honestus, & supernaturalis, est laudabilis, & placens DEO: ergo meritorius; nam omnis libera laudabilitas est digna præmio.

771. Dico 2. Hoc augmentum charitatis, & gratiæ, etiam ratione actûs remissioris, statim datur, quando datur ipse actus, nec differtur ad vitæ finem, vel ingressum in beatitudinem, ùt aliqui opinantur apud Haunoldum *l. 3. tr. 2. c. 2. controv. 4. n. 569.* ità communiùs nostri, & plures alii, citati à Tannero *loc. suprà cit. n. 768.* Prob. conclusio. Nulla est excogitabilis

bilis ratio, quare DEUS non ſtatim præmiet actum intenſione gratiæ: ergo liberaliſſimus DEUS ſtatim confert intenſiorem gratiam, & charitatem. prob. ant. 1. ſolutione objectionum. 2. ſic. Non eſt expectandus actus intenſior; aliàs, ſiquis moreretur, antequam denuo intenſiorem actum eliceret, non præmiaretur. Non eſt expectanda mors; quia ad gratiæ præmium mors non requiritur, ùt patet in præmio actuum intenſiorum, & gratis dicitur requiri ad præmium remiſſiorum. Non eſt expectandus ingreſſus in cœlum; tunc enim tempus eſt creſcendi in gloria, non in gratia, quæ præſupponitur: ergo. Sed nec eſt paritas cum præmio gloriæ; nam quoad gloriam conferendam, eſt de fide, expectari conditionem mortis: at circa gratiam nulla eſt prærequiſita talis conditio.

772. Ob. 1, contra 1. concluſionem. Congruum videtur, ut, qui negligenter, & remiſsè operatur, non præmietur de novo: ergo. Confir. 1. Habitus naturales non intenduntur per actus remiſſos: ergo nec infuſi. Confir. 2. Primam gratiam DEUS non dat ſupra menſuram diſpoſitionis: ergo etiam non dat ſecundam. Reſp. neg. ſuppoſitum; remiſſiùs enim operari, hoc eſt, minùs intensè, non eſt negligenter operari; aliàs, niſi ſancti viri ſemper intenſiſſimè operarentur, negligentes, & culpabiles dicendi forent; cùm tamen non ſemper habeant illuſtrationes ad actus intenſiſſimos. Ad 1. confir. neg. conſ. Habitus ſupernaturales, cùm ſint infuſi, non acquiſiti, non augen-

tur

tur physicè ab actibus: sed meritoriè, seu movendo DEUM ad ponendum augmentum: quæ est lata disparitas; nam habitus acquisiti physicè augentur ab actibus; unde, licèt isti non intenderentur physicè ab actibus remissis, possent illi intendi meritoriè. Sed etiam antecedens est probabiliter falsum, præsertim in mea sententia, quæ cum multis docet, habitus acquisitos stare in speciebus multiplicatis, & ordinatis, &c. nam species istæ multiplicantur etiam per actus remissos.

Ad 2. confir. conc. totum. Etiam augmentum gratiæ, ratione actuum remissorum dandum, non debet esse majus, quàm sit gradus dispositionis: non autem video, cur non possit propterea gratia augeri; quo enim in sensu ille, qui jam habet plures gradus gratiæ, non sit dispositus ad alios novos gradus gratiæ? non enim potest talis dici positivè impeditus; quia potest recipere alios gradus, saltem si intensiùs operetur: neque potest dici negativè non dispositus, hoc est, non habens dispositionem positivam, in his circumstantiis requisitam, sive actum intensiorem; est enim vel maximè in quæstione, an, qui jam habet habitum gratiæ intensiorem, non sit dispositus, ad novos gradus gratiæ recipiendos, ratione actus remissi: & negatur, à nobis, quòd non sit dispositus: sicut etiam negatur, quòd dispositio, seu actus; debeat esse intensior, quàm gratia præcedens.

773. Ob. 2. Juxta nos deberet admitti au-

augmentum gratiæ in infinitum: hoc eſt abſurdum: ergo. prob. ma. duret actus remiſſus per quadrantem horæ: hic quadrans involvit infinitas partes proportionales indiviſibiles, in quibus ſtat continuum temporis: ergo in qualibet tali parte, vel inſtanti augetur meritum: ergo in infinitum: Reſp. 1. retorqueo argumentum in actus intenſos ità durantes. Reponunt quidem contrarii auctores, quòd aliquis per durationem actuum non plus mereatur: at hoc ipſum Haunoldo *l. 3. n. 565.* meritò videtur eſſe contra ſenſum fidelium. Dein, ſi quis non meretur plus per durationem actûs intenſi, neque merebitur plus per durationem actûs remiſſi. Reſp. 2. ex hoc ipſo abſurdo, quòd intra quadrantem horæ eſſet tempus infinitum, meritò hanc ſententiam de continuo reijci.

774. Reſp. 3. ſi non ſit abſurdum, quòd quadrans horæ ſit tempus infinitum, etiam eodem modo non fore abſurdum, quòd ratione durationis, talis actus ſit infinitus, & præmium ejus infinitum. Verùm nemo dicit (niſi ridiculam de nomine quæſtionem faciat) quadrantem horæ eſſe tempus ſimpliciter infinitum; quia intra quadrantem non dantur categorematicè infinita inſtantia, æqualia uni certo (ſaltem negant patroni continui diviſibilis in infinitum, ſequi iſta ex eorum ſententia: &, ſi admitterent, eoipſo eſſent deſerendi) & hinc pariter neque dabuntur categorematicè infiniti gradus gratiæ, aut charitatis in actu

actu per quadrantem durante. Ex illis autem indivisibilibus proportionalibus particulis gratiæ, & charitatis, ità poterit fieri unus certus gradus, vel numerus graduum gratiæ, & charitatis, sicut in hac opinione de continuo potest fieri ex talibus infinitis partibus temporis unus quadrans horæ.

Hæc dicta sint ex suppositione, quòd continuum constet ex infinitis partibus, quæ suppositio tamen mihi est falsa; nam juxta me continuum componitur non ex partibus realiter, aut virtualiter divisibilibus in infinitum, sed tantùm divisibilibus usque ad numerum aliquem finitum. Unde si etiam intra quadrantem nunquam interrumpatur actus liber, & meritorius (quod tamen creditu est valde difficile.) respondebit ei augmentum gratiæ, & charitatis divisibile: at non in partes infinitas, sed finitas, easque majores, vel minores, pro merito actûs: quæ partes dein componunt illud augmentum, seu illum gradum, vel illos gradus gratiæ, aut charitatis, ad quos se extendit meritum totius actûs.

ARTICULUS IV.

An Actus Charitatis formaliter justificet.

775. NOn quæritur hîc, an actus charitatis perfectæ (quem explicavimus *n. 745.*) justificationem, seu statum gratiæ, & amicitiæ

tiæ DEI, cauſet diſpoſitivè, ſeu tanquam diſpoſitio, qua poſita juſtificatio à DEO conferatur; hoc enim interim ſupponitur probandum *in tract. de pœnit. à n. 205.* ubi agitur de contritione perfecta ex amore DEI ſuper omnia. Sed quæritur, an actus charitatis, ſeu contritionis perfectæ, ſit cauſa formalis juſtificationis, ſeu ſit ipſa forma denominans juſtum, ſicut albedo eſt forma denominans album: in qua quæſtione ſibi oppoſiti ſunt Suarez, & Vaſquez.

776. Et Vaſquez quidem *in 1. 2. tom. 2. diſp. 203. per totam* fusè contendit, probabiliter in adultis juſtificationem fieri formaliter per ipſum actum contritionis. Citat pro ſe aliquos, qui, ùt ibi videre eſt, ſaltem in quibusdam principiis cum eo conveniunt. Secuti eum poſtea ſunt Turrianus, aliàs Vaſquii ſectator ferè perpetuus, Gaſpar Hurtadus, & alii non multi. At verò Suarez *tom. 1. in 3. p. diſp. 4. ſec. 8.* oppoſitum tradit, eique longè plures conſentiunt, inter quos Tannerus *tom. 2. diſp. 6. q. 5. dub. 2. n. 39.* ait, hanc ſententiam eſſe communem Theologorum, tam veterum, quàm recentiorum, contrariam verò novam. Gonetus *tom. 4. tract. 9. diſp. 1. de juſtif. peccatoris a. 3. n. 42.* ait, Vaſquii ſententiam communiter reijci à Theologis. Haunoldus *l. 2. tr. 3. c. 1. controv. 7. n. 690.* aſſerit, ità antiquiores ſentire, Scotum, Durandum, Paludanum, Gabrielem, quos ſecuti ſint alii Henriquez, Coninck, Granadus, Oviedo & alii. Imò ipſe Vaſquez *loc. cit.*

tit. c. 3. n. 19. fatetur, hanc secundam opinionem communem, & probabiliorem esse.

777. Dico itaque cum hac secunda sententia. Actus charitatis non justificat formaliter. Prob. Sacræ Scripturæ verè pœnitentibus, & perfectè contritis, promittunt remissionem peccati, & admissionem ad amicitiam DEI: ergo actus contritionis perfectæ (qui debet esse actus charitatis perfectæ) non est formaliter remissio peccati, aut justificatio. conseq. non videtur posse negari; non enim promittitur res ob seipsam: & sicut esset ridiculum dicere: *Promitto tibi divitias, si eas habueris*: ità etiam ridiculum foret dicere: *Promitto tibi remissionem peccati, & justificationem, si eam jam habueris, sive si elicueris actum charitatis, qui sit justificatio formalis.* Certè promissio sub aliquâ conditione supponit, eam conditionem esse aliquod antecedens, distinctum à re promissa, tanquam subsequente. Nec dicas, justificationem ex Tridentino *sess. 6. c. 7.* non esse solam remissionem peccati; nam, licèt justificatio non sit sola remissio peccati, sed adhuc aliquid aliud, tamen justificatio non datur ante remissionem peccati; unde, si actus charitatis nondum est remissio peccati, multò minùs erit ipsa justificatio tota.

778. Prob. jam ant. nempe in Scripturis promitti pœnitentibus, & contritis, remissionem peccati, adducendo aliquot textus. Sic dicitur *Ezechiel. 18. v. 21. Si autem impius egerit pœnitentiam ..... omnium*

iniquitatum ejus non recordabor. & *c. 33.* habentur ferme eadem verba. item *Zachariæ. 1. v. 3. Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, & ego convertar ad vos.* & *Jerem. 18. v. 8. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum adversus eam, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi, ut facerem ei.* ubi, licèt etiam promittatur remissio pœnarum temporalium, tamen (ùt teste Suarez *loc. cit. n. 776.* omnes expositores intelligunt) promittitur etiam remissio culpæ, & pœnæ æternæ: & similes S. Scripturæ textus plures passim occurrunt; sed in his promittitur pœnitentibus remissio peccatorum, quæ est pars justificationis; & ante quam justificatio non datur: ergo.

779. Confir. SS. Patres omnino universaliter dicunt, quòd omnibus verè pœnitentibus (intra quos etiam sunt perfectè contriti) promissa sit à DEO remissio peccatorum, & justificatio: ergo juxta SS. Patres remissio quoque peccati, & justificatio, est distincta à contritione perfecta, seu actu charitatis. ant. prob. sic S. Augustinus *enarratione in psalm. 144. circa medium* ait: *DEUS conversioni tuæ indulgentiam promisit: sed dilationi tuæ diem crastinum non promisit.* S. Leo. *ep. decretali 91. ad Theodorum Episcop. Forojulienf. Misericordiæ DEI, nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera conversio.* S. Hieronymus *epist. 96. ad Rusticum c. 3.* de pœnitentia, seu he-

tibus

tibus pœnitentiæ ait: *Quos qui habuerit, & dixerit cum Jeremia: Non ſileat pupilla oculi mei, ſtatim in illo complebitur: Miſericordia, & veritas obviaverunt ſibi.* S. Ambroſius *l. 1. de pœnit. c. 4. Expectat DEUS gemitus noſtros, ſed temporales, ut remittat perpetuos: expectat lacrymas noſtras, ut profundat pietatem ſuam ..... expectat converſionem noſtram, ut revertatur & ipſe ad gratiam.* Plura vide apud Suarez *loc. cit.* quamvis ex his ſolis ſufficienter colligi poſſit, SS. Patres ſenſiſſe, pœnitentiæ, etiam perfectæ, ſeu charitate formatæ, aut actui charitatis, tanquam alicui diſpoſitioni, reſpondere veniam peccatorum, & juſtificationem, tanquam effectum, adeóque eam ab actu charitatis diſtingui.

780. Prob. Concluſio. 2. ex variis locis Concilij Tridentini. Primò Concilium *ſeſſ. 6. c. 5.* ait: *Ut, qui per peccata à DEO averſi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam, ad convertendum ſe ad ſuam ipſorum juſtificationem, eidem gratiæ libere aſſentiendo, & cooperando, diſponantur:* ergo actus, quibus liberum arbitrium gratiæ excitanti, & adjuvanti, aſſentitur (inter quos eſt etiam actus charitatis; nullus enim à Concilio excipitur) diſponunt ad juſtificationem: atqui nihil diſponit ad ſeipſum: ergo actus charitatis non eſt ipſa juſtificatio, ſeu forma juſtificans. Secundò *eadem ſeſſ. can. 3.* ſic habetur. *Si quis dixerit, ſine præveniente Spiritûs S. inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere,*

dere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit: ergo apertè ſupponit Concilium, dilectionem quamcunque eſſe diſtinctam à juſtificatione, & eſſe diſpoſitionem ad juſtificationem; aliàs ſic ineptè definiret: *Non poteſt quis ſinè ope Spiritûs S. dilectionem ſeu juſtificationis gratiam, elicere, ut ei juſtificationis gratia conferatur.*

781. Tertiò *eadem ſeſſ. 6. c. 7.* ſic docetur: *Demum unica formalis cauſa juſtificationis eſt juſtitia DEI, non qua ipſe juſtus eſt, ſed qua nos juſtos facit.* & infrà *in fine capitis: Itaque verum, & Chriſtianam juſtitiam accipientes, eam, ceu primam ſtolam pro illa, quam Adam ſuâ inobedientiâ, ſibi, & nobis, perdidit, per Chriſtum JEſum illis donatam, candidam, & immaculatam, jubent in ſtatim renati conſervare, ut eam perferant ante tribunal Domini*: ergo formalis cauſa juſtificationis, quæ eſt ipſiſſima formalis juſtificatio, eſt aliquid ex ſe permanens in homine, quod ab ipſo debet conſervari in diem judicij: hoc autem non convenit actui tranſeunti, ùt optimè obſervat Suarez, niſi omnia tortis interpretationibus obfuſcentur; cùm actus nec moraliter dici poſſit, tamdiu conſervari, ſed tantùm ejus meritum, vel demeritum: & multò minùs actus poſſit phyſicè tamdiu conſervari: quam tamen phyſicam conſervationem debemus intelligere, quando (ùt hîc fit) nulla prorſus ratio in oppoſitum urget.

872.

782. Quartò iterum *sess. 14. c. 4.* sic definit Tridentinum: *Fuit autem quovis tempore, ad impetrandam veniam peccatorum, hic contritionis motus necessarius: & in homine, post baptismum lapso, ità demum præparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia Divinæ misericordiæ, & voto præstandi reliqua, conjunctus sit, quæ ad rite suscipiendum hoc sacramentum requiruntur:* ergo motus contritionis est necessarius, ad impetrandam veniam, & præparat ad remissionem peccatorum: adeóque non est ipsa justificatio; nihil enim est necessarium ad impetrandum seipsum, aut præparat ad seipsum.

Nec dicas, Concilium tantùm loqui de contritione imperfecta, seu attritione; clarum enim est, quòd loquatur de contritione in genere, & intelligat utramque in specie: atque ità Theologi omnes Concilium explicant *in tract. de pœnit.* agendo de contritione: & patet legenti citatum caput; nam postea additur: *Etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominémque DEO reconciliare, priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur:* quæ verba nemo explicat de contritione imperfecta, seu attritione: bene verò sequentia: *Illam verò contritionem imperfectam &c.* ergo utraque contritio, quamvis diverso modo, impetrat veniam, & præparat ad remissionem, adeóque neutra est ipsa justificatio. Tandem conclusio validè probatur negativè; quia nulla ratio probat, a-

ctum charitatis esse formam justificantem, qualis tamen afferri deberet à positivè id asserentibus.

ARTICULUS V.

Solvuntur Objectiones.

783. OB. 1. Scripturæ sæpe adscribunt actui charitatis remissionem peccatorum, justificationem, sanctitatem, conjunctionem cum DEO &c: ergo ipsa est forma justificans. ant. prob. allatis textibus. *Luc. 7. v. 47. Remittuntur ei peccata multa; quoniam dilexit multum. 1. Petri 4. v. 8. Charitas operit multitudinem peccatorum. Joan. 14. v. 23. Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus:* ergo. Resp. S. Scriptura etiam dicit de charitate *1. Cor. 13. v. 7. Omnia credit, omnia sperat &c.* quin actus charitatis sit formaliter actus fidei, aut spei. item *Jacob. 2. v. 24.* dicitur: *Ex operibus justificatur homo;* quin opera sint forma justificans.

Unde locutiones istæ sunt tropicæ, seu per metonymiam dictæ, sumendo causam pro effectu, quod frequentissimum est in Scripturis: & sic interpretes communiter hos textus exponunt. In forma dist. ant. Scripturæ adscribunt actui charitatis remissionem peccatorum &c. tanquam causæ. conc. ant.

ant. tanquam formæ. neg. ant. & conſ. ad prob. neg. conſ. Textus illi, etiam in ſenſu proprio accepti, ſignificant tantùm cauſam, & non formam; nam utique etiam remittuntur peccata à DEO; licèt ipſe non ſit formalis remiſſio: & donans veſtem operit alterum, licèt non ſit operimentum: atque propter invitationem alterius venimus in domum illius, licèt invitatio non ſit adventus.

784. Ob. 2. SS. Patres ſæpe tribuunt charitati vim remittendi peccata, vel ea deſtruendi, & eam comparant, e. g. igni conſumenti ſylvam, aut rubiginem ferri, ùt loquuntur SS. Gregorius, & Chryſoſtomus apud Vasquium *in 1. 2. diſp. 203. c. 4. n. 34.* quorum ſimilia habent alii: ergo charitas eſt forma expellens peccatum. Confir. 1. S. Bernardus *l. de modo benè vivendi c. 4. de timore DEI poſt medium* ait: *Perfecta etenim charitas perfecta eſt ſanctitas:* ergo charitas perfecta eſt juſtificatio. Confir. 2. S. Auguſtinus *de natur. & grat. c. 42.* ait de charitate: *Ipſa eſt enim verissima, plenissima, perfectissimaque juſtitia.* & *c. 70. ſeu ultimo. Charitas ergo inchoata inchoata juſtitia eſt, charitas provecta provecta juſtitia eſt, charitas magna magna juſtitia eſt, charitas perfecta perfecta juſtitia eſt:* & loquitur non de habitu charitatis, ſed de actu, ùt patet legenti contextum: ergo juſtitia, & actus charitatis ſunt formaliter idem.

785. Reſp. neg. conſ. Imò, ſicut ignis eſt tantùm cauſa combuſtionis, vel conſumptionis,

nis, ità ad mentem SS. Patrum actus charitatis, est tantùm causa justificationis, vel tantùm est dispositio ad eam. Dein SS. Patrum comparationes non semper sunt ad omnem literam accipiendæ, sed eorum dicta sæpe in sensu metaphorico, vel allegorico sunt intelligenda: certè S. Gregorius loco objecto, scilicet *homil. 33. in Evangelia* ait: *Quid, fratres mei, esse dilectionem credimus, nisi ignem?* quod dictum utique literaliter accipi nequit.

Ad confir. dist. ant. charitas est sanctitas in sensu literali. neg. ant. in sensu tropico. conc. anteced. & sub eadem distinctione conc. vel neg. cons. Certè S. Bernardus in verbis immediatè antecedentibus utitur tropo; ait enim: *Timor iste* (loquitur de servili, quem charitas foràs mittit) *sanctus est; quia in mente hominis generat sanctitatem*: certè timor literaliter non generat sanctitatem, aut charitatem: sed tantùm tanquam actus imperans determinat voluntatem, ad actum charitatis eliciendum: sicut autem hæc tantùm dicta sunt tropicè, ità & sequentia: *Perfecta etenim charitas perfecta est sanctitas*; licet enim charitas, & sanctitas, non sint realiter idem, sunt tamen connexæ, & in communi modo loquendi sæpe unum connexum dicitur esse alterum: sic sæpe dicimus: *Hoc iter fuit ejus mors*: vel: *fuit ejus promotio ad dignitatem.*

786. Ad 2. confir. dist. eodem modo dictum S. Augustini, & neg. cons. de justificatione literaliter, seu formaliter accepta

in-

intellectam. S. Augustinus sæpe solet loqui per tropos, & præsertim ità, ut participationem causæ, sive effectum, appellet nomine causæ, vel participati, ùt expresè docet S. Thomas *2. 2, q. 23. a. 2. ad 1.* & addit: *Hic enim modus loquendi consuetus est apud Platonicos, quorum doctrinis imbutus fuit Augustinus: quod quidam non advertentes, ex verbis ejus sumpserunt occasionem errandi.* Sic quoque, quia charitas nostra est participatio charitatis Divinæ, qua DEUS nos diligit, & quæ realiter est DEUS, etiam charitas nostra à S. Augustino *l. 8. de Trinit. c. 8.* vocatur *DEUS*, ùt *loc. modò cit.* exponit Angelicus.

787. Ob. 3. Actus perfectæ charitatis non est compossibilis cum peccato: ergo est forma ipsi contraria, ipsumque expellens, consequenter est formaliter justificans. Resp. dist. ant. actus charitatis non est compossibilis cum peccato actuali. conc. ant. cum peccato habituali. subdist. non est compossibilis vi suæ naturæ, & exigentiæ intrinsecæ. neg. ant. vi promissionis Divinæ. conc. ant. & neg. conseq. Nunquam probabunt adversarij, quòd DEUS, si noluisset, perfectæ contritioni promittere remissionem peccati, debuisset facere miraculum contra exigentiam actûs contritionis: imò hoc videtur ab omnibus iis negari, qui negant, creaturam posse per actum contritionis, vel aliud meritum, satisfacere pro peccato.

788. Licèt autem peccatum sit aversio à DEO, & actus charitatis conversio ad eum,

non tamen ſequitur, quòd iſte habeat vim delendi averſionem habitualem, ſeu offenſam; quia ex eo præcisè, quòd ſit converſio ad DEUM, non habet actus charitatis tantam bonitatem, quantam malitiam habet offenſa, de qua re pluribus agitur *in tract. de incarn.* quin etiam in humanis, offenſa paulò gravior, non ſtatim deletur per ſubſequentem actum dilectionis. Quare, niſi DEUS miſericorditer promiſiſſet, quòd, poſito tali actu, vellet remittere offenſam ſuam, poſſet peccatum habituale manere, ſtante eo actu. Dixi ſuperiùs, actum perfectæ charitatis non eſſe compoſſibilem cum peccato actuali; quia utique cum ſyncero amore DEI ſuper omnia non ſtat gravis ejusdem offenſa: ſed hòc haberet etiam amor DEI naturalis, qui tamen certò non expellit peccatum grave habituale.

789. Ob. 4. Amor DEI perfectus ſupponit fidem de eo, quòd DEUS taliter amantem redamet: ergo eſt eſſentialiter connexus cum reciproco amore DEI, adeóque eſſentialiter incompoſſibilis cum inimicitia, vel odio DEI: ergo eſt forma expellens peccatum habituale, & conſequenter eſt juſtificatio formalis. Reſp. cum Háunoldo *l. 2. tr. 3. c. 1. n. 703.* neg. ant. licèt enim defacto debeamus credere, quòd DEUS perfectè amantem redámet; quia id aliunde eſt revelatum: hoc tamen non exigit amor charitatis perfectæ ex ſua natura; modò enim daretur revelatio de infinita bonitate, & amabilitate DEI, poſſet quis eum amare ſuper omnia,

omnia, etsi revelatum non esset, quòd DEUS taliter amantem redamaret. Imò puto, sanctos viros sæpe de hoc non cogitare, & tamen DEUM intentissimè amare; licèt id non semper faciant ex dictis. *n. 746. & seq.*

790. Ob. 5. Amans DEUM experitur, se, ratione hujus ipsius sui actûs, amari à DEO plùs, quàm ipse amet DEUM: ergo experitur, reciprocum amorem DEI amicabilem erga se: ergo hic datur, adeóque actus charitatis non stat cum inimicitia DEI. prob. ant. hic ipse actus, ab homine amante elicitus est donum gratiæ, à DEO collatum homini, ex amore ejusdem hominis: ergo, dum homo experitur, se amare DEUM, hoc ipso experitur, se recipere à DEO donum, ex reciproco hujus amore in se profectum, in quo plus DEUS ipsi dat, quàm ipse DEO offerat (nam actus bonus magis est à DEO, quàm ab homine) atqui conferre alicui donum ex amore, est ei velle bonum, adeóque eum amicabiliter amare: ergo homo amans experitur, se à DEO amicabiliter amari.

791. Resp. dist. ant. Amans DEUM experitur se plus amari à DEO, amore aliquo benevolentiæ. conc. ant. amore amicitiæ. neg. ant. & cons. ad prob. conc. primum enthymema. neg. subsumptum, præsertim quoad secundam partem. & nego quoque ultimam consequentiam. Etiam peccator, dum elicit actum attritionis supernaturalem, idem experitur; nam & hic actus est donum DEI, quod hic ex amore benevolentiæ in hominem confert, quin amor ille DEI erga

ga peccatorem ſit amor amicitiæ: ſed tantùm amor benevolentiæ, qui tamen amor DEI erga nos æſtimabiliot eſt in ſe, quàm amor noſter quicunque erga DEUM.

Unde, ſi non aliunde haberemus notitiam de eo, quòd DEUS diligentes ſe diligat amore amicitiæ; certè non poſſemus ab experientia ſcire, quòd DEUS elicientes actum charitatis viciſſim amicabiliter diligat: imò nec ſuppoſitâ illâ notitiâ experimur, ſaltem non omnino certò, nos ità diligi à DEO; aliàs experiremur omnino certò, nos eſſe in ſtatum gratiæ reſtitutos per actum contritionis, quod non eſt verum; neque enim abſque ſpeciali revelatione de hoc omnimodam certitudinem, ſed duntaxat aliquam moralem, habere poſſumus.

792. Ob. 6. Amans DEUM eligit magis conjungi cum DEO, quàm cum omnibus aliis: imò alia omnia præ DEO contemnit, & tradit ſe perfectè DEO, ſuámque felicitatem in eo collocat, ut DEUM æternùm laudet, eique gratuletur &c. ergo, ſi talis non viciſſim amaretur à DEO, atque ad viſionem beatificam elevaretur, fieret infelix ex hoc ipſo amore: ergo debet DEUS, talem hominem viciſſim amicabiliter diligere, ſinè qua dilectione ad viſionem beatificam non elevaretur. prob. ultima conſ. hunc amorem DEI dat ipſe DEUS homini, quia eſt gratia DEI: ſed repugnat, ut DEUS homini det amorem DEI, & homo ex hoc fiat infelix: ergo debet DEUS, talem hominem viciſſim amicabiliter amare. Hoc argumentum, ùt

rectè

rectè ait Haunoldus *L. 2. tr. 3. n. 708.* prolixitate, & elegantiâ verborum involvit fallaciam: addo: etiam involvit obscuritatem.

793. Resp. in forma. conc. ant. neg. conf. utramque. Inprimis, si homo nunquam esset elevandus ad eam visionem, non esset infelix ratione talis actûs; quia hic eum non impediret, quo minus ad eam visionem pertingeret. Secundò, saltem nec adversarius dicere potest, hominem fore ratione hujus amoris infelicem, si non statim elevetur ad visionem, modò spem habeat, quòd ad illam aliquando sit elevandus: sed, si DEUS etiam hominem non statim post elicitum actum charitatis amicabiliter amaret, dummodo tamen actus hic esset meritum de congruo visionis (sicut in peccatore est meritum de congruo gratiæ,) jam posset homo concipere spem visionis beatificæ obtinendæ, maximè accedente Divinâ promissione; licèt hanc promissionem actus hic non exigat; unde non deberet homo esse infelix, si non statim amicabiliter amaretur: adeóque ex hoc capite non debet actus charitatis esse formalis justificatio. Ad prób. conc. præmissis, neg. conf. syllogysmus nullo modo est in forma, ut cuique facilè patet; cùm inferatur in conclusione, quod nullo modo est positum in præmissis. Adde, hoc argumentum rectè retorqueri in actu spei, qui etiam datur à DEO homini: & hic vel maximè fit infelix, si re sperata excidat: sed non ratione actûs spei, vi cujus homo non excidat

dit bono ſperato: ſed ratione aliorum, qui ipſum impediunt à conſecutione boni ſperati.

794. Ob. 7. Habitus charitatis formaliter juſtificat: ergo etiam actus charitatis. prob. conſ. actus charitatis eſt nobilior habitu, tum quia actus eſt finis habitûs, tum quia etiam eſt vitalis: ergo, ſi habitus juſtificat, multò magis juſtificat actus. Confir. 1. Qui elicit actum charitatis, ope omnipotentiæ extrinſecè applicatæ, ſinè habitu, diligit DEUM ùt amicus: ergo viciſſim DEUS ipſum diligit ùt amicus. Confir. 2. Si quis peccator eliceret actum charitatis, ſeu contritionem perfectam, & non reciperet gratiam, ac moreretur, tamen non ſpoliaretur viſione beatifica: ergo formaliter eſſet juſtus per ipſum actum charitatis: ſed ſi hic actus in eo caſu formaliter juſtificaret, juſtificat etiam in aliis caſibus; quia eſt ſemper ejusdem ſpeciei, & potentiæ: ergo.

795. Reſp. 1. om. ant. neg. conſ. ad prob. neg. ant. actus eſt tantùm finis qui habitûs, ſeu opus ipſius, quod non debet eſſe nobilius ſuâ causâ, ſeu potentiâ. Aliud eſt, quòd fortè operans, ſeu utens habitu, qui eſt finis cui, ſeu in cujus bonum infunditur habitus, debeat eſſe nobilior iſto: ſed hoc non facit ad rem. Quod ſpectat ad vitalitatem, licèt quoad hanc habitus ſit inferior actu, tamen habitus actum excedit; quia eſt aliquid permanens, & inſuper poteſt cauſare amorem beatificum, qui nimiùm quantùm excedit amorem in viâ.

Reſp.

Digitized by Goog

Resp. 2. neg. ant. Infunditur quidem habitus charitatis in justificatione, at non est forma justificans: sicut etiam infunduntur habitus fidei, & spei, qui certò non justificant formaliter; cùm possint manere, & actu maneant in peccatore. Forma justificans est gratia sanctificans, quæ ùt diximus *in tract. de grat. n. 266.* est distincta ab habitu charitatis: quòd etiam tradit S. Thomas. *1. 2. q. 110. a. 3. in corp.* & cum eo plurimi alii, qui omnes, teste Haynoldo. *l. 2. tr. 3. n. 709.* nobiscum negant, habitum charitatis formaliter justificare.

796. Ad 1. confir. neg. ant. attentâ præcisè essentiâ actûs charitatis; nam eliciens actum charitatis sinè habitu, vel etiam eliciens eum cum habitu (si DEUS non misericorditer promisisset actui charitatis gratiam sanctificantem, vel non voluisset, hanc esse connexam cum habitu charitatis) diligeret DEUM, non ùt amicus; quia non haberet proportionem in natura: sed tantùm diligeret ùt benevolus: nec tali amori benevolentiæ necessariò deberet respondere amor amicabilis DEI, præsertim si DEUS priùs sit offensus, ùt hîc ponitur; cum ponatur amans debere justificari, seu à peccato, & injustitia liberari; non enim statim, quando amat offendens, debet vicissim offensus redamare, nisi aliunde offensa tollatur.

Ad 2. confir. neg. ant. cùm Tannero *tom. 2. disp. 6. q. 5. dub. 2. n. 47.* saltem, si talis donaretur visione beatifica, id non fieret ob exigentiam actûs charitatis: sed de-

be-

beret promissio DEI, vel alius favor accedere. In hac quidem providentia non relinquitur actus charitatis sinè gratia, sed hæc statim in eodem instanti infunditur; quia DEUS id promisit: in alia autem providentia posset DEUS, tali homini negare visionem beatificam; nec enim teneretur, eam illi conferre; nam actus charitatis, ab homine elicitus, non posset DEUM obligare. Si autem DEUS etiam pro eo statu vellet, eam visionem tali actui promittere, aut etiam independenter ab omni promissione eam liberaliter conferre, id non fieret ex exigentia actûs charitatis, sed ex gratuita benignitate DEI.

797. Ob. 8. Posset homo post actum charitatis elicitum statim mori, & tunc illi sinè habitu charitatis, aut gratiæ, statim conferri visio beatifica, ex qua mox oriretur amor beatificus: ergo per istum justificaretur: ergo etiam per actum charitatis in via, qui est ejusdem speciei cum amore in patria. Resp. dist. ant. posset tali morienti statim conferri visio, & inde oriri amor, in hac providentia. neg. ant. posset id fieri in alia providentia, & de absoluta DEI potentia. conc. ant. & om. 1. conf. neg. secundam. In hac providentia id fieri non potest; quia in ista providentia elicienti actum charitatis statim confertur gratia habitualis, quæ est unica causa formalis justificationis in hac providentia: & cum hac confertur quoque habitus charitatis, qui deinde permanet etiam

am in cœlo, & influit in amorem beatificum.

798. Quòd autem de absoluta DEI potentia possit sinè gratia, & habitu charitatis, statim conferri visio, & ex hac oriri amor beatificus, non quidem apparet implicantia (si aliqua sit, facilior est solutio argumenti objecti) interim tamen non est certum, quòd in eo casu visio, vel amor beatificus, formaliter justificaret: certè Tannerus *tom. 2. disp. 1. q. 3. dub. 3. n. 25.* negat, visionem beatificam esse formalem justificationem, aut incompossibilem cum peccato(quod quidem videtur utcunque posse dici de peccato habituali, at non de actuali.) *& disp. 6. q. 5. dub. 2. n. 46.* idem negat de amore beatifico; hinc superiùs omisi primam conseq.

Sed, licèt omittatur, quòd in alia providentia visio beatifica esset aliqua forma, de se potens, expellere peccatum, & aliquo modo justificare, ideo hæc prærogativa ei esset attribuenda; quia ex genere suo est maximà creaturæ similitudo cum DEO, ùt docemur *1. Joan. 3. v. 2. Similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est*: item est hæreditas filiorum DEI, est revelatio faciei Divinæ, atque admissio intima ad aliquam quasi familiaritatem cum DEO: adeóque saltem naturaliter non potest stare cum inimicitia DEI, sed hoc ipso, quòd DEUS eam conferat, saltem si connaturaliter agere vult, cedit jure suo, si quod habuit, ad inimicitiam.

799. Pariter amor beatificus etiam faciliùs dici poteſt aliqua juſtificatio, pro alia providentia, ſaltem ſi ſumatur reduplicativè ùt beatificus; nam ùt talis ſupponit eſſentialiter viſionem beatificam, & certitudinem ſummam de hac non amittenda (aliàs enim non eſſet beatificus, ſeu plenè ſatiativus) ſic autem acceptus eſt intima, & perpetua fruitio DEI, & torrens ille voluptatis, de quo pſalmiſta ait: *pſal.35.v.9.Torrente voluptatis tuæ potabis eos:* eſt etiam hæreditas filiorum DEI &c. quæ naturaliter ſaltem non videntur poſſe ſtare cum inimicitiaDEI. Poteſt tamen fors reſponderi, amorem beatificum ità conſideratum, cùm ſemper ſupponat viſionem, etiam ſemper ſupponere juſtificationem, adeóque tantùm eſſe juſtificationem arguitivè talem, ſaltem quoad actum ſecundum: quamvis in actu primo ſufficientiam ad formaliter juſtificandum haberet, niſi ſemper ab alia juſtificatione præveniretur.

800. Econtra verò actus charitatis in via nullum habet ſimile prædicatum, ex quo ſimiliter inferatur, eum ex natura ſua incompoſſibilem eſſe cum peccato habituali, & ex eadem natura ſua exigere redamationem amicabilem DEI: imò videtur, ex noſtris rationibus poſitivè probatum eſſe, quòd ipſi hæc ex natura ſua minimè conveniant. Neque etiam amor beatificus reduplicativè ſumptus (quidquid ſit de eo ſpecificativè tantùm accepto) eſt ejusdem ſpeciei cum amo-

amore in via; quia essentialiter præsupponit visionem beatificam, & ratione hujus ita præsuppositæ, etiam in consideratione Theologica, vel maximè differt ab actu charitatis in via. Finiamus tandem totum de virtutibus Theologicis tractatum illa Ecclesiæ oratione ad DEUM *Dom. 13. post Pentecosten: Da nobis fidei, spei, & charitatis augmentum: &, ut mereamur assequi, quod promittis, fac nos amare, quod præcipis.*

IN-

Digitized by Google

INDEX
RERUM MEMORA-BILIUM SEPTEM PRIORUM TRACTATUUM.

OPus hoc Theologicum in duodecim tractatus divisum est, quot nempe intra quadriennium à geminis Professoribus prælegi solent: ex quibus tamen aliqui aliis multò sunt breviores, prout nempe plus in uno, quàm in altero, materiæ, ex more pertractandæ, occurrit: & hinc aliquoties idem Professor binos, semel etiam ternos, unum intra annum absolvit. Tractatus hi octo tomulis in forma octava comprehenduntur; quorum quilibet eam materiam continet, quæ ab eodem Professore uno anno solet absolvi: in forma verò majore tomi sunt duo, ex quibus quilibet quadriennium, seu dimidium totius operis exhibet. Non autem cuique tractatui index rerum in eo contentarum subjunctus est; eoquòd materiæ quædam à diversis diverso ordine, & in diversis tractatibus

agitentur; unde, si tot indices fierent, sæpe plures eorum essent lustrandi, donec quæsitum occurreret. Geminus autem index est factus, ut copia rerum non parva divideretur, & cuique tomo formæ majoris suus index posset subnecti. In hoc autem indice numerus Romanus tractatum, Arabicus autem marginalem ejusdem tractatûs numerum signat: qua ratione visa est inventio rei cujusque expeditissima fore.

A.

ACceptio personarum vitiosa in quo consistat. VI. §1.

Actus externus non affert novum meritum. IV. 164. error Abailardi qualis in hac materia fuerit. IV. 167. si actus externus sit malus, debet in confessione exponi. IV. 168.

Actus imperatus voluntatis internus, ab alio actu efficaci adhuc existente, non est immediatè in se liber IV. 150. si tamen sit intrinsecè bonus, & honestus, affert novum meritum IV. 151. qualem libertatem mediatam exigat, ut sit meritorius. IV. 163.

Actus naturalis neque potest esse dispositio positivè conducens ad meritum, seu præmium supernaturale. VI. 43.

Actus peccaminosi, alii sunt interni, alii externi, alii consummati, alii non consummati V. 183. alii tendentes in plura objecta totalia, alii in plura objecta partialia V. 184. alii continui, alii interrupti V. 184. & quot modis fiat interruptio V. 184.

Actus peccaminosi interni etiam similes, sunt plures moraliter, si per contrariam voluntatem interrumpantur V. 185. actus interni interrupti per liberam, aut necessariam cessationem, aliquando sunt moraliter plures, aliquando non. V. 186. & seq. & quænam hac in re regula. V. 189. & seq.

Actus

Actus peccaminosi voluntatis interni, & externi oris similes, consummati, vel non consummati, quando unum, vel plura moraliter peccata constituant V. 191. quando actus externi operis non consummati. V. 192. quando actus externi consummati V. 193. & 194. quando actus externi oris, vel operis similes. V. 195. & seq. quando actus plures ad eundem finem tanquam media ordinati V. 199.

Actus prævii ad copulam nondum intentam an, & quando unum peccatum cum ipsa constituant. V. 201. & seq. quando actus copulam subsequentes V. 202. & seq.

Actus tendens in plura objecta numero distincta an habeat tot malitias moraliter distinctas, quot sunt objecta V. 204. an actus tendens in plura objecta specie distincta habeat tot malitias specificas V. 206. & seq. an debeat numerus talium objectorum in confessione distinctè exponi V. 210. si etiam non deberet talis numerus distinctè exponi, non posset tamen negari. V. 188.

Actus secundus quomodo debeat esse distinctus ab actu primo IV. 147.

Actus supernaturalis bonus in statu gratiæ elicitus est meritorius de condigno beatitudinis æternæ. VI. 314. an sit possibilis actus supernaturalis essentialiter inpræmiabilis. VI. 307.

Adjutorium sine quo non, & adjutorium quo, quid sint VI. 197. & seq. adjutorium, vel auxilium possibilitatis quid sit. VI. 200.

Adorare an possimus creaturas propter DEUM, sicut propter ipsum eas possumus amare VII. 755.

Adulterium, si sit commissum cum complice etiam ligato, debet specialiter exponi. V. 228.

Æquivocationes, & amphibologiæ aliquæ sunt licitæ VII. 58. & quales VII. 80.

Æternitas DEI non eſt ſucceſſiva. I. 129. & 149. ac ſeq.
Agi, & regi à DEO quid ſit. VI. 21. & 22. item 34.
Alcoranus fabulis & abſurditatibus plenus eſt. VII. 249.
Amicitia vera datur inter DEUM & hominem. VII. 753. quid requiratur ad amicitiam VII. 753. & ſeq.
Amor DEI ſuper omnia naturalis poteſt elici ſine gratia ſuperna VI. 95. & qualis VI. 97. an debeat poſitivè obfirmare animum contra omnes etiam graviſſimas tentationes & difficultates. VI. 115.
Amor objecti in circumſtantiis non neceſſariò eſt etiam amor circumſtantiarum. VII. 15.
Ampliatio, alienatio, ſtatus, quid ſint. I. 329.
Angelus quid ſignificet II. 1. & 3. Angeli de facto exiſtunt II. 4. non tamen poteſt eorum exiſtentia naturaliter demonſtrari II. 5. numerus eorum eſt incertus, ſed tamen maximus II. 6. quando creati ſint II. 12. ſunt puri ſpiritus II. 14. penitus ſimplices II. 15. immortales, & incorruptibiles II. 16. aliqui ſaltem inter ſe ſpecie differunt II. 17. non tamen omnes II. 19. eorum chori ſunt novem, & hierarchiæ tres II. 18. quomodo fugenter, vel alliciantur rebus corporalibus II. 24. & ſeq. quomodo aſſumant corpora II. 26.
Angeli non ſunt in loco circumſcriptivè, ſed definitivè II. 34. ſunt in loco per ubicationem modalem II. 35. & ſpiritualem II. 38. attamen diviſibilem II. 39. qua ratione dicantur eſſe in loco per operationem II. 36. & ſeq. non poſſunt eſſe ſimul in pluribus ſpatiis adæquatis II. 40. neque in diſcontinuis II. 41. neque ſemper neceſſariò occupant totum ſuum ſpatium adæquа-

quatum II. 42. plures poſſunt ſimul eſſe in eodem loco II. 44. & 45.
Angeli poſſunt moveri II. 46. motu continuo, & diſcreto II. 47. & quidem inſtantaneè in alium locum adæquatum II. 48. non tamen de loco in locum non tranſito medio II. 50. ſive medium ſit communicans, ſive non communicans. II. 51. Angeli poſſunt etiam movere alia à ſe diſtincta II. 52. tam ſpiritus, quàm corpora II. 53.
Angeli intelligunt, ſive intellectualiter cognoſcunt II. 54. & quidem ſeipſos ſine ſpeciebus II. 55. alia verò ſibi non unita non cognoſcunt ſine ſpeciebus II. 56. etiamſi objecta ſint præſentia II. 58. unde, & quando ſpecies neceſſarias accipiant II. 59. & 60. habent etiam ſpecies rememorativas II. 62. ab actibus ſuis relictas II. 62. & quidem Angeli perfectiores habent ſpecies univerſaliores II. 63.
Angeli naturaliter poſſunt cognoſcere DEUM, ſeipſos, & alios Angelos, quin omnes ſubſtantias, materiales, & ſpirituales exiſtentes II. 67. præterita, & futura, præſentia, & diſtantia II. 68. ſingularia, & univerſalia, plura confuſè, & diſtinctè II. 69. poſſunt etiam cognoſcere diſcurrendo, & componendo II. 80.
Angeli naturaliter non poſſunt evidenter cognoſcere ſupernaturalia quoad ſubſtantiam II. 70. nec poſſunt certò cognoſcere futura ſtrictè contingentia II. 74. nec ſecreta cordium, aut actus liberos II. 75. neque illa, ex quibus poſſent venire in notitiam actuum liberorum II. 78. & 79.
Angeli naturaliter non cognoſcunt evidenter ſuos actus ſupernaturales II. 86. & ſi relinquerentur ſolis viribus naturalibus, dubitarent, an non ii actus quoad ultimam differentiam ſibi occultarentur II. 86.
Angeli quando acquirant ſpecies actuum liberorum

rum II. 97. an habeant ſpecies rerum ùt poſſibilium II. 99.
Angeli poſſunt loqui II. 103. DEO, & hominibus; ac inter ſe II. 104. per ſigna materialia II. 105. aut per hoc, quòd unus velit ſuum conceptum eſſe alteri manifeſtum II. 106. quomodo unus angelus malus poſſit alteri mentiri II. 109. illuminatio Angelica quid ſit. II. 107.
Angeli omnes in primo inſtanti habuerunt gratiam ſanctificantem II. 112. ad eam per actus proprios ſe diſpoſuerunt II. 114. omnes etiam in primo inſtanti meriti ſunt gratiam, & gloriam. II. 117. gratiam quidem de congruo, gloriam autem de condigno II. 118.
Angeli quamdiu fuerint in ſtatu viæ II. 120. quid ſit inſtans Angelicum II. 121.
Angeli quidam deputati ſunt ad cuſtodiam hominum II. 127. non tantùm univerſalem, ſed particularem II. 128. ſinguli ſunt attributi ſingulis hominibus II. 128. & quidem omnibus omnino hominibus II. 132. in quo ſtet cuſtodia Angelica II. 134. quando incipiat II. 130. quando deſinat II. 131. an Angelus poſt mortem prioris clientis alium cuſtodiendum accipiat. II. 129. quinam Angeli deſtinentur ad cuſtodiam hominum. II. 133.
Angeli in primo inſtanti ſuæ creationis habuerunt potentiam phyſicam peccandi, non verò moralem II. 135. nullus ex iis in primo inſtanti peccavit II. 137. primum eorum peccâtum fuit ſuperbia II. 138. & probabiliter fuit appetitus ambitioſus unionis hypoſtaticæ II. 140. potuit etiam ſimul eſſe ſuperbus neglectus beatitudinis ſupernaturalis II. 141. quomodo Angeli ante peccatum non habuerint errorem II. 147. & ſeq. an potuerint agere pœnitentiam II. 151.
Angeli damnati, ſeu dæmones patiuntur non tantum pœnam damni, ſed etiam ignis II. 153. nec tan-

tantùm cruciantur alligatione ad ignem II. 155. ſed qualitate aliqua, ſupernaturaliter ab igne phyſicè producta. II. 157. & 158. quæ qualitas an in hominibus etiam ſit perſeveratura poſt reunionem corporum, eſt dubium II. 162. & ſeq.

Animæ purgatæ poſt mortem ſtatim admittuntur ad viſionem DEI. I. 172.

Appellatio à Papa ad Concilium Generale hæreticis cõnſueta, & pernicioſa VI. 258. & VII. 413. nullo modo legitima VII. 403. ſed frivola, & fruſtratoria VII. 411.

Appetitus an licitè fruatur ſuis actibus. IV. 201. & ſeq.

Appetitus ſenſitivus quomodo feratur in bonum delectabile VI. 160.

Applicatio cauſæ conſtituit actum primum proximum I. 578. unde in ordine ad actus liberos non poteſt eſſe decretum DEI. I. 578. neque disjunctim acceptum. I. 579.

Applicatio motivi an poſſit juvare ad aſſenſum firmiorem, quàm mereatur ipſa applicatio VII. 171. & ſeq.

Approbatio libri quid ei conferat VI. 219.

Arbor ſcientiæ boni & mali unde ſic dicta. V. 339.

Argumentatio à ſenſu diſtributivo ad collectivum quando ſit evidenter bona I. 72.

Arriani quomodo docuerint, Verbum eſſe filium voluntatis DEI. I. 549.

Aſſenſus primi principii qualis eſſe debeat VII. 49.

Attingi ab habitu quid ſit. VII. 4.

Attributa Divina an ſint formaliter ens à ſe. I. 119.

Auguſtinus Janſenii qualis ſit liber VI. 221. & ſeq.

S. Auguſtini authoritas quanta ſit in materia de gratia VI. 211. ejus authoritate probatur gratia ſufficiens VI. 186. ejúsque textus apparenter oppoſiti explicantur VI. 188. cur ordinariè

Digitized by Google

tantùm faciat mentionem gratiæ efficacis. VI. 204. quid intelligat per veras virtutes. IV. 196. & ſeq. nullatenus docuit, DEUM velle peccatum, aut illud cauſare. V: 55. & 58. ac ſeq.

B.

BAji retractatio, ac ſubmiſſio ergo Papam VII. 357.
Baſileenſe Concilium quid circa Papam ſtatuerit, & quanti æſtimandum. VII. 339.
Beati vident ea, quorum utpote ad ſtatum ſuum pertinentium cognitionem rationabiliter deſiderant III. 106. & juxta quosdam ea vident in Verbo III. 107. quid ſit videre in Verbo, tanquam in ſpeculo voluntario III. 107. & ſeq. Beati habent omnes ſcientias naturales III. 109. carent omni ignorantiâ, & errore III. 115.
Beati etiam gaudent de DEO ùt bono ſibiipſis III. 110. ſunt impeccabiles III. 111. & ſeq. poſſunt quidem aliquo tempore pati malum aliquod phyſicum, ſed non perpetuò. III. 116. quænam ſint dotes animæ glorioſæ III. 119. & ſeq. quænam corporis glorioſi. III. 123. quid ſit aureola Beatorum, & quotuplex III. 128. cur minùs beati aliis magis beatis non invideant. III. 129.
Beatitudo formalis quid ſit III. 43. ſtat in complexo ex viſione, & amore beatifico III. 46. & ſeq. ad eam non ſpectat ſatietas potentiarum inferiorum III. 54. quomodo debeat involvere omnem ſatietatem intellectûs, & voluntatis III. 55. non ſola viſio eſt poſſeſſio III. 67. ſed etiam amor, & qualis III. 71. beatitudo eſt æterna III. 80. & perpetuitas eſt de ejus eſſentia III. 83. quin etiam certitudo de perpetuitate III. 86. an viſio repræſentet hanc perpetuitatem III. 98. & ſeq.
Beatitudo objectiva creaturæ rationalis in ſtatu ele-

elevationis eſt DEUS III. 28. & fuiſſet etiam in ſtatu puræ naturæ III. 29. beatitudo non poteſt ſtare in bonis creatis III. 30. & ſeq.
Beatitudo naturalis fuit poſſibilis III. 34. & ſeq.

C.

CAptivitas ſub diabolo in quo ſtet. VI. 168.
Caſus conſcientiæ circa reſpectuoſum ſilentium quis fuerit. VI. 230. & ſeq.
Cauſa formalis an indiſpenſabiliter poſt ſe trahat effectum formalem, ſeu denominationem VI. 284. ac ſeq.
Cenſuræ variæ, & damnationes Pontificiæ certarum propoſitionum, quomodo intelligendæ. VII. 398.
Ceremoniæ legis antiquæ quomodo ab Apoſtolis adhibitæ. VII. 650.
Certitudo eſt metaphyſica, phyſica, & moralis: & hæc perfecta, vel imperfecta IV. 293. item formalis, objectiva, ſubjectiva, ſeu adhæſiva VII. 509.
Charitas triplicem habet ſignificationem VI. 268. charitatis Theologicæ actus qualis ſit VII. 745. an præſcindat ab omni proprio intereſſe VII. 746. ſæpius debet elici ex præcepto VII. 607. & ſeq. etiam per accidens aliquoties VII. 612. actus charitatis poteſt amare propter DEUM omnes creaturas, exceptis damnatis in inferno VII. 750. & 761. non juſtificat formaliter VII. 777.
Charitatis habitus quid ſit VII. 745. quomodo poſſit influere in actum ſub gravi pro determinato inſtanti præceptum I. 581. habitus hic datur in omnibus juſtis, etiam in Chriſto Domino: non verò in gravibus peccatoribus VII. 709. an ſit perfectior lumine gloriæ, ſicut eſt perfectior fide, & ſpe VII. 752. an ſit inferior gratia ſanctifi-

Digitized by Google

ctificante VII. 752. habitus charitatis augetur cum gratia VII. 766. intenditur etiam per actus remissiores VII. 768. & quidem statim, quando actus eliciuntur VII. 771.

Charitatis habitûs objectum formale est bonitas Divina ût sibi ipsi bona VII. 751. & quidem sola VII. 752. objectum materiale primarium est DEUS: secundaria objecta sunt aliæ res amatæ propter DEUM VII. 748.

Charitatis præceptum, quomodo possit, & debeat impleri VII. 631. præcepti hujus, & etiam aliorum finis, quomodo cadat, aut non cadat sub præceptum VII. 632. ex hoc præcepto debet actus charitatis elici saltem semel intra annum VII. 609. item in initio, & fine vitæ moralis VII. 610. non tamen in instanti physice primo, vel ultimo vitæ moralis VII. 611.

Christus est unigenitus, & primogenitus I. 742. an fuerit sub potestate Pilati VII. 371. an Christus, & B. Virgo venissent, etiamsi Adam, aut mundus non fuisset creandus V. 330.

Circumstantiæ, quæ faciunt rem laudabilem, vel vituperabilem, non etiam ipsæ sunt semper laudabiles, vel vituperabiles IV. 133. & seq.

Cognitio rei est multiplex, in se, in alio, propter aliud, ex alio, ad modum alterius I. 320. cognitio comprehensiva qualis esse debeat I. 192. cognitio pluriùm formalitatum non hoc ipso est perfectior, quàm cognitio pauciorum I. 195. cognitio quomodo debeat prælucere, vel dirigere ad volitionem I. 555. cognitio naturalis congrua, seu conjungenda cum bono opere naturali an semper sit gratia VI. 99. & seq. item 178.

Comestio carnis die jejunii est peccatum specie diversum à comestione secunda ad satietatem. V. 181.

Communionem sacram distribuere, vel sacramen-

Digitized by Google

mentum pœnitentiæ pluribus administrare in statu peccati, non interrupta functione, an sint peccata plura distinctè in confessione exponenda V. 229.
Concilium Generale qualem habeat potestatem tempore schismatis VII. 311. absque auctoritate Summi Pontificis legitimi existentis celebratum est nullum VII. 325. Canones Conciliorum Generalium sunt infallibilis regula fidei VII. 322. non verò omnia alia in acta eorum relata VII. 324. Canones etiam debent esse approbati à Pontifice VII. 325. hanc approbationem Concilia semper solita sunt petere VII. 328. & 406. quando censeantur à Papa approbari VII. 330. Concilia Generalia quare sint convocanda VII. 350. eorum convocatio difficillima VII. 358. & 413. ac 414. Concilia Provincialia quam habeant auctoritatem VII. 322.
Conclusio Theologica quomodo differat ab actu fidei VII. 588.
Concretum ut possit prædicari, quid requirat I. 790. concretum quidditativè, seu concretivè, & denominativè sumptum, quomodo differant. VII. 13.
Concupiscentia quid sit IV. 42. auget intensivè voluntarium IV. 47. & causat purè voluntarium IV. 48. & 51. ejus subjectio non est debita naturæ puræ, sed est donum gratiæ VI. 157. & seq. an homo in statu puræ naturæ potuisset produci cum eadem concupiscentia, quæ datur in statu naturæ lapsæ VI. 162. & seq.
Concursus DEI ad actum malum non amatur à DEO V. 80.
Condonatio peccati alia est formalis, alia radicalis, vel arguitivè talis, & in quo stet. V. 264.
Confessarius quomodo se debeat gerere circa sententias probabiles IV. 394. an possit dicere, licitam esse actionem juxta sententiam notabili-

biliter minùs probabilem. IV. 397.
Conſcientia actualis quid ſit IV. 218. quid remorſus, aut teſtimonium conſcientiæ IV. 218. conſcientia dicitur multipliciter: recta, ſeu vera: falſa, ſeu errans, aut erronea, & vel vincibiliter, vel invincibiliter erronea, IV. 219. certa, dubia, ſcrupuloſa, probabilis, improbabilis &c. IV. 219.
Conſcientiæ invincibiliter erroneæ præcipienti debet obediri, etiamſi præcipiat aliquid materialiter malum IV. 219. eadem exculat à peccato ex S. Thoma IV. 274.
Conſcientia vincibiliter erronea debet deponi: ſi autem non poſſit deponi, non excuſat à peccato IV. 219. ſi tamen culpa, quæ fuit cauſa erroris, adhuc moraliter perſeveret IV. 219. an peccatum tale habeat novam imputabilitatem IV. 219.
Conſtantienſe Concilium, quid circa Papam decreverit, & quanti ſit æſtimandum VII. 337. & ſeq.
Conſtitutio: Unigenitus: qua de cauſa ſit edita VI. 255. an ſit acceptata in Gallia VI. 256. & ſeq.
Contingentia rei quid ſit I. 340.
Contradictoria oppoſitio an, & quomodo inferat, unam propoſitionem præ altera eſſe veram I. 369. & ſeq. contradictoria prædicata abſolutè & conditionatè talia I. 776. & 777.
Creatura nulla prævidetur omnibus auxiliis diſſenſura, neque conſenſura I. 664.
Credere explicitè quid ſit VII. 604.
Credibile, & credendum quid ſit VII. 175.
Credibilitas apparens tanta, ſive tanta apparentia credibilitatis non poteſt dari pro articulo falſo, quanta pro vero VII. 102. & 284.
Credibilitatis motiva noſtræ religionis ſunt authoritas Chriſti Domini VII. 227. clades, & interſ-

Digitized by Google

ternecio Judæorum VII. 230. auctoritas prædicatorum noſtræ fidei VII. 231. puritas, & ſanctitas doctrinæ VII. 232. propagatio mirabilis ejusdem religionis VII. 234. fortitudo Martyrum VII. 235. miracula VII. 236. prophetiæ VII. 238. Sybillarum vaticinia VII. 242. defectus talium motivorum in aliis ſectis VII. 246.

Credibilitatis judicium præcedens actum fidei, an debeat eſſe judicium formaliter tale, vel an ſufficiat æquivalenter tale VII. 487. non ſufficit tantùm probabile VII. 489. ſufficit tale, quale habetur à doctis poſt perpenſa motiva credibilitatis VII. 490. non tamen eſt neceſſarium VII. 491. omnes etiam rudes habent judicium credibilitatis practicè moraliter certum VII. 493.

SS. Cypriani, & Stephani controverſia de baptiſmo hæreticorum an obſit infallibilitati Summi Pontificiis VII. 365. & ſeq.

D.

DEcretum ſubjectivè abſolutum, & objectivè conditionatum quid ſit I. 396. tale decretum inimpedibile non eſt admittendum circa actus liberos creaturæ I. 424. quamvis aliqua talia decreta formaliter diſtincta ſint admittenda circa aliquos actus liberos DEI. I. 425. tamen non ſunt admittenda quaſi infinita, ſed poteſt DEUS liberè purè omittere I. 426.

Decretum, quo DEUS omnia ſimul decrevit, eſt realiter, & virtualiter indiviſibile I. 557. nullum poteſt dari antecedens ſcientiam mediam, etiam tantùm prædeſtinativum ad gloriam. I. 634. decretum prædefinitivum quem habeat ſenſum I. 679. ordo, & ſeries formalitatum, in decreto indiviſibili, prædeſtinativo, & reprobativo I. 709.

Decretum P. Claudii de affectu DEI erga prædeſti-

Digitized by Google

ſtinatos, & explicatio ejusdem à P. Mutio data, quomodo intelligi debeant l. 654. & ſeq.
Demonſtratio alia eſt propter quid, ſeu à priori, vel logico, vel phyſico, vel metaphyſico: alia eſt quia, ſive à poſteriori: alia eſt quaſi à priori l. 31.
Demonſtratio DEI eſt poſſibilis l. 7. eáque eſt à poſteriori l. 63. ex argumento etiam phyſico l. 68. omiſſo etiam aliquo proceſſu in infinitum l. 71. quamvis non omittantur omnia ad infinitum conſequentia l. 96. at demonſtratio DEI à priori, vel quaſi priori, ſolida, hucusque non eſt allata l. 32. neque per terminum entis perfectiſſimi, qui utpote complexus, nec in hac quæſtione dividi poteſt, nec ſi dividatur, aliquid demonſtrat l. 3.
Determinans liberè ad effectum quænam cauſa dicatur. V. 77. & ſeq.
Determinatio ad individuum non conſtituit actum primum proximum liberum, ſi conſiſtat in decreto DEI. l. 599. quod tamen non eſt ſatis certum l. 604.
Deus exiſtens, ſive exiſtentia Dei, eſt per ſe nota quoad ſe, non quoad nos l. 5. Deus non poteſt diu invincibiliter ignorari ab homine rationis capace l. 17. neque vincibiliter l. 21.
Deus rectè definitur ens à ſe l. 101. & meliùs, quàm ſi dicatur cumulus omnium perfectionum l. 107. & ſeq. aut ſufficientia adæquata habendi omnem perfectionem ſimpliciter ſimplicem l. 121.
Deus eſt ſpiritus l. 130. liber l. 130. ſimplex l. 131. immutabilis l. 132. purus actus l. 132. unicus 133. & ſeq. æternus l. 128. immenſus l. 129. omnipotens l. 130. omniſcius l. 130. infinitè perfectus l. 125. incomprehenſibilis ab intellectu creato l. 192. oculo corporeo neque ſupernaturaliter viſibilis l. 217. quomodo magis

Digitized by Google

gis excedat unam creaturam, quàm alteram l. 141. cur complexum ex Deo, & creatura, non ſit aliquid perfectius, majus, aut melius, quàm ſolus Deus l. 146.

Dei actus contingentes non ſunt ab ipſo realiter adæquatè diſtincti l. 518. ſed cum ipſo adæquatè realiter identificati l. 521. ſunt defectibiles antecedenter, non conſequenter l. 522. & quidem tantùm terminativè, non eſſentialiter l. 523. neque ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid l. 523. antecedenter non ſunt diſtincti à Deo, ſed indifferentes l. 525. etiam non ſunt perfectiones ab eſſentia virtualiter diſtinctæ l. 515. quænam de his actibus Dei fuerit ſententia Cajetani l. 526.

Deus ſeipſum comprehendit, alia verò ſupercomprehendit l. 306. per cognitionem non purè reflexam l. 314.

Deus non poteſt falli VII. 52. nec fallere VII. 53. neque mentiri aſſerendo, aut promittendo VII. 56. neque per ſe, neque per alium VII. 56. neque poteſt uti reſtrictione purè mentali VII 57. poteſt tamen uti amphibologia, & æquivocatione VII. 58.

Deus non poteſt homini infundere errorem, vel habitum erroneum VII. 56. nec poteſt cauſare omne malum phyſicum VII. 67.

Deus immediatè influit in omnes effectus creatos V. 65. & ſeq. ſed non in omnes liberè V. 78. & 79.

Deus non eſt cauſa peccati V. 49. & 67. neque cauſa per ſe ejusdem V. 72. quinam hæretici oppoſitum docuerint V. 48. Deus ſæpe dicitur facere, quod tantùm permittit V. 53. quomodo dicatur obdurare, aut excæcare V. 54. non poteſt velle peccatum, adeóque nec ſuum concurſum in actu ſecundo ad malum V. 80. & 81.

an

an, & quomodo determinet ad individuum. V. 73. & seq.
Deus qua ratione sit causa prima l. 488. primum liberum l. 490. cur non Deus, sed creatura in actum liberè influat l. 491. an offerat creaturæ concursum indifferentem V. 76. non subordinatur voluntati creatæ, neque subjicit illi omnipotentiam suam l. 492.
Deus vult omnes homines salvos fieri l. 617. vultque omnibus salutem, non tantùm in mediis, sed in seipsa l. 621. etsi non omnibus det gratias efficaces l. 632. quas liberrimè dat quibusdam, non aliis Vl. 82. gratias sufficientes dat omnibus l. 620. & seq. etiam parvulis, seu pro ipsis l. 631.
Deus potest pro libitu quamlibet creaturam convertere l. 418. item quemcunque actum liberum e. g. fidei promittere l. 418. nec debet expectare creaturam, ut eam vocet l. 419.
Dictamen conscientiæ aliud est remotum: aliud proximum, seu ultimum IV. 220. ultimum de honestate actionis requisitum ad licitè agendum non debet necessariò esse evidens IV. 222. debet tamen ordinariè esse moraliter certum IV. 224. aliquando tamen potest sufficere dictamen probabilius, vel unicè probabile IV. 225. quomodo præhabitâ sententiâ probabili possit formari dictamen moraliter certum IV. 223. ad actum inhonestum non requiritur dictamen etiam tantùm probabile de inhonestate ejusdem IV. 226.
Diligentia moralis in veritate indaganda, quæ, & quanta sit necessaria IV. 391. & seq.
Discursus formalis, & virtualis quid sit VII. 581. discursus formalis, vel etiam potentia discurrendi non datur in Deo l. 281. neque discursus virtualis propriè dictus l. 282.
Distinctio est multiplex, realis, formalis ex natu-

ra

ra rei, virtualis, purè formalis : & hæc rationis ratiocinantis, & rationis ratiocinatæ l. 763. distinctio realis, quid sit l. 763. & 765. purè formalis quid sit I. 769. formalis ex natura rei quid sit I. 766. & quid juxta Scotistas sint res, & formalitates I. 766. distinctio virtualis, quid sit I. 767. hæc est maxima inter formales, seu rationis I. 769.

Distinctio, quæ datur inter prædicata DEI absoluta, & necessaria, est purè formalis. I. 758.

Distinctio realis nulla datur inter Personas, & naturam Divinam I. 773. nec inadæquata I. 801. neque distinctio formalis ex natura rei, seu Scotistica I. 774. datur tamen distinctio virtualis stricte dicta I. 775. quæ non infert processum in infinitum I. 797. an ad hanc requiratur distinctio in tertio. I. 799.

Dubium quid sit IV. 241. positivum, & negativum IV. 242. quid sit dubium probabile IV. 242. dubium juris, & facti IV. 243. speculativum, & practicum, & remotè, vel proximè practicum IV. 243. agere cum dubio practico est peccatum IV. 244. agens cum dubio an se exponat periculo peccandi IV. 283. certus de lege, & dubius de dispensatione, debet sequi tutius IV. 263. dubius, an lex existat, debet diligenter in eam inquirere IV. 264. post factam diligentiam adhuc dubius non tenetur ad tutius, seu ad legem observandam IV. 265. etiamsi sit lex Divina, aut naturalis IV. 268. in dubio voti an quis teneatur ad tutius IV. 287. dubius de valore matrimonii an possit petere debitum. IV. 288.

E.

ECclesia quid significet VII. 219. & 294. Ecclesia non est unus, sed plures VII. 294. est triplex, tri-

Digitized by Google

umphans, militans, purgans VII. 294. in terris militans quomodo definiatur VII. 295. quomodo dicatur ſancta. VII. 302.
Eccleſia eſt regula infallibilis credendorum VII. 306. ejus definitio non eſt ſtrictè verbum DEI VII. 449. & aſſiſtentia Spiritûs Sancti impediens falſitatem non facit, ut locutio ſemper ſit verbum DEI VII. 451. unde multò minùs locutio parochi, vel concionatoris, eſt verbum DEI VII. 458. Eccleſia non facit novas revelationes, ſed tantùm antiquas applicat VII. 458.
Eccleſia vera ſemper debet eſſe viſibilis. VII. 287. quid ſit Eccleſiam eſſe viſibilem VII. 286.
Electio, & ſors quid ſignificent ad mentem S. Auguſtini. I. 692.
Ens morale non etiam eſt bonum morale. V. 42. & 43.
Ens rationis metaphyſicum, phyſicum, & logicum quid ſit VII. 162.
Epiſcopi in Conciliis ſunt veri judices. VII. 350.
Erronea perſuaſio an ſit neceſſaria ad virtutem. I. 80.
Erronea ſententia, vel opinio quæ ſit. IV. 294. & VII. 398.
Eſſentia alia phyſica, alia metaphyſica I. 100.
Evidentia in atteſtante poteſt ſtare cum actu fidei VII. 459. non tamen ipſa, vel judicium evidens de veritate religionis eſt neceſſarium ad actum fidei VII. 461. quin imo fideles tale judicium ordinariè non habent VII. 463.
Excommunicati non ſunt membra Eccleſiæ. VII. 295.

F.

FAcienti quod eſt in ſe, DEUS non denegat gratiam: quomodo ſit intelligendum VI. 58. & ſeq. item 67. & ſeq. axioma hoc non tantùm eſt verum

verum de necdum lapſis , ſed etiam de lapſis VI. 81. quid ſit facere, quod eſt in ſe VI. 80.
Fideles etiam rudes non reſolvunt ſuam fidem in authoritatem Eccleſiæ, ſed DEI. VII. 456.
Fides quid ſignificet VII. 33. & ſeq. alia eſt humana, alia Divina VII. 35. item alia objectiva, alia habitualis, alia actualis. VII. 35.
Fidei actus alius dicitur actus fidei formalis, alius actus fidei objectivæ, vel virtualis VII. 43. à quo principio producatur actus fidei objectivæ VII. 44.
Fidei actus neceſſariò exigit objectum, ſeu motivum formale VII. 38. non poteſt niti ſola auctoritate humana VII. 36. neceſſariò nititur infallibili teſtimonio DEI. VII. 104. & ſeq. hoc autem redditur infallibile à veritate in cognoſcendo, & dicendo VII. 104. & ſeq. & non à Deitate formaliter ſumpta VII. 106. & 118. an actus fidei poſſit niti ſimul teſtimonio DEI, & ratione naturali evidente VII. 673.
Fidei Catholicæ, ſeu publicæ , & privatæ, quinam ſint actus VII. 143. quo in ſenſu omnis actus fidei Divinæ, ſeu Theologicæ ſit actus fidei Catholicæ. VII. 151.
Fidei actus eſt eſſentialiter verus VII. 658. omnino certus VII. 660. certior quovis actu naturaliter evidente VII. 661. tam certitudine formali, quàm adhæſiva VII. 662. & 663. eſt liber, adeóque conjunctus cum captivatione intellectûs. VII. 468. & ſeq. ſupernaturalis quoad modum, & ſubſtantiam VII. 680. & ſeq. quomodo obſcurus VII. 464. & ſeq. item 713. non eſt neceſſariò diſcurſivus VII. 581. poteſt tamen eſſe VII. 583. actus, ſeu aſſenſus fidei, ſemel elicitus non poteſt prudenter repudiari VII. 524.
Fidei actus, & quidem formalis, eſt adultis neceſſarius neceſſitate medii VII. 595. & quidem ſupernaturalis VII. 595. ac in re, & non tantùm

Digitized by Google

in voto VII. 596. unde desumat suam supernaturalitatem VII. 700.
Fidei actus necessarius necessitate medii est fides explicita de DEO remuneratore supernaturali VII. 598. probabiliter tamen non est necessaria necessitate medii fides explicita mysterii SS. Trinitatis, aut incarnationis VII. 600.
Fidei actus necessarius omnibus, necessitate præcepti gravis, est fides explicita eorum, quæ in symbolo Apostolorum continentur, saltem quoad substantiam acceptorum VII. 602. quænam censeantur spectare ad substantiam articulorum symboli VII. 603. debet insuper quivis fidelis sub gravi nôsse quoad substantiam ea sacramenta, quæ debet suscipere VII. 605. item præcepta decalogi, & Ecclesiæ VII. 605. quidam autem debent ratione sui statûs longè plura scire VII. 606.
Fidei actus de his mysteriis &c. debet non tantùm semel elici VII. 607. sed singulis saltem annis debet aliquis actus fidei elici VII. 609. item in initio, & fine vitæ moralis VII. 610. non tamen in instanti physicè primo, vel ultimo vitæ VII. 611. debet etiam sæpius elici actus fidei per accidens VII. 612.
Fides habitualis, seu habitus fidei, necessariò requiritur ad servandam diu legem naturæ VI. 128. hic habitus est infusus, & supernaturalis quoad substantiam VII. 678. non infunditur ante gratiam VII. 701. manet tamen sine gratia VII. 703. an maneat ex natura sua in peccatore, an tantùm ex ordinatione Divina. VII. 704. & 707.
Fidei habitus datur in quovis puro homine viatore semel justificato, & manet, donec per peccatum infidelitatis expellatur VII. 711. non fuit in Christo, nec amplius est in Beatis VII. 713. nec in damnatis VII. 714. at tamen datur in anima.

Digitized by Google

mabus purgantibus VII. 715. fuit etiam in Angelis adhuc viatoribus. VII. 714.
Fidei objectum formale increatum est complexum ex veritate Divina in cognoscendo,& dicendo VII. 104. objectum autem formale creatum est revelatio DEI externa , & passiva VII. 130. interna autem, & activa, non est objectum formale fidei VII. 130.
Fidei objectum materiale est omne revelatum: at necdum revelatum nondum est objectum materiale fidei proximum VII. 531. sunt autem objectum materiale fidei, non tantùm revelata explicitè, sed etiam revelata implicitè VII. 532. quænam dicantur implicitè revelata VII. 532. conclusio objectiva, deducta ex duabus præmissis de fide,ùt plurimùm est de fide VII. 545. item conclusio objectiva, deducta ex majore universali revelata, & minore particulari naturaliter evidente, ùt plurimùm est de fide VII. 549. at conclusio objectiva, deducta ex majore universali naturaliter nota, & minore particulari revelata, non est semper de fide VII. 554. pariter conclusio objectiva, deducta ex una præmissa de fide, & altera tantùm probabili, non est de fide VII. 557. quæ intelligenda sunt de conclusionibus syllogismorum categoricorum VII. 548. quid dicendum de syllogismis hypotheticis VII. 558.
Fidei præceptum positivum, seu præceptum positivè confitendi exteriùs fidem, per se obligat aliquoties VII. 637. & præsertim tunc,quando aliàs honor auctoris fidei, DEI , aut Christi, periclitaretur, aut minueretur: vel si periclitaretur ipsa fides hominis VII. 638. varii casus huc spectantes VII. 639. & seq. licitum tamen est fidelibus tempore persecutionis fugere VII. 641. quandoque etiam licet fidem occultare VII. 642. quinam modi occultandi fidem sint

ſtinatos, & explicatio ejusdem à P. Mutio data, quomodo intelligi debeant l. 654. & ſeq.
Demonſtratio alia eſt propter quid, ſeu à priori, vel logico, vel phyſico, vel metaphyſico: alia eſt quia, ſive à poſteriori: alia eſt quaſi à priori l. 31.
Demonſtratio DEI eſt poſſibilis l. 7. eáque eſt à poſteriori l. 63. ex argumento etiam phyſico l. 68. omiſſo etiam aliquo proceſſu in infinitum l. 71. quamvis non omittantur omnia ad infinitum conſequentia l. 96. at demonſtratio DEI à priori, vel quaſi priori, ſolida, hucusque non eſt allata l. 32. neque per terminum entis perfectiſſimi, qui utpote complexus, nec in hac quæſtione dividi poteſt, nec ſi dividatur, aliquid demonſtrat l. 3.
Determinans liberè ad effectum quænam cauſa dicatur. V. 77. & ſeq.
Determinatio ad individuum non conſtituit actum primum proximum liberum, ſi conſiſtat in decreto DEI. l. 599. quod tamen non eſt ſatis certum l. 604.
Deus exiſtens, ſive exiſtentia Dei, eſt per ſe nota quoad ſe, non quoad nos l. 5. Deus non poteſt diu invincibiliter ignorari ab homine rationis capace l. 17. neque vincibiliter l. 21.
Deus rectè definitur ens à ſe l. 101. & meliùs, quàm ſi dicatur cumulus omnium perfectionum l. 107. & ſeq. aut ſufficientia adæquata habendi omnem perfectionem ſimpliciter ſimplicem l. 121.
Deus eſt ſpiritus l. 130. liber l. 130. ſimplex l. 131. immutabilis l. 132. purus actus l. 132. unicus 133. & ſeq. æternus l. 128. immenſus l. 129. omnipotens l. 130. omniſcius l. 130. infinitè perfectus l. 125. incomprehenſibilis ab intellectu creato l. 192. oculo corporeo neque ſupernaturaliter viſibilis l. 217. quomodo magis

gis excedat unam creaturam, quàm alteram l. 141. cur complexum ex Deo, & creatura, non ſit aliquid perfectius, majus, aut melius, quàm ſolus Deus l. 146.

Dei actus contingentes non ſunt ab ipſo realiter adæquatè diſtincti l. 513. ſed cum ipſo adæquatè realiter identificati l. 521. ſunt defectibiles antecedenter, non conſequenter l. 522. & quidem tantùm terminativè, non eſſentialiter l. 523. neque ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid l. 523. antecedenter non ſunt diſtincti à Deo, ſed indifferentes l. 525. etiam non ſunt perfectiones ab eſſentia virtualiter diſtinctæ l. 515. quænam de his actibus Dei fuerit ſententia Cajetani l. 526.

Deus ſeipſum comprehendit, alia verò ſupercomprehendit l. 306. per cognitionem non purè reflexam l. 314.

Deus non poteſt falli VII. 52. nec fallere VII. 53. neque mentiri aſſerendo, aut promittendo VII. 56. neque per ſe, neque per alium VII. 56. neque poteſt uti reſtrictione purè mentali VII 57. poteſt tamen uti amphibologia, & æquivocatione VII. 58.

Deus non poteſt homini infundere errorem; vel habitum erroneum VII. 56. nec poteſt cauſare omne malum phyſicum VII. 67.

Deus immediatè influit in omnes effectus creatos V. 65. & ſeq. ſed non in omnes liberè V. 78. & 79.

Deus non eſt cauſa peccati V. 49. & 67. neque cauſa per ſe ejusdem V. 72. quinam hæretici oppoſitum docuerint V. 48. Deus ſæpe dicitur facere, quod tantùm permittit V. 53. quomodo dicatur obdurare, aut excæcare V. 54. non poteſt velle peccatum, adeóque nec ſuum concurſum in actu ſecundo ad malum V. 80. & 81.

an

an, & quomodo determinet ad individuum. V. 73. & seq.
Deus qua ratione sit causa prima l. 488. primum liberum l. 490. cur non Deus, sed creatura in actum liberè influat l. 491. an offerat creaturæ concursum indifferentem V. 76. non subordinatur voluntati creatæ, neque subjicit illi omnipotentiam suam l. 492.
Deus vult omnes homines salvos fieri l. 617. vúltque omnibus salutem, non tantùm in mediis, sed in seipsa l. 621. etsi non omnibus det gratias efficaces l. 632. quas liberrimè dat quibusdam, non aliis Vl. 82. gratias sufficientes dat omnibus l. 620. & seq. etiam parvulis, seu pro ipsis l. 631.
Deus potest pro libitú quamlibet creaturam convertere l. 418. item quemcunque actum liberum e. g. fidei promittere l. 418. nec debet expectare creaturam, ut eam vocet l. 419.
Dictamen conscientiæ aliud est remotum: aliud proximum, seu ultimum IV. 220. ultimum de honestate actionis requisitum ad licitè agendum non debet necessariò esse evidens IV. 222. debet tamen ordinariè esse moraliter certum IV. 224. aliquando tamen potest sufficere dictamen probabilius, vel unicè probabile IV. 225. quomodo præhabitâ sententiâ probabili possit formari dictamen moraliter certum IV. 223. ad actum inhonestum non requiritur dictamen etiam tantùm probabile de inhonestate ejusdem IV. 226.
Diligentia moralis in veritate indaganda, quæ, & quanta sit necessaria IV. 391. & seq.
Discursus formalis, & virtualis quid sit VII. 581. discursus formalis, vel etiam potentia discurrendi non datur in Deo l. 281. neque discursus virtualis propriè dictus l. 282.
Distinctio est multiplex, realis, formalis ex natu-
ra

ra rei, virtualis, purè formalis : & hæc rationis ratiocinantis, & rationis ratiocinatæ l. 763. distinctio realis, quid sit l. 763. & 765. purè formalis quid sit I. 769. formalis ex natura rei quid sit I. 766. & quid juxta Scotistas sint res, & formalitates I. 766. distinctio virtualis, quid sit I. 767. hæc est maxima inter formales, seu rationis I. 769.

Distinctio, quæ datur inter prædicata DEI absoluta, & necessaria, est purè formalis. I. 758.

Distinctio realis nulla datur inter Personas, & naturam Divinam I. 773. nec inadæquata I. 801. neque distinctio formalis ex natura rei, seu Scotistica I. 774. datur tamen distinctio virtualis strictè dicta I. 775. quæ non infert processum in infinitum I. 797. an ad hanc requiratur distinctio in tertio. I. 799.

Dubium quid sit IV. 241. positivum, & negativum IV. 242. quid sit dubium probabile IV. 242. dubium juris, & facti IV. 243. speculativum, & practicum, & remotè, vel proximè practicum IV. 243. agere cum dubio practico est peccatum IV. 244. agens cum dubio an se exponat periculo peccandi IV. 283. certus de lege, & dubius de dispensatione, debet sequi tutius IV. 263. dubius, an lex existat, debet diligenter in eam inquirere IV. 264. post factam diligentiam adhuc dubius non tenetur ad tutius, seu ad legem observandam IV. 265. etiamsi sit lex Divina, aut naturalis IV. 268. in dubio voti an quis teneatur ad tutius IV. 287. dubius de valore matrimonii an possit petere debitum. IV. 288.

E.

ECclesia quid significet VII. 219. & 294. Ecclesia non est unus, sed plures VII. 294. est triplex, tri-

umphans, militans, purgans VII. 294. in terris militans quomodo definiatur VII. 295. quomodo dicatur ſancta. VII. 302.
Eccleſia eſt regula infallibilis credendorum VII. 306. ejus definitio non eſt ſtrictè verbum DEI VII. 449. & aſſiſtentia Spiritûs Sancti impediens falſitatem non facit, ut locutio ſemper ſit verbum DEI VII. 451. unde multò minùs locutio parochi, vel concionatoris, eſt verbum DEI VII. 458. Eccleſia non facit novas revelationes, ſed tantùm antiquas applicat VII. 458.
Eccleſia vera ſemper debet eſſe viſibilis. VII. 287. quid ſit Eccleſiam eſſe viſibilem VII. 286.
Electio, & ſors quid ſignificent ad mentem S. Auguſtini. I. 692.
Ens morale non etiam eſt bonum morale. V. 42. & 43.
Ens rationis metaphyſicum, phyſicum, & logicum quid ſit VII. 162.
Epiſcopi in Conciliis ſunt veri judices. VII. 350.
Erronea perſuaſio an ſit neceſſaria ad virtutem. I. 80.
Erronea ſententia, vel opinio quæ ſit. IV. 294. & VII. 398.
Eſſentia alia phyſica, alia metaphyſica I. 100.
Evidentia in atteſtante poteſt ſtare cum actu fidei VII. 459. non tamen ipſa, vel judicium evidens de veritate religionis eſt neceſſarium ad actum fidei VII. 461. quin imo fideles tale judicium ordinariè non habent VII. 463.
Excommunicati non ſunt membra Eccleſiæ. VII. 295.

F.

FAcienti quod eſt in ſe, DEUS non denegat gratiam: quomodo ſit intelligendum VI. 58. & ſeq. item 67. & ſeq. axioma hoc non tantùm eſt verum

verum de necdum lapſis , ſed etiam de lapſis VI. 81. quid ſit facere, quod eſt in ſe VI. 80.
Fideles etiam rudes non reſolvunt ſuam fidem in authoritatem Eccleſiæ, ſed DEI. VII. 456.
Fides quid ſignificet VII. 33. & ſeq. alia eſt humana, alia Divina VII. 35. item alia objectiva, alia habitualis, alia actualis. VII. 35.
Fidei actus alius dicitur actus fidei formalis, alius actus fidei objectivæ, vel virtualis VII. 43. à quo principio producatur actus fidei objectivæ VII. 44.
Fidei actus neceſſariò exigit objectum, ſeu motivum formale VII. 38. non poteſt niti ſola auctoritate humana VII. 36. neceſſariò nititur infallibili teſtimonio DEI. VII. 104. & ſeq. hoc autem redditur infallibile à veritate in cognoſcendo, & dicendo VII. 104. & ſeq. & non à Deitate formaliter ſumpta VII. 106. & 118. an actus fidei poſſit niti ſimul teſtimonio DEI, & ratione naturali evidente VII. 673.
Fidei Catholicæ, ſeu publicæ , & privatæ, quinam ſint actus VII. 143. quo in ſenſu omnis actus fidei Divinæ, ſeu Theologicæ ſit actus fidei Catholicæ. VII. 151.
Fidei actus eſt eſſentialiter verus VII. 658. omnino certus VII. 660. certior quovis actu naturaliter evidente VII. 661. tam certitudine formali, quàm adhæſiva VII. 662. & 663. eſt liber, adeóque conjunctus cum captivatione intellectûs. VII. 468. & ſeq. ſupernaturalis quoad modum, & ſubſtantiam VII. 680. & ſeq. quomodo obſcurus VII. 464. & ſeq. item 713. non eſt neceſſariò diſcurſivus VII. 581. poteſt tamen eſſe VII. 583. actus, ſeu aſſenſus fidei, ſemel elicitus non poteſt prudenter repudiari VII. 524.
Fidei actus, & quidem formalis, eſt adultis neceſſarius neceſſitate medii VII. 595. & quidem ſupernaturalis VII. 595. ac in re, & non tantùm

in voto VII. 596. unde desumat suam supernaturalitatem VII. 700.
Fidei actus necessarius necessitate medii est fides explicita de DEO remuneratore supernaturali VII. 598. probabiliter tamen non est necessaria necessitate medii fides explicita mysterii SS. Trinitatis, aut incarnationis VII. 600.
Fidei actus necessarius omnibus, necessitate præcepti gravis, est fides explicita eorum, quæ in symbolo Apostolorum continentur, saltem quoad substantiam acceptorum VII. 602. quænam censeantur spectare ad substantiam articulorum symboli VII. 603. debet insuper quivis fidelis sub gravi nôsse quoad substantiam ea sacramenta, quæ debet suscipere VII. 605. item præcepta decalogi, & Ecclesiæ VII. 605. quidam autem debent ratione sui statûs longè plura scire VII. 606.
Fidei actus de his mysteriis &c. debet non tantùm semel elici VII. 607. sed singulis saltem annis debet aliquis actus fidei elici VII. 609. item in initio, & fine vitæ moralis VII. 610. non tamen in instanti physicè primo, vel ultimo vitæ VII. 611. debet etiam sæpius elici actus fidei per accidens VII. 612.
Fides habitualis, seu habitus fidei, necessariò requiritur ad servandam diu legem naturæ VI. 128. hic habitus est infusus, & supernaturalis quoad substantiam VII. 678. non infunditur ante gratiam VII. 701. manet tamen sine gratia VII. 703. an maneat ex natura sua in peccatore, an tantùm ex ordinatione Divina. VII. 704. & 707.
Fidei habitus datur in quovis puro homine viatore semel justificato, & manet, donec per peccatum infidelitatis expellatur VII. 711. non fuit in Christo, nec amplius est in Beatis VII. 713. nec in damnatis VII. 714. at tamen datur in anima.

mabus purgantibus VII. 715. fuit etiam in Angelis adhuc viatoribus. VII. 714.
Fidei objectum formale increatum est complexum ex veritate Divina in cognoscendo,& dicendo VII. 104. objectum autem formale creatum est revelatio DEI externa , & passiva VII. 130. interna autem, & activa, non est objectum formale fidei VII. 130.
Fidei objectum materiale est omne revelatum: at necdum revelatum nondum est objectum materiale fidei proximum VII. 531. sunt autem objectum materiale fidei, non tantùm revelata explicitè, sed etiam revelata implicitè VII. 532. quænam dicantur implicitè revelata VII. 532. conclusio objectiva, deducta ex duabus præmissis de fide,ùt plurimùm est de fide VII. 545. item conclusio objectiva, deducta ex majore universali revelata, & minore particulari naturaliter evidente, ùt plurimùm est de fide VII. 549. at conclusio objectiva, deducta ex majore universali naturaliter nota, & minore particulari revelata, non est semper de fide VII. 554. pariter conclusio objectiva, deducta ex una præmissa de fide, & altera tantùm probabili, non est de fide VII. 557. quæ intelligenda sunt de conclusionibus syllogismorum categoricorum VII. 548. quid dicendum de syllogismis hypotheticis VII. 558.
Fidei præceptum positivum, seu præceptum positivè confitendi exteriùs fidem, per se obligat aliquoties VII. 637. & præsertim tunc,quando aliàs honor auctoris fidei, DEI , aut Christi, periclitaretur, aut minueretur: vel si periclitaretur ipsa fides hominis VII. 638. varii casus huc spectantes VII. 639. & seq. licitum tamen est fidelibus tempore persecutionis fugere VII. 641. quandoque etiam licet fidem occultare VII. 642. quinam modi occultandi fidem sint

Digitized by

liciti Vll.643. & ſeq. an etiam ingreſſus in templa hæreticorum Vll. 646. ad hoc, ut quis teneatur fidem profiteri , debet interrogari in particulari, & in odium fidei: aut taciturnitas debet eſſe indicium negatæ fidei Vll. 647. præceptum poſitivum Eccleſiaſticum profitendi exteriùs fidem, etiam in variis caſibus obligat. Vll. 648.

Fidei præceptum negativum, ſeu præceptum non negandi exteriùs fidem, obligat pro ſemper Vll. 635. uti etiam præceptum non ſimulandi falſam religionem Vll. 636. an certæ quædam actiones ſint negatio veræ , aut ſimulatio falſæ religionis Vll. 650. & ſeq. item an veſtes &c. Vll. 656.

Finis quid ſit lll. 3. quid finis cui , finis qui , finis quo lll. 4. finis qui eſt ultimus , & non ultimus lll. 5. ultimus alius eſt poſitivè , ſeu ſimpliciter ultimus, alius negativè tantùm ultimus. lll. 6.

Finis poſitivè ultimus creaturæ rationalis eſt DEUS lll. 7. iſta tamen non in omnibus ſuis actionibus moralibus illum intendit lll. 8. habere ſe pro fine cui utilitatis reſpectu DEI , vel ipſum amare ùt bonum ſibi amanti, non eſt inordinatum lll. 12. & ſeq.

Forma expellens alteram quænam ſit. V. 292.

Formoſus Papa à Stephano VII. injuſtè poſt mortem damnatus VII. 441.

Formularium clericis in Gallia quale ab Alexandro VII. præſcriptum. VI. 227.

Fornicationem DEUS non poteſt facere licitam. VII. 61.

Furtum non poteſt reddi licitum VII. 61.

Futuritio alia eſt extrinſeca , ſeu cauſalis: alia intrinſeca, ſeu formalis I. 338. eáque probatur ex S. Thoma I. 339.

Futurum quomodo diſtinguatur à poſſibili I. 350.

item

Digitized by Google

item futurum certum à dubio, vel caſuali I. 350. quomodo aliquid ſit futurum reſpectu DEI I. 353. abſolutè futura cognoſcuntur, ſeu prævidentur à DEO ab æterno I. 352. & quidem in ſeipſis I. 354. non autem ſtrictè loquendo videntur ùt ab æterno coëxiſtentia æternitati DEI I. 374. & ſeq.

Futurum conditionatum quomodo præſupponat ſuas cauſas, etiam decretum DEI I. 433. & hoc non merè poſſibile I. 434. quomodo tale futurum tranſeat à ſtatu poſſibilitatis ad ſtatum futuritionis I. 434.

G.

GAllia an acceptaverit conſtitutionem: Unigenitus: VI. 256. & ſeq. Gallia paulò antiquior quid cenſuerit de Romani Pontificis auctoritate, & infallibilitate VII. 345. & 356. item 366. & 373. rurſus 409.

Generatio in Divinis cur potiùs ſit proceſſio Filii, quàm proceſſio Spiritûs S. variæ Doctorum ſententiæ I. 745. differentia autem primaria videtur eſſe, quòd Filius procedat in ſimilitudinem naturæ ùt fœcundæ I. 749. an Spiritus S. ſi non procederet à Filio, eſſet ab hoc diſtinctus I. 757.

Gratia quid grammaticaliter ſignificet VI. 4. gratia, prout accipitur pro dono gratuito, alia eſt naturalis VI. 5. alia ſupernaturalis VI. 6. & ſupernaturalis alia eſt increata, alia creata VI. 7. gratia creata eſt alia gratis data, alia gratum faciens VI. 8. quænam ſint gratiæ gratis datæ. VI. 9.

Gratia gratum faciens eſt habitualis, & actualis VI. 10. & alia gratia DEI, alia gratia Chriſti. VI. 11.

Gratia actualis eſt gratia ſanitatis, & medicinalis

VI. 12. item excitans, adjuvans, præveniens, comitans, ſubſequens, operans, cooperans, ſufficiens, efficax, gratia ſive auxilium, ſine quo non, & auxilium quo VI. 13.

Gratia actualis interna excitans, aut præveniens, conſiſtit in illuſtrationibus intellectûs, & affectionibus voluntatis VI. 16. quomodo DEUS eas faciat in nobis ſine nobis VI. 18. an gratia excitans neceſſariò etiam ſit actus voluntatis, & non tantùm actus intellectûs. VI. 55. & ſeq.

Gratia actualis excitans non influit phyſicè in actus ſalutares, ſeu meritorios VI. 27. ſed moraliter, & quomodo VI. 35. datur tamen alia gratia phyſicè influens VI. 37.

Gratia pro gratia quænam dicatur VI. 37.

Gratia non eſt neceſſaria ad vitandum quodcunque peccatum VI. 83. neque ad quemlibet actum naturaliter honeſtum VI. 84. eſt tamen neceſſaria ad ſervandam diu legem naturæ VI. 126. gratia ſupernaturalis eſt ſimpliciter neceſſaria ad omnem actum ſupernaturalem, etiam ad initium fidei. VI. 40.

Gratia ſufficiens, & purè ſufficiens quid ſint VI. 181. & 182. datur gratia ſufficiens VI. 183. eáque probatur etiam ex S. Auguſtino VI. 186. non ſtat in motibus bonis debilioribus, quàm ſint motus concupiſcentiæ VI. 202.

Gratia juſtificans, ſeu ſanctificans, aut juſtificatio ipſa, quomodo explicetur à Catholicis VI. 262. errores Lutheri circa gratiam iſtam, aut juſtificationem VI. 261. gratia ſanctificans eſt quaſi natura in ordine ſuperno VI. 263. eſt participatio Divinæ naturæ, & quomodo VI. 264. eſt accidens VI. 265. inhærens, ſeu permanens VI. 265. & hinc dicitur habitualis VI. 265. diſtinguitur realiter ab habitu charitatis. VI. 266. eſt neceſſaria ad ſervandam diu legem naturæ. VI. 128.

Gra-

Digitized by Google

Gratia ſanctificans quomodo expellat peccatum V. 262. opponitur phyſicè peccàto gravi VI. 279. non tamen metaphyſicè. VI. 281.

H.

HAbitus unde ſpecificentur VII. 3. qui ſint infuſi, quinam acquiſiti : qui per ſe, qui per accidens infuſi VII. 21. & diſcrimen inter eos notabile VII. 22. an habitus, & qualis relinquatur ab actibus ſupernaturalibus VII. 45. & ſeq. an detur in DEO I. 279.
Hæreſes plures à Romanis Pontificibus extra Concilium damnatæ VII. 355. auctores hæreſum quales fuerint VII. 263. hæreſis interior, vel occulta non tollit jurisdictionem VII. 305. & 437.
Hæretici non ſunt membra Eccleſiæ VII. 295.
Honeſtas, vel inhoneſtas, alia radicalis, alia formalis IV. 179. radicalis in quo ſenſu dici poſſit formalis IV. 181. an aliquando dependeat ab opinionibus humanis IV. 338.
Honorius I. Papa non fuit Monothelita. VII. 388. & ſeq.
Hoſtia particularis non eſt de fide credenda conſecrata VII. 430.
Hypoſtaſis quid ſit I. 731. dantur tres in DEO I. 731. & VII. 205.

I.

JAnſenius Cornelius Yprenſis quis fuerit VI. 221. ejus propoſitiones damnatæ VI. 223. continentur apertè in ejus Auguſtino VI. 224. & ſeq. qualis liber hic ſit VI. 221. & ſeq. ex iis propoſitionibus quarta damnata eſt, non tantùm copulativè, ſed quodlibet ejus membrum I. 420. Janſenii ſubmiſſio erga Pontificem VII. 357. ſyſtema Janſenianum duarum delectatio-

tionum quale ſit VI. 237. nullo modo eſt conforme S. Auguſtino Vl. 241. ſed accedit ad ſyſtema Calvini VI. 249.
Identitas realis quid ſit I. 764. datur duplex, una capax diſcrepantiæ in tertio, altera hujus incapax I. 720. & 771.
Idololatriæ initium Vll. 247.
Jejunium, ratione vigiliæ, & quadrageſimæ, ſeu ex duplici titulo præceptum, violare, an ſit peccatum ſpecie diverſum à violatione alterius jejunii, uno tantùm titulo præcepti V. 167.
Ignorantia quid ſit IV. 53. alia eſt privationis, alia pravæ diſpoſitionis IV. 53. facti, & juris IV. 54. vincibilis, & invincibilis IV. 54. vincibilis alia craſſa, vel lata, alia affectata IV. 54. ignorantia vincibilis non tollit voluntarium IV. 55. at verò ignorantia invincibilis tollit voluntarium IV. 56. cujuscunque ſit juris, vel facti IV. 57. & S. Auguſtinus contrarium minimè docuit IV. 68. & ſeq. datur etiam ignorantia invincibilis juris naturæ IV. 61. at verò non datur ignorantia DEI, quando peccatur V. 18.
Ignorantia myſteriorum SS. Trinitatis, & incarnationis, an reddat incapacem abſolutionis ſacramentalis Vll. 624. & ſeq.
Illuſtratio Spiritûs S. an ſit motivum fidei Vll. 165. regulariter non habetur illuſtratio Divina diſcernibilis, ſe habens ùt quod Vll. 502. nec ſunt neceſſaria talia diſcernicula Vll. 504. illuſtratio Divina non eſt ſemper locutio DEI Vll. 495. & ſeq. & illuſtratio prærequiſita ad actum fidei non debet habere rationem locutionis Divinæ. Vll. 518.
Imaginaria ſpatia an etiam occupet DEUS I. 156.
Imago datur triplicis generis, & qualis imago DEI ſit homo V. 293.
Immenſitas DEI non eſt extenſa I. 129. nec eſt localis I. 155.

Impoſſibilia quomodo cognoſcantur l. 287.
Inceſtus in diverſis gradibus an differant ſpecie V. 174.
Indifferens actus in hoc ſenſu, quòd ſit medius inter peccatum, & meritum ſupernaturale, certò datur IV. 188. datur etiam actus indifferens in ſpecie, hoc eſt, qui ex ſpecie ſua, nec ſit naturaliter honeſtus, nec peccaminoſus IV. 189. per accidens etiam eſt poſſibilis actus indifferens in individuo IV. 190. imò etiam per ſe IV. 191. actus indifferens in individuo non videtur neceſſariò eſſe imperfectio moralis IV. 211. & ſeq.
Infinitum implicat in cauſis ſucceſſivis l. 69. an detur in mente DEI. I. 133.
Innocens non poteſt à DEO damnari ad pœnas æternas V. 100. imò nec iſtis cruciari. V. 100.
Innocentius XII. quid ſtatuerit in cauſa Janſenii. VI. 229.
Intellectus creatus non habet proportionem naturalem, etiam tantùm partialem, ad viſionem intuitivam DEI. l. 253. intellectus perfectior cum æquali lumine gloriæ non poteſt elicere viſionem perfectiorem, quàm intellectus minùs perfectus l. 263. ſicut etiam docti per ſe non eliciunt meliores actus fidei, quàm indocti. l. 267.
Juramentum DEI non facit rem magis credibilem, quàm ſimplex ejus aſſertio VII. 54.
Jus naturale an ſit diſpenſabile à DEO VII. 61.
Juſtitia originalis quid ſit. V. 290.

L.

LAbor ſervilis, pluribus imperatus die feſto pro brevi tempore, an ſit peccatum mortale V. 132.
Lex an aliqua ſit æterna V. 11. ex quibus ſignis dignoſcendum, an lex graviter, an leviter obliget V. 91. & ſeq. quomodo lex conſtituat actio-

ctionem præceptam in materia neceſſaria virtutis V. 175. & ſeq. lex Divina an conſtituat actum primum proximum liberum creaturæ. l. 572.

Libellatici quinam fuerint dicti. VII. 655.

Libertas eſt triplex, à neceſſitate, à peccato, à miſeria, ſeu libertas naturæ, gratiæ, & gloriæ IV. 75. libertas naturæ alia eſt à coactione, alia à neceſſitate, ſeu libertas indifferentiæ IV. 76. libertas indifferentiæ quid ſit IV. 77. datur libertas indifferentiæ in homine IV. 95. eáque rectè probatur à philoſophis ex judicio indifferente, & propoſitis pœnis, ac præmiis IV. 96. unde non poteſt DEUS univerſaliter negare ſuum concurſum habentibus judicium indifferens IV. 106. neque bruta veris pœnis, aut minis, nec vera laude, ob ſuas actiones afficiuntur IV. 107.

Libertas in actu primo quid ſit l. 573. quænam ſint ejus conſtitutiva l. 577. non omnia reſpiciuntur eſſentialiter ab actu extrinſecè libero l. 574. & diverſimodè ſe habent ad eum actum l. 575. libertas in actu primo non neceſſariò exigit poteſtatem phyſicè proximam, ſed tantùm, vel phyſicè, vel moraliter proximam l. 575.

Libertas moralis in quo ſenſu requiratur ad peccatum grave. VI. 143.

Libertas non eſt intrinſeca actui libero IV. 127.

Liberum arbitrium ad diligendum DEUM an per peccatum fuerit perditum VI. 111. liberum arbitrium ſanum quid ſit ex S. Auguſtino VI. 46. & ſeq. item 107. ac ſeq.

Loci Theologici quinam ſint. VII. 306.

Loquens dicit exercitè, ſe loqui, & eſſe ſapientem, ac veracem VII. 159.

Lumen gloriæ quid ſit l. 244. datur in Beatis l. 245. eſt neceſſarium ad viſionem DEI, non tamen

Digitized by Google

men indiſpenſabiliter l. 246. non producit ſe ſolo viſionem DEI, ſed intellectus quoque concurrit. I. 247.

M.

MAchometiſmi turpitudo VII. 249.
Malum ſimpliciter quid ſit in ſenſu reſtricto S. Thomæ V. 47. malum quomodo indirectè, & per accidens poſſit præcipi à DEO VII. 73. malum tantùm in genere cognitum an refundat malitiam mortalem in actum V. 121. & ſeq.
Medium ad aliud quid ſit. V. 46.
Membrum Eccleſiæ non tantùm ſunt prædeſtinati, & juſti, ſed etiam peccatores VII. 296.
Mendacium DEUS non poteſt facere licitum VII. 61. an tamen poſſit aliquando indirectè, & per accidens illud præcipere V. 10. Scripturæ apparenter approbantes mendacium, vel deceptionem, ritè exponuntur VII. 63. & ſeq.
Meritum communiùs dicitur de actu bono VI. 297. quid ſit meritum ſupernaturale VI. 298. quomodo diſtinguatur à ſatisfactione, ſatispaſſione, & impetratione VI. 308. datur meritum propriè dictum hominis erga DEUM VI. 300. nec præjudicat meritis Chriſti VI. 306. meritum præmii ſupernaturalis debet eſſe intrinſecè ſupernaturale VI. 299. an exigat plenam libertatem V. 113.
Meritum aliud eſt de condigno, aliud de congruo VI. 309. prius dicitur etiam meritum ſimpliciter tale, alterum ſecundùm quid VI. 309. meritum de condigno debet eſſe æquale præmio VI. 309. conſtituitur etiam ſuo modo ex dignitate præmiantis VI. 309. & ſeq. quid ulteriùs requiratur ad meritum de condigno VI. 321. meritum de congruo non debet eſſe æquale præmio VI. 311.

Meritum impetratorium, & compensativum quid sint Vl. 313. item meritum, latè, strictè, & strictissimè dictum Vl. 327. ad meritum latè dictum non requiritur promissio, vel ordinatio DEI Vl. 328. ad meritum strictè dictum requiritur ordinatio Vl. 328. ad meritum autem strictissimè dictum requiritur ordinatio, & promissio DEI Vl. 329. an requiratur etiam acceptatio promissionis. Vl. 334.

Meritum primæ gratiæ sanctificantis non potest esse de condigno, sed tantùm de congruo. Vl. 316.

Meritum vitæ æternæ non tantùm sunt actus charitatis: sed etiam actus aliarum virtutum, in statu gratiæ eliciti Vl. 319. etiamsi non sint imperati à charitate Vl. 321.

Meritum an etiam possit esse opus materialiter malum. Vll. 75.

Merita quomodo præmiet DEUS, & quomodo intelligendum axioma: DEUS punit infrà condignum, & præmiat ultrà condignum. Vl. 312.

Metus quid sit lV. 42. quis gravis, vel cadens in constantem virum, probabilis, & justus, respectivè gravis, absolutè levis lV. 42. quando excuset ab observatione legis, quando non lV. 49.

Metus causat simpliciter voluntarium lV. 44. & qui causat voluntarium, non causat formaliter, sed tantùm materialiter involuntarium secundùm quid lV. 45. & neque hoc semper causat. lV. 45.

Miraculum deturpativum naturæ quid sit Vl. 294.

Miracula vera quomodo discernantur à falsis Vll. 100. non sunt strictè dictum verbum DEI Vll. 450. sed sunt motivum credibilitatis Vll. 236. DEUS non potest patrare vera miracula in contestationem falsæ doctrinæ Vll. 89. imò neque potest permittere, ut quis alius abutatur potestate faciendi miracula ad confirmationem falsita-

Digitized by Google

ſitatis. VII. 92. ſaltem ſi nemo prudenter ſuſpicari poſſet illum abuſum VII. 93. miracula gentilium qualia fuerint VII. 100. & 247. item hæreticorum VII. 91. & 269.
Morale quid ſit IV. 174. quid ſit actus moralis IV. 174. regula moralitatis eſt lex æterna DEI IV. 176. nec poteſt eſſe natura rationalis. IV. 178. & V. 16. & ſeq.
Motivum actûs fidei, & applicatio ejusdem, quomodo differant VII. 155. & 156.
Motivum an detur reſpectu DEI. I. 315.

N.

NAaman poſt converſionem ſuam non adoravit idolum. VII. 653.
Natura, ejúsque ſtatus multiplex à Theologis conſideratur VI. 153. & III. 24. & ſeq. ſtatus naturæ puræ nunquam quidem extitit, poſſibilis tamen fuit VI. 6. & III. 27. natura pura quomodo habuiſſet poteſtatem moralem ſervandi totam legem VI. 171. & ſeq. natura lapſa non eſt debilior naturâ purâ VI. 155. quia naturalia manſerunt integra VI. 155. tamen natura lapſa eſt vulnerata in naturalibus. VI. 170.
Neceſſitas quid ſit I. 340. alia eſt antecedens, alia eſt conſequens, ſeu conſequentiæ I. 341.
Neceſſitas moralis eſt diviſibilis I. 642. & ſeq. VI. 141. adeoque per partes vincibilis VI. 141. & I. 642.
Neceſſitas metaphyſica vaga in cumulo auxiliorum non datur I. 641.
Notæ veræ Eccleſiæ quænam ſint. VII. 271.
Notio in Divinis quid ſit I. 723. dantur quinque. I. 723.
Nuptiæ non ſunt illicitæ. V. 300.

Digitized by Google

O.

OBedientiæ formalis actus quisnam sit IV. 184. obedientia erga DEUM, & hominem, an differat specie. V. 170. & seq.
Obduratio peccatoris quomodo sit à DEO. V. 54.
Objectum habitûs, aut virtutis est multiplex, materiale, formale, formale quod, formale quo VII. 4. objectum attributionis, & attributum, & quidem attributum intrinsecum, & extrinsecum VII. 32. quomodo differant objectum formale quod, & formale quo VII. 11.
Objectum formale movet, vel per convenientiam, vel per non convenientiam, vel per contrarietatem VII. 14. objectum quando dicatur neutrum VII. 49.
Objectum virtutis Theologicæ quodnam sit VII. 5. & 137.
Omissio pura non potest esse intrinsecè libera IV. 109. potest tamen dari pura omissio extrinsecè libera IV. 110. quomodo ob eam possit dari remorsus conscientiæ IV. 114. an motivum quodlibet, ratione solius coëxistentiæ intentionalis, jam possit dici motivum puræ omissionis liberæ IV. 121. vel ad eam movere IV. 122. aut etiam specificam suam malitiam tribuere. IV. 123.
Omnipotentia Divina an connectatur cum possibilibus I. 326. ejus applicatio formalis ad concurrendum cum creatura stat, primò in ipsa omnipotentia exigente concurrere, secundò in actu primo proximo creato, exigente concursum omnipotentiæ, tertiò in negatione omnis impedimenti I. 582. DEUS non subjicit nobis suam omnipotentiam. V. 78.
Otiosum verbum quodnam sit. IV. 205.

Digitized by Google

INDEX

P.

Papa an dicendus ſit princeps ſacerdotum, vel univerſalis Papa VII. 343. alii tituli eidem attribui ſoliti. VII. 327.

Papa quicunque pro tempore legitimè electus, & ab Eccleſia acceptatus e. g. nunc SS. Dominus Clemens XII. eſt de fide credendus verus Summus Pontifex, & Vicarius Chriſti VII. 422. quando Pontifex cenſendus ſit indubitatò legimus VII. 381. & quando ab Eccleſia acceptatus VII. 381.

Papa non habet poteſtatem ab Eccleſia VII. 349. & 415. nec debet ſe ſubmittere definitionibus Conciliorum VII. 327. quæ non habent vim ante ipſius approbationem VII. 325. ſed ipſe eſt ſupra Concilium Generale VII. 409. poteſt tamen Papa dubius à Concilio declarari, non eſſe legitimus VII. 325. & ſi in hæreſi contumax eſſet, eoipſo excideret officio ſuo. VII. 325.

Papa quando loquatur ex cathedra VII. 352. ſi ex cathedra loquitur, eſt infallibilis etiam extra Concilium VII. 352. imò etiam ante tacitum conſenſum Eccleſiæ extra Concilium VII. 374. imò etiam, ſi DEUS permitteret, ut ſine prævio conſilio aliquid definiret VII. 381. ſolet autem in ordine ad ſuas definitiones accuratiſſimam diligentiam adhibere VII. 417. & ſic etiam diligentiſſimè liber reflexionum Queſnelii per ipſum Pontificem, & alios examinatus eſt. VI. 255.

Papa eſt infallibilis in damnatione, ſeu cenſura propoſitionum, ſi quas condemnat VI. 234. & VII. 399. non tamen propterea omnis propoſitio ab eo damnata eſt hæretica VII. 400. an ſaltem omnis condemnata ſit falſa. VII. 401.

Papa an etiam ſit infallibilis in quæſtionibus fa-

&ti VI. 232. & ſeq. & VII. 393. errores variis Pontificibus imputati refelluntur. VII. 383. & ſeq.

Peccatum latiſſimè ſumptum quid ſit V. 2. eſt triplex, naturæ, artis, & moris V. 2. peccatum moris, ſive propriè dictum, & quidem actuale, quomodo definiatur V. 3. peccatum eſt commiſſionis, & omiſſionis, ſpirituale, & carnale V. 4. cordis, oris, & operis, ex ignorantia, fragilitate, & malitia, per exceſſum, & defectum, contra DEUM, proximum, & ſeipſum. V. 5.

Peccatum omiſſionis puræ liberæ, ſeu ejus malitia formalis, ſtat in pura negatione. V. 25.

Peccatum commiſſionis, ſeu malitia formalis ipſius, ſtat in ipſo actu libero legi oppoſito V. 27. unde poteſt dici, malitiam hanc ſtare in privatione logica, ſed non in phyſica V. 35. nec in pura omiſſione libera, quæ debeat præcedere omnem actum malum V. 38. neque vox: nihil: apud SS. Patres ſemper ſignificat puram negationem phyſicam. V. 33. & 34.

Peccatum quomodo dicatur ſine lege fuiſſe mortuum. V. 297.

Peccatum unum eſt gravius alio V. 84. non omnia peccata reproborum, aut infidelium ſunt mortalia V. 85. nec omnia peccata electorum ſunt venialia V. 85. an poſſibile ſit peccatum eſſentialiter impunibile. V. 9.

Peccata quæ differant ſpecie, & in quo ſtet eorum differentia ſpecifica V. 146. ex quibus indiciis ea differentia colligatur. V. 156. & ſeq.

Peccata quænam moraliter in ordine ad confeſſionem differant numero. V. 182. & ſeq.

Peccata quænam ex genere ſuo dicantur mortalia, quænam venialia. V. 93.

Peccatum mortale quomodo definiatur V. 86. requiritur ad hoc plena libertas V. 87. quanta cogni-

cognitio, aut deliberatio ad plenam libertatem requiratur V. 87. & ſeq. peccatum ex genere ſuo mortale quomodo poſſit fieri veniale, & viciſſim veniale fieri mortale V. 110. ſemideliberatio, quæ ex mortali facit veniale, in quo ſtet V. 117. & ſeq. item 123. quare potiùs mortale fiat veniale ob ſemideliberationem, quàm ob aliam difficultatem V. 123. & ſeq.

Peccata quæ non admittant parvitatem materiæ V. 142. unde aliàs parvitas materiæ in ordine ad peccata ſit deſumenda. V. 140.

Peccatum veniale quid ſit V. 106. aliud eſt veniale ex objecto, aliud ex parvitate materiæ, aliud ex defectu libertatis V. 109. an ſit peccatum ſimpliciter tale V. 8. an ſit transgreſſio legis ſimpliciter talis V. 106. & ſeq. an ſit offenſa DEI V. 111. & IX. 343. ac ſeq. an in inferno æternùm puniatur V. 101. an ſit majus malum, quàm pœna inferni V. 99. an multa venialia adæquent unum mortale V. 112. an peccatum veniale per accidens factum mortale debeat exponi in confeſſione etiam quoad malitiam venialem V. 129. an periculum lapsûs mortalis, ortum ex frequentatione peccatorum venialium, ſit ſub gravi vitandum V. 137. & ſeq. an propoſitum committendi omnia venialia ſit peccatum mortale. V. 136.

Peccatum habituale quid ſit V. 232. in quo conſiſtat V. 234. quomodo maculet hominem V. 234. & 235. non eſt habitus vitioſus V. 236. nec morbida qualitas V. 237. nec privatio gratiæ ſanctificantis V. 238. nec reatus pœnæ V. 239. quomodo ſit macula animæ intrinſeca. V. 253. ejus moralis perſeverantia an odio habeatur à DEO V. 254. an maneret deſtructo peccatore V. 252.

Peccatum originale quid ſit V. 265. errores hæreticorum circa peccatum originale V. 283. non

tantùm ejus pœna, ſed etiam ipſum peccatum eſt noſtrum V. 266. & ſeq. quomodo hoc inſit poſteris Adami V. 268. & ſeq. naturalis deſcenſus ab Adamo non conſtituit peccatum originale V. 269. alligatio noſtrarum voluntatum ad voluntatem Adami facit, ut iſtius peccatum ſit moraliter noſtrum V. 271. éſtque pactum aliquod inter DEUM, & Adamum V. 272. & ſeq. ídque probatur ratione V. 276. fuit etiam hæc alligatio nobis optabilis. V. 280. & 289.

Peccatum originale, an potuiſſet eſſe veniale V. 342. non eſt idem, peccatum originale committere, & contrahere V. 305. quando à poſteris Adami committatur V. 299. quando contrahatur V. 305. propagatur non phyſicè, ſed moraliter V. 281. & 282. ejus debitum proximum, & remotum quid ſint V. 305. & 306. omnes poſteri Adami excepta B. Virgine contraxerunt peccatum originale. V. 284.

Peccatum reſpectu noſtri originale, at reſpectu primorum parentum actuale, quale fuerit V. 339. & ſeq. eſt in nobis majus quovis veniali. V. 304.

Peccati originalis pœnæ quænam ſint V. 345. præſertim quæ ſint parvulorum in originali peccato mortuorum V. 347. an patiantur aliquam pœnam ſenſûs, vel ſaltem triſtitiam V. 348. & ſeq. ubi habitaturi ſint poſt extremum diem judicii V. 350. quæ pœna eſſet mortui pueri cum peccato veniali, & originali. VII. 634.

Peccatum philoſophicum quid ſit V. 14. quo in ſenſu damnata ſit propoſitio agens de peccato philoſophico V. 14. & 20. peccatum hoc non eſt poſſibile V. 15. nec metaphyſicè. V. 19.

Pelagius quis fuerit I. 415. quæ ejus hæreſes I. 415. & VI. 38. qui errores Semipelagianorum VI. 39. Pelagius non admiſit, gratiam interio-

teriorem esse necessariam ad actum meritorium, sed tantùm exteriorem legis, atque doctrinæ. I. 422.

Perfectio simpliciter simplex, simpliciter talis, & mixta, quid sint. I. 122. quænam perfectio in proprio sensu DEO conveniat, quæ non. I. 274. & seq.

Perseverantiæ donum quid sit. VI. 195.

Persona quid sit I. 730. & quomodo differat à suppositò I. 730. in DEO dantur tres personæ. I. 730.

Personalitates Divinæ sunt infinita perfectio essentiæ Divinæ, sed non sunt perfectiones virtualiter ab ea distinctæ I. 810. & 821. & 826. quomodo ùt inter se distinctæ adorentur. I. 818.

S. Petrus quomodo fuerit reprehensibilis, & à S. Paulo reprehensus VII. 383.

Petrus, & petra, in qua significatione sint à Christo accepta. VII. 360. & seq.

Philosophissimus quid sit VII. 176. purus nunquam est traditus VII. 248. an sit evidenter falsus. VII. 484.

Pia affectio quid sit VII. 526. alia est actualis, alia habitualis VII. 526. actualis est necessaria ad actum fidei VII. 526. est supernaturalis VII. 688. non potest elici ex motivo inhonesto, quamvis fortè ex eo possit imperari VII. 530. judicium ad eam proximè dirigens est supernaturale VII. 685. apprehensiones tamen ad hoc judicium præviæ non debent esse supernaturales. VII. 686.

Pisanum Concilium quid decreverit circa Papam, & quanti sit æstimandum VII. 336.

Possibile non est aliquid per statum, sed per ampliationem, vel alienationem I. 329. non tamen realiter distinguitur ab actualiter existenti I. 436. an omnipotentia DEI connectatur cum possibilibus. I. 326.

Poſſibilitas alia eſt intrinſeca, alia extrinſeca. I. 319.
Potentia metaphyſica, vel logica intelligendi, ſeu actus primus metaphyſicus, vel logicus intelligendi, datur in DEO. I. 278.
Prædefinitio Thomiſtica, ſeu decretum abſolutè prædeterminans non datur. I. 657.
Prædefinitio Scotiſtica, ſeu decretum condeterminans quale ſit I. 658. non datur I. 660.
Prædefinitio moralis qualis ſit I. 665. non datur. I. 666.
Prædefinitio aliqua debet admitti I. 667. & admittenda eſt prædefinitio ſubſequens ſcientiam mediam. I. 667.
Prædeſtinatio quid ſit l. 633. an aliqui ſalventur ſine prædeſtinatione formali I. 637. prædeſtinatio ad gloriam ùt coronam ſit ante merita abſolutè prævisa I. 684. prædeſtinatio ſaltem ordinaria eſt alligata certis mediis. I. 650.
Prædeterminatio phyſica quid ſit I. 443. quænam illi prædicata ab aſſertoribus ejus tribuantur l. 444. non debet admitti I. 446. præſertim in ordine ad materiale peccati I. 451. non tamen debet, nec poteſt dici damnata à Tridentino. I. 471.
Prædeterminatio phyſica an ſe teneat ex parte actûs primi I. 444. & 453. an ſit à nobis obtinibilis, vel impedibilis I. 455. & ſeq. an inter eam, & actum detur mutua naturæ prioritas I. 457. an prædeterminatio detur non tantùm ad actum, ſed etiam ad modum, ſeu libertatem ejusdem l. 459. an neceſſitas ejus tantùm in ſenſu compoſito non obſit libertati I. 460. an prædeterminatio non obſit libertati; quia non tollit judicium indifferens l. 461. an ſit præciſiva inter unam, & alteram formalitatem actûs. l. 463
Prædeterminatio ſubſequens ſcientiam mediam, an tolleret libertatem. l. 678. & ſeq.

Prædicata Divina ſunt varia, & inter ſe differentia. I. 99.
Prædicata abſolutè contradictoria quæ ſint. I. 776. prædicata conditionatè contradictoria quæ ſint I. 777. an ad hoc, ut dentur contradictoria in Divinis, neceſſe ſit aliquid negari de eſſentia Divina. I. 788.
Præmium aliud eſt intrinſecum, aliud extrinſecum. VI. 326.
Præſcientia DEI ſtrictè dicta, & latiùs dicta I. 394. & ſeq. quomodo non obſit libertati I. 356. quomodo ſit impedibilis. I. 356.
Privatio alia eſt phyſica, alia logica, & quid ſint. V. 23.
Probabilis ſententia quæ ſit IV. 296. alia eſt intrinſecè, alia extrinſecè probabilis IV. 299. non quilibet auctor facit ſententiain extrinſecè probabilem IV. 299. quid ad extrinſecam probabilitatem requiratur IV. 300. alia ſententia eſt magis, alia minùs probabilis, alia certò probabilis, alia probabiliter, aut tenuiter probabilis: alia objectivè, alia ſubjectivè probabilis IV. 301. alia ſpeculativè, alia practicè probabilis. IV. 302.
Probabilem ſententiam licet ſequi, ſi ſit magis probabilis, quamvis minùs tuta IV. 304. etiam inter duas ſententias æquè probabiles licet ſequi minùs tutam IV. 316. SS. Patres non ſunt huic aſſertioni oppoſiti, vel de hac controverſia non agunt IV. 323. & ſeq. neque etiam ex antiquis auctoribus probatur oppoſitum IV. 330. an ut quis poſſit ſequi ſententiam probabilem, debeat judicare, eam eſſe abſolutè veram. IV. 344.
Probabilem ſententiam non licet ſequi, ſi ſit notabiliter, & clarè minùs probabilis, ac minùs tuta IV. 358. notabiliter major probabilitas in æſtimatione morali eſt aliqua ſaltem latiùs dicta certitudo moralis IV. 361. quid circa ſenten-

tias probabiles ſenſerint antiqui IV. 367. an ex eo, quòd diu tradita fuerit ſententia docens licitum uſum ſententiæ minùs probabilis, inferatur, Eccleſiam errâſſe, ſi ea ſententia falſa eſſet IV. 368. an Summi Pontifices in praxi uſi ſint opinionibus minùs probabilibus IV. 370. an lex notabiliter probabiliùs exiſtens dicenda ſit dubia IV. 372. an libertas hominis ſit in poſſeſſione adverſus legem notabiliter probabiliùs exiſtentem IV. 375. an ſubditus teneatur obedire ſuperiori juxta ſententiam minùs probabilem præcipienti IV. 379. an ſequens ſententiam minùs probabilem prudenter agat IV. 384. an quis poſſit judicare, eam eſſe abſolutè veram IV. 387. ſaltem ex motivo obedientiæ, aut charitatis IV. 388. an ſententia negans licitum uſum ſententiæ notabiliter minùs probabilis ſit rigida IV. 389. qualem habeat auctoritatem IV. 347. & ſeq. item 353. ſententia aſſerens licitum uſum opinionis minùs probabilis an ſit æquè probabilis, ac ſententia aſſerens tantùm licitum uſum opinionis æquè probabilis IV. 398. Judex debet ſequi in judicando ſententiam probabiliorem IV. 403. non autem advocatus in cauſa defendenda IV. 403. Miniſter ſacramentorum in iis, quæ ſpectant ad valorem, debet ſequi probabiliorem IV. 404. difficultates aliquæ ex matrimonio objectæ complanantur IV. 405. Medicus quoque, ſi poteſt, debet adhibere medicinam probabiliorem. IV. 406.

Proceſſiones in Divinis dantur duæ totales ad intra, veræ, & reales I. 721. nempe per intellectum, & voluntatem. I. 721.

Promulgatio legis eſt duplex, & qualis. IV. 279.

Propoſitiones neceſſariæ de creatis ſunt conditionatæ I. 46. propoſitionum indifferentia alia eſt extrinſeca, alia intrinſeca, & quomodo deter-

Digitized by Google

determinetur. I. 372. & ſeq.
Propoſitiones aliquæ in ſcholis noſtris prohibitæ, & à nobis quoque rejectæ I. 605.
Providentia quid ſit , & in quo actu conſiſtat I. 608. datur in DEO I. 609. eſt univerſalis, & particularis I. 286. phyſica, moralis , ſupernaturalis, communis, ſeu ſufficientiæ, peculiaris, ſeu efficaciæ: providentia ſalvandorum , ſeu prædeſtinatio : & reproborum , ſeu reprobatio I. 610. providentia ſemper aſſequitur finem ſuum univerſalem , non tamen ſemper particularem I. 611. nec tamen eam creatura poteſt vincere. I. 612.

Q.

QUæſtio quænam ſit juris, quænam facti, & earum diverſitas VI. 232. item VII. 393. quænam facti formati , ſeu dogmatici, quænam facti informis, ſeu non dogmatici. VII. 393. & ſeq.
Queſnellus Paſchaſius quis fuerit. VI. 254. & 258. damnatarum ejus propoſitionum brevis expoſitio. VI. 259.
Quia: an ſemper denotet cauſam reſpectu actûs intellectûs. VII. 131. & 132.

R.

RAtio humana non poteſt ſufficienter applicare verbum DEI , ſeu revelationem Divinam. VII. 177.
Reatus pœnæ, & reatus culpæ, an inter ſe diſtinguantur. V. 241. & ſeq.
Redemptio eſt duplex , præſervativa , & reparativa V. 307. præſervativa eſt nobilior , & iterum dividitur in duas V. 308. eadem adſtruitur à S. Auguſtino. IX. 496.

Relatio quid ſit I. 722. dantur in Divinis quatuor reales. I. 722.

Religio quid ſit VII. 218. datur aliqua vera religio in mundo VII. 220. & 257. nec ſufficit tantùm credere exiſtentiam DEI &c. VII. 223. quo ordine probetur, Deum revelâſſe religionem. VII. 175.

Religionum, ſeu ſectarum varia nomina, & ſpecies VII. 176. non licet pro libitu quamvis religionem, etiam Chriſtianam amplecti VII. 258. nec etiam illam, quæ tantùm eſt probabiliter vera VII. 261. & 507. opinio probabilis de religione Catholica ad quid obliget. VII. 506.

Religio vera debet eſſe ab aliis diſcernibilis VII. 224. & quidem per ſigna externa. VII. 225.

Religio Chriſtiana præ omnibus aliis eſt evidenter credibilis VII. 226. & credenda VII. 251. ex Chriſtianis verò religionibus ſola Romano-Catholica eſt evidenter credibilis VII. 262. & hæc ſola eſt verè Catholica. VII. 265. & 276.

Reprobatio alia eſt radicalis, alia formalis, alia poſitiva, alia negativa I. 699. datur reprobatio poſitiva I. 700. negativæ reprobationis nulla eſt cauſa ex parte hominum. I. 701.

Reprobatio poſitiva repugnat ante peccata abſolutè prævisa I. 702. effectus reprobationis qui ſint I. 703. reprobi ſunt plures, quàm prædeſtinati I. 615. non omnes reprobi reprobantur ob originale peccatum I. 707.

Reſolutivum ultimum in linea fidei eſt infallibile teſtimonium, ſeu revelatio DEI VII. 155. & 157. quod declaratur propoſitis variis quæſtionibus VII. 158. eſt etiam revelatio mediata VII. 169. non involvit circulum vitioſum, nec vitioſam petitionem principii. VII. 170.

Reſtrictio purè mentalis non eſt licita VII. 57. Scripturæ apparenter approbantes reſtrictionem

nem purè mentalem ritè explicantur. VII. 81. & ſeq.
Revelatio alia eſt activa, & interna, alia paſſiva, & externa VII. 127. activa non eſt ſtrictè dicta revelatio VII. 128. item alia eſt revelatio exercitè talis, alia reflexè talis. VII. 115.
Revelatio propoſitionis univerſalis eſt etiam revelatio propoſitionum particularium ſub illa contentarum VII. 422. revelatio totius actualis eſt etiam revelatio partium eſſentialium, adeóque etiam iſtæ ſunt de fide VII. 533. item revelatio veritatis univerſalis eſt etiam revelatio veritatum particularium in univerſali contentarum VII. 534. at revelatio alicujus rei non eſt neceſſariò revelatio omnium cum ipſa, moraliter, aut phyſicè, vel etiam metaphyſicè connexorum VII. 535. neque omnium prædicatorum, quamvis ſit aliquorum certorum VII. 536. nec tamen ideo admittenda præciſio objectiva VII. 538. eſt in poteſtate revelantis, objectum quoad plura, vel pauciora prædicata revelare VII. 540. ſæpe tamen revelata aliqua re revelantur plura cum ipſa connexa VII. 542. revelationes univerſales an ſint tantùm conditionatæ VII. 427. & ſeq. revelatio rei an ſit etiam revelatio definitionis ejusdem VII. 560.
Revelatio publica, & privata quid ſit VII. 143. etiam privata eſt ſufficiens motivum fidei Theologicæ VII. 144. revelationi privatæ diſſentiens an ſit hæreticus VII. 152. revelationes ſunt probandæ, an ſint veræ VII. 148. revelatio DEI an fuiſſet poſſibilis in ſtatu puræ naturæ. VII. 142.
Rivi, ſeu Petri de Rivo propoſitio damnata quæ fuerit. I. 469.

S.

SChiſmatici non ſunt membra Eccleſiæ VII. 295. ſchiſmaticus quomodo differat ab hære-

hæretico. VII. 440.
Scientia propriè dicta datur in DEO I. 276. ſcientia DEI eſt multiplex: primaria, & ſecundaria, practica, & ſpeculativa, ſcientia approbationis, & ſimplicis notitiæ, ſcientia propter quid, & quia, ſcientia ſimplicis intelligentiæ, & viſionis, ſcientia neceſſaria, & libera: & inter has ſcientia media I. 283. & ſeq.
Scientiæ in genere objectum eſt multiplex. materiale & formale, primarium, & ſecundarium: phyſicè motivum, & intentionaliter motivum, ac per identitatem motivum: purè terminativum, & determinativum I. 301. & ſeq. quænam motiva dentur etiam reſpectu ſcientiæ Divinæ. I. 303. & ſeq.
Scientiæ Divinæ objectum formale eſt DEUS, & aliquando etiam creaturæ I. 308. objectum verò materiale eſt DEUS, & quidquid eſt cognoſcibile I. 305. Deus cognoſcit per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ omnes creaturas poſſibiles in ſua omnipotentia I. 322. & etiam in ſeipſis. I. 323.
Scientia DEI quænam ſit cauſa rerum, aut futurorum I. 359. & ſeq. ſcientia viſionis realiter accepta eſt cauſa remota rerum. I. 562. & ſeq.
Scientia Divina conditionata cognoſcit omnia conditionatè futura, etiam contingentia, certò & infallibiliter I. 383. & particula: fortè: non obeſt infallibilitati I. 393. conditio, ſub qua Deus conditionatè futura videt, alia eſt neceſſaria, alia contingens, & hæc vel conducens, vel diſparata I. 380. & 381. aliquando conditio videtur contingens, vel diſparata, & eſt neceſſaria. I. 381.
Scientia media datur in DEO I. 397. ea etiam ex S. Auguſtino probatur I. 399. & ſeq. item ex S. Thoma I. 402. atque ex Patribus I. 429. & ſeq.
ſcien-

Digitized by Google

ſcientia media jam eſt admiſſa ab antiquis, quamvis non ſub hoc nomine, & quandoque ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, quandoque ad ſcientiam viſionis reducta I. 285. quomodo præcedat omne decretum. I. 410.

Scientia media neutiquam eſt Semipelagiana I. 415. & cenſura contra eam, ac librum P. Ludovici Molinæ, nullam habet auctoritatem I. 415. ſcientia media non videt conſenſum meritorium ſecuturum ex viribus naturæ, ſed gratiæ I. 419. & hic conſenſus etiam eſt gratia, & donum DEI. I. 420.

Scientia media an debeat ex parte hypotheſis videre totum actum primum proximum, prout datur à parte rei I. 593. an debeat videre decretum determinativum ad individuum I. 599. an ex parte conditionati debeat videre individuum actûs conditionatè futuri I. 411. an ſpeciem actûs phyſicè infimam. I. 412.

Scientia media virtualiter diſtinguitur à ſcientia ſimplicis intelligentiæ, & à ſcientia viſionis, atque à decreto I. 646. item etiam complexum ex ſcientia media reflexa, & directa. I. 648.

Scientia media reflexa quid ſit I. 496. hæc datur in DEO I. 497. quomodo ſit DEO libera I. 502. an ſit, non tantùm evitabilis, ſed etiam impedibilis ab homine. I. 508. & ſeq.

Scriptura ſacra quomodo ſit ſcripta inſtinctu Spiritûs S. VII. 443. & ſeq. quomodo omnia in ea contenta ſint verbum DEI VII. 445. ſenſus ejus eſt quadruplex VII. 446. literalis etiam aliquando duplex, aut multiplex VII. 446. idem ſæpe eſt obſcurus VII. 181. & ſeq. etiam quoad articulos ad ſubſtantiam fidei ſpectantes VII. 185. quare talis obſcuritas ſit à DEO adhibita. VII. 88. Scriptura ſacra ſola non ſufficienter applicat ſeipſam tanquam verbum DEI. VII. 178.

Scrupulosi rectè agunt durante levi formidine involuntaria IV. 237.
Sedes Apostolica quid sit. VII. 407.
Semipelagiani, seu Massilienses, qui fuerint I. 415. qui eorum errores I. 415. & VI. 39. qualem admiserint scientiam mediam, seu conditionatam I. 416.
Sensus propositionis ab authore intentus qualis intelligatur, dum in eo propositio damnatur. VI. 235.
Sensus externi an universaliter possint fallere. I. 53.
Sententia, quæ vera, falsa, certa, evidens &c. IV. 292.
Serpens Evam decipiens qualis fuerit V. 343. cur dæmon non invaserit aliud animal. V. 344.
Spatia imaginaria an occupentur à DEO. I. 156.
Species alia dicitur impressa, alia expressa I. 223. impressa aliquando se habet ùt quod, aliquando ùt quo I. 224. species creata impressa DEI est possibilis I. 225. defacto tamen probabiliùs non datur I. 226. lumen gloriæ non est species impressa DEI I. 243. an DEUS sit species impressa rerum omnium I. 280.
Species concurrentes ad actum fidei non sunt necessariò supernaturales VII. 684. species relictæ ab actu fidei an sint habitus acquisitus, & qualis VII. 45. & seq. item 699.
Species suasivæ quid sint VII. 499. sunt possibiles VII. 500. & possunt supplere motiva ad eliciendum judicium credibilitatis VII. 495. etsi non repræsentent novum motivum. VII. 512.
Spes Theologica habitualis, seu habitus spei, quid sit VII. 725. quid sit spes actualis, sive actus spei VII. 723. actus spei est omnino certus, & quomodo. VII. 731. & seq.
Spei actus debet saltem semel intra annum elici VII. 609. item in initio, & fine vitæ moralis VII.

Vll. 610. non tamen in inſtanti phyſicè primo vitæ moralis, vel ultimo vitæ Vll. 611. inſuper actus ſpei debet etiam ſæpius elici per accidens. Vll. 612.

Spei habitus datur in quovis puro homine viatore ſemel iuſtificato, donec vel deſtructa fide, vel commiſſo peccato deſperationis, expellatur Vll. 711. manet in peccatore Vll. 703. an maneat ex natura rei, vel tantùm ex ordinatione Divina Vll. 704. & 707. an maneat in Beatis, eſt incertum Vll. 717. quia in his non manet actus ſpei primarius Vll. 716. manet etiam in animabus purgantibus Vll. 718. & olim datus fuit in Angelis viatoribus. Vll. 719.

Spei objectum materiale primarium eſt DEUS poſſidendus Vll. 724. & ſeq. item 739. & ſeq. objectum ſpei quomodo debeat eſſe arduum. Vll. 727.

Spei objectum formale, quatenus hæc eſt deſiderium, eſt bonitas DEI ùt bona ſperanti Vll. 728. quatenus autem ſpes eſt fiducia, objectum ejus formale eſt promiſſio DEI, & potentia auxiliandi, vel ipſum auxilium. Vll. 729.

Spiritus privatus quid ſit Vll. 207. hic non ſufficienter applicat revelationem, ſeu verbum DEI. Vll. 208.

Subſiſtens, & ſuppoſitum quomodo differant. I. 731.

Subſiſtentiæ dantur tres relativæ in Divinis I. 732. datur etiam ſubſiſtentia abſoluta I. 733. quæ non poteſt aſſumere aliam naturam in unitatem naturæ. I. 739.

Subſtantia ùt quod ſupernaturalis non eſt poſſibilis. Vll. 676.

Subtractio rei per ſe non debitæ, ſed tamen jam priùs ex gratia habitæ, poteſt eſſe pœna. Vl. 158.

Supernaturale quid ſit Vll. 676. aliud eſt Theologi-

logicum, aliud philoſophicum: item aliud ſupernaturale quoad ſubſtantiam, aliud quoad modum: rurſus aliud ſupernaturale in ſe, aliud ſupernaturale præſuppoſitivè. Vll. 677.
Symbolum Apoſtolorum an contineat in ſe omnes articulos ſubſtantiales Chriſtianæ religionis. Vll. 192.
Syntereſis quid ſit. IV. 217.

T.

TEntatio quid ſit Vl. 118. tentatio levis poteſt moraliter vinci ſine gratia Vl. 119. phyſicè poteſt vinci etiam gravis Vl. 120. & SS. Patres, quando hoc dicunt eſſe impoſſibile, intelligendi ſunt de impoſſibilitate morali Vl. 120. non poſſunt ſuperari omnes tentationes graves collectivè ſumptæ ſine gratia Vl. 123. nec omnes tentationes leves coacervatæ Vl. 122. imò neque una gravis Vl. 125. an gratia ad vincendas tentationes neceſſaria debeat eſſe intrinſecè ſupernaturalis Vl. 123. & 147. ac ſeq. tentatio gravis an vinci poſſit ex motivo peccaminoſo Vl. 144. aut hæreticus mori pro falſa doctrina Vl. 145. an una victoria tentationis reddat faciliorem alteram. Vl. 139.
Terminus tantùm, ſeu ùt vocatur, purus terminus, quid ſit, & quomodo diſtinguatur à diſpoſitione, & conditione Vl. 63. & ſeq.
Thalmud Judaicum eſt blasphemiis, & ineptiis plenum. Vll. 250.
Theologia quid, & quotuplex ſit l. 1. eſt ſcientia l. 2. naturalis l. 3. Theologia Scholaſtica quomodo definiatur. l. 3.
S. Thomæ authoritas commendata à Summis Pontificibus Vl. 218. ejus textus pro prædeterminatione phyſica afferri ſoliti ritè explicantur l. 474. an hic S. Doctor adſtruxerit prædeter-

terminationem ad genus, & non ad ſpeciem a-ctûs. I. 481. & ſeq.
Traditiones quid ſint VII. 193. debent aliquæ admitti præter Scripturam VII. 194. neque tamen ipſæ ſolæ ſinè alia regula ſufficiunt VII. 197. traditiones aliæ ſunt doctrinales, aliæ morales, aliæ Divinæ, aliæ Apoſtolicæ VII. 197. traditiones poſſunt dici, aliquo modo contineri in Scriptura. VII. 203.
Trahi à DEO quid ſit. VI. 23.
SS. Trinitatis myſterium, in quo conſiſtat juxta doctrinam Catholicam I. 710. quæ fuerint circa illud hæreſes I. 710. non eſt ratione naturali cognoſcibile I. 711. non tamen eſt contra, ſed ſupra rationem I. 713. illud dari conſtat ex revelatione Divina I. 714. ſex veritates agentibus de hoc myſterio ſemper præ oculis habendæ I. 772. in SS. Trinitate datur una natura, duæ proceſſiones, tres perſonæ, quatuor relationes, quinque notiones I. 721. tota Trinitas non eſt perfectior, quàm quælibet perſona. I. 814.
Tutius, & minùs tutum quid ſit IV. 245. ſtante dubio practico debemus ſequi tutius IV. 246. non autem ſtante tantùm dubio ſpeculativo, aut remoto IV. 247. varii Canones apparenter contrarii exponuntur IV. 249. & ſeq. an antiqui communiter obligaverint ad tutius in dubio amplectendum. IV. 257.

V.

VEritas alia in eſſendo, alia in cognoſcendo, alia in dicendo. VII. 103.
Veritates naturaliter evidentes non omnes ſunt revelatæ, aut de fide. VII. 569.
B. Virgo in primo Conceptionis inſtanti fuit ab omni labe originis immaculata V. 309. Alex-

ander VII. Papa multa in favorem Immaculatæ Conceptionis B. Virginis decrevit V. 314. & ſeq. B. Virgo caruit etiam debito proximo originaliter peccandi V. 319. non tamen remoto V. 337. quale fuerit decretum circa Chriſtum, & immaculatam ejus Matrem, ab hoc peccato eximendam V. 321. & ſeq. eſt tamen B. Virgo ex meritis Chriſti redempta V. 307. an B. Virgo habuiſſet gratiam per Adamum, ſi iſte non peccâſſet. V. 333.

Virtus quid ſit ex SS. Auguſtino, & Thoma VII. 2. virtus ùt præſcindens ab habitu, quid dicat I. 295. dividitur virtus in moralem, & Theologicam VII. 2.

Virtus, aut habitus ſupernaturalis, an neceſſariò exigat objectum ſupernaturale. VII. 31.

Virtutes Theologicæ ſunt tres. VII. 8.

Virtutes morales per ſe infuſæ dantur aliquæ, diſtinctæ à virtutibus Theologicis VII. 23. unde deſumenda virtutum, aut habituum moralium infuſorum diſtinctio realis. VII. 26.

Viſio DEI intuitiva defacto datur, adeóque poſſibilis eſt I. 171. nulli creaturæ poteſt eſſe connaturalis I. 179. hinc lumen gloriæ non ſibi exigit viſionem, nec DEUM videt. I. 184.

Viſio DEI intuitiva defacto eum repræſentat trinum, ac unum I. 199. & omnes perfectiones primarias DEI I. 200. item aliquas perfectiones ſecundarias I. 201. & terminationes contingentes I. 201. poſſet tamen viſio DEI de abſoluta potentia repræſentare Divinitatem ſinè perſonalitatibus I. 202. vel unam perſonam ſinè altera I. 202. & tamen eſſet beatifica I. 211. & ſeq. viſiones DEI in diverſis Beatis ſunt inæqualis perfectionis. I. 260.

Viſio DEI intuitiva an ſit perfectior amore beatifico III. 63. an ſtare poſſit cum peccato VI. 290. an in inſtanti, quo elicitur actus bonus liber, poſſit

Digitized by Google

possit visio pro signo posteriori dari in præmium hujus ipsius actûs liberi. IV. 161. & seq.
Unio hypostatica an possit stare cum peccato. VI. 290.
Universale non potest facere DEUS. I. 320. & seq.
Vocatio ad fidem alia est latiùs dicta, alia strictiùs dicta: sicut etiam est fides alia strictius, alia latiùs dicta. VI. 73. & seq.
Volitio alia est subjectivè liberalis, & objectivè onerosa, alia subjectivè, & objectivè liberalis, alia subjectivè, & objectivè onerosa: & ad quam virtutem quælibet spectet. I. 683.
Voluntarium quid sit IV. 3. & quotuplex IV. 7. quid sit voluntarium virtuale, & habituale IV. 7. interpretativum IV. 8. præsumptum IV. 8. implicitum IV. 9. directum IV. 9. simpliciter tale IV. 10. secundum quid IV. 10. necessarium IV. 10. liberum IV. 10. quodnam ex his duobus sit perfectius IV. 13. quid sit involuntarium IV. 11. volitio, & nolitio non eodem modo se habent ad voluntarium, & involuntarium. IV. 12.
Voluntarium in causa non datur, si tantùm est voluntaria causa per accidens IV. 22. sed requiritur, ut positio causæ sit ideo præcepta, ut habeatur effectus, vel prohibita, ut impediatur effectus IV. 23. si causa affecta præcepto, vel prohibitione, est causa per se effectûs, tunc effectus in ea est voluntarius IV. 25. si autem causa physica effectûs non est præcepta, vel prohibita, in ordine ad hunc effectum: & insuper est ad alium effectum intenta: tunc effectus prior non est voluntarius in ea causa IV. 26. unde voluntariæ sunt urbis gubernatori cædes ex ejus negligentiâ ortæ IV. 35. an propter eas incurrat irregularitatem IV. 35. & seq.
Voluntas quid sit I. 517. non tendit in objectum, prout

Digitized by Google

prout eſt in ſe, ſed prout eſt in cognitione VII. 31. poteſt imperare intellectui aſſenſum firmiorem, quàm mereantur motiva præcedentia. VII. 174.

Voluntas datur in DEO. I. 517. alia eſt antecedens, alia conſequens, alia efficax affectivè, alia efficax effectivè, alia ſigni, alia beneplaciti I. 616. voluntas DEI ſalvandi omnes homines eſt efficax effectivè reſpectu prædeſtinatorum: reſpectu verò reproborum eſt tantùm efficax affectivè I. 570. quale ſit objectum materiale, & formale voluntatis Divinæ. I. 517.

Votum conſtituit actionem voto promiſſam in materia religionis V. 180. transgreſſio voti repetiti non eſt peccatum diverſæ ſpeciei à transgreſſione voti ſemel tantùm editi V. 181. at verò omiſſio rei ex præcepto ſimul, & voto debitæ eſt peccatum diverſæ ſpeciei. V. 181.

Digitized by Google

Digitized by Google

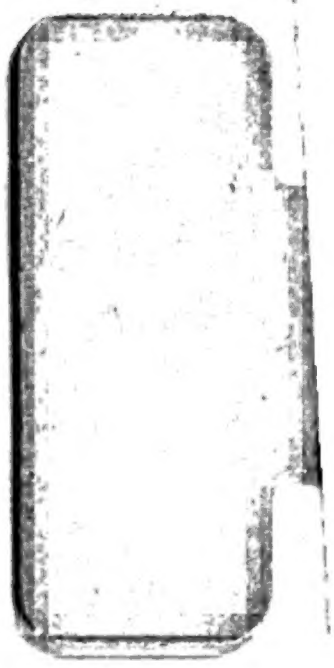

Digitized by Google